מעריב

הערב • ימים ולילות

יום ד'
כ"ט אלול תשל"ג
26.9.73
גליון 8884
שנה כ"ה

80 אג'

העתון הנפוץ ביותר במדינה • MAARIV

מייסד והעורך הראשון ד"ר ע. קרליבך ז"ל

נשלמות ההכנות לראש השנה „הארוך" רבבות ימלאו הערב את בתי־הכנסת

מאת סופר „מעריב"
בית ישראל משלים היום את הכנותיו לקראת ראש השנה. הבוטים ימלאו הערב את אלפי בתי הכנסת ברחבי הארץ ויקבלו את ראש־השנה בתפילה חגיגית. רבים עומדים לצאת למטיילים ול־

נופש, בנצלם את העובדה שהשנה כמסורתה אל שני ימי החג השבת — בסך הכל שלושה ימי שבתון רצופים.

משרד הדתות השלים את ההכנות לקליטת רבבות מתפללים, שיבואו אל רחבת ה־כותל המערבי בירושלים. ב־עיר העתיקה יקיימו תפילות ב־15 בתי כנסת — בהם, ל־ראשונה, בארבעת בתי הכנ־סת העתיקים שנשחזרו השנה.

בריכוזי עולים נערכו כנסי ההתעוררות הילקו מחזורים עם תרגום רוסי והנכירגי קדושה.

• קירוב עולים

נשיא איחוד בתי הכנסת, ד"ר מ.א. יפה, פנה בקריאה לרבנים ולגבאי בתי הכנסת, לקראת הימים הנוראים, לפ־עול למען קירובם של הע־ולים החדשים, להזמינם ל־בתי הכנסת ולהסדיר להם כ־קומות ישיבה ללא תשלום. כן קרא לרבנים להדגיל בפני הציבור ולהזהיר על גגת ה־

מיסיון, שפשה באחרונה ב־ארץ.

נשיא המדינה, פרופ' אפ־רים קציר, יתפלל ברחובות, ואילו שני הרבנים הראשיים יתפללו הרב עובדיה יוסף יתפלל ביום הראשון בבית הכ־נסת „בחרוב" בשכונת ה־בוכרים ולכתרת היום בבית הכנסת „פורת יוסף".
הרב שלמה גורן יתפלל

(סוף בעמ' 2, מדור א, 5, 6)

בצאתך לטיול ראה"ש
סגור היטב ביתך וסע לשלום...

בצאתך לטיול ראש השנה על השנה לנטיל היטב את הדירה ואג לסגור על מנעול כהשגים, כמניעת וכל דבר העליל הרהזבי.

משטרת תל־אביב שלחה אלפי מכתבים לתושבי העיר והזכירה להם את הצורך בהשגחה לב מיוחדת לרכוש — בתופעה המבוכבת של ראש השנה השנבה.

השומר הטוב ביותר הוא עדיין ידידו הטוב של האדם — הכלב. כן הנסיון ידוע כי גנב הבוגע נביתתו של כלב בתוך הדירה, יכבע בהדרך כלל כלפרוץ לאותו מקום.

אמצעים אחרים של שמירה (הטארת האורות דלוקים או פתיחת הרדיו) כבר אינם עושים „רושם" על הגנבים, שכן בבקרים כאלה הם מצלצלים בדלת הדירה וכשאין פותחים יודעים הם כי איש אינו בבית ואם תיפתח הדלה — יאמרו כי טעו בדירה. הטוב מאד שלא להשאיר דברי ערך בדירה בימי החג ובבקרה שאין ברירה להפקידם היטב.

דובר אמריקני: אין „תכנית קיסינג'ר" למזה"ת
ה„טיימס" הלונדוני: התכנית הוגשה לצדדים

העתון הבריטי מוסר פרטי התכנית, בת ששה סעיפים אשר „כבר נדונה בפיסגת קאהיר בין סאדאת אסד וחוסיין" ומנחש, ש„ביקור דיניץ בארץ היה קשור לתכנית"

מאת פליפ בן, סופר „מעריב" בארה"ב
דוברו של שר־החוץ ה־אמריקני ד"ר הנרי קיסינ־ג'ר הזהיר אתמול את הכת־בים בארה"ב שלא לתת אמון בשמועות כי הוכנה „תכנית קיסינג'ר למזרח התיכון" המחייבת נסיגה ניכרת של ישראל.

הדובר יעץ לכתבים, שיקר־או בעיון את הנאום שנשא ד"ר קיסינג'ר בעצרת או"ם ביום ב', ובו אמר שארה"ב

אינגה יכולה לאכוף הסדר על הצדדים, הללו צריכים לקבוע בעצמם את פרטי הבר"מ בינם.

דברי הדובר נאמרו, אחרי סעודת־צהרים שערך ד"ר קי־סינג'ר לדיפלומאטים הערביים בבניין המשלחת האמריקנית באו"ם. הוזמנו נציגי 18 מדי־נות ערביות. חמש משלחות — אלג'יריה, עיראק, לוב, סוריה ודרום־תימן — החרימו את הסעודה. כשאר מדינות ערב השתתפו בסעודה רק שלושה שרי־חוץ — של לב־נון, של בחריין ושל הנסי־כויות הערביות המאוחדות. שרי־החוץ הערביים האחרים עדיין לא הגיעו לניו־יורק, או

מבין לנפשם, שאינם יכולים להשלים עם בחינות מסויימות של המצב במזרח־התיכון. הוא חזר והכריז כי ארה"ב נכונה לעזור בחיפוש פתרון לבעיה, אך שום צד מן הצדדים לסכ־

סוך הישראלי־הערבי אל יצפה לניסים מאמריקה. יש לשים את הדגש באמצעים המעשיים ביותר להסדר באיזור, ולמצוא דרכים להפיכת המצב, שאיננו מקובל על הערבים, למצב ש־

הם יכולים להשלים עמו.
להלן הדגיש, כי ארה"ב רוצה לקיים יחסי־ידידות עם העולם הערבי.
בתשובתו אמר מאחמד רי־אד, שהערבים הנו ידידות ל־ארה"ב עד שזו התחילה לתמוך

(סוף בעמ' 2, מדור 5, 6, 7, 8)

„לישראל לא ידוע על תכנית"
אבן — לאו"ם

מאת סופרו המדיני של „מעריב"
שר החוץ, מר אבא אבן, יצא היום לארה"ב, להשת־תף בעצרת או"ם.
חוגים מדיניים בירושלים אמרו, כי לישראל לא ידוע על כל תכניות שלום, שנת־בשו בוושינגטון.

מעריב
מאחל לקוראיו
ולכל בית ישראל
שנה טובה
שנת שלום,
עליה ובטחון

„אהראם" מגנה מחרימי הסעודה עם קיסינג'ר
„ראוי להאזין למה ששר־החוץ האמריקני אומר"

„על הערביים להטות אוזן לדברי שר־החוץ האמריקני ד"ר הנרי קיסינג'ר על אי־דות המזרח־התיכון" — כתב הבוקר מגן עורך „אל־אהראם" הקאהירי, עלי חמדי גמאל, בהגובה על צעדם של נציגי חמש ה־מדינות הערביות שהחרימו את סעודת הצהרים עם ד"ר קיסינג'ר.

„מדוע דחו את ההזמנה? מדוע אנחנו הערבים פונים לו עורף מיד, אף שהוא עו־שה צעד שאולי הוא רואה אותו כהתחלה חדשה במדינ־יות האמריקנית? — כותב גמאל. תעמולנים עויינים יוכ־לו לנצל את הצעד לחיזוק הטענה, שאין לערבים מדינ־יות מגובשת לגבי המזרח־התיכון — כותב גמאל.
על הערבים להטות אוזן

לקיסינג'ר, אף שהם זכאים לנקוט במדיניות משלהם, מו־סיף סגן עורך העתון הקא־הירי: „היענות להזמנה אין פירושה שאנו משנים את הש־קפותינו ואת מדיניותנו. אבל אנו צריכים להאזין למה ש־רוצה קיסינג'ר לומר, כדי לא לתת לו אמתלה לומר: 'הוי־שטתי להם יד, והם דחוה'", — כותב גמאל. (יו.פי.)

אנשי המעבדה החללית „סקיילאב" — מימין לשמאל: אלן בין, אואן גאריוט וג'ק לוסמה — יושבים על קרונית, המובילה אותם לבדיקה רפואית על סיפון נושאת המטוסים „ניו אורלינס", אחר שובם לארץ מ־59 ימי שהות בחלל. (ראה עמ' 3) (תצלום אי.פי. רדיוטלגראפי)

מאמצים ליישב המחלוקות בהרכבת הרשימות לרשויות
יום א' — מועד אחרון להגשת רשימות המועמדים

מאת ב. שמריהו
גם אוירת החג לא תפסיק את הפעילות הקדחתנית ב־מרכזים ובסניפים של המפל־גות, הנחוצה להגיש את רשימות המועמדים לבחירות לרשויות המקומיות, לפי ה־חוק, עד יום ראשון הבא.
בכבך היום ימשיכו המוס־דות הפירנציים והמקומיים של המפלגות בהרכב רשימות ה־מועמדים. מועצת מפלגת ה־

עבודה בסניף תל־אביב מתכנ־סת בצהרים, כדי לאשר את רשימת המועמדים לבחירות ל־מועצת עיריית תל־אביב. גם ב־ערים ובמקומות אחרים נקראו המוסדות לדיונים ולהכרעות. ועדת הבינויים של המפד"ל בתל־אביב תתכנס במוצאי ש־בת, כדי להכריע בשאלת ראי־שות הרשימה בבחירות לעיריה תל־אביב.
במקומות רבים קיימים עדיין

מחלוקות אישיות בקשר להר־כב רשימות המועמדים לבחי־רות לרשויות המקומיות. גם מרכזי המפלגות הועמדו במצב הכן, כדי להתערב במקרה של צורך ולהכליל בין מועמדים מתחרים.

ס. סנהדראי ב־2 רשימות לכנסת

הו"ל סובה סנהדראי, המו־פיעה כמועמדת בשתי רשי־מות לכנסת (במקום הי"ג ב־רשימת המפד"ל ובראש רשי־מה עצמאית של תנועת ה־אשה הדתית) אמרה הבוקר לסופר „מעריב", שאם הבניסו אותה לרשימת המפד"ל בני־גוד לרצונה, יש להצטער על כך צער רב.
גב' סנהדראי הסבירה, כי אמנם נתנה קודם הסכמתה להופיע ברשימת המפד"ל ו־חתמה על הטופס הרשמי, אך המדובר היה, כי היא תופיע במקום אחר ברשימה. אחרי שהוברר כי מציבים אותה ב־מקום הי"ג ברשימה, ביקשה לא לכלול אותה. „אצטרך להודיע על כך מיד לועדת הבחירות המרכזית, כדי שיר־ציאו את שמי מרשימת ה־מפד"ל", אמרה. (ראה עמ' 2)

שביתה כללית בארגנטינה

שביתה כללית בהשבי ארגנטינה שיתקה אתמול את המדינה, לאות השתת־פות הפסיקו עובדים ב־מחאה על רצח חוזה רוצ'י, מנהיג פדרצית הפועלים ה־כללית בארגנטינה (ב.ג.ט.) הפרוניסטית, הכללי שלושה מליון הביה.

2 תושבי חיפה זכו בלוטו

שני תושבי חיפה ניחשו את ששת המספרים הנכו־נים של הגרלה הזוטו, ש־נערכה אתמול, וכל אחד מהם יקבל כרבע מליון ל"י.
אלה שניחשו חמישה מספ־רים נכונים בצירוף המספר הנוסף יקבלו 6161 ל"י כל אחד. 5 ניחושים — 433 ל"י, 4 ניחושים — 13.60 ל"י, 3 ניחושים — 2.60 ל"י.

שולמית אלוני — לבי"ד המפלגה על החלטתה „לרוץ" בנפרד

מאת ב. שמריהו
גב' שולמית אלוני, הנצ־בה בראש רשימה עצמאית בשם „התנועה לזכויות ה־אזרח" לכנסת, אמרה הבוקר לסופר „מעריב", כי היא הו־אה עצמה גם אחרי צעדה זה כחברה במפלגת העבודה והמערך — מזכירות ה־מרכז המפלגה.
גב' אלוני ציינה, כי בכל מפלגה יש עתה מצוקה שבגע צריך לעשות צעדים דרסטיים

לשם הבראה ולכן הסכימה לעמוד בראש רשימה. המדובר בפניה ישירה אל הציבור לשם הבראת הדמוקרטיה.
חוגי מפלגת העבודה נמסר הבוקר, כי הופעת חבר ברשי־מה אחרת, ולא כל שכן בראש רשימה, מנוגדת לחוקה המפ־לגה ולכן יצטרכו המוסדות ה־מוסמכים של המפלגה להסיק את המסקנות כלפי גב' אלוני על פי החוקה. גב' אלוני הי־הבע, איפוא, לבית הדין של המפלגה על הצית משכעת בפ־לגתית בהגבה להוציאה משו־רות המפלגה.

(ראה עמוד 2)

בוררות אוגנדה—„סולל בונה" תיערך בשטוקהולם בחודש הבא

שני פרקליטים מחיפה ייצגו את החברה הישראלית, הדורשת תשלום חוב של 13 מיליון דולר ✶ את אוגנדה ייצג עורך־דין יהודי מצרפת

מאת דוד זוהר
הפרקליטים החיפני רפאל נבס, פס אתמול לאירופה כדי להכין פגישת בוררות בין ממשלת אוגנדה. לבין נ־ציגי „סולל־בונה", בדבר חוב בסך 13 מיליון דולר, לאחר שממשלת אוגנדה נאותה ל־קיים הבוררות עם החברה הישראלית.
הסכמתה של קמפלה ל־קיים בוררות, אינה קשורה למברק המפורסם ששלח שר־ליט אוגנדה, אידי אמין, ל־שר־הבטחון מר משה דיין.

אכן, כפי שנודע, אמין לא הגיב עד כה על תשובתה של ממשלת ישראל למברקו.
הבוררות תתקיים באמצע חודש אוקטובר בשטוקהולם. כבוררים בין שני הצדדים ישמשו נציגי המוסד הבינלאו־מי לבוררות בפאריס. חברת „סולל־בונה" תובעת 13 מיל־יון דולר ממשרד השיכון ה־אוגנדי, תיוצג על ידי שני עורכי הדין החיפאים ל.ד. קר־יסר ורפאל נבס.
פרט מעניין הוא, שאת ממשלת אוגנדה ייצג פרקליט יהודי מצרפת, כנראה צרפתי.
הסכסוך של אוגנדה למד־ינות מדינה הגבית התשובה ב־עמדתה. שכן, לפני שנת הד־מין אליו אידי אמין את ה־פרקליט האוגנדי ייצג את האינטרסים של „סולל בונה" בארץ זו. ואולם עליו באוקטו לו: „אם תמשיך לייצג את סולל בונה תוצא להורג...". אחר־כך הודיע הפרקליט ה־אוגנדי להברה הישראלית ש־הוא חדל מלייצגה.

המוסד הלאומי לשיכון של אוגנדה 770 יחידות דיור בנות 2—3 חדרים. כן הוגלה בבי־נייתן של 450 יחידות דיור נוספות. נוסף על כן, בנתה החברה הישראלית בשביל ממשלת אוגנדה גם שלושה מחנות־צבא גדולים וכן מפ־על גדול לבנייה טרומית.
כפי שנודע לסופר „מע־ריב", נבנקת „סולל בו־נה" מלהתבוע משלים אי־בגיה הוב איש בסך 70 אלף דולר בעבור חוזה מאוחרת שבגבה בשבילו.

„ישראל - המתנה הנפלאה ביותר לשנה החדשה"

אומר פעיל עליה מקיוב שהגיע הבוקר בקבוצת העולים האחרונה מבריה"מ שבאה בשנת תשל"ג

מאת רחל פריימר
„ישראל — זו בשבילי ה־מתנה הנפלאה ביותר שקי־בלתי לי לשנה החדשה" — אומר ברוסית יוסף לייבון, פעיל עליה מקייב, אשר יהד עם כ־100 עולים אחרים, לפ־נות בוקר, את קבוצת העליה האחרונה של תשל"ג.

גם אתה יכול לזכות
Alfasud ב
השתתף במבצע מעריב
ותוכל לזכות במכונית
אלפא סוד 1974
שהמסים עליה שולמו.
ראה עמוד 36

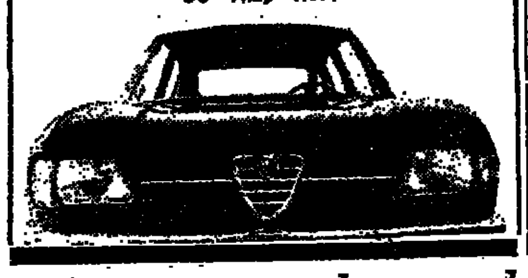

בגליון זה
3 מוספים
196 עמודים

למפרסמים במדור „דרושים"
מפאת ריבוי מודעות „דרושים", שהגיעו אלינו באיחור, נאלצנו לדחות מודעות אלה, מחוסר מקום בגליון זה, לפרסום בגליון יום א' — ועם המפרס־מים הסליחה.
אנו מבקשים להקדים מסירת מודעות למדור „דרושים".
מעריב
מחלקת המודעות

RCA
שפופרות, טרנזיסטורים, מישרים טריאק, מעגלים משולבים, ספרים, ריאוס־טאטים, קבלים, נגדים מדוייקים, הלכות, לחצו לבענלים מודפסים, מבס־רים שונים, מכשירי בקרה.
הברה דדיו ישראלית
נחלת בנימין 18
טל. 50156 ת"א
הגיעו רמקולים

הודעה
לבעלי רכב פרטי!
ראה „ימים ולילות"
עמוד 65

גינדי
בפתח־תקוה
ובראשון־לציון
ראה עמוד 23

בעלי רכב ומוסכים לשרותכם
ראה עמוד 32

דע את יהדותך
מוסף לראש השנה
התוכן: ● היום הרת עולם ● באשר הוא שם
● המחזור / מלכויות זכרונות שופרות
ה„וידוי" של ד"ר נחמן־פירקין
התגלית של פרופ' ולאדימיר חבקין
המהפכה של ד"ר נתן בירנבוים
ראה עמודים כ"ו—כ"ט

אלי פורמאיקה
מבצע בביתך ציפוי פורמאיקה
לארונות מטבח — ולארונות קיר
בצבעים מרהיבים — ושרות אדיב ומהיר
טלפון 410277 רשמי לפניך לשעות הצורך

1,250 ל"י בלבד

חדרי שינה
צבע או פורמיקה
בעיצוב מודרני או עתיק
בהנחות עד —.1500 ל"י
מבחר תרושת לרהיטים
צדוק ובנו רח' הרצל 47
ת"א טלפון 827232 או
רהיטי מאיר רחוב הרצל
85 ת"א טלפון 826482
פתוח 1.30—8.00
7.00—4.00

פתח־תקוה

ישר מהיבואן
חלקי חילוף ואביזרים ל־VOLKSWAGEN
לינקר נעם
טל: 32802
יצחק שדה 34, תל־אביב (בפסג')

3 קומות של מתנות לחג
מוצרי יבוא
במחלקות: אופנה עילית לגברות
לא רק לשומרי משקל
✶ אופנת גברים ✶ אופנה לצעירות
לצעירים ✶ בוטיק לנעלי גברים
אצל
שניידמן
דיזנגוף 128 ת"א

הבילוי הלא נורמלי
הנך מוזמן ביקור באלחוש! אתה משוטט בחנות התקליטים הגדולה בארץ, מדפדף במבחר העצום, מאזין לכל תקליט העולה על דעתך ונבלה את זמנך בנעימים! אינך חייב לקנות דבר, אך אם תחליט לרכוש תקליט בוודאי שתופתע:
— אצלנו עדיין המחירים הישנים!
אך כמובן שהמלאי מוגבל וכל הקודם זוכה!
זאת ועוד, מבחר משגע של אריזי מן קלסיים וקלים במחירים משופעים, כגון:
במקום 24.90 — 9.90, תקליטי ילדים 2.50
הזמנה אצלנו לשעה קלה — וקנה לידידיך שי במחיר מרשים.
„אלחוש"
רחוב אבן־גבירול 21, תל־אביב.

هكذا من الأصل

22 רשימות (מהן 12 חדשות) הוגשו עד שעת האפס ממש – וגם אחריה

ח"כ טובה סנהדראית נכללה בשתי רשימות ✶ אנשי רשימת ח"כ שאקי נשלחו „להביא צ'קים לפי החוק" ✶ המערך רואה 60 מקומות כ„ריאליים"

מאת רפאל אלדור

הישיבה האחרונה, שבה קיבלו חברי נשיאות ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השמינית את רשימות המועמדים המבקשות להתמודד בבחירות, היתה רצופה הפתעות.

בישיבה זו, שנמשכה כמעט ללא הפסקה משעה 5 אחה"צ עד אחרי 10 בלילה, הוגשו ל־...

ועדה נציגי „סיעת קידמה ו־פיתוח", רשימת מיעוטים ה־קשורה במערך. נציגי הסיעה היה סייף א־דין זועבי וג'אבר מועדי, ביקשו את האותיות ר"א, כבעבר.

בלי פקדון

בשעה 6 הופיעה לפני ה־ועדה משלחת בראשותו של ח"כ ד"ר אבנר־חי שאקי, ...

(„תנועת האשה הדתית־לאו־מית") ציינה, כי זוהי רשימת הנשים היחידה המוגשת ל־כנסת השמינית.

השופט כהן מוסיף: „לעת עתה"...

ח"כ עופר שואל: „האם יש ברשימתכן גם גברים?"

התשובה: לא. מאחר ש־ברשימת המפד"ל יש רק גב־רים, אצלנו יש רק נשים".

...

אותה, בוועדה מתייצב מר יצ־חק משה עמנואל, לשעבר יו"ר תנועת ישראל הצעירה, ועתה בא־כוחה של רשימה חדשה בשם „תנועה עממית". בראש רשימה זו עומד הח"כ לשעבר אשר חסין, שהוא יו"ר התאח־דות יוצאי אפריקה, ואחריו מופיעים ברשימה מר עמנואל ומר צמוס חיון.

119 מכתבים — ומברק

אפס" מקבלת הוועדה את גב' שולמית אלוני וחבריה, שבאו להגיש את רשימת „התנועה לזכויות האזרח", לאחר שאס־פה 750 החתימות הדרושות במשך פחות מ־24 שעות. גב' אלוני ביקשה לאשר לרשימתה את האותיות א"ש או ר"ץ. שמונת המועמדים ברשימתה הם: גב' שולמית אלוני, ד"ר בועז מואב, גב' מרשה פריד־מן, אלי"ם (מיל.) רם רון, מר אורי שושני, פרופ' ...

...

ראש מזכירות הכנסת, ...

אלה 12 המועמדים הראשו־נים ברשימת המפד"ל: יוסף בורג, זרח ורהפטיג, יצחק רפאל, מיכאל חזני, זבולון המר, אליעזר אבטבי, אהרן אבוחצירא, יהודה בן־מאיר, אברהם מלמד, פנחס שיינמן, שכמה פרידמן, אליעזר גואל־מן.

„חזית דתית"

לפני נציגי המפד"ל הת־ייצבה לפני ועדת הבחירות משלחת של שתי סיעות — סיעות אגודת־ישראל ופועלי אגודת־ישראל. הם מגישים את רשי־מת „חזית דתית תורתית (אגודת ישראל ופועלי אגודת־ישראל)". שמונת המועמדים הראשונים במשלחת זו הם: הרב ש. לורנץ, הרב ק. כהנא, מר י.מ. אברמוביץ, הרב מ. פרוש, מר א. ורדיגר, הרב ש.י. גרוס) עו"ד מ. קאהן, הרב י. מוזרחי.

שם ארוך

הגשת רשימת הליכוד, ב־שעה 8.15 בערב, לוותה ב־טכס קצר. ח"כ יוחנן באדר עובר משולחן נשיאות הוועדה, בה הוא מכהן כאחד מ־סגני היו"ר, אל שולחן ה־מגישים ומכריז בקול רועד: „בפעם השביעית בחיי יש לי הכבוד להגיש לוועדת הבחי־רות רשימה לכנסת. הפעם יש לי רשימה רחבה, של הליכוד". ד"ר באדר מבקש לאשר לרשימה את הכינוי „ה־ליכוד — גוש חירות־ליברלים, הרשימה הממלכתית, המרכז החופשי ופעילי ארץ ישראל השלמה", ואת האותיות „מחל".

מעיר ח"כ א. עופר: „סוב שזה לא כל האלף־בית, ו־שעוד נשאר משהו".

בראש הרשימה עומד מר מנחם בגין, המצהיר על מש־לתו־ידו כ„עתונאי", ואחריו באים אלימלך רימלט, יוחנן באדר, שמחה ארליך, בנימין הלוי, אריאל שרון, יגאל הור־ביץ, שמואל כ. תמיר, אבר־הם יפה, חיים לנדאו, יוסף תמיר, יוסף קרמרמן, ש.ז. אברמוב, כנתם ידיד, זלמן שובל, אליעזר שוסטק, גדעון פת, יורם ארידור, משה נסים, חיים קורפו, יצחק מודעי, ...

לפני „שעת האפס"

שלוש דקות לפני „שעת ה־

בתום יום העבודה המפרך, מסכם דובר הוועדה, מר אב־רהם טרון: לכנסת השמינית הוגשו 22 רשימות, מהן 12 רשימות חדשות ו־10 רשימות קיימות. בבחירות הקודמות ה־תמודדו 16 רשימות בלבד, מהן 12 רשימות קיימות ורק 4 רשימות חדשות.

מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ אהרן ידלין (מימין), לוחץ את ידו של השופט העליון חיים כהן, יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, אחר שהגיש את רשימת המערך לכנסת. (צילום: רחמים ישראלי)

בחוץ הפגינו משלחות בצעקות – בפנים השלים המערך את הרשימה

אחר התערבות והתחייבות מפי גולדה, ויתר איש מפ"ם על המקום ה־59 — אשר נמסר למוחמד עבאסי, המועמד הערבי של העבודה

מאת מ. מייזלס

יום קשה עבר אתמול על מרכז מפלגת העבודה, ל־אחר שנראה היה שהצליחה להשלים את הרכב רשימת המועמדים.

משלחות ממחוז הצפון הפ־גינו במשך כל היום, בשלטים וכתובות שתבעו את הכללתו של צבי אלדרוטי במקום ריאלי ברשימה. ההפגנות לוו מלוות צעקות ומדי פעם אלי־מות. אנשים אחוזים חזרו ב־צעקות לחדריהם של מזכ"ל המפלגה ח"כ א. ידלין ושל

יו"ר הוועדה המסדרת השר פ. ספיר — ופרצה מהומה מלווה בתגרת־ידים. הזעקה משטרה לבנין, אך בסופו של דבר נרגעו הרוחות והמתפרצים הסכימו לפנות את השטח ו־המשיכו בהפגנות בחוץ.

אותה שעה הופיע מזכיר מחוז הצפון, צבי אלדרוטי, בוועדה המסדרת. הוא טען,

במאמצים לבצע חילופין במ־קום ברשימה, אך הללו לא הצליחו. מזכ"ל המפלגה, ח"כ א. ידלין, הציע „להוריד" מן המקום ה־13 למקום ה־60 ב־רשימה, כדי להעלות את ה־מועמדים י. לקס, ד. אלדרוטי ומ. עבאסי, אך הצעתו נדח־תה בוועדה המסדרת, ואלד־רוטי הושאר במקום ה־58.

(ה־60) — אך נציגי מפ"ם סירבו. תוך דין־ודברים קשה היו מוכנים ראשי מפלגת ה־עבודה להפקיד בידי ראשי מפ"ם כתב התחייבות, שאם המקום ה־59 יהיה ריאלי, יה־פטר מישהו ממפלגת העבודה וג. פדר ייכנס לכנסת. אך גם הצעה זו נדחתה. מוחמד עבאסי הופיע לפני הוועדה ה־...

דובר אמריקני: אין „תכנית קיסינג'ר"

(סוף מעמוד 1)

בישראל מכל הבחינות. קל מאוד להשכין שלום במזרח ה־תיכון, טען ריאד: אין צורך אלא להגשים את ההחלטות הקיימות של או"ם.

היום פגישה עם זיאת

היום ייפגש ד"ר קיסינג'ר עם שר־החוץ המצרי מוחמד זיאת, ובשבוע הבא ייפגש עם שרי־החוץ של כמה מדינות ערביות אחרות.

„טיימס" הלונדוני: יש תכנית

מאת „מעריב" בלונדון, צבי לביא, מטלגרף:

ב„טיימס" הלונדוני מתפר־סמים הבוקר בכותרת ראשית, מעטו של לואי הרן, אחד מ־כתביו הבכירים של העתון, פרטי התכנית, שלפי ידי־

שות מן המזרח־התיכון הגיש ד"ר קיסינג'ר למדינות ערב לעיון. לדברי העתון כבר נודעו באחרונה פרטי התכנית, בת שש סעיפים, בועידת הפסגה של מנהיגי מצרים, סוריה ו־ירדן בקאהיר.

„טיימס" אומר כי ד"ר קי־סינג'ר הגיש את התכנית ל־פייצל מלך סעודיה, וזה קיבל אותה כבסיס למו"מ והעביר אותה לקאהיר, לרבת־עמון ול־דמשק.

לדברי הרן אלה הן ההצעות שב„תכנית קיסינג'ר":

✶ נסיגה חלקית של כוחות ישראל מתעלת סואץ, והעברת הפיקוח על שני עברי התעלה לידי מצרים.

✶ שארם־א־שייח' תיהפך לקונדומיניום ישראלי־מצרי.

✶ חלק מחצי האי סיני — ששהוא תלוי בהימדי הנסיגה

...

ישראל חוזרת למקום השלישי בברידג'

בתום הסיבוב ה־22 באלי־פות אירופה בברידג', הנער־כת בבלגיה, שוב הגיעה יש־ראל למקום השלישי, אחרי שניצחה את ספרד בתוצאה 0:20.

נשלמות ההכנות לחג

(סוף מעמוד 1)

היום אף להתפלל מכוך להר הבית, מפי שהנ, ל־עשות כן בעת הזהו קדיין הרב הראשי לצה"ל. ב־של קשיים טכניים, כ־נראה, לא יקיים הרב גורן את תפילתו בבנין של בית־המשפט המנדטורי הנש־קף אל הר הבית, ויקיים כרגיל את תפילת ראש השנה ב„היכל שלמה".

משמרות נקיון

כדי למנוע מיפגעים תברו־אתיים בשני ימי החג ובשבת חילקה עיריית ירושלים ה־שבוע כעשרים אלף שקיות אשפה מניילון. התושבים נת־בקשו ללקט בהן את האשפה והפסולת.

מחר תפעיל העירייה רק משמרת מצומצמת של עובדי נקיון, שכן העובדים הערביים מצויים באותו יום בחופשת הרמאדאן, ולא יעבדו.

ביום השני לחג וכן בשבת יופעלו משמרות של עובדי נקיון ערביים, שיפנו אשפה ופסולת מבתי חולים, בתי מלון, שווקים במזרח ...

צדקיהו" — במלים אלה פיה אמש נשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר, את ברכתו לאומה ערב ראש השנה תשל"ד.

הנשיא קרא לשיפור היח־סים שבין אדם לחברו, ולסייע לעולים החדשים להקלט קלי־טה חברתית, משקית ותרבו־תית. „לא נרפה ממאבקנו עד שהיתנן האפשרות ליהודי בריה"מ־המועצות, המבקשים ל־עלות ארצה, להצטרף אלינו וליטול חלק בבניין מולדתם־מולדתנו. תרדתנו נתונה לגו־רל שארית הפליטה בסוריה ובעיראק ולא נחדל מלהזעיק את כל שוחרי זכויות האדם כי יעשו להפסקת הרדיפה והדיכוי".

„יובאו אלפי טונות אורז"

משרד המסחר והתעשיה הביא רשיונות לייבא כמה אלפי טונות אורז מקולף, מ־ספרד ואיטליה.

יבול זה מיועד להבטיח הספקת כל כמות נדרשת של אורז. דובר כיבוד המסחר ו־התעשיה הסביר, שיש בארץ כלאי מספיק של אורז, אך כדי לקדם אפשרות של היווצ־רות „צוואר בקבוק" בסתנות ובבתי־האריזה, הוחלט לאפשר יבוא אורז כקלף, אורז זה יגיע תוך שבועיים ויספק ל־רשות הצרכנים.

רק המערך השלים רשימת מועמדיו בת"א

ח"כ שכטרמן — במקום ה־2 בת"א

מאת אברהם רותם

ח"כ אברהם שכטרמן, ש־שובץ במקום ה־38 ברשימת הליכוד לכנסת, יופיע ברשי־מת הליכוד למועצת עיריית תל־אביב — במקום השני, אחר שעו"ד אברהם נאמן הס־כים להכיר בזכאותו למקום זה. אברהם שכטרמן היה ב־עבר חבר בועצת עיריית תל־אביב ושימש בכהונה הגבו־הית כיו"ר ועדת הבלכלה.

מלכים, מלכות ונשיאים בהלוויית מלך שוודיה

המלך גוסטאב אדולף מלך שוודיה, הובא אתמול למנוחות, בנו ציבורי גדול בשטוקהולם סמוך למקום מנוחתה של אשתו השניה המלכה לואיזה.

בצוואתו ציווה המלך לא לשוות אופי עצוב לטקסי ה־הלוויה ורצונו של המלך כו־בד. ארונו היה עטוף בבד כחול ולא שחור, על פי רצו־נו.

חמישה מלכים, שש מלכות, ארבעה נשיאים ו־28 נסיכים ונסיכות היו בין 1,400 האנ־שים שהשתתפו בתפילה ה־אבכבה בכנסיה הלותרנית ב־שטוקהולם. הטקס נוהל בידי הארכיבישוף הלותרני אולוף סונדבי, שלא נשא דברי הס־פד, אף זאת על פי דרי־שת המלך. לאחר מכן הובא הארון למקום קבורתו, כשבצ־ידי הדרך עקבים אחר ה־הלוויה כ־100 אלף איש.

היום בארה"ב — הצבעה על „חוק הסחר"

היום ב מעריב

3 מוספים 196 עמודים

במעריב של חג - 48 עמודים

- עמוד 13: מאמרי שמואל שניצר, משה ז"ק, פיליפ בן, דוש
- עמ' 14: אפרים קישון, דוד גלעדי, ג. בנימין
- עמ' 15: מנחם בגין: הליכוד והתחלת סופי הפוליטי; חנוך ברטוב: לשנת תשל"ד, לפרט קטן
- עמ' 16: ישראל ואפריקה: מאמרי יוסף חריף ואריה גלוברזון
- עמ' 17: יעקב יקיר כורב לחברו למאסר
- עמ' 18: סיפורו של עזר וייצמן
- עמ' 19: יובל אליצור, יוסף לפיד, יעקב שרת
- עמ' 20: מנחם תלמי: כרטיס ביקור של אברהם יפה
- עמ' 21: אלי איל על הפרופיסורים והפוליטיקה
- עמ' 22: זר"ת מיוחד: ביקור אצל המדענים היהודיים במוסקווה
- עמ' 23: משה דור על פבלו נרודה, ושיר של המשורר הצ'ילאני
- עמ' 24: דב גולדשטיין מראיין את יצחק בראהרן
- עמ' 25: פרופ' יהושפט הרכבי על 5 תשובות ב„סכסוך"
- עמ' 26: יעקב רבי על יהודים וגויים 1973
- עמ' 27: חזי כרמל משוחח עם אייבי נתן
- עמ' 28: כתבות על חיפה ואר־טור
- עמ' 29: ממסולה עד אילת ודיברו עליהן השבוע
- עמ' 37: הספורט הישראלי בתשל"ג
- עמ' 39: מודיעין
- עמ' 40: תשבץ שחמט
- עמ' 42—47: מודעות בידור

במוסף לראש השנה - 40 עמ'

- עמודים א'—י"ד: דברי ספרות: אורי צבי גרינ־ברג — ממתכת חשכל חצוב (שירים); חיים הזז: דור אחר (סיפור) וכן סיפורים ושירים מאת זלדה, שלמה סטאי, אבות ישורון, אמנון שמוש, זרובבל גלעד, יצחק שלו, אסתר ראב, אהוד בן־עזר, עין טור־מלכא, אריה זקס, משה דור, קונסטנטין קוואפיס, משה ברשאול, מרדכי שטריגלר
- עמ' ס"ז—י"ז: אברהם סתקבר על פגישותיו עם מרק שאגאל
- עמ' י"ח: אורי קיסרי: מכתבים ללא תאריך
- עמ' י"ט: מדוע הם עולים? קול קורא ממגדל השן
- עמ' כ': תכניות רדיו וטלוויזיה לחג
- עמ' כ"א: הרב ע. שטיינלץ, אליעזר ליבנה, אפרים תלמי
- עמ' כ"ב: השיעור הראשון מאת הארי סבציניק
- עמ' כ"ג: „הימים הנוראים" באמנות, מאת יהודה האזרחי
- עמ' כ"ד: טרמפ בביקעה — מאת ימימה טשרנוביץ
- עמ' כ"ט: פרופ' ז. לקוויר ופרופ' א.ד. ברגמן, בעניני הנפש

ב„ימים ולילות" - 96 עמודים

- עמ' 3: דוש: תחזיות לשנה החדשה
- עמ' 5—7: עתונאי ישראלי מבקר בקהיר בשלי־חות „מעריב"
- עמ' 8—9: מתתיהו פלד על ספר מצרי חדש
- עמ' 10—11: שמואל שניצר מסכם רשמיו מאפ־ריקה הדרומית
- עמ' 12—14: ספל קפה עם „גאנדי"
- עמ' 17: צייר פלומזון מציג בתל־אביב
- עמ' 19: התיאטרון מפראג מציג אגדות יהודיות
- עמ' 20—21: אהרן זולב מתאר מחנה העולים בווינה
- עמ' 22—23: יהושע גלבוע על ההגדה לבית עזוב
- עמ' 24—25: סידרה חדשה: תואמים בישראל
- עמ' 27: יהונתן גפן מספר על פגישה ב„אלסקה"
- עמ' 29: לוי יצחק הירושלמי על איש גן שמואל שהיה לבחור ישיבה
- עמ' 32—33: הטייס והמרגלת
- עמ' 34—35: עצורים ללא הגנה
- עמ' 36—38: ימין ושמאל במוח האדם
- עמ' 41: מסיפוריו של דוד מרקיש
- עמ' 44—45: מרגלים רואים ואינם נראים
- עמ' 46—49: תשל"ג — מבט חטוף — 4 עמודי תמונות
- עמ' 51: לחכימא ברמיזא: שנה טובה
- עמ' 53—57: המדורים: צחוק בקו — ארבע כפות, נשים
- עמ' 59—61: מי מה מתי — מבחר סרטי השבוע

למשפחת בורנשטיין

אתכם באבלכם במות יקירכם

צבי ז"ל

ארגון נהגי יבנה — גדרות

למשפחת בורנשטיין

אתכם באבלכם על מותו של

צבי ז"ל

מפעלי מוברמן — עוד

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של אשתי, אמנו וסבתנו היקרה

יהודית קולין ע"ה

הלויה יוצאת היום, בשעה 11, מרח' מהליבר פנת בן־זכאי, בני־ברק, לבית העלמין בקרית שאול.

המשפחה המתאבלת

בצער וביגון רב אנו מודיעים על פטירתה של אמנו

פרחה מיכאל יצחק

(לבית בסאם)

הלויה תצא היום, יום ד', ערב־ר"ה תשל"ד (26.9.73) מבית המנוחה ברח' אבנון ותמר 26, רמת־גן, לבית העלמין בחולון. פרטים נוספים בטל. 745465.

המתאבלים בניה: יצחק יצחק, משה יצחק
בנותיה: ריקה קרובן, עליזה מויק, ד"ר שמחה יצחק
והנכדים

אגניו מנסה להתחמק מבית־משפט — דורש חקירת ההאשמות נגדו בביה"נ

מאת שמואל שגב, סופר "מעריב" בוושינגטון

אצלנו...

מאת שלום רוזנפלד

ב"ימים הנוראים" שעתה זה עברו על מאות עסקני המפלגות, ב"קרב־התישבוצים" של רשימות המועמדים לכנסת, ראינו מה רבים הם המקילים במצוות שבין אדם לחברו, לעומת הדבקים במצוות שבין אדם ל...מקום.

*

אכן, לא עסקן אחד הוכיח במערכת־איתנים זו, שכבודו במקומו מונח.

*

"המחנה המתקדם" יופיע בבחירות הקרובות במספר כה רב של רשימות, עד שהבוחר לא ידע להבחין בין שמאלו לשמאלו.

*

מחירי הפירות והירקות האמירו ערב החג במידה כזאת, שעקרת הבית יצאה לשוק עם סל מלא כסף וחזרה עם ארנק מלא פירות.

*

מפנקס ההגדרות

כל דף, הנושר מן הלוח, הריהו לבנה שממנה בונה לעצמו הנצח את אשליית־קיומו.

*

עשרת ימי תשובה — ימים שבהם הלא־מאמין נותן לאלקים "צ'אנס" להוכיח את אמונתו באדם.

דו"ח הוועד היהודי האמריקני שפורסם בפאריס:

לפחות 23 יהודים — מהם חמישה ממשפחה אחת, נרצחו השנה בעיראק

מאת צבי לביא

בנאום שנשא בעצרת אירגון האו"ם

גרומיקו בעד עקרון ההפוגה — נגד "התערבות בענינים פנימיים"

מאת פיליפ בן, סופר "מעריב" באו"ם

נעצרו והוזהרו 4 יהודים השובתים־רעב בקישנייב

2 פעילים נוספים קיבלו תשובות חיוביות לבקשות־אשרה

מאת אברהם תירוש

ואלדהיים ישוחח על מצב היהודים עם נציגי בריה"מ, סוריה ועיראק

מאת פיליפ בן, סופר "מעריב" באו"ם

אושרה התכנית לבניית מלון "אל על" בעומריה

המתנגדים פתחו במערכה ציבורית לביטול התוכנית

מאת יחיאל ליממר

טייסי "סקיילב" חזרו מן החלל

המחבל גורש מאוסטרליה — אין יודעים לאן

לוב מנהלת מו"מ עם חב' נפט במאמץ למנוע הגשת משפטים

מאת שמואל שגב, סופר "מעריב" בוושינגטון

סנקציות מקוריות בכימיקלים ופוספטים

הפועלים נעלו במפעל את מכוניות הפקידים הבכירים

מאת שמעון רפפורט

נדחה משפטם של רוצחי הדיפלומאטים בחארטום

ברט לנקסטר בא לגלם את דמות משה

מאת ראובן בן־צבי

התאחדות התעשיינים החליטה לפרוש מועדת המחירים הציבורית

„בגלל החלטת הממשלה לנהל את המשק לפי צווים וקריטריונים שאין בהם כל הגיון"

מאת רזי גוטרמן

נשיאות התאחדות התעשיינים שנתכנסה אמש בתל־אביב החליטה לפרוש מועדת המחירים הציבורית בנבקה זאת בהחלטת הממשלה לנהל את המשק לפי צווים, ו־לפי קריטריונים שאין בהם כל הגיון כלכלי ושהתעשיה איננה יכולה לחיות עמם.

כיום נשיא התאחדות התעשיינים, מר אברהם שביט, מסר כי בזמנה הפעילה ההתאחדות את השפעתה על התעשיינים כדי שישתפו פעולה עם הממשלה בתקופת 100 ימי „יצוב המחירים" אך עתה אין היא מוכנה להמשיך ולהיות הנפגעת העיקרית ממדיניות הפיקוח החדשה. הוא הדגיש כי בחודשים האחרונים עלו מחיריהם של מוצרי חקלאות, דיור והובלה בשיעורים הגבוהים פי כמה וכמה מהתוצרת של התעשיה. „לא נסכים שמצב זה ימשך — אם פיקוח, הרי שהוא צריך להקיף את כל המשק". מר שביט ציין כי גם לסקטור החקלאי ולענף הבניה אין נציגות בועדת המחירים כך שאין התעשיינים חייבים לשבת שם. הוא הוסיף כי קיים חשש שבשל מדיניות הפיקוח על המחירים יפסיקו עתה מפעלים שונים לייצר מוצרים שכדאיות יצורם נמוכה. אלה הם בעיקר מפעלי מזון ומפעלי עתירי עבודה — שהרווח בהם נמוך ביותר.

משמעותה של החלטת ההתאחדות היא כי למעשה הוסרה הגנתה על חבריה בכל הנוגע לנושאי העלאת מחירים — או כפי שביטא זאת מר שביט: „אנחנו לא מסוגלים בתנאים שנוצרו להגן על האינטרסים של התעשיינים שלנו. כל אחד יפעל לפי שיקוליו".

סופר „מעריב" בירושלים מוסר:

הממשלה תנסה לשכנע את התעשיינים להמשיך ולהשתתף בועדת המחירים למרות הודעתם כי החליטו לפרוש ממנה.

דובר משרד המסחר והתעשיה אמר כי לדעת הממשלה השיתוף של התעשיינים בועדה הוא לטובת התעשיה והמשק כאחד. אולם אם התעשיינים ימכשו את החלטתם ויחרימו את ועדת המחירים, תפעל הועדה בלעדיהם.

חיים בר־לב סייר בשווקים וגילה את המחירים הגבוהים של ערב חג

מאת רזי גוטרמן

24 שעות בטרם כניסתה של השנה החדשה, וכשתנועת הקונים בשווקים החלה „להרגע" — החליט אתמול שר המסחר והתעשיה, מר חיים בר־לב „לרדת אל העם" ולבקר במספר חנויות וסופרמרקטים בתל־אביב ויפו.

האמת היא שסיור הבוק שערך בר־לב ושתוכניתו הוכנה מראש, לא היה בו כדי לשנות ולא כלום מהמציאות המיוחדת ומהיוקר הבלתי רגיל השוררים השנה בשווקים. גם העיתוי שנקבע לסיורו של השר מנע ממנו מלקבל התרשמות נכונה על המתרחש במשק. כך למשל ביקר בר־לב בשני אטליזים ביפו והתעניין ב־מחיריהם של סוגי הבשר השונים; כאשר בחנות כבר לא היתה תנועת קונים וכשלבעל האטליז כמעט שלא היה כבר מה למכור. שכן, באותה שעה שבה התעניין בר־לב באספקת הבשר היו רוב עקרות הבית עסוקות בהכנת התבשילים לחג, מהבשר אותו קנו עוד בראשית השבוע...

בר לב עצמו לא גילה כמעט התעניינות בתלונותיהם ובהשגותיהם של הצרכנים, וביכר לחסות אותו ל־נתונים ו„דברי פרשנות" שהכינו בשבילו המנהלים הכלליים של „המשביר לצרכן", „אגודת הצרכנים", „שופרסל" וה„שקם" — שיקעו על בואו וציפו לו בכניסה לחנויות הכל בו שלהם...

לפי התוכנית המקורית צריך היה השר לבקר גם בשוק הכרמל ול־שוחח עם עקרות בית — אך חלק זה של הסיור בוטל, כפי שנמסר „מנימוקי בטחון". נראה כי הסיבה העיקרית לביטולו היתה רצונו של בר־לב להמנע ככל האפשר מלהתיחס להאמרתם הבלתי רגילה של מחירי הירקות והפירות — שעליהם אחראי דווקא שר החקלאות... גם בעת סיורו בסופרמרקטים נמנע בר־לב מלהתעכב ליד הדוכנים למכר ירקות ופירות, שהמחירים בהם ה־גיעו לשיא חדש שלא היה כדוגמתו במשק. נראה, כי שר המסחר והתעשיה שיצא לסיורו הישר מהדיונים הרצופים במרכז מפלגת העבודה (ר חזר לשם לאחר מכן) — היה שקוע רובו ככולו בעניני בחירות, מינויים וכו' ולא כל כך בבעיות „קו המחירים של בר לב" — שלפחות „ב־מוצבי הירקות והפירות" — נת־גלה כפרוץ לחלוטין.

שר המסחר והתעשיה חיים בר־לב (מימין), מול טענותיהן של עקרות־בית, בעת סיורו בחנויות אתמול.

(צילום: מיכאל פריידין)

* * *

צרכנים הביעו דעתם כי את סיורו של השר בשווקים, ש־נערך ממש ברגע האחרון לפני החג, אפפה יותר אוירה של סיור בחירות, מאשר התעניינות בנעשה ובמה ש„מציק" לצרכן. אין ספק כי סיורו של השר היה אפקטיבי ובעל משקל רב יותר לוא נערך לפני שבוע ויותר, כאשר ניתן היה עדיין לפעול במידת הצורך. ואמנם, השר בר־לב ניצל את סיורו בעיקר כדי לאחל „שנה טובה" לאזרחים, או לייעץ לקונים שפנו אליו בתלונות (ביוזמתם) כי „חשוב לבחור נכון בבחירות" או „יש להצביע בשביל ראש העיר ה־מתאים"...

ביפו אזר בחור צעיר אומץ ואמר לבר־לב: „אני בטוח שבשנה הבאה שר המסחר והתעשיה לא ירוץ לבדוק מה קורה בשווקים".

„מדוע"? — שאל בר־לב.

„פשוט כי לא יהיו בחירות ב־שנה הבאה" — השיב הצעיר בחיוך.

בעוד השר מזכיר לו כי ערך סיור דומה גם בשנה שעברה.

בביקורים שערכו אתמול בר־לב ו־עוזריו סיפרו מנהלי רשתות השיווק השונות על מחסור בסוגים שונים של גבינות למכות, ביצים (אריזה לא נכונה), חלב מעוקר ואף לחם — שוד־ביקוש לו גבר בשל שלושת ימי החג. לעומת זאת היתה אספקת האורז סדירה אם כי בחנויות אחדות הונהג קיצוב במכירתו.

עקרות בית שערכה קניותיה לחגים ב„משביר לצרכן" ברח' אלנבי בתל־אביב ו„גילתה" לפתע את השר בר־לב ליד הקופות הסיחה כלפיו: „איזה יוקר השנה!" „אתם בממשלה אשמים", „רק אתם אשמים!"

„אנחנו אשמים?" — שאל השר בתמיהה. „האם הממשלה מגדלת אותו?" הרי אצלנו מחירי המזון הם הנמוכים ביותר בעולם".

אך האשה התעקשה: „אבל בעלי לא מבין את זה. כשאני אומרת לו שהכל ביוקר וקשה לי להסתדר עם הכסף — הוא שולח אותי לספירי".

— „נו, זו כבר בעיה בינך לבין בעלך" — השיב בר לב בחיוך, ומיהר לעזוב את „החזית הקפואה" (כב־יקול) של המחירים, כדי לחזור אל „החזית החמה" של מרכז מפלגת העבודה...

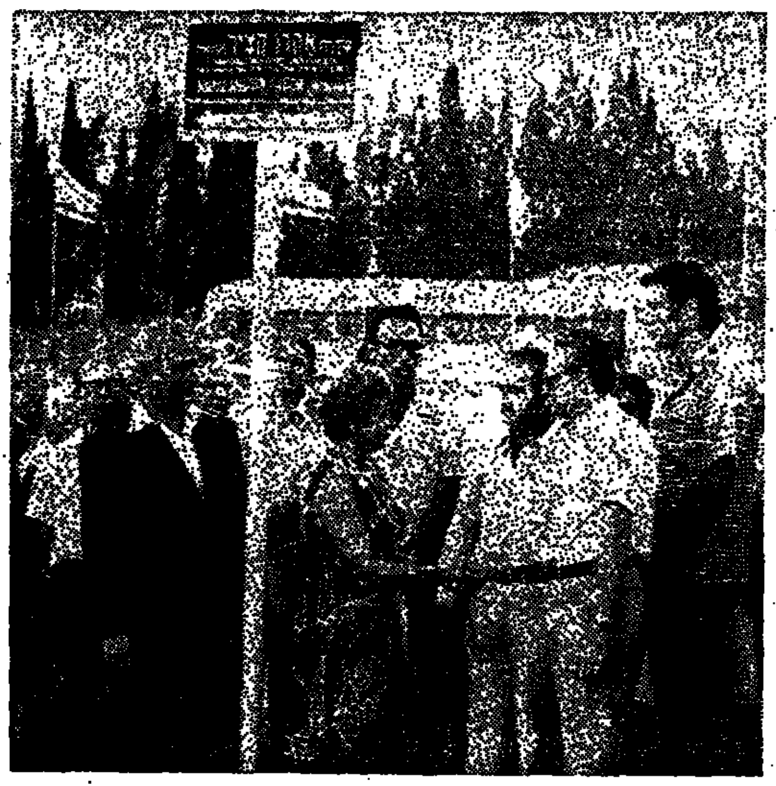

אלמנתו של פרופ' אהרון קציר מודה לראש עירית רמת־גן ד"ר ישראל פלד (מימין) ולראש מועצת קרית־אונו עו"ד אביגדור ורשה על קריאת השדרה על שם בעלה המנוח פרופ' אהרון קציר ז"ל. משמאל נשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר, שהמנוח היה אחיו.

שמו של פרופ' אהרון קציר ז"ל נקרא על השדרה לבי"ח שיבא

טקס קריאת השדרה המובילה מאוניברסיטת בר אילן אל המרכז הרפואי על שם שיבא, תל השומר, על שמו של המדען אהרון קציר ז"ל שנרצח בליל הדכים בלוד, נערך אתמול אחר הצהרים במעמד נשיא המדינה, פרופסור אפרים קציר, אחיו של המנוח, אלמנתו ובני משפחתו של המנוח, אישים ומוזמנים.

„אין כמו השדרה המקשרת את אוניברסיטת בר אילן מצד אחד ואת בית חולים תל השומר מצד־שני שתסמל את זכרון של אהרון ז"ל" — אמר נשיא המדינה — „אהרון התעניין בערכים מוסריים ואנושיים ובביולוגיה: באוניברסיטת בר אילן אנו מוצאים אנשי רוח מובהקים המעמיקים לחדש במוסר ויהדות ואילו בקצה השדרה, בתל השומר, עוסקים הכל ביישום מדעי הביולוגיה וברפואה".

הנשיא הודה בשם המשפחה לכל אלה אשר הגו את הרעיון לקרוא את השדרה על שמו של אהרון קציר ז"ל.

ההחלטה על קריאת השדרה על שם המדען אהרון קציר נתקבלה ביוזמה עירית רמת־גן על דעת 3 הרשויות המוניציפליות שהשדרה עוברת בתחום שיפוטם: עירית רמת־גן, המועצה המקומית קרית אונו והמועצה האזורית אונו.

קים לזכרו של המנוח העלו ראש עירית רמת־גן ד"ר ישראל פלד ופרופסור הנריק איזנברג מנהל המכון לפולימרים במכון ויצמן וידידו של המנוח. את הטקס הנחה יו"ר המועצה המקומית קרית אונו עו"ד אביגדור ורשה.

שופט: אין חובה לציית להוראות סייר בטיחות

„אין כל חובה לציית ל־הוראותיו של סייר־בטיחות, ואין לו זכות לדרוש כתב את רשיונותיו" — קבע אתמול שופט השלום אליהו זינגרה, בזכותו נהג מאשמת תקיפת סייר בטיחות ו־סירוב להישמע לו.

הנהג, דניאל זמר, מבת־ים הואשם בהעמדת רכב לפני צומת ביזלי אשתקד. הסייר מרדכי רון ביקש לרשום לו דו"ח. למעשה התביעה סירב הנאשם להציג את רשיונו, תקף את הסייר בפגעו בו ב־כבוניתו וגבלס. הנאשם כפר באשמה, אך הודה בעבירה ה־תנועה. על כך נקנס ב־50 לירות.

השופט וינוגרד קבע, כי תקנות סיירי הבטיחות אינן בתוקף משפטי, שכן אין לשרי ה־תחבורה והמשטרה סמכות ל־קבען. השופט הסביר בהחלט־תו, כי המחוקק לא הסמיך את שר התחבורה למנות עובדי ציבור, אלא רק להגדיר את מקומות פעולתם ודרך ידהיים של עובדי הציבור המשרתים במשרדו.

„גם שר המשטרה — הוסיף השופט, — אינו מוסמך למנות עובדי ציבור, אלא לתת להם הרשאה בלבד במילוי תפקידם. סמכויות של מעצר וחיפוש מטעם שר המשטרה שהוענקו לסיירים אינן בתוקף, כיון שהסייר חייב להיות עובד צי־בורי".

השופט קובע, כי סיירי ה־בטיחות אינם עובדי ציבור לפי חוק, אין להם כל מעמד כש־פטי, ודין הוראותיהם כדין הו־ראות של אדם פרטי. השופט לא קיבל גם את טיעון תקי־פת הסייר כתקיפה רגילה, ש־בין אדם לחברו.

לפיכך זוכה הנאשם מאשמת תקיפה ואי־ציות. (ע)

3 צעירים הואשמו בתקיפה לביצוע שוד

בבית המשפט המחוזי ב־תל אביב החל להתברר משפטם של שלושה צעירים מבת־ים וכפר שלם?, ה־נאשמים בתקיפה לביצוע שוד מזויין, במציאה אדם ובנשיאת נשק.

הנאשמים הם הרצל אביטן בן 21, אורי חלף בן 21 ויוסף אשתן בן 22. סגן פרקליט המחוז, עו"ד י. וינגרד, טען בכתב האישום, כי הם פרצו לדירת בבת־ים ר' גנבו כסף, הצבים, האקדח. אחר כך גנבו מכונית של רופא ופרצו לדירת ויקטור לרוזן בבת ים כדי לשדוד ממנו כסף. כשלא מצאו כסף, היכוהו.

המשפט מתברר לפני ה־שופטים צ'רנובילסקי, א. חלי־מה וה. לוין. הנאשמים כופ־רים באשמה. מוצגים ע"י עוה"ד א. דורון, עדנה קפלן וצ. לידסקי.

מאסר וקנס לשוטר שגנב כסף מעציר

שוטר לשעבר במשטרת אילת נרון אתמול בבית־משפט השלום באילת ל־שלושה חדשי מאסר ותש־לום קנס של 500 ל"י, ב־אשמת גניבת 100 ל"י מאחד העצירים שהובאו לתחנה.

המקרה ארע לפני כשנתים, כאשר עמי בראון מטבריה עבד כשוטר חוקר בתחנה אילת. לתחנה הובא צעיר שהפקיד בתחנה 200 ל"י. השוטר, נאמר בכתב האישום, ניצל רגע שהאחראי על הפקדונות עזב את המקום ולקח 100 ל"י.

בעקבות המקרה פוטר השו־טר מעבודתו במשטרת ישראל. להגנתו טען הנאשם ב־בית המשפט: „הייתי באילת ללא בית. מצבי הכלכלי היה גרוע. כל אדם עלול לסטות מדרך הישר. אם חזר למוטב — החברה צריכה להתחשב ב־כך".

התובע המשטרתי, רב סמל ג. פרצ'ל, טען בבית המשפט כי המעשה חמור ביותר, שכן הנאשם ניצל את האמון ש־הציבור נותן בשוטר ובמעשהו הכתים את שם המשטרה.

9 נעצרו על נסיון לרצח על רקע רומנטי

תשעה צעירים מראש ה־עין נעצרו בפקודת בית ה־משפט המחוזי בתל אביב עד תום משפטם באשמת נסיון לרצח על רקע רומנטי.

הנאשמים הם סעדיה ויהודה זהב, נסים ושמעון צפר, יצחק צוזה, שמשון בושרי, יהודה קיסי, יוסף חטב, ואיתן צפר.

התובעת, עורכת־דין רחל גודסמיט, טענה כי התשעה, שאחד מהם, סעדיה זהב, נמ־לט ונתפס על ידי המשטרה לעבריין גמלס, חבר יחד עם צעיר נוסף שעדיין לא נתפס לרצות את בני משפחת קבי־לו, בגלל סכסוך על נערה.

לדברי התובעת, הגיעו כל העשרה לדירת משפחת ק־בילו כשהם מזויינים בסכ־כינים, מקלות ואגרופנים. בכה בהם נותר בתוך הדי־רה פרצו לדירת המשפחה ונגעו בכל מי שמצאו ואף איימו לרצוח שכנה שני־תה להניאם ממעשיהם.

הנאשמים פצעו קשה את שלמה ודוד קבילו, שנותנו ר עודם זקוקים להמשך הטיפול, ואת סבתם, שגם מצבה קשה.

מת יעקב קרטון

יעקב קרטון, ממנהלי חב־רת „זוהר" לייצור מכונות כביסה, נפטר אור ליום אתמול בתל־אביב, בהגיעו ל־66 לחייו.

הלווייתו תצא היום בשעה 10 בבוקר, מבית־החולים „אסותא" בתל־אביב.

הניח אשה ושתי בנות: ד"ר רות קרטון־בלום, מרצה ל־ספרות באוניברסיטה העברית בירושלים, והעתונאית גילי קינן, מרשות־השידור. (ע)

צבי בורנשטיין הובא למנוחות

שר האוצר פנחס ספיר, ה־רב הראשי לתל־אביב־יפו, יצחק ידידיה פרנקל, אד־מורים, רבנים, ראשי ישי־בות, תעשיינים וקהל רב, ליוו אתמול למנוחות עולמים את צבי בורנשטיין, מנהל מפעל „ספמר" בירוחם.

שופט הורה לפרקליט לצאת מהאולם כשהפרקליט סירב - יצא השופט בעצמו

מאת עזרא יניב

סכסוך משפטי פרץ אתמול בבית־משפט השלום ב־אשדוד במהלך חקירת נסי־בות מותו של מאיר קורקוס תושב אשדוד במשטרת אש־דוד ב־14 באוגוסט השנה.

סגן פרקליט מחוז הדרום, עורך דין פנחס דיין, אותו בינה היועץ המשפטי לממש־לה להשתתף בחקירת נסיבות מותו של קורקוס ולייצגו, ביק־ש אתמול במהלך חקירת סי־בות המוות להציג שאלות לעד, שלמה רבינו, שהיה עצור בתא המעצר של משטרת אשדוד יחד עם מאיר קורקוס, בלילה, לפני מות קורקוס בתחנת ה־משטרה.

אולם השופט אברהם ששון שנתמנה כחוקר סיבות המוות קבע כי רק לשופט החוקר — הוא עצמו — הזכות הבלעדית לשאול שאלות.

השופט עזב

כאשר סגן פרקליט מחוז ה־דרום מר דיין עמד על דעתו, שזכותו לשאול את השאלות לעד, וטען כי זו גם דעתו של היועץ המשפטי לממשלה — ציוה השופט ששון על סגן הפרקליט לעזוב את אולם ה־משפטים. סגן הפרקליט נשאר ולא עזב את האולם. אז קם השופט ועזב את האולם ל־לשכתו.

אחר דיון סוער בלשכת ה־שופט, הודשו הדיונים בבית־המשפט. השופט הזהיר בסגן הפרקליט, שאם לא יאפשר נו־הול חקירת נסיבות המוות כ־דרך שהשופט החוקר קבע — יוצא מהאולם.

השופט החוקר קבע עוד, כי אם ירצו שני הצדדים, סגן פרקליט המחוז, ועורך־הדין יז־הר קליר, המייצג את משפחת קורקוס, שביקשה את חקירת המוות — לשאול את העדים שיופיעו לפני השופט החוקר — עליהם להגיש את שאלו־תיהם בכתב לשופט החוקר, הוא שיקבע מה לשאול או לפ־סול. והוא עצמו ישאל.

נפל והתעלף

לדברי העד שלמה רבינו. הוא סיפר, כי בתא המעצר היה מחנק ומאיר קורקוס חבט את ראשו בסורגים, הקיא ו־אמר שיש לו כאבים בלב. הוא נפל על הארץ והתעלף. אז קראו רבינו וצעיר אחר להביא מיד רופא לתא המעצר. כאשר בערב נרגע מאיר קורקוס וב־לילה ישן היטב. בבוקר אמר כי הוא מרגיש טוב, שעתיים לאחר בכן — כאשר הוצא מתא המעצר — בת בפרוזדור ה־תחנה.

העידו גם שני סמלי משטרת אשדוד. סמל שוקרון העיד, כי האם לא אמרה שבנה חולה לב, אלא ביקשה שיתרגז ב־עיקר בשל היות המתלוננת נגד מאיר קורקוס קרובת משפחתו ומבקשת שיהרדו.

סמל דניאל שבסיאן; שהיה בנידת המסורה באשדוד ב־יום המקרה, העיד, כי רק פעם אחת נתבקש באלחוט מתחנת משטרת אשדוד להזעיק רופא והשיב כי ישנו נוהל מיוחד להזמנת רופא. יותר לא הטריד אותו בכך — זאת בניגוד לעדויות השוטרים מתחנת מש־טרת אשדוד, שטענו ביציבה קודמת של בית־המשפט, כי הזעיקו את הנידה להביא רו־פא, כמספר פעמים.

החקירה תימשך ב־9 באוק־טובר.

3000 ל"י קנס מאסר על תנאי ושלילה — לגונב 8 כלי רכב

קנס של 3000 ל"י, שנתיים מאסר על תנאי ופסילת רשי־ון נהיגה לכשך 5 שנים, נגזר אתמול שופט בית משפט השלום בכפר סבא, ד"ר מנחם בוכוויץ, על הנאשם שוקרי מסר בן 19, מהכפר טירה, שהור־שע בגניבת 8 כלי רכב.

„יעקב, חזור הביתה" — קורא אב־אומן לנער בן 15 שנעלם

מאת יוסף זלטר

„יעקב, חזור הביתה. אי־נני כועסים עליך. אני מבט־יחים לך. לא צפוי לך שום עונש ואני מבטיח לשכוח הכל. ובלבד ש־תחזור" — בקריאה נרג־שת זו יצא אמש באמצ־עות „מעריב" אברהם הד־רה, בן 26, מפרדס־הנה אבי המשפחה האומנת של הנער יעקב עדיקה, בן 15, שנעלם מהם אי שעבר מ־ביתו.

אברהם דורון, העובד כמו־רי בבוסר לילדים „בוקיר" בפרדס חנה, עזב את עבודתו מאז נעלם הנער. „מאז נעלם אני מחפש אחריו יומם ולי־לה. ביקרתי אצל חבריו ובני משפחתו בירושלים, בקרית־אתא, באשדוד, בתל־אביב, ברמת־גן ובחיפה — אולם ללא הועיל" — מספר אב־רהם בנעימת יאוש.

יעקב עדיקה אומץ על־ידי משפחת דורון ביתי השנה. „הוא הסתדר היטב עם כש־פחתנו, אהב את הילדים ו־הירבה לשחק עמם. אנו קשו־רים מאוד אליו ורוצים מב־חינה נפשית. התייחסתי אליו כאל אחי והרשיתי לו להציג את עצמו כאחי, לבל יאמרו שאין לו בית" — מספר אב־רהם.

על נסיבות היעלמו של יעקב מספר אברהם כי אותו יום הלך הנער, כרגיל, לעבו־דתו ובשעה 5.10 אחר הצה־רים הופיע בבוסר. הסכימו בדבר ביניהם שיעקב יחזור למוסד בשעה 6 בערב. ב־שעה היעודה לא הופיע ה־נער ומאז נעלמו עקבותיו. איש בהסכמים, או כהגדיב לא ראה אותו.

אברהם אינו יכול להצביע על גורם העלול להניע את הנער להיעלם מביתו. „היינו ביחסים טובים. הוא הסתדר היטב עם חבריו. בטבעו הוא נער חברותי, רגיש וכשרוני מאוד. איני רואה כל סיבה שהניע אותו לברוח מן ה־בית" — אמר אברהם.

זוכו מגרימת מוות בתאונות

יואל אורבך, בן 60, מרחו־בות, שנאשם בגרימת תאונה קטלנית, זוכה אתמול בבית המשפט בנתניה.

השופט צ. ליברמן קבע ש־המנוח, יוסף בן גליה, גרם לתאונה בגלל נהיגה רשלנית בעת שרכב על אופנועו וה־נאשם נסע במהירות של 50 קמ"ש.

בתיק שני באותו בית מש־פט זוכה נסים ליברמן מנת־ניה מאשמת הריגה מתוסר זהירות, הורשע ברשלנות ב־נהיגה אחורנית ונידון לשלי־לת רשיון נהיגה ל־3 חודשים ולקנס של אלף לירות. (ע)

משטרת ישראל

משטרת ישראל מבקשת את עזרת הציבור בהיפושיה אחר הנעדר

סלאח בן נתי גבאי

אשר יצא מביתו בבני־ברק, רח' שבזי מס' 16, בתאריך 16.8.73 ומאז נעלמו עקבותיו.

תאוריו: בן 55 שנה. גובהו 180 ס"מ. מבנה הגוף: בינוני. פנים: מאורכים. גון הפנים: שחרחר. שער: חום כסולסל. מצח: גבוה ורחב. שפתיים: עבות. מדבר: ערבית, אנגלית, פרסית ובעט עברית.

כל היודע דבר על מקום המצאו או שראה אותו לאחר התאריך 16.8.73 מתבקש להודיע על כך ל־תחנת המשטרה הקרובה.

רעיונות חדישים לשיטת הכביסה המסורתית

Candy

2 דגמים C 134 2.45

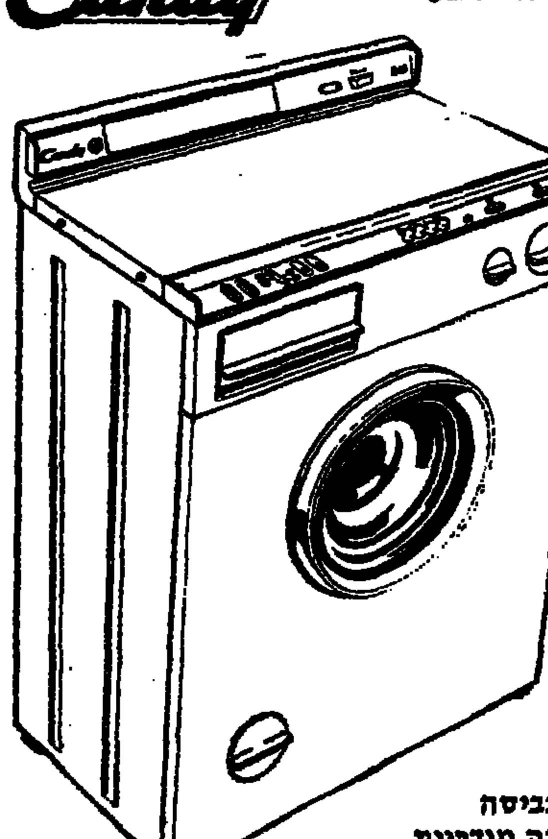

מכונת כביסה האולטרה מודרנית

- 18 תכניות סופר־אוטומטיות
- תכנית לבדים יתנאי דופן
- 5 קילו כביסה
- כפתור חסכון גם לכמויות קטנות
- עיצוב מפואר
- שרות האחריות

להשיג בחנויות המובחרות

קנדי ניצן יבואן בלעדי למוצרי קנדי

רחוב אלנבי 119 תל־אביב טלפון 623185

מאחלים שנה טובה ומאושרת לכל לקוחותינו וידידינו

هكذا من الأصل

מדחפים ב־4 אניות „צים" חדישות – נמצאו פגומים

תוצאה של יציקה גרועה במספנות באיטליה ✶ מונתה ועדת חקירה

מאת ראובן קיצבי

הנהלת „צים" החליטה למנות ועדה שתחקור את הפגיעה במדחפים של ארבע האניות החדישות שנבנו באיטליה.

הדבר פגע קשה במערך האניות של הקו הארוך יפאן–ישראל, דרך ארה"ב. ההנהלה מתכננת עתה בליה בדיקה... הנהלת „צים" בודקה גם את האפשרות להגיש את המספנה האיטלקית לדין.

מנכ"ל „צים", כשה קשתי, אמר אתמול בתשובה לשאלה, כי בארבע אניות המכולות החדישות, שנבנו במספנה האיטלקית „איטלקאנטיירי" בגינואה נמצאו מדחפים פגומים ויש צורך להחליפם. לפי בדיקה ראשונה נראה כי התקלה נגרמה כתוצאה מיציקה גרועה שגרמה סדקים בלהבים של המדחפים. על פי ההסכם, אחראית המספנה להחלפת החלקים הפגומים, אבל אינה אחראית לנזקים העקיפים.

החברה אומנם הזמינה מדחפים רזרביים, אבל אלה עתידים להגיע רק בדצמבר הבא ובינתיים נבנלו הליקיים... מתוך האחרים באירופה, שכל אחד מהם עולה 200 אלף דולר. ...

✶ האסיפה הכללית של הדיאיגוד העצמאי של האינדיפנדנטים, נערכה אתמול בתל־אביב. ...

אל"מ עילם — בראש המחקר והפיתוח בצה"ל

אל"מ עוזי עילם

אלוף משנה עוזי עילם יתמנה ב־1 באוקטובר 1973 לראש היחידה למחקר ולפיתוח במערכת הבטחון ובצה"ל, במקומו של תא"ל יצחק יעקב, המסיים את שירותו הפעיל בצה"ל.

עם קבלת תפקידו, יועלה אל"מ עוזי עילם לדרגת תת־אלוף.

א. מגד וח. ברטוב התפטרו – התאחדות הסופרים לא תקום

מחלוקת על דרכי קבלת סופרים להתאח' מונעת הקמתה

מאת ישראל הראל

„התאחדות הסופרים בישראל", לא תקום כפי הנראה, כפי שהתכוונו מיוזמיה...

ערביים, מרדכי צאנין, נציג סופרי יידיש ונציג הכותבים רוסית, מר זאב גיבלין.

היציבה והפרצה

היציבה „התפוצצה", עקב חילוקי דעות בפרטים שונים, ...

כנס היסוד

אותה ועידה, שהתכנסה ב־30 במארס 1973 בתל אביב, בחרה בגוף בן 5 חברים, ...

מעריב לספורטאים

על שאמפאנייה הבטיחו השחקנים לפתוח את השנה החדשה בנצחונות

מחר, בבאדאלונה, תתייצב נבחרת הכדורסל של ישראל למשחקה הראשון באליפות אירופה — נגד צ'כיה ✶ שני נצחונות יספיקו לדירוג 5—8 שהוא ריאלי כיום ✶ אימון־הכרות באולם

מאת משה הרן, שליח „מעריב" בבארצלונה

היום לפני שנתיים, שעות מעטות לפני כניסת השנה החדשה, סיימנו השתתפות עגומה מאד באליפות אירופה ה־17 בכדורסל שנערכה באסן, מערב גרמניה. היום האחרון של השנה, לפני שנתיים אכתוב בבנתח — הפסדנו שלנו באליפות — על הורביה, אך היא דירגה את ישראל במקום ה־11.

הערב אנו נכנסים לשנה החדשה הבאה עלינו לטובה, ומקווים לפתוח מחר ב־9 בערב לפי שעון ישראל את האליפות ה־18 של אירופה, בנצחון מרשים על צ'כוסלובקיה. ...

שלושה ימים באליפות אירופה

מחר בבארצלונה (השעות — לפי שעון ישראל)

7 :	פולין — בריה"מ
9 :	צ'כיה — ישראל
11 :	הורכיה — רומניה
7 :	צ'כיה — בריה"מ
9 :	ישראל — רומניה
11 :	פולין — תורכיה
7 :	בריה"מ — תורכיה
9 :	צ'כיה — רומניה
11 :	ישראל — פולין

מחר בבארצלונה: בולגריה — צרפת; ספרד — יוגוסלאביה; ...

כדורגלני בית"ר: סיכוי קלוש לקיום הדרבי

כדורגלני קבוצת בית"ר ירושלים השביתו אתמול, את האימון השבועי וקיימו אסיפה, בה הוחלט שלא להופיע למשחק ה„דרבי" הירושלמי, אם עד מוצאי קיפור, בשבת, לא תחזור בת הנהלת הקבוצה מהתפטרותה.

דובר השחקנים, אורי בן־יעקב, אמר אמש כי בכוונת השחקנים לא להופיע גם לאימון האחרון שאמור להתקיים לפני הדרבי ביום חמישי, והגדיר את סיכויי קיומו של המשחק — כקלושים ביותר.

✶ במשחק אימון בכדורגל שנערך אתמול באיצטדיון „בלומפילד" ביפו גברה קבוצת מכבי פתח־תקוה על קבוצת הפועל תל־אביב 5—4 לאחר 3—4 לפתח־תקוואים בתום המחצית הראשונה. ...

הדרבי הירושלמי במרכז סיבוב 5 במשחקי הגביע בשבת

שלושה ענקי 2 מטר בנבחרת רומניה

זכו בהגרלת מפעל הפיס

בהגרלת מפעל הפיס מס' 39/72 שהתקיימה אתמול זכו הכרטיסים הבאים:

בסך — 150,000 ל"י זכו המספרים: 313494 405145.

בסך — 50,000 ל"י זכה המספר: 507883.

בסך — 12,500 ל"י זכו המספרים: 122478 449051.

בסך — 6,250 ל"י זכו המספרים: 321805 518607 595842 785441.

בסך — 1,250 ל"י זכו הכרטיסים הבאים: 035227 089401 130189 131117 173299 180764 185704 224664 229980 383668 396239 496977 506316 543630 587924 648039 685470 730849 735630 781021 782367.

בסך — 600 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־03077 06659 14169 23744 24927 41487 57248 72241 80713 98423.

בסך — 250 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־04198 14533 18229 22397 25193 25539 27643 32204 40104 41691 43439 50639 54308 59769 68147 79283 81635 82377 88925 90031 90813 91260 93004 94422 98071.

בסך — 100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־1924 4519 4588 4948 6696 7101 7772.

בסך — 50 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־0146 0490 0501 0676 1337 1271 1599 1801 1959 2270 2239 2581 2625 2641 3659 2719 2821 3034 3384 4011 4047 4642 4662 4917 5015 5277 5397 5468 5631 6060 6508 7333 8335 8580 8973 9194 9285 9353 9411.

בסך — 4 ל"י זכו כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה: 9.

✶ טכס הנחת אבן פינה לבית הכנסת „היכל דבורה" אשר יוקם בנמל התעופה לוד, התקיים אתמול בנמל בהשתתפות שר התחבורה והתקשורת, שר הדתות והתורמים מדרום־אפריקה להקמת בית הכנסת.

שיפור קל לקראת הסגירה

פורסמו תוצאות האמיסיה של „עלית" ✶ חלקה של קבוצת „אי.די.בי." ב„כלל" — 19 אחוז ✶ מחיר הנת"ד ירד למינימום — 4.23 ל"י

אשנב לבורסה

מאת ש. אבידר

בחלקו של מסחר הבורסה אתמול שיפור קל. ... היצע של 350 אלף דולאר בקירוב הוריד את מחיר הנ"ע... נת"ד ב־2 אג' ל־4.23 ל"י.

חברת „אי.די.בי" מסרה אתמול הודעה לקראת סיום המסחר היומי, לפיה מר ויקטור קרסר מכר לחברת הבת, „פ.י." אי.סי" כניות „כלל להשקעות" בסכום כולל של 6 מליון ל"י. קבוצת „אי.די.בי" מחזיקה, לאחר סיום עיסקה זו, ב־21.5 מליון מניות „כלל להשקעות" וחלקה בחברה זו מגיע עתה ל־19 אחוז. ...

„עלית" פרסמה רשמית את תוצאות ההתיחבות של הנפקה 4.5 מליון מניות בערך אחד עם שטרי התחייבות של החברה. לציבור הוצעו 54 אלף יחידות מורכבות מ־50 מניות לפי מחיר של 360 אחוז ואגרות חוב המרה בפארי (100 ל"י י"נ), במחיר כולל של 2.80 ...

המדדים הקבוצתיים

המדד הכללי	265.83	—0.18
כספים וביטוח	231.57	—0.45
בנקים מסחרי	262.52	+0.03
בנ. למשכנתא	228.58	—0.61
מוסדות כיסוך	206.32	—1.33
חברות השקעה	218.50	+0.48
תעשיה	406.75	—0.52
מסחר ושירותים	360.57	+0.90
קרקע' ובינוי	217.54	—0.58

מדד „כוח" למדד המשקעה ב־20 מניות מובילות (100 = 31.12.72) +0.47 91.01

פת' העשי' כב'	72.5	— 0.5
הסנה	209	— 1.0
צור	171	— 0.5
דלק	157.5	+ 3.0
דלק	161	+ 2.5
השכל	57.5	+ 1.5
אורים	185	— 4.0
אפריקה 10	276.5	— 0.5
הכשי' הישוב	185.5	— 2.5
הכשי' הישוב	188	— 1.5
סריב	140	+ 2.0
סריב	149	— 1.0
ישרס	162	+ 2.0
מטעי הדר	96	— 1.5
נאות אביב	69	— 0.5
רסקו מב'	89.5	— 0.5
רסקו	67.5	— 0.5
אליאנס	512	— 1.0
אלקו 1	119.5	— 0.5
אלקו 2.5	104	+ 1.0
אלקטרה 1	208	—12.0
אלקטרה 5	199	— 6.0
ירדן	88	— 2.0
אמפא	119	— 2.0
דיסק' השק'	237	+ 0.5
דיסק' השק'	239.5	— 0.5
בל"ל השק'	197	+ 0.5
פרינן	118	+ 3.0
הסוהה	89	+ 1.5
כור	160	+ 5.0
כלל השק'	202	— 2.0
אדנים	109	+ 0.5
נכסא	45	+ 1.0
לפידות	132	— 1.0
לפידות	150.5	+ 0.5
או.ה.ה.	246	— 1.0
או.ה.ה.	249	— 1.0
אי' בריטניה	339	+ 1.0
דיסקונט	929	—23.0
דיסקונט א	510	
הפועלים בב'	347	+ 2.0
הפועלים	332	+ 2.0
הפועלים	332	+ 2.0
כרמל	128	— 6.0
משחות כב'	219.5	— 0.5
עלמון	108	— 2.0
אוצר להתעשיה	207	— 0.5
הקלאית	81	— 2.0

מעריב — רשימת המדורים

לכל ידידי העוזרים לי במשימותי לשבויינו ולמשפחותיהם ולכל החבר'ה באשר הם
שנת גאולה ושמחה והחלמה מהירה
שמחה הולצברג

לעליזה וברוך שינברג
להולדת הבת
ברכת מזל־טוב!
משפחת אברהם שובס ת"א

לדינה וישראל אשר
מזל טוב להולדת הבן
שנה טובה ומאושרת
גניה, גרשון והילדים

ב"ה הוקרה מיוחדת!
למר שמחה אריאלי אספן מצות מיד־אליהו.
לאחר שסבלתי זמן ממושך מכאבים בראש ובחוליות הצואר והייתי בטיפול בחו"ל וללא תועלת — פניתי למר אריאלי, מר אריאלי, הנמצא באבל, קיבל רשות מאת רב שהתיר לו לצאת את הבית כדי להציל נפש בישראל. ואמנם — תוך שניות מספר הצילני ממכאובי. מי יתן וירבו כמוהו בישראל. בברכת שנה טובה
טהא גלייכר, טל. 238503 ת"א

חדש! לקראת ראש השנה הופיע
מיהו מהו גל. 2
דו־שבועון לתשבצים, תשחצים וחידונים
מגוון עשיר של אתגרים לאינטליגנציה, לידע ולשכל הישר, בעברית ובאנגלית.
העורך: אברהם סלמן (א. ס־ן)
עורך מדורי החידונים והתשבצים ברוב עתוני הארץ
ההפצה כל 10 ו־25 בחודש בכל הקיוסקים בארץ
מיהו מהו גליון 2 — מגיש לך:
תשחץ — תשבץ־שלד — תשבץ־פטיפס — הדף הקל (א. חידת הפירמידה, ב. מבוך) — תשלובת במעגל — תשבץ ענק — אתגר הגיוני — ספורט — צפנה פענח — השבץ מספרים — תשבץ בוחן קל, הנושא: ארצנו במקרא — תשבץ משולב — היכן קבור הכלב ושעשוע הגיוני) — בואו חשבון — תשבץ חידה בלשית — חידה תרווה — רו המרכז — פסיפונים (א. שחמט, ב. דמקה) — אנגלית קלה — אנגלית לכל — פתרונות גל. 1 — נא להוות — מצא את ההבדלים — תולדות בתמונות עם הגרלת פרסים.

הודעה
בגלל האבל הכבד של בית בורנשטיין
תחודש אספקת משקאות טמפו אחרי תום השבעה
ביום ראשון 30.9.73 בבוקר
תשלובת מפעלי טמפו בע"מ

אורטופד מרקמן
ת"א, מתסיפורי 30 טל. 62-48-72
תעשית פרוטזות — מכשירים ומחוכים אורטופדיים, חגורות שבר, חגורות גב, מדרסים, גרבי גומי, מכשירי עזר להליכה.
הסוכן הבלעדי של

עגלות נכים
ORTOPEDIA - KIEL
EVEREST & JENNINGS
מאחל ללקוחותיו וידידיו
שנה טובה

בשכונת התקוה
מבחר בגדי נשים וגברים ממיטב בתי האופנה באירופה
בוטיק לה ולי LOVELY
רחוב אצ"ל 61, שכונת התקוה

מה שאתה ... על דעתך, ... הרבה ... — תוכל ... מכור ולקנות ... מעריב

צומת מעריב

המשרד הראשי: בית מעריב רחוב קרליבך 2:
הסניף המרכזי לקבלת מודעות בת"א: שדרות רוטשילד 33. מ־8 בבוקר עד 6 בערב

מחיר מלה: ביום חול — 1.25 ל"י בערבי־שבתות וחגים — 1.50 ל"י

דירות למכירה

(סוף מעמוד 50)

1½—1 חדרים

(סוף מעמוד 50)

2 חדרים

(סוף מעמוד 50)

2½ חדרים

(סוף מעמוד 50)

3 חדרים ויותר

(סוף מעמוד 50)

דירות להשכרה

בשכר חודשי

בדמי מפתח

דירות מרוהטות

(סוף מעמוד 51)

דירה 3 חדרים חדשה + מ"א + תליה. ארלוזורוב 74, ר"ג. טרר. 735053.

בבלי דירת 3 לוקסוס, הסקה, מעלית. הניה. טל' 229559.

4½ מפוארים (חדש) גורדון בדיזנגוף מיידי. תיווך כהן — 385376.

3 חדרים אפשר עם ריהוט מודרני אמריקאי טלויזיה, מכונת כביסה, טלפון, פריג'ידר והמטבח תרס; 75,000 —

להשכיר דירה 3 חדרים מרוהטת ברמת־אביב. פרטים בטל. 795402.

ליפר 2½ חדרים ברב קומות, מרוהטים קומפלט, 500 ל"י. — טלפון 796916.

ליד בבדיזנגוף 3 מרוהטים + טלפון + גז + פריג'ידר, לשנה ויותר. 233606.

2 מרוהטים (אפשרי לא כבר המים) בסביבות בדיזנגוף — 281444.

ביקוש דירות

הצעות עבודה

(סוף מעמוד 52)

גזרה ותפירה

עוזרות ומטפלות

זבנים

מספרות

חקלאות

(סוף מעמוד 53)

דירות מרוהטות

(סוף מעמוד 51)

שאר מדורי ה"לוח" בעמודים: 49, 50, 51, 52, 53, 54.

תפארת ראשון — לציון

המבחר הגדול - במקומות היפים בעיר

3 חדרים החל מ־80.000 ל"י

3½ חדרים החל מ־108.000 ל"י

4 חדרים החל מ־120.000 ל"י

במקומות היפים בעיר

ברח' סמילנסקי פינתית (גן צבורי) באזור הוילות ברח' אברמוביץ, ברח' קרן היסוד, ברח' מניה שוחט, ברח התומר, ברח' בן יהודה, ברח' מאפו, ברח' טיומקין, ברח' יהודה הלוי, ברח' ירושלים, ברח' שפינוזה, ברח' דרור.

ב"דירות תפארת" הדירה המובחרת

הרצל 59 - - ט"ל. 946858

מכוניות למכירה

(סוף מעמוד 49)

עד 1963

שברולט 1960 ארנז מגור ב־מצב טוב. טלפון 03958622.

למכירה מגור ויליס 1962 ב־מצב מצוין. בפרטים בשעות ה־עבודה 965656 בערב 961677.

1964—1965

1966—1967

1968—1969

1970—1971

1972—1973

עסקים

(סוף מעמוד 49)

מגרשים

(סוף מעמוד 51)

חיות בית

(סוף מעמוד 52)

מכירות

(סוף מעמוד 52)

תנור בישול ואפיה

(סוף מעמוד 52)

רהיטים

(סוף מעמוד 52)

כלי נגינה

(סוף מעמוד 52)

אופנועים וקטנועים

(סוף מעמוד 49)

שטיחים

(סוף מעמוד 52)

בתי ספר לנהיגה

(סוף מעמוד 49)

משרדים

(סוף מעמוד 49)

מקררים

(סוף מעמוד 52)

מטבעות ובולים

(סוף מעמוד 52)

אבידות

מחסנים

(סוף מעמוד 49)

שונות

שידוכים

(סוף מעמוד 51)

"למוד" משרד לשידוכים פתוח כל יום סודיות מוחלטת תל־אביב סקוה ישראל 4. 623040.

בת זוג

רווקה נחמדה 29/170 + דירה מרוהטת + רכב וטלפון מעוניינת בנאה ומסודר עד 40. ת.ד. 245 ראשון לציון.

גרושה לא באשמתה 55/160 מעוניינת בנאה ומסודר + דירה. ת.ד. 245 ראשון לציון.

אלמנה נאה 53/165 + דירה ואופי טוב מעוניינת בנאמן ו־מסודר עד 60. ת.ד. 245 ראשון לציון.

בן זוג

צומת נתניה

סניפי "מעריב" לקבלת מודעות בנתניה: "תרבות" של בנימין 17; "פנת הספר", סמילנסקי 8

דירות

שמעון בריטמן, תווך כללי, דירות, חנויות, עסקים, מגרשים, השקעות, הרצל 19. 053725006.

מיכאל אגרים, דירות, חנויות, עסקים, מגרשים. הרצל 9 — 05324941.

בנתניה חברת "דירונדירות" מציעה מבחר הדירות הגדול בשרון, "דירונדירות" הרצל 30 טלפון 053725195 נתניה.

מכוניות למכירה

החלפת כל מכונית בפיאט חדש, לאנשי התיישבות. מסירה גם עם מקורות מסירה של פת"ם. פיאט נתניה, הרצל 44. 053723653.

ברפי זהב תמצא רשימה של סוחרי מכוניות במוני מכוניות.

ביטוח

אגוד סוכנויות ביטוח בע"מ, שער הגיא 8, טלפון 053723889.

במות ובידור

קבלני בניין

שרותים

דירות למכירה

פרסומים

וילות ובתים

דרושי שמש וחשמל

ביקוש דירות

חנויות

משרדים

סירות

צומת הנגב

סניף "מעריב" לקבלת מודעות בבאר־שבע: רח' הסדנה 81. פתוח מ־7.00—13.00 ו־16.00—18.00

דירות למכירה

וילות ובתים

ביקוש דירות

מכוניות למכירה

פרסומים

דירות להשכרה

הצעות עבודה

לקוחותינו ולכל בית ישראל שנת נסיעה נעימה ובטוחה "מחוניות־דיבלי"

ברכת שנה טובה

שלוחה ללקוחותינו ולכל בית ישראל

מלון אריסטון טבריה

צומת ירושלים

מכוניות למכירה

הילמן 64 אחרי שפוץ במצב מצוין טלפון 02/226891.

דירות להשכרה

לרגל נסיעה לחו"ל, דירה בת שני חדרים + הול, כל הנוחיות להשכרה ברמת זוננפלד 82, על כבהרה 226483, לבקש משה שר נאי.

(סוף מעמוד 54)

דירות למכירה

דירה חדשה 3 חדרים בתל פיות, רחוב שלמה־יהודה 261655.

דירות מרוהטות

בחו־שאנג בקרבת האוניברסיטה, 4 חדרים, טלפון, הסקה, ריהוט מלא. 63048.

צומת חיפה

הצעות עבודה

(סוף מעמוד 54)

דירות למכירה

מכוניות למכירה

דירות להשכרה

דירות מרוהטות

מכונות כביסה

חקלאות

קטנועים

אוטובוס מרווקה במצב מצוין עם בנסיים 1962. 660080.

מחסנים

בשכ"ח מחסן מבטון 3 + 6 בכרכז הכרמל טלפון 242549.

קניות

מעוניינים לקנות אופני נשים לפנות טל. 711657.

צילום

ניקון פוטומיק — עדשת מקרו. זוית רחבה וטלה טלפון 233540.

סוכנות מרדאל

טלפון 441366

מברך אתכם בשנה טובה
שתהא מדינתנו משכן השלום
לכל תושביה ואורחיה
שרות מיוחד לאספקת כל דיור
לתיירים, לתושבים, ולכל תקופה.
ת"א, ערה"ש תשל"ד

רשות שמורות הטבע

בראש השנה בתאריכים 27—28.9.73

"יערבו בשמורת
עיינות צוקים (עין פשחה)
סיורים ללא תשלום
נוסף לדמי הכניסה לחוף הרחצה
נקודת המפגש ליד תחנת המשטרה בחוף הרחצה בשעות: 08.30 ו־16.30
רצוי להביא נעלי ספורט, כובעים ומשקפות.

ליפין אליעזר

ייצור מבלטים ועבודות מכבשים
בטיב מעולה ומדויק
רחוב האמנים 10 ת"א (מאחורי ביח"ר סיפולוקס)
טלפון 35796
מברך את לקוחותיו
וכל הבאים אתו בקשרים
בשנה טובה ומבורכת שנת שלום ויצירה

למכירה

משאית בדפורד

שנת 1958, אחרי טסט, הימבר. 15,000 ל"י.
עמוס שריר, בארשבע, שכונה ב', פרויד 4/1.

לידידינו, לקוחותינו
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומאושרת

דותן אקספרס

סוכנות לבטוח בע"מ
ת"א, שד' רוטשילד 6
טלפונים: 55054, 84957

דרוש שותף בעיר

עובדות על מדיניות העיריה בחינוך הממלכתי דתי

אנו שמחים כי הוויכוח עם הורי התלמידים מבתי־ספר ממלכתיים דתיים בשכונות רסקו וקרית שמואל הסתיים. מיד לאחר ראש השנה יחזרו התלמידים ללימודים סדירים.

עירית ירושלים מקבלת את מסקנות משרד החינוך והתרבות, לפיהן יועתק בית הספר הממלכתי דתי אולינה דה רוטשילד למקום קרוב יותר לשתי השכונות האמורות.

מאחר שבלהט הויכוח נטענו כלפי העיריה טענות בלתי מוצדקות על קיפוח החינוך הממלכתי דתי, אנו חוזרים על עיקרי העובדות בשטח זה:

במגמה הממלכתית	במגמה הממלכתית דתית
17,500 תלמידים	9,200 תלמידים

רק 90 אחוזים יותר תלמידים במגמה הממלכתית

30 בתי־ספר	24 בתי ספר

רק 25 אחוזים יותר בתי ספר במגמה הממלכתית

נבנו 535 כתות חדשות	340 כתות חדשות

רק ב־57 אחוזים יותר נבנו לחינוך הממלכתי

ממוצע התלמידים בכיתה 33

החזקת ילד בחינוך הממלכתי דתי עולה לעיריה לפחות ב־20 אחוזים יותר מאשר בחינוך הממלכתי

הלזאת יקרא קיפוח?

הורי ירושלים:

בית ספר משולב, למען עיר אחת ועם אחד.

עירית ירושלים

הלשכה להסברה וליחסי ציבור

„פאן-אורינט"

סוכנות להובלה ושחרורים בע"מ

ירושלים, הרב כורש 4
טלפונים: 227060, 222297
ת.ד. 1501 טלקס: 02—326

ברכת שנה טובה

לכל לקוחותינו, ידידינו ולכל בית ישראל

סוכנים מודשים

להובלה ומשלוח של כל סוגי מטענים,
מטלטלי בית וחפצים אישיים
בים, באויר וביבשה — ישר מהבית
לכל מקום בארה"ב וברחבי תבל.
משלוחים והובלות מחו"ל לישראל
● סוכני חברות תובלה בינלאומיות ●

* שחרורים ממכס
* אריזה ואחסנה
* ביטוח
* שרות אישי, מהיר ויעיל

מר ב. נחמה
מנהל החברה
ישמח לעמוד
לשרותך
במתן הדרכה
ויעוץ לפתרון
בעיותיך

הסתדרות מדיצינית הדסה

אגף האספקה

מציעים למכירה את כלי הרכב הבאים:

1. אמבולנס מס' 68-616
פורד טרנזיט אנגליה (טיימס 20) שנת ייצור — 1969

2. אמבולנס מס' 625-026
פורד טרנזיט אנגליה (טיימס 20) שנת ייצור — 1969

את הרכב אפשר לראות במח' התחבורה שבמוסד, במרכז רפואי בעין כרם, כל יום בין השעות 08.00—14.00 (ביום ו' עד שעה 13.00).

המעונין יגיש הצעתו על גבי טופס מיוחד במעטפה סגורה לאגף האספקה של הדסה, ת.ד. 499 ירושלים, בצרוף המחאה בנקאית בגובה של 10% מהצעתו עד יום א' 7.10.73, שעה 14.00 ויציין על המעטפה „מכרז רכב". טפסי הצעות אפשר לקבל במשרד אגף האספקה.

אין ה.מ. הדסה מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר.

מלון ומועדון שורש

מברכים את קהל הלקוחות
המכרים האורחים והידידים
וכל בית ישראל

בשנה טובה ומבורכת
שנת בנין ויצירה

נקניק הבידה בע"מ

מוצא, ירושלים

מברך את כל בית ישראל ולקוחותיו הנכבדים
בשנה טובה, שנת בריאות ושלום
כל סוגי הנקניק ובשר מעושן
מוצא התחתית, טלפון 02—533464

בפתחנו האמנות

לשנה החדשה

לתומכינו ואוהדינו
ולכל בית ישראל

מאחל
בית היתומות הכללי
בירושלים

לשומרי מסורת בירושלים

נותר מספר מצומצם של

דירות
בנות 3 חדרים
בקרית איתרי

בתנאי תשלום נוחים — כל הקודם זוכה.
לפנות: לאוב — וק — מן בע"מ
רח' בן־סירא 2, טל. 02-231853, 02-221774.

חדש!
דוד קופיבקר פותח
בי"ס לצורפות
בירושלים
רח' שבטי ישראל 1
טלפון 02-234785

להזדמנות
ביום עדפי קיה
שאריות וביום אופני
היום אבסולוטיום
במודיום ותלים.
מרכז הבדים
רח' גבה פינת צהאל
רמת־גן

אוניברסיטת חיפה

מודיעה

שנתון האוניברסיטה תשל"ד
נמצא למכירה
בחנות אגודת הסטודנטים.

המחיר — 5.— ל"י

הייעוץ נפתח ביום א' 30.9.73.

בית המדרש לפקידים

ע"ש דוד רמז ירושלים
בית הפקיד ע"ש מ. שרת

מודיע על

המשך ההרשמה לשנת הלימודים תשל"ד

*** קורס יועצי מס**
— חד־שנתי — מועד הפתיחה 4.11.73.
מטרת הקורס להכשיר את הלומדים בו לקבלת רשיון יועץ מס מטעם נציבות מס הכנסה ומס רכוש.

*** קורס בוחני בקורת**
מיועד לעובדים העוסקים בבקורת במשרדי ממשלה ובמשרדי רואי חשבון.
מועד הפתיחה נובמבר 1973.

*** חשבונאות**
הנהלת חשבונות למדופלמים — דרשנתי — מועד הפתיחה 4.11.73
הנהלת חשבונות סוג 1 — מועד הפתיחה 4.11.73.
הנהלת חשבונות סוג 2 — מועד הפתיחה 4.11.73.
הנהלת חשבונות סוג 2—1 — מועד הפתיחה 4.11.
הנהלת חשבונות סוג 3 — מועד הפתיחה 4.11.73.
תמחיר — מועד פתיחה משוער נובמבר 1973.

*** מערכות אינפורמציה**
תכנון ותכנות — קורס חדשנתי.

*** ניהול משרדי**
מזכירות מינהלית — חד־שנתי.
מזכירות רפואית — חד־שנתי.
קצרנות — חד־שנתי.
כתבנות.

* * *

פרטים והרשמה: **בית הפקיד ע"ש מ. שרת,** רחוב מטריק 10, המושבה הגרמנית ירושלים, טלפון 66380, 68383.

שעות הקבלה: 10.00—12.00 לפנה"צ
17.00—19.00 אחה"צ

אנו מאחלים לכל לקוחותינו וידידינו
שנה טובה, שנת שלום
קונדיטוריה
Nada „נדה"
ירושלים השלמה, מושבה גרמנית, טלפון 33397
כשר בהשגחת הרבנות הראשית

היכל הכלה

בהנהלת הגב' נוגה
המלך ג'ורג' 12 ירושלים, טל. 231500 קומה א'

* שמלות חופה * סלון לתסרוקות
* מכון ליופי * סטודיו לצלום

הגב' נוגה

מאחלת חג שמח ושנה טובה
לכל כלותיה, לקוחותיה, ידידותיה
וברכה מיוחדת לצוות העובדים
ולכל בית־ישראל

אורגל סוכנות לביטוח
טיקוצקי - קלנר בע"מ

מאחלים

שנה טובה ומבורכת

לכל לקוחותינו ידידינו ומכרינו

„הבזק" משפץ

חייג 02-33980
(בין השעות 9.00—15.00)
ותקבל הכל בהזמנה אחת:

1. בניה — הוספות ושיפוץ בתים קומפלט.
2. תריסים — מסגרות אלומיניום, חלונות ראוה ותריסי פלסטיק.
3. טפטים ושטיחים — מכל הסוגים.

ביצוע ע"י מומחים ובאחריות
„בזק" לשרותך

חנה ויגאל מילשטיין

חובקים את

בנם בכורם

נכד לשרה ויוסף גוימרק, גבעתיים
לאסתר וצבי מילשטיין, רמת־גן
נין לרבקה שושתיאל, תל־אביב

הברית תערך אי"ה ביום ראשון, ד' בתשרי תשל"ד, 30.9.1973, באולמי „הדר" ברחוב סירקין 19, גבעתיים, בשעה 16.30.

נא ראו הזמנה זו כאישית.

23.9.73

למקס גלפז ורעיתו

מיטב ברכותינו
להולדת הנכד

מאחלת

גלי זיו בע"מ

חברה לבנין ברכות שחיה

לאבינו וסבנו היקר
ד' אהרון גוז, נ"י
איש מידות, שאר רוח ותפארת המשפחה
ברכות מקרב לב בהגיעך לשבעים
עד מאה ועשרים
„ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה"
בברכת שנה טובה

ילדיך: צפורה ודוד שזר
חנה ונתן גוזית
שרה ורן פרדמן
נכדיך: מלכה, יהודה,
דרומית, צאלית,
עופר, דפנה,
לאה'לה, ליאת,
גיל

חדרה

התאחדות הסוחרים הכללית רחובות

מברכת את חבריה רבי הפעלים
האדונים הנכבדים:

מ. ש. ברק וגדליהו בק

לרגל קבלת התואר

„יקיר - רחובות"

אחולים לבביים לקראת השנה החדשה
אריכות ימים ובריאות טובה.

א. דרוק, מזכיר.

מתי (לבית גטניו) ויוסף טבה

מאושרים בהולדת בנם

אברהם

אח למאיה

נכד לאדלה ומנחם גטניו

תל־אביב 19.9.73

בנינו

אילן ובח"ל לילי

נשאו

החופה התקיימה בחוג המשפחה.
כ"ז אלול תשל"ג, 24.9.73.

חוה ודוד מכטינגר (מעוז)

דרוש שותף פעיל

לעסק מבוסס בשטח
הידרולי־פנאומטי

טלפון: 03-37216

מסעדת
„החומה"
כשר
מאכלים פיקנטיים
שרות אדיב
רח' היהודים 128
הרובע היהודי
ירושלים
פתוח מ־12 עד 23

مكان الأصل

אחים פינקלשטיין
קבלני בנין בע"מ

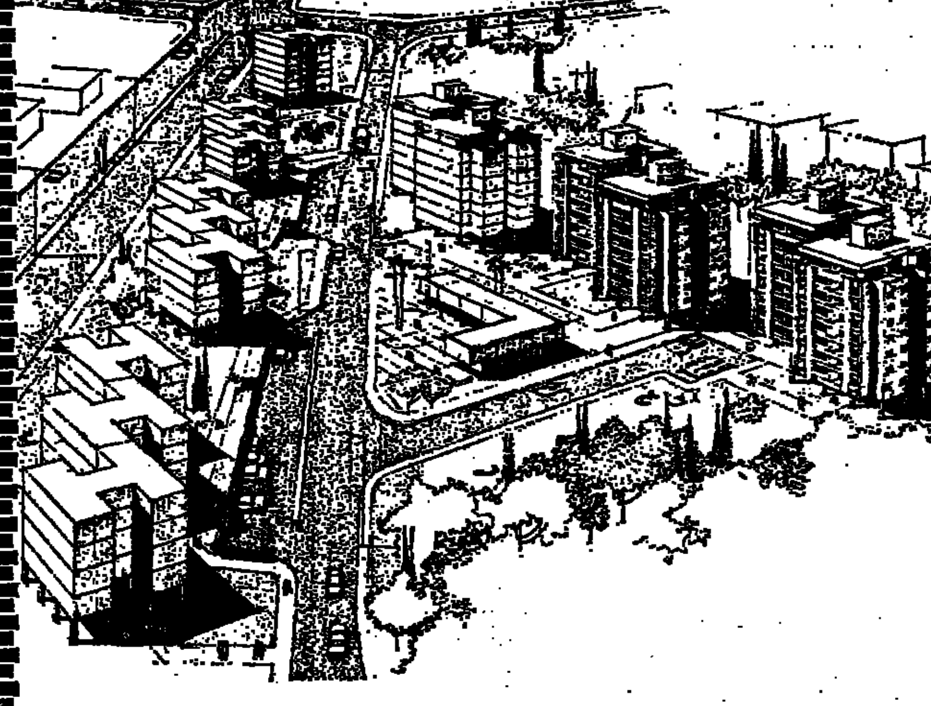

מברכים את: ממשלת ישראל
צבא ההגנה לישראל
ספקיהם ולקוחותיהם וכל ידידיהם

בברכת שנה טובה
שנת בנין ויצירה

חולון, רחוב הנשיאים 2 טלפון: 846246
פרסום יצחק סבין

חברת עמיד
בונה בנס־ציונה
דירות 3-3½-4 חדרים

בסביבה שקטה על גבעה קרוב למרכז
החל מ־78,000 ל"י

במיטב השכלולים — תנאי תשלום נוחים

כניסה תוך 24 חודש

פרטים: „נכסי הדרום" ויצמן 22 נס־ציונה

משרד העבודה — אגף המדידות
מכרז
לניהול מזנון

ועדת המזנון מבקשת הצעות לניהול מזנון בבנין אגף המדידות תל־אביב, רחוב לינקולן 1 (פינת רחוב קנקין יהודה הלוי). כולל הגשה לפי הזמנה לעובדי האגף ובבקריה.
כפרט, הבטיח אף טופס הסתתפות בבכרז אפשר לקבל בכל ימות השבוע בשעה 08.00 — 14.00 לפי הכתובת המוזכרת לעיל, חדר 309.
את ההצעות יש להגיש במעטפה סגורה ועליה יש לרשום „מכרז לניהול מזנון באגף המדידות". את המעטפה יש להגיש לתיבת ההצעות הנמצאת בחדר הנ"ל.
מועד אחרון להגשת ההצעה הוא יום 12.10.73.
אין אגף המדידות מתחייב לקבל כל הצעה שהיא.
ועדת המזנון

למכירה אולמות
בגודל של 700 מ"ר כל אחד
סה"כ 3500 מ"ר
ניתנים לחלוקה לפי הצורך
מתאימים לתעשיה קלה או משרדים
ברחוב בצלאל 7 רמת־גן
(מאחורי בורסת היהלומים).

לפנות: אבנית בע"מ את ליתגים בע"מ
טלפונים — 268916 — 281437 — 264818.

ללקוחותינו ולידידינו
שנה טובה ומבורכת

למכירה בהזדמנות
מערבל בטון
מתנועע (חצי קוב)
במצב חדש — מתוצרת כרמן (איטליה)

לפנות בשעות היום טלפון: 254503
ובערב 949243 לאלי

הנדסת התפלה לישראל (תהליך זרחין) בע"מ
ת.ד. 18041 תל־אביב
מכרז מס' 426
למכירה מכונית פולקסוואגן
מסחרית "קבינה כפולה"
שנת ייצור 1971, מס' 133-954.

את המכונית אפשר לראות בכל יום בין השעות 8.00—15.00 במשרדי החברה בתל־ברוך, ליד שפת הים.

תאריך אחרון למסירת ההצעות בצרוף המחאה ע"ס 105 מערך ההצעה הוא 8.10.73, שעה 12.00.

החברה אינה מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

בדבר פרטים נוספים נא לפנות לאברהם גל, טלפון 417171.

אוניברסיטת חיפה
מזכירות ההרשמה וקבלה מודיעה כי
הבדיקה בעברית
תתקיים ביום ה' 4.10.73 ח' בתשרי תשל"ד, בשעה 16.00.
הבדיקה באנגלית
תתקיים ביום ג' 2.10.73 ו' בתשרי תשל"ד, בשעה 17.00.

פרקטיקה וטרינרית
ד"ר א. ברוכים — ד"ר ד. מרדכוביץ
עברה לפינת רחוב מיצרי טירן,
רח' מדבר סיני, גבעת המבתר ירושלים
טלפונים: 288194, 284240.

מעונין לקנות או לשכור
גן ילדים
טל. 236456, 222642 מ־15.00—18.00.

לידידי לקוחותי
וכל הבאים עמנו בקשרי עבודה
שנה בריאה ומבורכת

מאחלים:
נחמה ומשה גיל־עד (ולספריד)
„גיל־עד" שירותי ביטות וצוות העובדים
ת"א מטלון 49 (מרכז מסחרי) טלפון 822008

לכל קרובינו,
ידידינו ומכרינו

שלוחה ברכת
שנה טובה

יעל ויצחק שובינסקי
חיפה
ערה"ש תשל"ד

לכל ידידינו ועובדינו
ברכת שנה טובה

זמוש „שרותי בטחון ואבטחה"
רחוב בארי 7 תל־אביב טלפון 234246

שנה טובה ומאושרת
לכל קרובינו, ידידינו ולקוחותינו
מאחלים:
מ. כופר (קופר)
חנות למסגרות וזגוות
בוגרשוב 91 ת"א טל. 234571

רחל ובני ולדמן
מאחלים לקרוביהם וידידיהם
שנה טובה ומאושרת

יד יצחק בן־צבי
ירושלים
מודיעה על
פתיחת ההרשמה
א. לארבעה ימי עיון וסיור בנושא:
"יהדות צפון אפריקה תולדותיה ויצירתה"
בימים ראשון—רביעי, ט"ז—י"ט חשון תשל"ד (11—14.11.73). האכסניה בירושלים.

ב. לשלושה ימי עיון וסיור בנושא:
"דרום הגולן" (מחזור ב')
בשיתוף עם המדור לידיעת הארץ, התנועה הקיבוצית.
בימים שני—רביעי, י"ז—י"ט חשון תשל"ד (12—14.11.73). האכסניה בטבריה.
• פרטים והרשמה ביד יצחק בן־צבי, ת.ד. 7660, טל: 02-39202.

בבת־ים
נשארו עוד
2 דירות
בנות 3 חדרים
במחיר הזדמנותי של 95.000 ל"י כ"א — אפשרות של משכנתא והלוואה לא צמודה עד 35.000 ל"י.

הדר - רוזינסקי
קבלני בנין, רח' ירושלים 23 בת־ים
טלפון 866123.

שנה טובה
לנשיא המדינה,
לממשלת ישראל,
לחיילי צה"ל ומפקדיו,
ללקוחותינו, לעובדינו
ולכל בית ישראל

מפעלי ניר אמריקאים ישראליים בע"מ

כביסון
שרות למכונות כביסה בע"מ
הטלפונים החדשים:
30839,39830,30838

PHILCO שרות
מאחל:
שנה טובה ומאושרת
לכל בית ישראל

שנה טובה שנת שגשוג ושלום
מאחלים
מפעלי ספן עמק־הירדן
פרסום פ.ב.מ

אריה שטרן ושות' בע"מ
חיפה, דרך העצמאות 120, טל. 521420, ת.ד. 659
יבואנים ומשווקים בלעדיים לחיפה והצפון של
אמבטיות וכלים סניטריים
מהיצרן הידוע באירופה JACOB DELAFON פריז.
אריחי קיר דקורטיביים וקרמיקה אמנותית
גם לריצוף מהיצרנים הידועים באירופה
דוגמאות מיוחדות
מאחלים לידידים וללקוחותינו
ולכל הבאים אתנו בקשרי מסחר
כתיבה וחתימה טובה

GK
מלון גלי־כנרת
מאחל לכל אורחיו וידידיו
שנת ברכה ושיגשוג

טבריה, טלפון 22331 (067)
בהנהלת מ.ג.י. מלונות נופש בישראל

אנו מרשים לעצמנו להעמיד לשרותכם

ארוחה מפוארת

עמיסה מוחלטה

המוכנה ע״י אשף המטבח
של המלון

במחיר -.18 ל״י למנה

לבריתות: -.10 ל״י למנה

באולמות המפוארים
של
מלון דבורה

אולם מיוחד לאסיפות בחירות
ואירועים מיוחדים עם ארוחות
במחירים סבירים.

*

מלון דבורה
תל־אביב, רח׳ בן יהודה 87,
טלפון 244366

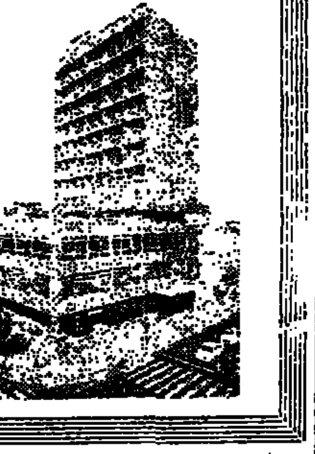

מלון דבורה מאחל
לכל לקוחותיו
שנה טובה ומבורכת

דירות פאר בנוה אילין ירושלים

- מעליות אוטומטיות.
- הקשורת פנים
- הספקת מים חמים.
- ארונות מטבח תוצרת חוץ.
- כיורים אמבטיה ותרסינה צבעוניות תוצרת חוץ.
- הסקה מרכזית.
- הספקת גז מרכזית.
- מנרשי חניה צמודים.
- אנטנה מרכזית לטלויזיה.

נוה אילין

משרדי מכירה של א. אילין תעשיות:
ירושלים: באתר הבניה. רח׳ תל חי בית אלרואי טל. 37332
חיפה: רח׳ הבנקים 2 טל. 520661

ASHOT-ASHKELON — עשות־אשקלון

ת.ד. 21 אשקלון, טל. 2286/7/8, 2182/5—(051)

מכרז 12/73

מוצעות למכירה מכונות השחזה במצב טוב

1. Cerny Cylinderical Grinder
2. Norton External Grinder
3. Bryant Internal Grinder
4. Landis Tool Universal Grinder
5. Cincinnati Grinding Machine
6. Bryant Internal Grinder
7. Bryant Internal Grinder
8. מקצוע BUTLER אורך שולחן 6.50 מטר. רוחב שולחן 1.15 מטר. מהלך השולחן 9.20 מטר.

את המכונות הנ״ל ניתן לראות במפעלנו באשקלון כל יום בין השעות 8.00 עד 16.00. לפנות למחלקת המכירות.

את ההצעות יש להגיש עד 17.10.73 למפעלנו באשקלון או במשרדנו בתל־אביב, רח׳ הארבעה 14, טל. 267826.

להצעה יש לצרף המחאה בנקאית בגובה של 10% מערך ההצעה.

אין עשות אשקלון מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

לכל לקוחותינו
ולכל הבאים עמנו בקשרי מסחר
שנה טובה ומבורכת

כאחל: „טל־נוה"
בית מסחר לצרכי חשמל לשמוש ביתי
חיפה, בית טרומפלדור 36/מ נו״ש 234461־04

ממשרדי החדש
תווך „כאנידר"
שנה טובה
לכל לקוחותינו ומכרי
מאחל דובי כהנא
חיפה, שד׳ הנשיא 129
טלפון 50432/3

אוניברסיטת תל־אביב

הפקולטה למדעי החברה

הודעות לתלמידים

1. שנת הלימודים תחל ביום א׳ 28.10.73.
2. ידיעון הפקולטה לשנת תשל״ד הופיע ונמצא למכירה במפעל השכפול באוניברסיטה.
3. מבוא — שנה א׳.
   הכנס לתלמידי שנה א׳ המשותפת יתקיים ביום ד׳ 3.10.73 בשעה 11.00 באודיטוריום ברשירה.
   הכנס לתלמידי סטטיסטיקה שנה א׳ (כולל מסלול ערב) יתקיים ביום ב 8.10.73 בשעה 12.00 באולם מס׳ 1 בבנין נפתלי.
   הכנס לתלמידי שנה א׳ חשבונאות יתקיים ביום ה׳ 4.10.73 בשעה 11.00 באולם מס׳ 1 בבנין נפתלי.
4. פרטים על הייעוץ ועל הכנסים לתלמידי שנים מתקדמות נשלחו בדואר. תלמידים שלא קבלו את החוזר בדואר מתבקשים לפנות למזכירות הסטודנטים, בנין נפתלי חדר 311, בשעות הקבלה.

מרכז ההסברה

שרות הפירסומים
הופיעו

- על עניינים מדיניים וחברתיים
  כאת ראש הממשלה גב׳ גולדה מאיר
- בדרך לרווחה חברתית
  קרים למדיניות הסוציאלית של ישראל.

הזמנות מתקבלות עפ״י פניה בכתב או בע״פ למרכז ההסברה — בירושלים: הקריה, בנין משרד ראש הממשלה ובתל־אביב: רח׳ אחד העם 13.

למכירה ברחובות

מגרש
26 דונם

חלקות 41, 43, 61 בגוש 3790

לפנות בשעות העבודה: עו״ד מ. קונדה
ת״א, שד׳ רוטשילד 43, טל. 625055.

מכרז מכירה 1/73
רשות השידור

מעוניינת למכור את הטובין הבאים

1. מכונת ואקום פרס ליציקת פלסטיק תוצרת איטלית.
2. מרכזת ידנית עם פקות נורי, דגם טלקו 60×10 — 5 יחידות.
3. 750 מנות קרב.

ומזמינה בזה הצעות לרכישתם.

ניתן לראות את הטובין בשטח רשות השידור, רוממה, ירושלים.

לקבלת פרטים נוספים יש להתקשר לבנהל המשק בבית הטלויזיה טל. 234019, 521131.

על המציע להגיש הצעתו במעטפה סגורה בצרוף המחאה בנקאית בגובה 10% מערך הצעתו, לפי הכתובת: הנהלת רשות השידור, רח׳ שרי ישראל, רוממה, ירושלים. מכרז מכירה 1/73.

הצעות יש להגיש עד 21.10.73.

אין הרשות מתחייבת לקבל ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה.

מכללה בין אזורית „אחוה"
המועצה האזורית באר טוביה

מודיעה על מקומות בודדים פנוים
לכתת גננות א׳ בסמינר „אחוה"

מתקבלות מועמדות בעלות השכלה של י״ב כתות.

פרטים והרשמה במזכירות המכללה — ליד מושב יכון ת.ד. 85 קרית מלאכי טל. 055—94253.

רהיטי פורסייט
בן־יהודה 149 טלפון 233490

מברכים את כל לקוחותינו,
מכרינו וידידינו

בברכת שנה טובה

- לוחות פרספקס
  בכל הצבעים ובמידות שונות
  מבית הרושת
  מ. פינקוביץ
  ת״א, טלפון 820713
  שביל התנופה 2,
  (קרית המלאכה)
  מתקבלות הזמנות לעבודות שונות מפרספקס
- מכסים לפטיפונים וטייפרקורדרים
- סטנדים לפרסום

שנה טובה

בן־אל
שרותי נקיון
ת״א טל. 775748

מברך את לקוחותיו וידידיו
בשנה טובה,
שנת שלום ואושר

בית הורים
ומחלקה לחולים כרוניים
רמת טבעון
חברה ישראלית — קנדית בע״מ
קרית טבעון
רח׳ החורש 23־25
טלפון 931229
ת.ד. 1026 קרית טבעון

מזמין הורים ליהנות מ־:

- גן מרווח
- בנין חדיש עם כל השכלולים
- הסקה מרכזית
- פעמון ליד כל מיטה
- השגחה רפואית 24 שעות ביממה
- פעולות חברתיות ותרבותיות
- מכון לפיזיותרפיה
- ריפוי בעיסוק
- מטבח כשר ודיאטטי

אנו שולחים פרוספקט לפי הזמנה.

למפעל פיברגלס
גדול

דרוש
משקיע

לפנות לת.ד. 104
קרית אונו
מיקוד 55000

לבתי דפוס
למכירה

מכונת הדפסה אוטומטית
גליון 64/94
KOENIG & BAUER
מודל 1964 במצב חדיש

דפוס „עליה" תל־אביב
רח׳ אילת 18 טל. 54291

בבאר־שבע
בהזדמנות דירה

הבנויה על קרקע פרטית בככר קפלן ע״י בתי רוטשטיין, 4 חדרים, קומת קרקע, 9 מדרגות, חרסינה מלאה במטבח ובאמבטיה.
טפטים בכל החדרים.
במחיר הזדמנות 86.000 ל״י. הדירה רשומה בטבו.

לפנות „הנוזמן" בע״מ
רח׳ החלוץ 47, באר־שבע
טל. 057־5360, 057־4033

למכירה
עסק מבוסס
בשטח
הידרולי פנאומטי

ת.ד. 9103 תל־אביב

מכונת סריגה
„אנטיברלי סופרמטי"
160/12 האוטומטי

למכירה

טל: 827742 ת״א.

מרכז השיווק
של
אריג׳ פולגת

מברך את כל
לקוחותיו, ספקיו וידידיו

בשנה טובה ומבורכת

רחוב הרצל 4 תל־אביב
טל. 50440, 57557.

נוימן את חרל״פ

רחוב הרצל 24, טלפון 57368 תל־אביב
יבואנים ומפיצים של מכונות תפירה ביתיות ותעשייתיות וחלקיהן של בתי החרושת הנודעים בעולם!

שמץ
מהמי הפירה המעולים באירופה

BROTHER
ביהח״ר היפאני המפורסם למכונות תפירה מכל הסוגים הלכל מטרה

MAIMIN
מכונת הגזירה הטובה בעולם

מברכים את לקוחותיהם, ספקיהם וידידיהם
בברכת שנה טובה

עירית הרצליה
חוק התכנון והבניה, תשכ״ה—1965

הועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב הרצליה
הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ״ה—1965

נמסרה בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 לחוק הנ״ל, כי לועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב הרצליה.

הוגש על־ידי: גוטפלד, הקדמה 16, הרצליה ב׳ תשריט לחלוקת קרקע מס׳ 29/71 המתייחס לקרקע שבמקום. שם הישוב: הרצליה, רחוב ויגנית—לח״י, גוש 6668, חלקה 1153, 1154 והמהווה סטיה מתכנית מספר 388 לגבי המותר באיזור בו מבוקשת הסטיה האמורה, דהיינו: לאחד שתי החלקות, קביעת קוי בנין והפרשה שטח להרחבת רחוב לח״י בהתאם לתשריט.

כל מעונין יכול לעיין בתשריט הנ״ל במשרדי הועדה המקומית בהרצליה, בימים ובשעות שהמשרד האמור פתוח לקהל, וכל הרואה עצמו נפגע ע״י אישור התשריט הנ״ל — יוכל להגיש התנגדות מנומקת למשרדי הועדה המקומית האמורה בכתובת הנ״ל, תוך שבועיים מיום פרסום מודעה זו.

יוסף נבו
יו״ר הועדה המקומית
לתכנון ולבניה מרחב הרצליה

משרד האוצר

הודעה
לנכי רדיפות הנאצים

משרד האוצר מודיע, כי חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס׳ 3), תשל״ג—1973, שפורסם ביום 2.8.73,

אישר הגדלת שיעורי התגמולים לנכי רדיפות הנאצים - בתוקף מ־1.4.72

התגמול בעד חודש ספטמבר 1973, המשולם לנכים החל ביום 3.10.73 — **יכלול את ההגדלה הנ״ל** (לפי תגמול יסוד בשיעור של 1.15 ל״י, לכל אחוז נכות).

באותו תאריך תשולם גם מחצית ההפרשים הרטרואקטיביים.
המחצית השניה תשולם ב־3 לנובמבר 73

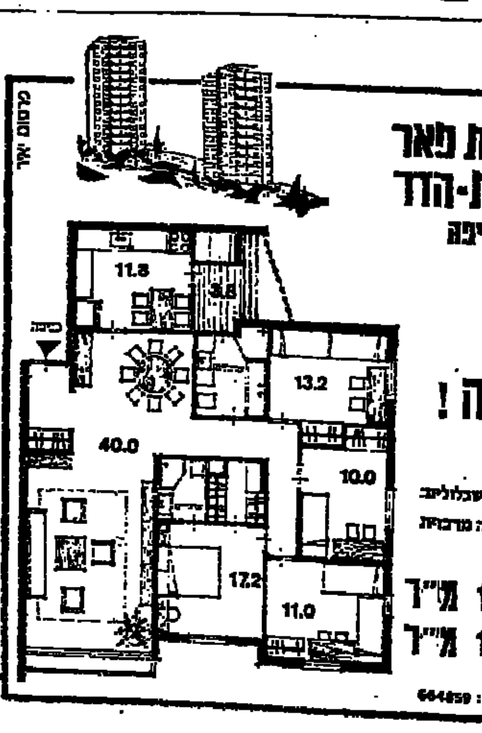

דירות פאר ברמת־הדר בחיפה

השקעות בנין קבלני בנין

ללא הצמדה!

דירות לקנוע עם כל השכלולים:
שרותים כפולים, 2 מעליות, הסקה מרכזית

5 חדרים 141 מ״ר
4 חדרים 121 מ״ר

משרד: חיפה, רח׳ נורדוי 27. טל: 664859

مكذا من الأصل

במלאת שלושים לפטירת יקירנו

חנן אריון ז"ל

נעלה לקברו לאזכרה וגילוי מצבה בהר המנוחות, גבעת שאול, ירושלים, ביום ראשון, ד' תשרי תשל"ד (30.9.73) בשעה 3.30 אחה"צ.

ידידיו ומוקיריו זכרו נפגשים בבית המנות, רחוב הפלמ"ח 18 בשעה 2.45 אחה"צ ובשעה 3.00 ליד מסוף הפנים בקריה, ירושלים.
אוטובוס יעמוד לרשות המשתתפים.
תודתנו לכל מנחמינו.

המשפחה האבלה

בצער רב אנו מודיעים על מותו הטראגי של אחינו

דוד פרנקל ז"ל

מבריסל, בלגיה

יוצא מושב מאו, שהרג בתאונת דרכים.

ארונו מובא ארצה להקבר בהר המנוחות בירושלים. ההלויה תצא ביום שלישי ו' תשרי תשל"ד 2.10.73, בשעה 10.00 לפני הצהרים מבית חולים די ירושלים, רחוב הנביאים.

המתאבלים: אחיו יעקב ומקס פרנקל — ארה"ב
המשפחה

במלאת שנה לפטירת יקירנו

אלתר רובינזון ז"ל

תערך אזכרה ליד קברו ביום ראשון ד' בתשרי תשל"ד 30.9.73 בשעה 16.00.

נפגשים ליד השער החדש בבית העלמין בחולון.

המשפחה

במלאת שנה לפטירתה של אשתי, אמנו וסבתנו היקרה הבלתי נשכחת

זהבה (ג'יטה) גלובה ז"ל

לבית היטלפרב — הרצא

תיערך אזכרה בבית העלמין בקרית שאול ביום א', ד' תשרי תשל"ד 30.9.73 בשעה 4 אחה"צ.

נפגשים ליד שער הכניסה.

בעלה: שמחה גלובה
בניה: קלמן וחנן

במלאת שלושים לפטירת אבי ואחי היקר

רפאל-יעקב דובזינסקי ז"ל

התקיים אזכרה וגלוי המצבה ביום שני (1.10.73) ה' בתשרי תשל"ד.
נפגשים ליד השער החדש בבית העלמין בחולון בשעה 3.30 אחה"צ.

בתו אסתר שטנגל ומשפחתה
אחותו בתיה סנדרוביץ ומשפחתה

במלאת שנה לפטירת בעלי ואבי היקר

מישאל (מישו) סגל ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ראשון ד' בתשרי תשל"ד (30.9.73).
נפגשים בכניסה להר המנוחות בגבעת שאול בשעה 3.00 אחה"צ.

אשתו ובנו

רשות השידור ועובדיה

משתתפים בצערה של חברתם לעבודה

מיה מוסקוביץ

במות עליה

אביה

ומביעים תנחומיהם למשפחה האבלה.

ליואב ברעם

משתתפים בצערך במות

אביך ז"ל

א. עמית ושות' חברה לבנין ועבודות בע"מ — חיפה

במלאת שנה למותו הטראגי של בננו ואחי היקר

מרדכי (מוטי) עזריאל ז"ל

תתקיים אזכרה ועליה לקברו ביום שני, ה' תשרי תשל"ד, 1.10.73 בשעה 3.30 אחה"צ בבית העלמין בבאר־שבע.

אוטובוס יצא מביתנו, ככר קפלן, שכונה א' באר־שבע בשעה 3.15 אחה"צ.

המשפחה

במלאת ארבע שנים לפטירת יקירנו

ראובן סגל ז"ל

(מבריטאניל — ליטא)

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו בבית העלמין בחולון, ביום ראשון, ד' בתשרי תשל"ד (30.9.73), בשעה 3.30 אחה"צ. נפגשים על יד השער הישן.

אשתו: אסתר (פירה)
בנו וכלתו: יעקב ולאה
והמשפחות: פרגמנט ואבנון

במלאת שלושים לפטירת
בעלי, אבינו, סבנו ואחינו היקר

שמואל הברמן ז"ל

חולון — באר־שבע

תערך אזכרה וגלוי מצבה ביום שלישי (2.10.73) בשעה 15.30, בבית העלמין בבאר־שבע.
אוטובוס יצא מבית המנוח, שכון ד' 291/14, בשעה 15.15.
תודתנו שלוחה לכל מנחמינו.

המשפחה המתאבלת

במלאת שלושים לפטירתו של
בעלי, אבינו, בננו, אחינו וגיסנו היקר הבלתי נשכח

סולומון מרקו ז"ל

נעלה לקברו לאזכרה ולגילוי מצבה ביום ראשון, ד' תשרי תשל"ד (30.9.73), בשעה 4 אחה"צ, בבית העלמין הרצליה בחלקה הצבאית.

אוטובוס יעמוד לרשות המלווים מבית המנוח, שכון תקומה 11/4, כפר־סבא, בשעה 3.30 אחה"צ.

המשפחה האבלה

במלאות שלושים לפטירת בעלי, אבינו ואחינו היקר

מרדכי הובר ז"ל

תיערך אזכרה וגילוי מצבה ביום ג', — ו' תשרי תשל"ד (2.10.73) בשעה 15.00, בבית העלמין החדש בכפר סמיר, חיפה.
אוטובוס מיוחד יצא בשעה 14.30 מרחוב עבאס 72.

המשפחה

במלאות ארבע שנים לנפילתו של
בננו ואחינו היקר

יוסי שחם ז"ל

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו ביום ראשון ד' תשרי תשל"ד (30.9.73).
נפגשים בבית הקברות הצבאי, חוף הכרמל, חיפה, בשעה 4.30

המשפחה

במלאת שנה לפטירתו של יקירנו

חיים יודלוביץ ז"ל

תתקיים אזכרה וטקס גילוי מצבה ביום שני, ה' בתשרי תשל"ד (1.10.73) בשעה 4.30 אחה"צ בבית העלמין בהרצליה.
תחבורה תצא מבית המנוח רח' אבן גבירול 2 הרצליה, בשעה 4.15

המשפחה

לויסהוף אליעזר

אתך אנו באבלך על מות

אמך ז"ל

מלון ככר כלל
תל־אביב בע"מ

לאליעזר ויסהוף

משתתפים בצערך על מות

אמך ז"ל

דפוס „אחדות העם"
ש. מרין את א. לוין

במלאת שלושים לפטירת מנהלנו וחברנו לעבודה

גולדנברג זאב ז"ל

תערך אזכרה ביום ראשון, ד' תשרי תשל"ד (30.9.73), בשעה 15.00. נפגשים ע"י שער בית העלמין החדש (כפר סמיר).

אלקטרו כלור בע"מ

למשפחות השכולות

גלברג, יצחק, סעיד

אתכם באבלכם הכבד
על מותם הטרגי של
עובדינו המסורים

אריה גלברג ז"ל

משה יצחק ז"ל

יעקב (בני) סעיד ז"ל

פרטים על מועדי ההלויות בטלפון 820102-3-4

חברת י.ג.ב. — יועצי ניהול וביצוע בע"מ
ההנהלה והעובדים

ליגאל בליפא

במות עליך

אביך ז"ל

קבל נא את תנחומינו הכנים

מחבריך לעבודה
באגף אלקטרוניקה והנדסה
מוטורולה ישראל בע"מ

למר חיים בליפה ומשפחתו

אתכם באבלכם הכבד במות

אביכם ז"ל

דיירי קלאוזנר 5 תלפיות, ירושלים

במלאת שנה למותו הפתאומי של
בננו, אחי ונכדי

זאב אופנבך ז"ל

נעלה לקברו ונתיחד עם זכרו ביום ראשון, ד' תשרי תשל"ד 30.9.73 בשעה 4.00 אחה"צ בבית העלמין בחולון.
נפגשים ליד השער החדש

דינה, יצחק ותמר אופנבך
גינה דזילושינסקי

במלאת שלושים לפטירת ראש משפחתנו

אברהם פלזנשטיין ז"ל

תתקיים אזכרה וטכס גילוי מצבה ביום א', ד' תשרי תשל"ד 30.9.73 בשעה 4.00 בדיוק בבית הקברות החדש שכונת גורדון, ראשון לציון.
נפגשים ליד שער בית הקברות.

תודתנו למנחמים אותנו באבלנו

המשפחה האבלה

לונק (אליעזר) ברנר

(התעשיין מסוריי)
נלקח מאתנו

ההלויה התקיימה היום, יום רביעי כ"ט באלול תשל"ג (26.9.73) לבית העלמין בנוה שלום (קרית ביאליק).

אשתו והילדים, הורתנו
המשפחות ד"ר מנדל

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו הפתאומית
של בעלי, אבינו וסבנו היקר

יעקב קרטון ז"ל

הלויה תצא היום, יום רביעי, כ"ט באלול תשל"ג (26.9.73), בשעה 10.00 לפנה"צ, מבית החולים „אסותא", רחוב ז'בוטינסקי 60, ת"א, לבית העלמין בחולון.

המתאבלים:
אשתו: צילה
בנותיו: רות וב"ב
נילי קינן
אחיו, אחיותיו
וכל בני המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו הפתאומית
של חבר הנהלתנו היקר

יעקב קרטון ז"ל

ומשתתפים בצער המשפחה האבלה

„זהר"
חברה להנדסה בע"מ
ההנהלה וחבר העובדים

לחברנו **ז. שילד**

השתתפותנו הכנה באבלך במות עליך

אמך ז"ל

קצנשטיין, אדלר ושות'
ההנהלה והעובדים

למשפחות קרטון

משתתפים באבלכם
במות האח

יעקב קרטון ז"ל

פזאל בע"מ
סוכנות „זהר" — חיפה והצפון

לגב' **צילה קרטון ומשפחתה**

אתך אנו באבלך על מות

בעלך ז"ל

דיירי הבית
ברחוב משה שרת 8 ת"א

רשות השדור ועובדיה

משתתפים בצערה של חברתם לעבודה

נילי קינן

במות עליה

אביה

ומביעים תנחומיהם למשפחה האבלה

במלאת שנה למותו של בעלי, אבי וסבנו היקר

שמואל רוטנברג ז"ל

נעלה לקברו ונתיחד עם זכרו ביום הראשון, ד' בתשרי תשל"ד, 30.9.1973 בשעה 2 אחר־הצהרים בבית העלמין בבאר־שבע.
אוטובוס יצא בשעה 1.40 אחה"צ ממלון „גלידה באר־שבע".

המתאבלים:
אשתו: יוליה רוטנברג
הבת: רינה וד"ר מיכאל בר
והנכדים

בשכר דירה חודשי:

1. בסביבת כיכר דיזנגוף דירת 4 חדרים ריקים קומה ב', טלפון.
2. בסביבת שלמה המלך ק.ק.ל. דירת 2 חדרים מרוהטת, טלפון.
3. בסביבת כיכר דיזנגוף דירת 2 חדרים ריקה, קומה א'.
4. בסביבת כיכר מלכי ישראל דירת 3 חדרים ריקה, טלפון.

למכירה:
במחיר הזדמנותי בתל־גנים דירת 4 חדרים, קומה ד', בעלית הסקה.
לפנות: ת. ברנר בע"מ זמנהוף 9, ת"א טל. 223324/5 8.30—12.30, 4.30—6.00

למסירה בהזדמנות
א) אולם, בטרם ת"א בדמי מפתח, כ־50 מ"ר + טלפון.
ב) ציוד של בימ"ל להולצות נשים.
ג) מכירת כל העסק במצב פעיל.
לטלפן 285422, ת"א.

למכירה
סוס לילנד
ביבר, מודל 68 במצב מצויין לאחר שיפוץ ע"י זילסון.
755450, 053-96647.

מרכזיה 3/9
למכירה
לפנות „האמן" בע"מ
רח' החלוץ 47, באר־שבע
טל. 057-5360, 057-4033

אבד בלב לבן
פודל מעורב, קטן, בן שנתיים ועונה לשם רוקי.
המוצא יבוא על שכרו.
לפנות משפ' חיים, רחוב אליעלך 16, רמת־גן.

למכירה
שופל 955 H
מודל 1965
במצב מצויין.
טלפון 949059.

גבר נאה
48 עם רכב
מעוניין
במתאימה ומסודרת מחיפה והסביבה
ת.ד. 234 ק. מוצקין

יש סיבובן **שעונים**
מפירמות ידועות במבחר גדול מזהב, מזהב לבן ומ־פלדה; גם מזהב לבן לגבר.
בהירי סיטונאה
NIVADA, עליה 34 ת"א

למכירה
K955 + רוטר
מצב טוב
טלפון 913950

לבחורה מבני־ברק
שלקחה שני
סיפורים להדפסה
החזירי לי מיד את החומר ולא — ישיג אותך החוק!!! נגבי ברק, שד"ל 5, תל־אביב. 622091.

למסירה בהזדמנות
חנות מכולת
ברחוב אלנבי. פרנסה טובה. מפאת מחלה.
פרטים בטל. 852013
אחרי 8 בערב.

יום התייחדות לזכור חללי הצנחנים תשל"ד

טקס ההתייחדות לזכר יקירינו, חללי הצנחנים, יתקיים ביום חמישי, ה' תשרי תשל"ד (4 באוקטובר 1973), בשעה 15.30 על־יד אנדרטת הצנחנים בבסיס רהובות גדרה.

בני המשפחות והחברים לנשק מוזמנים.

המשתתפים מתבקשים להגיע למקום הטכס עד שעה 15.00.

ועד המשפחות השכולות
חיל הצנחנים

על פטירתו בטרם עת של יקירנו

זכריה (זוניה) שוהם
ז"ל

אנו אבלים

משפחות:
שרון סוניה ויוסף
שרון פפה יצחק והילדים
רוזן אליהו ויעקב

ליצחק שרון ומשפחתו

אנו משתתפים בצערכם
על פטירתו בטרם עת
של יקירכם

זכריה שוהם ז"ל

איפאק בע"מ
ההנהלה והעובדים

אבלים על מותו של חברנו לעבודה

אינג'. זכריה שוהם ז"ל

ומשתתפים בצער המשפחה

נציב המים
עובדי הנציבות
וועד העובדים

נבוכים ואבלים
על מותו של חברנו לעבודה
סגן מנהל אגף הקצאות ורישוי

אינג'ינר זכריה שוהם ז"ל

ומשתתפים בצער המשפחה

מנהל אגף הקצאות ורישוי
וחבריו לעבודה בנציבות המים

אנו אבלים על מות שכננו היקר

חיים לוזר ז"ל

ומביעים תנחומים
לאשתו קלרה ולבני המשפחה האבלים.
דיירי הבית מס' 8
ברח' אחחריזי ת"א

במלאת שנה לפטירתה של יקירתנו

הניה קפלנסקי ז"ל

נערוך אזכרה וגילוי מצבה ביום ראשון ד' בתשרי תשל"ד (30.9.73) בשעה 4.30 אחה"צ בבית־העלמין בחולון.

המשפחה

במלאת שנה לפטירת בעלי, אבינו ואחינו היקר

דוד רוזנברג ז"ל

תתקיים אזכרה ביום ראשון, ד' בתשרי תשל"ד 30.9.73 בשעה 4.00 אחה"צ בבית העלמין בגדרה.

המשפחה

ללאה בורנשטיין והמשפחה

המוכים והכואבים בהלקח

צביקה ז"ל

משפחות:
בוק, בן־גל, מצא, צדקה, אוריעל, משעל, ד"ר קסלר, כספי, בארי, כהן, נעם, אורבך, ליבר, שמש, קו, אבן־זהב

למשפחת בורנשטיין וחברת טמפו

אתכם אנו באבלכם
בהלקח בנכם

צבי ז"ל

י. פישמן בע"מ

למשפחת בורנשטיין וחברת טמפו

הנחומים במות הבן המנהל

צבי בורנשטיין ז"ל

חברת צבר

למשה בורנשטיין ומשפחתו

אתכם באבלכם הכבד על מותו ללא עת של

צבי ז"ל

מ. אבצוק רשות' בע"מ
ההנהלה וחבר העובדים

הננו משתתפים בצערה של

משפחת בורנשטיין

במות עליהם יקירם

צבי ז"ל

מסילות ראשון־לציון
הבי להובלה בע"מ

למשפחות ברנשטיין

מזדעזעים אנו על מותו ללא עת של אביכם

יעקב ברנשטיין ז"ל

למפלומניק בע"מ – חיפה

לחברת בנין אבני רום בע"מ

תנחומינו הכנים במות

יעקב ברנשטיין ז"ל

למפלומניק בע"מ – חיפה

אבלים על מותו של

הרב ד"ר מ. פרנקל זצ"ל

ומשתתפים באבלה של המשפחה

מנהלי בתי הספר התיכוניים:
תיכון מקיף עמל ע"ש הקפיה, רמלה
תיכון לאזור רמלה – לוד
תיכון עמל א' רמלה

חברת תלמידי בית הספר התיכון הדתי שקדיאל, רמלה–לוד

משתתף באבלו הכבד של מנהלנו

מר **ישראל פרנקל**

במות עליו אביו

הרב ד"ר
מנחם מנדל פרנקל זצ"ל

מיסדו ומנהלו הראשון של בית ספרנו.

מועצת תלמידי בית הספר

ליצחק גרבלי

משתתפים בצערך העמוק על מות

אביך היקר

הפרקליטים ועובדי לשכת פרקליטות מחוז חיפה והצפון

למשפחת בורנשטיין

אתכם באבלכם הכבד
על מותו ללא עת
של יקירכם

צבי ז"ל

משפחת תבורי
מפעלי „תבורי־קריסטל"
פרדס־חנה

למשפחת בורנשטיין ולבית „טמפו"

תנחומינו באבלכם הכבד
בהילקח הבן

צבי בורנשטיין ז"ל

חברת תרסית ותול זך

למשפחת בורנשטיין

אתכם באבלכם הכבד
במות

צבי בורנשטיין
ז"ל

עץ הזית
ובית ליבוביץ

למשפחת בורנשטיין ולחברת טמפו

משתתפים באבלכם הכבד
במות יקירכם

צבי בורנשטיין ז"ל

חברת מבני תעשיה בע"מ
ההנהלה והעובדים

למשפחת בורנשטיין למפעלי טמפו

אנו משתתפים באסונכם הגדול
במות

צבי בורנשטיין

פלסטופיל בע"מ
קיבוץ הזורע

לדבורה וחיים אוגודק ולמשפחת בורנשטיין

השתתפותנו הכנה בצערכם הכבד על מות

צבי ז"ל

מרכז עירוני הקשישים, רייגס 45
החברים, העובדים וההנהלה.

נפלה עטרת ראשנו
בצער וביגון רב אנו מודיעים על פטירת
בעלי, אבינו וסבנו היקר

שמואל גרבלי

שנפטר בשיבה טובה בגיל 90 שנה

ההלויה תצא היום, יום רביעי כ"ט אלול תשל"ג בשעה 10 בבקר בטבריה. (26.9.73)

המשפחה המתאבלת

למשפחת בורנשטיין ולבית „טמפו"

אתכם באבלכם הכבד
בהלקח מכם יקירכם, ללא עת

צבי ז"ל

שלמה רחמני ובניו בע"מ
אשור. שכונות לביטוח כללי ותעשייתי בע"מ
ניר־זילנד. חברה לביטוח בע"מ

למשפחת בורנשטיין ולמפעלי טמפו

אתכם אנו באבלכם הכבד
בהלקח ללא עת בדמי ימיו

צבי ז"ל

חברת איזנשטט בע"מ

במלאות שלושים יום לפטירתה של
אמי היקרה

ד"ר **פולובינה-סגל בתיה**
ז"ל

תתקיים אזכרה וטקס גילוי מצבה ביום ראשון ד' בתשרי תשל"ד (30.9.73) בשעה 2.30 אחה"צ, בבית העלמין בחולון.

משפחתה, מכריה ומוקירי זכרה נפגשים ליד השער החדש.

בתה חנה והמשפחה

במלאת שלושים לפטירת בעלי אבינו וסבנו היקר

שלמה בן הרב רפאל מרדכי
ברישנסקי ז"ל

תתקיים אזכרה וטקס גילוי מצבה ביום ראשון ד' תשרי תשל"ד 30.9.73 בשעה 4.00 אחה"צ בבית העלמין הישן בחדרה.

תודתנו נתונה לכל מנחמינו בכתב ובעל־פה.

המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירת אבינו, סבנו ואחינו האהוב

המהנדס ומודד מוסמך

שמואל מוסקוביץ ז"ל

ההלויה התקיימה ביום שני, כ"ז באלול תשל"ג (24.9.73).

המשפחה האבלה
בארץ ובארה"ב

למלאת שנתיים לפטירת אשתי

פסיה שכטר ז"ל

(בת־רבקוב)

מתבקשים קרובים וידידים להפגש ביום ראשון, 30 בספטמבר, בשעה 3.30 אחרי הצהרים, בבית מ.ד.א. חדש, רחוב יצחק שדה פינת רחוב ת"א, חיפה, להקדשת אמבולנס ביוזמה לבדיקת לב על שמה.

משם ניסע באוטובוס מיוחד למקום מנוחתה בכפר־חסידים.

הבעל יצחק שכטר ומשפחתו

مكان الأصل

مكان الاصل

לידידנו, מכרינו
ולכל בית ישראל

שנה טובה

מאיר קז ומשפחתו

תודה לכל מברכינו.

סוכה לנצח

להשיג בכל החנויות המובחרות
של חמרי בנין בארץ.

ללקוחותינו, ידידינו וקרובינו שלוחה ברכתנו
לשנה טובה ומאושרת

א. גדנסקי

נתניה, אזור התעשיה, טל. 23660

„המבריא" בע"מ

מעון לפנסיונרים

טלפון 927785, כפר־סבא, רח' רופין 15

נותרו מספר מקומות פנויים

בקרוב יפתח שעריו

מעון הפנסיונרים שלנו

החדרים מעוצבים ומרוהטים ברמה מלונאית מפוארת. מזון כשר משובח כולל דיאטטי והשגחה רפואית משך 24 שעות ביממה במקום.

פרטים אצל מר בן חור יעקב, בשעות 09.00—15.00, טל: 927785.

אינטרם

החברה הבינלאומית להשקעות בע"מ

מגרשים למכירה

בחדרה — מגרש לוילה 80,000 ל"י.
במכמורת — מגרש להשקעה 20,000 ל"י.
בבנימינה — מגרש להשקעה 5,900 ל"י.
ברחובות — מגרש להשקעה 35,000 ל"י.
ברעננה — מגרש להשקעה 50,000 ל"י לדונם.

אלנבי 116 תל־אביב.

ען התנועה לאחוה

מברכת את בית ישראל
לשנה טובה

ומביעה את תודתה לציבור הבוחרים
שהביאו להכפלת כוחה בהסתדרות.

סוכה קומפלט

טלפן 780227 ותקבל מיד סוכה מושלמת המורכבת מסוכה לנצח, סכך לנצח, דפנות לנצה.

אפשר לקבל כל פריט לחוד. הזמן מיד פן תאחר.
בני־ברק רח' רבי־עקיבא 24 פנת ישעיהו 2.

המופיע סוכה קומפלט הובלה חינם.

בברכת כח"ס ערה"ש תשל"ד
סוכה קופלט

עפולה

מועצה מקומית לשעבר
ועכשיו עיר

זה הזמן להשקיע בעפולה

פנה: **ל. „אחים שטראוכלר"**

משרד לתווך והשקעות
רחוב הנשיא 1 עפולה טל. 065-22775.

משטרת ישראל

משטרת ישראל מבקשת
את עזרת הציבור
בחיפושיה אחרי
הנעדרת

הטה הירשמן

אשר יצאה מסנטוריום יערות הכרמל בחיפה בתאריך 17.9.73 ומאז נעלמו עקבותיה.

תיאורה: בת 78 שנה. גובה: 160 ס"מ. מבנה הגוף: רזה. פנים: מוארכים. גוון הפנים: בהיר. שיער: שיבה. מצח: צר. כדוברת עברית, אנגלית וגרמנית.

כל היודע דבר על מקום המצאה או שראה אותה לאחר התאריך 17.9.73 — מתבקש להודיע על כך לתחנת המשטרה הקרובה.

משטרת ישראל

משטרת ישראל מבקשת
את עזרת הציבור
בחיפושיה אחרי
הנעדר

פאול הירשמן

אשר יצא מסנטוריום יערות הכרמל בחיפה בתאריך 17.9.73 ומאז נעלמו עקבותיו.

תאורו: בן 80 שנה. גובה: 180 ס"מ. מבנה הגוף: רזה. פנים: מוארכים. גוון הפנים: בהיר. שיער: שיבה. מצח: גבוה. עיניים: כחולות. שפתיים: עבות. נעזר במכשיר שמיעה. מדבר: עברית, אנגלית וגרמנית.

כל היודע דבר על מקום המצאו או שראה אותו לאחר התאריך 17.9.73 — מתבקש להודיע על כך לתחנת המשטרה הקרובה.

משטרת ישראל

משטרת ישראל מבקשת
את עזרת הציבור
בחיפושיה אחרי
הנעדרת

אנה אליזבט

בת יוהנה קונינגס

אשר יצאה את מושב נס־עמים בתחילת חודש אוגוסט השנה ומאז נעלמו עקבותיה.

תיאורה: בת 15 שנה. תיירת מהולנד. גובה: 165 ס"מ. מבנה הגוף: בינוני. שיער: בלונדי.

כל היודע דבר על מקום הימצאה או שראה אותה לאחר התחלת אוגוסט ה־שנה מתבקש להודיע על כך למטא"ר ירושלים טל' 287111, דרושים או להתנת המשטרה הקרובה.

בעיות?? לשרותך
משרד חקירות פרטי
הורלי
טל' 624876

סלון פיינגולד

הסלון הבלעדי בחיפה
למכירת מקררי
Westinghouse

מציג את מקרר היוקרה

Westinghouse

תוצרת ארה"ב

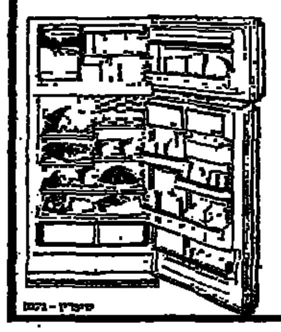

אספקה מהירה

תנאים נוחים
לרכישה

רח' הנביאים 27, חיפה
טל 662486

"בית־אם"

נוה מרגוע ליולדות

לרגל חופשה סגור מ־26.9—6.10.

מאחלים לידידינו

שנה טובה

ת"א, צהלה ת.ד. 10037 טל. 777843.

הצטרף לחמרה־הר"ת

התיישבות הרב תכליתית

משפחות עם ילדים עד כתה ב' המעונינים ברצינות על התבססותם ומוכנים לקבל על עצמם אתגרים

(מועדפים יוצאי קיבוצים ומושבים)

יפנו בצירוף קורות חיים אל חברה הר"ת
ת.ד. 7 בקעת הירדן, טלפון 03—923410

אוטובוס פעמיים ביום מנתניה בשעות 6.50 ו־13.50.

ביום א' 30.9
לרגל ספירת־המלאי
תהיה החנות סגורה

סולכור 99

רחוב בן־יהודה 99, תל־אביב.

הלבשה אלגנטית לגברים מתוצרת האחרונה!

בוריס

תל־אביב, רחוב מקוה־ישראל 2 (פינת אלנבי)
מבחר הליפות, מעילי חורף ומהדרים, מכנסים, חולצות ועוד.

ברכת שנה טובה ומאושרת
לכל לקוחותינו

חדרים להשכרה
בבת־ים
רוטשילד 18
לצורכי משרד
טלפון 868410

דירת פאר
ברמת גן, 4½ חדרים
על עמודים, עם הסקה מרכזית, 138 מ"ר,
כניסה מיידית
250.000 ל"י.
„אנגלו־סכסון" 729279

לחברנו **יוחנן בצלאל**

השתתפותנו הכנה במות אחיך

דוד ז"ל

מחבריך מנהלי המחלקות
במחוז הדרום
חברת החשמל לישראל

במלאת שלש שנים לפטירת בנותינו

חיה לוי ז"ל
גילה גבריליוביץ ז"ל

תתקיים אזכרה ביום שני 1.10.73, ה' בתשרי תשל"ד בשעה 4 אחה"צ. אוטובוס מיוחד יצא בשעה 3.45 מבית המורים רח' טשרניחובסקי 6 להר המנוחות גבעת שאול ירושלים.

המשפחה

לחברנו לעבודה **דב קמינצקי**

השתתפותנו הכנה בצערך על מות

אחיך ז"ל

מרכז קוסמטיקה
הלן קרטיס — מרי קוואנט

ביום ראשון, ד' תשרי תשל"ד (30.9.73)
תערך אזכרה ביום השנה למותו של אבינו

פימה (חיים) וינוקור

ז"ל

בשעה 16.00 אחה"צ, בבית העלמין בקרית שאול.

בנותיו: גליה, שרי

אבלים על מות חברנו

שלו זאב ז"ל

הועד הארצי
של עובדי משרד הבטחון

במלאת שלושים לפטירתו של בעלי, אבינו וסבנו היקר

זאב (וילי) כץ ז"ל

תתקיים אזכרה וגלוי מצבה ביום שני, ה' תשרי תשל"ד, 1.10.73, בשעה 3.30 אחה"צ בבית העלמין ליד שכון הותיקים, נתניה.
נפגשים ליד השער.
והתודה נתונה לכל המנחמים

המשפחה

לחברנו **אריה דגני ומשפחתו**

משתתפים בצערכם על פטירת האם

הרמיניה קרפ ז"ל

חברי משק מבואות־ביתר

במלאת שנה לפטירת יקירתנו

צילה (צירנה) קשרנד'ה

ז"ל

נעלה לקברה ביום ראשון, ד' תשרי תשל"ד 30.9.73 בבית העלמין בחולון על יד השער החדש בשעה 4.00 אחה"צ.

אוטובוס יצא מבית המנוחה ברח' חיבת ציון 42 רמת־גן בשעה 3.30 אחה"צ.

המשפחה

במלאת חמש שנים לפטירת יקירנו הבלתי נשכח

ד"ר ישראל אליהו בלומנפלד ז"ל

מקיעלץ פולין — מינכן

תערך אזכרה ביום שני, ה' תשרי תשל"ד (1.10.73) בשעה 4.00 אחה"צ בבית העלמין בקרית שאול.

נפגשים ע"י השער.

המשפחות: בלומנפלד — ורסקי

יקירנו

יצחק אוסינובסקי ז"ל

איננו

הלויה התקיימה אתמול יום ג' כ"ה באלול תשל"ג (25.9.73).

המתאבלים:

אשתו אהובה
בתו וחתנו רחל ויגאל רון
והנכדים

במלאת שנתיים להלקח מאתנו
בתי, אחותנו ונכדתי הבלתי נשכחת

רחל חיות ז"ל

נתייחד עם זכרה

ביום ראשון, ד' תשרי תשל"ד (30.9.1973)
מתאספים ליד שער בית העלמין בקרית שאול
בשעה 4 אחרי הצהרים.

סלה חיות והמשפחה

לחברנו בעבודה

מרדכי ארליך ומשפחתו

משתתפים בצערכם על פטירת

הרעיה והאם ע"ה

משרד הבטחון
מחלקת שרותים ואחזקה

לחדוה, הבנות ובני המשפחה

אתנו באבלכם הכבד על מות יקירכם

דוד ז"ל

ללא עת

דיירי הבית
רחוב אהרונסון 43, רמת־גן

Canon

מצלמות, מסרטות, מכונות חישוב אלקטרוניות,
מערכות מיקרופילם, טלוויזיה במעגל סגור,
מכונות צילום מסמכים על נייר רגיל.

יבוא, שיווק ושרות: קרט בע"מ

רחוב מונטיפיורי 10, מגדל שלום ת"א, טלפון 55244

שעוני היוקרה הידועים בעולם

DW תוצרת גרמניה

עתה **בישראל**

להשיג רק בבתי־משחר מובחרים לשעונים ותכשיטים ואצל הסוכנים הבלעדיים בישראל:

מ.ב.א.
חברה ליבוא וליצוא בע"מ
תל־אביב,
רחוב שינקין 11

מכוורה גם לפטור־מכס

מעריב

העורך: אריה דיסנצ'יק
המו"ל: הוצאת מודיעין בע"מ
בית דפוס „מעריב" בע"מ

תל־אביב: מערכת, הנהלה, מודעות, דפוס: בית „מעריב" רח' קרליבך 2 (מיקוד: 67 132) ת.ד. 20010 טל. 287211. סניף ראשי לקבלת מודעות בתל־אביב: שדרות רוטשילד 33 (מיקוד: 65 123), טלפון 621994.

ירושלים: המערכת: רח' הלל 14 (מיקוד: 94 581), טל. 221151. הפצה ומודעות: רח' הלל 16, טל. 231769.

חיפה: רח' הנביאים 29 (מיקוד: 33 104), טלפון 666468; 669020. הפצה ומודעות: רח' הנביאים 32, טל. 663254; 660051.

סליחה

הימים ימי סליחות ומחילות. ימים של חשבון נפש ושל הרהורי חרטה. של רצון טוב ונכונות לעשות טוב. כהורהרים אנו עומדים, מתבוננים בנעשה סביבנו, וגם בלבנו מתעורר רצון לעשות חשבון נפש. להתוודות על משגים, לתקן עיוותים ולבקש סליחה ומחילה — — —

סליחה

על שאנו דבקים בהתרותנו לעם ישראל, הקטן בגויים, שעם גויים לא יתחשב; העם המוזר והמופלא, החי וקיים על אף הרדיפות והשחיטות, הגירושות והמצוקות; על אף הנבואות והחיזויים כי אין לו זכות קיום ולא צורך קיום. העם שעמד לאל את כל הקמים נגדו, התעורר לתחיה וברואה סיבנייהיים וגילויי חיים מופלאים.

סליחה

על שאנו דבקים בציון, בארץ־האבות העתיקה והמתחדשת. על שלא זנחנו אותה בכל ימי גלותנו; שלא שכחנו אותה ולא נתנו לשכוח ולהשכיח אותה. שכל הדורות התפללנו לזכות ולהיות בשיבת ציון וירושלים.

סליחה

על שלא נרתענו מהשפלה ומבזיון, מרדיפה ומהרג, מגלויות ומשיעבוד גלויות ובאנו להונן עפר ארצנו, שהיתה מושפלת כמוני עד שאול התחתיות; על שהתעלמנו מיעוטי ומדלות, ממצוקה ומרעב, מבדידות ומהתנכרות וחכינו לקיבוץ גלויות, למימוש חזון שיבת ציון. וכל יהודי יכול לבוא אל הארץ קוממיות.

סליחה

על שלא שאלנו לרשות עמים זרים; שלא שמנו לב לחוקים ולגזירות מלכויות; שלא הבינו כמה בני עם זר יש בארץ אבותינו, כי אם באנו והתפללנו ועלינו כיבואו עוד יהודים בידהי־גלויות ונקבצי תפוצות.

סליחה

על שלא התבוללנו בעמי הארץ. על שלא קיבלנו מנהגיהם ותורותיהם. על שלא נרתענו מאיומיהם וממעשיהם הרעים: שלא שמנו אותם אחרים לראשינו; שלא סמכנו על דיבוריהם ועל הבטחותיהם; שלא רק בלבד שמנו את בטחוננו, כי אם כבר בראשית תקופת תחייתנו ההולכת העמדנו שומרים מבלנו לראשינו ונוטרים מבלנו לרכושנו ולתושבותינו.

סליחה

על שלא הלכנו באורחות חייהם ועבודתם כי אם סיגלנו לעצמנו דרך כשלנו; על שלא אימצנו לנו את שיטותיהם בעבודת האדמה, במלאכה ובמשא ומתן; שלא הלכנו עם אורח־החיים המסורתי, הקפאו על שמריו.

סליחה

על שהנהגנו חידושים בכל הווכי החיים; שהבאנו מכתות וסללנו דרכים; שחפרנו בארות וגילינו מים; שבנינו סכרים ואגמי מים הבאנו זרעים משובחים; שנטענו עצים בארץ איךצל; שייבשנו ביצות והפרחנו שממות; שסיקלנו אבני נגף ונתנו דשן לאדמה ויבור ריה; שגידלנו חילי ומגהה שאכלו בכל פה בירכבי הארץ; שביערנו בערות והבאנו חינוך לכל; איר ההבלה והרבות אדם; שהקימונו מוסדי מדע ומבניה ואולפני הוראה ודעה; שבנינו מוסדות בריאות ורווחה ופיתחנו בתיבות כסחר ותקשורת עם עולם ומלואו.

סליחה

שלא הסתפקנו בהצהרות מלכים ובדברי שליטים בלבד, כי אם עשינו הכל במו ידינו. כן המצד, כן הכסד! דונם ועוד דונם גאלנו. בית ועוד בית בנינו. גרעין ועוד גרעין זרענו. מההקידים ומבחובנרים התפרלמנו. מקטני־אמונה רחקנו. מדברי הלקות בספרנו ומלעג לרש לא רפו ידינו. חומת מגן ועוד בנינו ואור חירות וקוממיות קתינו. בבסטרהנו דבקנו וצעד אחרי צעד צעדנו. וכאשר קמו עלינו שכנינו לכלותנו, לעקע יסודות ביתנו ולשים לאל את תקוותנו, נחלצנו לקראתם ובשער עמדנו. פורעי פרעות הדפנו ואנשי דמים רדפנו, הוכחנו כי לא בני כוות אנחנו.

סליחה

על שלא חלשה דעתנו ולא רפתה רוחנו; שלא כשלנו בקרב ולא שחנו לפני בני ערב; שלא יכלו לנו בני אדום, שחנק צוארנו ביד ושמו רגלינו בסד; שלא קיבלנו את „הספר הלבן" השחור וגברנו על הספר האדום... שלא נשברנו במהומות דמים; שפרצנו חומת שנאה ודם; שעמדנו בימי הל חי וירושלים בשנת תר"ף ובימי הרעה במאי 1921; בימי הזוועה באב תרפ"ט (1929) ובשפיכות הדמים בשנים 1936—1939; במלחמות קטנות וגדולות; במלחמת העצמאות תש"ח — תש"ט ובימי דמים והשתוללות כנופיות ה„פידאיין"; במלחמת סיני 1956 ובמלחמה הזעירה עד יוני 1967; במלחמת ששת הימים ובמלחמת ההתשה שלאחריה.

סליחה

על שלא שכחנו אשר עוללו לנו אויבינו במצור ובמלחמות; על שזוכרים אנו את אימי ההשמדה; שלנגד עינינו תמיד פני יתומינו ואלמנותינו וכל שכולינו המוכי הכאב ועשופי יגון אין קץ — — —

סליחה

על שלא שעינו לרפי־רוח בקרבנו ולקטני־אמונה בעמנו; לחלושי דעת ואוהבי־דרך; למפיחי אשליות־שוא והזיות־סרק; למרשיעי ברית שבתוכנו ולסוגדים לאלילי נכר ולתורות זרים מתנכרים; לצדקנים צבועים ולמתחסדים מרושעים; למטיפי דעי הכפירה ולמהרהרים שנאה ומדנים בעוד ידם אוחזת בכנף השלום... לדואגים לכל העולם, אך מתעלמים מעצמם ובשרם, עצם וארום; לבעלי מצפון היסטורי ולוקים בשנאת עצמית.

סליחה

על שאין אנו מוכנים להתנכר לקדשי האומה ולמרידי מחמדיה. לא לירושלים, לבה של האומה ונשמתה ולא להברון עיר־האבות ולא לחבדת נופי יהודה ושומרון; שאין אנו מוכנים לשוב ולהסתפק בד' אמות של בטון ואספלט בגיטו־חנק הדש בארץ האבות, בלי בשורת אור וחיז מרחב, בלי נגד גירוש וחבל יבולי ברכה של אדמות־עבש.

סליחה

שאין אנו רוצים ואין אנו יכולים להכות באפס מעשה להשאיר שממות ריקות וספר עזוב. שאין אנו נגררים אחרי מדוחי שוא ופתיונות הבל, אשליות התוהו ורעיונות בוהו, כי אם דבקים אנו בשיבת ציון, בכאב ובייסורים, בשמחה ובעמל אין קץ, בקרבנות ובדם.

הימים ימי מחילה וסליחה; ימים של חשבון נפש והרהורי לב. ואתה, אדון האומה וריבון העולמים; אתה החופש חדרי בטן ובוחן כליות ולב, סלח לנו ומחל לנו וכפר לנו על קלות ראשנו ועל תעיותינו; על עין רכה וענוות מצה; על רפיון ברך וטיפשות פה; על פריקת עול ביודעים ובלא יודעים. סלח לנו וכפר לנו ופרוש סוכת שלומך עלינו ועל ארצנו; גרש רוח רעה מקרבנו; סלק שנאה ותן בינה בלב העמים ומהתים. פקח עינם וזרע אור על נתיבם וילכו כולם בדרך הישר, וצור ישראל וגואלו ישלח חסדו ואמונתו על בית ישראל. אמן סלה.

אפרים תלמי

ראש השנה ומלכות שמים

הרב עדין שטיינזלץ

ראש השנה אינו מן החגים שיש להם משמעות אחת פשטנית. צדדים רבים לראש השנה וכל אחד מהם כולל עולם שלם של הגות ושל חיים. אולם אחד הדברים הבולטים ביותר בראש השנה הוא רעיון מלכות ה'. שלוש הברכות המרכזיות של תפילת ראש השנה, „מלכויות זכרונות ושופרות", מדגישות כל אחת מנקודה שונה במקצת את הרעיון היסודי הזה של מלכות ה' בעולם.

ועניינן של תפילות החג הריהו לא רק להבליט את הרעיון בצורתו המופשטת, אלא לקשור בו צד אנושי, את חלקו של האדם במלכות שמים. חלק זה מתבטא בפשטות יתרה במושג „קבלת עול מלכות שמים". הוי אומר, בראש השנה לא רק מכריזים כי ה' הוא המלך, אלא אף עושים יותר על כן: כביכול ממליכים אותו מחדש ביום זה, בתהילה ובתריעת שופר.

„קבלת עול מלכות שמים" הוא מונח פשוט במובן מסוים — ומסובך מאד במובנים אחרים. פשוט הוא ביותר בהוראתו הדתית התמימה: אדם מקבל על עצמו עולה של האמונה, התורה והמצוה. ברור פחות הוא המובן הנפשי־האנושי של הדבר מנקודת ראותו של אותו אדם.

מה כוללת אמונה זו בתוכה? הצד העקרוני ביותר של קבלת עול מלכות שמים הוא בהכרה כי „יש דין ויש דיין". כי העולם אינו הפקר, כי יש מערכת של חוק עליון הקובע מה הוא טוב ומה הוא רע, וכי יש מסקנות מעשיות מקבילות מופשטות אלה.

ויש לדייק: קבלת עול מלכות שמים איננה כשלעצמה הכרה כי ה' נוהג את עולמו בדרך זו או אחרת, וכי דרך זו היא „הטובה שבכל העולמות האפשריים". קבלה זו היא יומרנית הרבה פחות ויש לה משמעות של כניעה וקבלת מרות, קבלת סולם ערכים, קבלת עקרון של חוק מוחלט.

במובן מסוים אין מלכות שמים תלויה הרבה ברצונו של אדם; כשם שאין אדם יכול לשנות דבר אם יאמר שהוא מאמין בחוק הכבידה, במציאותו של מוות, או במבנהו הכולל של העולם, כך אין מלכות שמים כשלעצמה תלויה בקבלתה על ידי קהל המאמינים.

אולם, גם אם מלכותו ושלטונו של ה' בעולם אינם נפגעים על ידי חוסר אמונה בו או במלכותו, יש בכל זאת משמעות כבירה לעצם ההכרה והקבלה של המלכות הזו. המשמעויות אינן בראש וראשונה כלל־עולמיות ופילוסופיות כי אם אנושיות, נפשיות וחברתיות.

כל עוד יש בידי האדם כוח של בחירה חופשית יש חשיבות גדולה לדברים שהוא מאמין ומקבל על עצמו, שכן כל מערכת חייו של אדם בנויה על סמך אותם עקרונות־יסוד שהוא מאמין — או כופר — בהם.

חיתוך עץ מאת יעקב שטיינהרדט

ובין העקרונות הללו יש מקום מכריע לשאלה האם אדם באמת מקבל על עצמו (בראש השנה או בכל ימות השנה) מלכות שמים.

בימינו כמעטים בני־אדם, אפילו משכילים שבהם, להרהר בתיאולוגיה. דבר זה נכון לגבי רובם המכריע של בני־אדם בתקופתנו, כמעט ללא הבדל אם הם „דתיים" או „חילוניים". אין להם חשיבות בתוך מהלך החיים היום־יומי של הכל.

אם אנשים אינם חושבים על בעיות מטפיזיות הרי זה בא בדרך כלל משום שאחרים חושבים עבורם. בעבר היו הפילוסופים וראשי הדתות חושבים עבור רבים, ההורים והמחנכים היו יוצרים את הדעות וההשקפות. ובימינו: הדברים פועלים בדרכים שונות: הרחוב, העתון והטלוויזיה הם החושבים עבור בני אדם.

ובין שסתם אדם מקבל את מסקנות חשיבתם ביודעין או (ודבר זה מצוי יותר ומסוכן יותר) כשהוא מקבל אותם בלא־יודעין, הרי בימינו הוא שומע יותר ויותר (אף כי לא תמיד בצורה כה חריפה ובהירה): ליה דין וליה דיין, אין חוק ואין שופט, אין טוב ואין רע. הכל בבחינת „חטוף ואכול, חטוף ושתה".

לדברים הללו יש משמעות חברתית ברורה מאד והרסנית מאד. ודאי, אין כל אדם מגיע מיד הלכה למעשה למיצוי כל המסקנות הנובעות מהשקפת עולם מסוימת, וביחוד כאשר לעתים אינו יודע בעצמו כי הוא מחזיק בהשקפה כזו. הרגלים ישנים, שרידי השפעה של הורים ומורים, צורות חברתיות שונות עדיין פועלים ומעכבים תהליכים שונים.

אולם התופעות הכלליות נעשות יותר ויותר מובחנות ובהירות, כהכרזה כללית „אין דין ואין דיין". מערכת השקפות כגון זו היא תמיד אחד הדברים הבאים וגורמים [illegible] של קהילה וגורמת להתמוטטות המבנים החברתיים והמשפחתיים האישיים.

אנשים סבורים לעתים כי אנשים שומרים את חוקי המדינה (או החברה) מפני מורא העונש, ולא היא. חוץ מאשר בהומים כמוצבים בידי־הר (או בתקופות קצרות מאד) כבר הוכח כי אין קשר מהותי בין החמרה בענישה על עבירות מסוימות ובין שכיחותן של עבירות אלה בעתיד.

במהותה מעשית יש לזכור, כי העבריין אינו מתיירא בעצם מפני העונש שיוטל עליו — הוא מתיירא מפני העבירה עצמה. רוב בני־אדם אינם גונבים או רוצחים לא משום שאימת השוטר עליהם כי אם משום שבלבם עדיין הם סבורים כי עבירות אלה הן בגנות, משום שדברים אלה „אינם באים בחשבון".

בימי משפט ביילים כתב חכם יהודי אחד „יהודי ודם, היש שני הפכים גדולים מזה?" דבר זה היה נכון בזמנו, לצער הלב אינו נכון עתה. ולא משום שבני־אדם נעשו בבת־אחת גרועים ומושחתים יותר. גם בעבר תקפה המת־רצח אנשים רבים. גם בעבר היו אנשים שחמדו את נשי רעיהם. גם בעבר קיימים היו הרהורי עברה והאות, ובכל התקופות רצו בני אדם לעבוד מיזער העבודה ולקבל את מירב השכר.

אולם כל הדברים הללו רוסנו בראש ובראשונה משום שאנשים (ודבר זה כולל לא רק אנשי דת ואמונה, אלא גם את מאמיני הסוציאליזם והציונות) האמינו כי יש דין ודיין. כי יש מעשים שהם רעים ופגומים בעצם, כי צריך להיות יחס בין הנזק שאדם גורם לזולתו והתועלת שהוא מפיק לעצמו וכהנה רבות.

התמוטטותה של חברה אם בסמים ואם באלימות, אם בשוד ואם בשביתות, היא תוצאה של אובדן ערכי היסוד שלה. הדברים הללו ניכרים כעת בכל העולם המערבי, אולם הם בולטים וכאובים יותר בתוך מדינת ישראל. ולא משום שמדינת ישראל הגיעה לשפל המדרגה מבחינה זו, כי אם משום שרבים עוד זוכרים תקופה שונה לגמרי.

וכאמור: אין זאת אומרת כי לפני שנים לא רבות היו רק צדיקים בארץ זו ובעמנו זה, אלא משום ש„יצר לב האדם", שהוא כדברים המפורשים שבתורה „רע מנעוריו", עדיין עמד תחת ביקורתה של מערכת ערכים שהאמינה כי יש טוב ורע, וכי יש דברים שהם „מצוה" ויש דברים שהם „רע".

מפני סיבות אלה מרבים אנשי חינוך ומחשבה לדבר על „חינוך לערכים". אנשי חינוך ומוסדות חינוך עמלים להכניס „ערכים" לתכניות הלימודים השונות, ודומה כי בעלי החינוך עומדים בכל פעם מופתעים לראות עד מה מעטה תועלתן של הכניות כגון אלה, ועד כמה אין הן מקנות „ערכים".

טעם מסוים לכשלון זה נעוץ בעצם כתביותם של הערכים שעליהם מדברים. כדי לא לפגוע בדעתו של איש נשכרים בלתת צורות מסויגות לחינוך ערכי זה, וכדי לשמור מיצגים מופשטים שונים (של שוויון כל הדעות, לכאורה) מגיעים הדברים לכך שיש חינוך „לערכים" — על ידי המציאות הקיימת שמעבר לספרי הלימוד או למחנכים ומוריהם.

יש חינוך לערכים אחרים: לערך הכסף, למיצוי ערך העבודה, להוזלת ערכו של הזולת, להתנצחות כמחשבה וכיוצא באלה. אולם לא הסתמיות היא הגורם העיקרי לכשלון. עיקרו של דבר הוא כי „ערכים" אינם יכולים לעמוד בעצמם. עליהם להיות קשורים במהויות יסוד, בתבניות חיים ממשיות ובהכרה מהותית של קדושה.

אין קיומם של ערכים בא אלא מתוך התייחסות אל קדושה, ואין קדושה אלא בהתייחסות אל המוחלט. ערכי חיים יש להם משמעות כאשר אין הם יכולים להיעשות נושא של משא־ומתן או של מקח וממכר. ערך חיים אמיתי הריהו דבר שאדם יודע כי אינו יכול לוותר עליו אם אך יוצא במחירו דבר מה.

לא לחינם קורא המקרא למכלל העברות בשם „זנות". שהרי עיקרה של זנות הוא בכך שאשה מוכרת את עצמה תמורת סכום מסוים, ואז אין הבדל מהותי אם סכום זה הוא סכום גדול שיש בו פיתוי רב או סכום פעוט שמקבלת היצאנית.

ובכל מהות של עברה קיים אותו עניין עצמו — כאשר אדם מוכר ערכים תמורת תשלום מסוים של כסף, של נוחיות, של כבוד מדומה. גדר הקדושה הוא הוא אותו נושא שאדם יודע כי דבר זה אי־אפשר לקנות, דבר זה אינו עומד למשא־ומתן.

במציאות שלנו יש זלזול ובזוי של מונח זה — „קדושה" — לכל המטרות שבעולם ובכללן, דברים שאין בהם כל קדושה עצמית, ואין זה משנה אם מדובר בקדושת המדינה או בקדושת השביתה, קדושת צה"ל או קדושת חופש הפרט. כי קדושה אינה יכולה להתקשר באמת אלא לדברים שהם מוחלטים, דברים שעליהם אין אדם מוכן לוותר, שבהם אינו מוכן לסרסר ולרכול, דברים שהם לאמיתה של הוויית „ייהרג ואל יעבור".

וכל קדושות הארעי הללו, המיוצרות (או לפעמים נוצרות בתום לב), נכשלות משום שאינן קשורות במהותן בהערכת של מוחלט, בדברים שהם למעלה מחישוב ושיקול. ערך נובע מרגש של קדושה, קדושה נובעת מהכרה במוחלט, והמוחלט מתייחס להערכה גדולה יותר שבאופן זה מובהק או באופן אחר היא טוענת „יש דין ויש דיין", יש חוק אבות עליון שהאדם מקבל על עצמו את מרותו, חוק שאינו נובע לא מחישובי קואליציה ולא מהסכמה זמנית של כהוות פוליטיים.

במלים אחרות — „עול מלכות שמים".

קבלת עול מלכות שמים היא איפוא בתפישה הכללית יותר קבלה שלמה ומלאה של סולם ערכים מקודש, סולם הקובע עבור האדם. מלכות שמים היא הדבר שהאדם משתעבד לו ולא שהוא עושה מכשיר לצרכיו.

ב„מלכויות זכרונות ושופרות" קובע אדם שהוא עוזב את האליל — ואליל הריהו כל מערכת ערכים שאדם יוצר לטובת עצמו, שהוא חוטב אותה (כמעשי עובדי האלילים הקדמונים) מעץ או מאבן, כאידיאות שימושיות או כצרכים מדיניים. קבלת מלכות שמים היא קבלת „עול שבעולה", עולו של זה שאינו נעשה לצרכי אלא שאני נעשה לצורכו. קבלת עול מלכות שמים היא העדה שיש דבר שלמעלה ממני, למעלה מצרכי ומשאלותי האישיות, ואז מתקיימים דברי הכתוב „אתם עדי נאם ה' — ואני אל".

שיבת ציון והציונות

אליעזר ליבנה

שני הדחפים המכריעים לשיבת ציון המודרנית — התפרקות הגלות מבפנים והאכזבה מהתאזרחות בגויים — התגלו לפני קום התנועה הציונית. התפרקותה של הקהילה הגלותית נפתחה דורות לפני כן, והיא שהפעילה את שרשרת הקורות.

כשם שהצמידות לארץ ישראל, על אף עזיבתה החתרת, מיוחדת לעם ישראל. כן התופעה המכונה גלות. עמים שונים ורבים התפזרו כביפוסים בין אומות אחרות, אולם הכל קיבלו את תרבות הרוב, ונטמעו בו. יש שהצטרפו באומת־הרוב לעמעמות התחתונים, ויש שעלו למעמדות העליונים (דוגמת הנורמנים באנגליה), ויש שתרמו לדרך־חייו של עם־הרוב. אך מעולם לא נשארו חטיבה לאומית נבדלת.

לא כן עם ישראל. רק לישראל היתה גלות. הקיבוצים הישראליים חיו בקרב עמים אחרים, בלי לוותר על עצמאותם הרוחנית־תרבותית־חברתית, ועוד הוסיפו לפתחה. גלות פירושה קהילה יהודית מרוכזת באזורה (אפילו מצומצם), חיה לפי מורשתה ובהנהגה, נידונה בבתי־דין משלה לפי חוקיה־היא, מקיימת את מוסדותיה החינוכיים והסוציאליים העצמאיים, ולרוב מדברת בלשונותיה (עברית וארמית, אידיש ולאדינו, בוכרית וטאטית).

יש שהתלכדות נקבצו את אחד מגורי היהודים, אך הבחירה על אתר היהודי — עיר ועיירה, פרבר ושכונה — היתה יהודית־פנימית, החל בסורא ובפומבדיתא וגמר בווילנה ובסלוניקי. בלעדי טריטוריה יהודית (לחוצה בסביבה גויית) התקצו היהודים לקיים את חייהם החברתיים־ציבוריים העצמאיים.

ישראל פירושו היה תמיד רשות־הרבים, כשם שדת ישראל בשמעה דרכי־חיים הכוללים בסבכותו על הכלל היהודי על הפרטים היהודיים. האמונה הישראלית התבטאה במצוות מבוצעות.

והרצון החיים היהודיים על דרכי הגויים הסובבים היה כה מובן לבני הגלויות, שבחרו לעתים את המוות על פני שמד. בחירה זו קרויה קדוש השם. אף כאשר קיבוצים יהודיים השתמדו באונס או בלחץ רדיפות, כמו בספרד הנוצרית לאחר 1391, עברו מאות שנים עד שההכרה הפורמאלית היתה לטמיעה. החברה הנוצרית לא האמינה לרוב בכנותם של „נוצרים חדשים" אלה, ואכן רבים מהם — דוגמת המאראנים — הדרו למקורם היהודי.

קהילות הגלות חיו ונהגו לפי קני־מידה יהודים, עם זאת חסרו לשלמות חייהן את ארץ ישראל ואת העצמאות הכלאה המתגשמת תוך מגע עם הארץ. הכרת הארץ המנותקת, ההרגשת העדרה והצער על עזבתה והיהדילה, הם חלק מהותי בחוויית הגלות. בלעדי מציאותה הנפשית הכתבוה של ארץ ישראל, לא יכולה היתה הגלות להתקיים.

היהודי הזכיר את ארצו ג' פעמים ביום בתפילותיו, בשמחתו ובאבלו, והם בעונות השנה כפי חלופות־זהב בארץ ישראל, ולפיהם ביקש על טל ועל מטר, ללא קשר בצרכי ארצות־הפזורים. „גדולה היתה צמידותם הנפשית של היהודים לארצם בפזורי גלויותיהם, כאשר בעת יושבם בה", אמר ההוגה פרנץ רוזנצוויג. יהודי הגלות לא היו חסרי מולדת. הם היו גולי מולדה. וידעו עליה יותר מהגויים שהתגוררו בה מזמן לזמן.

התעוררות הגלות מבפנים וראשית השיבה

אראז בשלהי המאה הי"ז החלו להתגלות בקיעים מעמיקים והולכים במערך הגלותי, המוצק ומצוין כאחד. לראשונה מעטים ובמשך הזמן רבים יותר, באו לחוש אי־סיפוק כרגע בהליקותם של החיים הארציים בתחומי הקהילה היהודית; ויש שגילו יהרונות בחברה הגויית הסובבת, על מלוא פעילותה, המדינית והמשקית, המדעית וההרבותית, האמנותית האסתטית.

שתי הנטיות התערבבו זו בזו. התנועה השבתאית, שהדיה נישאו הרחק למאה הי"ח, היתה סימפטום וקטליזטור, אות וגירוי. הופעתה ומידת השפעתה העידו על חוסר־סבלנות גיאה כול הקיום הגלותי, ואילו התמוטטותה דחפה להיפרש דרכים אחרות לסיומה של הגלות.

בשבירה הפנימית של הגלות — להבדיל מלחצים חיצוניים עליה — הורגש באיתה תקופה עלייתי גדולי ישראל לתפוצותיהם והוגיהם. אשכנזים וספרדים, חסידים כתלמידי הבעש"ט ו„מתנגדים" כנאמני הגר"א, בני אירופה ואנשי התפוצה המזרחית־מוסלמית, חשו שהגלות בתחילת להודעזע בליבה.

ר' יהונתן אייבשיץ כבר, שהשכינה עזבה את הגלות ו„אין כאן מגיד". ידידו הנודע, ר' יעקב עמדין, ראה את הזמן כ„עת גאולה ורצופה" (כל שבתי צבי „בילבל" אותה). ר' חיים בן עטר, גדול חכמי המאגרב בדור ההוא, סיוה, ש„יקום שבט בישראל כדרך ההבים בעולם בדרך הטבע" ויפרוץ את הדרך לארץ ישראל; ור' דוד פרדו, איש ונביה המשכילה, הכריז שענין הגאולה־השיבה „לעולם צריך שיהיה בידי אדם". שניהם עלו ארצה, וכן רבים אחרים מגדולי האומה, במאה הי"ח. לרבות הרמח"ל. אקטיוויזם ציוני קדם לציונות, כשם שההתיישבות הארצישראלית לא התחילה בהגירות שכונו חלוציות.

בהרור ראשון של שיבת ציון המודרנית אפשר לציין את חבורתו של ר' יהודה החסיד, שקיבצה עולים מתפוצות שונות ומגוונות, כפולין וליטא, בגרמניה ואיטליה, מסורתים וסבתאים כוסווים. היא הגיעה ארצה ב־1700, לאחר טילטולי דרך, עינויי גוף ומאמצי נפש, שהמגנה הלוציות מהווה לעומתה.

מאלף ושלוש מאות איש ואשה הגיעו ירושלימה כשלוש מאות, ואף כאן פגעו בהם מגיפות ורעב. חורבת ר' יהודה החסיד היא אות לפעילה. ראוי לעיין את מספרם: אלף ושלוש מאות נפש דאז משבעו כלפי הכלל היהודי כעשרים אלף כיום.

ב־1740 עלתה חבורתו של ר' חיים אבולעפיה באיזמיר. היא כנתה כאוה, וחידשה את טבריה היהודית. מגמת העולים היתה חלוצית: „לנטוע כרמים ולזרוע שדות". ב־1748 החלה עליית החסידים, בראשותו של ר' גרשון מקיטוב, ואחריו קבוצותיהם של ר' מנחם מנדל מויטבסק ואברהם מקליסק. בעיצומן של מלחמות נפוליאון הגיעו ארצה ראשוני ה„בית־גדיים" הפרושים, תלמידי הגר"א, בהנהגת ר' ישראל משקלוב. ב־1819 עלו חסידי חב"ד.

מאז לא פסק הקילוח של שבי ציון מארצות הפזורה, במזרח אירופה ומערבה, ברחבי הקיסרות העותומנית.

(המשך בעמ' לח)

ציור מאת אפרים משה ליליין

مكان الأصل

هكذا من الأصل

השיעור הראשון

מאת

הארי טאבאצניק

עכשיו אי־אפשר לראות את כלא בוטירקי מן הרחוב. את הקיר הד־עצום הדומה קצת ל־חומת הקרמלין שנבנתה מאותן לבנים בצבע אדום כהה, עם המגדל שבו נכלא בשעתו פר־גאצ'וב, הרשע.

במקום הקיר הקימו בתים חדשים, וכל מי שאינו יודע אף אינו יכול לנחש כי מאחוריהם נמצא בית־סוהר עם חוטי־תיל מעל לקירות האחורים שנותרו, עם חצרות קטנות לטיולים, עם עשב ירוק בקצוות שפרח בר צץ בתוכו לפתע הו־דות לרוח שנשאה את זרעו, עם סוהרים המצלצלים כל צעד בצרורות עצומים של מפתחות, ועם עוד הרבה דברים אח־רים, ההופכים את הבית שהוקם בידי אדם לבית־סוהר לאדם.

אבל באותו זמן, לפני כעשר — שתים־עשרה שנה, עדיין לא היו קיימים הבתים המסתירים את הכלא וכל עובר־אורח יכול לראותו בפינת הרחובות בוטירסקה ולס־נה, בלב מוסקווה.

אחרי טלטולים ארוכים מצא לו בכלא דאניה תא שבו ישבו כעשרים אנשים. התא היה גדול למדי, ולא נבדל במאומה מן האחרים. אותם קירות בעלי צבע בלתי מוגדר. מן הרצפה עד האמצע כחולים כהים ולמעלה כחולים אפורים. דרגשים המכוסים בשמיכות בצבע הקי־רות. שולחן ערוך עשוי קרשים באמצע. פיסת חלון מרושתת ו„פאראשה" בפי־נה, סמוך לדלת המסורגלת שבה קבועה „עין" עם פתח מרובע, הנפתח רק כ־אשר מחלקים אוכל.

עברו ימים אחדים ודאניה כבר ידע מי יושב ובעד מה. המנהל לשעבר של חנות המוצגות סוקוב, רזה, עיניו הבול־טות מתרוצצות תמיד, ידיו ארוכות שלא כרגיל, ישב, כפי שאמר בעצמו את פסק הדין, „על סחיבות בממדים גדולים" ובלשון פשוטה של גניבות עצומות. ב־בית־הכלא היה סוקוב מקבל חבילות שמנות והרגיש את עצמו מצוין.

„אני מתרפא כאן, אחאי", היה אומר לדאניה. „כן, כן... את אפי אתה רואה?" סוקוב אחז בעדינות בשתי אצבעות ב־אפו, שהתנוסס בשלל צבעים מן הכחול עד הוורוד. „ראה אתה, איך משתנה הצבע... הוא התחיל להלבין! והרי כ־אשר היית שותה לתוכי את הוודקה שלנו, שקיבלתי במתנה מהמפלגה או הממשלה... איזה יין או בירה... מייד היו מתלקחים הצבעים על האף, ממש לא היתה עצה. הרגליים צועדות איתן, אך האף בוגד. מה לעשות? בבית שעי־רוריה, האשה רק מסתכלת על האף — ומיד פורחות בצעקות... עכשיו — הכל בסדר. הצבע הטבעי חוזר. אני מתרפא כאן, אחא, מתרפא."

בניגוד לסוקוב שלא היה מודאג כלל, או לפחות העמיד פנים, היה אוגנייס־יאן קודר.

„אתה מבין", התלונן באוזני דאניה בנגינה קאווקאזית מוטעמת, „בעד סו־כריה אחת אני יושב... שמע, מה זה — סוכריה אחת, אה?" הוא נשף על כף ידו כאילו סילק ממנה משהו. „פשיק..."

„אל תעמיד פנים. על ה„פשיק" הזה הרווחת כספים רבים", נכנס לדבריו פייטרובסקי ששוטט בתא.

„כן, צריך ראש", ענה אוגנייסיאן.

„כל זה לשווא.. במדינה כשלנו, אין זה הכרחי שיהיה לך ראש כדי לעשות כסף. נו, תגיד, היכן עוד היית יכול להתעשר מזה שגנבת מכל קילוגרם סוכריה אחת ואחר כך מכרת אותה?" שאל פייטרובסקי.

„תשמע, מה עניין יש כאן למדינה?" התרגז אוגנייסיאן. „אתה אל תסבך אותי בפוליטיקה. אני אדם סוביטי. בעיני מוצא חן הכל. גם המדינה... מצויינת, אתה מבין, המדינה. כן. אלא שאותי לא נהגו בצדק. מה דעתך, לא בצדק, אה?" פנה וביקש את השתתפותו של דאניה באסונו.

„תפסיק עם הצדק... אתה לא יושב בעד כלום", קרא מן הפינה הרחוקה ה־כייס סיינקה. „יותר טוב תן משהו מ־,רדיו ארמניה'. איך העלית לך בפעם האחרונה את המשכורת?" סיינקה פרץ בצחוק.

„וכי מי יכול בזמננו לחיות מן המש־כורת?" אמר אוגנייסיאן. „אולי מישהו כמו פייטרובסקי."

●

פייטרובסקי היה גבה־קומה ורזה. איש לא היה מביא לו חבילות. כל היום קרא. למרות שמעולם לא סיפר על עצמו, כמעט אין אדם בכלא יכול להסתיר משהו על עצמו. הכל ידעו, כי אסרו אותו בעד „פוליטיקה". אך מה מסתתר מאחורי זה? לגבי כך שיער כל אחד השערות משלו. אחרי זה, כאשר נכנס בשיחה עם דאניה והודה בפניו כי אסרו אותו יחד עם כמה צעירים מן המכון שלהם, על שהתאספו יחד וקראו בספרים אסורים מחו"ל, שאותם מהם היה מקבל, אמר פייטרובסקי:

„יתכן שגם אתה ,פוליטי'. השמצת מוסדות. וגם אני ,משמיץ', כפי שאמר הקטיגור. רואה אתה, הבאתי מחו"ל כמה ספרים. נתתי אותם לקרוא למישהו מ־ידידי הקרובים".

פייטרובסקי עיקם את פניו בחיוך. „ידידי אחד דאג לי. ובכלל אני ואתה הננו האנשים המסוכנים ביותר כאן. עליך להתבאות, אתה יותר מסוכן למע־צמת החוקה שלנו מכל ה,ז'וליקים' ה־יושבים פה אתנו. יתכן שרק הזקנים האלה מסוכנים במידה כזאת... כל היותר הם סתם פרחחים".

שלושה זקנים היו בתא. שניים בעלי זקני שיבה ארוכים. הם הזכירו לדאניה „סאנטה קלאוס" מימי הילדות הרחוקים שלו. כרגיל, כאשר היו מחכים לוועדה כלשהי, היו מסלקים ומסתירים אותם ב־מקום כלשהו. אבל פעם אחת, לפני ש־הופיעה משלחת אחת מחו"ל שרצו ל־הראות לה כי בבריה"מ טוב לכולם ואפילו לאסירים, שכחו להסתיר את ה־„סאנטה קלאוסים". דאניה זכר יפה את פניהם הנבהלים של הזרים בפתח התא, כאשר ראו מעבר לסף את הישישים לבני הזקן. איש לא ידע על מה ישבו הם ורבינוביץ הקטן, בעל השיער הכהה והד־דליל והמצח הגבוה המרוצף קמטים.

כאשר שאל דאניה את רבינוביץ על כך, שתק הלה רגע ואמר:

●

„אילו ידעתי איך להסביר זאת הייתי מסביר. אך אינני יודע. אני יודע, כי נכדי אינם יכולים להבין לאן נעלם לפתע סבא. הרי יש לי שלושה נכדים ואני לגמרי אדם לא צעיר... יש לי לב חולה וקשה לי לנשום. מקומי בכלל לא כאן... אך אני יושב. מישהו שם — הצביע על התקרה — החליט כי אני אדם מסוכן מאוד.

„רבינוביץ — אדם מסוכן. איך זה מוצא חן בעיניכם? אני, עם הלב שלי... מתחשק לי לצחוק, אך אינני יכול... אין לי נשימה... מצחיק מאוד לשבת עם ז'וליקים וגנבים. אחרי שלימדתי במשך שנים כה רבות ילדים להיות טוב וישר. אני בכלל איני מלומד גדול... למדתי מה שאני בעצמי יודע. למדתי לקרוא, לכתוב, לדבר בשפת האם. הרי יש לנו שפה משלנו. למה שלא תהיה ליהודים?"

„מפני שאתם ז'ידים", התערב בשיחה מארטינבקו שישב לא הרחק, ברגש בעל גוף וצואר אדום וישר כשל פר. וכל התא פרץ בצחוק. „וכי איזה שפה יכולה להיות אצל השבט הזה, נבזן, סטודנט?" פנה מארטינבקו לדאניה כמבקש את סיועו.

„גם אני יהודי", ענה דאניה בהתגרות.

„תראה, הייתי חושב אותך לאחד מ־שלנו, ואתה יוצא עם אלה..."

דאניה רצה לומר עוד משהו, אך קולו של פייטרובסקי הפריע לו. „אתה, מאר־טינבקו, אל תתרגז בגלל זה", אמר פייטרובסקי.

„אני מצטער... אלא פשוט שנוסף בתא שלנו עוד אחד מ,אלה..."

„לעומת זאת לנו יותר קל", פייטרוב־סקי עשה הפסקה קלה וחייך לפתע. „על כל אחד אתה מוצא עכשיו סוגת מן השפלות שלך".

„נו, נגע לך, מארטינבקו", פרץ בצחוק סיינקה. „ואיך נתן".

ושוב פרץ התא בצחוק.

●

בלילה לא הצליח דאניה להירדם זמן רב. לפני כן לא נזדמן לו להרהר מיהו. הוא למד את תולדות רוסיה. יכול לומר מתי קמה הריפובליקה הקאזאכית והקירגיזית. אך רק היום, כאשר הצהיר בקול רם מיהו, הבין גם בכל זכרונו כי בעצם אינינו יודע מאומה על עמו מלבד השם „יהודי".

„...אפילו את השפה איני יודע... שתי מלים אינני יכול לומר..." ודאניה חש מיד את התחושה הבלתי נעימה, שפוקדת אותך כאשר אתה יודע שאתה צודק ואינך מסוגל להוכיח את צדקתך. אתה בתקף חימה וזועם... ואתה זועם וכועס על עצמך... כך היה היום, כאשר המנוול הזה צעק שאין לנו שפה... מה יכול אני לטעון נגד זה... כן, בסדר — זה סיפור בור ועם הארץ... אבל אלה ש־השיבו כאן את הזקנים האלה דעתם כמותו... מכיוון שאני יהודי אינני רשאי להכיר אפילו את שפתי...?

למחרת היום היתה המשמרת של גוב־קה. הזבנית לשעבר של „גומ" קיבלה שנה בגלל גניבת ארנק ועכשיו עבדה במטבח של הכלא. היא היתה מופיעה באשנב אחרי ארוחת הבוקר, ארוחת הצהרים וארוחת הערב. והיה זה הפרצוף הנשי היחיד, שראו האסירים. גובקה היתה מספיקה, שעה שהיתה אוספת את הכלים, למרות שהדבר היה אסור בתכלית האיסור, להחליף מלים אחדות עם תושבי התא.

על דאניה, כפי ששם לב סיינקה, שמה עין. התפתח ביניהם רומן. הם כתבו זה לזו אגרות על פיסות נייר, והיו מסי־לים אותן בצלחות האוכל. פעם אחת אף התנשקו, דרך הפתח בדלת המיועד ל־חלוקת האוכל.

●

אותו בוקר חיכה לה דאניה בקוצר רוח מיוחד. כאשר הופיעו פניה ב־אשנב לחש: „אני זקוק לנייר ועפרון..."

„אין לך על מה לרשום מכתבים?" שאלה גובקה במהירות עד כדי כך ש־אפשר היה בקושי להבחין במלים נפרדות.

„גם מכתבים", השיב דאניה באותה מהירות.

אחרי ארוחת הצהרים הושלכה לתוך התא חתיכה גדולה של נייר־עטיפה ש־בתוכה היה עפרון. דאניה הרים אותו וניגש לרבינוביץ.

„הנה עכשיו אפשר להתחיל", אמר.

„מה?" הרים רבינוביץ בתמהון את גבותיו.

„הראה לי את האותיות", ביקש דאניה בלחש. „האותיות שלנו".

התא הרועש, שבו היה כל אחד עסוק בעסקי בית־הסוהר שלו, לא היה יפה ב־יותר לשיעורים. נייר־העטיפה האפור ו־הקשה לא היה נוח לכתיבה. אבל דאניה צייר בעקשנות את האותיות בזו אחר זו, את האותיות שחייב היה להכיר מזמן, אך ראה אותן פעם ראשונה ערב מלאות לו עשרים. בסוף היום הצליח להגיד את המשפט הראשון.

„אני רוצה הביתה", חזר דאניה בלחש אחרי רבינוביץ.

„אני רוצה הביתה", אמר שנית בקול רם יותר, כשהוא מעמיס על המלים שהשמיע את שאיפתו שלא הירפתה ממנו כעצם בגרון. איך אפשר לצאת מכאן מייד ולהיות שוב בבית, שבו כה דואגת לו אמו...

נראה, שהיה במלים שביטא בשפה העתיקה משהו שהכריח את כל הקולות להשתתק.

„שקט", אמר פייטרובסקי, בהתרגשות. „הרי האדם התחיל לדבר בשפתו שלו".

●

השתיקה השתררה בתא. דרך החלון המרושת נראתה פיסה קטנטונת של שמים כחולים מכוכבים. הרוח הביאה את רעש החשמליות הרחוקות ואת ריחות האספלט שהתלהט במשך היום, של הד־בנזין, ואותו ניחוח ערב הקיים רק ב־מוסקווה כאשר מתחילים ללבלב הפרחים. כל הריחות האלה שהתערבבו יחד הפכו לאותו ניחוח של חופש משכר, מסחרר־ראש, הקורא אליו החוצה מן הקירות האלה.

שני הישישים עטורי הזקן הסתכלו ב־עצבות בעיניהם הכחולות בהירות בידיעה כי הם לעולם לא יראו את הבית, „ביר־תמי".

ורבינוביץ צימצם את עיניו המבינות והחכמות והסתכל ברוך בדאניה כאשר חזר בתא השותק של הכלא המוסקוואי הישן:

„אני רוצה הביתה!"

ולא ידע אז, כי לצאת מבית הכלא אין עדיין פירושו להיות בבית, כי יגיע הביתה, אל ביתו, רק מקץ שנים רבות.

שיבת ציון וציונות

(המשך מן העמוד הקודם)

המאגרב, מאיראן ומתימן. לפני עליית ביל"ו, ב־1882, נערכו בארץ ישראל כעשרים וחמישה עד שלושים אלף יהודים; נוסדו שכונות חדשות בירושלים וביפו; הוקמו נקודות הק־לאיות בשרון ובגליל; קיימו עתו־נים עבריים; היהודים היוו רוב ב־ירושלים וחלק ניכר מתושבי צפת ו־טבריה, יפו וחברון. את משקלו של הישג זה יש למוד על רקע שממותה של הארץ ודלילות אוכלוסייתה. ב־ראשית המאה הי"ט היא מנתה משני עברי הירדן כרבע מיליון נפש. הגירת ערביי הארצות השכנות ארצה החלה כתופעת־לוואי לעליה היהודית.

ההתבוללות הגדולה ומאוכזביה

התוצאה הכמותית העיקרית מהתע־רערותה של הקהילה היהודית לא היתה עליה; הרוב הגדול של ה־תוססים, המתפרצים והמעורערים לא חזר לציון, אלא החל מסתגן בקצב גואה לחברת הגויה. „אמנסיפציה", בקשת „זכויות שוות", היתה קליפת ההסתגננות; מהותה — עזיבת התכ־נים הישראליים וקבלת דרכי הגויים, מושגיהם ולשונותיהם.

בטרם עצרה האנטישמיות המודר־נית את הליכי ההתבוללות ובטרם הכחידה השואה, עברו מיליונים יהודים באירופה ובאמריקה דרגות מפליגות של בילול. רבים ש־נשארו יהודים בהכרתם — או חזרו להכרה יהודית — התרחקו מתכנים ומדרכי־חשיבה יהודיים.

היהדות המסורתית פתחה בשיבת ציון המודרנית והחלוצית נשאה בעולה כמעט מאתיים שנה; אולם קיבוצים מבוללים, או מבוללים־למחצה, הם שהפכו את הקילוח הדק לתהליך אדיר של חלוצים ועולים, מתבוללים ובוני ארץ, ושיוו לו כלים אירגוניים ומדי־ניים, שאיפשרו את הפיכתה של הארץ העזובה ומיושבת רובה זרים לארץ ישראל מחודשת ולמדינה יהודית.

מה המעיט את כשרה הציוני של היהדות המסורתית? ומה הביא להב־שלת הכוח הרוחני־פוליטי־חלוצי בק־רב חלקים ניכרים מהיהדות המבוללה־למחצה, הקריה „חילונית", עד שהת־גבשה מתוכה התנועה, שכונתה בסוף המאה הי"ט צ י ו נ ו ת?

בשורה של שיבת ציון המודרנית נתונה היתה היהדות המסורתית ב־מצב־של־נוקשות מול האתגרים מבפ־נים והעימותים מבחוץ. לא ניכר בה אותו כוח־יצירה כביר, שבו התאפיינה הגלות בעוצמה והדרה. על ההתפרקות השבתאית הגיבה באדיקות מכופלת ועל ההשפעות המערביות בהתעלמות וזעם. את מירצה היפנתה לשימור הקהילה המצטמקת.

היו יוצאים מהכלל, כר' יהודה חי אלקלעי, ר' צבי הירש קלישר, ר' שמואל מוהליבר והנצי"ב. משה מונ־טיפיורי שייך לחבורה זו מבחינה רוחנית. הם נימנו עם יוזמי חיבת־ציון באמצע המאה הי"ט, ומהם נצ־טרפו לתנועה הציונית בסוף המאה. אולם לא הם קבעו את מהלכיה של היהדות המסורתית. זו הסתגרה פנימה. אף פעילה הריקונסטרוקטיביים, כ־תנועת המוסר, מופנים היו לקהילה הגלותית ולביצורה.

רובה המכריע של היהדות החרדית לא חש בסימני האימה האירופית — עד שהתחוללה.

משבר האמונה המערבית

המשבר היהודי הרוחני הגדול, מע־רער אמונות ודעות ומטה את המרץ הציבורי לכיוון חדש, חל ביהדות הבלתי־מסורתית, בקיבוצים שעברו בילול וחילון מערבי. מתוכם פרץ הגעש הציוני — פרי אכזבה מהמוכרת ותקוה בלתי־נלאית.

הוגי דעותיה של הציונות ספגו אינטלקטואליזציה מערבית. חלקם, כהרצל ונורדוי, התקשו בעברית; רו־בם, כפינסקר וזנגוויל, כתבו בלשון סביבתם הגויית; כולם, לרבות צעי־רי ביל"ו להבא, האמינו בהתאזרחות יהודי התפוצות בין העמים; כמעט כולם ציפו לישועות מהציוויליזציה ה־מערבית ואף נימנו לראשונה עם תנו־עות בלתי־יהודיות שנחשבו מתקדמות (ליליינבלום וברנר לזר).

אכן, לא־מעטים מראשוני הציונות מיזגו ידע יהודי שורשי עם „יפיפי־תו של יפת" (אחד העם, ד"ר קרפלס לימא), ובשבילם היתה הציונות המ־שך. אולם התנועה הציונית לא היתה מתגבשת כפי שהתגבשה ו ב ש ע ה שהתגבשה, לולא רושמן המזעזע של התופעות האנטי־יהודיות המודרניות בלב טובי המתבוללים.

האנטישמיות בגרמניה ובאוסטריה בשליש האחרון של המאה הי"ט, ה־פרעות באוקראינה ב־1881, ומשפט דרייפוס בצרפת, היו אירועים מתו־נים מאוד בהשוואה עם אימי המאה כ'. לא ממדיהם זיעזעו. אולם ברקע האמונה השגורה אז בכלליות ה־„פרוגרס" וברכתו ויעילותו לגבי ה־יהודים, היתה עצם התרחשותם מדהי־מה. הדהימו לא האנטישמים המוכ־רים, אלא דו־פרצופיותם, לאי־איכפ־תיותם ושתיקתם של רבים שנחשבו מתקדמים: ליברלים ודימוקרטים, סו־ציאליסטים ואנרכיסטים.

היהודים האדוקים קיבלו את אירועי הזמן תוך יחס ספקני־מסורתי לעימו־קי הגויים והתנהגותם. לאחר הכל לא היה המתרחש אלא צל היזור לגזרות ת"ח ות"ט והדומיהן. בשבילם לא היו האירועים האנטישמיים חוויה רוח־נית, בפרט שחייהם היומיומיים של יהודי הגלות השתפרו מבחינה חומ־רית.

ברם, בשביל אנשים כהרצל ונורדוי, פינסקר ולזור — ורבבות צעירים מש־כילים במזרח אירופה ובמערבה — אירעה ה ת ר ס ק ו ת א מ ו נ ה. ה־אכזבה המרה מתרבות אירופה וחבר־תה, ההתוודעות מ„כזבה", שיתאר־רה פרץ כביר. ה„אוטואמנסיפציה" של פינסקר מבטאת חוויה זו בלשון מרתקת.

האכזבה מהאמנסיפציה, שהאדוקים לא ידעוה, העלתה ל פ ת ע בעיני המשכילים את דמותה של ארץ ה־אבות. זו נתגלתה להם ברעננות־בחולין, שניטשטשה אצל שומרי־מצוות רבים. זעם־האכזבה מדו־הקיום עם הגויים ותום החוויה הארצישראל־ית היו מיילדי הציונות. הרצל מיזג את שניהם באינטנסיביות בלתי־רגילה. והוא חש משהו מובאות: „ימים איומים משל ימי־הביניים קר־בים לקראתנו".

אליעזר ליבנה

תנובה

ב"ה

מ. ציפר

סוכן לכל ענפי ביטוח

בני־ברק, רח' סעדיה גאון 5

מאחל לכל לקוחותיו וידידיו

ברכת שנה טובה,
כתיבה וחתימה טובה

לחברת טמפו

הברת „עזרת חולים" בני ברק

מאחלת שנה טובה ומבורכת

בשם אלפי החולים וחיילי צ.ה.ל.
המאושפזים בכל בתי החולים
והנהנים מהמשקאות שנתרמים על־ידכם
מדי שבוע.

צלחת חרסינה וכה ברכה לשנה החדשה, דלפט, הולנד, המאה ה־17

תקיעת שופר אצל יהודים אשכנזים, לפי חיתוך עץ מתוך ספר מנהגים באידיש, שנדפס באמסטרדם, בשנת תפ"ג לפ"ק, 1723.

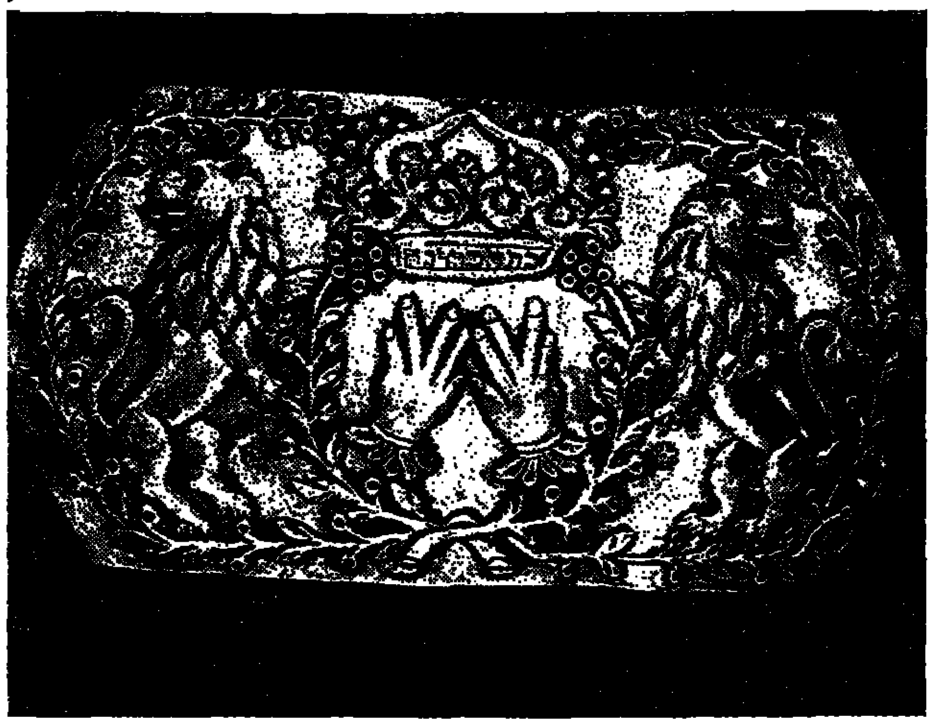

למעלה: אבזם של חגורה ליום כיפור עשוי כסף רקוע

„הימים הנוראים" באמנות: זכרון תרועה

מאת יהודה האזרחי

החגים והמועדים שימשו מאז ומ־תמיד כנושא וכהשראה, לא רק בתחום היצירה הספרותית, בפ־רוזה ובשירה, והיצירה המוסיק־לית, אלא גם בתחום האמנות הפלאסטית — בציור, עיטור ופיסול.

אין להשתומם על כך, בייחוד לגבי שלוש ה־רגלים: פסח, שבועות וסוכות. כל אחד מחגים אלה עשיר בשפע סיפורים, עלילות ודמויות מתולדות ישראל, קשור להוי המכויים של עונות־השנה, מגוון בסמלים ובטקסים צבעוניים מרהיבי־עין. אלה הם חגים דתיים, כמובן, ועיקרם תפילת האדם ל־אלוהיו, אולם בו־בזמן ובה־במידה הם אף ימי עדות למאורעות היסטוריים, ובאספקט אחר, הם נובעים מכל המתהווה בטבע וצמודים בקשר בלתי־אמצעי לעבודת האדמה. חוגגים אותם לא רק בבית־הכנסת, אלא גם בבית, בחוג משפחה, ברחוב ובשדה, בהר־בת מנהגים וטקסים רבי־משמעות, שכל אחד מהם מבוטא מעצם מהותו גם באמצעים אמנותיים הול־מים.

לעומת שלוש הרגלים — הימים הנוראים, ראש השנה ויום הכיפורים, הריהם תאריכים המבו־ססים על מושגים ערטילאיים: תפילה ותחינה וצום, ימים של חשבון־הנפש והתכנסות פנימה וחזרה־בתשובה, שבת־שבתון וכפרה. לכאורה דומה היה איפוא שאין לבטא את המתרחש בתוכם ומסבי־בם באמצעות האמנות החזותית, ואפילו אבסטרק־טית. ובכל זאת הם נזקקים בדרכם המיוחדת לביטוי האמנותי, מפרנסים אותו במוטיבים האופייניים להם ומפרים אותו ברעיונותיהם, ומצד שני, הם עצמם ניזונים ממנו, ומשמעותם מתפשרה בגללו.

חיים לבושי תכריכים

מנהג הוא, שהמתפללים באים לבית־הכנסת ביום הכיפורים כשהם לבושים בגד לבן. „קיטל", חלוק לבן פשוט וחסר־קישוט, מכסה על בגדיהם הרגילים ומסתירם. טעמים אחדים הובאו להסברתו של מנהג זה. הצבע הלבן הוא סמל הטהרה, ולבישת הקיטל היא עדות ותכרון לכל סדרי היטהרות שהיו נוהגים בעבודת יום־הכיפורים בבית המקדש, ו־בייחוד סדרי הטהרה של הכהן הגדול בטרם היכנסו לקודש־הקדשים. החלוק הרחב הלבן דמוי תכריכים, כדי להזכיר למתפלל את יום המוות ולעוררו לתשו־בה. „בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמון, כמה יעבורון וכמה יבראון, מי יחיה ומי ימות". זה יום הדין, וכולנו עומדים בו שווים לפני הקב"ה, לבושים לא בבגדי־פאר אלא חלוק לבן חסר־צורה של עניים, ללא התהדרות בעושר ובכבוד ובזכות־אבות, מתפללים ומבקשים צדק ורחמים. והקב"ה מעביר אותנו לפניו כבני צאן, „כבקרת רועה עדרו" — „כן תעביר ותספור ותמנה ותפקוד נפש כל חי, ותחתוך קצבה לכל בריה, ותכתוב את גזר־דינם".

כמדומה, אין לשער הצהרה „אנטי אמנותית" קיצונית יותר מאשר מראה החלוק הפשוט הלבן — הכריכים של מוות, שלובשים אנשים עוד בהיותם בחיים. ובכל זאת, אף במסגרתו של סמל בלתי־כתפשר ותריף כל־כך, מתגלים מוטיבים אחרים של הימים הנוראים; ורבגוניותם של החיים מתגנבת ומשיגה את שלה, בסיוע הביטוי האמנותי. לפי המנהג, אין לובשים את הקיטל כשהוא רפוי, אלא חוגרים עליו אבנט, מטעמי נוחיות, ואולי כשם שה־כהנים בימי קדם חגרו אבנט למותניהם. אבנט זה יכול היה להיות חגורת־בד פשוטה, או הבל. אבל בכל קהילות היהודים, במזרח ובמערב, נוהגים מזה כאות בכנים לגונתו בקישוטים של רקמה ורקועי־נחושת, ובהם משובצים מלים ופסוקים באותיות מסוגננות ותמונות וציורים מציורים שונים.

כתר כהונה

בייחוד במוקדת הקישוטיות של החגורה ב־אבזם. אין האבזם מפאר חלילה באבנים טובות ומרגליות, כאילו היה תכשיט־חולין של אשה; והוי להיות מתכת, והו לא — נחושת או כסף או כסף מוזהב. אבל לוחית קטנה זו שימשה כוח דורי־דורות כרקע לתבליטים אמנותיים עתירי־דמיון. עליה הטביעו אמנים עממיים אלמוניים, בסגנונות שונים, גם אותות וסמלים המיוחדים לימים הנוראים וגם תיאורים עלילתיים ודמויות של אנשים וחיות.

השופר, שהוא הסמל המובהק ביותר של ראש השנה וכל הימים הנוראים, מעוצב לעתים הכופות, בסגנון, על האבזמים של החגורות בגדי־הלבן, ו־מהווה את קישוטם המרכזי. ונוספים עליו עיטורים אחרים, כגון ספר תורה או גלגל המזלות, או אפילו תיאורים של עקידת יצחק, כשהם משולבים יחד בתוך תבליטים ותחריטים של עלים ופרחים או של קישוטים גיאומטריים. באבזם כסף שעוצב באחת הקהילות היהודיות באוסטריה, בתחילת המאה ה־תשע־עשרה, אנו רואים שמהות החג — תפילת האדם ורחמי הקב"ה — מסומלת על־ידי זוג כפות־ידיים מפוסקות בברכת כוהנים. מעל הידיים מרחף כתר, וליתר הדגשה גם כתובת — „כתר כהונה". אבל האמן לא הסתפק בכך. לכפות הידיים המפוס־קות בברכה הצמיד קצות שרוולים, בדמות עלים, והאצבעות נהפכו מיניה וביה למין תשלובת של שני פרחים מזורים. הן צוטרו מכל צד בענפים מעוקלים מצמיחי עלים וכפתורים ופרחים ואשכו־לות. ועדיין לא נחה דעתו של האמן עד שהוסיף לתמונה הדחוסה שני אריות אכיצים, פעורי מלתעות ויפי רעמה (רעמתם דומה לפרח), הניצבים זקופים מכאן ומכאן, מגינים בכפותיהם השלוחות על כתר הכהונה, במרכז.

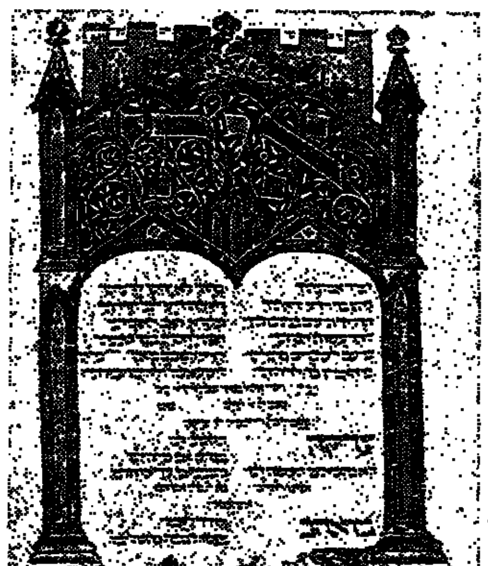

דף מתוך כתב־יד של „מחזור לייפציג" שנכתב וצוייר בתחילת המאה הארבע־עשרה בגרמניה,

אחד מאמצעי ההבעה המובהקים החשובים ביותר של האמנות היהודית, עוד בתקופות קדומות, מצוי בעיטורים ובאילוסטרציות לכתבי־היד ולספ־רים שהיקשו ליהודים בימי חג ומועד. עיטורים וציורים אלה הנלווים לכתבי הקודש עצמם — פרקי הנ"ך, מגילות, הגדות, סידורי תפילה, ספרי פסקים ומנהגים ועוד — צויירו ללא רתיעה מפני הדיבר „לא תעשה לך פסל וכל תמונה", כנראה מתוך הר־גשה ברורה, שאמנם לא הוסברה במפורש, שאין יותר לחשוש מפני עבודת אלילים, והאמנות החזו־תית איננה עויינת לאמונה הדתית, אלא אדרבה מפארת אותה. בייחוד הרבו האמנים, עוד בימי ה־ביניים המוקדמים, לעטר ולצייר את ההגדה של פסח; ובין כתבי־היד המעוטרים של ההגדה ה־מצויים בידינו אנו יכולים למצוא את מיטב האמנות היהודית של אותה תקופה. ההעדפה לעטר את ההגדה דווקא הוסברה על־ידי החוקרים בכך, שהיא שימשה ליהודים לא בבית־הכנסת ולנוכח ארון־הקודש, אלא בבית, בחוג המשפחה. יותר על כן,

תקיעת שופר בבית הכנסת של יהודי פורטוגל באמסטרדם, מתחריט נחושת מאת ב. פיקרט, 1723.

לציורים היה ערך חינוכי מיוחד, משום שהם סייעו בשיתופם של הילדים הקטנים בחגיגת „הסדר".

בתוך בית־הכנסת

אבל עיטורים וציורים, ובהם לא רק קישוטים אבסטרקטיים או קישוטים דמויי פרחים ועצים, אלא גם דמויות אדם וחיות, הובאו אף לתוך תחומו של בית־הכנסת עצמו. בכתבי־יד של „המחזור", ש־מתוכם התפללו היהודים בזמנם בקהילותיהם, אנו יכולים למצוא תמונות רבות, סמלים וקישוטים, הקשורים לתפילות ולפיוטים של כל חגי־מחגי ישראל. לא נעדרים מהם עיטורים וציורים המיוח־דים לתפילות ראש השנה ויום הכיפורים.

בימים הנוראים נפתחים לפנינו במרומים שע־רי הרחמים; וכל אדם המתפלל בלב טהור ומבקש סליחה ומחילה על חטאיו אולי יזכה לעבור בשערים אלה בעשרת ימי התשובה. „ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה". בתפילת שחרית של יום־הכיפורים אנו מברכים איפוא ואומרים, בין שאר הברכות, „ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, הפו־תח לנו שערי רחמים". שערים אלה יובילונו מן החושך אל האור: „...ומאיר עיני המחכים לסליחתו. יוצר אור ובורא חושך, עושה שלום ובורא את הכל: אור עולם באוצר חיים. אורות מאופל. אמר ויהי".

תפילה זו מובאת אף בכתב־יד של „מחזור" שנכתב ועוטר בציורים בגרמניה בשנת 1272, ונש־מר במשך דורות בבית־הכנסת של קהילת וורמייזא (כתב־היד שמור כיום בבית־הספרים הלאומי והאו־ניברסיטאי בירושלים). האמן לא הסתפק בכך, ש־כתב את מלות התפילה באותיות יפות, מפוארות בעיטורים ובצלל־צבעים, אלא צירף לה ליהור המח־זה ציור של שער כמוב, בצורת מסגרת לטכסט. השער נישא על שני עמודים דקים, בעלי בסיס וכותרת, מקושט בפיתולים דמויי צמחייה, ואף שמראהו המסוגנן כשלעצמו יפה ומרהיב־עין, לא היסס האמן בן המאה השלוש־עשרה להוסיף עליו כהנה וכהנה. הוא סטה מדברי התפילה המסויימת הזאת ככתבם וכלשונם — אבל לא סטה, כמובן, ממשמעותם העמוקה, בשיבוצם לכלל התפילות של הימים הנוראים — „ובנה" על־גבי השער עיר שלמה, ובה חומות ומגדלים ושערים, בתים וגגות ובורסות, עיר מופלאת ואגדית. זה רמז לדמותה של ירושלים, כשהיא נישאת בשמיים, גם מרחפת במרומים וגם בנויה וגלויה ונסמכת על שער הרח־מים. התמונה כולה חלומית מבחינת תוכנה, אך כאופקה ושלווה, כולה הדרת־כבוד בסגנונה.

שני זאבים נדרסים

ומוזר להיווכח, שהאמן ניתק את שלוותה בציורו את העמודים, כשהם נשענים על גבם של שני זאבים פעורי מלתעות מסוערים־למראה. זנבו־תיהם של הזאבים משולבים וקשורים יחד במרכז ומהווים בשילובם כעין שני פרחי־חבצלות, אבל ה־קישוט הזה אינו מרגיע, אלא, אדרבה, מטריד. שכן בועתיהם של הזאבים מופנים לכאן ולכאן, מעוותים, נואקים, צפורניהם שלופות ושיניהם סומר; הם נא־בקים ונואקים — ונדרסים בכובד משאו של השער, שהוא גם ירושלים. תמונת הזאבים הנדרסים מסמ־לת, כנראה, את נצחון הטוב על הרע, נצחון האור על האופל, המרומז בברכת „ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, הפותח לנו שערי רחמים". אבל בעיני המסתכל בן־דורנו היא מעידה, כפי שנדמה לי, גם על הדראמה האפילה המתרחשת בלבנו, ולוא גם הוך כדי תפילה של עשרת ימי התשובה, ועל מלח־מת היצרים, שאיננה נותנת לנו מנוח אף כשאנו חוזרים כביכול בתשובה ומבקשים מה' סליחה ורח־מים.

בדורנו המסוכסך־עם־עצמו, שבו אנו אמונים לראות את הטוב גם ברע, ואת הרע גם בטוב, אנו נוטים בוודאי להבחין במתח של ניגוד הסגנונות

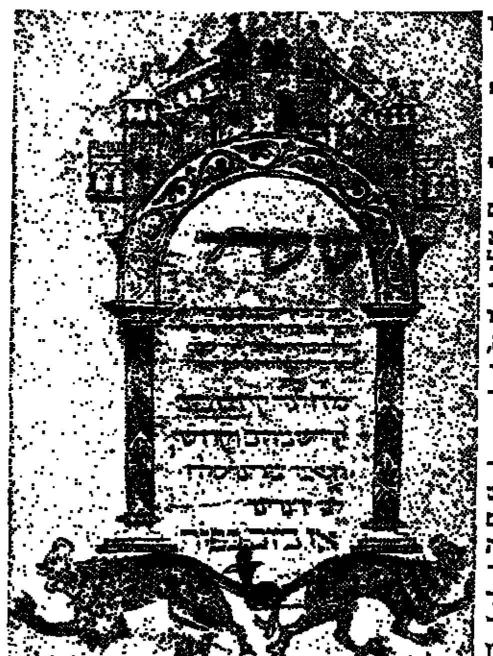

דף מתוך כתב־יד של מחזור, שנכתב וצוייר בגרמניה בשנת 1272, ונשמר בבית־הכנסת בוורמייזא

בתמונה, ולראותה כמבטאת לא את הנצחון ההד־משמעי של הכפרה והסליחה על העוון והחטא, אלא את המאבק שביניהם, כמאבק איתנים בלתי־פוסק, שאין לו התחלה ואין לו סוף. אבל מי יודע: אולי האמן האלמוני, בקהילה היהודית בגרמניה, לפני שבע מאות שנה, היה אף הוא רחוק מתמימות.

אברהם בכבשן האש

תמונת השער המסוגנן, שבמרומיו בנויה ונ־שאת ירושלים חזונית, מובאת גם בדפיו של מחזור רב־מוניטין אחר — הידוע בשם „מחזור לייפציג" (שמור בארכיון של אוניברסיטת לייפציג בגרמניה). כתב־היד של מחזור זה נכתב על־ידי סופר־סתם בשם ר' מנחם, בתחילת המאה הארבע־עשרה, ב־אחת הקהילות היהודיות של דרום גרמניה, ועוטר על־ידי אמן בלתי־ידוע בצבעים בהירים ובוהקים וריקועי־זהב. אנו רואים בו, למשל, את הפיוט „איתן הכיר אמונתך" שבתפילת מנחה של יום הכיפורים, כשהוא מלווה ציורים של דמויות אנשים מעודנות ואצילות, עשויות באלגנטיות ובחן. הפיוט מדבר בשבחו של אברהם אבינו, הראשון שמרד בעבודת כוכבים ומזלות והכיר ביחידותו ובאחדותו של אלוהים, „בדור לא ידעו לרצותך... חפץ לחסות בצל שכינתך". לכך צירף האמן סיפור עלילה שלם, שלא נזכר בפיוט עצמו, אבל מוכר לנו היטב מה־מדרשים וגם מפיוטים אחרים של הימים הנוראים: הסיפור על אברהם שניתץ את הפסלים, שהושלך לתוך כבשן־האש במצוותו של נמרוד הרשע, וניצל מתוך האש על־ידי המלאך גבריאל.

אנו רואים בציור את המלך נמרוד יושב על כסא מלכותו, ואחד מעבדיו משתחווה לפניו בהת־רפסות כפי שמשתחווים לאלילים. תרח עומד מולו ומבקש רחמים על שני בניו, אברהם והרן, כמסופר במדרש. מעניין לציין, שהאמן האלמוני צייר את הדמויות ההגיכיות בלבוש אירופי של ימי־הביניים, כאילו סצינה זו מתרחשת בימיו ולא בימי־קדם. בכל זאת עקר אותה מהמציאות בכך ששיווה ל־הוסמן של דמויות־האדם מראה מקור ציפור (על־פי הנוהג בכמה וכמה כתבי־יד מעוטרים בתקופה זו להצמיד לדמויות־האדם ראשי חיות וציפורים). ואם גם, בכתב־יד זה, הדבר נעשה אך לחצאין ו־במרומז, וכך לא נמחו כליל התווים האנושיים מ־פניהם של האנשים המוצגים בדראמה שלפנינו. מאחר שאין לנו כאן עניין של הגיון ריאליסטי, הרשה האמן לעצמו לצייר בעמוד זה שוב את אב־רהם, והפעם כשכולו אפוף להבות של כבשן האש; אך אין הוא נשרף באש, ידו של המלאך גבריאל מושטת אליו מתוך העננים, להצילו. זו אגדת נס, אגדת התקדשות לאלוהים וחסד אלוהים, המועברת מדור לדור, ובאווירת הסליחה והמחילה והרחמים, לא אווירה גזר־הדין, של הימים הנוראים היא מוב־עת על־ידי האמן בעדינות ובטקסיות נאלצת. שכן, למרות הדראמטיות של המעמד, הרי הדמויות של המשתתפים נעימות־למראה ומנעימות, והציור ב־כללו אינו דראמטי אלא שלוו, חינני ואלגנטי בשלל צבעיו הבהירים ובקישוטי הזהב.

מימד חדש

דוגמאות כגון אלה של תפילות ופיוטים לראש השנה וליום־הכיפורים, המעוטרים בכתבי־יד עתי־קים, מבהירות לנו היטב, כמדומה לי, הן את צביונו והן את כוחו של הביטוי האמנותי. במחזור וורמייזא ובמחזור לייפציג ובמחזורים אחרים, וכמו כן ב־כתבי־יד ובספרים של ספרות המנהגים, לא ניסו האמנים לצייר אילוסטרציות לטכסט, וכאילו לדווח באופן חזותי על מה שכלול כמילא במלותיו. אלא הם יצרו, ללא ספק, יצירה חדשה, במקביל ובנוסף לתפילות ולפיוטים (כדוגמת המוסיקה הדתית, ה־נלווית לתפילות). הם עיצבו עולמות שלמים, שאי־אפשר היה לדעת על קיומם באמצעות מלים בלבד. הם העשירו את החג באותות ובסמלים — המרכזי בהם, בימים הנוראים, הוא מראה השופר — העניקו לו שפע צורות וצבעים, דמויות ומראות דרמטיים, הניתנים להרבה הסברים ופירושים ומהדרים בחזותם אווירה מיוחדת על כל המתרחש בחג ומסביבו. הם כאילו בראו מימד חדש להוויה הדתית.

אפשר אולי לומר, בהבאלה, כי היצירה האמ־נותית הנלווית לימים הנוראים היא המחשה של אותו „זכרון הרועה", הנזכר בספר „ויקרא" — „זכרון תרועה מקרא קודש" — תרועת שופר הנק־לטת לנו, לא בחוש השמיעה, אלא בעיניים רואות.

„חסימה טובה"

בדוגמאות שהבאתי לעיל ניסיתי להאיר כל־שהו על אספקט מסויים ביצירה האמנותית של הימים הנוראים, במשמעותו הרעיונית־הדתית. אר־

(סוף בעמוד הבא)

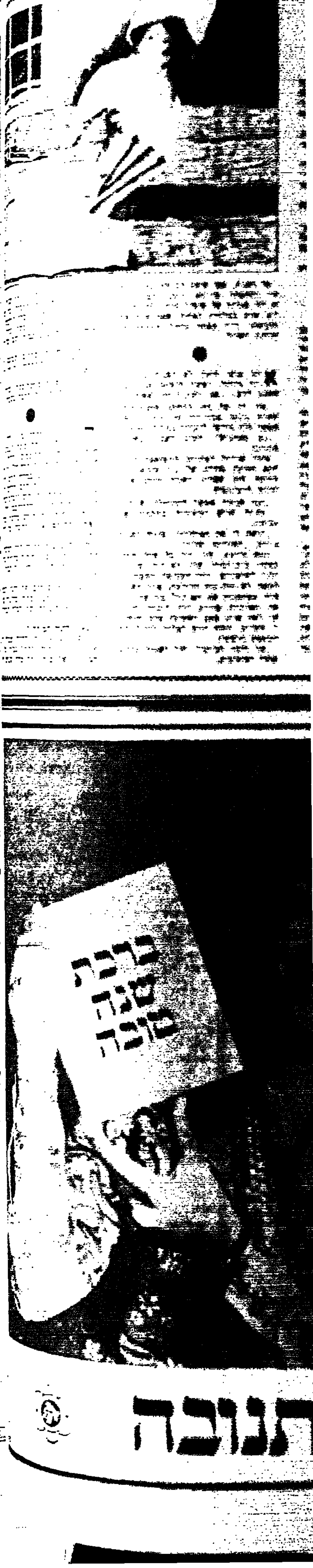

هكذا من الأصل

זכרון תרועה

(סוף מהעמוד הקודם)

לם יצירה זו, בהקשר לראש השנה ויום הכיפורים, כמו בהקשר לשאר חגי ישראל, תריהי גם בעלת אספקטים אחרים, שלא אעמוד עליהם כאן, ונבלי־ זאת אציין שניים מהם בתמציתה.

בימי־הביניים ובעיקר החל מהמאה השמונה־ עשרה עד ימינו, באה יצירה זו להציג בפנינו את ההוי המיוחד של החג: מראה התוקע בשופר בספרי „המנהגים" לפני מאות שנים, למשל, או תמו־ נות של פנים בתי־כנסת על המוני מתפלליהם עטופי הטליתות ואווירתם המיוחדת בציורים של אמנים בתקופה החדשה, מימי אופנהיים ומאוריצי גוטליב עד שאגאל ושטיינהרדט, למשל.

וקיימת באמנות גם היצירה העממית, שאינה חסרה לעתים הגמור והחן, אפילו בימים הנוראים. לדוגמה: בראש השנה נהוג לאכול תפוחים ודבש, בברכת „שנה טובה ומתוקה", ומסתמא נהוג לאכול גם מעדנים אחרים לקראת „חתימה טובה". מסתבר, שיהודי הולנד נהגו להכין צלחות וטסינה יפות מעוטרות קישוטי פרחים, עם כתובות באותיות עב־ ריות, כמוקדש לטקסי סעודות אלה. באחת מהצלחות הסביע האמן, בתוך העיטורים על הרסינה דלפט, את המלים „חתימה טובה". עדות־נצח לבורותו. ביצירה העממית מסוג זה יש אף לכלול, כמדומה, את שפעת הציורים של כרטיסי הברכה לקראת ה־ שנה החדשה בחלומותיהם ובאיחוליהם המתוקים, הרקומים נהוד ותכלת ואבקת זכוכית נוצצת כזהב.

יהודה האנרחי.

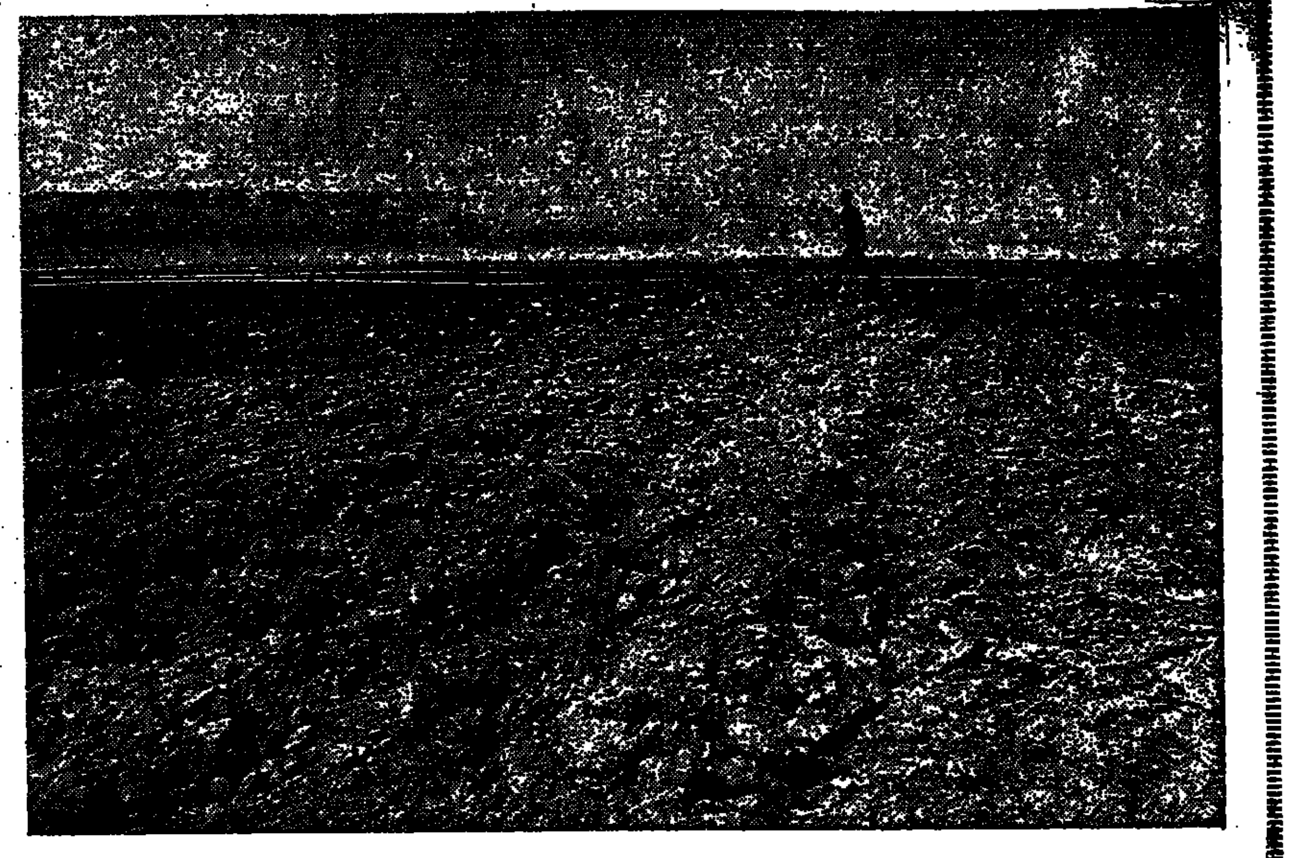

טרמפ בביקעה

מאת ימימה אביגדור עשרנוביץ

„זה שוב אני", נש־ מע הקול בטל־ פון, „נפגשנו ב־ ביתך. זוכרת? ה־ פעם אני מטלפן כדי להפ־ גש עמך ולספר לך משהו הקשור בך בעקיפין. את רואה", התחיך הקול מ־ בעד לשפופרת, „או שלא נפגשנו שנים או פגישה ש־ ניה תוך זמן קצר".

ידעתי מיהו הדובר אלי: בנה של ידידתי משכבר הימים; הז־ דמן לירושלים לחופשה שנתית ובא למסור שלום מאמו. ערב שלם ישבנו יחדיו: הוא ואשתו הצעירה כשאנו משוחחים על הא ועל דא. בן קבוץ „בנגב הרחוק" (לשעבר), אלא שעתה נמצא קי־ בוצו בלב לבה של התישבות ירוקה, פורחת, שוקקת חיים בס־ לבה — בבאר־שבע הבולעת שבתו מדבר מכל צד.

קבענו להפגש בעיר כיון שימי ערב־חג היו דחוקים והזמן באכל בידי השעון כגרגרן הזולל דבר מאכל. בית הקפה אשר בחרנו בו שכן בקומת מרתף, ובשעה שהנך יושב בו, עוברות על פניך תחילה רגלי העוברים והשבים ר־ רק לאחר מכן, משנתרחקו, יכול אתה לראות את דמותם. משהגעתי למקום, עמוסה חבילות וסלים של קניות ערב־חג, ישב כבר הבחור ליד שולחן קטן בסמוך לחלון ועישן סיגריה כשספל קפה ריק ניצב לפניו. לא התפלאתי לר־ אותו שנית בירושלים. הוא סיפר לי, שעקב תפקידו, נע הוא על פני כבישי הארץ ואחד הנושאים שהועלו באותו ערב בביתנו, היה: גלריה של טרמפיסטים אשר נזדמנו בדרכו. נהניתי מצורת סי־ פורי עהיו רוויים הומור ושפעו חן רב.

„ראה את", פתח מבלי לברכני בשלום, „שנים לא התראינו ועתה נפגשים לעתים קרובות! רציתי שתדעי: מעגלי החיים נעים ב־ דרכים משלהם. אתם, המורבים בעט, ממציאים סיפורים — ואלו החיים — מתחרים בכם ומכביאים לפעמים סיפורים מעניינים יותר. זוכרת כיצד עלינו על הנושא של טרמפיסטים? סיפרתי לך על טרמפים, אך טרמפ שנזדמן לי בימים אלו, דומני שלא טרמפ אבודינגר". צחק בקול כהציגוע בנטיה הדקדוקית ואחר המשיך: „סיפרתי לך כי עלי לנסוע לעבק. משפחה ענפה לנו שם; חברים שנה יושבים הם בעמק: הם, בניהם ונכדיהם, כולם חברה לי־ צנין. אמרתי לך שאני נוסע לבח־ רות, דרך הבקעה וכן סיפרתי לך שנוהג אני תמיד לקחת חיילים. גם הפעם, לא הרחק מירחו, ראיתי כמה חיילים ממתינים ל־ טרמפ. ודאי הגיעו לכאן ממרח־ קים, השבתי בלבי, וכבר אמרתי להתעכב על ידם ואז לפתע, מבעד ליד המכוניות, נתרוממה יד כל בחור גבוה, ענק, לבוש אזרחית, חולצה ססגונית מושלת מעל ל־ מכנסי ג'ינס הדוקים — ותיד כאילו בזהה עלי לעצור: „לבק־ עתי כך אבר וגם בבילת האחת היה בליל של ציפי. הבחור פתח את הדלת האחורית כאדם הפותח את דלת ביתו שלו. ובטרם הסי־ בותי דבר וכבר הפנה גופו לעבר דמות קטנה קטמה בצידי הדרך ועד עתה לא ראיתיה. הבחור רמז לבחורה לקרב אליו. „פתיון הפוך", אמרתי לו, „בדרך כלל

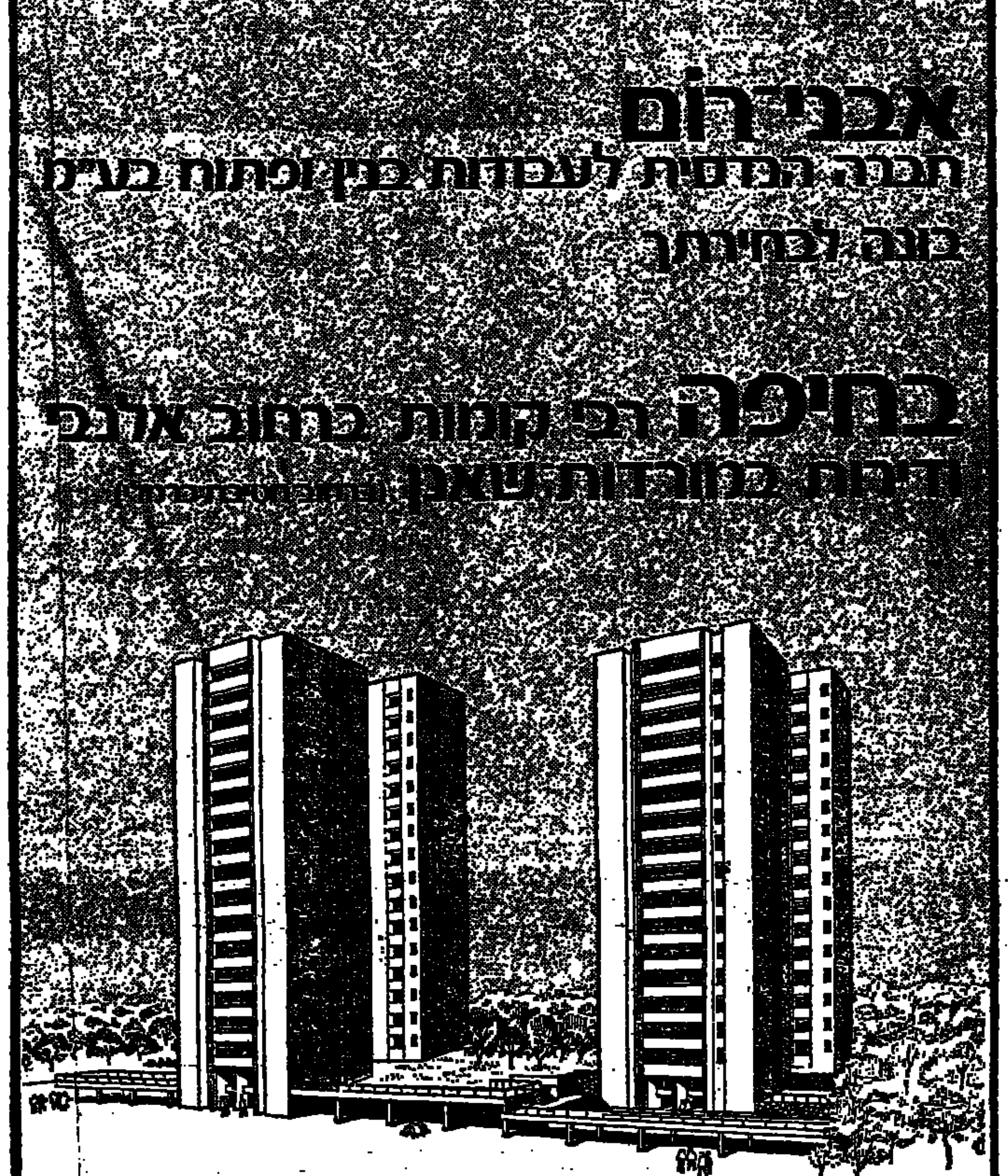

ברחוב אלנבי
2 מבנים רבי קומות
תכנון אדריכלי מעולה. ביצוע ברמה גבוהה.
דירות בנות 4 חדרים
שלושה כווני אויר — פתוח לנוף הים והכרמל. בכל מבנה מעלית אחת ל־12 נוסעים ומעלית שניה ל־6 נוסעים. טלפון פנימי לבקרת הכניסה לבנין. חניות פתוחות ומקורות למכוניות. מכבסה אוטומטית לרשות דיירי הבית בכל מבנה. מדשאות ושטחים מרוצפים מסביב למבנה.

ברחוב חטיבת כרמלי
3 מבנים בני 4—8 קומות
דירות בנות 3 ו־4 חדרים
תכנון אדריכלי מיוחד.
ביצוע ברמה גבוהה.
נוף פתוח למפרץ חיפה.
חניות למכוניות צמודות ליד המבנים.
גינון ומדשאות מסביב למבנים.

בדבר פרטים נא לפנות:
אבנירום חברה הנדסית לעבודות בנין ופתוח בע"מ
חיפה, רח' הנמל 48, ת.ד. 1541 טל' 664456-8

פרסום נ.ב.

חדש! חדש! חדש!
נפתח מכון לקרבורטורים
* ניקוי ושיפוץ קרבורטורים
* קרבורטורים חדשים ומשופצים
* ביטול זיופים
* הקטנת תצרוכת דלק
אריה בסרגליק ובניו בע"מ
תל־אביב, רח' המסגר 34, טלפון: 31310

לאורחינו,
מברינו
וידידינו
ברכת
שנה טובה
הנהלת
סלון גני שולמית - אשקלון
וצוות העובדים

החנות המיוחדת לדברי עור עדינים
ה. צנטנר ושות'
ארנקים • מזוודות • מתנות
תל־אביב, רחוב פינסקר 4, ק"ב (מעל קפה „נגה")
לכל לקוחותינו וידידינו
שנה טובה ומבורכת

טייפ? טרנזיסטור?
אצלנו יותר זול!
פוטו־סטריאו ספפורט
קריתחה 4, תל־אביב

הוצאות ספרים בישראל

* * * *

הוצאת מסדה בע"מ

מסדה

ספרים חדשים

כעין תשובה / קורינה
במשך ימי מלחמת ששת הימים מספרת חגית לידידתה, בעת שבתן במקלט, פרקים מחייה. עולמה המופנם והכאוב של האשה הצעירה מתכווץ בתוך עולם של מאורעות גועשים.
בספר בכורים זה, הנקרא בנשימה עצורה, מתגלה לפנינו רקמת־חיים — „כעין תשובה" וכעין תפילה לנצחון האהבה על הזמן.
יוצא לאור בשתוף עם אגודת הסופרים.

מות העיר / יורם קניוק
מזוית ראיה מיוחדת ובהמית־נפש שמתוך געגועים או חמלה, מעלה המחבר דמויות וארועים, שהמשותף להם — בדידותו של אדם וכמיהתו לחום אנושי, לריעות, לשורשי נעוריו בארצו.
יוצא לאור בשתוף עם אגודת הסופרים.

מסה ופולמוס / ב. י. מיכלי
בפרקי בקורת, מסה ופולמוס מועלים בספר דיוקנאות של משוררים, מספרים ומבקרים, בני משמרות שונות, תוך הדגשת עיקרם ויחודם וחדירה לאקלימו של כל יוצר.
יוצא לאור בשתוף עם אגודת הסופרים.

SEND TWENTY COPIES / GERARDO NASSAU

בסידרת „עולם הבריאות"

מקומו של האדם ביקום

רכיבי החיים

מאת ז'וזף אנדלר

הספר מדגיש את חשיבותה של הסביבה בה חי האדם, ומטרתו לגלות לקורא את הסיכונים המאיימים על בריאותו וגם את הדרכים לעמוד בפניהם.

מערכת ההפרשות הפנימיות

מערכת איברי המין

מאת ז'וזף אנדלר

הסברים על תכונותיהם של ההורמונים, הבלוטות, הרזון, הסכרת, השחלות ועוד.
בספר תמונות ואיורים צבעוניים רבים והסבר מונחים.

אוצר הלשון העברית / יעקב כנעני
הופיע כרך 13 — ערכים: עזר—פתרות.
החלוקה למנויים החלה.

הקסמים כתחביב / בריוס אליוט
המחבר, עורך כתב העת של הקוסמים האמריקניים, החליט לגלות סודותיו לציבור ע"י חיבור ספר זה. בספר הובאו תרגילים פשוטים ונפלאים שעוד לא ראו אור בדפוס, והם יאפשרו לכם להדהים, להקסים ולהנות.

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

ת"ד 4040, ירושלים

חיים שירמן
שירים חדשים מן הגניזה
538 + כב עמ', 4 לוחות. כריכת בד. 34.00 ל"י.

דן פגיס
שירי לוי אבן אלתבאן
195 + V עמ'. כריכת בד. 14.00 ל"י.

★

שמואל הוגו ברגמן ונתן רוטנשטרייך
גבעת המורה לשלמה מימון
192 + ז עמ'. כריכת בד. 12.00 ל"י.

יהודה אריה וידה
ספר משיב דברים נכוחים לר' יעקב בן ששת
215 + V עמ'. כריכת בד. 18.00 ל"י.

יהודה אריה וידה
ספר תיקון הדעות ליצחק אלבלג
117 + V עמ'. כריכת בד. 18.00 ל"י.

★

טיפוסי מנהיגות בתקופת המקרא — יום עיון לרגל מלאת שמונים וחמש שנים לדוד בן גוריון
68 עמ'. כריכת בד. 10.00 ל"י.

★

דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כרכים א—ד
דברי האקדמיה יצאו לאור גם בחוברות בודדות; נושאי ההרצאות מופיעים ברשימת הפרסומים של האקדמיה.

זה עתה הופיע

עזרא פליישר
פיוטי שלמה הבבלי
403 + וו עמ'. כריכת בד. 32.00 ל"י.

★

תחת מכבש הדפוס

עזרא פליישר
פזמוני האנונימוס

דניאל קארפי
פנקס ועד הקהל של ק"ק פאדוואה, של"ח — שס"ג

רשימת הפרסומים של האקדמיה תישלח לכל דורש.

הוצאת ספרית פועלים

מברכת את
ציבור הקוראים, הסופרים והעובדים
בשנת שלום ויצירה
בפרוש השנה החדשה
מבחר ספרים חדשים:

אלישע פורת: **ארץ יתומה**
אברהם פסקא: **אודיסיאה 67**
מרדכי אמיתי: **צוואתו של ד"ר טוריה**
ענת פיינברג: **צל הימים**
דוד הורוביץ: **חידת הצמיחה הכלכלית**
יהושע א. גלבוע: **הקבוץ בלא עין הרע**
מ. הרינגטון: **סוציאליזם**
קלוד לוי שטראוס: **החשיבה הפראית**
צבי לם: **ההגיונות הסותרים בהוראה**
אברהם שלונסקי: **ספר הסולמות**
גיאורגוס ספריס: **שירים, מיוונית שמעון הלקין**
ששון סומך: **נהר פרפר**
יעקב בסר: **שדה סקולה**
יפרת חביב: **הזקן שהדליק מדורות**
נעמי וישניצר: **חרוז כחול של מזל**
בנימין טנא: **בצלו של עץ הערמון**
ס. וויגודסקי: **ביקרה אצלי ג'ירפה**
ש. חולבסקי: **עיר ויער במצור**
יוכבידוביץ־כהני: **גלגול מחילות**

הפתע את ידידך בשי מקורי לראש־השנה
העניק להם מנוי שנתי

על

מדע

עתון מדעי לכל

היוצא לאור על־ידי
מוסד ויצמן לפרסומים במדעי־הטבע ובטכנולוגיה

„מדע" הוא דו־ירחון מדעי־פופולארי המיועד לתלמיד, לסטודנט, למורה ולכל משכיל ושוחר־דעת. בעזרת „מדע" תוכל להרחיב את השכלתך במדעי־הטבע וידיעותיך בתחומי הטכנולוגיה אשר רבה השפעתם על המהלכים הפוליטיים, הכלכליים והתרבותיים בימינו.
דמי המנוי לכרך י"ח (6 חוברות) 20 ל"י.
חוברת מס' 1 בכרך י"ח כבר ראתה אור וניתן להשיגה בדוכני העתונים. מחיר החוברת הבודדת 4 ל"י.

לכבוד
מוסד ויצמן לפרסומים במדעי־הטבע ובטכנולוגיה
ת"ד 801
ירושלים 91000

☐ אבקש לחתום על כרך י"ח של „מדע"
שם משפחה.................. שם פרטי..................
כתובת.................. מיקוד..................
☐ אבקש להעניק, כשי לחג, מנוי שנתי לכרך י"ח של „מדע" ל:
שם משפחה.................. שם פרטי..................
כתובת.................. מיקוד..................
מצ"ב סך.......... ל"י (בשיק או בהמחאת דואר) לפקודת מוסד ויצמן לפרסומים.

זה עתה הופיע

ירושלים
עיר ללא חומה

סיפורה של ירושלים השלימה כפי שלא סופר עד כה. בספר זה חושף המחבר את הדיונים הפנימיים, התהליכים הסמויים והגורמים הנסתרים שיצרו את המציאות בירושלים המאוחדת. עשרות ראיונות ועיון בפרוטוקולים סודיים ובתעודות מסוימות איפשרו למחבר להציג את הסיפור שמאחורי הקלעים בחזיון היחיד במינו של יצירת ירושלים המאוחדת.
הספר מתאר את מדיניות הממשלה, את יחסי הממשל עם המנהיגות הערבית, את שיטות ההתארגנות של תאי הסירוב הערבי, את המגעים בין ישראל לותיקן בנושא מעמד ירושלים ואת נושא הפקעת הקרקעות בעיר.
„ירושלים עיר ללא חומה" הוא ספר רב־גווני הסוקר את שהתרחש בעיר המאוחדת מנקודת מבט שונות. מאיר את המציאות ומשמש בסיס להבנת ההתפתחויות בעתיד.

ש

הוצאת שוקן / ירושלים ותל־אביב

הופיעה
חוברת ראשונה בכרך ד'

מדע לנער המתבגר
לדעת

ובה: רפואת הדיקור הסינית; פצצת המימן; צמחים לעונותיהם; תעתועי ראייה; הנמלים; מהו גמגום; כיצד זה פועל ויתר המדורים הקבועים.
מחיר חוברת בודדת —.1 ל"י. דמי מנוי לכרך ד' (10 חוברות) —.8 ל"י.

אנו מאחלים לקוראינו
שנה טובה ומאושרת

יוצא לאור על ידי
מוסד ויצמן לפרסומים במדעי הטבע ובטכנולוגיה
ירושלים, רח' המלך ג'ורג' 33
חוברות בודדות ניתן להשיג בקיוסקים ובדוכנים למכירת עיתונים.

...... גזור ושלח ......
לכבוד
מוסד ויצמן לפרסומים
ת"ד 801
ירושלים 91000

אבקש לחתום על כרך [א] [ב] [ג] [ד]
(סמן בעיגול את המשבצת המתאימה).
מחיר כל כרך —.8 ל"י. ניתן לרכוש אוגדן לכריכת הכרכים א—ב יחד וכרכים ג—ד יחד. מחיר כל אוגדן 3 ל"י.
מצ"ב........ל"י ובשיק או בהמחאת דואר) לפקודת מוסד ויצמן לפרסומים.
השם..................
הכתובת.................. מיקוד..................

במוצאי ראש השנה
מתחילה הצגת סרט לפי רב המכר

נשיא על הכוונת

ספר מתח מרתק ומסעיר המתאר את פעולתו של רוצח מקצועי הנשכר על־ידי ארגון או.אה.אס. כדי לחסל את הנשיא דה־גול. במהלך העלילה מחליף הרוצח את זהותו מספר פעמים כדי לטשטש את עקבותיו ולהסתתר מן הבולשת הצרפתית המנסה לתפסו מבלי לדעת את שמו, את מראה פניו.
הספר מתאר מרדף עוצר נשימה של הבלש הצרפתי לבל בשליחות ממשלת צרפת מול רוצח מסוכן עד הסוף המדהים.
קרא את הספר לקראת הסרט.

ספרי שין־שין־שין

משרד ראש הממשלה
המועצה הלאומית למחקר ולפיתוח
המרכז הלאומי למידע טכנולוגי ומדעי

מהדורה שלישית · עתה הופיע

מחקר ופיתוח שוטף בישראל 1972
מדעי הטבע והטכנולוגיה
בשני כרכים

מהדורה שלישית בשפה האנגלית מתוקנת ומורחבת סוקרת 9,070 מחקרים המבוצעים בישראל בתחומים הבאים: חקלאות, מדעי החיים, רפואה, מתמטיקה, פיסיקה, מדעי האדמה והחלל, אלקטרוניקה, הנדסה (אזרחית, גרעינית, חמרים, חשמל, מכונות, מכנית), כימיה והנדסה כימית.
* מפתח חוקרים הכולל 7800 שמות
* מפתח מוסדות הכולל 412 מוסדות בהם מבוצעים המחקרים.
* מפתח נושאים ומילות־מפתח.

מחיר: —.130 ל"י

להשיג ב־מרכז הלאומי למידע טכנולוגי ומדעי
רח' החשמונאים 84, ת.ד. 20125 תל־אביב, 61200, טל. 288111

לקראת השנה החדשה
הגש ספר שי לבני משפחתך ולידידיך

עיר ומלואה
מאת ש"י עגנון

ספרו הגדול של חתן פרס נובל המתאר בסדרת סיפורים ארוכה את תולדות יהודי פולין ואת אורח חייהם על כל הפכים הקטנים שבהם. בספר זה מעלה עגנון את דמותם של עשרות רבות של אנשים ונשים מכל שכבות החברה ומתוך תיאור הדמויות נפרשת לעיני הקורא יריעת התקופה כולה.

ש

הוצאת שוקן / ירושלים ותל־אביב

הוצאת הקיבוץ המאוחד
רח' סוטין 27 תל־אביב, טל' 246194

הופיעו

גרשון שקד / ללא מוצא
על י.ח. ברנר, מ.י. ברדיצ'בסקי, ג. שופמן, וא.נ. גנסין
בלוויי הערות, מפתח השמות, מפתח היצירות.

*

תמר מני, עליזה פלק / הילד המוגבל ביכולתו
הילדה המתקשה בלמידה. עקרונות ודרכי ההוראה, עבודה בקבוצות, פני הכיתה. מגמות ההתפתחות בחינוך המיוחד.

הופיע
לקראת הבחירות

הספר היחיד המספק מידע מושלם לכל המתעניין בבחירות לכנסת והקשור בהן:

דיני בחירות
מאת
עו"ד צבי יפה
(סגן יו"ר ועדת הבחירות המרכזית)

הספר מביא את כל החוקים העוסקים בבחירות לכנסת ומנתח אותם בצורה ברורה ומאירת עינים. החומר מעודכן עד הרגע האחרון וכולל את כל התקנות החדשות שהוצאו בשבועות האחרונים.
ספר עזר חשוב וללא תחליף לכל פעילי הבחירות!!!

240 עמוד * —.20 ל"י בלבד

הוצאת עם עובד
רח' מזא"ה 22 ת"א, טל. 611526.

הופיע
תפוצות ישראל
סידרה מדע על חיי היהודים בעולם
שנה י"א חוברת ד' בהוצאת הועד היהודי האמריקני/הסניף בישראל

התוכן:
- חיות יהודי בבריטניה הגדולה
- החיים היהודיים בבריטניה, — דימדומים או שחר עולה? / בארנט ליטבינוף
- היהודים בבריטניה בעיני ביאוגרף אנגלי / ג'ון גיי
- ממצאים סטטיסטיים / ס.ג'. פרייס ומרלנה שמול
- על האירגונים היהודיים בבריטניה / חיים ברמנט
- אילפורד ואדג'וור — שתי קהילות בלונדון רבתי
- הוהב של יהודים בעיר אנגלית אחת / סידני הריס
- האיסט־אנד / דן ג'ייקובסון

בהזמנות לפנות:
הועד היהודי האמריקני, רח' אתיופיה 9, ירושלים

„גומא" ספרי מדע ומחקר
בסדרה כלכלה הופיע הספר

הקמת ערי תעשיה בקרבת הקו הירוק

מאת
פרופ' יאיר אורגלר
אוניברסיטת תל־אביב
המכון למחקר עסקים בישראל
בשיתוף עם להב — לימודי הכשרה בניהול
המחיר 14.80 ל"י
בצלאל צ'ריקובר מוציא לאור בע"מ

...... גזור ושלח ......
לכבוד בצלאל צ'ריקובר, מו"ל בע"מ
רחוב השרון 12, ת"א
נא לשלוח לי ...... עותקים מן הספר „הקמת ערי התעשיה בקרבת הקו הירוק". כצרוף סך..........
השם..................
הכתובת..................

אגודת הספריות המיוחדות ומרכזי המידע בישראל
ISRAEL SOCIETY OF SPECIAL LIBRARIES AND INFORMATION CENTRES
TEL AVIV 61 200 · P.O.B. 20125 ת"ד · תל־אביב 61200

הכינוס השני
בבאר־שבע, 14 - 16 באוקטובר 1973

כל אחד משלושת ימי הכינוס יהיה מוקדש לנושא אחר.
בבוקר יישמעו הרצאות ואחה"צ ייערכו בקורים בספריות שבסביבה.
14 באוקטובר — יום בין לאומי.
15 באוקטובר — הספריה והצרכן.
16 באוקטובר — בעיות נבחרות בספריה המיוחדת.
הרשמה במזכירות האגודה, תל אביב רח' החשמונאים 84, קומה ד', טל. 288261.
דמי השתתפות לכיסוי ההוצאות —.95 ל"י. לחברי האגודה 20 ל"י הנחה.

FORTRAN
ספר למוד עצמי בעברית לשפת המחשבים
—.20 ל"י
בהוצאת „אדיר"
ת.ד. 53 קרית חיים
טלפון 04—717551

עשה כסף
אם הנך בעל המצאה מקורית (ממתקים, ייעול) מכניקה וכימיה) פנה נא ל־
בר־דור בע"מ
ייצוג ממציאים בינלאומי
תל־אביב ת.ד. 1104
טל. 751048, 750398.

هكذا من الأصل

مكنز من الأصل

דע את יהודתך

היום הרת עולם

היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים

ראש השנה.

תאריך בלוח השנה היהודי. היום המרכזי, שממנו מסתעפת השנה כולה — ואליו היא חוזרת עייפה, גדושת הוויות, עמוסת ארועים, מלאת זכרונות, ונוזפה נבכותה במלים המפשרות: תכלה שנה וקללותיה.

כזרף עין נחתם גורלה של השנה היוצאת וקללותיה. הרגע השני נושא עמו את הבשורה המבורכת ועמו תקוה כי: תחל שנה וברכותיה.

✶

כחדש. מההתחלה. מבראשית. זו המשמעות של יום ראש השנה.

בראש השנה נברא האדם. באותו יום חטא. באותו יום שב בתשובה ובאותו יום נסלח לו — כך תיארו חז"ל את יצירת האדם בעולם.

כך הגיע האדם לעולם, כאשר על פתחו ניטש הקרב בין הטוב והרע, בין החיים והמות, בין היאוש והנצחון. כאשר לצידו — האפשרות, לפתוח תמיד דף חדש, ולחזור רענן אל התחלתו של המאבק — ולנצח.

לו לא היה „ראש" לשנה, לו היו כל חיי האדם, יחידה אחת בת ששים, שבעים או שמונים שנה — לא היה מקום ותקוה למאבקיו, לא היתה פינה להלוכותיו ולשאיפותיו. הגלגל היה ממשיך לנוע על המסלול הראשון שמצאנו עם לידתנו עד לרגע האחרון.

ה„ראש" אשר ניתן לשנה — הוא תרומתו של הבורא לקיומו של העולם ולחייו של האדם. כתנה זו מאפשרת לחזור תמיד אל קו ההתחלה ואל נקודת הזינוק. להתחיל שוב, לנסות שוב, להחליף אולי את שדה הקרב ולהסתער עליו — בכל כוחנו.

✶

למאבק נולד האדם, וכל עוד יחיה ימשך המאבק. כך מסכמת התורה מציאות זו: ראה נתתי לפניך את החיים ואת המות, את הטוב ואת הרע ובחרת בחיים. אין לנו מפלט מגורל זה. אי אפשר לברוח מן המערכה. אולם, אפשר, ניתן לבחור את שדה־המערכה.

מי שחפץ בכך מוצא את מאבקיו בתיאוריות ובאידיאולוגיות אשר העולם סיפק למכביר כיד דמיונו של האדם. הוא יגלה שדות קרב ומערכות בכל דור ובכל מקום. הוא ימציא לו אלהים לסגוד לו וימצא גם אלילים לנפשם ולנפצם.

משום שנפשו לא יודעת מרגוע, משום שנולד למאבק.

דור יעבור. ואלוהי האתמול יהפכו לאלילים. ואלהים אחרים יצוצו, האדם יתעבד להם בכל נימי נפשו. את כל אשר לו יתן בעדם ללא שתי וללא הבדל. אם אלהים זה הוא: תרבות יון ורומי, נצרות ואיסלאם, סוציאליזם, שלום, בטחון או כסף. אלילי הוליבוד. פיות בדים, מלכי רוק וקצב וסמים.

ליד ערש המות של כל אלילי האתמול, ניצב האדם ונפשו הרצבה שוב הותרת למאבק, למלחמה, להפרשים. ואם אין עוד הדש, אם לא נותר עוד על מה להסתער — יהיה גם האפס, האין, העדר היעד — לאלוהים.

מעל כל אלו — יושב בשמים ישחק, ה' ילעג למו. א־לוקי ישראל, אשר ממשיך אלפי שנה ללוות את עולמו, להביט אל מאבקיו ולהשתתף בהם — ביצירת הפתעות האחד והיחיד — אשר לא נעלם גם לא לרגע מדרך חייו של העולם. אשר מופיע מפעם לפעם ועינינו המופתעות צועקות: אכן יש א־לוקים במקום הזה. ברגע אחד בחייו של הפרט וברגע אחד גדול בחיי האומה — שהכירה בו.

✶

ברגע אחד הוא מופיע לעינינו. וברגע אחר הוא מאלצנו לחפשו ולבקשו. בהבטחה חגיגית כי אכן נמצאנו אם רק נבקש: ובקשתם משם את ה' א־לוקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך...

אולם למי אשר הדרך קשה. למי שלבבו ונפשו אינם פנויים לדרוש את ה'. מי שנכבש ע"י מאבקי חייו. עבורו אמרו חז"ל: דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב — אלו עשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים.

בימים הנוראים, שאז יורדת ההשראה על נפשו של האדם. שאז קרוב הוא הא־לוקים לקוראיו לכל אשר יקראוהו באמת. או אז ניתן למצאו בינינו, איתנו ובתוכנו.

שאל הרבי מקוצק את אחד מחסידיו: אמור נא לי, היכן נמצא א־לוקים? שתק החסיד והשיב הרבי: א־לוקים נמצא בכל מקום בו נותנים לו להכנס.

✶

ראש השנה הוא חג מלכותו של ה'. ביום זה חוגגת את נצחונה — האמונה בה' ובמלכותו. האמונה אשר צעדה עם ההיסטוריה אל כל יעדיה ואשר נותנת גם היום, ברגע זה ובשעה זו את האפשרות, את ההזדמנות־הנס לכל אחד להצטרף. להתחיל הכל מבראשית. לפתוח דף חדש.

כל אשר חזר א־לוקים ללבבו ולו רק פעם אחת, — מצטרף אל רבבות מליוני העדים של כל הדורות אשר הכריזו: ה' מלך. ה' מלך. ה' ימלוך לעולם ועד.

התשובה

כפר סירקין שוכן במרחק 3 ק"מ מזרחית דרומית מפתח־תקוה. מושב עובדים, שנוסד ב־שנת 1936. אך „סירקין" אינו רק כפר, זה שמו של מנהיג סוער — ד"ר נחמן סירקין. מהפכן עז נפש והוגה דעות סוציאליסטי. מ־מיסדי „פועלי ציון", אחד הגר־עינים הראשונים לתנועת העבודה הישראלית. סירקין בעט עוד ב־נעוריו במסורת היהדות והתבטא רבות נגדה בכתב ובע"פ. בביתו לא נותר דבר מן המורשת, לא שבת, לא מועד לא מצוות כלשהם שיזכירו את מה שספג בבית הו־ריו, רם היחש. (היה צאצא לרב־נים מפורסמים ותמיד התפנה במוצאו). הניתוק היה מחלט. עד כי עמד על כך, שבתו תלך גם ביום כפור לבית הספר, ולא תש־אר בבית כרצונה...

בסוף ימיו, בשכבו על ערש דווי, בביה"ח „הר־סיני" בניו־יורק, הזמין אליו רב כדי שיאמר אתו ודוי לפני המות. שוחח עם הנוכחים רבות על אמונתו הלו־הטת באלוקי ישראל, ופרסם צו־אה, בה הצהרת נאמנות מחודשת לתורת ישראל...

✶

מגיפת ה„כולירה" שוב בחד־שות היום. ניצניה התגלו באגן הים התיכון. כל מדינות האיזור מחסנות את הבאים בשעריהן, מפני סכנת מגיפה זו. מאות אלפי מנות של נסיוב מחסן, הנטסו לאיטליה שנפגעה ביותר. את ה־נסיוב שגילה פרופ' ולאדימיר חבקין. הציד המפורסם של חיי־דקי הכולירה והדבר, תלמידו האהוב, ועוזרו הנאמן של הביו־לוג המפורסם פרופ. מיטשניקוב במכון „פסטר" בפריס.

חבקין גדל בבית של מתבו־ללים קיצוניים. הוריו מנעו ממנו כל חנוך יהודי. הוא לא למד תו־רה „בחדר". לא הכיר את המצ־וות. כל עולמו היה המדע בו עלה לגדולה, בו זכה לתהילת עולם...

באחד מפרקי חייו חזר אל ה־יהדות. למד תורה, קיים מצוות וצוה את הונו הגדול למען מוס־דות התורה, במזרח אירופה.

✶

הציונות הושמה במרכאות ל־אחר קום המדינה. עד אז סמלה את התנועה ששאפה לחדש את החיים הלאומיים בארץ. מי שט־בע את המושג „ציונות", היה ציוני — שנים רבות לפני... הרצל. ממניחי היסוד של התנועה ה־לאומית, מאישיה הבולטים ביו־תר בימיה הראשונים — ד"ר נתן בירנבוים. סופר, הוגה דעות, ש־ביסס בבהירות רבה את הרעיון הציוני החדש. אתיאיסט מושבע שלחם בעוז נגד הדת היהודית. גילה כלפיה שנאה עזה ועקרו־נית. הוא ליווה פעם את ידידו מנחם אוסישקין, שומר הכש־רות, עד לפתח המסעדה הכשרה בוינה. עקרונותיו לא נתנו לו לעבור את המפתן...

ביום בהיר הוכו חבריו בהלם, למראת בירנבוים הצועד חזרה אל היהדות, שהפך כשם ספרו „מכופר למאמין", שהיה ליהודי אורטודוכסי במלוא מובן המי־לה, יהודי של טלית ותפילין, של שבת ומועד...

✶

[illegible]

לגלות לו את מצבו האנוש. „אתה מד־בר עם אדם פשוט או עם ד"ר סיר־קין!").

„התפתחות התורה בדרך מדע היא הצו של תקומת היהדות. יבוא יום וכל העולם יכיר באמיתיות התורה ויקבל עליו בפעם השנית את מאור התורה.

אפשר לחדור אל הנסתר

יש ניגוד עמוק בין ההכרה על פי התו־רה וההכרה על פי ההגיון, כלומר על פי הטבע. וזה שמודגש מן הכתובים: ה־

ד"ר נחמן סירקין

...באותם הרגעים שאדם עובר את הגשר המבדיל בין החיים והמוות, מעמידים אותו לפני כסא המשפט של היחיד הרוחני. וזהו סוד „שמע ישראל ה' א־לוקינו ה' אחד".
(משיחותיו האחרונות)

שמים מספרים וכו'. ואין נסתר מחמתו — כי אין שום נסתר בעולם. כי הנגלה וה־נסתר אחד הוא. ואם יש נסתר הוא בעלם רק מן ההכרה הטבעית, אולם ע"י רוח התורה אפשר לחדור אל הנסתר, כי אין נסתר ונעלם".

הוידוי של בירנבוים מעניין ועמוקה ביותר:

„עוד לפני נסיעתי לאמריקה נתעוררו ספקות בלבי ביחס להשקפת העולם החומרית, שזמן רב כל כך הייתי מחזיק ומאמין בה. אך הרגשות הדתיים האמיתיים הרא־שונים נתעוררו בי בשעה שהפלגתי בים. לא ידעתי את נפשי. אחר כך היה הדבר כחלום בעיני. אך הפקפוקים באמיתות התורה החמרנית הוסיפו להתגבר בנפשי עד שנבדתי עליה לחלוטין. התחלתי להבין את המעשה שעשתה הדת בעולם".

(לאחר שנים רבות, כאשר היה באמריקה, לווה פעם את אחד ממכריו שחזר לאירופה באניה. הידיד ראהו את בירנבוים, ועיניו זולגות דמעות. כששאלו לפשר הדבר השיב בירנבוים, שזכרון חווית הים הראשונה שלו, עדיין מעוררת בו דמעות).

„הכרתי לדעת כי היא הציר שעליו סובבת ההסטוריה של האנושות. וכבר הייתי קרוב להכיר את התוך הנצחי החי של הדת. אלא שעדיין לא התעמקתי עד שהגיעה השעה. הברכה היא נתגלה לי בכל עצמות היוצרת".

ואילו ציוני חבקין משקף את השינוי שחל בו — בנקודת ראות מדעית:

„מכל המושגים הדתיים או הפילוסופיים אשר לאדם רק האמונה מתברת את היהו־דים יחדיו. היא לבדה לא נפגעה לרעה על ידי ההקדמות המקירות והמדעיות, כי אם להיפך, נתחזקה ונתאשרה עד היסוד בה".

(איש המדע הדגול ולאדימיר חבקין, הקדיש את כל כשרונותיו המזהירים למצוא מזור למחלות מידבקות. את ה־[illegible]

חשמל, כימיה, מכניקה

[illegible]

הצומח והתופעות היסודיות של חום, אור, מגנטיות, חשמל, כימיה, מכניקה, ביאולוגיה, אסטרונומיה, הוא הולך ובא לידי הכרה, כי יש בכל הבריאה כח אחד בלי ראשית וכלי תכלית, אשר היה בטרם כל יציר נברא, ואשר יהיה אחרי ככלות הכל. הוא המקור המוצא לכל יש. מעל לכל מושג ולכל תמונה אשר יתאר לו האדם ברוחו, או ישום לנגד עיניו, בעוד אשר כל הדברים המושגים בתור חומר וכח, נחקרים ומתוארים על ידו.

הסכום הכולל הזה של התגליות המד־עיות בכל הארצות ובכל הזמנים היא ההתק־רבות המדע החדש אל „אדון העולם". שלנו, השיר הנעלה, אשר בו עשה היהודי, ועוד יוסיף לעשות בעולם את המהפכות הנפלאות ביותר. כאשר אין חליפות לפילו־סופיה הדתית שלו, כן גם לא יחלפו ולא ישתנו חוקי המוסר שלו, אשר נלחם עלי־הם בכל דור, ועודנו נלחם עליהם גם היום".

✶

שלשה אלו, שקראנו את דבריהם, לא היו ואינם גם היום — יחידים. רבים צעדו בדרך זו, ורבים עדיין הצועדים. זוהי גלריה מגוונת של אנשים, אשר מצאו לאחר לבטים קשים, את „הדרך הביתה".

פראנץ רוזנצוויג „התגב בהתקפותיו", שבאחרונה ניכרה בישראל, ההענינות בי משנתו הפילוסופית. ספרו החשוב „כוכב הגאולה" תורגם לעברית, והופיעו גם מח־קרים רבים בהשקפת עולמו.

בן למשפחה מתבוללת בקאסל שבגר־מניה, הוא את עצמו: ...מוצרי בכל. היום במדינה נוצרית, מבקרים בבית ספר נו־צרי, קוראים ספרות נוצרית, בקיצור —

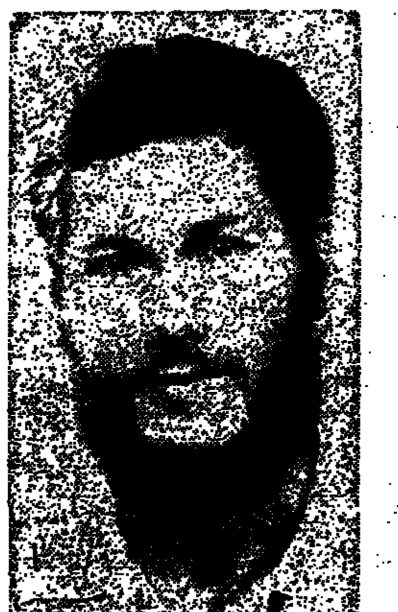

עלי אדוריאן

...אי אפשר להבין את התואים החיצוניים של היהדות בלי לדעת את הלב, שהוא המזרים לתאים האלה דם חיים, ונותן להם משמעות...

כל „התרבות" שלנו מושתתת על יסודות נוצריים... הגיע להחלטה לעשות את הצעד האחרון — להתנצר. הוא הבהיר בפני אמו כי בכוונתו להישאר מבחינת האמת.

פרידה רשמית

רוזנצוויג החליט לפרוש מן היהדות בד־רכה מלאה, על ידי פרידה רשמית — תפילה אחרונה בבית כנסת יהודי. כאשר סגרו בפניו את דלת בית הכנסת תריסרי־[illegible]

באשר הוא שם

דרשו ה' בהמצאו

דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו. וישוב אל ה' וירחמהו, ואל א־לוקנו כי ירבה לסלוח. (ישעיה נ"ה)

דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. אמר רבה בר אבוה: אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ויום־הכפורים
(ראש־השנה י"ח)

כי שמע א־לוקים אל קול הנער באשר הוא שם. אין הקב"ה דן את האדם אלא בשעה שהוא עומד בה, ולפי מעשיו שהוא עושה עכשיו — באשר הוא שם. גם אם הוא יודע שמחר יחזור לחטוא, גם אם הוא זוכר כי אתמול חטא, אין הוא דן את האדם אלא עתה — לפי מצבו הנוכחי.
(עפ"י בבלי וירושלמי מס' ראש השנה)

האדם והדומם

העולם כולו נידון בראש השנה: האדם, החי, הצומח והדומם. האדם החש וה־יודע כי הוא נידון ביום זה ופועל למען יצא זכאי בדינו — נידון כאדם. אולם האיש שקהו חושיו, שאינו פועל, שאינו מרגיש בכל הנעשה סביבו, נידון גם הוא — כדומם. (ספרים)

ביום שובו

רבי שמעון בן יוחאי אומר: אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה, איבד את הראשונות. שנאמר: צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו. ואפילו רשע גמור כל ימיו, ועשה תשובה באחרונה, אין מזכירין לו שוב רשעו. שנאמר: ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו.
(קדושין מ')

ספרי חיים וספרי מתים

אמר ר' אבהו: אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבונו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים? אמר להם: אפשר, מלך

יושב על כסא הדין, ספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שי־רה? (ראש השנה ל"ב)

המחזור לא השתנה

מעשה בחסיד שבא לפני רבו, ימים אחדים לפני ראש השנה, כדי להפרד ממנו. שאל אותו הרב: מדוע אתה ממהר לשוב לביתך? השיב לו: שליח צבור אני, ועלי לעיין במחזור כדי לשנן תפילותי. אמר לו הרב: בני, המחזור, הוא אותו המחזור של אשתקד ומאומה לא נשתנה בו. אנחנו המשתנים. בנו חלו תמורות בשנה החולפת. עליך אם כן לעיין בעצמך — טרם שתעיין במחזור.

גדולה תשובה

אמר ר' לוי: גדולה תשובה, שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר: שובה ישראל עד ה' אלוקיך...

אמר ר' יונתן: גדולה תשובה, שמביאה גאולה, שנאמר ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב...

אמר ר' יונתן: גדולה תשובה, שמארכת ימיו ושנותיו של אדם, שנאמר: ובשוב רשע מרשעתו הוא יחיה... (יומא פ"ו)

בעל התשובה

ואל ידמה „בעל תשובה", שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים, מפני העוונות והחטאים שעשה. אין הדבר כן. אלא, אהוב ונחמד הוא לפני הבורא, כאילו לא חטא מעולם. ולא עוד, אלא ששכרו הרבה, שטעם טעם החטא ופרש ממנו וכבש יצרו. אמרו חכמים: מקום שבעלי תשו־בה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו (ברכות ל"ד) כלומר: מעלתם גדולה יותר, ממעלת אלו שלא חטאו מעולם. מפני שהם כובשים יצרם יותר מהם. (רמב"ם הל' תשובה פ"ז)

התשובה תביא גאולה

כל הנביאים כולם, צוו על התשובה. ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה, שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן, ומיד הן נגאלין. שנאמר: והיה כי יבואו עליך כל הדב־רים... ושבת עד ה' א־לוקיך... ושב ה' א־לוקיך את שבותך... (רמב"ם שם)

הנאחזים בסבך

אמר ר' אבהו: למה תוקעין בשופר של איל? אמר הקדוש־ברוך־הוא, תקעו לפני בשופר של איל — כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עלי־כם, כאילו עקדתם עצמכם לפני.
(ראש השנה ט"ז)

שופר של איל

וישא אברהם את עיניו, וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו... מלמד שהראה הקדוש־ברוך־הוא לאברהם אבינו את האיל ניתק מחורש זה והסבך בחורש אחר. אמר הקב"ה לאברהם: כך עתידין בניך להיות נאחזים בעוונות ומסובכים בצרות... כך עתידין בניך, נאחזים באומות העולם ממלכות למלכות, מבבל למדי, ממדי ליון ומיון לאדום ועתידין להגאל בקרניו של איל. שנאמר: (זכריה ט') וה' א־לוקים בשופר יתקע... וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו... (מדרש ויקרא כ"ט)

למי נמחלים העוונות

אומר היה רבי ישראל מאיר הכהן, „החפץ חיים": לא מי שמכה על לבו — „על חטא", הקדוש ברוך הוא מוחל לו עוונותיו. אלא, מי שלבו מכהו על חטאיו — הוא בעל התשובה.

ימי תשובה

רבי נחמן מברצלב, שלח את תלמידו רבי נתן לעיר מז'יבוז, לקנות את אדמת הנחלה של סבו הבעש"ט, בימים שבין כסה לעשור (עשרת ימי תשובה) אמר לו: כשתבוא לעיר, תבקר גם אצל דודי, הצדיק רבי ברוך. כשחזר רבי נתן אל רבו, שאלו, האם בקרת אצל הדוד? הן, השיב התלמיד, והדוד הקפיד והתרעם בשאלו: גם בעשרת ימי תשובה פנוי הוא רבך לרכישת נחלות?

תמה רבי נחמן ושאל: דודי? הגם אצלו הימים האלו, ימי תשובה הם? וכל שאר ימות השנה מה הם, לא ימי תשובה?

כך אמר גם בהזדמנות אחרת, כאשר מסתיים יום הכפורים ואני מטה אזני, הנני כבר שומע את קול השמש המעיר שוב לסליחות...

עמוד זה מוגש כמודעה ע"י האגודה להסברת ערכי היהדות

בית הכנסת בימים הנוראים

המחזור

מה הם מלכויות זכרונות שופרות?

מכל תפילות השנה, הקוק המחזור והפילוהיו בזכרון העם. התפילות הימים הנוראים כביקים באמצעות את הבעית ההוכן של ימים אלה. ועל כן התבלבו התפילות אלה באקטואליות, שלעולם לא פגה, ולא תפוג עם המורחת הזמן.

התפילה בנויה על העקרון המרכזי — המשמעות של יום ראש השנה: יום זה, הוא יומה של מלכות ה'. ביום זה נברא האדם כחלק ממלכות זו וכנושא דגלה. ועל כן מביטה התפילה על העולם כולו ומבקשת עבור כולם: ובכן תן פחדך ה' אלוקינו על כל מעשיך. ואימתך על כל מה שבראת. וייראוך כל המעשים. וישתחוו לפניך כל הברואים. ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם... וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ...

מסכם את התפילה אחד מגדולי תנועת המוסר: ...אם אמנם מסתובב לו איבן אחד בערבות סיביר ואינו ירא מאלוקים, גם אם שיכור הוא, עדיין לא הגיעה האנושות לתכליתה... עדיין לא בא לבסוף מלא הרעיון של — מלכות ה'.

✱

האמונה כי יש שלטון על העולם. הידיעה כי יש לו מנהיג מביאה אותנו אל השלב הבא: שלב החשבון והמאזן. אין מפעל שיתקיים ללא סיכום וללא תכלית. ואין מנהיג שיאפשר לעבור אנרכיה של חיים ללא חשבון. ובחשבון הגדול מוכרחים להופיע טורי החוב והזכות. מי שהרוויח ומי שהפסיד. מה שהצדיק את קיומו ומה שהכזיב. מה שמצעיד את המלכות ומקדם אותה אל המטרה, ומי שעוצר את גלגליה.

אלו הן הזכרונות. וכאן עולים המשפטים הנוקבים בדפי המחזור: אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם, לפניך נגלו כל תעלומות... אתה זוכר את כל המפעל... כי תביא חוק זכרון להפקד כל רוח ונפש...

וכאשר נערך החשבון, ומסתיימים סכומיו תבאנה המסקנות התואמות: ועל המדינות בו יאמר: איזו לחרב ואיזו לשלום, איזו לרעב ואיזו לשובע. ובריות בו יפקדו, להזכירם לחיים ולמות. מי לא נפקד כהיום הזה?

✱

אם יש חשבון. אם קיימת סלקציה בין טוב לרע בין רווח להפסד, הכרחי לבדוק את ערכו של כל פרט ואת יעדו. את מניעי הטוב והרע, את גורמי הרווח ואת יוצרי ההפסד. ולכך קיימת אכותדמיה. לכך ירדה ההורה לעולם: להביע את רצונו של הבורא. להדריכו מה הוא חפץ ומה היא שליחות האדם. מה תפקידו של הפרט ומה הן חובות הציבור.

ועל כן ממשיכה התפילה וקוראת מדפי ההיסטוריה: אתה נגלית בענן כבודך, על עם קדשך לדבר עמם... גם העולם כולו חל מפניך, ובריות בראשית חרדו ממך, בהגלותך מלכנו על הר סיני, ללמד לעמך תורה ומצוות. ותשמיעם את הוד קולך ודברות קדשך מלהבות אש... בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול שופר עליהם הופעת...

✱

שופר זה. אשר לקולו חרד העולם, מזכיר את שיאה של התגלות מלכות ה' — מתן תורה. שופר זה, הוא המצווה היחידה המיוחדת ליום זה בתורה: ובחודש השביעי באחד לחודש, מקרא קודש יהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו, יום תרועה יהיה לכם — — —

לקול תרועת השופר נבחן האדם וחייו, נבחנת האומה ויעודיה, נבחן העולם ותכליתו.

אמר ר' יאשיה: כתיב: אשרי העם יודעי תרועה. וכי אומות העולם אינם יודעים להריע? כמה קרנות יש להן? וכמה כלי נגינה שונים ומשונים יש להם, ואתה אומר אשרי העם יודעי תרועה? אלא אשרי העם שיודעים לפתות את בוראם בתרועה והוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים והופך להם מידת הדין למידת רחמים... (עפ"י המדרש).

✱

באמצעות השופר וזכרונותיו, אנו שבים אל מעמד הר סיני, אל השעה בה נהלצנו מכל העמים לקבל את התורה. באמצעות השופר אנו נזכרים במעמד התקרבה הגדול, שמו באת אברהם אבינו להעלות את בנו יחידו לעולה. מעמדים אלו — הם מסורת העולם ומטרת האדם בעולם. להיות נכון, לחיות המיד בשאיפת המסירות ובתודעת הנאמנות למלכו של עולם.

כי שוחט בעמקי לבבו את האכזריות, הנאמנות והמסירות לבוראו — הוא המעביר את מטפחו מכס הדין לכסא הרחמים. הוא היודע את סודה של תרועת השופר. הוא בן העם עליו נאמר: אשרי העם יודעי תרועה, ה' באור פניך יהלכון — — —

דרך חדשה

בימים הנוראים השמיע הצדיק רבי חיים מצאנז בפני חסידיו דברי מוסר והתעוררות. פתח ואמר: אדם אחד נכנס ליער ובמשך כמה ימים לא מצא את הדרך הנכונה לצאת. לפתע ראה מרחוק אדם אחר הבא לקראתו. התחיל לשמוח, בהניחו, כי עתה בוודאי ימצא את הדרך. כאשר הגיע האלמוני פנה אליו התועה ואמר לו: יקירי, זה כמה ימים שאני תועה ביער, אמור נא לי, איזו הדרך לצאת מן היער!

השיב לו האיש: — לצערי, גם אני איני יודע את הדרך, ואף אני תועה כאן ימים רבים. אבל אומר לך, שאל תלך בשבילים הללו שבהם הלכתי אני ותעיתי, שדרך זו אינה מוליכה לשום מקום. — בוא ונלך יחד לחפש דרך חדשה.

גם אנו כך — המשיך הצדיק — דבר אחד אני יכול לומר לכם, שהדרך שהלכנו עד עתה לא טובה היא. בדרך זו נוכל רק להמשיך ולתעות. בואו, איפוא, אחים ונחפש דרך חדשה — — —

בס"ד

דע את יהדותך

יו"ל מדי שבועיים ע"י
האגודה להסברת ערכי היהדות
ירושלים ת.ד. 156

לכל בית ישראל
שנה טובה
כתיבה וחתימה טובה

אנשים רבים, שאלות רבות - תשובה אחת

...של רושם רב גם על חבריו למפלגה הסוציאל דימוקרטית.

גם לישראל כינים בנבהות זו, אשר עשו את המעבר בשנים האחרונות, והיו קיים קטנו ביזה. בהם איש הבוהימה לשעבר, הצייר ומבהיל הדיפקונסקים — איקא ישראלי, המספר על עצמו:

„תמיד האמנתי שכל דבר העולה במוחו של אדם חייב להיות במציאות. למשל, אם קיים המושג אמת — סימן שהאמת קיימת, למרות שבדרך כלל לא נתקלים בה. וכן בענין הא־לוקות".

„כף" אחד גדול

„בתוך כל העמידה הלבנית הזו. מול הים המדבר ובתוך תוכה של ההרגשה המוחלטת של ירידה — היתה לי פתאום עליה. הרגשתי איזה בהרה מבפנים, סימן...

ד"ר נתן בירנבוים

> בה דיפלומט, מדינאי, סופר ומהפכני יותר מכל אותם הרבים שביטלו את תורתו. בתשובה, במליצה החולה „ריאקציה"
> (סריאל קרליבך, ספר חדמויות)

השאלה הנורא, המכאיב, המרצע — הולך ומתעלם. הולך ונעלם ובמקומו יש כבר סימן של תשובה. וכל ישותי אומרת פתאום „כף" אחד גדול. הרגשה עילאית של שיוך, ותחושה הא־לוקים היתה פתאום ודאית, ברורה ושקופה עד לאין הכיל. כבר לא רק הכרה שכלית אלא גם רגשית. לא עוד ידיעה — אלא אמונה. לא עוד חיפוש תשובות יהודיות אלא החלטה לשוב ליהדות. להגשים. לקיים מצוות"...

אנו עומדים פנים אל פנים מול אחד...

פיצוץ אסיפות

ליד גשר קטן

פרנץ רוזנצוויג

בחלל החיצון

פרופ' ולאדימיר חבקין

על בול שהוציאה לזכרו ממשלת הודו

> כאשר סרבה הממשלה הרוסית לקבל את עזרתו בימי הרעב והמגיפה של 1892, כתב חבקין בלעג ובמרירות: ממשלה זו העדיפה שאזרחיה ימותו ובלבד שלא ישארו בחיים על ידי יהודים.

מדרשיה ללימוד מקורות של היהדות מתוך מקורותיה. בית המדרש, ריכז בשבים אלפים מנעירי גרמניה. הוא ניהל אותו גם לאחר שלקה בשיתוק מוחלט...

דבורים על התנועות

איקא ישראלי

מי שלא עושה לא מבין

עולם שלם במגירה

עמוד זה מוגש כמודעה ע"י האגודה להסברת ערכי היהדות

בית "פיאט"

סוכנות מכוניות לים התיכון בע"מ
וכל סוכני "פיאט" ומוסכינו
ברחבי הארץ

מאחלים
לבית ישראל

שנה טובה ומבורכת.

שנת בטיחות בדרכים

"פיאט 132" מכונית הבטיחות
לנסיעה נעימה בכל ימות השנה!

FIAT

פצצת זמן ושמה המפרץ הפרסי

אחד הפרדוכסים של המציאות המזרח תיכונית הוא שהתמשכות הסכסוך הישראלי־ערבי הוא הביטוח היעיל ביותר לקיום המשטרים „השמרניים", שהרי כל עוד קיימת „הסכנה הישראלית" נמנעים „הרדיקלים" להתקיפם. לפיכך יש לצפות כי יקדישו חלק גדל והולך של הכנסותיהם לפעולות אנטי־ישראליות

הצד האפל של הזהב השחור

מאת פרופ' ז. לקויר וא. לוטוואק

יראן היא החזקה ו־היציבה במדינות ה־אזור. אולם החלל ה־ריק שנתהווה עם הסתלקות בריטניה מרוב עמ־דותיה ממזרח לסואץ כבר השפיע על מדיניותה. תקציב הבטחון של איראן הוגדל מ־1968 פי 20, וב„רשימת הק־ניות" של השאה בביקורו ה־אחרון בוושינגטון נכללו אחד מצוי־המסוקים הגדולים שב־עולם, ומטוסי „פ־14". ממקו־רות אחרים קונים האיראנים טנקים מדגם „צ'יפטיין" ו־אוניות מלחמה חמושות טי־לים.

לפני 5 שנים ראתה איראן את בט־חונה מנביר, כיוון שקיימה יחסים כצוי־נים עם הגוש הסובייטי, עם המערב ועם רוב שכנותיה. כיום היא חוששת מפני איומים מכיוונים שונים: ה־עורות בפקיסטאן, הפיכה באפגניס־טן, כוונות הדיות במפרץ הפרסי, תכני עיראק התוקפנות.

לא כל הסכנות האלה בידיות. לא בכולן יש כיום איום בכריע על אבטחתה של איראן. ...

עליו, שכן לא בקלות מוותרים על שלל גדול כל כך.

רוב תושבי כווית — 700 אלף נפש — אינם כווייתים, אלא פלש־תינים, עיראקים ובני־ארצות אחרות, שבלעדי כישוריהם המכניים והמינהליים היתה העיר־המדינה הזו מת־מוטטת עד מהרה. לכווית צבא קטן של כ־8,000 איש, שעל הרחבתו מו־ציאים עכשיו לא פחות מ־500 מיליון דולר. היא קנתה כטוסי „פאנטום" מארה"ב ו־3 להקים של בטוסי קרב מבריטניה.

כ־200 מיליון דולר לשנה משלמת כווית למצרים, ירדן ול„אל פתח" ...

עוד חמור אם לא ייענו הדרישות ה־פוליטיות של הערבים?

אין שום דבר ודאי במזרח התיכון, וברור שאין לחזות מראש את כל ה־אפשרויות. אך התחזית הכללית ה־באה נראית כרגע סבירה ביותר:

א. לא תהיה פעולה משותפת של כל חברות אופ"ק בעניינים פוליטיים. אחדות מהן אולי יצמצמו את התפו־קה. מצד אחר, יתכן שבוגזמות ה־תחזיות בדבר שיעור גידול הצריכה בכערב. ...

עולם הערבי ימעט בלי ספק את חשי־בותו של הסכסוך הערבי־הישראלי. „השמרניים" ידגישו, כי התנגדותם הלוהטת לישראל איננה נופלת משל זולתם, כדי שלא יאנפו אותם הבש־רים ה„רדיקליים" יותר בסיסמו־תיהם הקיצוניות. הם יקדישו חלק גדול והולך של הכנסותיהם למימון פעולות אנטי־ישראליות שונות ...

אך פאראדוכס הוא: התמשכות ה־סכסוך הערבי־הישראלי הוא הביטוח היעיל ביותר לקיום המשטרים „השמ־רניים", ...

(במונח „שמרניים" אנו משתמשים בהקשר זה בהיסוס מרובה. „שמאלי" ו„ימני" בעצם אין להם שום משמעות במזרח התיכון; אבל גם ה־שימוש במונחים כ„שמרני" ו„רדיק־לי" איננו מבהיר את הענינים יותר. ...)

הקיטוב בעולם הערבי והסכסוך הערבי־ישראלי

במשטרים אלה יהיו נתונים ללחץ מכביד והולך מאויביהם מבית ומחוץ (עיראק, לדרום־תימן, וברקע מצטנעת ברית־המועצות). קיטוב הכוחות ב־...

סעודיה: „הבלתי מרוצים אינם משוחחים עם דיפלומטים אמריקניים"

שליטי עיראק מתחרים בקדאפי

אם הכוחות השמרניים יחזיקו מעמד...

מאגרי נפט במפרץ הפרסי

התשובה למשבר הנפט

פיתוח כורים אטומיים להספקת אנרגיה זולה וכן מים מתוקים, ופיתוח תעשיה כימית־סינתטית המבוססת על סוכרים — יאפשרו להאט דלדול אוצרות הנפט

מאת פרופ' א. ד. ברגמן

דעי הטבע נמצאים בימינו בעמדת הגנה. במיוחד מותקפת ה־כימיה, כאילו היא, היא המקור לכל הדברים ה־רעים המכערים את פני החב־רה האנושית. הכימאים הם שפיתחו התהליכים שאפשרו הפצצה האטומית, הם שהמ־ציאו אמצעי הלחימה הכי־מיים; הם יצרו את קוטלי החרקים, שבמרוץ הזמן מר־עילים תסביבה בה אנו חיים; והם גורמים לזיהום האוויר, המים והאדמה על־ידי תו־צרת הלוואי של התעשיה ה־כימית.

אבל האם מוכנים אנו לוותר על הישגי הכימיה? האם מוכנים אנו לוותר על האנטיביוטיקה ולהגיע למצב שבו החרקים ישתלטו על סבי־...

מים, נפט ואורניום

על מלח וסוכר

סכנות בין־לאומית לנפט

(המשך בעמוד 80)

מועדים לשמחה

כל יום הוא יום חג לאלפים שרכשו דירותיהם בחברת "גן"

חברת

"גן"

בפתח־תקוה

מתכננת, בונה, מוכרת ונותנת שרות בלעדי לדירות האיכות שלה בגדלים שונים ובכל חלקי פתח תקוה

בכל בניני "גן" פינות משחקים לילדים, גינות נוי, חניה ומיטב השכלולים. בונים גם דירות עם 2 חדרי אמבטיה, הסקה מרכזית, מעליות וסאונה.

שאל את אלפי הדיירים הגרים שנים בדירות "גן" והם יגידו:

"דירה בחברת "גן" תקוה — כשתגור בה מרוצה תהיה"

"גן"

חברה קבלנית לבנין והשקעות בע"מ

פתח תקוה, רח' חיים עוזר 20

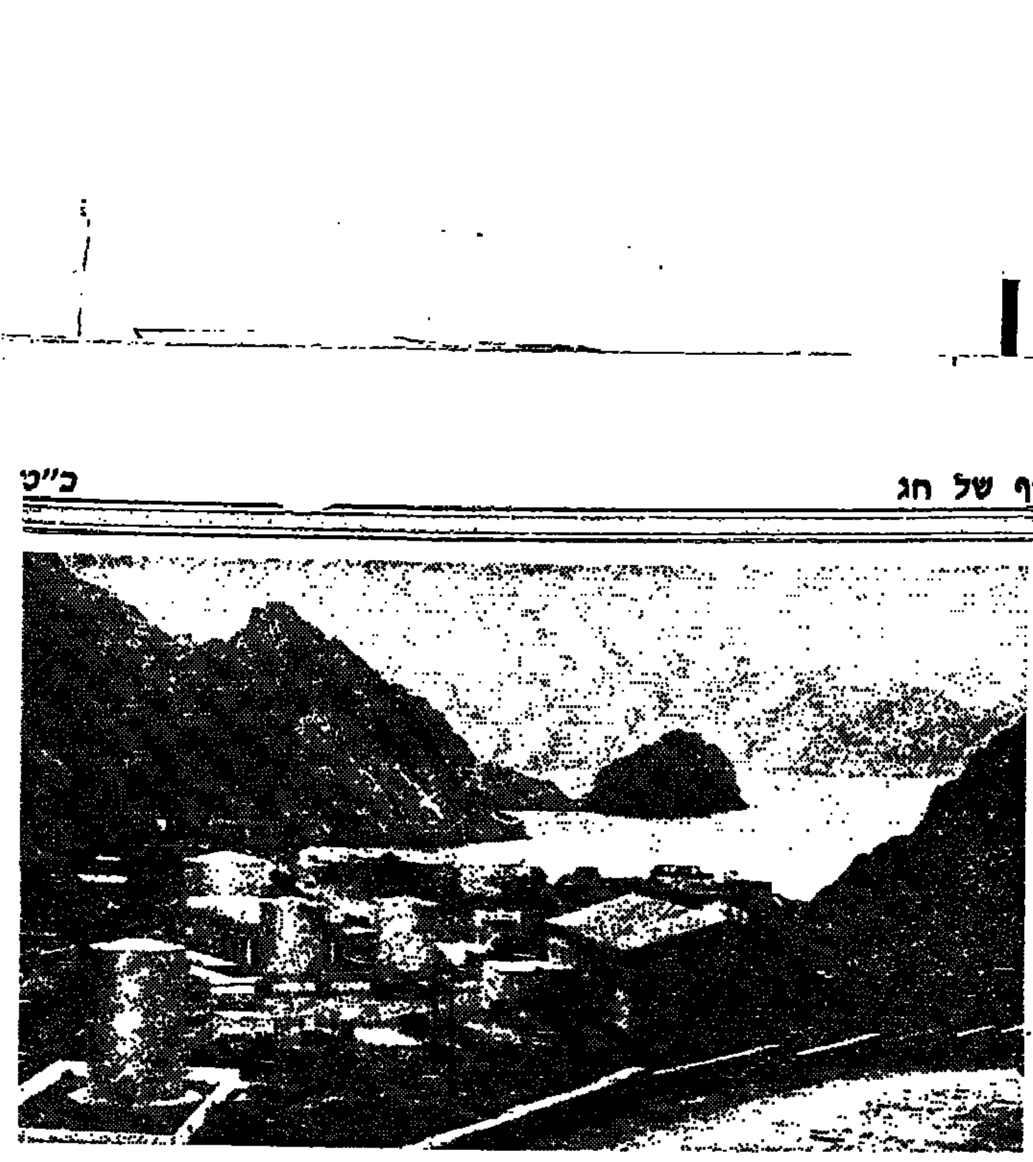

مكان الأصل

הדגש על מצעים, לא על אישים

נפתחה מערכת הבחירות בתורכיה; 8 מפלגות מתחרות על 450 מושבים

מאת ש. כהן,
סופר „מעריב" בקושטא

ההכנות למערכת הבחירות בתורכיה הולכות ונשלמות — אך בקרב משקיפים יודעי־דבר באנקרה גוברת ההרגשה שלא יעלה בידי אף אחת מן המפלגות להשיג רוב מוחלט.

רשמית נפתחה מערכת הבחירות ב־23 בספטמבר, ומועד הבחירות נקבע ל־14 באוקטובר. על פי התקנות הותר איפוא ל־8 המפלגות — המתחרות על 450 המושבים באסיפה הלאומית ועל שליש מ־180 המושבים בסנאט — להתחיל ביום א' השבוע במסע התעמולה שלהן בכל אמצעי התקשורת, לרבות רשת השידור הממלכתית. כל המפלגות כבר הודיעו מי יהיו המועמדים שלהן וכולן פירסמו את מצעיהן.

מנהיגי המפלגות מבינים שציבור הבוחרים בתורכיה בגר ומתעניין יותר במצעים מדיניים, כלכליים וחברתיים ופחות ביריבויות אישיות ובהבטחות מפורפלות. ואמנם, המצעים של שתי המפלגות הגדולות מפורטים ומקיפים יותר מתמיד.

כמה וכמה גורמים חברו לעשות את בחירות אוקטובר בתורכיה שונות ו־מעניינות מקודמותיהן. אחד הוא שבחירות אלה מציינות את קץ המשטר הצבאי־למחצה השולט בתורכיה למן התערבות הצבא ב־1971 והדחת ממשלת סולימאן דמירל. בעקבות הבחירות באוקטובר יחזור אל כנו המשטר החוקתי־האזרחי בתורכיה ומצפים שאנשי הצבא יחזרו לקסרקטיניהם.

תקווה למרות התפלגות

„מפלגת הצדק" של דמירל זכתה ב־1969 ב־256 מבין 450 המושבים באסיפה הלאומית בזכות 46.5 אחוז שקיבלה מקולות הבוחרים. אך הרוב של מפלגה זו באסיפה הלאומית הצטמצם במידה ניכרת זמן רב לפני התערבות הצבא ב־1971, מחמת פילוג במפלגה שבעקבותיו הוקמה מפלגה ימנית חדשה הקרויה „המפלגה הדמוקרטית" (בראשה עומד פרוח בוזבילי).

מטרתה העיקרית של „מפלגת הצדק" היא להשיג בבחירות הנוכחיות אחוז דומה של קולות בחורים ומספר דומה של מושבים בבית הנבחרים, למרות ההתפלגות. יש משקיפים הסבורים, כי „המפלגה הדמוקרטית" תצליח להשיג מספר ניכר של קולות, שאילמלא היתה קיימת היו נופלים בחלקה של „מפלגת הצדק", במיוחד נוכח הברחתו של הנשיא־לשעבר בילאל באייאר שהוא תומך במפלגה החדשה.

באייאר, שהודח עם „המפלגה הדמוקרטית" שלו בהפיכה צבאית ב־1960, הצהיר בגלוי זו פעם ראשונה על עמדתו הרשמית לגבי שאלת היורש האמיתי של „המפלגה הדמוקרטית" הישנה שלו, שמאז הוצאה אל מחוץ לחוק: הוא גינה את דמירל, הטוען כי „מפלגת הצדק" היא היורשת האמיתית של „המפלגה הדמוקרטית" הישנה, הצהיר שהוא תומך בלא סייג ב„מפלגה הדמוקרטית" הנוכחית.

יתכן שרבים מתומכי באייאר המושבעים ותומכי אדנן מנדרס המנוח, במיוחד בערי־השדה, אמנם יתמכו ב„מפלגה הדמוקרטית" החדשה עקב הצהרה זו של באייאר.

תערובת ביורוקרטיה וסוציאליזם

פנים חדשות בזירה הפוליטית בתורכיה עלולות אף הן לגזול קולות מ„מפלגת הצדק". מדובר ב„מפלגת ההצלה הלאומית" הימנית הקיצונית שאותה מנהיג פרופסור נג'מטין ארבאקאן. קבוצה זו הצליחה להתארגן ב־76 המחוזות של תורכיה ולצבור תמיכה מקרב האיכרים ובני־המעמד הבינוני השמרניים.

„מפלגת ההצלה" מציעה לבוחר תערובת מוזרה של תיאוקרטיה וסוציאליזם, המושכת בעיקר חוגים דתיים ושכבות ממורמרות של המעמד האמיד. מנהיגי „מפלגת הצדק" מודים ש„מפלגת ההצלה" עלולה להיות יריב רציני שיגזול מהם קולות רבים, ביחוד בכמה אזורים כפריים.

„מפלגת הצדק" כבר אינה מגלמת רגשות דתיים למטרות פוליטיות. באופן כללי מסכימים המשקיפים כי ב„מפלגת הצדק" חלה תמורה יחסית לעבר שמרנות מתונה וכיום היא קרובה יותר למרכז.

בחוגי „מפלגת הצדק" מביעים את התקווה שעמדה זו תביא למפלגה תועלת. האמת היא שדמירל נהנה כיום מפופולריות ויוקרה בחוגים רחבים. הוא רכש מחדש את אמונם של אזרחים רבים בזכות העמדה התקיפה שנקט נגד מפקדי הצבא שסילקוהו מהשלטון, ועתה יכול הוא בנקל להציג את עצמו כלוחם למען הדמוקרטיה, כמנהיג שנסוג ב־1971 רק כדי לחזור ולצעוד קדימה ב־1973 ולעלות מחדש לשלטון. אך עדיין אין יודעים באיזו מידה תוכל יוקרתו לסייע ל„מפלגת הצדק" לזכות ברוב מוחלט.

היריבה העיקרית של „מפלגת הצדק" כבבחירות הקודמות, היא „מפלגת העם הרפובליקנית" הסוציאל־דמוקרטית, בראשותו של בילנט אג'וויט. מקורות המפלגה הזאת מאמינים שתהיה תנודה של בוחרים מ„מפלגת הצדק" לשורותיהם, ויש טוענים אפילו שבבחירות אלה תיהפך „מפלגת העם" למפלגה הגדולה ביותר במדינה, בעוד ש„מפלגת הצדק" תתפוס רק מקום שני.

השמאל חותר לשינוי

בתורכיה לא נערכות בחירות מוקדמות וקשה להשמיע תחזיות בשעה זו, אך בלי ספק יופתעו רוב המשקיפים אם אכן תזכה „מפלגת העם" ברוב ו„מפלגת הצדק" תהיה שניה במעלה.

„מפלגת העם" זכתה ב־1969 ב־27 אחוז מקולות הבוחרים. מאז, ביחוד בהנהגתו של אג'וויט, נטתה המפלגה שמאלה ובכך בא קץ למסורת בת 50 שנה של מפלגה זו כמפלגת־המרכז. הדבר הוליך להתפלגות ולהקמת מפלגה חדשה, מפלגת־מרכז, הקרויה „מפלגת הנאמנות הרפובליקנית", שבראשה עומד טורהאן פיזיאוגלו.

נטיה זו שמאלה גם גרמה להתפטרות איסמט אינונו, המדינאי הוותיק ביותר בתורכיה. אינונו, בן 89, פנה עורף למפלגתו הישנה וקרא לציבור הבוחרים להימנע מלתת לה את קולו בגלל שמאלניותה.

יתכן שנאמני אינונו, שרובם כבר פרשו מ„מפלגת העם", יימנעו מלהצביע בשבילה, אך אולי יסייעו למפלגה נטיותיה החדשות בהשגת קולות בקרב מעמד הפועלים, בקרב הפועלים והאינטלקטואלים.

„מפלגת העם" היא מפלגת מעמד ה־שואפת לחולל שינויים קיצוניים במערכות הכלכלה והחברה של המדינה. מנהיגי „מפלגת העם" מאמינים, כי נוכח הנסיבות המשתנות בתורכיה יעלה בידיהם להשיג קולות רבים יותר מאשר בבחירות הקודמות, ואין להם ספק שב־1977 יעלו לשלטון.

„מפלגת העם" כבר יכולה לסמוך על תמיכתו של חלק ניכר ממעמד הפועלים והאינטלקטואלים הליברליים. רוב הקולות של השמאלנים שניתנו בבחירות קודמות ל„מפלגת העבודה המארכסיסטית" בוודאי יינתנו עתה ל„מפלגת העם".

נותר חלל ריק

„מפלגת העבודה" הוצאה אל מחוץ לחוק אחרי התערבות הצבא ב־1971 ומאז לא קמה מחדש והותירה אחריה חלל ריק בעברה השמאלי של הקשת הפוליטית. כמה מפלגות מתחרות עתה ביניהן על השגת הקולות הללו.

פרופסור מ. א. אייבאר, מנהיגה לשעבר של „מפלגת העבודה", כרת ברית עם „מפלגת האיחוד", מפלגה פרוגרסיבית קטנה הנהנית מתמיכת העלאווים במרכז תורכיה ובמזרחה. אייבאר הציג את עצמו כמועמד בלתי־תלוי ברשימת מועמדי „מפלגת האיחוד" ומקווה להקים מפלגה סוציאליסטית חדשה בעתיד הקרוב.

מפלגה אחרת המתחרה על קולות השמאלנים היא „מפלגת האומה", מפלגה ימנית שבראשה עומד כיום הרמטכ"ל־לשעבר ג'מאל טוראל. שנים רבות עמד בראש המפלגה הפוליטיקאי השמרן אוסמאן בוליקבאסי, אך באחרונה חלה במפלגה הפנית חזה שמאלה, שאילצה אותו ורבים מתומכיו לפרוש ממנה.

הופעת מפלגות חדשות, מושרשות בשכבות השונות של האוכלוסיה, התודעה הפוליטית הגוברת בקרב בחורים רבים, השינויים הכלכליים והחברתיים שהיו בתורכיה — כל אלה שינו בה את דמות הזירה הפוליטית.

תוצאות הבחירות באוקטובר יהיו עדות נאמנה לכיוון שאליו נושבת הרוח בתורכיה, אך לפי שעה אפילו המשקיפים המנוסים ביותר נמנעים מתחזיות.

התשובה למשבר הנפט

(המשך מהעמוד הקודם)

כות עצומה של מים מתוקים לרזרבות שיש לעולם כולו.

כורים אטומיים ותעשייה פטרוכימית

הבעיה עמוקה ורחבה יותר מאשר היא נראית במבט ראשון. כי המתקת מיים בכל שיטה שהיא דורשת אנרגיה בכמויות עצומות. יתר על כן, הרחבת החקלאות בלתי אפשרית בלי זבלים, והמקום שוב הנה בעיה של אנרגיה. המקור העיקרי של אנרגיה חשמלית היום הנו הנפט הגלמי, גם זה חומר כימי מובהק. ולכן אם מדברים היום על משבר האנרגיה, אנו מדברים למעשה על משבר הנפט. נכון הוא, שהצריכה בנפט הולכת וגדלה במהירות מסחררת, ואת גם מסיבה נוספת: הנפט אינו רק המקור העיקרי של האנרגיה החשמלית, כי אם גם הבסיס לתעשיה כימית ענפה, הכוללת בין השאר את ההפקה של דלק למכוניות ואווירונים — תהליך כימי לא פשוט, ייצור חמרים פלסטיים וסינתטיים אחרים ועוד.

יחד עם זאת יש לראות את משבר האנרגיה, שכה מפחיד את העולם, כדבר מלאכותי לגמרי, כתחבולה של ארצות ערב והחברות הנפט הקשורות להן. יש עוד מספיק נפט בעולם, צריך רק לדאוג לחלוקתו הצודקת ולמניעת מונופולין בלתי צודק.

מאידך, ברור שנגיע בעתיד — אולי הלא רחוק — לנקודה בה אוצרות הנפט הקיימים יתרוקנו ואז יעמוד העולם לפני משבר נפט אמיתי. בחפוש אחרי פתרון לבעיה זו צריך להתחיל עכשיו. מעטות האלטרנטיבות שיש לנו — אין ספק שאת הייצור של חשמל בצטרך לבסס לגמרי על כורים אטומיים, זאת אומרת על אורניום. הכימיה של אורניום, חקר תכונותיו והפקתו ממחצבים עניים, יהוו נושאים לאתגר לאנשי המדע ולכימאים במיוחד. מעניין לזכור העובדה שלגבי החומר הכימי הזה, האורניום, יש מנגנון רגולטורי לחלוקה, מנגנון בין־לאומי שגם הערבים משתתפים בו ואף נהנים ממנו, והוא הסוכנות הבין־לאומית לאנרגיה אטומית. האם לא כדאי לחשוב על מנגנון כזה גם לגבי הנפט כמקור האנרגיה — ואני מעיז להגיד שהגיע הזמן שהקהיליה הבין־לאומית לא רק תחשוב כי אם גם תפעל בכוון זה ותקים סוכנות בין־לאומית לנפט.

אין הפניה לאנרגיה גרעינית פותרת את השאלה של הזדקקותנו לנפט כחומר מוצא כימי, את השאלה של הפטרוכימיה. הכימיה מסוגלת לענות על שאלה זו בשתי דרכים שאינן נוגדות זו את זו. יש בעולם פחם בכמויות גדולות מאד אבל הפיכתו מסובכת ויקרה. אם נוכל להפוך הפחם, בלי להצוב אותו, לגזול או לגז שאפשר בנקל לשאוב גם ממעמקים, יש לנו תהליך הדומה לנפט ולגז טבעי. מאידך, יש חומר כימי אחד העומד לרשותנו בכמויות בלתי מוגבלות, והוא הסוכר למיניו: סוכר, עמילן, צללוזה. סוכר, אפשר על־ידי תסיסה להפוך לשורת חמרים כימיים, שעליהם מתבססת התעשיה הכימית הסינתטית באותה צורה כמו על הנפט הגלמי ועל תעשית פיצות הנפט.

פיתוח הכורים האטומיים להספקת אנרגיה זולה וכן מים מתוקים — ופיתוח תעשיה כימית־סינתטית המבוססת על סוכרים יאפשרו להאיט דלדול אוצרות הנפט. פיתוחים אלה, אם נקדיש להם המאמץ הדרוש, יהוו גם קלף רציני, אולי הקלף היחידי שהעולם מסוגל לשים על השולחן מול האיום הערבי — ואין צריך לפרט האספקטים המדיניים של תוכנית זו.

אבל ברור גם שכל הדברים האלה דורשים עוד עבודה מדעית מרובה — ובעיקר עבודת הכימאים. לפני הכימיה הישראלית עומד אתגר רציני ומלהיב כי רוב הבעיות שעליהן דברנו, אמנם בעיות גלובליות, אבל המזל רצה שבשבילינו הן רציניות יותר מאשר עבור מדינות אחרות.

בקהיליה האקדמית בישראל קיים הידע שיאפשר פתרון בעיות סבוכות כאלה. בטוחני שלשלטונות תהיה החכמה והתבונה להפנות העבודה לאפיקים אלה של התכניות לעתיד. אני שמח לכך שנפל בחלקי להיות כימאי בתקופה זו בה מדינת ישראל גרמה למהפכות רבות בשטחים שונים ועוד עומדים לפניה פתרונות ואפשרויות למהפכות נוספות במחשבה ובמעשה.

על פי דברים שנשא המחבר במקום „פרס בוליקין", שהוענק לו מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים.

אירם
מהנדסים בע"מ
יהודה־המכבי 49 ת"א. טלפונים 444567, 454121

פרויקט מס' 1

„גת־אורנים" שכונת קוטגים בהרצליה — הדירות נמסרו לדיירים.

פרויקט מס' 2

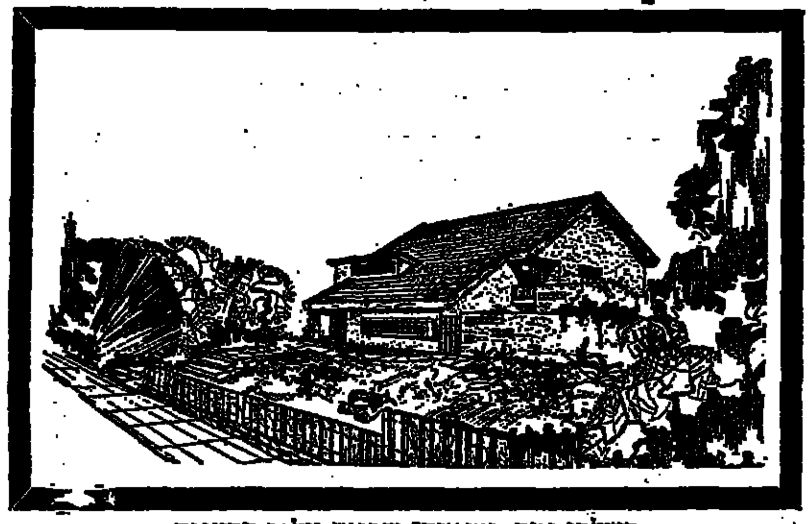

בשלבי גמר „אחוזות" שכונת וילות ברעננה.
(נותרה וילה אחת למכירה)

פרויקט מס' 3

בתכנון סופי שכונת וילות (80 וילות) ברעננה כולל מרכז מסחרי לשכונה. המכירה תחל תוך חודשיים.

צא איתנו לסאפארי
בקניה-טנזניה-ואטיופיה

טיולים ואתרי נוף משגעים, חיות בר בסביבתם הטבעית, והוי חיי שבטים פראיים. כל אלו מצפים לך באפריקה. נצל את החורף בארצנו, לבלות באפריקה האביבית ולספוג חוויות בלתי נשכחות.

טיול מס. 1.
קניה — טנזניה — אטיופיה.
יציאה בתאריך:
4.1.74 ל־25 יום.

טיול מס. 2.
אטיופיה — קניה — טנזניה.
יציאה בתאריך:
11.2.74 ל־29 יום.

הטיולים כוללים:
טיסה הלוך וחזור, ארוחות מלא, טיסות פנימיות, תחבורה צמודה ברכב מתאים.

הטיולים יודרכו ע"י מדריכים ישראלים.

הצטרף לטיולי I.S.T צא לסאפארי באפריקה.

פרטים והרשמה:
„סביב כל העולם" בע"מ
רח' בן יהודה 20, תל־אביב.
טלפונים: 53996, 57353.

IST
ISRAEL SAFARI TOURS

אחים דאהר
נצרת — כביש ראשי, טלפון 065—56664
סוכנים של
- מכוניות אודי, ב.מ.וו והנומג הנשל
- מכונות כביסה, מקררים, טלויזיות מזגני אויר, תנורי אפיה

מברכים את ידידיהם, לקוחותיהם וכל הבאים אתם בקשרים

בברכת חג שמח ומבורך

פ.שטרסר
טפטים
רצפות - P.V.C
שטיחים מקיר לקיר
תקרות דקורטיביות
יבוא — סיטונאות — קמעונאות
בצוע עבודות
פתוח מ־8.00 עד 19.00 ללא הפסקה
תצוגה ומכירה:
ת"א שנקין 20, טל: 281554, 286969, 286918

שנה טובה

תקליטים
פוסטר־סטריאו פספורט
במקום 24.50 רק 21.90
במקום 11.50 רק 9.90
אצלנו הכי זול!
רח' בן־יהודה 8, ת"א

ה

בוסטו
4.35 מגיע 05.53

שיקגו

סינסינ

קליבלא

קולומב

דייטון

דאנבר

דטרויט

הסיבה הטובה ביותר לטוס בט.וו.א. לארצות הברית

אתה יכול לטוס בט.וו.א. מישראל ל-24 ערים בארה"ב.

וכפי שמסתבר, ישנן יותר מ-36 דרכים לעשות זאת. כמעט כל הטיסות הן טיסות יומיות ללא חניה; טיסות ישירות או טיסות מקשרות. הוסף לזה שתי טיסות יומיות של ט.וו.א. מלוד לניו יורק וטיסה יומית אחת לבוסטון, דטרויט, סט. לואיס, קנזאס סיטי ולוס אנג'לס. בכל מטוס ג'מבו 747 שלנו תמצא „מנהל שירותי לקוחות", אשר יסדיר עבורך הזמנות בבתי מלון, שכירת מכוניות או הזמנות טיסה — כל זאת בזמן הטיסה.

וכשאתה מגיע לארה"ב, עומדת לרשותך הרשת הענפה של ט.וו.א.

ט.וו.א. טסה ל-36 ערים ראשיות בארה"ב. בכל יום אנו מקיימים יותר מ-800 טיסות בין ערים אלו.

לטיסות הפנים-ארציות הוספנו את המטוס החדיש והנוח ביותר, המונע במנועי רולס-רויס, L-1011 TriStar.

הוסף לזאת את שירות אמבסדור לארה"ב ובתוכה, המושבים הנוחים והבחירה בין שלוש מנות עיקריות במחלקת תיירים, ושני סרטים בשעת הטיסה.*

הוסף לזאת את האמבסדור אקספרס של ט.וו.א., המאפשר לאנשי עסקים טיסות „שירות" הלוך ושוב נוחות במשך יום אחד, בין הערים הראשיות בארה"ב ותיווכח מדוע מטיסה ט.וו.א. יותר נוסעים בטיסות טראנסאטלנטיות מכל חברת תעופה אחרת.

לפרטים מלאים טלפן לסוכן הנסיעות שלך או לט.וו.א. תל-אביב 51212
תל-אביב מלון הילטון 247859
ירושלים 233713, 221516
חיפה 535619

*תקנות יאטא מחייבות אותנו לגבות תשלום סמלי עבור בידור בתוך המטוס.

בוסטון
✽ 05.50 מגיע 14.35

שיקגו
✽ 05.50 מגיע 16.58
✽ 06.40 מגיע 18.45

סינסינטי
✽ 05.50 מגיע 17.32

קליבלאנד
✽ 06.40 מגיע 18.48

קולומבוס
✽ 05.50 מגיע 20.13
✽ 07.40 מגיע 21.05

דייטון
✽ 05.50 מגיע 21.06
✽ 07.40 מגיע 21.02

דאנבר
✽ 07.40 מגיע 20.39

דטרויט
✽ 06.40 מגיע 19.53
✽ 07.40 מגיע 19.53

הארטפורד
✽ 05.50 מגיע 16.10

הונולולו
✽ 16.25 מגיע 11.55

אינדיאנאפוליס
✽ 05.50 מגיע 17.29
✽ 06.40 מגיע 18.49
✽ 07.40 מגיע 20.52

קאנזס סיטי
✽ 05.50 מגיע 20.16
✽ 06.40 מגיע 21.58

לאס-וגאס
✽ 06.40 מגיע 22.01

לוס-אנג'לס
✽ 06.40 מגיע 19.15
✽ 07.40 מגיע 20.30

ניו-יורק
✽ 06.40 מגיע 15.25
✽ 07.40 מגיע 16.35

אוקלהומה סיטי
✽ 05.50 מגיע 21.41

פילדלפיה
✽ 06.40 מגיע 16.15

פניקס
✽ 05.50 מגיע 19.03

פיטסבורג
✽ 05.50 מגיע 17.59
✽ 06.40 מגיע 18.42

סט. לואיס
✽ 06.40 מגיע 19.41
✽ 07.40 מגיע 20.35

סאן פרנציסקו
✽ 06.40 מגיע 19.43
✽ 07.40 מגיע 22.34

טוסון
✽ 05.50 מגיע 20.10

טולסה
✽ 06.40 מגיע 21.17

ושינגטון
✽ 06.40 מגיע 14.50

קוד: ✽ שירות אמבסדור. 747 707

TWA

צי המטוסים הנוח ביותר אל ובתוך ארה"ב

هكذا من الأصل

כל מה שרצית

בתאריכים: 21.10 22.10 23.10
יפתחו קורסים חדשים

קורסים לאנגלית
בשיטה אמריקאית

25 שנים לכ...

לימודים

חינוך על־יסודי · בי"ס לאכסטרנים · בגרות • • • רדיו אלקטרוניקה · פקידות · חשבונאות • • •

משרד העבודה — משרד החינוך והתרבות
המכון הממשלתי להכשרה טכנית

למד ורכוש את התואר טכנאי'

נפתחים הקורסים במגמות הבאות:

ללמודי יום — ולימודי ערב

* כימית
* תעשיה ומינהל (ייצור)
* מיכשור ובקרה
* בנין
* אלקטרוניקה
* חשמל
* מתכת (מכונות)

● כיתות הכנה והשלמה מיוחדות לבוגרי י"א כתות.

לחרשמה יש להביא:
א. העתקי תעודות המעידות על ההשכלה המתאימה.
ב. 2 תמונות.
ג. פנקס מילואים או תעודת פטור מצ.ה.ל.

פרטים והרשמה:
המשרד הראשי: בשעות 08.00 בבוקר ועד 19.00 בערב.
שד' דוד המלך 39 תל־אביב טל. 267436, 264193.

משרד העבודה — משרד החינוך והתרבות / אורט ישראל
המכון הממשלתי להכשרה טכנית

המרכז להכשרה טכנולוגית

החלה ההרשמה לקורס

טכנאי מכשור ובקרה

מסלול יום / ערב

מתקבלים: יוצאי צ.ה.ל., בוגרי בתי"ס תיכוניים מקצועיים או בעלי השכלה מקבילה.

בעת ההרשמה יש להציג: 1) תעודות המעידות על השכלה;
2) תעודת יוצא צבא.

מספר המקומות מוגבל

פרטים והרשמה:
כל יום בין השעות 08.00—19.00, ביום ו' עד שעה 13.00.
שדרות דוד המלך 39, תל־אביב, טל. 264193, 267436.

משרד העבודה — משרד החינוך והתרבות
המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

מכון חיפה ללימודים מתקדמים
ת.ד. 4131 טל. 81479, 81780

ההרשמה לשנה"ל תשל"ד 1973/74
למגמה לצילום
(טכני, תעשייתי, מסחרי)
ברמה של טכנאות
— מסלול ערב —
נפתחה ב־25.9.1973

* שנת הלימודים תחל ב־21.10.1973.
* מתקבלים בוגרי י"ב כתות, לרבות בעלי תעודת בגרות אקסטרנית.

● פרטים והרשמה: מכון חיפה ללימודים מתקדמים, רח' חנה סנש 12 חיפה, ת.ד. 4131, טל. 81479, 81780, אוטובוסים 12, 21, 28, 37, 38, בימים א'—ה' בין השעות 9.00—13.00 ו־17.30—19.30.

עבניקום

נפתחים קורסים חדשים בלמודי יום וערב

אלקטרוניקה־טלויזיה
חשמלאים מוסמכים
אלקטרוניקה תקשורת
סוג 2 (אלקטרונאים מוסמכים)
בפיקוח
משרד העבודה
חיפה הרצל 44 . ת"א בן יהודה 28

קורסים חדשים מתחילים ב־21 לאוקטובר!!

למד אנגלית שוטפת!

במכון סייט אנד סאונד לאנגלית (בתל־אביב)

דבור • קריאה • כתיב ודקדוק • בשיטה האודיו־לינגואלית

למוד אנגלית בשיטה האודיו־לינגואלית

הלימוד ב„מכון סייט אנד סאונד" לאנגלית נערך בשיטה ה„אודיו־לינגואלית". שיטה זו פירושה תהליך של שמיעה ייזורה של המעבדה לשפות. את מקומו של רשם הקול בכתה, ממלא המורה. כך שכל יתרונותיה של המעבדה לשפות נכללים בשיטה שלנו. יותר מזה! נוכחות המורה בכתה מהווה יתרון המאפשר לעזור לתלמיד ולתקן שגיאותיו במקום.

מרכז חדש בצפון תל־אביב!!

עקב ביקוש גדול נפתח מרכז לימוד נוסף של „מכון סייט אנד סאונד" בצפון ת"א.

במכון סייט אנד סאונד בתל־אביב לומדים אנשים מתונים שונים לדבר אנגלית, בשיטה האודיו־לינגואלית.

איך מתבצעת השיטה הזו בכתה?

בכתה המורה הוא הדוגמא בהצגת החומר הנלמד ובתרגולו. אוצר המלים והדקדוק מיוצגים במשפטים שמושיים יום יומיים. בזמן שהתלמיד מתבונן בתרגום העברי הוא שומע את ההגוי המדויק של ה־משפט באנגלית וחוזר עליו בקול.

התהליך בו המורה מדבר והכתה או בודדים חוזרים נמשך עד שכל תלמיד מבטא נכון את המשפט. לאחר מכן פותחים את ספרי האנגלית והתלמיד אשר כבר למד את הפרוש וההגוי של המשפטים, לומד איך לקרוא את החומר באותה הצורה של שמיעה וחזרה בקול.

השלב הבא הוא לימוד המשפטים בבית. התלמיד לומד לבטא ולכתוב את המשפטים. בחוזרו לכתה, מתרגל בקול את אותם המשפטים בצורות שונות של תרגילים, ומתאמן בכתיבה נכונה.

תהליך זה מפתח את היכולת לחשוב באנגלית במקום לתרגם מעברית, מאפשר לתלמיד להשתמש בעת הדיבור בחומר שנלמד, ומלמד את מיומנות הקריאה והכתיבה.

זהו תהליך הדרגתי הנעשה משעור לשעור שבו אתה עצמך תרגיש איך בכל שעור עולה וגובר כושר הדיבור, הקריאה, ויכולת הכתיבה שלך.

„אני מבין הרבה יותר מאשר מסוגל לדבר" - איך תעזור לי שיטה זו?

השיטה האודיו־לינגואלית שמה דגש על דיבור. דבר טבעי הוא שלכל דובר שפה זרה יהיה אוצר מילים פסיבי גדול יותר מאשר אוצר מילים אקטיבי. שיטה זו מתוכננת באופן ספציפי להעלות את אוצר המילים האקטיבי שלך. וזאת מפני שהיא דוחפת אותך להשתמש בחומר הנלמד בזמן השיחה הנערכת באופן קבוע. יותר משלושת רבעי הזמן שתבלה בכתה יוקדש לשיפור כושר הדיבור שלך.

קורסים למבוגרים

דיבור • קריאה • כתיבה
למתחילים
למתקדמים
ולמשתלמים

* הכתות נפגשות פעמיים בשבוע בשעות הבוקר, אחה"צ או בערב. כל פגישה — 3 שעורים רצופים בני 45 דקות כל אחד.
* אתה משתתף באופן פעיל בשעורים — בדיונים, בקריאה וכו'. אך קצב התקדמותך מותנה בכושרך האינדיבידואלי בלבד.
* מורים מוסמכים מתאימים את הלימוד לצרכיך ומקדישים לך תשומת לב אישית.
* ראיונות אישיים ללא תשלום ובלי התחייבות, להבטחת סווג כל תלמיד לקורס המתאים לרמת ידיעותיו, מתקיימים מדי יום, בשעות 4.00—7.30 אחה"צ.

קרא מה אומרים תלמידי סייט אנד סאונד!

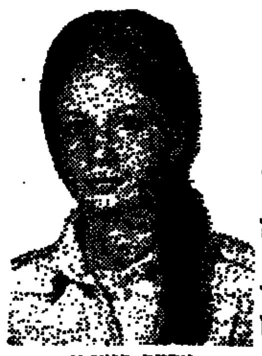

אסתר בוכריס

אבנר ספקטור

את ההשכלה היסודית והתיכונית רכשתי בחו"ל. השפה האנגלית לא היתה בתכנית הלימודים. מכיוון שבכל אופן רציתי לדעת אנגלית, שפה שבארץ נחשבת לשפה שניה, ומכיון שעבודתי דרשה ממני לדעת שפה זו, החלטתי להרשם למכון סייט אנד סאונד לאנגלית.

אני לומדת פה כבר כמה חודשים, ומתכוננת להמשיך עד סוף הקורס. כמעט מיד הרגשתי בהתקדמות בכושר הדיבור והכתיבה, כיון ששיטה זו מבוססת על שינון ושיחות. בית הספר מקפיד על רמה אחידה בכתות וכן על רמה גבוהה באופן כללי. כך כל תלמיד חייב להיות מוכן בכל שעור ושעור.

הייתי ממליצה על שיטה זו לכל מי שיש לו רצון להתקדם באנגלית בזמן הקצר ביותר.

מעולם לא הייתי תלמיד טוב באנגלית. לכן לא התפלאתי כשנכשלתי בבחינת הבגרות. כשהחלטתי לגשת לבחינה שנית, פניתי לבית ספר פרטי בתקוה שבעזרתו אצליח.

נרשמתי ל„מכון סייט אנד סאונד" לאנגלית ומצאתי עצמי נהנה לבוא לכתה בכל שעור. וכך בעזרת השיטה וצוות המורים שעמד לצידי, עמדתי בהצלחה בבחינה.

סייט אנד סאונד לאנגלית
אלנבי 98 תל־אביב טל: 624281

פרטים נוספים והרשמה בין 30/9 ל־4/10 מ־4.00 7.30 אחה"צ

האם חשבת על התקדמות בעבודתך?

אורט ישראל - מבוגרים
החטיבה ללימודי מינהל מתקדם

החלה ההרשמה
לשנת הלימודים
תשל"ד
לקורסים הבאים:

* פסיכולוגיה תעשיתית
* תמחיר ותקציב
* מנהלי עבודה
* נהול מחסן

פרטים והרשמה:
תל־אביב: שד' דוד המלך 39, טל. 267436, 264193.
חיפה: רח' הנביאים 20, קומה ד' טל' 666182, 664671. או במועצת הפועלים חדר 515, המחלקה להכשרה מקצועית, טל. 641781.
ירושלים: רח' יפו 68 (בית טולכון) טל. 226455.

אורי אבנת

מועמד לאוניברסיטה!

עבורך אנו עורכים קורס הכנה בהתכתבות למבחני הכניסה באנגלית.

הבטח כניסתך לאוניברסיטה
קח את הקורס של המכון הישראלי לשפות המבטיח ללומדים בהצלחה את היכולת לעמוד בהצלחה במבחן הכניסה באנגלית.

לימודים במקום ובזמן הנוחים לך
קורס אנגלית בהתכתבות מאפשר לך להתכונן לבחינות הכניסה היכן ומתי שתרצה מבלי שתצטרך לבוא למכון. אתה מקבל את כל החומר הדרוש באמצעות הדואר, עונה על התרגילים המתבקשים ומחזירם למכון. מורי המכון מתקנים את העבודות ומחזירים אליך בצירוף תיקונים ושעורים חדשים.

לרשותך TUTOR — מורה מדריך
ביכולתך לבוא לביה"ס לשם התיעצות בע"פ עם המורים.

מאחורי הקורס עומדים
אנשי אוניברסיטה היוד־
עים בדיוק מה אתה צריך
לדעת כדי להתקבל אליה

גזור ושלח
לכבוד המכון הישראלי לשפות
ת.ד. 4068 רמת־גן
נא לשלוח אלי פרוספקט בלי התחייבות.
שם...............
כתובת...............
מע. 26.9.73

מכון ישראלי לשפות

תל־אביב: אבן גבירול 30, טל. 252337
חיפה: נורדאו 30, טל. 667040 ירושלים: בית הפקיד, מסריק 10, טל. 66380

לימודים

חינוך על־יסודי · ... · אלקטרוניקה · פקידות · ...

משרד העבודה — משרד החינוך והתרבות · אוניברסיטת הנגב
המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

המכללה הטכנולוגית באר־שבע

מודיעה על

המשך ההרשמה לשנת הלמודים תשל"ד בלמודי יום וערב
במגמות

הנדסאות
מכונות · אלקטרוניקה
חשמל · בנין
כימיה · חומרים (מטלורגיה)

טכנאות
מכונות · אלקטרוניקה
כימיה · חשמל
תעשיה ומנהל · מכשור ובקרה

קדם הנדסאות — יום וערב
מדריכים מוסמכים — יום וערב
מורים טכניים — ערב בלבד
מורים הנדסאים — ערב בלבד

* תנאי קבלה

הנדסאים וטכנאים
א. למגמות אלקטרוניקה, כימיה, מתקבלים בוגרי/ות י"ב תיכון לרמות בעלי תעודת בגרות אקסטרנית או בוגרי/ות בתי־ספר תיכוניים מקצועיים 4 שנתיים (רמה 4 שנתית) בעלי תעודת גמר ממשלתית.
ב. למגמות מכונות וחומרים מתקבלים בוגרי/ות בתי־ספר מקצועיים 4 שנתיים (רמה 4 שנתית). בוגרי תיכון יקבלו הכשרה מעשית תוך כדי הלמודים.

הכנה להנדסאות וטכנאות
מתקבלים בוגרי/ות י"א כתות או בוגרי/ות תלת שנתי מקצועי בעלי תעודת גמר ממשלתית.

מדריכים מוסמכים
בוגרי/ות תלת שנתי מקצועי בעלי ותק של 3 שנים בתעשייה.
בוגרי/ות 4 שנתי מקצועי בעלי ותק של שנתיים בתעשייה.

מורים טכניים
מדריכים מוסמכים בוגרי 12 שנות לימוד או טכנאים מוסמכים.

מורים הנדסאים
הנדסאים בלבד.

* משך הלמודים
הנדסאות — למודי יום — שנתיים, למודי ערב — 4 שנים;
טכנאות — למודי יום — 13 חדש, למודי ערב — שנתיים וחצי;
הכנה להנדסאות — קורס חד שנתי;
מדריכים מוסמכים — למודי יום — שנה אחת, למודי ערב — שנתיים;
מורים טכניים — למודי ערב — שנה אחת;
מורים הנדסאים — למודי ערב — שנה אחת;

* הלוואות
בלמודי יום ינתנו הלוואות כמקובל במכון הממשלתי להכשרה טכנית.

• פרטים והרשמה: המכללה הטכנולוגית
רח' בזל 71, באר־שבע, טלפון 3290, ת.ד. 45, בימים א'—ה' בין השעות 8.00—14.00 ובין השעות 17.00—20.00.
ביום ו' אין קבלת קהל.

do it yourself!

עשה זאת בעצמך

ייפתחו החודש קורסים
בשעות הבוקר והערב
* שיזור פרחים לכל
* הכר ושמור את מכוניתך
* גזירה ותפירה
* ציור אופנה
* גרפיקה שימושית
* צורפות ורקוע
* אמאיל

פרטים והרשמה:
כל יום בין השעות 8.00 ועד 19.00
ביום ו' עד השעה 13.00
משרד ראשי: שד' דוד המלך 39 ת"א, טל' 267436, 264193.
מטרז המחוז: שד' החשמונאים 6 ת"א, טל' 32634.
ירושלים: רח' יפו 68 (בית סולכור), טל' 226455.
חיפה: הנביאים 20 טל. 664671, 666182.

משרד העבודה · ארץ ישראל

המכון להשתלמות מקצועית משולבת
תל אביב, שד' דוד המלך 39, טל. 261467-8, 267436

קורסים מזורזים
למבוגרים • לנוער • לסטודנטים

פקידות ומזכירות

קורספונדנציה • כתבנות • חשבונאות •
• ארכיב •
קורס בוקר: 3.10 • קורס ערב: 4.10

נקוב בשיטת I.B.M.

• כולל קורס חינם בכתבנות •
• קורס מזורז ב־6 שבועות •

כתיבה במכונה

• קורס מזורז ב־12 שעות •
• כל יום נפתח קורס חדש •

הנהלת חשבונות

בהדרכת רואי חשבון מוסמכים • מבחני גמר בבית הספר. סוגים: 1+2, 2, 3.
קורס בוקר: 3.10 • קורס ערב: 4.10

שרוטל

תל־אביב אלנבי 140 (התחנה המרכזית) טל. 724335
ירושלים מרדכי בן־הלל 10 (פנת בן־יהודה) טל. 232748
רמת־גן ז'בוטינסקי 54 (פנת רמה) טל. 724335
חולון סוקולוב א'/70 (7—4 אחה"צ)

כל מה שרצית לדעת ב...

אנגלית, צרפתית,
עברית, ספרדית,
איטלקית, גרמנית, ועוד...

בתאריכים: 21.10 22.10 23.10 24.10 25.10

יפתחו קורסים חדשים באנגלית

* **כיתות מתחילים למבוגרים** מ־A.B.C. לימוד הכתב.
* **כיתות מתחילים באנגלית** לאלה המכירים שפות לועזיות אחרות.
* **כיתות לבינוניים** רמה א', ב', ג'; **כיתות למתקדמים** רמה א', ב', ג'.
* **כיתות למשתלמים** — ENGLISH CONVERSATION
* **הכנה לאוניברסיטה**
* ב־**22.10** יפתח קורס מיוחד ל: Modern English Business Correspondence.

השעורים שנקבעו לימי חג, יוחזרו.

כל קבוצת לימוד בכל השפות, היא בת 6 או 10 תלמידים בלבד

יעוץ והדרכה ניתנים בביה"ס בכל שעות היום, ללא התחייבות מצידך.

הלימודים בכל שעות היום, לפי בחירתך. מ־7.30 בבוקר עד 9.00 בערב
ניתנים גם שעורים פרטיים בכל שעות היום על־ידי מורים מעולים.

מרכז לשפות
קורן
COREN

החל מ־10.11 יפתחו הקורסים המפורסמים של "קורן" בכל השפות לעקרות בית, בשעות לפני הצהרים.

בוא לשעור נסיון ללא כל התחיבות מצידך ותיווכח!

תל־אביב, נחלת בנימין 3, טלפון 56747
תל־אביב, שד' דוד המלך 1, טלפון 266443
חיפה, רחוב החלוץ 27, טלפון 669265

בית־ספר טכני תיכון
לימודים אקסטרניים לבגרות

נמשכת ההרשמה!

לימודי ערב לבחינות

בגרות ומוקדמות חיצוניות

למועד אפריל 74.
הלימודים בתל־אביב וכפר־סבא מתחילים השבוע!
נמשכת ההרשמה בחיפה.

פרטים והרשמה:
מזכירות ביה"ס שד' דוד המלך 39 תל־אביב
טל. 269165
בימים א', ג', ד' 7.30—14.30
בימים ב', ה' 8.00—18.00
ביום ו' 8.00—12.00

פרוספקט יועבר לכל דורש!

הרמס
היום נפתחים קורסי ערב
• פקידות כללית
• מזכירות
• הנהלת חשבונות
לבחינות־סיווג ממשלתיות
בפקוח משרד העבודה
חיפה, הרצל 44 • ת"א, בן־יהודה 28

קורסים לאנגלית

בשיטה אמריקאית
ENGLISH 900
מתחילים, מתקדמים, משתלמים, שיחה.

הפתיחה מ־1.10

ההרשמה: ב"אולפנים לאנגלית", בבנין גימנסיה "הרצליה", ז'בוטינסקי 106, בשעות 4—8 בערב; ובמרכז שד' דוד המלך 11, 9—1, 4—7.

תלימודים בבנין גימנסיה "הרצליה" ת"א

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל
המדור ללמודי חוץ — חיפה

מודיע על

פתיחת ההרשמה ללימודי מתקדמים סמסטר א' תשל"ד

הקורסים ללמודים מתקדמים נערכים במסגרת ביה"ס ללימודי מוסמכים ומאפשרים לבוגרי בתי הספר הגבוהים לצבור נקודות זכות אשר עשויות להיות מוכרות (חלקן או כולן) לקראת תואר גבוה, זאת במידה שהתלמידים יתקבלו למית־הספר ללימודי־מוסמכים כסטודנטים מן המנין.

ההרשמה תחל ביום ב' 1 לאוקטובר 1973 ותסתיים ביום א' 30 לאוקטובר 1973.

ההרשמה תתקיים במדור ללימודי חוץ חדר 22א' בטכניון הישן בהדר הכרמל בשעות 10.00—12.00 בבוקר ומ־16.00—18.00 אחה"צ פרט ליום ו'.
שכר הלימוד לקורס בן שתי נקודות הוא —.260 ל"י. ולחיילים בשרות חובה —.40 ל"י.

בדבר פרטים נוספים נא לפנות למדור ללימודי חוץ ת.ד. 4959, חיפה. טל. 667618, 661151.

25 שנים למדינת ישראל

היא תקופה רבת השיגים בכל השטחים וכל העם מתגאה בהם. לציון מועד חגיגי זה, החלטנו להקים קרן מילגות בת 100.000 ל"י שבאמצעותה נעזור ל־1000 תלמידים חדשים לרכוש ידע, השכלה והשתלמות במקצוע. לבחירתך 500 קורסים ומקצועות, הניתנים ללימוד בביתך ובזמנך הפנוי בשיטות ההתכתבות היעילה, וביניהם:

מדעי המסחר	טכנאות והנדסה	השכלה כללית
☐ הנהלת חשבונות	☐ בנין	☐ בחינות בגרות ומוקדמות
☐ מבי חשבוני מדופלמים	☐ מכונות	☐ בחינות מיון לטכניון
☐ פקידות ומזכירות	☐ חשמל	☐ בחינות מלאים למורים
☐ ראיית חשבון	☐ הנדסאי מדופלם	☐ פסיכולוגיה
☐ כלכלה ומשק	☐ שרטוט טכני	☐ אנגלית (כל הדרגות)
☐ ציור וגרפיקה	☐ רדיו וטלויזיה	☐ עברית (כל הדרגות)
☐ המוסד	☐ רישוי מכשיר (קשר)	☐ ערבית
☐ ארגון ומנהל	☐ אלקטרוניקה	☐ צרפתית ☐ גרמנית
☐ בנקאות	☐ הנדסת מחשבים (בשפה האנגלית)	☐ G.C.E.
☐ עתונאות		☐ Cambridge Proficiency

שמי ______ כתובתי ______

25% הנחה משכר לימוד!

זוהי הענקה מיוחדת במינה, אשר אותה בראי מאד לנצל לטובת קידום עתידך. הפקד את הכשרתך בידינו המאומנות. אנו בעלי נסיון ומוניטין כתור בית הספר בכתב הגדול בארץ ומהחשובים בעולם. לשם קבלת פרטים מלאים ופרוספקט חנם סמן את הקורס המבוקש ושלח את התלוש בהקדם!

ירושלים בן־יהודה 2, ת.ד. 1259 · תל־אביב פינסקר 2, ת.ד. 4637 · חיפה בלפור 9, ת.ד. 4123

המכונים הבריטיים

טכניקום
גרפיקה
עיצוב גרפי, אריזות, ביתנים לתערוכה
שרטוט
מכונות, בנין וארכיטקטורה, עיצוב פנים
חיפה, הרצל 44. ת"א בן יהודה 28

אוניברסיטת חיפה

מודיעה על המשך ההרשמה

ללימודי מחשבת ישראל

ההרשמה תסתיים ביום ו', כ"ג בתשרי, 19.10.73.

טפסי הרשמה ודפי הסברה ניתן לקבל במזכירות ההרשמה באוניברסיטת חיפה בשעות הקבלה.

כתיבה במכונה תלמדו ב־12 שעות
בבי"ס למסחר "רימון" ת"א, רח' דיזנגוף 85, טלפון 281985
שיטה עיוורת · פיקוח ממשלתי

פקידות · חשבונאות ...
למד ורכוש את התואר טכנאי
המרכז להכשרה מקצועית
התחלה ההרשמה לקורס
טכנאי מכשור ובקרה
ההרשמה לשנה"ל תשל"ד 1973/74
למגמה לצילום
ברמה של מכוואות
טכניקום
אלקטרוניקה-טלויזיה
חשמלאים מוסמכים
אלקטרוניקה תקשורת
בפיקוח משרד העבודה
חיפה הרצל 44 ת"א בן יהודה 28

مكان الأصل

לעם ישראל, לצה.ל.

לבתיח"ר לצמיגים „אליאנס" ו„שמשון"

ללקוחותינו, לחבר העובדים ולכל הידידים

שנה טובה ומאושרת

שנת שלום. בטחון ושגשוג

מאחלים:

חל"צ בע"מ

חברה לשיווק צמיגים בישראל

המשרד הראשי והמחסן: תל־אביב, רח' תושיה 19, טל. 31405/6

ירושלים	:	פסברג מנחם, מחנה יהודה, אגריפס 88	טל. (02) 227362
תל־אביב	:	בית הצמיג בע"מ, רח' הרכבת 4	טל. 612472־612574
		בכור אלברט, רח' לוינסקי 129	טל. 32332
		„גומיהו" בע"מ, קיבוץ גלויות 19	טל. 822939־821380
		כהנא ברוך, רח' המסגר 8	טל. 35208
		כהן משה, רח' השרון 14	טל. 31754
		כל צמיג, רח' סברסקי 4	טל. 35574
		לטרמן בנימין, רח' מבידו 9	טל. 246157
		מקור הצמיג, שדרות הר־ציון 19	טל. 829552
		משולם נסים, צמיגי רכב. אלקלעי 5	טל. 444954
		פלוסקין צבי, דרך פ"ת 40	טל. 35658
		צמיגי־סולומון ב„בית־הרכב" מגדל שלום	טל. 56611
		צמיגי ארגנטינה, כביש הטייסים	טל. 749675
		רויטר אהרן את יצחק הייבלום גבעת הרצל 99	טל. 820196
יפו	:	אלקיס אביגדור, דרך שלמה 35	טל. 826077
		הגיפור, רח' אילת 4, פינת תרצה 5	טל. 823817
		מרכז הצמיגים בע"מ, דרך שלמה 12 (סלמה)	טל. 825028
גבעתיים	:	סטלר עוריאל, יצחק שדה 17	טל. 749334
רמת־גן	:	אלפיה יוסף, מודיעין 16	טל. 796142
		לוי אליהו, כביש הרצליה	טל. 796591
בני ברק	:	צמיג לכל, בר־כוכבא 8	טל. 791417
פרדס כץ	:	רוזמים יצחק, רח' ז'בוטינסקי 137	טל. 788209
נתניה	:	סנדר־שוורץ, תחנת דלק „עוז"	טל. (053) 23016
ראשון־לציון	:	ולסר מרדכי, רח' הרצל 80	טל. 941228
רחובות	:	הירש אליהו, רח' הרצל 116	טל. 952453
רעננה	:	ליס משה, כביש חיפה סבוב רעננה	טל. 921395
כפר־סבא	:	מזהאל יעקב, אזור התעשיה א', רח' טשרניחובסקי	טל. 928817
גדרה	:	תחנת שרות גדרה, רח' הרצל 3	טל. (055) 91059
חולון	:	צמיגי רפי, שדרות קוגל 1	טל. 840830
בת־ים	:	המהיר — אחים רגבי, רח' האורגים 15	טל. 864314
אזור	:	ארזין יצחק — כחלון מנשה, תחנת דלק	טל. 841136
באר־שבע	:	ליבוביץ יעקב, דרך חברון, איזור התעשיה	טל. (057) 4846
		אחים לופו, דרך חברון, איזור התעשיה	טל. (057) 4200
חיפה	:	צפלר יוליוס ובניו, דרך העצמאות 2 (חניון העצמאות)	טל. (04) 667338
		רוטנברג—גרין, רח' יפו 129	טל. (04) 521675
זכרון יעקב	:	גלשפן יעקב (לב־סל), רח' האורנים 6	טל. (063) 9306
חדרה	:	הרמן אהרון, כביש חדרה—חיפה	טל. (063) 22870
		צפלר יוליוס ובניו, כביש חדרה־חיפה	טל. (063) 22905
טבריה	:	ורדי יוסף, רח' הגליל	טל. (067) 20996
		יזדי אברהם, רח' הגליל	טל. (067) 20108
עכו	:	מוסך עכו, דרך הארבעה	טל. (04) 910036
פתח־תקוה	:	בית צמיגי ארצנו בע"מ, אזור התעשיה	טל. 908416
רמלה	:	ארקוסין חיים, הרצל 69	טל. 961425

שנה טובה
נעימה ונוחה
בחדרי שינה וארונות קיר
מעצבת
רהיטי כרמון
ייצור חדרי שינה וארונות קיר
אקסקלוסיביים
נשמח לייעץ לך בתכנון חדר השינה
שלך בהתאם לטעמך ולאפשרויותיך
רהיטי כרמון
תל־אביב, בן־יהודה 110, טלפון 246888

פורמאיקה
מבחר גדול ובכל המידות
להשיג במקור הפורמאיקה
מ. נבומיסט
רחוב הלפמן 13
טל. 821346 ת"א
מברך את לקוחותיו
וידידיו וכל הבאים
אתו בקשרי מסחר
בשנה טובה ומבורכת

DUTY FREE
למשוחררי מס כעת בלירות ישראליות
הטלוויזיה הטובה ביותר. במבחר דגמים הצבעים
מודלים חדישים ביותר
באספקה מיידית
פרטים בתגיות
המובחרות
יבואנים בלעדיים:
טלויזיה השמל
יבוא בע"מ
רח' פרישמן 52, ת"א
טל. 246513 — 222655

SABA
פרסום אתגר בע"מ

תקליטים?
אצלנו יותר זול!
אומן סמריאן מסכורם
בן־יהודה 8 תל־אביב
לכל לקוחותינו
שנה טובה ומבורכת

לכל לקוחותינו וידידינו
והבאים אתנו בקשרי מסחר
ברכת שנה טובה

האחים אלקון בע"מ
Mack TRUCKS
מאחלים
שנה טובה
לכל בית ישראל
תל־אביב, רחוב חמשביר 7
הסוכנים הבלעדיים של: מאק, פיירסטון, טימקן, פאפניר — אנגליה, אמריקן בוש, אליס צ'למרס

למשפחתנו, לקוחותינו וידידינו
בארץ ובחו"ל
שנה טובה ומבורכת
מאיר זגל ובניו בע"מ
בית־מסחר לבדי־ריפוד, בדים
דקורטיביים, מפות, וילונות,
שטיחים ובדי דפוס אמנותיים
תל־אביב, רח' הרצל 46, טל. 822703
אולם תצוגה:
תל־אביב, רחוב גור 1, טלפון 257036

חברה למוצרי פח
מרום בע"מ
תל־אביב, רח' אליפלט 5 טל: 825025, 825410
בהנהלת:
ב. בז'רנו א. בז'רנו י. סבן
מברכים את לקוחותיהם, ידידיהם ומכריהם
וכל הבאים אתם בקשרי מסחר
בברכת שנה טובה

אופנת דייבמן
רמת־גן, ביאליק 46, טלפון: 731298
מאחלת שנה טובה וחתימה טובה
לכל לקוחותינו, קרובינו, מכירינו וידידינו
מבחר גדול ועשיר במודלים חדשים לשנת 1974:
שמלות, שמלות קוקטייל, חליפות, מעילים ומעילי גשם, חולצות וחצאיות.
מחלקה מיוחדת לנוער ושמלות הריון.

למשרד הבריאות,
לחברי הקופה,
רופאיה ועובדיה
שלוחה ברכת בריאות ושלום
קופת חולים „אסף"

סלון למחוכים בודאפשטי
תל־אביב, רחוב שפרינצק 9, טלפון 255904
תוצרת קטנות וקלות נגד כאבי גב
שנה טובה — כתיבה וחתימה טובה
מאחלים: לילי ויצחק גרין

חברת „מגדן" בע"מ
לתעשית שוקולדה, סוכריות, ופלים, דרגיה וקקאו
תל־אביב, הרצל 146 טלפון 824311
מברכת את
פועליה, סוכניה, לקוחותיה וידידיה
בברכת כתיבה וחתימה טובה
אחים שפירא

בנימין פלסקוב
שרות נסיעות תיירות, מכס וטרנספורט בין לאומי
אחוזת בית 1 תל־אביב
מברכים את כל לקוחותינו וידידינו
וכל בית ישראל
בברכת שנה טובה

אנו מברכים בזאת
את ממשלת ישראל ומוסדותיה
את צבא ההגנה לישראל ומפקדיו
את מוסדות התנועה
את מוסדות ההסתדרות
את ידידינו ואת לקוחותינו
לשנת שלום ושגשוג
את תמורת הברכות האישיות
תרמנו לאילן.
העוגן
קיבוץ השומר הצעיר —
להתישבות שיתופית בע"מ

לעגת חג ולכל השנה
שמנת מתוקה
טרה

טפטים „עדיב"
רח' בוגרשוב 55 ת"א, טל. 290398
בפרוש השנה החדשה
מאחלת ברכת
שנה טובה ומבורכת
לקהל לקוחותיו, מכריו
ולכל בית ישראל

לבני עירי **יוצאי הורודנקה**
ולידידי היקרים
שלוחה ברכתי לשנה החדשה
שתהא שנת שלום,
בריאות והצלחה בכל
רות פאדווי מארה"ב
כעת בישראל במלון דן, תל־אביב
ערה"ש תשל"ד

מפעל להלבשת גברים
„קוטוניה־ליבוביץ" (מר־זיג)
תל־אביב, רח' נחלת בנימין 39 (הכניסה בפסג')
ייצור ומחסן מכירות
חליפות, מכנסים, ז'קטים, חלוקים ארוכים וקצרים, חולצות, מכנסים קצרים
מערכות חוף
איכות גבוהה, דגמים חדישים, מגוון מעולה
מאחליב ללקוחותינו, ספקינו, קרובינו וידידינו
שנה טובה

אגודת צער בעלי חיים
רמת־גן
נחלת־יצחק, רח' חפץ חיים 4
(ליד „יצהרי") טל. 267394
מאחלת לכל חבריה וחובבי חיות בית
שנה טובה ומבורכת
התובב בעלי חיים — מתענג מהחיים

לכל לקוחותינו, ידידינו ומכרינו
מאחל שנה טובה
אופנת ווינברגר
תל־אביב, רחוב גרוזנברג 28
(בקרבת נחלת־בנימין 10)

ללקוחותינו וידידינו
ברכת שנה טובה

מ. קפלן בע"מ
תל־אביב, רח' כפר גלעדי 10, טל. 824976
- יבואנים של חוטי תפירה וחוטים סינטטיים
- ספקים יחידים של חוטי כותנה המיוצרים ע"י „אתא", חברה לטכסטיל בע"מ
- מפיצים בלעדיים בישראל של חוטי ניילון המיוצרים ע"י מפעלי רוגוזין בע"מ

מאחלים:
לידידיהם, מכריהם, לקוחותיהם
ולכל הבאים אתם בקשרים
ברכת
שנה טובה ומאושרת

מגרסת „דגן"
ביח"ר לקילוף ועיבוד קיטניות ודגנים
ניסן מאיר
מברך את לקוחותיו, ספקיו
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה
ראש־העין, אזור התעשיה, טלפון 919643

פינתי PINATI
זהו סמל תוצרתנו
סמל האיכות והשיב
פרוכטנבוים
בית חרושת לרהיטים
טלפון 34396
מברך את כל לקוחותיו, עובדיו
וכל הבאים אתו בקשרי מסחר
בשנה טובה ומבורכת

שקד חברה לשמירה ונקיון בע"מ
אבן גבירול 181, ת"א, טלפונים 459201 — 443919
. ביצוע כל שרותי שמירה ונקיון
ברכת חג שמח
לכל לקוחותינו וידידינו

עם הדגמים המקסימים
לסתיו־חורף 1974
אנו מאחלים שנה טובה ומאושרת
לכל
בית
ישראל

תל־אביב: אלנבי 36, אלנבי 56 — חיפה: הרצל 9

שלוחה ברכת
שנה טובה ומבורכת
שנת שלום

סוכנות לאומית
לבטוח בע"מ

מיכלי כרמל

בשנת שגשוג ושלום

חולי הלבביים
שנה טובה
שנת שגשוג ושלום

הנרי יוסף בנא

ידידינו
בית ישראל

פולקסואגן

לידידינו, ללקוחותינו, לסוכנינו
ולכל הבאים אתנו בקשרי עבודה

שלוחה ברכת
שנה טובה ומבורכת
שנת שלום

סוכנות לאומית לבטוח בע"מ
ה. ז. אפטוביצר
וחבר העובדים

מיכלי כרמל
הנהלת מיכלי כרמל, תעשיות קרטון גלי בע"מ

מברכת את
עובדיה, לקוחותיה
והנהלת כור

בשנת שגשוג ושלום

איחולי הלבבים
לשנה טובה
שנת שגשוג ושלום

לכל החברות העובדות עמי
ולכל לקוחותי ומכרי

הנרי יוסף בנא
סוכן „פז" חברת נפט בע"מ
טלפון 56356 נצרת

ללקוחותינו, לידידנו,
ולכל בית ישראל

שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ושגשוג
הנהלת מפעלים חימיים
ד"ר ויגרט בע"מ
חיפה, ת.ד. 4145, טל. 721042
תל־אביב, רח' המזרחי 16

למשרד התחבורה
למשרד הרשוי חיפה, למנהל ולעובדים
לצה"ל
ללקוחותינו וידידינו
שנה טובה ומבורכת
ביה"ס לנהיגה „עצמאות" חיפה

ללקוחותינו קרובינו וידידינו
שלוחה ברכת שנה טובה ומבורכת
„בוקסבאום" תכשיטים
חיפה, רחוב הרצל 55, טל. 663448

נור חיפה
חברה לתעשית גפרורים
מברכת את ידידיה ולקוחותיה
בשנה טובה ומבורכת

פולקסואגן
טנוס את נג'אר
מוסך מוסמך
מאחלים חג שמח ומבורך
לקליינטים שלנו ולכל תושבי המדינה
נצרת — ליד מגרש הכדורגל, טלפון 56057
בבית 54470

ברכת שנה טובה
לכל לקוחותינו, ידידינו
והבאים עמנו בקשרי מסחר
✶ סלונים ✶ מטבחים
✶ מחלקה מיוחדת לחדרי שינה

הרמן
רהיטי הרמן
נגרית ש. וינברגר בע"מ
חיפה, גשר פז (מול תחנת
מכבי אש החדשה)
טל. 529087, 668486

רהיטי ורד ידיד ובניו
חיפה הרצל 59

מברך בברכת
שנה טובה וחג שמח
את כל מכריו וידידיו וכל צבור לקוחותיו
בנאמנות ובמסירות
שרות טוב רצית בורך קנית
חג שמח

SAKER סקר

אליעזר סקר בע"מ
הספקה טכנית
מפיצים יחידים בישראל
מלגזות קטרפילר
טאומוטור
חיפה, דרך העצמאות 33, ת.ד. 91, טלפון 641704
מאחלים לכל ידידיהם ולקוחותיהם
שנה טובה ומבורכת

לידידינו,
לכל הבאים אתנו בקשרים
ולכל בית ישראל

שנת שלום, בטחון ויצירה

יאני בע"מ
חברה להנדסת חשמל

תל־אביב	חיפה
רחוב צירלסון 4	שדרות מוריה 50
טלפון 443111/2	טלפון 82671

למרכז קופת חולים
להנהלה המחוזית והמוסדות
לסגל העובדים ונציגיהם
לחברי קופת חולים הכללית

ברכת שנה טובה

הנהלת קופת חולים
מחוז חיפה

א. נין נון ושות' בע"מ
חיפה דרך העצמאות 61 טלפון 524302, 527356
ת"א ככר המדינה, רח' ה' באייר 4 טלפון 251966
מחשבים אלקטרוניים RVF
ציוד ומיכון משרדי
מאחלים ללקוחותינו וידידינו
שנה טובה

אנו מברכים
את כל לקוחותינו, ידידינו ומכרינו
בשנה טובה,
שנת שגשוג ובניה

הנדסה ימית אזרחית
בע"מ

השנה החדשה שתהיה שנת
אריכות ימים
בריאות ושלוה
וביטוח ללא דאגה

לכל מבוטחינו, ידידינו
והבאים איתנו בקשרים

מאחל
יעקב אשכנזי
סוכנות לבטוח בע"מ
חיפה, רחוב הנביאים 28
טלפון 668252, 534506

שנה טובה
ומועדים לשמחה

מאחל
לכל אורחיו וידידיו

אברהם דרזנר
מלון „ציון" חיפה

יוסף פיק
חיפה, רח' הרצל 32, טל. 663906
מברך את כל בית־ישראל
בשנה טובה
חייטות מעולה לגברים וגברות

שנה טובה ומבורכת
לכל לקוחותי
מאחל חיים פרץ — מכון פנהרים
קרית ביאליק, טלפון 04—722438

בחיפה
בגדי הריון
אליבה
בית הקרנות
רח' הרצל 18, בחצי ה'
קומה טל. 660314

לכל לקוחותינו
שנה טובה
ומבורכת

מ. הורוביץ (מה"דין)
תוך בתים — מגרשים
נכסי דלא ניידי
חיפה, נורדוי 7
טל. 665938, 662644
מאחל ללקוחותיו, ידידיו
שנה טובה ומבורכת

שטיחי כרמל

החנות המפוארת
וסמל היושר המסחרי בחיפה
— שרות אישי הוגן —
מברכת את
לקוחותיה וידידיה
בשנה טובה ומבורכת

וילונות
טפטים
ודקורציה
לראשונה בארץ
החלפת שטיחים
חידוש ניקוי
תיקון שטיחים
מכל הסוגים
ריפוד מודרני
וחדשני לרהיטים

CARPETS
שטיחים
חיפה, רח' הרצליה 6 טל. 645514

מפעלי ישראל
דיאמנט ובניו בע"מ
רח' יפו 35, חיפה

מברכים את לקוחותיהם ועובדיהם
ואת כל בית ישראל
בברכת שנה טובה ומבורכת

ברכת שנה טובה וטעימה
לכל לקוחותינו וידידינו

מנעמים
ביח"ר לופלים חיפה

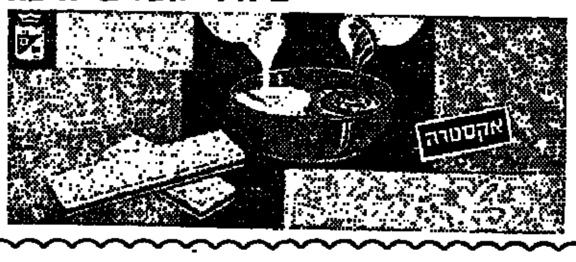

„הדר" סוכנויות לצרכי צילום בע"מ
מ. את ש. אינדיצקי
תל־אביב, רח' אחד העם 38—36
טלפון: 623407/8

סוכנים בלעדיים של:

Nikon מצלמות ומסרטות
Metz מכשירי בזק
Beaulieu מסרטות
Ricoh מצלמות ומקרנים
Sankyo מסרטות ומקרנים

מברכים את כל לקוחותיהם
וכל הבאים אתם בקשרי מסחר

בברכת שנה טובה
שנת שלום ויצירה

מכירה והשחזה מוצרי „סולינגן"
שלמה לובלינסקי
השחזה
נחלת בנימין 16
תל־אביב
טלפון 57742

לכל לקוחותינו וידידינו
שנה טובה

נפתלי ואריאלה גולומב
נפתלי גולומב ושות'
סוכנות לבטוח בע"מ

מברכים את כל לקוחותינו וידידינו

בברכת שנה טובה
שנת שגשוג והצלחה

חברת **InaRouef COSMETICS**

מברכת את לקוחותיה וסוכניה
בברכת
חג שמח ומועדים לשמחה

לכל הלקוחות והידידים
איחולים לבביים
לשנה טובה
ומבורכת
— בהלבשה מעולה

כאת: טלמן ושות'
בבעלות: מרדכי והילדה גרינפלד
ת"א, רח' נחלת בנימין 27 טל. 615397

יעקב וגנר
שרות נאמן בכל ענפי הביטוח
ת"א, רמת־אביב, רח' גרונימן 10, ת.ד. 299 טל. 410770
מברך את לקוחותיו, ידידיו, קרוביו
וכל הבאים אתו בקשרי מסחר
בשנה טובה ומבורכת

פסח שלופברסקי ושות'
בע"מ
אזור — רחוב תמוז 21 טלפון 842228
תיקון טרקטורים בכל הגדלים
ומילוי גלגלי שרשרת במכונה אוטומטית
ללקוחותינו, עובדינו וידידינו
שנה טובה ומבורכת

مكان الأصل

ברכות נתניה עיר הנופש הבינלאומית לשנת תשל"ד

חומת אנך
להשקעות ולפתוח (1960) בע"מ
נתניה, רחוב סמילנסקי 25
טל: 23867, 22359, 22682, 22692

מברכת את
נשיא המדינה
צת"ל
יו"ר תנועת החרות מנחם בגין
ראש עיריית נתניה, חברי העיריה ועובדיה
יו"ר ומרכז הקבלנים והבונים בישראל
את כל הפקידים והעובדים בחברתנו.
לקוחותינו, וכל הבאים אתנו בקשרי מסחר
וכל בית ישראל
שנת בנין עליה יצירה ושלום

ציון פדלון
חברה קבלנית לבנין ולבתים משותפים בע"מ
נתניה, רחוב הרצל 32, טל. 22827—053

מברכים את לקוחותינו, ידידינו
צוות העובדים, וכל הבאים אתנו בקשר
בברכת שנה טובה ומבורכת

רונן יצחק
מפעלי בניה בע"מ
רח' דיזנגוף 2 נתניה, טל. 053/27829
בונה דירות בבתים משותפים בהדרים נהוים באזורים היפים של נתניה

מברך את לקוחותיו, ידידיו
וכל הבאים אתו בקשר
בברכת שנה טובה ומאושרת

בן. עדני ושות'
חברה להשקעות ובנין בע"מ
נתניה, רח' ספטמבר 15, טל. 28646

בונים דירות פאר עם כל השכלולים ברחובות: סמילנסקי, שדרות-חן, רח' ראשון לציון, ספטמבר ובמרכז העיר משרדים וחנויות

מאחלים ללקוחותינו וידידינו
שנה טובה, שנת עליה, בנין ושלום

"פאר החדסינה"
נתניה, רחוב החלוצים 8 (ע"י "אגד")
במבחר הגבאות ענק של אריחי חרסינה וקרמיקה
מברך את לקוחותיו
בברכת שנה טובה

צלם "קלמן"
עברנו לרחוב החלוצים 10 נתניה טל. 25613־053
לכל לקוחותינו וידידינו
שנת אושר ועושר

"שדטודס"
עירית נקיעות והירות בע"מ
נתניה, רח' שמואל הנציב 6, טל. 22253/4־053
מברך את לקוחותיו וידידיו
בשנה טובה ומאושרת

מלון פנסיון "ארמון" - כשר
[illegible]
נתניה, רח' ראשון לציון 11 טל. 053/22884
[illegible]
מברכים את לקוחותינו
בשנה טובה ומבורכת

מלון גרינשטין
נתניה, רח' דיזנגוף 47, טל. 22026—053
מברך את קרוביו, ידידיו, ואורחיו
בשנה טובה ומאושרת

שנה טובה ומבורכת
שנת שגשוג ושלום
לכל ידידינו לקוחותינו
ולכל הבאים אתנו בקשרי מסחר
טחנת קמח נתניה בע"מ
אזור התעשיה נתניה, טל. 053/24801
טחנת קמח אשדוד
טלפון 31633—055

מלון "גן־המלך"
נתניה, רח' דוד המלך 10,
טלפון 23913
טובה ונתן וינשטוק
מברכים את בני משפחותיהם,
אורחיהם וכל הבאים אתנו בקשר
בשנה טובה ומאושרת
ומזמין את אורחיו לבלות בחג הסוכות
במלוננו המפואר — מחירים עממיים

אברהם ח. ד. ג'יאן בע"מ
חברה קבלנית לבנין ועבודות צבוריות
נתניה, רח' הרצל 30, טל. 22671־053
בונה בתים משותפים ובניני צבור ותעשיה

ללקוחותינו, ידידינו ועובדינו
ברכת שנה טובה
שנת בנין ובטחון

"פלד" נתניה
חברה קבלנית לבנין בע"מ
שדרות ויצמן 6
בונה חנויות, משרדים, אולמות במרכז העיר
שד' ויצמן 4 — שהם 3 עם פנוי
מברך את לקוחותיו וידידיו
בשנה טובה תכתבו ותחתמו
— אושר ועושר

דוד יקיר
כל ענפי בטוח
בא כוח אחוד סוכנויות בטוח בע"מ
נתניה, רחוב שער הגיא 8, טלפון 23889
מאחל
שנה טובה

דהיטי "חן"
הרצל 43, נתניה
מוכנות לרהיטים מובחרים, סבריות "עבריה"
מבחר רהיטי יבוא, חדרי שינה מתוצרת "ריבה"
מברכים את לקוחותיהם
וכל הבאים בקשרי־מסחר
בשנה טובה

לבני חלד בע"מ צבעז
נתניה, רחוב הרצל 35 טל. 23303—053
סוכנות "פזה" — מקרר "פרידמן"
מברכים את לקוחותיהם וידידיהם
בשנה טובה ומבורכת

חיים יושפה נגריה מכנית
נתניה, אזור התעשיה, טלפון 22346
מברך את העובדים, הלקוחות,
הקרובים והידידים
בשנה טובה ומבורכת

ברכת
שנה טובה
אחים פיקס
אלקטרוניקה בע"מ
נתניה
רחוב הרצל 51 טל. 23449
שד' בנימין 12 טל. 23449

שנה טובה
שנת שלום
ובטחון בכבישים
תחנת "פז"
נתניה, רח' הרצל 48
טלפון 24933
ציון יעקב

קליך משה
"מגן עם"
סוכנויות ביטוח בע"מ
נתניה, רח' הרצל 32
(מול בנק הפועלים)
ת.ד. 2200, טל. 23981
מברך את כל
לקוחותיו וידידיו
וכל תושבי נתניה
והסביבה

בברכת
שנה טובה
ומבורכת

א. פרופסורסקי
נתניה, רח' החלוצים 2
ע"י "אגד" טל. 23063
סוכנות ראשית "זהר"
מברכים את
לקוחותינו וידידינו
בשנה טובה
ומאושרת

קונדיטוריה יעקובוביץ
נתניה
רח' שמואל הנציב 3
טלפון 27759
מברך את
לקוחותיו וידידיו
בשנה טובה

סלון לתסרוקות "סלינה"
רח' סמילנסקי 7 נתניה
מברך את כל לקוחותיו
וידידיו
בשנה טובה ומבורכת

אריה פיקסלר
סוכן ביטוח
נתניה טל. 23466
מברך את לקוחותיו
בשנה טובה

חנן את בלנקיטני
סוכנות לביטוח כללי
נתניה, שד' ויצמן 2
טלפון 23202
ללקוחותינו וידידינו
שנה טובה

מלון פנסיון
מצפה־ים
כשר
נתניה, רח' קרליבך 4
טלפון 23730
לכל לקוחותינו
שנה טובה

תיווך "יושר" נתניה
רח' שער העמק 3
טלפון 24068—053
רח' כפר עצמאות 10
טלפון 25763—053
מברך את לקוחותיו
וידידיו
בשנה טובה
ומבורכת

המאדגן
נתניה, רח' דיזנגוף 32
טלפון 24802—053
בהנהלת אורי אש
תיווך, הזמנת מקומות
לבתי מלון ועסקי ביטוח
מברך את לקוחותיו
וידידיו
בשנה טובה
ומאושרת

"הדר"
אפנת גברות
סמילנסקי 14 נתניה
מאחל ללקוחותיו וידידיו
שנת שלום
בריאות ואושר

"מטבחי דליה"
מורכבים לפי יחידות
ומתאימים לכל מטבח
נתניה, שמואל הנציב 5
מברכים את לקוחותינו
בשנה טובה

Ruby Jewellery
תכשיטי "ענבר"
בית"ר ללטוש יהלומים ולתכשיטים
נתניה, שד' בנימין 31, טל. 22233
תערוכה מתמדת
משעה 8.00 עד שעה 20.00
מברך את לקוחותיו וידידיו
בשנה טובה ומבורכת

ברכת שנה טובה
לכל לקוחותינו וידידינו
מאחל יצחק מרשקוביץ ומשפחתו
סוכנות לבטוח בע"מ
נתניה, רח' הרצל 15, טל. 22290־053

מלון פנסיון "מרגוע"

ליד חוף הים נתניה
כשר
25022 — 25021־053
רח' ראשון לציון 8
מברכים את אורחינו, ידידינו
וכל בית ישראל
בשנה טובה ומאושרת

רהיטי מבט
נתניה, שמואל הנציב 13
מברך את כל לקוחותיו, ידידיו ומשפחותיהם
בשנה טובה ומשגשגת

סלון ה־2000
נתניה, רחוב ברקת 4
מבחר גדול של כל סוגי הנגבי מכשירי החשמל
מטבחים מהדורים וריהוט בית
מברכים את לקוחותינו וידידינו
בשנה טובה

מילצקי שמחה בע"מ
קבלני בנין
רחוב שמואל הנציב 10, נתניה, טל. 22919
מברך את כל לקוחותיו,
העובדים והידידים ובני המשפחות
בשנה טובה ומבורכת

מוסך אמתי איליה ושות' בע"מ
(מוסך קרות)
[illegible]
נתניה, אזור התעשיה (ע"י בי"ס אורט) טל. 22946
לכל לקוחותינו וידידינו
שנה טובה ומבורכת

ש. פיקסלר
נתניה, רחוב הרצל 34, טל. 22963
בית מסחר למתכת ברזל, כלי עבודה וצבעים
מברך את כל לקוחותיו וידידיו
את צה"ל וכל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

"פרידמן זגוגי"
נתניה, שד' בנימין 14, טלפון 28641
[illegible]
מברכים את לקוחותיהם וידידיהם
בשנה טובה ומשגשגת

א. אוריאל בע"מ
חברה קבלנית לבתים משותפים
נתניה, רח' שמואל הנציב 17, טל. 22667־053
מאחל שנה טובה

קונדיטוריה יעקובוביץ
נתניה, שמואל הנציב 3
מאחל ללקוחותיו, קרובי המשפחה ולידידיו
שנה טובה ומבורכת

לנשיא המדינה
ליו"ר הכנסת
לראש הממשלה
ולשריה
לחברי הכנסת
ללקוחותינו, עובדינו
ולכל הבאים עמנו
בקשרי מסחר
ולכל בית ישראל
באשר הם
מבדר-דוגרי באהבה!

שנה טובה ומבורכת
מאחלים
בדר דוגרי ושות'
חברה לקבלנות ובתים משותפים בע"מ
רח' שמואל הנציב 5 נתניה טל. 23487־053

חב' "סוסנה"
נתניה, רחוב החלוצים 2
בונה דירות פאר 3—4 חדרים ברחוב
תחכמוני במחירים ובתנאים נוחים.
מאחל לכל בית ישראל
שנה טובה

מלון פלס בע"מ נתניה
בהנהלה חדשה
רחוב גד מכנס 33, טלפון 32־24731־053
מברך את אורחיו וידידיו
בשנה טובה ומבורכת

טיגרמן - בלכמן
קבלני בנין
נתניה, רח' שמואל הנציב 4, טל. 22343
ללקוחות, לידידים והעובדים
ברכת שנה טובה ומאושרת

"אטלס" — משרד נסיעות, תיירות והובלה
מאחל ללקוחותיו, ידידיו וקרוביו
ברכת שנה טובה ומאושרת
י. איפרמן
נתניה, רח' הרצל 29, טל. 24831—053

שטטלר
חנות הכלבישים — יעוץ ונוער
נתניה, רחוב שער העמק 8, טל. 24806
[illegible]
מברך את לקוחותיו וידידיו
בשנה טובה ומבורכת

בתי מלון
"מטרופול" ו"מטרופול גרנד"
כוכב א' — כשר
נתניה, רחוב גד מכנס 17 ליד חוף הים
טל. 24074 — 22768
מברך את כל לקוחותיו
וכל הבאים אתנו בקשר
בברכת שנה טובה שנת אושר ועושר

יוסף יחדיו ובנו
נתניה, רחוב הנוטע 2, טל. 22378
היהוד דירות, חנויות, מגרשים וכו'
מברך את לקוחותיו, ידידיו וקרוביו
וכל הבאים אתנו בקשר
בברכת שנה טובה, שלום ושגשוג

אחים ביטר בע"מ

תל־אביב, אלנבי 119, הבית הכחול, טל. 612760

סחורות ברזל וכלי עבודה

מומחים לצירים
וסוגרים הידראוליים

מברכים את כל ידידיהם ואת לקוחותיהם
ואלו שעומדים אתם בקשרי מסחר

בשנה טובה
שנת בנין ויצירה

ר ה י ט י
ג ל ע ד

ת ל ־ א ב י ב

אבן גבירול 25, טלפון 282490, 280709
רחוב בן יהודה 55, טלפון 223905
בית חרושת: גבעתיים, רחוב כורזין 5, טלפון 745967

לרשותך מבחר גדול מאד של רהיטים שיותאמו לדירתך. התכנון נעשה ע"י מעצבים מהטובים ביותר בארץ, שייעצו לך בבחירה ובתכנון.

פנה **לרהיטי גלעד**

ודירתך תהיה אטרקציה מהנה לך ולידידיך

ללקוחותינו וידידינו
שנה טובה

אבינעם ארליך

יצוא, יבוא, יציקת וסחר
מתכות אל ברזליות

תל־אביב, רחוב סלמה 47-53
טלפון 823386, (נוסד 1922)

למכירה מוטות ופחי פליז
מסילי פליז ואלומיניום

מכל המידות והסוגים
קונים בכל כמויות
גרוטאות אל־ברזליות:
אלומיניום, נחושת, פליז וכו'

לכל הבאים אתנו בקשרים
ברכת שנה טובה ומבורכת

לידידינו
ללקוחותינו
לסוכנינו, לספקינו
ולעובדינו

מהים עד לירדן
מהחרמון ועד לאופירה

שלוחות ברכותינו
לשנת שלום ובטחון

ירדניה — חברה לבטוח בע"מ
הלבנון — חברה לבטוח בע"מ

הצורפים בע"מ

בית חרושת לדברי כסף

תל־אביב, טלפון 821683

*

מאחל לכל לקוחותיו

שנה טובה ומבורכת

עשת - לפיד בע"מ

רח' עליה 55, טלפון 824369 — 824509 ת"א

ייצור וחידוש חלקי חילוף לתחבורה ולתעשיה

* שיפוץ מנועים
* ייצור בוכנות וטבעות
* ייצור כוכבים ודרמים וחלקיהם למשאיות וטריילרים

מברכת את כל לקוחותינו וידידינו

בשנה טובה ומבורכת

שנת שלום וברכה
שנת בריאות ושגשוג

לכל לקוחותינו, ספקינו וידידינו

אבזם בע"מ

ביח"ר לאבזמים וכפתורים אמנותיים

בית החרושת בבני־ברק: רח' העבודה 18, טל. 863039
מחסן המכירות בת"א: ננבשיתי 13, טלפון 821861

ללקוחותינו וידידינו

מיטב הברכות
לשנה החדשה

מאחל:

חנינא בידרמן
בטוחים בע"מ

רהיטי "הרקו"

משפחת הרשקוביץ

* ריהוט שהוכיח טיבו ויעילותו

מאחל לכל לקוחותינו וקרובינו
והבאים עימנו בקשרי מסחר

שנה טובה ומבורכת

תל־אביב, רח' המלך ג'ורג' 70, טל. 285619
בית החרושת:
רח' שלמה המלך 33—31, טלפון 237628
תל־אביב

קפיטולניק
KAPITULNIK

ללקוחותינו ידידינו וקרובינו - שנה טובה

לכל ידידינו ומכרינו
והבאים אתנו בקשרי מסחר

בברכת שנה טובה

סופר־דהים
רח' כפר־גלעדי 32, טלפון 829520

רהיטי עצמון
רחוב הרצל 57, טלפון 826196

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצבא ההגנה לישראל
ולכל תושבי המועצה

שנת שלום וברכה

מאחלים

מועצה אזורית
בני שמעון - אבשלו"ם

אזור בני שמעון לפתוח והיתון בע"מ

"שלום" מכון לקרבורטורים
רח' החשמונאים 5 בני־ברק
טלפונים 782098 — 787800

א. הרמן ושות' בע"מ

רחוב עליה 55, טלפון 824369—824509 תל־אביב

סוכני בתי חרושת

UTP

אלקטרודות וחוטי הלחמה
לרתוך בטמפרטורות נמוכות
תוצרת שווייץ

בוקסות ומוטות ברונזה משוכה
יציקה אפורה צנטרפוגלית
מכשירי ריתוך

מברכים את כל לקוחותינו בשנה טובה ומבורכת

לכל ידידינו

שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ואושר

בית כפר הנשיא

שנה טובה ומבורכת

לכל לקוחותינו, מכרינו וידידינו

ד. זיבצקי

סוכנות לביטוח בע"מ
תל־אביב, שדרות רוטשילד 21
טלפונים: 7—623496

היצרנים הראשיים והראשונים
בשטח הפלסטיקה בישראל:

- כלי בית ומטבח
- צנורות וחבורים
- מיכלי הדחה (מאגרות)
- מושבים למכוניות
- ציוד משרדי CAWAPLAST
- מוצרים טכניים למשק ולתעשיה

ללקוחותינו וידידינו
שנה טובה

חוליות פלסטיק

חוליות פלסטיק

תעשית פלסטיקה חוליות

המפעל: קב' שדה נחמיה, ד.נ. הגליל העליון, טל. 067-40736/7
מחסן: ת"א, רח' המלך ג'ורג' 18 ב' טל' 285464

גבי מודל בע"מ

בית חרושת לסריגה
תל־אביב, רחוב לבנדה 32

מברך את כל לקוחותיו, ספקיו
וכל הבאים אתו בקשרי מסחר

בשנה טובה ומבורכת

ללקוחותינו, ידידינו
וכל הבאים אתנו בקשרי מסחר

שנה טובה ומבורכת

ש.ב.נ. חברה לשרותים כללים ונאמנות בע"מ

שרותי נקיון במשרדים, רבי קומות, מפעלים וכו'
תל־אביב, רחוב אבן־גבירול 63 טלפון: 267153

ללקוחותינו ולידידינו

שנה טובה

סלון ארמנד אלן
רח' בן יהודה 104 תל־אביב

ללקוחותינו, ספקינו,
לידידינו ועובדינו
שנה טובה ומאושרת

מיה

מוצרים נבחרים ילדים ומוצרים לילד

לחשיג בבתי המסחר המובחרים

Mia
קונים גבוהה

"Harahit" • אחים שמש בע"מ • "הרהיט"

* רהוט מתוצרת עצמית לפי הזמנה ותכנית
* רהוט יבוא מעולה: טיק, פוליסנדר, אלון
* שטיחי „כרמל" בשפע גדלים וצבעים

לכל קרובינו, ידידינו, לקוחותינו
והבאים אתנו בקשרי מסחר

המכירה בהוד השרון — אין לנו סניפים או סוכנים בשום מקום בארץ

שנה טובה ומבורכת
שנת שגשוג ופריחה

הוד-השרון, ת.ד. 75, טלפון: נגריה-924154, תצוגה-924332,

هكذا من الأصل

صورة عن الأصل

הפינה הירושלמית

פרסום בן־נאים פסג' רסקו רח' הלל 23 טל. 227222
מאחל לכל המפרסמים ב„פינה הירושלמית"
ולכל תושבי הבירה
שנת בריאות ושלום

יצחק ביר בע"מ
מברך את כל בית ישראל בשנה טובה ומאושרת
* מלאכת מחשבת
* צורפות כסף
* תשמישי קדושה
* חפצי חן

ירושלים — רוממה אזור התעשיה, ביתן א', טלפון 526313

SOVA שובע
KOSHER כשר
מסעדה בשרות עצמי
אולם לחתונות, בר־מצוה ומסיבות
רחוב ההסתדרות 3, טל: 222266 ירושלים
לרשותכם קפטריה במוזיאון ישראל
ברכת שנה טובה לכל לקוחותינו

מועדון עין הרים
בריכת השחיה שורש
בריכת ירושלים
מלון מועדון שורש
מושב שורש
מברכים
את מכרינו, ידידנו והבאים עמנו בקשרים
בשנת בנין ויצירה, שנת שלום ובטחון

ז. וילשטיין בע"מ
ציוד ומיכון משרדי, ירושלים — סוכנות הארגז
רחוב יפו 38, טל: 223610 — 221540
מיטב ברכותינו ואיחולינו
לכל לקוחותינו לשנה החדשה

המצודה החאן והפונדק
מאחלים לכל לקוחותינו, ידידינו,
מכרינו והבאים אתנו בקשרי מסחר
שנה טובה ומבורכת

האחים אלה
רחוב יפו 210 טל. 532764 ירושלים ע"י כפר נורדאו
מברכים את תושבי הבירה
בחג שמח וגמר חתימה טובה
נותרו למכירה משרדים וחנויות
ברחוב אבן ישראל ירושלים

74 פג'ו
204
304
404
504
PEUGEOT

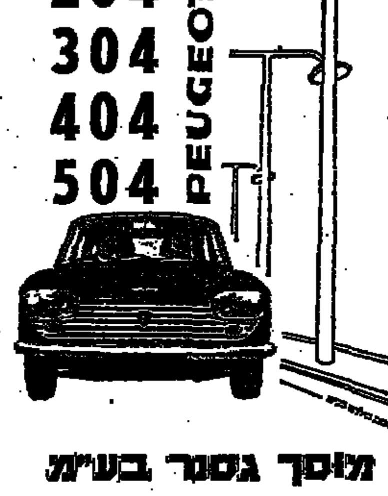

מוסך גסנר בע"מ
לכל לקוחותינו, ידידינו
והבאים אתנו בקשרי מסחר
ברכת שנה טובה ומבורכת
סוכנות ושרות בלוד
מכירות רכב, חלקי חילוף ומוסך טל. 523221/2
תחנת סיכה טל. 525736 • פחחות טל. 522634

קור־פלסט
רח' הלל 28, טל. 226073, 226225, 223750
* טפטים
* תקרות
* רצוף פלסטי
* שטיחים מקיר אל קיר
* בצוע מעולה, ייעוץ חינם

ברכת שנה טובה
לכל הלקוחות, הידידים והמכרים

אלקטרוקור
חנגיה את עמי — רח' ינאי 3 ירושלים
* תקון והרכבה של: מקררים חשמליים
* חדרי קרור * ציוד למכולות ומסעדות
מברכים את כל הלקוחות והידידים
בברכת שנה טובה ומבורכת,
שנת בטחון ושלום

מוריס חי־אוטו מרכז
עסקי רכב
רח' יפו 31, טל. 232900, ירושלים
מברך את לקוחותיו, ידידיו
וכל הבאים בקשרי מסחר
בשנה טובה ומבורכת

מעונות ובנין בע"מ
קבלני בנין בתים משותפים
מנהלים: מ. לוסטיגמן וי. לרנר
כ"ט בנובמבר 14, טל: 67567
מברכים את כל הבאים עמם בקשרי מסחר
ואת כל בית ישראל
בשנת עליה, בנין ופיתוח
בכל רחבי המדינה

האם את מצפה?
ובכן, נתכנן במשותף, את הלבשתך,
לתקופה ביתה זו, לפי מצבך האישי.
המצפה לך, בברכת שנה טובה
„גלינא" - אופנת הריון
בן־יהודה 38 ירושלים

י. את י. מרקוס בע"מ
מגדניה וביח"ר לגלידה
המלך ג'ורג' 4 ירושלים
מאחלים לכל הקרובים והלקוחות
שנה טובה ומבורכת

ב"ה
„מעלה את ירושלים
על ראש שמחתי"
תכשיטים תימניים ועתיקות ירושלים
לכל הלקוחות
והידידים
ברכת
שנה
טובה
ומבורכת
„תרשיש"
רח' המלך דוד 18
ירושלים

שכטר יהודה
רח' יפו 38
פינת רח' אלישר
טל. 222785 ירושלים
סוכנות למכונות
כביסה „זהר"
סוכנות אמקור —
טלויזיה, רדיו פיליפס
מעבדה משוכללת
לשרות ותקוני
טלויזיות
שנה טובה

„פאות אלגנט"
הסלון הירושלמי
לפאות
בהנהלת המומחית
דבורה
יברוב
רח' שטראוס 13 ירושלים
סירוק פאות בתסרוקות
אופנתיות
מבחר עשיר של פאות
אלורה ושער־טבעי
שנה טובה
ומבורכת

„השבלול"
בע"מ
רח' יפו 40 ירושלים
טלפון 234563
מיכון ציוד משרדי
ושרותים
מברך את לקוחותיו
וידידיו
בשנה טובה
ומבורכת

קפה אלסקה
רח' יפו 40
טל. 222989 ירושלים
לכל אורחינו וידידינו
והבאים אתנו
בקשרי מסחר
ברכת שנה טובה
ומבורכת

שנה טובה
י. שוורץ
בע"מ
הלבשה בסיטונות
רח' החבצלת 4—2
המכירה
במחיר סיטוני

רהיטי בדורי בע"מ
KADOURY LTD.
ירושלים
בית החרושת • אולמי
אזור התעשיה מכירה:
תלפיות
רח' כורש 6 טל. 222767
רח' יפו 39 טל. 227911

ברכת שנה טובה ומבורכת
שלוחה לכל הידידים המכרים
והבאים אתנו בקשרי מסחר
ולכל תושבי הבירה

לשרותך תמיד
בכל עסקי בטוח
אליהו
חברה לבטוח בע"מ
באי כח
צוקר את מונין
סוכנות לביטוח בע"מ
רח' שמאי 6 ירושלים
ברכת שנה טובה
לכל הלקוחות, הידידים
ולכל תושבי הבירה

אולמי ישראל

בהנהלת: נ. רונן
* אולם מפואר לאחר
שיפוצים לחתונות, מסיבות
בריתות מילה ובר מצוה
וארועים חברתיים
* סעודות יום וארוחות עסקיות
* מיזוג אויר * חימום
ירושלים רח' יפו 36
222577

ההנהלה ועובדי אולמי ישראל
מברכים את הלקוחות והידידים וכל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

בית מלאכה לנברשות שטרן
רח' סלאנט 2 ירושלים פינת רח' אטיופיה (החבשים)
ברכות חמות
ללקוחות לידידים ולכל תושבי הבירה
ברכת שנה טובה

טכניקור בע"מ
רח' יפו 70 טלפון 224715
ירושלים
סוכנות ראשית בירושלים
למוצרי ג'נרל אלקטריק
שרות מורשה לתקונים
מברך בברכת שנה טובה ומבורכת
את קהל הלקוחות הידידים וכל עם ישראל

מתתיהו ליפשיץ בע"מ
חברה קבלנית לבנין
רח' המלך ג'ורג' 43, טלפון 65720 ירושלים
מברכת את קהל לקוחותיה וידידיה וכל בית ישראל
בברכת שנה טובה ומאושרת
שנת בנין ויצירה

הפינה הירושלמית

אם קשה לך להגיע אלינו, למרות שאנו במרכז, הלל 23,
אנא צלצל פרסום בן־נאים 227222 לקבלת פרטים

מגדנית „גיל״ ירושלים
רחביה קק״ל 19, טלפון 65184
מברכת את ידידיה, לקוחותיה ועובדיה
בברכת שנה טובה ומבורכת

התרחבנו

פתחנו אולם תצוגה ומכירת רהיטים
רח׳ החבצלת 9

רהיטי **אפריון**

בנוסף לאולם המכירות ברח׳ שלומציון המלכה 9
תוצרת ברזיל, בלגיה, איטליה
המלה האחרונה ברהוט מודרני
- פינות אוכל.
- חדרי סלון.
- חדרי שינה.

המלאי הקיים במחיר הישן.
שנה טובה
לכל הלקוחות, הידידים והבאים אתנו בקשרי מסחר

חברת
GANANNA חניה
רחוב ינאי 4 טלפון 233400 ירושלים
החברה היחידה המשכירה רכב ללא הגבלת ק״מ
לרשותכם: הקפול ויוה, סיטרואן, פוברו, אופל רקורד, מאאב ספיישל, פיאט 124 אוטומט, פיאט 124
מברכת בברכת שנה טובה ומבורכת
את קהל לקוחותיה הרחב

ליאו שטיפר בע״מ

ביהיר להליפות מנשים וגיקטים
מכירה ליחידים ובסיטונות
רחוב החבצלת 9, טל. 222858 ירושלים
ברכת שנה טובה
לכל לקוחותינו, ידידינו וכל הבאים אתנו
בקשרי מסחר, לקרובינו ולכל המשפחה

חדש בירושלים

רהיטי מטבח הולנדיים

מתוצרת ברונזל
- הספקה תוך 60 יום
- עצוב וגמר מושלם
- המלה האחרונה ברהיטי מטבח
- חלום כל אשה

תצוגה מתמדת באולמינו: רחוב יפו 39, טלפון 227911
רחוב כורש 6, טלפון 222767

רהיטי כדורי בע״מ

סוכנים בלעדיים בארץ

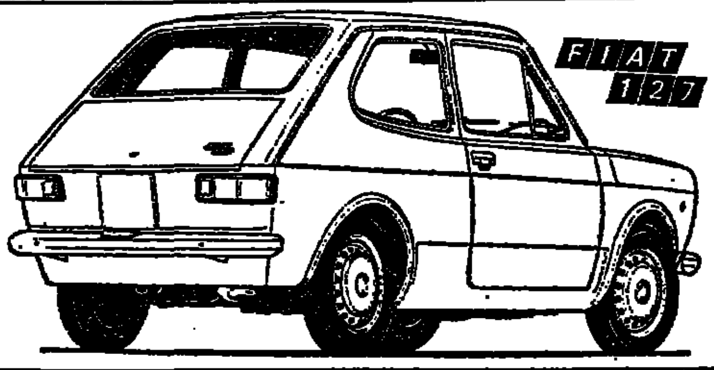

ברכת שנה טובה
לכל הידידים,
המכרים והבאים
אתנו בקשרי מסחר

חיים גולדין בע״מ

רח׳ שלומציון המלכה 7
טל: 222231 ירושלים

המסעדה הגרוזינית
בירושלים פתוחה
ואנו לרשותכם
בהנהלת
ר׳ מתן — מטר ד.
לשעבר מלונות דן
מאכלים גרוזינים ורוסיים
ביוחדים המאפיינים
מסעדת יוקרה
- כשר - ליד הפסנתר
מוסיקאי רוסי - מזוג
אויר מלא - פתוח גם
במוצאי שבת

אנא הזמינו מקומות מראש
בטלפון 02-227577
מסעדה גרוזיה היא
לא סתם מסעדה
היא המסעדה
רחוב דוד המלך 4 ירושלים

מסעדה גרוזינית
georgian restaurant

מברכים את כל הלקוחות והידידים
וכל הבאים בקשרי מסחר בשנה טובה ומבורכת

הג׳ינג׳י
יוהן סבסטין בר

עין־כרם ירושלים
מסעדה עם מאכלים בנוסח ברזיל
„פיגואדה״, „שורסקו״ ומאכלים מזרחיים
פתוח
לארוחות ערב בלבד • בשבתות: צהרים וערב

חברת האחים אוחנה ושותי בע״מ

בצוע עבודות הרמה והובלה במנוף
מכירת ברזל וחומרי בנין, פיתול ברזל
ירושלים, גבעת שאול, שדה התעופה, ת.ד. 6140, טלפון 526122 — 526121

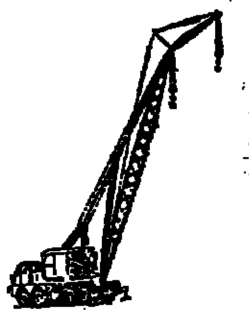

מברכים את הידידים, הלקוחות
וכל תושבי ישראל
בשנה טובה ומבורכת

ברכת שנה טובה
לכל לקוחותינו וידידינו

אלבינגר
מערכות צליל בע״מ

רחוב שלומציון המלכה 18 טל. 223406 ירושלים
הקלטות, פיקוח פרומוקולים,
שרות רמקולים, הרכבת מערכות

חדש בירושלים

רהיטי 2 CARPENTERS 2 נגרים

בהנהלת מנשה לוי
רח׳ מאה שערים 3, טל: 285877, ירושלים
ייצור עצמי של ריהוט אקסקלוסיבי
- פינות אוכל במבחר עשיר.
- חדרי שינה ומטבחים.
- רהוט לנוער בסגנון שוודי.
- מערכת רהוט לסלון

מתקבלות הזמנות לפי דרישות המזמין.
הנחות לזרועות הבטחון וחברי „אגד״.
שנה טובה

א. קרסני

חברה קבלנית לבנין בע״מ
רח׳ בוסתנאי 4, טל. 36118, ירושלים
מברכת את קהל לקוחותיה וידידיה
בברכת שנה טובה
דירות בנות 5, 4, 3 חדרים בסטנדרט גבוה
ברחוב בית וגן וברחוב הל״ה.

עצי הבירה בע״מ

המחסן לכל סוגי עצים דיקטים ופורמיקה
המכירה בסיטונות ובקמעונות
תלפיות איזור התעשיה, רח׳ גד, טלפון: 39206,
ירושלים (ליד מוסך כורש)
לכל לקוחותינו, ידידינו
וכל הבאים אתנו בקשרי מסחר
שלוחה ברכת שנה טובה ומבורכת

פנחס קרבאל מהנדס ומשפחתו
קבלן כללי
רח׳ סמולנסקין 5, טל. 32511 ירושלים
מברכים את קרוביהם, ידידיהם
וכל הבאים אתם בקשרי מסחר
בשנה טובה ומאושרת

בסביץ

רח׳ שמואל הנביא 51 ירושלים
רח׳ נורדאו 32, חיפה
המבחר הגדול ביותר
והזול ביותר
של נברשות ואהילים
ברכת שנה טובה
לכל הלקוחות, הידידים
ולכל הבאים אתנו בקשרי מסחר

מוסכות „רגבה״ ירושלים
רחוב ינאי בנין גד
מברכת את קהל לקוחותיה וידידיה
בברכת שנה טובה ומבורכת

אלברט מוצור
רחוב שמעא 9
טל. 222115 ירושלים
חלקי חלוף
למכוניות
מברך את
קהל לקוחותיו
ואת הבאים אתו
בקשרי מסחר
בשנה טובה

מצא לילדיך
שעשוע בחנות
הצעצוע
סודרי ודבי בע״מ
צעצועים, משחקים
ודברי ספורט
בסיטונות וליחידים
רחוב דוניאס 6
מול בית יואל
טל. 252876 ירושלים
שנה טובה
לכל הלקוחות
והידידים

רלגוד אלקטרוניקה בע״מ

רח׳ אריסטובולוס 4, פינת הלני המלכה, ירושלים
שרות מורשה — גרץ, דואל, סבא — בירודשים
מומחים לתקוני כל סוגי טלויזיות כולל צבעוניות
ברכת שנה טובה
לכל הלקוחות והידידים

לאורחינו, קרובינו וידידינו וכל בית ישראל
ברכת שנה טובה ופוריה
אלפין
מסעדה צמחונית
רח׳ המלך ג׳ורג׳ 25, ירושלים

מנועי ירושלים בע״מ
תקון טרקטורים,
שיפוץ מנועים,
מדחסים,
ציוד כבד וציוד
לעבודות עפר
ירושלים, רח׳ גד
תלפיות טל. 61251
שנה טובה
לכל לקוחותינו
בהנהלת צבי אובספלד

ל. האן - צעצועים

רחוב שמאי 7 טל. 222034 ירושלים
מבחר עשיר של צעצועי איכות
Fimo Modelling Material
Plasticant Construction Sets
Sebino Dolls
מאחל שנה טובה ומבורכת לכל הלקוחות והידידים

ברכת שנה טובה ומבורכת
מאחלים:
„בית האור״
רחוב עזה 14 ירושלים

הזמיר

רח׳ יפו 58 ירושלים
תקליטים
פטיפונים
וכלי נגינה
מאחל לכל
ידידיו ולקוחותיו
שנה טובה
ומבורכת

ברכת שנה טובה ומבורכת
שלוחה לכל הידידים, המכרים, הקונים, ותושבי הבירה
רהיטי נוחיות בע״מ
רהוט אקסקלוסיבי ומיוחד
רחוב שלומציון המלכה (מול בנין גיבריל), ירושלים

רהיטי כדורי בע״מ
ירושלים
ברכת שנה טובה
שלוחה לכל הידידים
והבאים אתנו בקשרי
ולכל תושבי הבירה

אליהו
חברה לבטוח
צוקר
סוכנות לביטוח
ברכת שנה טובה
לכל הלקוחות הידידים
ולכל תושבי הבירה

222577

בית מלאכה
לנדשות

טכניקור בע״מ

مكان الأصل

مكذا من الاصل

הפעם הבחירה היא אישית

לחיות בעיר בעלת ארבעה מימדים

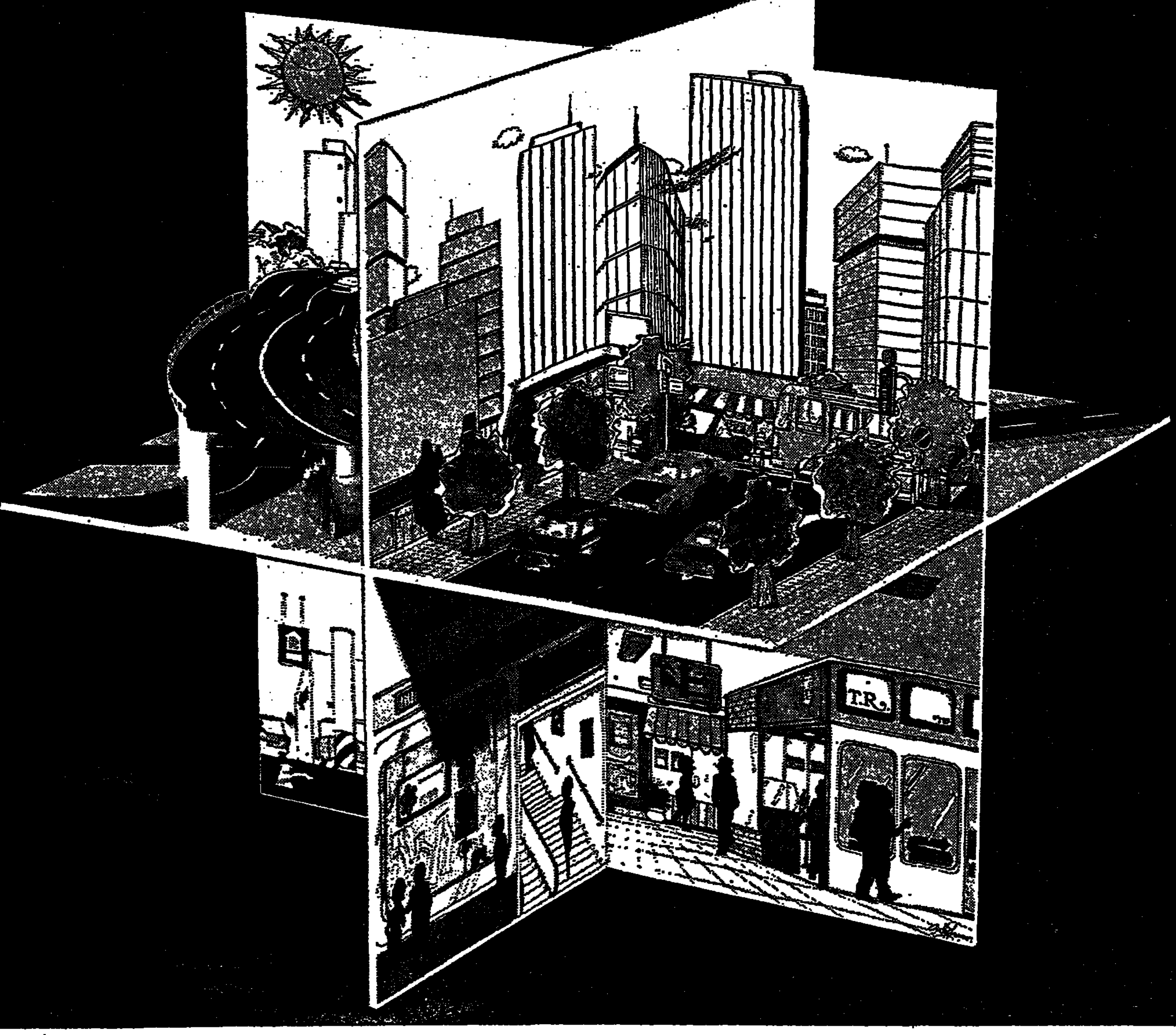

עיר המשלבת עבודה ומגורים. אנחנו חותרים לקראת תל אביב-יפו שבה אזורים מסחריים יאכלסו אנשים בכל שעות היום והלילה. במלים אחרות – חזרה אל תוך העיר.

עיר מתחדשת בצפון ובדרום. שכונותיה הצפוניות של העיר נבנות והולכות. בקרוב יגיעו שכונות אלו לרוויה. אך בדרומה של העיר עומדים שטחים רבים ריקים. חלקים אלו יהפכו לאזורי מגורים-חדישים, תוך הקפדה על תכנון אזורי כולל.

עיר שצמיחתה לגובה. בשנת 2000 נגיע ל-650 אלף תושבים. שטחה של העיר יישאר קבוע. המרחבים שמעלינו יהיו אחד משני מימדים אליהם נתפשט. רובעי מגורים בעלי שרותים עצמיים ייבנו לגובה תוך הקפדה על מרחב בין מבנה למבנה.

העיר מתחת לעיר. המימד האחרון- בניה של מעברים תת-קרקעיים, חניונים לכלי רכב ומרכזי בידור ומסחר. כל אלה מתחת לרגלינו.

אלה עיקרי תוכניתי לבינוי תל אביב-יפו. עיר בעלת ארבעה מימדים. **אתה במרכזה.**

גח"ל להט לתל אביב-יפו

גוש חרות-ליברלים

מעריב
דברי ספרות
מוסף לראש השנה

אורי צבי גרינברג
ממתכת השכל חצוב

כי עשבי לצופה מן נהרות בבל
המנחלים קדרון לירושלם די זהב
ואי גבעת המור? —
זה לבי האוהב: בר לב אבי
זה לבי האוהב: בר לב אמי
לכספה, ודם צינם — לציון.

*

בפני אדריכל השכל העליון

פתחתי שפתי באי שפה יתומה, נטולה כל מלמלות הפצות
של חכמי השעה בנבוך. כמצי־סרק בשלכתם אל קלוליה;
פה כמצע נטול רפאות מחמת כתב המכוה של נבואה אמה:
שהיא כסיני בהופעות הריו מאז אש דת עד היום:
שאין אמת שניה לה: כירושלים אחת־שלנו בלבד, ותמיד:
אף לעת רומי, אף לעת צלב אף לעת ערב:
— שלא בשתוף —
ראה והבט נא, אדריכל השכל העליון, המהלל,
ראה למטה למטה בארץ המוריה עומד בהר ודם בדד
עד ברית־הדם־בין־הבתרים־לאברהם (שנבאר הי —
בסוד: ואת הצפור לא בתר..),
שהבטחתו להיות אב המון גוים וארץ רבת לזרעו:
קומות מסיני־באש־דת אה, ועד סיני כמת בבאי שם
וקומות אבות ואמהות לאלפי רבבה כאברהם ושרה
שעלו בנים למלחמת הלאם פה לשאת בכלי המערכה
של כתפם

אני עומד לפניך כאחד אב מאלו הבנים היפים:
ראה את פני, הכר את פסת חיי בדרכים מארץ סלב
עדי כאן למטה למטה, לפניך: לפני השכל אלהים:
ישות לבלתי נעשה אב ככל ילדי [illegible]
ולב נודי לכיב [illegible]:
הודת עצמות היום בי. באתי צדיק שיב ברגע כי
שמח לאסי ובלט בן הנופים הקדושים: שהם
נושי נביאים, לפי שאינם נאולים. אף כי הם
עומם בידי רוכבי האש: בני יהושע בן נון היום:
וכמו הנופים שאינם יודעים בזוג־זה קד־הב,
גם אני, הנדהם־בתפלה־ומחר אינו יודע הכלי:
למה ומדוע יתכן גזר־אובדים־זה־למחר
בגושפנקא יהודית עלי נגר: שוב לצואר הסקבוק.

הנה קרבו ימי לגשת אל גבי מזבח זהב כבוד.
באשר יבוא המלאך לבוש המדים המקפיאים עין הר
ויקח המאכלת לצואר, באין האיל במקום.
זו האש־תוקד־תמיד על המזבח־כ א ז
שוב גם על המזבח תוקד
לעלותי באש ההיא, ואין איל בסבך!

כל הנופים מאחרי כבר, מהיום: יפי שהרים די זהב
לבב ירתים בם נבואיים —
והיו (אחרי שעיני־בכליהן למטה מן הטכון)
אף בכרם אגוז, כל אבר מן החי כי יאבל.

אני נוצר בי מעט מהרבה נגהות כנופי נביאים קדושים:
שמן יהיו נטושים להפראה להרבה מבנאים בם:
לגרות גיל פרא. ביום איד לי. כן. באכזר.
הרבה מאד נחלי קדרון ואכזב, שבם חרדים ובם
נחשים ועקרבים ותולעי תולעים
ובארות קדם נטושות (שמהן היו דולים מי נסכים..) —
אל ספי מערות וכוכים שדודים מכל עצמות מתים
וגללי צאן שחורים וצאת רועים ערביים
שעיני ראו זאת: בהקיץ: בנחל קדרון —
למול שער הזהב הסתום המחכה לבוקעיו
בכשיל וכילף — —

המחזה הזה של הלול הרקום של טמוני לוא שיר.
ויל ישימון מלכות במאבק.
חרולים ורסק סלעים, ורדים וזיתים באבק לבן..
סלעים המיתים בחבן — כי זיתים יהודים הם
בטבעם!
שבאי זוכרים הם את פני המוסקים מ ע ב ר
שהגיעו הלום לבעבור הבא שכן למאור בבית המקדש,
שהוא לך, יה אבי, הדום וכסא וכתר למלכות.
ואשר לבי — הוא הבית שנקרא שמך עליו,
חתום בלבנו, כזמר בזמר וכלטש בתפלה
וכתוב בספר התורה על קלף — —:

הנה רואות עיני כל ישראל ונכחות:
את היד שנשתלחה בבית הזה, שבסוד
שכינת נגהות מאז עד היום היא כעוטיה
כקננת יונים בחגוי כתל המערב — —
אני בתפלה. שוב למטה אני אחרי הנס. ולמעלה — ערב!

למאי ומדוע? יודע אני את פני האשם: מר מרך השכל הקטן
ולוחם ולוחץ את קרבי יום ולילה השם
שאיני מפרשו, לבעבור חכמת הטיר הזה.
ונוסף גם הוא על אויבינו שונאינו, בחרשו חרישם..
אויבים פנימיים, צוני חזון סמיים
(בעמי, עם בשר המדמדם דם כרת בכל עת..)
שטיטוס לא למדם, שהיטלר לא למדם בין עצמם
פקחכם: להאיר את זו חשרת נפשם.
בתאוות חכם תרעלת הגוים עד שכרון החושים.
עיניהם רואות נהרות בבל הדביים
לא כנהרות דם, כי כמימי נהר בצבעי שקיעה..
לא כדם שקיעה שלהם.
אל אך, שכורי־החושים? וסירותינו־מניר שטות!
בעמי — ים־עמי־יער המדמדם דם כרת בכל עת
כיום טיטוס עד ליום גרמן צלב וחרב.
ועד לימי נס צבאותינו במסות הקרב
— ברוך צאתם כי עז! ברכי נפלי עלבו!

מנין ומאין הוא רתיתי?

מנין ומאין הוא רתיתי, בזה צהוב ההוה המגולל
יריעות פלאות ויריעות בלהות בגלגל המזלות בין
ימים ולילות במערבבין? —
והלב והשכל־הגדול: כרפסודה הנשאת בזעפת ים..
ואל נקרת הצור העדכוך לב בהיר את בכל היל
עם זרם־הגולף־דכסיפין בא בזהרי עיני
ואינו מוצא את דמות הכסף שבאור הגנוז גנת:
כי — הנה הנהו בגלוי בקשת הקדמון כישנו לעד!
ובוקקים יובלות, נוקפים יובלות, פלאות ובלהות.
שירת קדש, חזיונות מקבלים, ולהג־סוסי־ששבבב —
מעל להקדש ומעל לקדקד נזיר אחיו
בבבל דור — —

מנין ומאין הוא רתיתי? שבהנה השמה הוא עבר?
לקראת מי עוד אלך לקבל פני שבת־דכסיפין קלה זיו
שכינתו, הלת קדקדי ובהיר אחיו הוא, שעוד לא עבר.
בחבו, בעבק כל הנופים שאליהם תשוקתי
בשמש בתולין ובלבלוב גבריך, בסתוים וכרמים
ונחלי מים תאוה לעינים: עדי חי.. מכתיפי צפר גדותם
אל שדות תבואות ועשב עד ברך דוה לבהמה

וצבי המקרין מסתכל מן ההר אל הגל: על מלאה.
ושתי עיניו באחזן — קנצי למליך, דומיה: בו בכך המבע!
ולא אדע את ביתי בביתיו שכלותיו לקן לי
ולא אדע את אשתי ופרות מן בטן כרם גפני.
ולא אדע מחסור בלחם ויין וכסית לצורי ורגלי:
ואף אם הוא ירתיק דמות הישות
ככל שאני כח קרב, הוא נסוג.
ואם יכן בחכמת דרכיו בגבו לפני
אני אלך אחריו בגלגל ימים ולילות
עד אשר אי־שם יעצר — ואעמוד: זה קבל זה
ועלי הק הכבד שלו בנגהות
ועל כלי הנגון סביבותי.

היקי השדות ועובי היוגבים

עליהו הגברים הדין לשיר שירת הכסוף
לנשים, ולא הן מצוות מכל מלואן
לשיר לזכרים את שירת הכסוף והאהב
ולבשרנה, כקול מים רבים, את בואן.

לא הן את לבלובי הגן והשדה בכמירת חפצן
צריכות להביא בטנא בכורים על כהפן
לספי נויהן סלולות של שהר חכליל
ולדפק בדלתנו: „מן חיקנו השמש בוקעה:
בדמה לך: כי עינינו מאד כחולות
כרב תכלת שמים חמה שספגנו היום:
כל יום לאלהי אהבה הוא חדש!
הבאנו לכם את עצמנו כחלב ודבש."
נשים אף אם הן מתפקעות־כענב בחשקן
מחרישות, מתאפקות־על־דעת־נפקן:
הן חיקי השדות ואנו טובי היוגבים
כי אנו כלנו הנמהרים העוגבים!

אש קודחת יערים...

אש קודחת יערים.. זו שבהן — זו תשוקתן אל אישן
ולא הן נשרפות אלא — אנו באים באשן
ובלבנו דכי בארות שהן רחוקות וקרובות
ולבנו כבאר בלילות אהבה: שבבאר לא יישן.
אם גופינו בבריות אלונים, נפשנו יודעת מכאובות
ואף פקחים־שבנו נוטים ללך ולדרש באבות:
למאי זה אהבנו שלא־מדעת־להן־עבדים
ונשים אוהרות שאנו עליהן־שתלטנים..
אך אנו במרכבתן יום וליל כסוסים רתוקים
וברתמה הן תוקעות כאל אזני הסוסים וורדים
בדרך למשוש לילותו.

הן כשוחות בשמן המור בעת צרך ובדמעות טבילות.
והן כפכחות אף בחלום ואנו בהקיץ בסוכים.
באשון לילות אבינו אדם הראשון
מסתכל בבתינו ובוכה משום מה אל עפר
לסמכנו לקת, שממנו יוצרנו גובל
חמר הר בעבית, או תבנית זכר ונקבה מבשר:
התמשך המשכה, התמשך המספה, התבשך האבור
ונאמר אמן, כאדם וחוה משכבר.

צפרא טבא לליל עונג

אלי, אהללך! תודה גבוש לצפרין..
צפרא טבא לליל עגי, שאוסף שוליו והולך לו.
ועיני אל הבאר עבה נקה מכל ימותי
בתכונה השרות שכמונו והיו
כמו קולו הירדן הכנרה, אשר בם
במצאת בארה על מרים: בפלא תכלת והכליל
ברן יחד כוכבי בקר רנת רגעי גויעתם
קבל פסי־פאתי־שחרית לבובים תכלת והכליל:
כאין בכח המכחול ביד אדם עשות כהם
וכדי לבשוף אדם־נכסף לצאת לשחות אל המסיב
של הכחל והתכליל: להכנס בהם לעד
בבארה־של מרים.

אני יודע כי מקדקדי המתכות היקרות
שביטכן תוצק בשיר ביקוד הנפש שבבור
אשר מעל לו האורלוגין כעגול שמש זורק יום
וכעגיל הלבנה בלחיש לילה על אדם —
האורלוגין של אלהים.

בליל אין כוכבים הצרים: גם בקנת הם בהליב
עם הצרים בזוהין בהקיצם להקראה.
ברן יחד כוכבי בקר לפני גויעתם: מזמור
פרידתם הערבה מאון שבים ברתבותם,
שהוא מזמור לשחר יום־בא.

כי לא קנאת בשרים להם לכוכבים הנדעכים;
לבני אנוש קנאת בשרים.
אין בני אדם רנים מזמור פרידה לעת גויעתם.
כי דוי גויעתם איומים
הם נאנקים, הם זועקים.
ושוב אין אז בשום לשון אדם לומר בשיר
קינת איומים על מות בשר, שלא כמות הכוכבים.

סוטי יה אינם בוכים...

בחירי חזון חילי חסך, הם בני הלאות ומוראים
בזעם־הבכה אינם בוכים: בשולי כסוף אינם בוכים.
יהודים יודעי־תפלת כסוף, יודעים לבכות:
לבם באר, ובכה־אלו־הדמעות לא נעכר בנפשם
נחסך לקים את אשר בם הגוי לדורות.
שאין משל לו בגוים:
אם כורתים את הקדקד, אין כורתים את הגוי
באהיה אשר אהיה:
שהיא ירשת המהות של גזע אברהם בלבה.
סוטי יה אינם בוכים.. השמש שוזפם, הצל מכבם.
יהודים גולים בצלי־לב־הבאר — בוכים
אף בשעה שהם לעסקם ולבצעם בגוים.
כאלו שישבו פעם עם אבותיהם על נהרות בבל הגוים
בשולי חרב וכנורות (שלא תלום על ערבות)
וזכרו את ציון, זכרו סיני ושני מקדשים
שבמקומם מסגד ערב ושועלים בקדש הקדשים.

איזו ישות בהסתר פנים בוכה חרישית בביתי.
אני מקשיב ונמצי על לחיי ללא קול מפי..
לגורל מי בביתי בוכה זו הישות בסתר פנים?
לגורל הארץ הזאת (מ מ י ל א לגורל שלי)?
הרעים האהובים־מלבר, המה לבצעם וליצרם
ולבלי דעת מה אתם פה, כמותם כתית ביתם
וכרהיטי ביתם ומשכיתם:
לכבי צאתם לבמות ישחק ושובם לשכב בשוק
ושם מקטרתם בחכם.
המה להם שדי.. בל ידעוהו בגעגוע.

בכי האדמה־האם

בני אדם אינם בוכים כזה־בכי־קורע־לב, כמוהו.
אף אמהות אינן בוכות לקבורת יחידיהן
כגון בכי האדמה־האם מתחת לכסיעות
כפות רגלינו ומתחת מצמס כרך וכפר:
בכיה שאין שומע לה מן בראשית עד הלום:
במסתרים של דוי עבריה. דוי אשר אינו
לוהט בתוך בשר ודם:
קדוש הוא מכל קדש, דקדמי מכל דקדם:
ויכול הוא לנתם אלו שמעוהו בני אדם
קודי אבליהם:
ויכול גם להביא לידי טרוף עד עד —
לצאת ככל לבוש ולהשאיר נצלים אל הסף.

ואולי כי לא אחד בלבד. גוף דוי בקו הנדוד
נוטל סכין לעת כהשיך לילו בו בנפשו
ובא בסכינו אלי עורקי דפקיה, נוטל
האדמה: לתת לה שתי הדם ואת גופו:
לבעבור זה בכיה עתיק יומין ללא הפה,
והיא, האם האדמה שותה שותה את זה — —

ויש שלא אחד בלבד גוף דוי בזה עולם
רוצה לחפר עצמו מעל לראש עם זה דוי:
בתוך האדמה, בלי קברן שכיר, לחש:
— זו, הטובה, הדוממיה, אמנו מבראשית!
לבעבור זה בלבד: שלא קנית סבעך מאז:
כמו הים, והשמים, וגלגל המזלות.

השואבות והעורב...

— — תפלה שתיקתי לאלהים בשבני
כי למתנה לי — כח רעם יברקים לו
ידח ליל כלולות פורם עב הדן
זרזיף רביבים עלי עשב נוצן
ורוח משיב ומביא לנחירי האף
מגן עדן מקדם ריחות:
לאות ששמע הבורא לשוכן מטה אל בפה
ימותיו ולילותיו.
התקילון עם דליו גם הוא: גוף־עם־נפש!
שעמם במקום בעוון בעליו:
כי לא כתלם הלך עם בני הסטיה.

לעת צאת השואבות, לא לכאן הן באות
לשאב לסעדת הלילה מן אלה מי באר,
כי מים אחרים בכדן אל האש
ועיניהן כוכבים ירקים מליל בצל פעור — —

העורב שאכלכל לאליהו, הוא זה
הנצב לעתים על ראש התקילון
ואינו צורח כדרך עורב..
ומשם הוא מביט אל גג מעוני
ומשיק בכנפיו. רק משיק בכנפיו.
כי כמוני ידע.

(המשך בעמוד לח)

אורי צבי גרינברג: ממתכת השכל חצוב ● חיים הזז: דבר אחר ● אבות ישורון: עוד מיקדם; על חוט חרוזים ● ילדה: באשר הוי המלך ● שלמה
טנאי: הבלי המבשר ● עין טור־מלכא: שלשה שירים ● אמנון שמוש: הכתר ● יצחק שלו: שקדים ירוקים ● זרובבל גלעד: הצפצפה ●
אסתר ראב: כיצד שדהי העותים את ה„פלריגה" שלי ● אהוד בן־עזר: הפחד מאליפלט וגנר ● אריה זקס: סדר יום ● משה דור: מחזור שירים
● קאופים: שני שירים מיתולוגיים ● משה בן־שאול: להיזכר ● מרדכי שטריגלר: מעשה שאין לו סוף

هكذا من الأصل

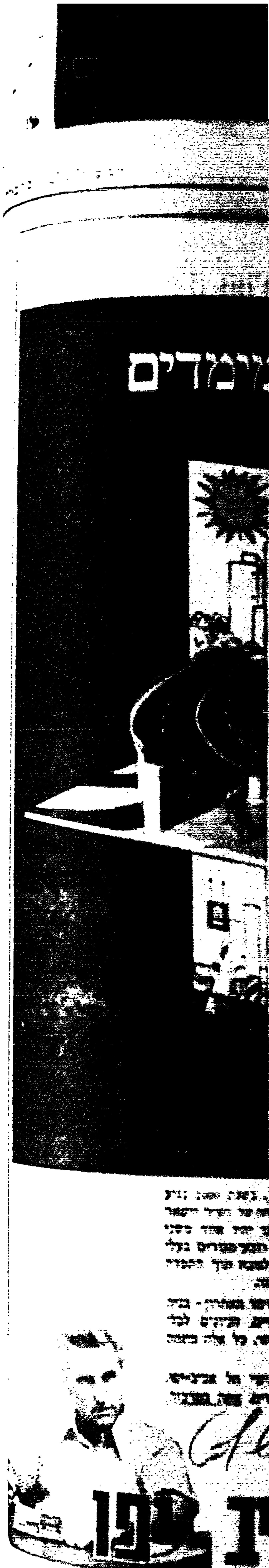

אורי צבי גרינברג ממתכת השכל חצוב

האדם נושא בעוונו

כל אדם נושא בעוונו את ענשו פה, בזה העולם.
כי בבא אין יודעים. איש חי אין מגיע משם
לספר מה העונש ומי המעניש את הנשמה לבלי־גוף
ואיך היא בחתכת או נכרית שם. וקוראת לישעה
עד אין־שעור־מרחק שחקים — —

כל אדם פה יודע מדת יסוריו לגופו מבשר.
אנו שומעים את קול המוסר, את דוי הגניחות
עד שהוא פוער את פיו אחרי יציאת נשמה
ואין הד פה לשתקת קולו. צלומו על הקיר
בגדיו בארון עלי קולבים ומנעליו לכרעי המטה.

אומרים: הלך לעולמו. הרי זה שקר מאד:
לא הלך, כי הובא לטמיון בעפר.
לו לא — ונשאר על רצפת ביתו
ונסרח כבל פגר בעל חי אשר לא
סלקוהו מיד, ולא עמד שם איש חי
בסרחון הגוף מתחת כסויו.

אם כן אין אמת בשבועת אמונים, אף כי זולגות דמעות
והן אמת הכאב אשר יודע כבל נר שהדלק למראשות
והלבוש השחור לסימן אבלות. יש ומאציל חן המושך
לנשק הפנים וללטף את ראש האשה ולהריח ריחה —
וזה חטא אינו חטא, כי זה חקת החי.

והיה נאה ומכבד, לו ערכו החיים אחריו
מערכת עצי ארז ונתנו את מתם יקידם למוקד
ואספו את אפר שרפה בקנקן
ושמרו פקדון מקדש ומנצר
בתבת משכית בבית היורש;
או שזרו את אפרו בנהר
הקדוש במימיו והמושר במיטב
השירה של העם,
והלכו אוהביו־שהמה־יורשיו
אל גדות הנהר הקדוש במימיו
לעת שקיעת שמש נוסכה בם נסכה
ובכל עין דמעה נצוץ כאב דמדומי.

אך מדרך עולם להטמין בעפר מה שבא מעפר.

אין חטא בלי ענש בזה העולם
גם סלוק המת מביתו אלי בור
כפגר בלבו — — מה מעבר מזה?
אין אנו יודעים.

מעשה בשתי נשים...

— — אחת היתה נגונית: כלה ממהות העוגב
וקול ערב לא היה לה לשיר כסופי לב ללב.
אביב לבלובין היה בה ותמונו בסתוה:
טעם תבואות שמש ואשכול הגפן לדוי.
ואחת היתה כנור ונבל, חיק כקן ופלומה,
אך יד הכסוף לא היתה למגע בנימים.
יפת תאר שהיא! שחסרה לה יד הכסוף.
ואתה עמד גבר בגברים לחפת כלולות
תם לב וכאוב:
במערת הקבר למלך דוד. וריח משמן המור
של בת שבע ה ה י א ע ל ה ג ג בא לנחירי האיש
וטעם דבלה בשלה ואתרוג.
שם טבעת קודשין על אצבעה ואמר:
בכמירת כאב: הרי את. ותרעד.

ההלך בדרכים

ההלך בדרכים שהשיל מעצמו ארגמן יעודים:
הולך בעצמו בלא־אכפת: כבנבר, מתחמק מאורלוגין העליון
אינו סופר רגעיו כנבר חול.
קצץ בנטיעות־כסופיו:
המח מוליך, לא הלב.
ואם בכל זאת שעת דמדומים וריח ערבי נחל ושכשוך אדן
במימיו הנוהרים ועוף ממעל הנהר מפרכס ועף,
שוב עלות כמירת כסופים דמדומיים לפנים יקרים משכבר.
וכמובן: ששוב חומר הלב ויוצא אל מעבר מזה: למאידך.
ואף כי השכל אוכר: לשוא. אין לחזור,
כשם שאין שיבה לרחם האם והשד.

ההלך מודה: יפים כחות הכסופים שריח ונגון בצרבית
מכמירים כלי נגון עד כלות נפש, וההלך יגביה אתה
עם צוף ים.
וההלך רואה גופים יקרים שמעבר ערפו: הרחק.
מזדעזעים עצי יער שותתי שרף מפצעי קלפתם.
וגם טעם פרות אילנות רחוקים — ש ב ק ר ב ה ג ו ף ה ם.

אז סח לעצמו ההלך ובכך ב ל ה ה:
— וביתי בבני וילדים שלי בלבלוב.
אבל אני הלך ברחוב כאין בית לי פה.
והדור שפוגשני־אגב מושיט מכתבים לי ל ש מ י,
ו א י נ נ י מ ר ג י ש ב ש מ י ש ה ו א ש מ י.
הרחק, בכחות חפץ אחר, שם מלבב היה שמי.
ופני בראי בהוה לנגדי, אין הם פני לקדם.
העצים לא עצי הם מאז, ולא אלה הצפרים צפרי.
הכלבים־ברחוב מלחיתים, מרחרחים בעור נעלי.
גם המה שלא במקומם

כמוהם כמוני — נכר.
אבל בגדי ונעלי לא בלו, והאותיות שבכתבי העת
לא הן שפת אמי ולא שפת דמי
מאז: מתב בסופה. ואת הנחלים ארגון.
מיום מלך וכהן ומקהלות לויים בהיכל.

כל הלילה עמד עלי יער

כל הלילה עמד עלי יער עבת: דא ברא סביך:
עצים בערפל:
כגון גופים דבקים בזווגין דכסיפין בחשאי.
ישני־עפר־משכבר חוזרו לבתיהם לפקד
מי האיש ומי האשה השוכבים עכשו על מטתם
גוף גוף כבאד קטורת בשמים.
אם תינוקות דור חדש שוכבים פה בעריסות
והם נגערים בבכי פתאום, מלמלמים קטיעות
כאלו חשו בצללי ישני־עפר־משכבר שאקלעו
בחשכה שבבית למראשותיהם ולמרגלותם.

כל הלילה עמד עלי הבכי, כיצא תוצח מכל הגוף
לעמוד עלי מבחוץ כבאר וקילון ודליו בעליון.

אין חטא בלי ענש. נחתכו בי אותיות: גלופות־מחיק
בלינוליאום־מחין בלוח דעת נקר:
דוקא כבליל שכזה נתפסים לתפיסת משג זה
שלא כבאור יום, באור יום — לאו!

מאמינים־ושאינם־מאמינים ביש עין רואה.
דומים דא לדא במהלכם באור יום
שבו השכחה הומיה כמים רבים.
יהודי עובר בית כנסת אל צד, לבלי ניד רגוש.
גוי להבדיל עובר כנישתא שלו אל צד. השכחה הומיה.
אין תפלה בעצם היום ואין חשבי מסתורין.
כיצד חלף והלך לטמיון כמת
נגון הכסוף שבכל אדם אתמול ושלשום בעולם?

משום חלון פתוח אין קול אשה ערב בא,
או זמזום פתאומי בשפתים תושקות אל שהוא.
ולא קול קטע של זמר גברי סתם מן הפה.

כאן לית זכירה במציאות־מתוך־הפך־אחר?
ולא רתת נימין, שעוצר את הגוף המהלך במהלכו?

השכחה הומיה.
אור יום הוא, לא לילה: שחשכה בוער בבאר בבתים
וגופים עלי מטות.
ה!
אשרי הגוף שאינו שוכב בהוספיטל, לילה.

התינוק הקורן והמשטין היהודי

— — מעריסת השיר הקדמון נעלם התינוק הקורן.
כישהו בידים טמאות נשאוהו אל הים האפל,
או שר־הנגהות־של־הנס־השמשי רד אליו
ולקחו מים למעונה אלהי קדם לשומו בחיק אל
עד שוב יבוא יום־הכבוד וזמר מלכות על כליו
הנצורים בהר המוריה בגנזים — מחכים
לידי המנגנים המנוסים, שבינתים למדו ידיהם
לנגן בסתרם בכלי קרב קדושים
ולהצית בעם־המבכים עגול אש עדי מרחקים.

כמה המה היום היודעים: מה עמק
השקע שאינו נראה, והשומעים את הצחוק
כגלגל החמה הוא הולך לו, ולא מרחוק:
כי אתנו מרפק אל מרפק, הוא צוחק את קלון־צחוק־
כלל עולם הגוי של הצלב ופלג סהר ערב;
והמיד — המשטין היהודי לפניו ואחריו,
שבא להיכל כענר לטיטוס בכשיל וכילף
לדרך על גוית בר כוכב לספי אבליו.
המדבר וכותב בשבעים לשונות הגוים
ומושכים ענן אל ערפנו: כלו בא מאליו.

וצבי ואריי ישראל בסיני וחרמון,
עיני לדמשק צופות ואל רבת עמון — —

הו. הסתר פנים. בשאתי עיני לאלהים — —

בנשאי ידי אל הדביר

קולי בקר אערוך ואצפה לאלהי. ראשית חכמה.
בנשאי ידי אל הדביר: במתכנת שלו ביום חג.
בין כתפי וגלגלתי מקוה רננים
וכתיקות צלילי כלי נגון בלוי הלויים.
אני, נער בעולי רגל זורחים מדברי עברית עוד מסיני.
אך בחשך של חצות אני בוכה מעל נהרות בבל.

אני זוכר את חם־בכיי מאז ילדותי אל נהר.
ואת פני בני בית אבי ואמי וגולי היהודים
על נהרות בבל.

זה הרחק מכל משג מ ר ח ק ו ב כ י בתוך גולים
אשר נגסו את עליוני אצבעותם לבל
יוכלו לצו שובים לפרוט על כנורותיהם.
ואין דומה לזה הבכי מאז עלי נהרות בבל

על משכבי
בירושלים־אל־קדש בחצות הליל שלי פה.

לשחרית אעטה אור כשלמה לבי ופי
לנושה שמים כיריעה:
מזמור לדוד למנצח לדוד.

יקרת העבר שקפא...

— — פה כל יקרת העבר שקפא על מכאוביו באדיר.
והמסתכל בו מבחוץ, כואב כי דם לבו בקקין.
עד שדמעת בלהה נכמרת בעיניה,
נקנית כרים. ודם היא קופאת.

צפור בודדת אי מזה בחלל יוצאת
לתור מעל: לחפש את אשר נ מ צ א ואינו נראה.

מרשיעי־ברית נלוזים, בהם עלי יצרם
אינם קופאים, אינם רואים:
צפור בודד כנפים מתהפכת אור אויר.
כדי צניחה אל גג.

המסתכל בכך רואה: אין היא מוצאת.
ובכן הודרת היא ללא צניחה.
המסתכל בכך, רואה־בכך מראה
היאוש המגמר:
שאף בשמש מכפלת לא ימוג קרחו.
שורים שחודים מן לע תהום גועים.
חשים את בוא הבלהות
השאננים אינם שומעים
התלפון עוד לא בשר.

גופים בערך בשרים בלבד

בצהרי יום מלוא שמש אין אנו בעצרים במהלך
הלוך ושב כנחשול בשמי ביבשת: שהיא ים קרוש
לתוך לוע קיום־אנו בעולם
ולהרהר בכך: מה ולמאי אנו בזה הלוע־יום
מה אנו בו תחת רצפת קרני האריית?
כמריצת המים בנהר, כמכונות ממתכות
וכסוסי עבודה לדכבי המשאות
שלא על דעת־למאי. גם אנו בכרח
תפקיד גשמי — וציות.

אלא עם שקוע ערב: עם שמי כוכבים ובעננים,
נוהים אנו (היודעים עצבות נהיה) לבוא חקר בזה
מהו ענין ערב, שמי כוכבים ובעננים
ליל —
מה ההכרח הזה להאסף אל בין קירות
לעלות על משכב לסגור עינים ולישן
להיות ברשתות טוי חלום ובמצולות עד חיל;

ולא אנו בלבד, אלא גם אדמה ודוממיה בכך:
הצומח למינהו וכל החי והשורץ למינם
אסופים כמונו: יחד־בהשלמה עם־שהחשיך
ובהקשבה — כאלו למה־עמק־היתנו־כאן
על יבשת, שהיא ים קרוש, שכל מי כנישתא בה.

ערב קדמת ליל: המראה הכללי — כך.
כמו הגופים במות, כן הגופים החיים
על משכבותם שוים: ללא תאר כבוד, ללא משרה:
גופים — ב ע ר ך ב ש ר י ם ב ל ב ד (לבלי תולעים עוד).
המדים, לבושי השרד והטכסים
בהעדרות הגופים בתוכם
מנחים אל צד. כבגדי העניים החרישים.
המנעלים לכרעי המטה שעמדו מלכת
לבלי רגלי ההולכים.
הקיסר והעבד החכם והכסיל שוים בדין לילם.
לאפוקי שכיבי דוי בהוספיטלים נטושי מכל
מנעמי ביתם וחיקם.

המשוררים הבחירים בעלי לב עד תם־התקף:
שאורלוגין הגורל מזה ומזה לפניהם:
שהמית ים וינער בם וגם לחיש־בעתות־סתרה.
הוגים העלומה זו, יודעים ישות זאת,
ובמעבה אדמות עיניהם באות ורואות.

וכן — בעלי נגון־כל־הלב הגדול, שכל כלי המיתרים
ערוכים בהם גם בליל על משכבם
והם בהריונם: על מלאת צרופי הקולות:
כבשחר יצא נגונם והיה להתגלות.
וכן — כי שמבין מראה כזה בנגון האותיות
בכל צבעי הקשת אחרי גשם ערב — —:
כי דמעות למיניהן בזה נגון האותיות.

אדם במסה ומריבה

גבר שעבר שערי גבירה ופתחים
שדות מסה ומריבה של הפרס והקלל,
שידע מסכת סגופים ועגות בדוד ונדוד דרכים
מעברות ביטות כוסכים תהומה ליעף
אימת מעבר מארבי גבולין בדרך ורטט נס.
שידע לפסוע בערוף נחשול־קם־ומתמוטט
אל כתף נחשול־בא־אחריה, עד קרש צף
עד הגיע אל סלע חוף;
שידע אהבה בשלהבתה ולבוא אכזב:
קנאות קטלניות: ככנס יחומן של חיות,
עד לדכדוכי נפש בלילות:
גלגולי גוף בסודיני שלג ובסדיני אש
עד כמהיטת שחרית חכלילית בלחי החלון;
אשר בא עדי נבהו — ולא נואש;
שתקע צפרניו בצוארות השעות הרצות
כבצוארות החיות שעטו עליו

ולא נתנן לטרפו בשניהן —
מה איש — אינו צריך להתבייש לבכות־בכי־לקצו
על דרך חייו שהגיעה לקצה לפני בור
ואין איש אתו מכל רעים האהובים ורעיותיו.
אין זו גוף שתף־מעשר־בבשרו למכאוב הגוף־בקצו.
מה איש מתבייש. מתאמץ להתאפק, אבל אינו צריך
להתבייש לתת קול בכיו, בקראו אני לאמו־כעקרות.
שהיא, ולא יפות התאר קוסמות ובושמות חייו מכבר.
ידעה לאהב אהבה ללא תנאי:
כי מחיקה יצא זה הגוף, משדה שתה חלב
אדם־בקצה הדרך חוזר לטבע הילדות
יקרא לאמו, כי הוא לבדו בקצו.
אמא!
והיא בעפר הרחק, לא לכרעי מטת דויו.

זמר הכבוד לא ידום

ברוך שחלק מחכמת עתותיו ומזלותיו לבחיריו!
זמרו באמני אש דת בכל ארץ ובכל עת
זמר הכבוד ולא ידם.
זמר ללאם בר חזון ובר חרב, בר היכל לאל על
שנשתלחה בו יד צר, עד עת קץ נוצץ.
במרום הרים מעל ים קדוש משברים — אספקלר לשמיו:
שבמהותם הכחלה, גם בדהוד ענניא, מהות פניו תמיד:
אספקלר לגלגל מזלותיו סביב אדנות העגול:
לשמע קולות אוניה, לקצף יקהת זרמיו בגאות דכיו
ולחסד ירחיו החרישיים, המפיסים סימות. אחרי רגזם:
זמר מפי איש מן הבחירים מגזע היוחסין ביקהת הדורות:
מליל ברית בין הבתרים שבחלום, בסוד ואת הצפור לא בתר
ומליל סלם־שבחלום עולים ויורדים מלאכים.
עולים ויורדים מ א ז דליים דם מלאם זה, דליים דם
ואדי דמעות עומדים — תמציתי תפלות כסופים. הלל ויליל
שבהם מטרפה מזג דמדומים גם של שחרית גם של ערבית
כמו בפאתי מזרח וכמו בפאתי מערב;

זמר מעגל את עצמו מאליו, דא לדא צמודים בדבקות:
לעתים — במלים, אותיות כגחלי אש וכוכבים,
ולעתים — רק בדכיי קול משתעת־תהום, או בלחיש קני סוף
ואנקת כלות נפש של צפור בענף עץ סרק — —
עגולים עגולים הם שמתוספים דור אחרי דור
עד היותם יחד למתכנת דמות, בדומה לשמש מכפלת
שהוא ודאי ל ז מ ר מ ל א באחרית הימים בגבהות.
ארגנה. הרבה מאד עננים צפים אליה כנחשולים,
מים חרון אדיר, שאינו פה למטה במפת הימים הגדולים.
ארגנה, יודעה־היטב לעיני האיש מן הבחירים.
בכל עת בהוה: בעליון כבין ובתוך משברים
כ ה ת ג ל ו ת ה ג ו ר ל ה א ל ה י ל ל א ם ז ה בכל עת;
קשה כשאול קנאה: אמונה־אהבה לה, לאין משל:
לבלתי תנאי לאוהביו:
עלי גדרות ועלי מוקד ולדם תמציה לוחמי השם,
שנראה בתכויו בכל מימי בבל־היקום.

יחידי סגלה בהמון גויי בבל־עולם־הצלב תמהים
על סוד גורל זה של זה הלאם מגוף בשר ונסכי דם.
הסכנה נהגית. הסכנה נראית. אך זמר־זה לא ידם
הוא חופף אותנו, כי נוכל לה ביום נס.
סמאל ולילית אינם שונאים תפארת ומלכות אצל כל הגויים...
מרשיעי־ברית בתוכנו עומדים אתם בעצה אחת
וכבני אדום ודיני־מאז, דשנים עומדים אחתופלים:
שתים אלו בצרופם אצל יהודים:
תפארת ומלכות — סמאל ולילית שונאים.

לולא כל סגלות היקר בטבענו זרם עד הלום,
ולא יכלתי אני, המאחר־בזמן, גר בדרך ולומר:
— נפלא נפלא להעצר־כך בש; מן השעות הרעות
ולומר לעצמי בהתאפקות בצל כ י דמעות
בין מרשיעי ברית יהודים ונכ ים משנאים,
כמין יהודי ירחי בין מפלשי עננים.
אומר לעצמי כאין שומע אתי רננים.

— נפלא! נפלא להיות יהודי מאז ועד הלום
בין תהום לתהום מציאות כופרים וכזבי חלום
שעד אשר ה ה ו א הרוג פילטוס, קרא לאלהים: אלי אבי
לא ידעו הגוים לקרוא לאליליהם אבי

ושלכן הבכורה הנעלה לן: להיות קרואים
בנים לאלהים: ראשונים ואחרונים באלהים,
לא עבדים לפסיליהם — —
לכן טוב לי עם שבל גלי בהרות־בבל אחרי,
לקרוא לך: אבי עליון! השקף עלי למטה:
ממעונה אלהי קדם, בטרם מתפשטים פה
בחירי עמי ממדי קרב שלהם ונטשו גופים:
סיני בהוד גונים, בארות נפט גדות ווכפים — —

הנה קרבו ימי לגשת אל מזבח הכבוי
ולא אפוחה.
עשה שאש־תמיד עליו תוקד יבו אבוא.
ושירת לויים אשמע ראשית אהיה דבר,
כי אתי אתה באש עלי אני בעלו אויבי!
ואם תבך אשתי ובכו בני ובנותי אחרי כתפי,
האש על המזבח שוב תוקד אחרי, תוקד —
עד אשר אל הר הבית זו האש תעבר — —

וזה יהי יום התגלות המכביא: ה י ה ו ד י ה ש ל ם:
בר חזון ובר חרב כיהושע בן נון, ובשכלו.
שם יראה בצבאותיו כמו חי
על כליו ושופרותיו אל מול יריחו.
והעם (כי התכים) יענה בקול כדכי ים:
— ברוך אתכם כי עז!
ברוך אתכם כי עז!

תשכ"ט תשל"א תשל"ב תשל
ירושלים צ"ה רמת

דור אחר

סיפור מאת חיים הזז

„ספור זה ניתן לציון יום-הולדתו השבעים וחמשה של חיים הזז החל בכ"ט באלול תשל"ג.
הסיפור רואה כאן אור לראשונה והוא נכתב בשנים תשל"א—תשל"ב. כתבי-היד מעזבונו של חיים הזז יובאו לדפוס, על-פי צוואתו על-ידי אביבה הזז. ספר ספורים חדשים יראה אור בשנת תשל"ד.

א.

נזדמנה השעה ונמצא יהושע־אליעזר גבעון יוצא לפנסיה. חבריו עשו לו מסיבה, דרשו לכבודו וקישטו בו שבחים גדולים. הוא השיב על דבריהם, ולא השיב כמי שירד מגדולתו אלא כמי שעלה לגדולה.

— כשמי כן הוא. — אמר. — שמי יהושע־אליעזר והזוכי הכם פעמיים: פעם עד הפנסיה ופעם מן הפנסיה ומעלה.

בני־המסיבה נהנו מדבריו ומחאו כף. הוא החזק תריף. כפי אחד מחבריו שהיה מן ה„מרחוי" אמרו עליו לשם חריפותו: —

— השעה קבין חרדל.

לימים נפל דבר בינו לבין חברו. עיקם זה את פיו ואמר:

— יותר מדי חרדל. אין שדה יפה אלא בקמה שבה ולא בחרדל שבה.

את הימים העתידים לבוא ראה יהושע־אליעזר גבעון כאילו הם ימים שכולם חג. שוב לא ירבה בישיבות ולא יצטער בוועדות ולא יכלה את עיניו בהתבוננות, אלא יטייל ויבוה ויראה בטוב. בקיצור, השבון יפה ופרק טוב.

למחרת היום איחר לקום. נתעטף בחלוקו ושתה קפה בנחת. אחר־כך נשתטח על הספה וקרא בעתון. הוך כדי קריאה חטפתו שינה. לבנה נער משנתו.

— טב — פיהק בקול גבוה לתוך חללו של בית. — התענוג הגדול הזה שניתן לאדם להתעצל, לנמנם קצת.

ועדיין היה שוכב להנאתו. עד שגערה בו אשתו.

— נמה משבעה כפרים ועצלות משבעה משבים — אמרה כשל הדיוט — קום! נו, קום כבר!

— אלו דיבורים הם? — זקף עליה עיניו בתמיהה. — מה הדוחק הזה? בני הלווים עלי? בנוהי כתשות בי?

לאחר ארוחת־צהריים ושינה בצהריים נטל מקלו בידו ויצא לטייל בעיר.

ברחוב שלומציון המלכה נתעכב לפני חנותו של קוריק. מבעד לפתח ראה אותו יושב לשולחן העבודה, משקפת מזהורה בולטת בעינו ומחטט בשעונים. היתה טינה בלבו עליו משלעבר, כן הימים הראשונים. שניהם בני עיר אחת היו וחלוצים היו, ועד שהם בטלים ממלאכה ואין להם מה יאכלו תפס קוריק אומנות אביו בידו ונעשה שען ברמלה. עלה יהושע־אליעזר אצלו ברגל מפתח־תקוה בשביל גמילות־חסד, שביקש לילך לחיפה לבקר אצל נערה אחת, עובדת במטבח הפועלים, וסירב לו. זו טינה שנשמרה בלבו עליו, לא טינה ממש אלא זכר לטינה. שכבר אותה נערה שנפשו יצאה אליה שוב אינה נערה אלא אשה זקנה, מכוערת כפת שעיפשה.

נכנס אצלו והגביה קולו בשאילת־שלום, ולא שאל אלא בעסק גדול וברוסית, כפונקה בקי הרגיל:

— זדראוויא דילאיים!

קוריק זקף ראשו, נטל המשקפת מעינו והביט בו.

— אה... — אמר ובת־צחוק של סובל־חלאים האירה חיוורון פניו שצמוקות הן ומשורפות כיותר. — את מי עיני רואות!

— הבה לי ברכה! — ישב יהושע־אליעזר על כסא למולו. — יצאתי לפנסיה.

— אה... — הזר קוריק על אותה הברה שבפיו, אלא שקינה במשמעה. — „מבורך. יפה מאד. לא כמוני. הצטערתי בתחילה ומצטער בסוף. הנה זקנתי ואין כוחי בי ועדיין אנוס וכפוף על השעון וכך עד יום המיתה.

— וכך עד... — עיקם יהושע־אליעזר שפתיו בלעג.

באותה שעה צילצלו שני שעונים שהיו תלויים על הקיר חמש פעמים. תלה עיניו בשעונים ושמע.

— איני יכול לשמוע את הדברים האלה. — חזר ואמר. — אילו יכולתי הייתי בורח מפני דברים כאלה להרי חושך, לגיהינום.

מיד צילצלו שלושה שעונים אחרים, אחד בזריזות ובקול חד, אחד משוך ומתון בקול גס ואחד בקול חריקה צרודה.

— מעלה על לבו את יום המיתה... — רינן יהושע־אליעזר לאחר שהשלימו השעונים את שלהם והיו המטוטלות מהלכות אילך ואילך ומקשקשות בקול. — קמצן אתה! מבתחילה שנמצן היית ועד עכשיו כך.

— עצמאי אני. — הפסיקו קוריק בדברים — פנסיה אין לי.

— מעלה על לבו את יום המיתה... — הלך יהושע־אליעזר לטעמו — מה מבקשים בני־אדם? — להשתכר עוד ועוד, לטפל לירה לירה, חוששים למחר, שמא יישארו בחיים.

— שוסניק!* — דחק קוריק המשקפת בעינו וכפף עצמו על השעון שלפניו — נשארת שוסניק כמו שהיית.

— אלא מה? השיב יהושע־אליעזר בבדי־חת־דעת. — יש עוד ניצוץ בביתום שלי.

* ליצן

נפנה בין מטוטלת לחברתה ושמע קול הילוכן.

— נו? — שאל — מה שלום אסתר שלך? הבנים? בסדר? כולם באוניברסיטה? אסתר שלך היתה לשעבר יפת־תואר, מלאה חן וטעם כה שלא היה בשום נערה. ממש אסתר המלכה, אהשורוש טיפש כמוך.

קוריק לא הזיז משקפתו מן השעון שלפניו ולא השיב דבר.

— עובד! — אמר יהושע־אליעזר. — טיים איז מוני... כל שהוא להוט אחר ממון בקפיד על עתיו, על שעותיו ורגעיו.

קוריק לא השגיח בו.

— מה שאין כן זמן — נמשך יהושע־אליעזר בדברים — לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. לא הוא זמן עת ולא היא עת זמן. זהו. הבדל יש בין פירוש המילות לפירוש המילות. ע"י עולמות.

— היינו זמן היינו עת. — אמר קוריק בביטול כלאחר־יד.

— אהה לא היית תלמיד שלי, לכל הפחות לא תהא רבי שלי. — סילקו יהושע־אליעזר בתשובה. — „לכל זמן" פירוש: זמן זה הכל, ו„עת לכל חפץ תחת השמים" — ועת לכל דבר שבעולם.

— למה לי כל החכמות האלה? אני שען אני. שעון שנתקלקל אני מתקן אותו והוא מראה את הזמן. — זקף עליו קוריק במשקפתו והראה באצבע כנגד השעון שלפניו. — בידי לתקן אותו.

— אין מתקנים זמן ואין מקלקלים אותו. — פילפל יהושע־אליעזר דברים שעלו על דעתו באותה שעה ולא היתה דעתו להם. — הזמן הוא בנצח. אין לו סוף ואין לו תחילה.

— ובכן, מה התכלית? — הניף עליו קוריק בשעון שבידו כבא עליו בזרוע.

— תכלית?... — העלה יהושע־אליעזר פיקפוק צחוק אנוס על שפתיו. — יש בוקר וערב, קיץ וחורף, וחלילה בוקר וערב, קיץ וחורף, ושוב בוקר וערב...

— אבל תכלית! — קפץ קוריק לתוך דבריו.

— תכלית, תכלית... — לא מצא יהושע־אליעזר דבר לשעה. — צורך לטרוח בך ללמדך שתיים כפול שתיים ארבע? — זאת התכלית.

קוריק נטל משקפתו מעינו והביט בו ב־קפידה.

שני השעונים צילצלו פעם אחת. לא באו רגעים מעטים עד ששלושת השעונים האחרים צילצלו: אחד בזריזות ובקול חד, אחד משוך ומתון בקול גס ואחד בקול חריקה צרודה.

טוב. — עמד יהושע־אליעזר על רגליו והיטה לפתח החנות. — לך, זקן, לשעותיך ורגעיך. שלום. פרוס בשלום אסתר.

ב.

יהושע־אליעזר חזר מביקור שלושה ימים בתל־אביב אצל בתו ברכה. היתה דעתו יפה עליו ופניו מאירות. לאחר ששמעה אשתו שלום הבת ובעלה והילדים וכל הנראה ונשמע אצלם, אמרה:

— נו, ובכלל מה חידוש יש בתל־אביב?

— חידוש? — השיב לה לא כעונה אלא כשואל — מה למשל מבקשת את לשמוע? זה הניח את אשתו ובניו והלך אחר אשתו של זה וזו הניחה את בעלה והלכה אחר זה, זו מבאנת להביא ילדים ויש לה כלבלב קטן בביתה וזו במקום ילדים עשתה לה אקוואריום. זה ירד לאמריקה, זו נסעה ללונדון. כבר הגיע הזמן שתהיי יודעת את כל ההבלים בעל־פה.

— כן, יודעת. — נזדה אשתו ראש — משתגעים. לגמרי משתגעים.

— לכי ודברי עם נכדתך אז תביני. תראי בחוש.

— עם אילנה?

— עם אילנה. „אתם דור אחר", אומרת היא, „ואינכם מבינים". מילא. אני אפילו גדול ממנה בשנים קצת, שהרי קידמתי אותה בתורה ובדעת. אבל מה בידך לעשות? — דור אחר. כבר יש לה חבר.

— לכי? — נחרדה אשתו.

— נער אחד... נער טוב. יחד עמה בגימנסיה. אשתו עמדה כנדהמה.

— הרי קטנה היא... — אמרה בחצי פה.

— דור אחר. — השיב יהושע־אליעזר.

נסתכל וראה את אשתו שהיא מצטערת וביקש להפיס דעתה. התחיל אומר לפניה את שבחו של נכדו יגאל בן השש, שבא מבית־הספר ואמר אל אמו: „היום סיפרו לנו סיפורי התנ"ך. אמא, שכחתי מאיזה דור את, מדור הפלמ"ח או מדור התנ"ך?"

פניה של אשתו האירו.

— חה חה חה... — פרץ בצחוק — מדור הפלמ"ח או מדור התנ"ך!

כיון שהתחיל אומר את שבחו נמשך בדברים. מצייר, אמר. כל שעה פנויה שרואה לפניו יושב ומצייר, וכוח זכרון יש לו — פנומנאלי! כל ספרים שיש לו יודע בעל־פה, ושירים של כל החגים. המון שירים!

— מה דבר קשה בעיניך? — אמר — הרבה שאלות יש לו לשאול. שאלות גדולות. פעם יושב היה מצייר באדום, בצהוב, בירוק, בכל הצבעים. פתאום באה מחשבה בלבו ושאל אם יש אלוהים. ברכה, היא לא ידעה מה תשיב לו. אמרה: „הנה סבא. שאל אותו". אמרתי לו: „מה השאלה? וודאי יש אלוהים". „אז למה לא מדברים עליו?" אמרתי: „מדברים. כן מדברים". משך בעיפרון שבידו קו אדום ועשה קיר לבית. „לא כל־כך שומעים עליו בזמן האחרון", אמר. אמרתי: „לא נכון. אומרים „אדוני", אומרים: „אלוהים". צייר צייר ואמר: „אדוני זה השם, ואלוהים שם המשפחה".

— אם יש אלוהים! — ניענע יהושע־אליעזר ראשו בקורת־רוח. — מה שמעסיק אותו! אם יש אלוהים... נו נו, שמים וארץ בלא אלוהים! בלא אלוהים אפילו הכתם שאני מבין שוב איני מבין.

אשתו שמעה ולא שמעה.

— מה לנערה בת שש־עשרה עם חבר? — אמרה מתוך ההרהורים שהעיקו לה.

— נו, חלילה — לא השיב יהושע־אליעזר על דבריה ופניו הפציעו לכאן ולכאן מחמת שחוק של הנאה — אבית מיתגעגע אחריה! שמנה, עגלגולת, חמודה כזאת! כמו ענן קל, וורוד לפני שמש.

— היא כבר זוחלת? — שאלה אשתו.

— זוחלת ועומדת ואפילו קצת הולכת. הולכת ונופלת — הופ! ועגבותיה סחות בריצפה. ברכה נותנת חתיכת ביסקוויט על קצה הכיסא, חתיכה אחרת על קצה הספה, על קצה הכורסה, וזו מפשילה רגליה ומתנודדת והולכת. טוב להם לילדים. עולם מתוק. כל מקום שהולכים וכל מקום שפונים מתוק להם.

שעה קלה שתק ויש לו מהרהר.

— עולם צעיר. — אמר. — עולם של עשרה חדשים, עולם של שש־עשרה שנה. בסך־הכל כל העולם אינו אלא של שש־עשרה שנה, את מבינה? עולם שכולו שש־עשרה שנה!

ג.

יהושע־אליעזר נתן דעתו שלא יבוא לידי בטלה. התחיל מחזר על משרדו לשעבר, מטייל מפקיד לחברו ומעסיקם בדברים. הללו תחילה שמחו בו, לאחר מכן נהגו עין יפה שלא לדחותו, לאחר מכן החזירו לו „הן הן", „לאו לאו", ולבסוף לא השגיחו עליו. אילמלא פנינה כבר לא היה לו מקום דריסת־רגל שם.

פנינה היתה אשה כבת שלושים ושבחה ניכר כשל בת עשרים ושתים, עשרים וחמש. אשה נאה. צורה של סמנגים, התספורת כאדוות של ים, וצפרניה ארוכות ואדמדמתן עזה. אשה נאה הרבה, ונטרפה לה שעה, שהניחה בעלה. והרי שלוש שנים שהיא שוהה אחריו ואין מקבלת גט ממנו. נתן לה ולבנו עמה, נער כבן שמונה, מזונותיהם ביד רחבה, ונתן לה את דירתו וכל שבה. ועדיין לא נתקררה דעתה עד שיתן לה את המכונית שלו ואת הווילה שלו והמיליון אלף במזומן לשם הבן. היה יהושע־אליעזר טופח עכה ואומר:

— אוי לך למה? למה לך מכונית? למה לך ווילה?

היתה היא מתעצבת עמו ומשיבה לו ואומרת:

— במה דברים אמורים? — כשאין לו, אבל יש לו. שיתן! שיתפקע ויתן. הוא יירק דם אצלי! דם יירק אצלי! לא יועיל לו לא רב ולא דיין ולא שופט ועורך־דין.

— ומה את בועילה? — הקשה לה — ולא יפה לך שתיפטרי ממנו ותינשאי לאיש?

— מה זאת אומרת? — פתחה פנינה עיניה ביותר.

— רוב גרושות ואלמנות נישאות.

— איש כבעלי — אמרה בהזהות־דעת כדבר הוודאי — כמוהו לא אמצא. מהנדס, ולא סתם מהנדס, אלא מן המובחר, יודע המש שפות על בוריין, בעל בית־חרושת ובעל־נכסים. ושנית, הבן. הבן לא יתן לי. הוא יהפיך עלי את עולמי.

— הבן מה לו כאן? — תמה יהושע־אליעזר.

— תינוק הוא ואין בו דעת.

— תינוק אתה אומר? א גו. בוא ונצח אותו בדברים.

כבר, אמרה, הבטיחה לו שלא תינשא לאיש עד שתחילה תגלה לו. ומה דעתו השיב לה? — „אז כבר יהיה מאוחר". זו תשובה השיב לה.

— נו, תינוק, הא? — שברה אותו בדברים — יש בו דעת או אין בו דעת?

בקיצור, ראה שאין להדבר סוף, שהוא אומר לה בן הישוב והיא אומרת לו בן העבים ובן הרוחות, הניחה והלך לו.

מכאן ואילך לא בא למשרד אלא פעם בחודש, פעם בשנים ושלושה חדשים. מילא, לא נשאר בבית עומד בתפילה. פתחים רבים פתוחים לפניו ומעשים רבים באו לידו, כעשה ושאינו מעשה. פעם הלך למשרד מס הכנסה ופעם למשרד הביטוח הלאומי, פעם למוסדות הלאומיים ופעם ל„יד ושם", לליגה למלחמה בשחפת, ל„מגן דויד אדום". גישר אזה לרבים ורבים מצאו לו אצלם זכות וכיבדו אותו ונהנו מדברי־שיחה שלו. הדבר הלמד מאליו, שקיים לעת מצוא מצוות ביקור־חולים או שהלך אחר מיטתו של חבר, או בא לבית־המשפט לשמוע דבריהם של בעלי־דין ועורכי־דין, או סתם מטייל לו ונהנה מבני רשויות־הרבים ושמחה שרוחות ביניהם. ואין צורך לומר שמזמן לזמן נכנסו ידידים אצלו וישבו מתוך השיחה על כוס תה, ובא גם הוא אצל ידידים לראות בשלומם ויושב עמם שעה ארוכה ומפלפלים בפוליטיקה ובפסקי הרבים וכיוצא בזה דברים שהיום גורם. בערב נוהג היה לישב בית ולהנעים את נפשו בקונצרט של מוצרט או בטהובן. עומד היה כנגד הראדיו, מוליך בידו ומביא, מעלה ומוריד, ומסייע בקול. וכבר נגמר הקונצרט ועדיין הוא מלא ממנו, כולו רחוש ברננות: —

— בום... בום, בודרו — — —ם...

את המוסיקה המודרנית דחה. אם גרמה השעה ובא קונצרט משל זו, מיד קופץ ומפסיק את הראדיו.

— קול גיהינום צועקה... — מעווה את פניו כאילו שינו מעיקה לו.

שנים עברו והלכו להן. יהושע־אליעזר הזקין, ואילו אשתו נזדקנה ביותר.

— אילו פגעתי בה עכשיו — היה צווחק ואומר — לא הייתי מתאהב בה.

ידידיו נתמעטו משנה לשנה, מהם ניטרדו מבתיהם לבתי־אבות, מהם הלכו לעולמם. הימים נעשו ארוכים והבטלה קשה והשיעמום רב.

פעם במוצאי־שבת שיער את השעה של מוסיקה מודרנית, ברח בן הבית. בעל־כרחו בא אצל עוזיאל היימן, אף־על־פי שלא היה רגיל אצלו.

עוזיאל היימן היה קבלן עוסק בבניין, בעל־בשר, ערימה שכולה תפוסה אותו וכיפה קטנה בראשו.

קיבל אותו בסבר פנים יפות, שתו תה זה עם זה והסיחו בהפסקת האש, בנשיא מצרים וברית־המועצות שמכוונת אותו כדלת לפתוח ולנעול.

אמר יהושע־אליעזר:

— דווקא הגזירה שגזר הרשע מביאת עליו כלייה. פרעה שהעביד את ישראל בפרך טבע בים, המן שחשב על היהודים לאבדם נתלה על העץ, היטלר שביקש להשמיד את כל העם היהודי איבד את עצמו ושרפו את גופו באש.

— יפה, יפה פילפלת. — שיבחו עוזיאל היימן.

אגב כך, שלא כענין, אלא משום שנזכר יהושע־אליעזר לתלמודו שלמד בילדותו, הוסיף על דבריו ואמר:

— „בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עתים לתורה" ו... ו... שכחתי איך הלאה שם, באמצע... „פילפלת בחכמה? הבנת דבר מתוך דבר?"... כמדומה אני ב„שבת"... בסוף הדף, למטה.

נצטער לזכור הדברים ככתבם.

— אהא, דין, דין! — אמר בתרועמת. — „בשעה שמכניסין אדם לדין"... „ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון"... פחד! איכת־כוזות! נשים אפילו בוכות... אבל כל הענין עניין טעות. טעות אחת גדולה. מה לי לפחד? יש בעיר בית־אסורים, נו, אם כן חייב אני לפחד?... „ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון"... וחשבון! אם יש חשבון בואו ונחשב. ונראה, אולי עוד ימצא שיש לי כלום בידו של בעל־דיני.

עוזיאל היימן נתפעל מדבריו, הגביה כבמים ראשונים שתי ידיו למעלה ושמח בו.

— אבנר! אבנר! — קרא לבנו — בוא לרגע הנה!

אבנר, בחור שתלתליו יורדים על ערפו, בא מחדרו ועמד מביט בהם.

— בוא, שמע ותדע טיב חכמה! — נתלהב עוזיאל היימן.

יהושע־אליעזר נתן לו שלום לבן ומשכו בדברים.

— אני בן הדור הישן. — ביקש לגנוב דעתו. — הדור הישן מוליד את הגיבור, הגיבור מוליד את הדור החדש. הדור החדש מתיישן וקם דור חדש. כך מתגלגלים הדברים והולכים. זה סדר העולם.

— הבנת? — שאל עוזיאל היימן לבנו בפנים צוהלות.

— אני אוהב סטוריות. — כיעס יהושע־אליעזר עצמו. — הסטוריה כביאות למקצת הכבה. אי לאוו דדלאי לך הכפא מי משכחת כרגניתא תותיה? פירוש: אילמלא שהעליתי כן הים את החרס כלום היית מוצא את המרגלית?

— הבנת? — חזר עוזיאל היימן ושאל את בנו — לא הבין כלום. סופר. רומנים, סיפורים, שירים. כל מה שהפה שואל, אבל ריח תורה אין בו.

— אוהו!... — הגביה אבנר צווארו ביותר ואמר בכובד־ראש של קפדן — אני לא גיבור ולא בן גיבור, ואין בי ריח תורה. אז מה?... אתם תמיד חוזרים על דברי אחרים, מה שאמרו לפניכם. זה מוגע מכם ליצור, להיות מקוריים.

(סוף בעמוד ד')

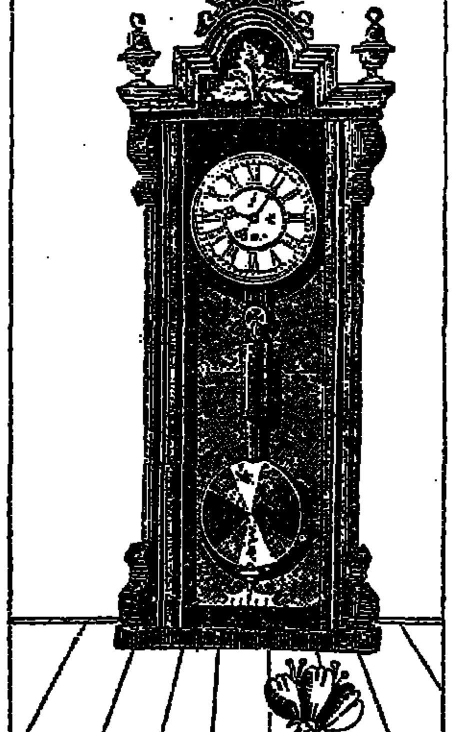

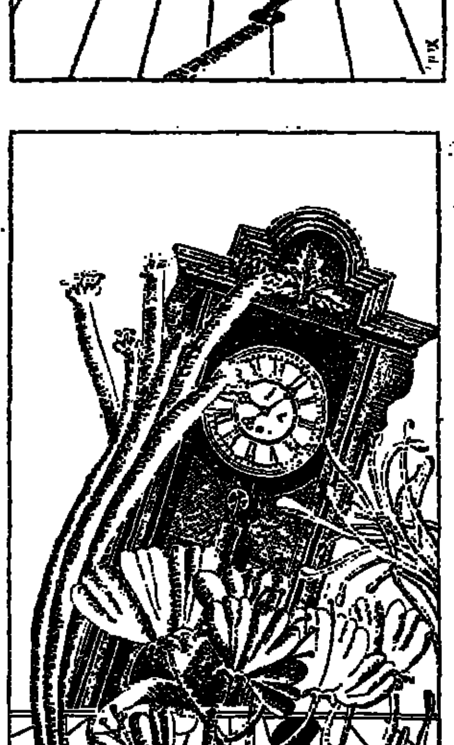

דור אחר

(המשך מעמוד ב')

אולי בזכות זה שאיני יודע תורה דווקא אזכה לשפה משלי.

יהושע־אליעזר הירהר שעה קלה בדברים ששמע.

— זהו. — אמר — זה ההיגיון שלהם. אבל מילא. בקיצור.

ד.

יהושע־אליעזר ראה עצמו פנוייה ולא מצא מה יעשה ולאן ילך. נכנס באוטובוס וירד למוזיאון. היה מהלך מפסל לפסל ומתמונה לתמונה, עומד בפניהם מביט ותוהה, והיתה בת־צחוק של ביטול מפקפקת את פיו. דומה כאילו באה חבורה של רמאים לשטות בו.

— מה, באמת, כסבורים הם שזו אמנות היא? שזו, זו, תמונה היא? לא, באמת...

אולם קשה מהכל ספרות. מתוך הבטלה הירהר לקרוא ספר וליהנות כדרך שנהגה לשעבר ממודביב וטולסטוי, ממנדלי ושלום עליכם.

— זה שנים שלא קראתי ספר — ייסר את עצמו — שכוחה בדורנו קריאת־ספר מישראל. לא טוב הדבר. לא טוב.

שאל מן הספרייה שלושה ספרים. ישב ועיין בזה ועיין בזה — ולא ערב לו. כפה עצמו לקרוא, והיה קורא והולך ואינו מבין. כלום לא מצא בהם להנאתו, לא דבר המסור ללב, ולא משמע וטעם.

— סילוק־דעת! משום סילוק־דעת! — השליך הספר מידו — תיפלות! ועברית... איזה מין עברית? אוי לספרות שקילקלה במידה זו!...

ירד לרחוב והיה נסמך על מקלו והולך. נסתכל זוגות שהלכו חבוקים, מנשקים זה לזה ורועשים וצוחקים. דומה, נעשה הרחוב הפקר לפרוצים.

— כבר אני בתואר איש בא בימים, — אמר לעצמו. — אפילו אם ישאלו אותי לא אודה בדבר. אבל ראשי מלא שיבה. בכל זאת... בכל זאת...

עד שלא חשכה נמצא מהלך ברחוב המלך ג'ורג'. היו עצי הרחובים רועשים מהמון בחלי־אלים שבאו ללינת־לילה. עמד לו תמה: מה ראו ציפרים אלו ללון דווקא כאן, ברחוב שהוא מלא רעש אוטובוסים ומכוניות ואנשים? לא ידע לומר טעם, אלא נראה לו הדבר מופרך.

בערב לאחר החדשות היה קונצרט של שנברג. קפץ וסגר בזעף את הרדיו.

בלילה שכב ולא באה שנתו. נתן דעתו בכמה עניינים, בזוגות שהתנשקו בפרהסיה, בציפרים שרעשו ברחוב הרועש, במוסיקה המו־דרנית, בספרות החדשה, בציור ובפיסול, ונראה לו מופרך, הכל מופרך.

— הכרע אחד לכולם. — לחש. — לכולם.

לשעה הפך עצמו על צידו.

— דבית, — אמר — את ישנה?

— לא. — זקפה אשתו ראשה מעל משכבה. — מה יש?

— לא כלום. — השיב. — רציתי לומר לך ושכחתי מה.

— אין דבר. — השתדלה אשתו להניח את דעתו. — תישן, תישן.

לשעה חזר ואמר:
— דבית, את ישנה?

— לא. — השיבה.

— נזכרתי מה רציתי לומר. — אמר. — רציתי לומר לך: דור אחר.

— מה? — לא סברה לו אשתו.

— עולם זר. עולם לא לי.

— איזה עולם? מה אתה מבלבל?

— לא כלום. — השיב לה. — תישני.

למחרת היום, כשנכנס לשולחן לפת של שחרית, אמר לאשתו:

— את יודעת, דבית, חלמתי. חלום די משונה.

— מה חלמת? — עמדה אשתו לפניו נבוכה, עבה ודופפת ופניה חיוורות, מפציעות לכאן ולכאן. — אתה צעקת בשנתך.

— בו?... — תמה יהושע־אליעזר. — צעקתי?...

— צעקת בקול איכה, כאילו שוחטים אותך.

— ככה?... — ענה אחריה מעין הירהורי לבו. — חלמתי כאילו אני הולך למות ונפל עלי פחד גדול. אחר־כך כאילו אני בעולם האמת ורוצים לשלוח אותי חזרה לעולם הזה. צעקתי: „לא! לא! לא רוצה!" מרוב פחד נתעוררתי.

— שטויות. — עטתה אשתו פנים שוחקות.
— שטויות בהקיץ ושטויות בחלום.

חיים הזז

זלדה
כאשר חי המלך

היה כבוד בת המלך
פנימה
בבית.
עכשו הבית רסיסים רסיסים.
כאשר חי המלך
היתה צניעות
היה חג.
כאשר חי המלך
היתה השבת שושנים
עכשו היא פצע.
כאשר חי המלך
היו המחשבות שבלב
צפרים
שהתעופפו בערב.
שחזרו למעונות הערב.
עכשו חשופים שרשי
האנשים הורקים עליהם.

שלמה טנאי / רגלי המבשר

צעדיו
אלה דברי ימי המבשר:
איך להיות בלעדיה,
איך לחלום צעדיה,
איך להרג עליה.

אלה דברי ימיו:
איך לחות את רגליו,
איך לעבר עקבותיו.
איך למשך פניו.

אלה ימיו:
איך להיות עמדיו
בלכתו לא־נראה בעמיו
ואין־ישע בכל צעדיו.

לעתיד, בטרם עת
הוא לעולם לא ימות, לא יומת.
כי הוא חי־לעתיד, גם בטרם־עת.
(לא נתן לו להיות מצוי כבר כעת)
במחשבת רעל, בהרהורי פגיון,
כאשר על אהבה מכסה הגיון
אנו אותו יום יום נמית
יום יום אותו נמית,
שנפשנו אליו תוכל לצאת.

תעתועים
האפשר כי יבוא
ולא יראה?
יתעמע בנו
באפס־מראה,
יפרע את רוחנו
כחרש נסער,
יצחק מכתלים
ומאבן יבער,
ירעל מפת־לחם
ממים יבאש,
בבשר יוגיע,
בנשמה — ייבש?

האפשר עת יבוא
לא נבין דבר?
בגדים — כבלויים
מעדנים, — לחם־צר
כתרים — חפוי־לך
אבני־חן — חצץ
וכראש השטן —
רמש קל ורץ?

האפשר עת יבוא
ונישן ככסילים?
יעבור בתפים
בנגינות חלילים,
יעבור כמו לחש,
בדממת־כליה.
ולא נדע
כי עמנו היה?

רגלי המבשר
לפסגה אין סתרה,
יש חבין לגיא.
רגלי המבשר מפצלות
מי הפלג הקרירים.

איך אפקים לגיא
לפסגה יש עננים.
חזה המבשר כבד
ברוח על דליה.

לפסגה גופו מתגשם
אל תחתית־הגיא — מתדרדר.
ראשו הולה עננים,
רגליו נגופות אבנים.

טוב ורע
למעלה טוב, למטה רע —
כך תמיד התחיל ספירה.

מקימי מעפר, מאשפות ידים,
רגלי המבשר מראשי הרים.

אך למטה, למטה בשפל שיח
שם מתכפרים רחשי משיח.

שם בפרש, ברמש ובזחילה
השער לכל יציאה ותחילה.

בסלע, בטחב, בבצת הרעל
יותר נשמה ממלאכי מעל.

מרדו השפלים בפסגת טוב —
כך ספירה הגיע אל סוף.

למחר
לישון את ההודה.
לנוח את השפע,
ולא לגעת בשפה
לתת הקסם.

ידים להסיג
ולא בחטף.
לתת להברא
בתאוה שמורה.

מחר יקיץ אדם
לו יצפו כנכם
שעות מלאות
לא נגע ניחוחן.

הוא ישתומם
איך הן הגיעו
כלהוא רחוק־קים
מעפר לידתן.

בבואו
כאשר הגיע
קרע פסות רקיע,
דבר את המסד
את השדות בתר
בכסף הנחלים והנהרות
צלפים סבך בשערות
אדה בלילה את הטל
ורוח בקורים כבל.

כאשר הגיע
דבר לא היה שאותו יקביע.
היה פראי ובלתי מרסן.
כמו ימים רבים לא היה מוכן.
שחק בנעים, השתעשע בכח
לא שבע לחיקה, לא נשם ניחוח,
לא חפש במבוקה את עצמו.
הוא שכח לשם מה קוראים בשמו.

אבות ישורון / עוד מוקדם

בלילה יש כמה דברים שאינני
יכול להסתדר אתם. ביניהם
שהלכתי לישון מקדם ועד
אור הבקר הלכתי מקדם.
חשבתי לעבר את העיר. הגשם
הזה שמצפים לו בארץ בדממה
קפואה, קם מלמטה למעלה לאט
ופתאם, מהגב נשפך, ונשבר.

עוד מקדם, עוד תולית ספטמבר. הגן
עוד ירק. יונת הבר עוד באה בערב
מהרחוב מלבשת אדמנם אש חשאית.
ובבואה אל העץ מרימה את החצאית.
אולי

מלך היונה אחרי.
שתי ביצים בבטנה.
אלה השגיה הקיץ.

זקפת זנבה מצנף לצנף.
הכניסה המיסטית. הנעלמות בתשאי.
בטמן חם. קיר עלים.
מולדת. אפשר להשען עם הגב.

עוד מעט תהיה שלכת, והעץ
פרוע מעלים. יוני בר נודדות
ואין. עוד השלכת לא
מהיום למחר. אך האודרכת זוכרת.

ד' שבט תשל"ג, 14 ינואר — י"ב [illegible]

על חוט חרוזים

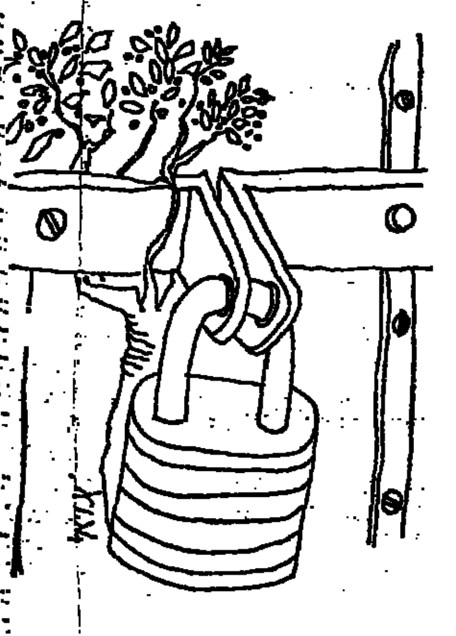

היה מנעול מתנדנד על הקיוסק של אופנהים לפני הריסתו. לא הרחק מהמקום שהיתה שכונת גורדיה הריסתה. מנעול שלא היה לו מפתח. נשכח לו. כאלו שכחו לו זאת. מנעול אחר היה תלוי על פניו. משום כך — שנשכח — הוא חזק מאד יותר. הסגור הבלום. הלא־ידוע־איך ובמה לפתח. פניו פלדה מלטשת. על טבורו חור המפתח. על החור תריס מטלטל. לא להציץ אל הלבו. הוא תלוי כבחור ארוך על חוט ניילון. מסתובב על משקוף החלון. תלוי על כלום סביב סביבו. וחפצי היה שיחדל להסתובב וישתדל לעמד ישר מולי. עם הפנים והטבור אלי. אקוה.

דרך אבי שנצרך כל גבה גופו להשיג את שעון הקיר להיות מוזגיה, שעדרו בשעת מעשה כגלי גלי שנים. כן עליתי על כסא, מתחתי את חוט הניילון, כונתי, והמנעול גמר אמר, אך את סיום סבובו גמר בדיוק להפך: עם הגב אלי. או, רגע עמד, חזר בבלבלה רבה, סוחר סחור סחורה ואחורה, ולא הגיע לסף השבע של סבוב. בלאי בלום זה. הבלאי הבלום והעלום.

והמנעול שלכח את האיש שעליו הגזרה לעקב אחר סבוביו. הוא עושה חיים עם הרוחות הפושטות בידי זרים, מסבבות ומסבבות, והמנעול סובב בשביעות הסוד. ישר ימינה או שמאלה. רק נורא לאיש הגזרה. לבסוף, פרוע — במכה אחת הפלאת. כבד בכל הכף היד חזק סבובו נקם נתתי למנעול. למנעול על חוט התליה שלו, וקפצתי התוצה. כשחזרתי מצאתי את המנעול רגוע ושוקט, ישר מולי עם הטבור והפנים אלי.

אין שכונה ברית קיום לאדם? גם לשכונה, לבתיה, צריפיה, כתליה, גגותיה? להחליף תחת תיך את הרצפות, היסודות, האדמה, הארץ, המולדת? שכונת גורדיה שנהרסה בידי „דיזנגוף סנטר" הדומה לפסל עץ מאדני רכבת, מתכון לפסל ודומה לישו. אנשי השכונה עסקו בכל מלאכות. עשויה צריפי עץ. היה בית כנסת „אחדות ישראל", משברי לבנים משלכות מתצאי קרשים, ועוד. אחד מבני העדה הפולנית ריזוריץ היה מהמתפללים. ביום עבד במריצה על כבי־שים. ממפחת עספה ראשו מתחת לכובע. מהשמש. חבל שלא התפללתי פעם בבית כנסת זה, טרם הריסתו לאחר כל צריפי השכונה.

מבוטי הענקים של דיזנגוף סנטר עוברים תחת האדמה ומביאים הרים על פני האדמה. מה שהיה אתמול כביש, מנגד למחרת „תפוס". יש לך כביש ביד ימין. עובר הלילה, יש לך אותו ביד שמאל. כך עובר מיד ליד ומצד לצד. המבוטים תקפו את אדמת גורדיה משני עברי הכביש וינצרו את האדמות. ה„וינצער" (— — את מצרים) שבפרשת „בשלח", הכונה שנעשו צעי־רים המצרים אחרי הכשלון. אגב. מה המצרים משגיאים את השכל. אלו רצינו לכבש את מצרים, לא היינו יוצאים ממנה. ואלו כאן „וינצרו" — ערבבו. כמו ים בסערת רוחו מגרש את גליו, כורה לעצמו כגרש וסמנים עליו. בגלגלים שקבו באדמה עיניהם מדבקות ודוכים לצבורי בר. המכופים עוקדים על שמונה גלגלי עפר. הכל באמצע: ערבה פה. שם חול. זיפזיף. חור באדמה. לרגע נחשפו פניה האמתיות של אדמת תל־אביב לפני כסויה בבנין: את החול המדשדש. את חול ההליכה. החול שהלכנו בו. הפשוט. חסר התמרות. שהניח לנו לדוש בו ולהוציא ממנו

כל טפת אדם של אדמה, שהיה שוה יותר לסל־[illegible] תינו מאשר לאדמתנו. שאין לו הדרים. שיש לו קדשה. והקל מעט על הלב בזכרנו את קרית בית אמי ואבי מקראסניסטאוו. בתוך זה ב[illegible] הכנסת על פי הנפילה. שחשבתי בו לא י[illegible] ושהיה אחרון. עומד על כנית גבשושי־ חול אכול סביב. עם שרידי שיחים צמחים ש[illegible] לו. והתיבשו מריח הבנזין והרעש. לא רוה[illegible] הושם צרך קרשים קירות ופרגודים. אלה ש[illegible] צמות ושירים של בית הכנסת „אחדות ישרא[illegible] מתי עשו את הדבר? ביום. ביום זו עבודה [illegible] עבודה.

ודאי דיזנגוף סנטר יבנה בית חדש ל„אחדות י[illegible] ראל". עם כל צריף שנהרס השכונה לא ב[illegible] אלא השקיעה קולה ופניה חיכו. לבשה את ד[illegible] העירה לכל צדדיה, לכל הזמנים של הש[illegible] לעורר תבת עצמה וחבת מהרסיה. נשים בתוך[illegible] נותן מתחיל להיות בולט סמן הגבר שבהן. סמוך לחצות לילה באה בקלה. יצאו אל[illegible] בבגדי שנה. ראו אדם בחלון מסתכל לש[illegible] התפשטותן של נשים. אחת אמרה: „מילא א[illegible] הוא כבר ראה".

חג זה חג. עכשו ראשית ספטמבר. תולית בל[illegible] נפקחו כלות לילה מצמחי הגדר שנקרסו וה[illegible] השפלו ושפכו בעפר. אחדות מהן עלו [illegible] קרשים, כמו תנים קטנים. נפקחו בביצתן אבקנים כתמתמים והביטו לעצמם. למה הכלות הללו חשוכות ומורדות ראש.

בין פרוז'קטורים שפוכים, פסיסים ב[illegible] מרעידות אדמה. בין כנופים שארכם וג[illegible] כצללים של לקוי הכה, בין כפרבלי בטון [illegible] עקים כאב וחצץ, בין מכונות קדוח המוס[illegible] כבטן ומלדה של האדמה סין — בתוך כל[illegible] עמדה כלת הלילה, מכתרת בקטפת לילה, הכל לאותו לילה.

היה מנעול מתנדנד על הקיוסק של אופנהים [illegible] הריסתו, לא הרחק מהמקום שהיתה ש[illegible] גורדיה הריסתה. יהודי גורדיה היו באים ב[illegible] לקיוסק. נהרסה השכונה. נהרס הקיוסק. בן ריזוריץ ראה את הריסת גורדיה בכמו צ[illegible] המנעול שסבב בצרב את הקיוסק, סגור ע[illegible] ואין לו מפתח. המנעול תלוי על משקוף ה[illegible] על חוט חרוזים של מסבבות.

כ"ו אב תשל"ב, 8 אוגוסט 1972 — י"ב אלול תשל"ג, 10 ספטמבר 1973

הכתר

סיפור מאת אמנון שמוש

„תען צובה ותאמר: אני גר בקריה, העיר במלכה, ומעלתי מהר לחד במשפחה, ועל עבור הבלכה נבחרה. ואריצי לבנה כלבנת, וכמיני במרים רעה הרעננה. ואני כלילת יפי, בלי רחי, אם תרד עמקים או תלך שמי. ובי בשבתי החכמה אצילים הרבה, והנה הכמים מתחלבים. מהם רואי ראשה, והרב בהוכיי פתאים. והם פותרים בעישרת פז יעידוזו, והבשפם כותר ישמורי".

ספר תחכמוני לרבי יהודה אלחריזי, שער ארבעים ושבעה

הרבה חכמים והרבה תלמידי־חכמים הוציאה קהילת ארם־צובא. בכל דור ודור היו בה רבנים ידועים לשם, אנשי תורה וחכמה ומעשים טובים. מהם התכתבו עם הרמב"ם והתידדו עימו, ומהם ארחו בביתם את רב סעדיה גאון ואת רבי יהודה אלחריזי, ומהם נקראו לעמוד בראש קהילות קרובות ורחוקות. לא בהם נשתבחה עירי.

הרבה סוחרים עשירים היו בקהילתנו בכל הדורות. מהם סחרו עם פרס ומדי, מהם עם התוכי והיוני; אריות עביניהם קישרו בין הודו ואירופה; ומשפחות אחדות הקימו סניפים בסוקיו ובכנתאי ובהונג־קונג, או בסטמבול ובמילנו ובפריס, או בברוקלין ובפנמה ובסן־פאולו ובבואנוס־איירס. הושיבו כם בנים וחתנים ודודנים, קלחו ידם בהא ובדא, וצברו כסף וזהב ומוניטין. אף לא בהם נשתבחה עירי.

קהילת ארם־צובא קהילה עתיקה מאד. שמימי התורבן היא קיימת — וודאי; שבימי בית שני ואפילו בימי בית ראשון ישבו בחלב יהודים — מי שאינו מן הספקנים להכעיס אומר, קרוב לוודאי. גלים רבים של גולים קלטה הקהילה ובלעה בתוכה, וכל הגלים הללו צאצאיהם אומרים בגאווה, חלבי אני. גירוש ספרד שילח אלינו רבים וטובים. ואפילו כאלה שמצאו אז מקלט באיטליה ובצרפת ובאוסטריה, קמו רבים ונהרו אלינו במאה השמונה־עשרה, הלא היא הגירת־הפראנקוס הידועה. מהם באו לתורה, מהם באו לסחורה, אלה כן אלה נקלטו בקהילה המזרחית, לבנותה ולהיבנות בה. היו איפוא בתי־אב ראשונים, שמעולם לא דרכה רגלם מחוץ לארץ הבטחה, מעבר לנהר פרת; והיו ספרדים, שראו עולם ומלואו והביאו עימם תרבות ישמעאל ועשיו ויפיופיו של יפת. לא על הראשונים אף לא על האחרונים גאוותה של העיר.

בשניים שהם אחד נשתבחה ארם־צובא: בבית־הכנסת הקדמון ובכתר התורה — אל תאני בשפת המקום — שהיה שמור בתוכו. וכל־כך גדולה היתה גאוות בני חלב על שני נכסים אלה שנתעטרו בהם, שרקמו סביבם אגדות הרבה. שאם אתה מסמיך עתיקות לקדושה, נולדות אגדות.

מסורת בידי יהודי חלב שבית־הכנסת נבנה בימי בית שני, ושה„כתר" נכתב בידי עזרא הסופר בדרכו מבבל לירושלים. וכל ההוכחות של אנשי מדע, בני־ברית ושאינם בני־ברית, שבית־הכנסת הקדמון הוא בן אלף וחמש מאות שנה בלבד, ושה„כתר" נכתב לפני אלף שנה בארץ־ישראל ונתגלגל למצרים לפני בואו אל חלב — כל ההוכחות הללו אינן נחשבות בעיניהם. שהרי קברו של עזרא נמצא בעיירה תדף הסמוכה לעיר, ושם בית־כנסת „עזרא הסופר" וסביבו נסים ונסי־נסים בכל הדורות. ושם אפשר לראות בעין את האבן שעליה ישב עזרא ואת האבן הגדולה שעליה העתיק את התורה והנביאים והכתובים — שהם הכתר הקדוש. ואין דברים שהעין רואה והיד ממששת זקוקים לראיות נוספות.

שבעה היכלות בבית־הכנסת הקדמון. אחד מהם נקרא „ההיכל הסתום". ומפני־מה הוא סתום, משום מעשה שהיה לפני הרבה הרבה שנים. לאותו שעלה בידו של כמאל־א־דין, ימח שמו חכרו, להפוך בית־כנסת קודש ובאה למסגד — הלא הוא „מסגד הנחשים" שבעיר העתיקה — ולא ירדה אש מן השמים לבלוע אותו ואת אנשיו, עלתה מחשבת זדון בראשו של שר העיר. זמם להתנכל לבית־הכנסת הקדמון המפואר, להקים עליו צריח ולהפכו למסגד. בא השר לסייר במקום. יצא לקראתו נחש פלאי מן ההיכל, עוביו כקורת בית־הבד, ונכרך סביב צווארו. ולא סר מן השר, עד שנשבע באללה ובנביאו, שלא יגע לרעה בבית־הכנסת. עמדו הגבאים וסתמו אותו היכל, שיצא ממנו הנחש. ועד היום הוא סתום.

מכובד מכל ההיכלות היכל אליהו הנביא, ובו טמון היה הכתר. על מצבת אבן גדולה מונח היה ארגז ברזל, נעול בשני מנעולים כבדים, מפתחותיהם בידי שניים מנכבדי הקהילה. אם נצטרכו לפתחו, אחת לדור או לשני דורות, היו בעלי־המפתחות מכנסים את ועד־הקהילה ובנוכחות הרבים היו פותחים ותחת עיניהם היו שבים ונועלים. ותחילה היו כולם טובלים וסכים בשרם ליקרב אליו בטהרה. מפי אב לבנו נמסרה המסורת, כי יותר משמורת הקהילה על הכתר שומר הכתר על הקהילה; וביום בו יצא הכתר ממנה תחרב קהילת־קודש ארם־צובא. ואם זו מסורת שבעל־פה, הרי מסורת אחרת — שבכתב — מצויה בסוף קלף ראשון של אותו מצחף מקודש המכיל את הכתר, וזו לשונה: „ברוך שומרו וארור גונבו וארור ממשכנו לא ימכר ולא יגאל לעד ולעולמי עולמים".

כתר בן אלף שנים נשאה איפוא קהילת ארם־צובא בראשה, ועליו ראש גאוותה. עתיק היה מכל תנ"ך אחר, עד שנמצאו המגילות הגנוזות, בה בשנה שאחזה בו האש בכתר התורה; ומהימן הוא מכל אחר עד היום, שכן הרמב"ם סמך עליו את ידו החזקה וקידש את נוסחו על כל תגיו ודקדוקיו וטעמיו. וכבר נתישבו מחלוקות ונמנו וגמרו חכמים ומלומדים — אנשי־שם גלויי ראש, ואנשי־שמיים גלויי עיניים — שספר הקלף נכתב בידי שלמה בן בויאעא במאה התשיעית למניינם, הוגה ונבדק ונוקד ו„נמסר" בידי בעל המסורה ר' אהרן בן־אשר, הוא אבו־סעיד. והונח בירושלים עיר־קודשנו ונשדד בידי גויים והועבר לקהיר. ונפדה והונח למשמרת בבית־הכנסת שבו ראה אותו הרמב"ם. ומשם הובא בדרך בלתי ידועה לחלב ונמסר להכמיה למשמרת עולם; אפשר רבי דוד נכד נינו של הרמב"ם הוא שהביאו עימו. מירושלים יצא הכתר ולירושלים שב, כעבור אלף שנה. שלם יצא ממנה, וחסר חזר אליה. שברוב חטאותינו מקצתו אכלה האש, ביום שהוצתו כל בתי־הכנסת בחלב ובנותיה, עם הכרזת האומות על הקמת מדינת־ישראל.

אומר אני מקצתו; למעשה, מחמישה חומשי תורה רק חמישה פרקים אחרונים ומחציתו של פרק נמצאים היום בירושלים. ואלמלא פרנסי עידנו עקשנים בני־עקשנים ומורא תרמות בלבבם, היה הכתר ניצל בשלמותו ושוכן לבטח בקרית־מלך־רב.

ומניין לי וודאות זאת? שמעשה שהיה, בקירוב כך היה. שנים מעטות לפני קום המדינה באו חכמי ירושלים ומלומדיה, שיצאה נפשם לאותו „כתר", והפצירו באחי עליו־השלום, שיצא לעיר הולדתו ויביא את הכתר לעיר מולדתו. אלה רצו בכתר מחמת קדושתו, ואלה מחמת ערכו לחקר המקרא; אלה רצו לכנס אוצרות ישראל ולהצילם, ואלה קיוו להגיה הוצאה חדשה של התנ"ך על־פיו. נתקף אחי לבטים קשים. יקרה היתה לו ירושלים, שבה בנה את ביתו ויקרים היו לו מלומדי האוניברסיטה, שעם קהלם נמנה; אבל כיצד יתן ידו למעשה שיש בו כדי לסכן קיומה של קהילה, שממנה יצא ואליה קשור טבורו? נתוספה לכך אותה אלה, שהיתה ידועה לו היטב, שארורה את האיש שיוציא את הכתר, אפילו הוא גואלו. חרד היה מן הקללה, אך חרד יותר פן יאמרו, מאמין הוא באמונות תפלות ובדברי הבאי. ירא היה מגבאי העיר ונגידיה, שהיה יודע עקשנותם ונאמנותם לקמיע־קיומה של הקהילה; וירא היה את נגידי ירושלים שלחצו על מצפונו בטענות־אמת: שהשנאה לישראל עולה וגואה בחלב והסכנה ליהודים ולאוצרותיהם גדולה וגדילה; כל־שכן תחת שלטון ויש"י הרשעה.

יצא אחי עליו־השלום, ונסע ובא אל חלב העיר. והימים ימי מלחמת־עולם. ולילותיו לילות ביעותים וחלומות רעים. הלך אל פרנסי העיר לביתם, אחד אחד, ודיבר על לבבם ועל כיסם, ולא הועיל. חזר ודיבר, חזר והזכיר שם ירושלים עיר־הקודש ושם חכמיה ונגידיה, ולא השפיעו הדברים. העלה שם גיגבה ושם בנקאית והוסיף אפסים הרבה, שכך נדבר עם שולחיו, ולא זזו פרנסי העיר מעמדתם. הלך אל ראש־הקהילה וביקש לזמן את הועד.

אמר להם: דרך ארוכה הביאה אותי אליכם. דרך שראשיתה בביתי וסופה בביתי.

ענו ואמרו: אהלן וסהלן. אהלן וסהלן! בואך לשלום.

והוסיף מי שהוסיף: אחינו אתה.

אמר להם: מירושלים אני בא ובשמה של ירושלים עיר־קודשנו, תיבנה ותיכונן במהרה בימינו אמן.

— אמן, כן יהי רצון! — ענו אחריו, כשל חזן הוא העובר לפני התיבה.

ריכך קולו ואמר: בקשה גדולה ונכבדה חכורה בפי, מכובדיי.

הרים עיניים והישיר מבט אל תוך עיני הגביר, ראש ועד־הקהילה כימים ימימה.

חייך הגביר כאב רחום היודע נפש בניו ואמר: עלא ראסי ועיני, כלומר עד חצי המלכות, יא איזאק אפנדי. פתח פיך ויאירו דבריך.

כאילו לא ידע ולא ידעו המסובין ולא שמעה כל העיר מה מבוקשו. שכבר היו שכונות היהודים הומות כמרקחה ובתי־הכנסת סוערים והעם חלוק לשני מחנות.

העביר איזאק ידו על מצחו הרחב, פתח ואמר: להציל את הכתר באתי. להוציאו מכאן לארץ בטרם נאחר את המועד. סכנה נשקפת לו הן מצד הערבים, ששנאתם לציונות הופכת לעיניכם לשנאת ישראל, והן מצד וישי, שאינה אלא פילגשו של היטלר הרשע, ימח־שמו.

המשיך ומנה שמות אישים ומוסדות ששלחוהו; פירש תפקידיהם ורום ערכם; קיבס כעס והפריז מעט, לשבר אוזני שומעיו.

נעץ בו הגביר הישיש עיניו, עיני נגיד ומצוות, החליק זקנו בידו, וענה קצרות: „ארור גואלו!"

העביר אחי מבטו על שאר נכבדי הקהילה וביקש בעיניהם נכונות לשמוע. הוסיף ואמר: הכתר הוא נכס של כל ישראל. נתון הוא בידינו כאן בחלב למשמרת. העם היושב בציון, מנהיגיו ומוסדותיו נכונים לתת הרבה זהב, ובלבד שייגאל ממקום גלותו וירחק מן הסכנות.

ענה אותו ישיש ואמר: כתוב „לא יימכר!"

ואשר מימינו הזיז תרבושו ברוגזה לאחור וצעק: ארם־צובא אינה מקום גלות, בכל־אופן לא לכתר. והוא יישאר בידינו כמה שנאמר „לעד ולעולמי עולמים".

חיפש אחי סעד בעיני ידידיו הנסתרים של אותו גביר, שהיו נהירים לו לאחי סבכים וסכסוכים שבתוך הקהילה והועד, קם ממקומו ואמר כתונות: אם זה רצונכם, רבותי המכובדים, שכור יהא הכתר לקהילת חלב במקום מבטחים. רכושה יישאר עד עולם. וימנה הועד שבכאן נאמנים לשים עינם עליו ולשמור מפתחותיו בירושלים, עיר ה...

קפץ הגביר לתוך דבריו ופסק בעברית ששוואיה נעים ומתנועעים: ארור ממשכנו — כך כתוב בפירוש. כבודו יודע זאת!

כששמעו הנכבדים דבריהם יוצאים מפי הגביר בפסקנות ובתקיפות וביוהרה, החלו לפקפק בצידקתם. אלא שלא העזו להמרות פיו בפניו. והיו ביניהם שאמרו אמן אחר כל מלה שלו, מי בקול־ראש ומי בבילמול. קם אחד ואמר: לא נעמיד קהילה שלימה בסכנה.

— אמת, שנשקפת סכנה לקהילתנו — ענה אחי ואמר — אך לא ממסירת הכתר מקור הסכנה, אלא מן הערבים ששנאתם ופראותם איני צריך לספר לכם, ומן השלטונות שאתם מכירים טוב ממני.

— אלמלא פזיזות ותוקפנות והתנשאות שלכם בארץ־ישראל, לא היתה עולה שנאתם — אמר אחד בעל־שפם, מצוחצח בלבושו — והא ראיה: לפני שנהרו ציונים גאיונים מאירופה אל חופי יפו, חיינו בשלום ובשלוות עם בני־דודנו הישמעאלים, כאן בחלב ובשאם ובכל ארצות ערב.

קם אחד ה„צעירים", שראה סערת־רוחו ועגמת־נפשו של האורח, החליק סיבה שהתחילה נראית בצדעיו, הניח ידו על כתפו של אחי, דרך רעות, ואמר: יא אחי, יא איזאק, קללה רובצת על מי שיוציא את הכתר מכאן. על־כן לא תמצא איש שיתן ידו לכך. קללה מפורשת היא.

אמר לו: עלי ועל צווארי.

השיב לו: אך כל מי שיתן לך לקחתו, גם הוא במקוללים.

נשתתק ולא ידע מה ישיב. עבר בו הרהור של שמחה, שלא נתפתו פרנסי עירו לממון. באה עצבות גדולה ובלעה את השמחה. האנשים הללו אינם מבינים גודל האחריות שהם נוטלים על עצמם. נכס גדול הופקד בידי אנשים קטנים.

אמר להם: שמא נסתפק בצילום הכתוב, והכתר עצמו יישאר עימכם. שהרי אין איסור מפורש על צילום.

נזדעק הגביר ואמר: לא לא ולא!

וסיפר כמה פעמים באו מלומדים מאירופה והציעו אוצרות תמורת צילום, ונדחו כולם. שכבר פסקו חכמי העיר שאסור לצלמו. תראם, הכתר הקדוש לא צולם מעולם ולא יצולם לעולם. קם האורח ממקומו, הוציא מתיקו תצלום של עמוד אחד מן הכתר, החליקו על השולחן, ושאל בלחישה: ומה זה?

היו כולם גוחנים ובוחנים את צלחת הטורים של אותו עמוד. משהוסר ספק שאכן תצלום מן הכתר הוא, היו תחילה נבוכים ואחר זועמים ואחר סוערים ואחר מטיחים האשמות זה בזה וזה באביו של זה, עד שהתנפצה הישיבה ונתפזרו מן האולם ונתקבצו סיעות־סיעות מסוערות ברחובות ובחצרות ובבתים.

פשטה השמועה בעיר ולא היה אדם שלא היתה לו דעה. היו שאמרו, אלמלא מוראו של הגביר התקיף היה ועד־הקהילה מחליט להוציא את הכתר; והיו שגרסו, היה מתיר לצלמו. טענו אחרים כנגדם, משעה שיתחילו לצלמו — יאבד ערכו, שכל ערכו בייחודו ובעילומו. שאם יש ממנו הרבה, ערכו מעט; אחת בצלים ושומים, אחת כתרים וגוזלים. גוזרו השוכע ר' הוסיף: להבדיל אלף אלפי הבדלות.

היה בין חברי הועד צעיר בעל יוחסה ותושיה ותעוזה. אולי נכנסו דברי אחי בליבו, ואולי נגעצה תקיפות הגביר במררתו, ואולי קרץ לו הממון; שהקהילה ובניה זקוקים היו אותה שעה לממון הרבה, להרחיב להם פתחי יציאה. תפס לו לאחי בדש בגדו והיטה אותו הצידה ולחש על אוזנו: לא תמצא כאן אוזן קשבת, יא אחי. והעניין יקר וחשוב: ונסיגה ממנו — בגידה. נותרה רק דרך אחת, לגנוב את הכתר ולהצילו. על אפם ועל חמתם של אותם צרי־מוחין. אתה תאמר לי מתי להוציאו, יא איזאק, ולאן להביאו. כל השאר — עלי, חי־הכתר וחי־נפשי.

כהה האורח זיעה כמצחו, סילסל ראשו כמגרש מחשבה רעה, ואמר: האם שומעות אוזניך מה שפיך מדבר? תראם עליך, יא שיך. המטרה אכנם קדושה בעיני, אך האמצעים שאתה מציע זרים לרוחי ולרוחם של שולחי.

אמר לו: וכי לא בגניבה שבים אחינו לציון? האם לחטא תיחשב להם גניבת־גבולות? ובמה גרועה ממנה גניבת־גורלים? הלא מצווה היא.

ענה לו: מצווה הבאה בעבירה אינה ראויה. לגאול ולא לגזול באתי.

כששב אחי יצחק ירושליםה וסיפר זאת לשולחיו, הסתכלו זה בזה והסתכלו בו ושבו והסתכלו זה בזה בעינים לחות, וגדול שבכולם אמר: חבל ששלחנו אדם ישר.

יצא מעל פניהם ולא ידע אם בגנותו נאמרו הדברים, אם בשבחו. עד שהגיע הביתה ידע הוא וידענו כולנו, שבשבחו נאמרו.

לא יצאו ימים רבים ושוב ראינו אותו אורז ושותק, מצחו חרוש קמטים וחרוע דאגה. כזוודת עור גדולה ארז, ושתיקה מעובה שתק; וידענו שהוא נוסע שוב לחלב. הפעם יצא ארי אבן־זהב אתו.

בינתיים עברו זעזועים על ועד־הקהילה בעיר. אך כאותו צעצוע הקרוי נחום־קום, שכמה שאתה הופכו ומטלטלו סופו שהוא מתייצב ראשו למעלה, כך חזר הועד והעמיד אותו גביר בראשו והזרו אחריהם ותפסו מקומם — תחתונים למטה ועליונים למעלה.

חשבו שלוחי ירושלים, שמא נתרכך ליבם של החלבים הללו ונתגמש סירובם. פתחו ושאלו מה מהם יהלוך, אם יצלמו את עמודי הכתר.

— לא יקום ולא יהיה! — פסק ראש־הקהילה — ואם לשם כך באתם, לשווא הטרחתם את כבודכם. וכדי למנוע זעזועים נוספים תמכו בו כל הנוכחים פה אחד. הוציאו שלוחי מצווה מרצעם מטקם, ואמרו:

— גדול בתורה יושב עימנו בירושלים, הלא הוא הרב החכם משה דוד קאסוטו. בוודאי שמעתם שימעו.

הסתכלו חברי הועד זה בזה נבוכים, עד שנתלכדו המבטים ונתמקדו בפניו של הגביר הישיש. הגביה זה סנטרו והזקיף זקנו, נעץ עיניו בגברשת הבדולח, נחרה ואמר:

— חכם קאסוטו אמרת? משה דוד קאסוטו? בוודאי. בוודאי. מי לא שמע שימעו.

אמרו להם: הרשו נא לו לעיין בכתב־היד ולרשום לו רשימות. עומד הוא בפני מצווה גדולה: תנ"ך מתוקן רוצה הוא להדפיס בירושלים, ועל־פי כתר־חלב, המהימן מכל הספרים, אומר הוא להגיהו. יישב הוא עימכם ותשבו אתם עימו, ורק בעיניו יגע בכתר וידו לא תהי בו. ושכרכם יהיה הרבה, בעולם הזה ובעולם הבא.

עמדה שתיקה באולם. נשמע קול זבוב בצפופו. זה גרד זקנו, זה סילסל שפמו וזה החליק שער ראשו לאחור. היו כל העיניים מציצות בגניבה בפניו התחומות של ראש הקהילה, מהן כנועות מהן מפצירות. ולא ארהיב עוז לומר מי מהיושבים הרהר באותה שעה בשכר המצפה לו בעולם הבא דווקא.

פתח הלה את פיו, הטיל מבט בוטח סביב־סביב, קם על רגליו ואמר:

— בביתי אקבלנו, את הרב החכם קאסוטו, נרו יאיר. ברוך יהיה בבואו וברוך יהיה בשובו ירושלימה.

ובעוד הנועצים קמים, חיוך מאושר על פניהם שכך נסתיים העניין, חבט קלות על השולחן והוסיף: וזכרו כולכם, חלב לא תוותר על הכתר. ולא תיתן להוציאו מגבולה. לעולם!

כך נסתיימה אותה פרשה שהטביעה חותמה על קהילת חלב ועל גורלה. נסתיימה ולא נסתיימה, שהיום מרביתו של הכתר בירושלים ומקצתו אכלה האש ומרביתה של הקהילה בארצות בטוחות ומקצתה אכלו הפרעות; אולם עדיין שרידים דוויים של אותה קהילה חיים בחלב העיר; חיים ואינם חיים. תרצו, יצא הכתר וחרבה הקהילה; תרצו, חרבה הקהילה ויצא הכתר.

שנסע פרופסור קאסוטו לחלב ועיין ב„כתר" ורשם מכנו רשימות והכין תנ"ך מתוקן על־פיו — לא אבוא לספר, שכבר סופרו הדברים. כיצד נתגלגל הכתר והגיע ירושלימה לאחר שאכלה בו האש — הייתי רוצה לספר, אך איני יודע את הסיפור; עדיין אופף אותו הסוד. וכיוון שעיקר סיפורי זה נסמך על אמיתות, לא רציתי לסיימו בדברים מפי השמועה. שאין דומה שמועה לשמיעה. השמועה — גרעינה אמת וכל גופה הבאי ובדיה. ואילו שמיעה מפי בעלי־הדבר קרובה הרבה למה שהיה.

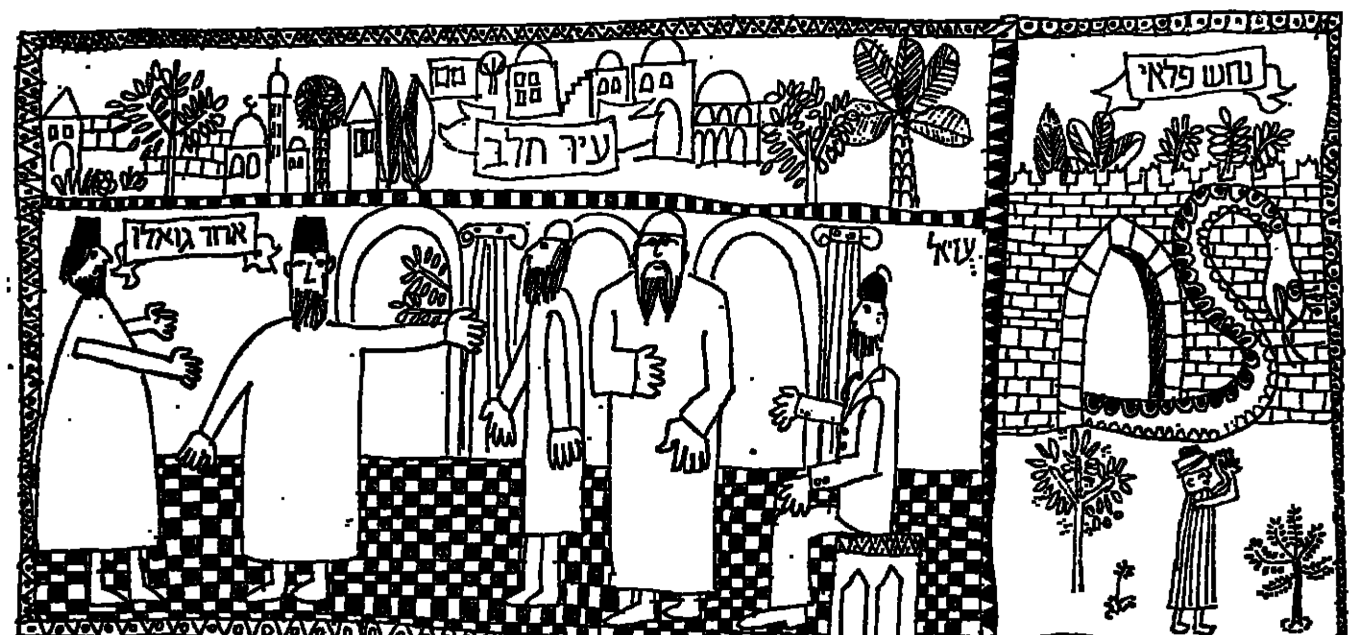

לעם ישראל
עם פרוש השנה החדשה
ברכות לע
המפלגה הליברלית העצמאית

עוד מוקדם

על חוט חרוזים

هكذا من الأصل

כיצד שדדו העזתים את ה"פלרינה" שלי

סיפור מאת אסתר ראב

עצי־השקדים פרחו ביום, אבל הם פרחו גם בלילה, ביום ראו כל פרח פרח, פריט פריט של פלא אין אחד דומה למשנהו, יש כפתורים סגורים, סגורים בביצים קטנות, מארכות, חצין לבנות חצין ורודות, אין אחת דומה לשניה. יש גדולות ויש קטנות ויש בינוניות, אחת החלה כבר להפתח ושולחת לשון עמגה לתוך אויר העולם, השניה עגולה וסגורה בחומרה רבה — ואחת חציה כבר פרח עם שנים שלשה עלים בודדים, מקופלים עדין, וכן העץ כולו לבוש מין שמלת־חג, מזומזם מדבורים ומוצף־ריח שחציו ריכפה, חציו ריח שקד מר.

השמלות האלה יוצאות במחול שורות שורות והאדמה האדמדמת נשקפת מביניהן, רוקדות הן וגם נתות כנתתי שמחה, וחג חד פעמי בשנה, חג שזמנו שבועיים, שבוע אחרון של שבט וראשון של אדר. אדם כי יתעה בין שורות אלה תאחז אותו סחרחורת קלה תרים רגליו מעל האדמה כספח ולא יותר והוא נישא על פני הרים וגבעות והלבן והורוד ממלאים את עיניו ומלהלים ובוחשים בנפשו כאילו היתה אגם רדום עד עתה, את יומו כבר לא יגמור באכילה ובשתיה ובשיחה עם עמיתיו כרגיל — אלא ישא איזה דופק פנימי, כאילו נוסף לו איזה עורק חדש בלבו — כפתורי הפרחים רוקדים לפני עיניו גם לפני הירדמו בלילה רואה הוא מסר נקודות ורודות לבנות מרצדות לפני עיניו, השינה בורחת בין השורות החגיגיות של העצים הלבנים על פני האדמה האדמדמת.

ליל־ירח דממה ורחשים. האור זולף כמו חומר על העצים, דומה לערפל שקוף ונע ומעמיק ומדלל את הלבן לפי חוקים שאינם חוקי־ראיה.

ידידי קצר ואיתן וכולו רעש־מעש, אם זו עבודה, אם זו שירה, ואפילו בזיון קל, אבל עשויה ביסודיות וברצינות וכל אלה דגשות בה, וגם נרקדת בה ונרקדת ברמ"ח איברים ובהבעת־פנים של פולחן. הוא יסודי, ומשעמם קצת. יש לו פרינציפים, פרינציפים שאין להזיזם, וקשה להוציאו ממסגרתו, ואני — כולי זיגזגים זניקות אל הבלתי ידוע, בהתלהבות שאיני יודעת מקורה, אבל אני יודעת שעלי להישמע להן, כי זאת אני הממשית, הלא כל כך טובה ושקטה.

אני רוצה לראות את כרמי־השקדים הפורחים לאור־הירח, אני מבארת לו: אני רוצה לראות את הפקעות בהפתחן — הוא מביט עלי רגע במבט קפוא, שמתחתיו יש אי־רצון וגם משהו לעג. טוב, אומרת אני, אני סתם רוצה לראות כיצד אור־הירח נשפך, על הלבן הערפלי שהוא כולו תסיסה וצמיחה ואוצר פרי עתיד, שהוא עצם ההתהוות, כמו עובר במעי־אמו — כאן הוא פותח את עיניו, והן יפות, ומתוכן נשקף אלי משהו חמים ומרטיט — עד למעמקים — כן הוא אומר, נלך הערב אפגשך ליד הבריכה שעל יד שטריים.

והוא בא — הכל היה מאופק ושקט מאד מלבד קרקור הצפרדעים מן הבצה שבא באשד כתמיד, והגדיל את השלווה שרחפה בתוך אור הירח המלא, הברושים עמדו כלהבות שחורות, קפואות מסביב. המשכנו בשביל במורד הגבעה, הלוך וצעוד, כאילו אנו שטים ולא הולכים, האדמה מכוסה סביונים וריחם קצת שנפי ומתוק — אבל — אני אל הכרמים, ואנו צועדים והנה שטח כרמי־השקד לפנינו, משהו לבן, בכתמים כחולים ורודים, לאור ירח שקוף — שניתך בכתמי חלב שמימי — אין אתה רואה פרחים, רק שבילים כהים בין גושים לבנים, אפורים, כחולים, מלהלהים בצבעים דמיוניים, שאינם צבע, אלא גושי תחושות וכמיהות — ציור מופשט אם ישנו הרי שם הוא נוצר. „יודעת את? זה הכל יפה, נפלא, אומר ידידי, „אבל אין זה מונע מאותנו לראות כל זה בישיבה על תל־העפר שכאן, אני עייף מן הטוריה". ואנו מתישבים על תל העפר התחוח, הוא בטוזיירקה שעולה בצוארונה הזקוף עד לפניו — ואני בפלרינה, מין עטיפה עגולה היורדת מן הכתפים עד לקרסולים עשויה בד־צמר; הטל מתחיל לרדת, ונותן ניחות לח.

ישבנו כמה רגעים, ואני שקעתי כאילו בחלום ולפתע התעוררתי: שלוש דמויות הקיפו אותנו כשלשה ברושים שחורים — אבל רעים וזוממים ופעילים, בידיהם אלות — והם מכים בנו: קפצנו ועמדנו על רגלינו, כשידידי מגן עלי — בשתי זרועותיו הוא מקיף את הפלרינה שלי, ואני בתוכה והמכות מחליקות מעלי, אלא שהוא זקוף עלי, גלוי, והנבוטים יורדים על ראשו בצליל. ועל כתפיו הקשות, בחבטה עמומה, ומרעידות אותי, ואני גולשת מתוך הפלרינה פשוט משמיטה אותה מעלי, והיא נשארת בידי אחד התוקפים אשר רצה לאחוז בי, ונמלטת ברגל ארוכה ושלוחה. הריצה היתה טבעית אצלי, לא מתוך תרגילי ספורט, שלא היו קיימים לבנות, אלא ריצה מתוך הסאה, גמאתי את הקרקע ממש בן כמה רגעים הייתי ליד הבריכה — שם עמדתי לנשום אויר — והנה ידידי הולך וקרב ומוחה בידיו את ראשו — כשהיה לידי נתגלה סדק הגון בעור הראש ששתת דם.

העזתיים, אלה שהקימו מחנה אהלים ליד המושבה, מדי פעם בגמור הבצורת בנגב הם יורדים אלינו — לעבודה, לשוד ולשליחת יד בפרי עמלנו, מיהרנו לבית החובש והערנו אותו. הוא חבש את הפצע, אני ליויתי את ידידי לביתו והוא נתן לי את אקדחו „כשומר". לחצתי את החגורה למתני, והלכתי בתוך אור־ירח זולף הביתה.

זרבבל גלעד

צפצפה

א

פעות של שגרה או גורל
להשיר אחד אחד
את העלים הכסופים
ככסופים.
בלילה כבוק יעברני
רעד הענף
מול שמים חשוכים
והעסיס הקופא מתחת
קלפת העץ
מבקש בלבי רחמים.
אני מתיך:
„האביב. כן, האביב"
בפתאם ממלאים השמים
את חדרי
והחיוך קופא
והעסיס

ב

העלים ממלמלים מלים
טובות המעופפות —
זרעים דקים, זהבים.
אך בשנתנו מרעיש העץ
תהום שמתחתינו
וזורק בנו מלים שחורות
כאבנים.

יצחק שלו

שקדים ירוקים

ילדות אחת לא תספיק לספיגת
טעמי השקדים הירקים בשדותיה של עיר.
כל כיסי הילדות התופחים במכנס קדמוני
לא יוכלו להכיל את המגד הזה.

מדותי ארכן של גדרות בסתנים
מעידי עד בית־אל אשר לה נקראה לפנים,
יען לה בבניה היה, והוא רב מהפוך
בכף ילד אחת או בשתים.

בהרבה מיני לבן נסיתי עיני:
מלבנו של חלב ממתק, מקרים בספלה של ילדות,
עד לבן נקמר כירחים באפל פתחה של חלצה,
אך אין שתי עיני מספיקות לצחות
הבתולים הסגורה בעמקו של שקד.

ובמיתי חמץ טוב עדנתי חכי ודמי.
מחמצו הטהור של לימון מתודע אל פיו של תינוק
ועד חמץ היין הטר
הגולה לבשר בסעדת אגיבים.
אך אין הרותם בדמי כטעם
קודמים חמצמץ בשקדים גנובים ולחים...

אין חדוה כחדות שני ילד פוצחות
אל הסוד הלוזי הלזה, תותכות בבשר הזגוגי
וקולן תאנתי־נברני, הוא הקול העובר בנופי
השקד, מקצה עד קצה, בכל ארץ קדמת נעורי...

חלום ליל קיץ

...שוב הלכת עמי בדרכים הצפות
אחרי ואחרי דרדר,
אחרי במעלה ההר,
בנופי קיץ רב
ובשרפות.

הפניתי את ראשי לראות
כי הכו שפתיך והן מבקעות.

„פניני אדם על שפתיך,
טל או ארגמן אשר נח על גבעות פיך
החשופות."
„אשר על שפתי אינו פנינים ונטיפות
ולא ארגמן או טפות טל רוצפות,
רק דם אשר זב
מלב לכת אתך
ונדד
בתועפות."

קרבתי אליך לחתם פצעי דמיך.
„ראה" — אמרת
„האהבה על שפתי היתה לדם,
ואיך יקרב איש אליה
ואיך יגע אדם?"

וכל אותה עת טפות באות
נוזלות
בין שפתיך הקרועות.
העשב הצהב מרב קדים
אשר לרגליך
החליף צבעו והאדים.
עוד מעט
והשלולית אשר בעשב
הפכה בנחל
רד במדרגות הסלע
הפרועים.

נשקתיך גם לשפתיך.
אך כל הנשיקות וכל הלטיפות
לא יכלו לעשות
אשר יחדל הדם
משפתיך הקלופות.

כרעת בין ידי שותתת ואוזלת,
הלבנת כאבן גיר סחוטה
בכבשני הרים.
„ראה", לחשת רפות ועלופות
„הנה אהבתי זורמת דם,
משקה את כל הקמשונים
וכל הדרדרים..."

ריח הלבנה

בת רוח עברה ופרחי הלבנה רועדים
ראית את קרעי הבשם בידי נודדים?
כן ריח נעורי.

קרא ריח הלבנה אל גג ובנות חרש,
ורבות אשר באו אל תמרת הקטרת
כמו אל נעורי.

ולא יורח פעמים ריח הלבנה, ורק פעם
אחת, בראשית הקיץ, לאויר כזה הטעם,
וכמוהו נעורי.

מול מואב

יורד לאטי ממצוק אל מפרץ
מעלף בגפרית ובבשם
הרתם.

שוכב לשפת ים החמר,
מול ארץ מואב.
הכתם בחוף השני הוא נחל ארנון.
לא הייתי עוד שם.

מלאכי בין ערבים פורשים אד סגל
על ארצות נקיקים
שמעבר לים.
לא עליתי עדין אל ראש המכור,
לא ירדתי עם זרם
הזרד.

מערסל בצרסל דמדומים
ומקשיב לנחלי הצלילים המפכים
מגרון טריסטרמית
אובדת בערב.
לא אלך עוד מכאן.
לא בלילה הזה מול מואב.

חמד

לעולם לא אטפס אל חרש הר גיורה
בצהרי יום הקיץ
מבלי לזכר
את חמד.
גזעי הקטלבים כבר השילו קלפתם
וקמטיהם ישרו.
אך במצחי
נוסף עוד קמט.
וכבר נרפאו כל שריטות הקדות
בבשרי,
ורק השריטה בלב
קימת.

הקץ לגנבות!
רדיו טרנזיסטור למכונית
LARK
שני גלים AM OM
בתום נסיעתך
שלוף אותו מהמכונית
450 ל"י
אמנון ברטוב
קרן קיימת 57 ת"א טל. 296766
abalo

תחת קורת גג אחת
תוכל למצוא את כל השרותים הדרושים
לקניה למכירה להשכרה ולניהול נכסים.
לין דר
Lin Dar
חברה לנכסים והשקעות בע"מ
רחוב שמאי 12 כניסה ב' ירושלים.
פרסום לאן

לכל המעונינים בניור
בריח ידידי הנר בישראל

הפחד מאליפלט וגנר

סיפור מאת אהוד בן עזר

א.

עלי להגיע לאזכרה של אבי, ולשם כך באתי לפתח־תקוה בשעת צהרים, ואני נמצא בדרך לבית־הקברות, פוסע ועולה בין המצבות לקראת הקבר, ואמי צועדת לצדי.

בעודי הולך אני נוכח לדעת ששכחתי בבית את ספר שירי דודתי, ממנו רציתי לקרוא שיר שכתבה לזכר אבא, ושכחתי להביא את השיר שכתבתי על המשפחה, ושכחתי את הדף המודפס עם תפילת ה„קדיש", עליו אני מקפיד לשמור משנה לשנה. ועתה כבר מאוחר. אפילו את הכיפה שכחתי. אני שולח יד לכיסי, ולהפתעתי מוצא שם כיפה שחורה, ואינני יכול להיזכר מתי הנחתיה שם לאחרונה. אני פונה לאחד מקרובי המשפחה ושואל אולי אצלו נמצא נוסח התפילה. ואני מתבייש על שאינני יודע על-פה אפילו תפילה כה פשוטה וקצרה. בן-המשפחה מושיט לי קלף ועליו מסולסלות מלים שחורות, כתב איגרת על נטיעת עצים ביערות הקרן הקיימת.

„קדיש" ביקשתי ולא „קרשאן", מתבלבלות מלים על לשוני, — ושניהם אינם בידי.

והנה מסודרים שולחן בין המצבות, אליו מסובים על כסאותיהם בני־המשפחה, וביניהם קרוב אחד שהוא סופר. מעגלם דומה למעגל האחים של לשכת „הבונים החופשיים" במושבה כאשר שילבו זרועותיהם סביב קברו הטרי של אבא ביום קבורתו, הידקו בנעליהם את העפר התפור, אמרו מלים אחדות והתירו את הקשר; ואותה דממה שאחרי המלים שאמרו כמו עו־מדת עדיין, קטנה כצמרתו של ארז הלבנון אשר על קברות משפחת פסקל, בראש הגבעה.

בני המשפחה מחכים לי, העומד מן הצד, שאתחיל לומר את ה„קדיש". על השולחן פרושה מפה לבנה כמו לקראת סעודה, דבר איננו מונח עליה. השולחן מכסה את הקברים ואוסף תחת כנפיו את המצבות השטוחות.

קרובי המשפחה מזמזמים:

„שם שועלים יש, בחור טוב שלי..."

ואני בורח בהרגשה שעוללתי דבר נורא אשר לא יסולח לי. פגעתי בזכר אבא ובכבוד בני־המשפחה שנתאספו ובאו לאזכרה.

ב.

רחוב חובבי-ציון, מרכז המושבה, הרחבה אשר לפני בית הכנסת הגדול. מקום שהיו התהלוכות נערכות בצל עצי פיקוס כבירי נוף, כשהיו רואים מרחוק את ענגת האבק הקלה, העוטפת כהילה את בני־הזוג והמחותנים, היו יוצאים מן הרחבה, קודם התזמורת ואחריה כל בני־המושבה, לקבל פני חתן וכלה; וחוזרים יחד אתם אל הרחבה, לערוך חופה ולקבל ברכתו של רב המושבה, הרב אורלנסקי, ואחרי מותו — הרב ציטרון; הוא הרב ציטרון אשר בהרבה בתים בארץ אפשר היה למצוא במשך שנים תלויה על הקיר תמונת צילום המציירת אותו ביחד עם מושל מחוז ירושלים סיר רונלד סטורס, כששניהם משחקים בשחמט. הרב היה אומר שבמשחק הזה הוא מחליף כחו.

על רחבת בית הכנסת הגדול עומדת אשה יהודית שאותה אהבתי שנים רבות, שערה הדוק לראשה בחומרה נזירית. אני זוכר את גופה חושני ואין בו שמץ רכות. והיא מדברת אלי ממרחק ומבקשת שאבוא לקראתה. אני עולה במדרגות הרחבות ומתקרב אליה והיא מת־רחקת אל צל הסימטה הצרה, במערב, ליד בית מדרש קטן ההומה תמיד ממתפללים. עמה הולכות אחיותיה ושני בעליה הקודמים כדי להטביל אותה בשוקת הבהמות של המושבה, בקצה הרחוב.

כך היה המנהג, בימי הפורים, כטוב לב האיכרים ביין, בלכתם חוגגים מבית לבית עד שלא ידעו להבחין בין פרדס לרפת ובין עיישה למאשה, — ומטבילים בשוקת את ראשו של השיכור למען יתפכח מיינו.

אני לא אגש אליה בגלל הקהל הרב המקיף אותה; שני הרבנים של המושבה, וה־מוכתר והפלטשר וראש־הוועד וראש־השומרים ובנו האילם, אשר קד לעומתה ומורה לה בידו השלוחה לצאת ראשונה —

„פראו...! פראו!..."

הוא מדבר בגרמנית המקוטעה אשר לימ־דוהו בברלין לפני מלחמת העולם הראשונה. עיניו נוצצות. ובעברה על פניו, בדרך למקווה טבילתה, הוא צובט בגבה.

באותו רגע יש לי הרגשה של הפרשה היוצאת ממני ונשלחת לעברה, תרוזים־חרוזים נוצצים והם מועברים בינינו בריתמוס קבוע ומהנה של התפרקות אורגאנית. ואני מתבייש מאוד על שהדברים בינינו הגיעו עד כדי כך. בפרהסיה.

אך עד מהרה היא נסחפת קדימה בלב רחוב חובבי־ציון, ומרחוק אני שומע כיצד מט־בילים אותה בשוקת והיא מזוררת, כבהמה דקה, ואחוריה הרגישים טהורים מעתה.

ג.

אני עומד בפינת רחוב הרצל ורוטשילד ביום קיץ שטוף שמש. כל הבתים הישנים ברחוב הרצל ובמורד רחוב סלומון נהרסו ושרי־דיהם פונו. המגרשים ריקים, טרם התחילו לב־נות עליהם. ולי יש הרגשה כאילו פתח-תקוה התפשטה מבנייניה, ולתקופה קצרת של חסד ניתן לי לראות את גופה מלפני עשרות שנים. נוף גבעות כפרי, וגדרות עץ מטפסות עליהן, שדות צהובים וחורשה ירוקה במזרח. אני אומר לעצמי שעלי להתבונן היטב על סביבותי ולהי־אות את העבר ברגע זה של חסד כדי שאוכל לתארו אחר כך בספר.

במקום בו ניצב הבניין של ישיבת לומזה, ברחוב הרצל, בנוי עתה בית קומות חדש. את הקרקע לישיבה תרם חיים משה סלור המודד, הוא אשר היתווה את כל פרשות דרכיה של המושבה ללא צורת צלב, ומאז סוגרים הרחובות זה על אופקו של זה ואופיית של המושבה גוצר כלוא בתוכה. את הכסף לבניין הישיבה תרם הגביר גולדנהירש.

ואני עולה במדרגות הבית החדש, ועוצר לפני דירה בת שני חדרים, אשר שתי דלתות שלה פתוחות לעבר חדר המדרגות. רואה מיטות, וצעירים וצעירות יושבים עליהן, מסתובבים במעברים, לבושים בגדים מרופטים ומשוחחים אנגלית. אני תמה מה עושים כאן צעירים יהו־דים מאמריקה. והנה ניגשת אלי בחורה ומשיבה לי, בעברית זרה, כי הם קומונה ושכרו את הדירה יחד. מצויים ביניהם כמה זוגות נשואים, והחיים יחד עם הרווקים באותם חדרים. ואני מתפלא:

„איך אתם מסתדרים יחד, האם אין הרעש בלילות מפריע ?"

היא צוחקת. איננה יפה וגם לא מוכרת לי. אני אומר לה שברצוני להצטרף לקומונה כי אני בן-המקום. והיא משיבה שאי־אפשר, צריך לשמור מקום לעלייה השנייה מרוסיה, והללו פרים ורבים כצפרדעים.

„אתה נשוי ?" היא שואלת.

„כן".

„ואיך אתה חי עם אשתך ?"

„כמו שתי יונים. כל אחת בשובך אחר".

„אם לא אשה, לא רווק, לא עולה חדש, אז לא מקבלים אותך לקומונה". היא דוחה בתוקף את השתדלותי.

„אבל אני חבר בליגה להגנת ניצי ה־איכרים !"

„אז תחזור לבוסטון", היא אומרת.

ד.

אני יורד אל אולם גדול וחשוך במקצת, בקומת הקרקע של אותו בניין. המושבים, הקי־רות והבמה מזכירים את פנימו של בית הכנסת הגדול. נמצאים שם אחדים מדיירי הקומונה, אך רוב הקהל אנשים זקנים, לא יפים, הנראים קב־צנים. באולם נשמע רחש המולה עמום. כאילו מתפללים. אליפלט וגנר, איש זקן לבוש בלואים, ופרח יסמין נעוץ בדש בגדו, פניו כהים, חרושי קמטים ועצב, ואפו ארוך כשופר, קם לנאום באסיפה:

„צריך לחפש בין ענפי העצים את קיני הדרורים ולאסוף את הביצים", הוא אומר, „למ־רוח בחלבון של ביצי־הציפורים את כפות הרג־ליים כדי שלא תחלקנה שעה שמטפסים על העץ. אחי הגדול היה מהולל נפלאות בדלגו על פני הצמרות. זה היה בתקופת המלחמה. לראשונה בחיינו ראינו אווירון שהביא אתו הצבא הקיסרי הגרמני לשדה התעופה הקטן על יד רמלה. עלה אחי על גג הרפת עם שתי מטריות שחורות, מרח רגליו היחפות בחלבונן של ביצי הציפורים, וניסה לעוף עד אמצע החצר ושבר את רגלו. ובשנה השנייה למלחמה, תקופה של מצוקה ומחסור ורעב, אחרי הארבה, בשלחנו אחי ואנוכי להביא בהשאלה את הססופקה. מה זה היה ? מכתש עץ גדול, עם עלי מעץ, בצורת גבוט, אשר שימש לכתישת המצות כדי להכין קמח-מצות עבור הקניידלאך. רק בבתים בודדים שמרו כלי כזה, מפני שהיה עשוי עץ ואסור היה לו לגעת בחמץ במשך כל השנה. הכלי נמצא אצל קופלמן הזקן. אנחנו באים, הוא שוכב חולה במיטה, ואשתו איננה.

הוא אומר לנו לשבת לחכות. מחכים עשרה רגעים, רבע שעה, האשה לא באה, ובינתיים הוא אומר:

„מה אגיד לכם, קינדער, דו איז דורך גע־גאנגען די צירדה, אפשר איז זי פארקרוכען מיט די צירדה ! — עבר פה לפני זמן לא רב העדר, — (אז היו נוהגים לאסוף את הפרות מהחצרות למקום מרכזי, והרועה היה בא ומוציא את העדר למירעה) — ייתכן שהיא טעתה והלכה עם העדר !"

אני צוחק עם הקהל ורושם בפנקס את דברי אליפלט וגנר, ולפתע הוא מבידני, משתיק את קולות הצחוק, ומכריז ברצינות חגיגית:

„עכשיו ידבר אלינו הסופר אהוד ראב, בן המקום, אשר הואיל לכבד אותנו בנוכחותו !"

אני מסרב. עיני הזקנים מופנות אלי. הם מצפים שאדבר ומפצירים בי. אני עונה:

„פעם אחרת. באתי לכאן אינקוגניטו. במקרה, לאכול ארוחת ערב אצל אמא..."

והם אינם מניחים לי. מסירותם נוגעת ללב. כאילו אני נכדם. ואז אני נעתר וקורא להם שיר שרציתי לקרוא בבית הקברות, הפותח במלים:

„מה נשאר ממשפחת ראב ? האויר במקום שם עמדו בתיהם. ריח פריחה בפרדסים שאינם

שלהם. ירושת מאה שנים של המסין..."

אני שומע קולות מלחשים בקיטור:

„יש להם בתים חדשים נאים למדי !"

„מכרו מגרשים והתעשרו !"

„וגם פרדסים, בלא עין הרע. רואים את שמם בכל מקום !"

ועד מהרה מתגברת ההמולה ומעסת אותי.

„השיר לא נכון !"

„צריך לתקן אותו !"

„הוא אוהב ערבים !"

„ולא מכיר אותם !"

„גידול סוטה שצמח מן האילן המפואר של משפחתו !"

„תפוח שנפל רחוק מאוד מהעץ של סבו !"

„והרקיב !"

„אל תספרו לו זכרונות", הם ממלמלים ביניהם, „כל מה שהוא כותב — זה נגד המדינה !"

„גם אמא שלו חושבת ככה !"

„צא החוצה", לוחש לי אליפלט וגנר, „ואני אצילך מתכתם".

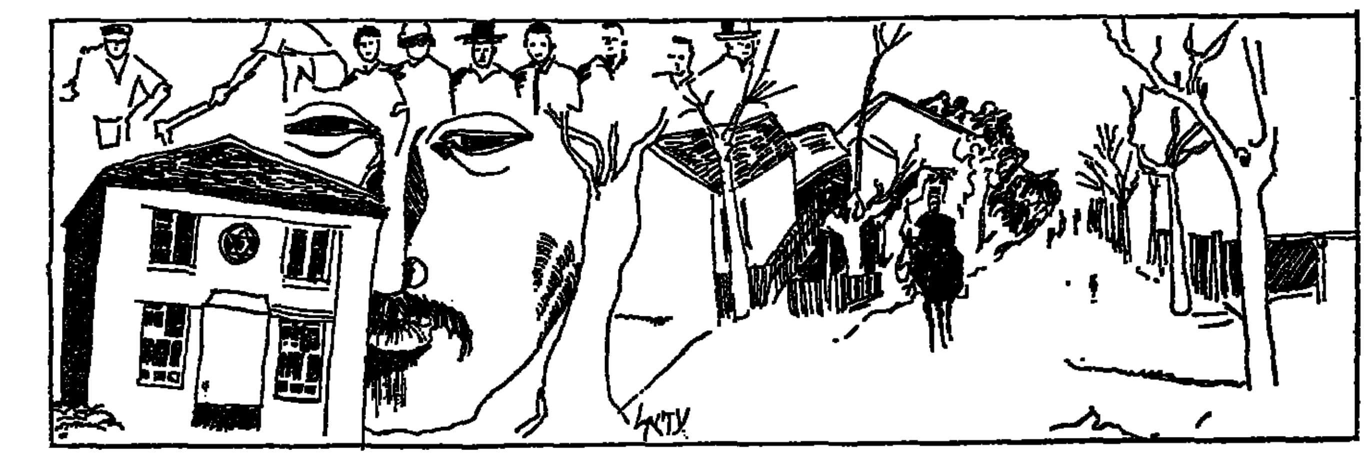

ואני יוצא, פוסע במעבר השמאלי כלפי היציאה, לבוש גלימת משי דמשקאי, חומה ולא חדשה, ושרווליו מתבדרים כנביא קדמון, פוסע מעדנות בהרגשה חגיגית מאוד, כמו רוקד מרוב חשיבות עצמית. ושוב אני עומד בפינת רחו־בות הרצל ורוטשילד, שולי גלימתי הרכה מלט־פים אותי ומתבדרים ברוח הקלה ורגלי כרחפות כאילו נמרחו בביצי־ציפורים.

ה.

אני אצל החצר של אלכסנדר גלפרין ברחוב רוטשילד, מול בית הספר פיק"א, בו למדתי ובו למדו דורות אחדים ממשפחתי. הבית של גלפרין עזוב וצפוי להריסה. במקום בו היו תריסים — פעורים עתה חורים בקירות, והסיד הוורוד מתקלף. גם חומת הגדר הרוסה. רק שדרת הדקלים נשארה. לא יעבור זמן רב ויבנו גם כאן בית רב־קומות. אבל עתה מסתובבים אנשים רבים בחצר הגדולה. ובמרכז החצר ניצב בית ישן בן שתי קומות, בנוי עץ וממולא עפר, כביתו של דוד גוביק הנגר, בסגנון ראשית המאה. והבית כמחסן גדול ומפחיד. אני שומע אנשים קוראים בשמי:

„אהוד ראב ! אהוד ראב !"

ואני יושב בצל אחד העצים השגיאים של השדרה, דקל ואשינגטוניה. את הדקלים הללו, כך מספרים, הביא אהרון אהרונסון לארץ־ישראל בראשית המאה, ונטע מהם שדרה לתל־פיות מבית תחנת הנסיונות החקלאיים בעתלית ועד לשפך ואדי דוסטריי, סמוך לשפת הים. ויש אומרים כי ראשונים הביאו אותם איכרי מושבות הטמפלרים בעמק בית־שאן ועל שפת הכינרת.

ואני מרגיש כי הללו שקוראים לי רוחשים כלפי דבר לא טוב. אני לא יודע אם אלה שמחפשים אחרי הם אנשי צבא, משטרה, או עובדים בבית מחסה. אני רואה את השער הגדול של החצר, הפונה לרחוב רוטשילד, וכל רחבו מלא בגופיהם המוצקים של ארבעה או חמישה בריונים. הם לבושים בגדים אדומים. הייתכן שהם טורקים ? או נידונים־למוות שברחו מכלא חאן־אל־באשה שבדמשק ? אני מרגיש שכוונתם לקחת אותי עמם בכוח ולשלול ממני את התו־פש שלי. הם שליחים של מישהו.

מה מוזר, אני אומר לעצמי, כי הנה מת־רחש בי במציאות סיפור כמו-חלומי. אני בורח. מסתתר מאחורי הבית. עולה במעלות האחוריות לקומה העליונה של אותו בניין גדול, שהוא ספק בית ספק מחסן. אני פותח דלת עץ כבדה היוצאת למירפסת. סוגר את הדלת היטב מאחורי. נכנס לאולם הפנים אשר רצפתו עשויה יציע של לוחות עץ צבים ורפויים. הלוחות אינם הדוקים במסמרים אלא מתנודדים למגע כף־הרגל באופן מסוכן. מבעד לחור הפעור ברצפה אני רואה את הקומה הראשונה, ופתח המרתף, ואת החצר והגינה, ושם מסתובבים עתה פועלים רבים בהמולת יום עבודה חקלאי רגיל. וביום גם הפועל העברי שלום ליש נוהג בזוג פרדות, הם אינם שמים לב אלי ואל רודפי.

אך הרודפים באים בעקבותי. אם אפול במנוסתי מהם — אשבור את מפרקתי בתהום הפעורה לפני. באומץ של שעת ייאוש אני קופץ על פני הלוחות הרופפים, אשר נעים ומתנדנדים תחתי. רק בפני מהירות הדילוג אינני נופל לכסה, לתהום הקומה הראשונה, אלא מגיע אל הקיר המערבי של הבית. זהו קיר פנימי, אשר צדו החיצוני פונה, ככל הזכור לי, כלפי הגן ושדרת הוואשינגטוניות. ובקצה השדרה, זאת אני רואה בבהירות מפתיעה, לכ־דות מרחק השנים — רחוב רוטשילד כפי שהיה בראשיתו, בתים בני קומה אחת עם מירפסות מזוגגות, להן מעקה עץ עשוי לוחות מגולפים ככדים ארוכי־צוואר, ועמודים נושאי כותרות משולשות ומשוננות ובהן קרועים חללים כפי־תוחי צורות לב ועלה באוויר, ואשנבים צבעו־ניים מעל משקופי הדלתות, וגינות רבות־חן מעוטרות בשיחי טויה וסוכות יסמין וגפנים, וביתנו העומד בכרם עצי הזית שנטעו הגננים של הברון, מול בית הספר פיק"א, והמשכו של הרחוב הנבלע בלב הפרדסים.

בקיר אין דלת, ואין אני יכול לדעת מאום ממה שמתרחש צדה מעבר לו. מאחורי פעורה תהום, הקרשים התחו ונידרדרו ממקומם בקול חריקה רפה של רקב שנים מתפוקק ואבק תו־לעים יבשות. ואני עומד על בלימה, חובק בזרועותי את הקיר החלק, מחפש לעצמי מקום אחיזה. אני חושש כי הרודפים ימצאו דרך לבוא בעקבותי. התהום שנפערה בינינו לא תשמש להם מכשול. ברגע זה אני נזכר כי למשפחת גלפרין מוכרת להיות מהבוא, בו הח־ביאו את יוסף לישאנסקי מפני התורכים, ובוודאי נשמר המחבוא עד עצם היום הזה. אני מכה בקיר, הטיח מתפורר בנקל, ונפתחת דלת סתרים, אשר ניראה בצליל כי לא השתמשו בה שנים רבות. כמש כמו „סליק" הנסק אשר ברצפתו הכפולה של „בית האיכר" ברחוב נורדאו הסכוך.

ושם בתוך החדר יושב — הפלא ופלא ! — אדון אלכסנדר גלפרין הזקן, הוא בכבודו ובע־צמו. יושב בכורסה ומרכיב משקפיים בהירים, ועל פי המצב אשר בו הוא השתמר ניראה כי עודנו חי ומסתתר כל השנים מפני התורכים. על דעתי עולה כי זה בהחלט המחבוא אשר הכינו ליוסף לישאנסקי.

אדון גלפרין אינו מגיב כלל לנוכח כניסתי, וגם לי אין זמן לגשת אליו ולנסות לשוחח אתו. לרגע הוא נראה בעיני כמין חנוט, אך מצד שני, כאילו חי עדיין. הוא גוץ, ממש כפי שאני זוכר מילדותי, וגילו כבן שמונים או שב־עים. להפתעתי דולק אור חשמל בחדר, ושוררת בו דממה של אחוזת קבר. זה חדר מלבני ארוך. רהיטיו: שולחן נמוך, כוננית, דרגשים, עשויים עץ צהוב ופשוט. נקל להבחין כי שנים רבות לא השתמשו בהם. עיצובם נראה כעבודת נגרות גסה, ללא פוליטורה, כאילו הרכיבו אותם מארגזים, בכוונות המלחמה. באור החשמל מתבלט צבע העץ הצהוב והמהוסס. חלון רחב באור, חלון צרפתי, מכוסה בווילון עבה מבד דמשקאי, פונה לצד מערב, כלפי רחוב רוטשילד.

אני מתפלא על אור החשמל בחדר. הלא על פי ההגיון ההיסטורי צריכות רק נורות נפט בתקופת התורכים לשרור בו. אני ממהר לכבות את החשמל, למען לא יתתקף האור בחלון ולא יוכלו הרודפים לגלות את החדר הנסתר. אני מפחד שהם כבר מתדפקים מבחוץ על פני דלת הסתרים אשר הברחתי מאחורי. על כן אני מתרוצץ בחדר מקצה אל קצה ומחפש מדרגות חיצוניות באמצעותן אוכל לה־פוק מן המחבוא אל הרחוב ולנוס בהסתר מן הרודפים, אשר מחפשים אחרי עדיין בתוך הבית. אני מוצא את המדרגות. אני מנסה לצאת מן המחבוא אל אור היום אשר בחוץ, ומחשבה מפליאה מהבהבת במוחי:

הלא אדון אלכסנדר גלפרין הכנות נמלט למצריים עוד בטרם פרצה מלחמת העולם הר־אשונה. ערביה צעירה מהפועלות בפרדסו הלכה למלא את כדה מים מן הבריכה שבפרדס, ומעדה ונפלה אל הבריכה, ומכיוון שלא ידעה לשחות ואיש לא היה במקום לעזור לה ולמ־שותה, טבעה הצעירה בבריכה. ורק הגיארה נותרה צפה על פני המים. פלחי הכפר יהודיה, העלילו על גלפרין, שהוא הטיל את הערביה לבריכה, ואחריה — הגיארה. שנה שלמה נפתל

(סוף בעמוד י"ב)

החברה לפיתוח עכו העתיקה בע"מ

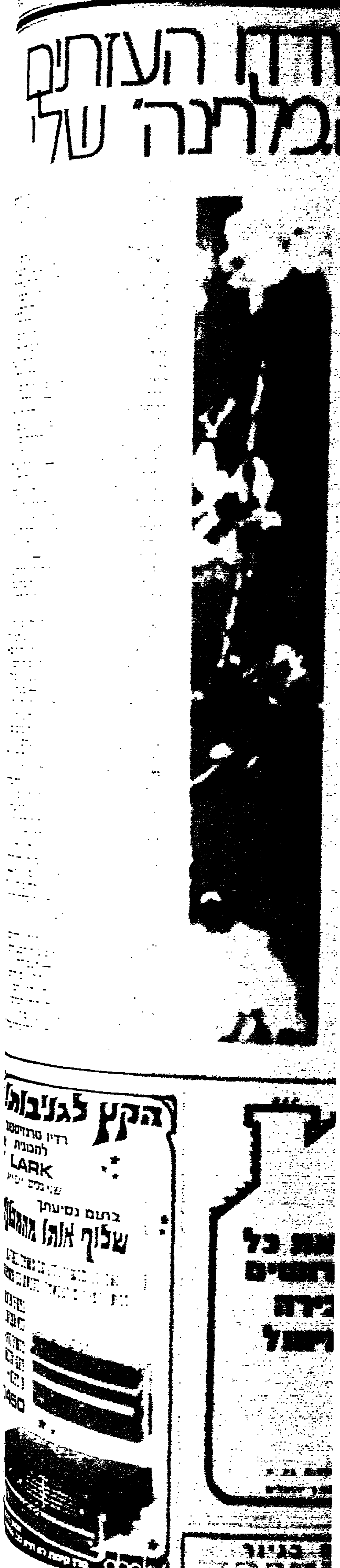

مكان الأصل

עין טור מלכא

שלושה שירים

*

דומיה בתוך הדממה.
שלם בתוככי ירושלים.
רוגע בתוככי הרוח.

זהב הירח בלב הלילה
והכל תם:
שנת הוא על ברכי האלהים.

*

ימים רבים בקשתי את האהבה.
כאשר קרבתי, היא רחקה.
— סהר שלי, אהובי המתוק!
אור־הלבנה בצל יתערב
והצל — בחוג־האור:
ללא תתומיך.
ניחוחות פריחתך
נפשי יבלבלו.
חבצלת בחשכה —

סהר שלי, אהובי המתוק,
אשר לא בארץ ימצא לי עוד.

*

בתוך,
בין היות עול־ימים
לבין אולי־גברות.
נקפדת.
אמא־שלך את הילד
תחזה תמיד.

הו אדמת ארץ־ישראל
הקדושה
המקדשת
המתקדשת.
שלשה מפתנים לספיך:
גזית, שבלת חדש!

אריה זקס

סדר יום

א. גלות

ניחוח קפה משחת הגלות
וילון מוסט מול עיני נבוה
אלה ימחקו מרשתית המח
חיה גדולה
שטרפה אותי

ב. בקר

גלגל יולד גלגל השמש מפיקה
פרחי נר־לילה מתוך הכרכר
מסביב צומח העולם וצומח
גגו כמרצפת מרצפתו כגג
רק הגלים ההפוכים צעיף שקוף ומזיק

ג. רחוב

מדוע ראיתי עינים זוגיות
באות שוב בזוגות
ועוד זוגות ועוד זוגות

ד. צהרים

הוא דוקא מתפלג סיגריה
אבל יש לו תחת מלא כזה
כעורר אסוציאציות
שאלתי אותו תגיד לי
אז הוא אמר לי מה ככה אני נראה
אמרתי אי אפשר לדעת

ה. אחר־הצהרים

2 קמורים
קמור למפגש הצואר והכתף
קמור לגבעות הסמנות של לבה
כאן היא נושמת
כאן שרשיה
מכאן צומחות במהפך זרועותיה
ופריחתה באצבעות הארכות

ו. משגע

כל השלטים צוו לך בכוון החץ
הוא לא הלך בכוון החץ
ראינוע הקרן על דפן עפעפיו
הוא הפך את הגלגל וקרע את הסרט
משלהי הסילים ספרו עד אפס
הוא ספר עד אינסוף וחזר לאדמה

ז. ערב

כעת קצת ויסקי
או אולי גם זה לא
רק להסתכל באור השבור
כמו מלון „בן ציון"
על החוף הנקוב
נפתח ונסגר נפתח ונסגר

ח. לילה

יעקב יעקב היא קראה בקינת 13'
אני מנגנת את מות זיגפריד
בוא תכוון את הפטיפון
אירמה הבלונדינית שברה את הקפיצים
אירמה הבלונדינית נשברה עם הקפיצים
בין־הרים טסה הרכבה

משה דור

ארבעה שירים

הציפורים מתמעטות

הצפרים מתמעטות באמירי
העצים הגזומים והנוי
פוחת. גדל הסרק עם שאון
המכוניות ורעליהן.
השקיעה עודנה שוקפת ומאדימה
שמים אמשרים מאחורי בתים מתגבהים,
ואלו היה בי עז גואה יותר בעורקים, אלו
משאבת הדם היתה מריצה צהלה סמוקה
יותר במעלה הגוף הנשחק,
הייתי כאן אוהבך ובא
זהב וגועה לתוכך ויודע
חיים חזקים להרהיב.
אלא
שהצפרים מתמעטות באמירי
העצים הגזוזים, תאדים שקיעה
משערת מאחורי בתים מתגבהים, ובות
קצר־רוח, גודף דלק, אל אמתחת העור שלמטה
יסיל שערי ערבי המשמשים, מסבבות
זמנך החדשות, הנוצצות.

שקוף מבעד לחלון

שקוף מבעד לחלון
ובהיר גשם ראשון יורד.
כבדת ירכים האדמה.
יעמיק בה.

מתבונן לאטי, אצבעות
ימיני בשוקות ומתוכן
גשמם ספר. גשם
ראשון יורד. בהיר
החלון ועל גב
הכרסה כה שקופה וקלה
יד מות תנוח.

מעבר לחלון האדמה
כבדה וגמלות ירכיה.
אעמיק בה.

בפניך זכר אקלימים

בפניך זכר אקלימים
רוהה, מים
רוח, צפרן ומלוח, ובמפשעתך
ליך.
משם אברי נושלו והיר
ובכל אשר אלך כמו דור נושאו,
חמים כהתרפק.
את
מאחור נותרת:
וכה מאזנות פניך
שלפתע ילד בי נחרד, אם
זכר אקלימים עודו רוהה,
ספק מלח, ספק צפרן, בכנף
נחיר, בפעם רקה, בהמור
עין.

נכחנו גאות הים

נכחנו גאות הים. אל
במשפט יביאנו: אזנינו קונכיות, בין
אצבעות רגלינו אצות וחול. נכחנו
גאות הים וצוחות השחפים ממלאות
את חדרי לבנו. לו גם
רצינו, שלא לא יכלנו. נכחנו
גאות הים והצרים מצרף. אל
במשפט יביאונו, ילדי בינים כצל עובר
והבות עינינו. אור עירם על
בשרנו. גאות הים
נכחנו והצרים
כערף.

קונסטנטין קוואפיס

שני שירים

עברית: אהרון אמיר

בראות השומר את האור

חרף וקיץ ישב לו השומר והשקיף
מגג ארמונם של בני אטראוס.
עתה בשורה יש בפיו. הוא ראה את המדורה נצתת
ברחוק והוא שמח; תם העמל המשמים.
קשה לשבת לילה ויומם בחם וקר
על המשמר עד תראה שם מדורה
בראש הר־ארכניון.
עתה הופיע האות הנכסף. עת אשר בא,
והנה מעטה שמחתו משציפית.
אולם בזאת זכינו בברור: נסתרנו
מתקוה וצפיה. רב הוא שיקרה
את בני אטראוס. עתה שראה השומר את האור
אפשר לשער זאת גם בלי כל חכמה.
לכן אל נגזימה.
טוב הוא האור, וטובים הבאים;
גם דבריהם טובים וגם מעשיהם.
והבה נקוה שיעלה הכל יפה.
אבל ארגוס אין לה קיום בלי בני אטראוס.
המשפחות העתיקות לא נצח מכונן.
ודאי רבים ימצאו לומר רבות.
יהיה עלינו להקשיב. אך לא נלך שולל
אחר תארים כ„הכרחי", „יחיד במינו" ו„גדול".
עוד אחד הכרחי ויחיד־במינו וגדול
תמיד ימצא בתוך רגע אחד.

שמעון

כן ידעתי את שיריו החדשים;
הם רנת בירות כלה.
ביום מן הימים אלמד אותם.
היום איני יכול, לפי כל עמי.
ודאי שביונית בקיא הוא מליבניוס.
אך פיתן טוב יותר ממלאגרוס? איני סבור.
הוי מביס, דיני בליבניוס ובספרים
ובכל ההבלותות הכן. מביס, אתמול
(על־פי מקרה) נקלעתי אצל עמודו של שמעון.
התגנבתי אל בין הנוצרים
שהיו מתפללים וסוגדים בשתיקה
על ברכיהם; לפי שאינני נוצרי בעצמי
לא יכלתי לחלק עמהם בשלות־רוחם —
רעדתי כלי וסבלתי;
רחשו עצמותי, נבוך ומערב כל־כלי,
אנא אל תחייך; שלשים וחמש שנים — צא וחשב —
חרף וקיץ, לילה ויום, שלשים וחמש שנים
הוא חי וסובל בראשו של עמוד.
בטרם נולד שנינו (אני בן עשרים וחשע,
אתה ודאי צעיר ממני לימים),
בטרם נולד, שנה בנפשך,
טפס שמעון על עמוד
ושם נשאר מאז, נבט אל אלהים.
אין נפשי לעבודה היום —
אך מביס, נדמה לי כי מוטב שתאמר להם זאת:
לא אכפת מה יגידו שאר הסופיסטים,
אני על־כל־פנים מכיר בלמון
את גדול פיטניה של סוריה.

בראות השומר את האור
שיר זה ינק במישרים מן הפרו־לוג למחזהו של אייסכילוס, „אגממנון". בנעימה של ציניות מציג קוואפיס, באספקליה של משקיף ממוצע, את המלך הגדול אגממנון, העומד לשוב עטור־נצחון אל כס־המלוכה של ארגוס, והנה אף הוא אחד מאלה תם שליטים נפחזי־תארים שכהרף־עין אפשר למצוא להם תמורה ומחליף.

שמעון
הדובר האלמוני ושומעו (מביס) קרוב־לוודאי שהם דמויות בדויות. המשורר משכן אותם בסוריה בשנת 454 לספה"נ בקירוב, כלומר 35 שנה לאחר שעלה סימון סטיליטס (שמעון בעל־העמוד) על עמודו ו־חבש שנים קודם מיתתו. ליבאניוס המוזכר כאן (393—314 לספה"נ) הוא רימוריקן סורי ידוע שלימד את יולי־יאנוס ואת יוחנן כריסוסטומוס, מ־קדושי הכנסיה, ואילו מלאגרוס (באה א' לפנה"ס) תואר כ„פייטן יווני מצליח להפליא בתחומו המצומצם... ובעל אנתולוגיה של פתגמים", הד משורר לאמון, שהוא כביכול עילה ויתר לשיר זה, אף הוא דמות בדויה, מן הסתם. (הערה: המתרגם)

קונסטנטין קוואפיס (1863—1933) הוא אחד מגדולי השירה היוונית החד־שה. נולד ומת באלכסנדריה של מצרים, ובה עשה רוב ימיו. שני השירים המובאים כאן בתרגום עברי לקוחים מצרור שירים שלא נדפסו בימי חייו של יוצרם ואף לא מכבר נתפרסמו בנוסח אנגלי.

מיטב הברכות
לשנה החדשה

לכל לקוחותינו וידידינו
ולכל בית ישראל

חברה אמריקאית למזרח הקרוב
(ישראל) בע"מ
ערה"ש תשל"ד

נפתח
סניף חדש
בחיפה
לזגגות רכב!

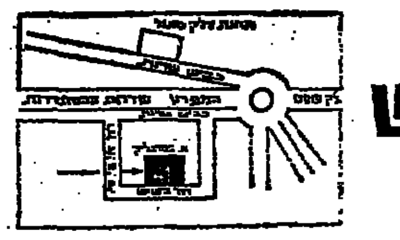

* עבודות זגוג למכוניות, זכוכיות בטחון ומחוסמות.
* הרכבת מסגרות הזזה.
* שמשות עגולות לכל סוגי הרכב.
* כל מיני מרימים, מסילות ומכשירים לשמשות.

אריה בסרגליק ובניו בע"מ
חיפה, רחוב השיש 41 (ראה תרשים)
תל אביב, רח' המסגר 32, טל. 33539, 31310

לכל לקוחותינו וידידינו
ולכל בית ישראל

שנה טובה ומאושרת

יוסף רוזנבך ושות'

SONY
זול יותר

לכל לקוחותינו וידידינו

שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ושגשוג

א.נ.ק. במיקלט בע"מ

לא שכחתי
לאחל לכם
שנה טובה
ממני
מלך החצילים
וצוות עובדי מסעדת פינת הבלקן

6 ימים בסיני
טיול מדברי מיוחד
חוה"מ סוכות 12. 10. 73
.295— ל"י, כולל אוכל ושימוש בשק שינה
היציאה מירושלים ומתל־אביב
פנה לקבלת עלון הסברים:
רכסים — טיורים הרריים בע"מ
רחוב המלך ג'ורג' 10 (קומה ג') ירושלים
טלפונים 222488, 68676.

ארכיטקט פנים
עם נסיון של 10 שנות עבודה בארה"ב
מתכנן בכל רחבי הארץ
פרויקטים למבני צבור, בנקים, בתי עסק, משרדים, וילות ואדריכלות פנים לבתי מגורים.
בדבר פרטים נא לפנות:
משה קמינר, חיפה
טלפון 252405—04

לכל המעוניינים בגיור

להזכר

סיפור

מאת

משה בן־שאול

.1

„אולי יש לך סיגריה", שאל את נהג המונית שהוביל אותו לביתו מן התחנה המרכזית. זה עתה חזר מירושלים, מצומרר עדיין ואחוז אימות, וכבר עמד באפו הריח המתבכך של צבעוניות רקובות, ענבים מתוצים ותערובת בביית של קלחי־ציש במים, וברפש, בשולי המדרכות.

„לאן ?", שאל הנהג.

„כבר אמרתי. לצפון. ואפילו שאלתי אם יש לך במקרה סיגריה. אני מת לעשן".

כנראה שקוע בעניינים משלו ולא ענה הנהג. קרובה שעת חצות. הנוסע התבונן בחתך פניו הבהיריב על רקעם האפל של עצי הפואינציאנה־ריית שנסער עימו באישיות מבעד לחלון.

משה ידע שיש שם עצי פואינציאנה, לפי שראה אותם פעמים רבות באור. גבוהים במידה וירוקים מאוד. הפיקוסים עבותים יותר, אך אין זה שייך לעניין. פתאום, גם הנהג, אותה מונית ממש, קול צרצר בודד והאד הסביך שבאוויר היו כה מוכרים וקרובים כאילו התממשו והיו קיימים ככפל דמותם בפעם אחרת. לפנים, אולי אתמול.

אבל הוא, משה, מעדיף להרהר בגוף שלישי. ב„הוא". כמה הוא נתרחק מעצמו בעת הזאת, וכמה הוא מתרגל לבחון את עצמו כמי שבוחן צבם. אבן. קרה ואיננה נצה. פעמים שהאבן המונחת מדברת אליו, אך שוב, אין זה שייך לעניין. כיוון שעליו להיזכר. ובמה ?

המשיכו בנסיעה. באור האדום של הרמזור שאל הנהג : „אולי מאסטיק־בנטה ?" ושלף חפיסת „צ'יקלטס־מנסולי" להושיט לו : „קח, אני לא מעשן, רק צעבני, הרבה".

„יופי", אמר משה, „הייתי באמת אופטימיסט. תארתי לעצמי שאם אין לנהג סיגריות בלילה — יש לו מאסטיק, הנה...".

הנהג הניד בראשו ושתק. לאחר דקה, בהגיעם לרמזור נוסף והאור שוב אדום שאל מה זה אופטימיסט.

„תולה־תקוות", ציין בקול שקול.

הגיעו לצד ביתו. הנהג הדליק אור בכותניה והנוסע ראה את פניו, לא־גלוחים ועיניו כאילו כבויות. כתחת לצוואורון חולצתו מספחת משובצת כדי לספוג זיעה יתירה, כנראה. הוא רשם בעפרון על פיסה נייר: קבלה. מכונה בספר 42358. כך הכל חמש לירות ישראליות בלבד. חותם. לאט־לאט רשם את הקבלה כשהוא מלחלח מדי פעם את חוד העפרון. הרשים אותה בבקשם לנוסעו ולחש :

„אני לא".

„מה ?", לא הבין.

„תולה־תקוות", היה : „אתה לא זוכר אותי. הה ? מהפעם ההיא, כשאמרתי ששמי הוא אברם ?"

„לא, אני לא זוכר".

„תתאמץ".

„לא, לא זוכר".

„אז תיזכר, אדוני. זה כדאי לך", אמר הנהג והוציא פלג־גוף החוצה.

בשה ניכה. חשב : אולי הוא מרמה אותי. לפעמים נדמה שהם רוצים לסבך הנהגים, חוקרים ומשבשים חלומותיהם.

„אז מה ?", שאל אברם.

השה הניע ידיו ביאוש.

„לא, אל תחשוב שאני כועס", הנהג. „אבל ידיו השעירות באור מבויה בשולי מכנסיו הקצרים. ניכרת שוב נשמעה בקולו.

„השמע, אבל... אני מכיר אותך מזמן ואתה קוסם. מכניס יונים — כמו אחד שמוציא עפן. לא שוכח. לא תולה־תקוות. אז מה, התגיע את המכונית. אחר־כך נעלם.

דמה היה לו כי הסיפור הזה מוכר לו, אבל אברם כבר נסע.

ברחוב: עצי פיקוס כבדים בין בה, בעש ירוק יותר מתוח, ובלילה ירוק מאוד. בונים הרבה בתים, פקים פנסים, רק הטלגרמה, זכות בחוטים ועלים כשרופים של בישטון (דמוי הפצפצה) היחיד שכבה ממול ביתו שורקים ברוח. ליבנס הביתה הדליק אור במטבח לידו השולחן. וכך, מחכית לילה, בשמונה־לא־שנת, שלא להעיר הלילה כולו, לא נתחבר עד הנס היה של אברם, נהג המונית ומה ה עימו מזמן. לפנים. כשהוא. כך, בעונג עוף מתרפק מעל מצוות שאין להם פשר ותהגי שי קשים בקליפתם.

בע לא צעק. ביקש פירוש. אפשר שאברם מעה בו והתכוון לאישהו אחר, דומה, מצמצם עיניים בחשיכה מעבר לזגוגיות בשקפיים מהבילה. מן האד הקייצי, כמובן, שהוא הערפל בתל־אביב.

עליו, כך, החליט, לבודד את הנסיעות ואת המקרים.

הרי חזר מאצל אביו בירושלים. הלך אל התחנה ת„האפרים". בדרך השמיע הרדיו קולות צורמים. ביקש להנמיך ואילו הנהג אמר : „יוונית זה יפה, וזהו טריפונאס".

משה ישב מאחוריו בזיעה, מכווץ ברכיו, ולא יכול לראות לבד מעורף. מעורף אבוש. הנסיעה היתה מהירה מאוד, אולי 120 קמ"ש ולכן ניסה להסיח את מחשבותיו, כי פחד כן המהירות. תמיד כן המהירות.

מדוע נזכר אבא באוסקר. זה שגר ברוממה ובתו גבהנית אחת ושמה רותי שהיו לה שערות קש. ולא סתם ברוממה אלא בבית אותו בנה הערבי מרמאללה. בית שהיה מעוטר מבחוץ חרסינה צבעונית. ולא סתם אוסקר, סיפר אביו, זה שהיו מבקרים בביתו אחת לחודשיים בשבת שבין תפילת מוסף וארוחת הצהריים, אלא אותו אוסקר ממש, המופלא, שאשתו מרתה וינאית והיו מתלחשים חסידים ר' אומרים שאיננה יהודיה וכפי שאיננה יהודיה חזרה לוינה אך אוסקר נשאר.

(מדוע אין הנהג מנמיך את טריפונאס ?)

ולמה אוסקר בירושלים ? (מקשה ומשיב האב) כי הוא בדואר הוא מעביר ידיעות להגנה וגם ללח"י עד שבאים האינגלים ועוצרים לאוסקר. אז באה מרתה מחוץ־לארץ, הולכת ומתחננת אצל צירתוק ומשחררים את בעלה הטוב, ובנפרד.

שוב הבהירות (וגם יוון לא נגמרת).

ישב האב על מיטתו שכבר לא בביתו מאז מותה של האם ומדד כובע קש. חדש, מצבע בז'. יפה ?, שאל. יפה. „וקניתי לי נעליים", אמר. יפה ? יפה. ואבד סיפורו של אוסקר.

באפלה הרכה של הגיא, בדרך המתעקלת שליד כרמי היין ונפגר הגביע שבצד לאטרון שעטה המכונית ותצא בתוכה, כמצופה שוקולד של נשים צעירות, מגונדרות, אוחזות קצה שיחה ושומטות אותו כחוט־צמר מכדור־סריגה. של מגומגמות.

הבית החוצה. גשר שעלבים נת־פלס בחופזה, ובמעלה הסיבובים, במקום שכתוב „האט", נלחצת עוד רעוד דוושת הבנזין, והמכונית כ־ברק דוהר.

„כתוב להאט", היסס לומר מאחורי עורפו של הנהג.

„כתוב־כתוב", רטן זה, „לא אומרים אף פעם לאנשים איך לנסוע".

הבחורות התעודדו על־יד עדירות הר־ציון, בפתחה של תל־אביב.

משה פקח עיניו. מה הוא עושה כאן, במכבה, שנזרן במרפקיו על ה־ שולחן.

קר־ידו חבטה על זבוב מסכן. כמובן, עליו להיזכר. ויש שני מיני אברם. האחד ההולך מירושלים ל־תל־אביב והשני ההולך מתל־אביב ל־תל־אביב. וגם אוסקר. ושלושתם ת־חילת שכם באל"ף.

צחק, תקוף הוטר־אותים. אותה שנייה פעתה ההינוקת של השכנים שמבטל. זעמה בבכייתה. אור רבוע נתחם בבעד להלון הסטבה. מרצד, זה נשכעו צעדים. ואחר־כך נדמה ר־ עשס.

„תינוקת חוקה", אמר לעצמו, „כמו אריה, באל"ף".

.2

עליו להיזכר. המקרה על אברם לא נתן לו מנוח. לכהורה, בשעה הצהריים, החליט להתהלך באלנבי. הוא אהב את אלנבי. רחוב שאינו משתנה. רחוב בעל זכרונות להוה, מצב קונדיטוריה בדרום, באחוזת כהן היה נתנו לשבת ולהתבונן בחורף, בגשם הנוטף, הקסיפה. נשים במסריות צבעוניות, גברים בכדי־סבר שכנמריהם שמוטים על מעילי־גשם, פועל בכסה הלה־אופנוע בברזנט אפוד. בשבילו היה דוהה של תל־אביב בעצם מציר של ירושלים על הצריה ילדותו.

עליו להיזכר. כמה דברים איומים נתרחשו באלנבי. רוכב האופנוע (בחורף) שניסה להלוש את ילקוטו. האיש הפרוע שאישתו גדולים. פעם נתקל בו בסביבות המשביר לצרכן כאשר הבים קהה־חושים בחליפה־ גברים בחלון־ראווה צנוע.

„מה השעה ?", שאל איש־האישונים.

„תשע ועשרים", ענה במדוקדק.

„הראות, תראה את הצעון", קרב איש־האישונים את אישוניו אל יהו. אחר־כך, בבת אחת, היכה בזרועו בהוזקה, צחק ונסתלק.

להה גבא עשרות כטרים באלנבי חב, לח, מזיע וניסה להיזכר.

אברם זה כעת ב', בוודאי. לפיכך עלי לבודד את המונוציות. אך בתחנות בלילה, שחורות כולן. אלא שלא. לא להרפות. עלי להתחיל במיון וב־מינון ושואל את עצמי כך. שאלה : איפה יכולתי לפגוש יצור כאברם, שכדאי לי להיזכר בו ולא לשכוח. שאלה : באיזה מקום, ולמה, הייתי כקוסם. שאלה : מה המזעזע שקרה לי לאחרונה. ושאלה נוספת : מהו הדבר המצחיק ביותר שקרה לי לאחרונה. והנפלא ביותר, ומה שצריך היה לקרות ולא קרה.

„היי, אתה, אל תיכנס בי ותלכלך אותי עם הזיעה המחורבנת שלך", הפתיע אותו בחור כבן עשרים, אולי פחות, רכוב על אופניו.

הוא מצא עצמו בסמוך לתחנה המרכזית.

„סליחה", המהם. „לא התכוונתי" ופנה הלאה. זה היה אתמול, ניסה לחזור אל עצמו. וכאן, שדרות הר־ציון. כאן יתיז הבחורות של אברם מירושלים ואברם בירושלים עצר מרחק מאה מטרים מן המקום. ושם, שם.

— הבחור, על אופניו, היה עדיין מאחוריו. והוא נתמלא חרדה, כי זה לא פסק מלקלל, וצעק באוזניו :

„זין אשכנזי שכמוך, תלך על המדרכה, הן לבני־אדם לעבור".

משה ביקש לענות לו בחזוק, בהרתעה, אך כל שעלה בפיו להגיד היו כלמולים טפשיים כמו :

„אני לא אשכנזי, ואתה הסתום".

הבחור גרד בעורפו כשהוא פורץ בצחוק מידרדר ולפתע איבד את שיווי־משקלו ונפל מאופניו, ואילו הוא התחמק לחפנית רחוב אחד, מכוהר בפסיעות גדולות להתרחק מ־זירת הפחד. ליבו הלם כאוח.

הוא, כך נדמה לו, שמע כבר את המלים האלה. וביחוד אותו צחוק מידרדר. גבוה, הולך וגווע, כצעקה.

אוטובוסים נדחקו בזה אחר זה בניסיון לפלס להם דרך. מתחבטים אחד בבטנו של השני. מתוך כך, שיער, עדיין הוא נמצא בסביבת התחנה.

אם אלך הישר אגיע לגשר ראש־פינה, הרגיע את עצמו, ומשם אפנה לרחוב הראשי ואחזור הביתה. אבל דרכו נתבלבלה. אנשים רבים, עייפים, עם זקנים בני־יום חלפו ערימות־ערימות על פניו. ראה עשרות אברמים, כהבילים ולאים, שלא התחשבו בשאלתו החוזרת השנית : איך אני מגיע, אדוני, לגשר ראש־פינה.

„איך", הפטירו אחדים מהם כ־בנערים מעל עצמם טירדה זבוב ספילי.

רק אחד, זקן, חבוש מגבעת־קש צהובה ומרובבה אמר בנחת רבה :

„ידידי, זה שם: ביתן ההא".

„תודה, תודה", הפליט וכבר עשה צעד. אלא שהזקן נצאר היה על עמדו והתבונן בו.

(הוא מסתכל בי כמו באבן).

„אני הולך לשם", ביקש לבסוף, „תעביר אותי את הכביש ואחר־כך אראה לך עוד פעם את הכיוון".

נטל אותו בזרועו והעבירו את הכביש, כשהם חולפים בין שני אוטובוסים שעצרו פתאומית בחריקת־בלמים.

„זה שם ?", הצביע הזקן לכיוון בלתי־ברור ופנה לדרכו.

אך כשהגיע ל„שם" לא מצא שום גשר. רק כביש חפור והריסות מדובללות.

הכל נהרס. גם גשר ראש־פינה. אבן־הראשה של הדרום המזרחי, או, אולי, המזרח הדרומי. חזר על עקביו.

כמה זמן עבר ? לפתע, היתה הסביבה שקטה יותר. אפשר שכבר ירד הערב. כוכבים לא היו גבוה, אך אד צהבהב־ארצי באוויר כמו עשרות ענגים גבסים ודבוקים.

גם האוטובוסים עמדו. לא נצו או חרקו. נהגים עלו וירדו בהם כ־צללית, מעלים אורות. עשרים אוטו־בוסים, עשרים נהגים. עשרים כרטיס־נים וזוגיה מזומנת.

„אני הייתי פה פעם, אולי לפני חודשיים, או שלושה יותר...".

מכאן היו נוסעים פעם לים, העלה בדעתו. מזמן. עלו עם אבא וידידו אוסקר מירושלים תנסע ומכאן לים. היה פה עץ תות, או שיקמה. כמובן, הוא ואחיו ואוסקר וגם בתו הגבהנית של אוסקר זה היה תיכף לכך שמרתה חזרה לוינה.

אביו אמר : עכשיו לנוח, ואוסקר הכיע כייד את עץ השיקמה או התות. הם ישבו בצל, אביו במגבעת פנמה לבנה, אוסקר במטפחת אדומה לצווארו ואילו הוא ואחיו כשלראשיהם כובעי־פלק טרופיים כמחוים לבן של כשתה־בגליים. רותי הגבוהה אמרה :

„אבא, ביצה קשה".

והתיר אוסקר מטפחת לבנה להוציא ביצים שלוקות וכריכים של גבינה מלוחה שהגיעו משך כל הדרך ב־ירושלים על ברכיו.

„עוד ביצה קשה", בכהה או רותי הגבוהה, ואמר אוסקר לאביו כשהוא מתאנח :

„היא תהרוג אותי, הילדה. אילו מרתה שלי היתה אתנו".

הנה, אמר משה לעצמו, אם אמצא את העץ, את השיקמה או את התות, הרי שאני במקום הנכון.

השמיים הפכו סגול עמוק, כמעט שחור וכמה כוכבים אומללים נדדו עתה בנוכח רב.

ריח פית עז נדחק אל אפו בחוזקה. ואז גילה להפתעתו, שאין כאן לא תות גם לא שיקמה וכי, בסך־הכל, הנהו בתחנת האוטובוסים הבינעירונית לחולון, בת־ים וסביבתן.

(„השיקמה לא בודהת והתות לא מה", אמר ליבו, „המקום הזה מוכר לי, זה ברור").

עוד צעדים אחדים ועמד הוא ואין בילתו מול גדר מרוטשת וקרועה ש־מעבר לה, כמעט בחשיכה גמורה, הבהיק גן קטן, או חורשה, או סתם קבוצה עצים.

נכנס פנימה וראה שאלה פואינציא־נות, כליד ביתו. נתקל בספסל. ישב והצית סיגריה. הוא עיין לאט־לאט ובתשומת־לב רבה.

אורות רבים הבטיחו לו יציאה מן הגן השומם לכיוון אחר וליבו נמלא הרישיות.

ישב שם כמה דקות אחדות ואולי שעה. ומשיצא, לכיוון האורות, הגיע לבית־הקולנוע שנפגרו שעריו. היו שם חנויות צעצועים ומרכולות, מזכרי כאוורות וסידקית וגלה־הירה.

עליו להיזכר. מתי זה היה ?

.3

באחרית יולי חזר מירושלים בשעה מאוחרת. פנה ללכת אל התחנה אשר היביל אותו לביתו, אלא שקיבתו קירקירה ופתאום נזכר שלא טעם מאומה מאז שעת צהריים, לבד מאותו קפה דליח שלגם אצל אביו. אשר בבריותו היה רע עליו לא היה מצלה אפילו קרן זכרונות ירושלים הקולחים שלו.

„אבל תן לי כבה הנוגה !", ביקש באחד הדוכנים.

עוד רגע ולעס בחנכה פיתה פריכה ובה כבצבי גן־עדן. ועוד רגע (או אולי יותר) נעצר אחה, כבן השער־עשרה או עשרים חסם את דרכו. לא, לא כבכו ביותר, בן השש־עשרה. או עשרים. בספר השלכה של לא־צור ולא־צבר בדיו. וצללה אלכסונית קכבכבה על הסנטר והולכה פעירה גבלה פרישה דקיקה לצווארו וש־תליתה איני אלא שינו של פרכן.

הוא ביקש להמשיך בדרכו לעבר האוטובוס, אלא שהצעיר דרך בכה על רגלו התחופה, רנושה הסגדל נתהדקי עליה והכאיבה.

„זה בן־אדם. השתגעת ?".

הצעיר לא זז. להיפך, הגביר את דריכתו על הרגל. להוך ולהוך עד שנהבלטה צעקה מפיו של משה.

„בשיגע, מה יש לך ?".

בחורים בדיבים ובהוורה אחת, ש־כריפה, מעצמים. בצד הקיר שאחורי של בית הקולנוע קמו כבקומם והחלו מפתריבים אותם. התילה, מרחק כמה פסיעה. אחר־כך, בהססים. קרוב יותר.

„תזוב את הבנאדם זה איבון ליבנעון". פנה אחד מהם. שרט־צבר, אל הצעיר.

וזה אז הירפה בלחצו. משה הבבונן בעיניו וראה שהן הבעיה.

„זה ביני ובין ההזכור", אמר הבחור, „העזבו אותנו לבד".

„תזוב, היזבר", פנה לאחרים כרוס־הכבש והם החזרו לשבת בצד קיר בית הקולנוע.

צחה העוד זה ביל זה, לקשיהיו :

של הצעיר גבוה כבמה קסם, עיניו הזולגות ריכבו את סנטרו בעל ב־צלקה.

„אתה חשבת אולי להרוג אותי", צחק משה.

„להרוג אותך, דוקטור ? מה פתאום ?", לחש הבחור.

„אני לא דוקטור".

„תשמע־השמעו. אז למה המשקפיים שלך כאלה, כמו של איזה זין אשכנזי כחורבן", אבר.

„תבקש סליחה", התקשה משה.

הצעיר לא ענה. אגרופיו היו סגורים על עצמם.

„תבקש ממני סליחה", חזר משה, „ואם לא...".

אצבעותיו נפרדו אחת לאחת מן הכפות הקפורות.

„אני אבקש סליחה, אני אבקש הכל". מלים הפוות, מבולבלות, עפו ברוח, התכנבו בצרורות ארוכים מפיו של הצעיר וסנטרו רעד. לא יכול היה לעצור את שטף המלים. פתאום חש משה ברכות איומה כלפיו. מעין ההסאות. לא, כתוב לא לומר רחי־כים. סקרנות.

„אני אבקש סליחה, אני אבקש את הכל", יבב הבחור, „אתה דוקטור תהיה כמו האבא עלי. אני הרוג. זה מהאופניים. כהבחור הזה שלקחתי. כאהובה, וככלל...".

„מטבע לילית שחוקה. סיפור ל־משרתות. עלי להסתלק מפה תיכף ו־מייד", השב, אך עיניו הדומעות של הצעיר ריתקוהו. לא נתנו לו מנוח).

„עכשיו תבוא אתי לאן שאקח אותך".

„אבל אני ממהר הביתה".

„זה כאן, תיכף. היא יושבת. היא לא ברחה, ואתה דוקטור תגיד לה, שכי שלוקה שחור והוא שחור. אבל אני כבר לא, דוקטור, עכשיו אני ורוד".

דחף אותו קדימה.

„אתה תגיד לה שאני אהיה בסדר. היא תאמין לך. אתה מבוגר. הגיד לה שאתה מכיר אותי מהשכונה, שנגמר אצלי היאוש, שזה לא יאוש, שלא יבוא עליה יאוש".

„לאן ?", שאל משה וקולו יבש.

„הלך ?", היסס הבחור.

„ולא תשדוד אותי, או תגנוב, או תנסה להכות ?".

„אני נשבע לך באמא שלי, ונרונה לברכה".

.4

עלים קטנים, ברים וארוכים נצמדו בשקט לבבן הבכן. הספסל שעליו בריכה היתה אהובה לבבה ולהכות היה ביותר.

לעד עבר בו.

„אתה ריבית אותי. אין פה אף אחד", סינן ריבה מבין שיניו. כלה אחר כלה.

„אין דבר, דוקטור. אני אמצא אותה. אתה תבוא אתי. היא בטח הלכה אצל הנהגים בתחנה. היא בתפסת אותי. אני השארתי שמה את האופניים של הקשורים. תאמין לי".

במהירות חלפו השניים על־פני בית הקולנוע. המבעצבים נרדמו והיה כ־עריכה אפלה בצד הקיר.

„לכהו, עכשיו הם כמו מתים", אמר הבחור ופתאום צעק :

„מתים ! בהים ! שלא תקומו ל־חיים", הוסיף : „בוא דוקטור. אלה לא יכבעו. אהובה שם, על־יד ה־טקסים, על־יד האופניים שלי".

בתחנה עמדה מונית אחת, שחורה, מודל ישן. הנהג שישב ליד ההגה קרא בעתון שעליו קורעים לאור הנורית הקטנה של הטקסימטר.

לצמוד חשמל שבסמוך לתחנה, היו קשורים האופניים.

„היא פה אהובה. היא מוכרחה להיות כאן. היא לא הלכה", כילמל הבחור.

„אבל אין פה אפילו כלב", פסק משה.

„הלמע דוקטור. היא מתחבאת. עוד מעט תצא". וניגש אל המונית.

„הלו, נהג. ראית פה אחת, מה־הגבבה, עם שערות כאלו צהובות. אתה גבוהה. כזאת, כמו מרבניה, הולנדית... בריאה... אתה מבין...".

(„כזאת היתה רותי הגבוהה של אוסקר. ואוסקר וגם אבא אומרים היו : רותי, ההולנדית שלנו").

„זה באסטיל", לאט הנהג, „תפסיק לחפש מביאות. תילך. תילך הביתה שלה. ראיב לך את התעבר בעיניים".

פתאום רעד הבחור בכל גופו. כל אבר כאיבריו. ידיו, רגליו מבעד ל־מכנסיים ההדוקים, כתפיו, ראשו, שפתיו, עיניו.

שניהם, משה והנהג, הבבונו בו שקטים, כבכובנ. יחוק להם, פייר דמיני של אלוהים.

זבן מעט רעד הבחור. אחר נמתח בגוף אבני. כאבן עמדה, וצעק בקול ניחר :

„אהובה... אהובה... אהובה !", שלוש פעמים, ושתק.

„תעזוב את הבדיגיע", אמר הנהג, „תעזוב אותו".

אך משה פסע לעבור פסיעה אחת ופתאום, בלי הבונה ליבו לכך, להק ברגלו המבונדלת על קהירגלו של הבחור. הוי־הוי, יותר הייה.

„סבע ילה, אני אהיה האבא שלך והאבא שלך. אני יודע. אהובה אוהבת אותך. אני אגיד לה שזה בסדר"...

ראשו של הבחור נפל על כתפו. הם עמדו כך רגע ארוך. לאחר מכן צעד הצעיר צעד אחד אהודית כבר ליסחר בבאו. הכיר את אופניו ונסע.

„אתה קיטב, אדוני. לא האמנתי ש־הרגיע אותו", אמר הנהג.

„אבל הוא היה כאן. בקרוב ישבה אותה. ישבה איתו ואולי גם את אהיבה. כבין ?".

פתח את דלת המונית ואמר : „ה־ עלה ! אתה איתך הביתה".

„כבה זה יעלה ?", שאל משה.

„בחינם. אני לא אבקש את הביקה הזה. אדוני. ואם הם חוליקה השעיר אותי לצדוה במעטרה והוזו הזכיר : קיראב לי אברם".

✻

בין הגדר ההיה שמקיפה את ביתו עלה ריח יסמין עז.

„לבד", אמר לעצמו, „אך יש גם מחוריים יותר".

ליובל ה־40 לפעילותנו
בבנין הארץ
ולרגל פתיחת
משרד המכירות החדש
ברחובות

אברהמי ובנין
מציעים דירות פאר
בנות 3 ו־4 חדרים
בלב רחובות
עיר המדע וההדרים

לכל קונה
בחודש ספטמבר
בלבד
תגיש חברתנו
את עזרתה
ע"י הלוואה נוספת
עד ל־ 20,000 ל"י

הלוואה ע"י
בנק למשכנתאות
עד לסך
של 25,000 ל"י
לתקופה של 7 שנים

מחיר הדירה קבוע - ההלוואות לא צמודות

אברהמי ובנין

רחובות: רח' יעקב 5, טל. 952794 • ראשון לציון: המשך רח' הרצל, טל. 941421

هكذا من الأصل

מעשה שאין לו סוף

סיפור
מאת
מרדכי שטריגלר

א.

סוף כל סוף הלכתי לראות פניו של מיכאל, מורי ורבי לשעבר. עוד לפני שנות עשור אחד נעלם מהישיבה הליטאית שלנו, ומאותה שעה ואילך לא שמעתי עליו דבר. אבל מסיחים היו שנעשה חבר לפורקי־עול מבית מדרשם של הקומוניסטים. רק כאן, בוארשה, נודע לי שהוא יושב ועוסק בתורה ב„שטיבל״ של חסידים. היה אפילו מי שמסר לי את המען: רחוב נובוליפייה, בחצר.

עתה, הרי באתי לכאן לבקש תכלית. בכרוך לא יהא איכפת לשום אדם, על שום מה הנחתי תלמודי ואתנוני במלאכה. לשום אדם, פרט למיכאל. מוטב איפוא לעקוף צד שאגיע ל־משהו, אם לאו — יהא סבור שעדיין לא כלו כל הקיצין... ושוב תיפתח פרשת תוכחות־המוסר התמידית.

שהוא הייתי מעולם השמעת תוכחה באזני ועוקף הייתי בני אדם, שדרכם שלהם אין בידם להבחילנו, אבל דרכי שלי חשקה נפשם להכות במטורים. למעלה מזה חושש הייתי מפני בעלי־תשובה ועיני ביטול זוקף רני להם. הם כבר עברו בריצה היקפו של המעגל כולו ומתוך מבטם בוקע ועולה קולה של הגאווה והסמירה, של שובע הבטחון: א נ ו, אנו כבר יודעים הכל... אין מה להפש עוד! ובו־הם הבריות השבעות ביותר ב־עולמנו הרעב תמיד. אפשר שנעשה מיכאל אחד מהם?

אבל מידת הגעגועים גברה. הלכתי אליו בשעת שחרית, עת ה„שטיבל״ כולו מלא היה זקנים ופיאות. המת־פללים הקשישים כבר עמדו בקיפול טליתותיהם ועל פניהם נסתמנו העור־יות של מאחרים. בעד חלונות ה־פתוחים פרץ שאגה של תנרנות הוצצות הוורשאית ויצק באצבעותי־הם רעד. סוף כל סוף ריזוים על צוארם. לעומתם עלה מחנה בחורים וכבש את השולחנות בקולות וברקים, ברינה, בצבירת ספרים גל על גל — כאילו התכוננו לערוך ישיבתם כאן לאורך כל ימיהם.

לפני העיניים נגרשה יריעת משי שחור — מקלעת אחת של כובעים, גלימות, חלוקים, אבנטים, מגפיים קצוצי־קומה, זקנים ופיאות מסולסלות ארוכות. המכנסיים הבהירים שלי וה־מקטורן הטרזני — מציאה שבאה לידי בשוק־הגרוטאות — לא התאימו כאן. מבט־לעג אחד כלפי — וכבר תספורתי ראשי הקבוצה, על בדל הבלורית ה־שובבנית, התחילה כתלהטת מבושה. כדי למצוא לפחות משהו חסות, תפס־תי בחופזה אחד הבחורים:

„אולי מכיר אתה את מיכאל?״

הלה כמעט שלא הסתכל בי והשיב בתרעומת: „כמתנך בוודאי לר׳ מיכ־אל אלסטר...״ ובלא לחכות לתשובתי התווה באצבעו כלפי כותל המזרח.

הצל האחרון במקומות שנתפנו עמד עטוף בטלית מצל לראשו. אבל הש־בחתי, שלא הרחק ממנו עומדים כמה בחורים ומצפים לו בדרך־ארץ. כלום מלמד הוא? הטלית העידה שאינו רווק עוד — הרי גשוי צריך לפרנס את בני ביתו.

עמדתי על עמדי לא הרחק מדי פתח. הפזה מרובה נצטברה בקרבי מאותה שעה שפרשתי מתלמודי, אלא עכשיו פגה והלכה. הריני שוב בקרב מחנה המעלה חיץ על גבי המזבח — האני, היחיד, אומר לעובו מכל וכל. גדולה התרפה, האשמה, שניעורה בבת־אחת.

אותו אדם בכותל המזרח הפך בינ־תיים פניו אל הקהל, סימן שחסל סדר תפילתו. מיד התקרבה אותה כת של בחורים והאפילה עליו, ובהרף־עין השגחתי בפיאותיו הלוהטות. בויע כלשהו נסתפתו, בלסף מחר, אל קצות אדום זקנו. נזכרתי בחלקה פני הער־גשותי עצמי מעורטל.

עדיין היה חולץ הפילין וכורכן, אבל הבחורים הללו חסו על הזמן שלא להוציא רגע לבטלה. אחד־אחד, בזה אחר זה, שאלו משהו ביקוד־דאגה. כל אחד לעצמו דחף אליו את הספר הפתוח והצביע כמתוך אימה — על הכתוב שם. דומה, שזה לא כבר התחילו שוחים בים השורות הצפופות על אחריות־עצמם, ועכשיו נתקלים במכשול כלשהו איכה נופלת עליהם: אם סתירה זו אין ליישבה חיו, הרי קץ העולם בא... איך נישא ואיך נזקוף עין!

בעד הרכי הסובבים אותו הבגהתי במפיו שעומדות ברכותן ובהירותן, אומר הוא אה שלו בקול דממה דקה, ובחוד־בתור, בזה אחר זה, פונים והולכים ממנו בחן־וחסד על פניהם. דומה, שנישאתי על כנפי הדמיון לרגע. משום כך לא השגחתי כי הצ־ביע עלי לפניו. וקמא הוא עצמו השגיח בי. לא שמעתי את קריאתו אלא בסמוך מאד, כמניסלטל אלי בפרץ חיבה:

— ולף! וולוול... וולוול׳ה! שלום עליכם...

ב.

שבתי וראיתי, כבימי הילדות, כמה מיעוט דרך־ארץ מצוי ב„שטיבל״ של חסידים. כלל הבחורים, כלום איכפת להם שיש לנו מה להביא ביחידות!

כשם שפקפקתי תחילה כך סובבונו עכשיו בסקרנות מחוצפת. דומה, לא נתפש להם שעשוי הוא ר׳ מיכאל להמתיק סוד. אם ישתעה עם אדם — הרי רק בדברי תורה. ממילא כדאי להקשיב ומצווה להטות אוזן.

מן הנמנע היה, איפוא, לספר לו על תכניותי. אדרבא, התיכון הקודם העיר בי את יצר ההתפארות: אראה להם, שאין אני מן הלקוחים שביים בפרוטה. אף־על־פי שאינני לבוש גלי־מה, סובה ציצציי מכרסיהם. אלא בר־הרהור פסול זה אמרוני לעצמו בצידקנות: כל יהודה בו אף לרגע, שהוא מתחבר עם דיקנים. משום כך התחלתי מגבב איזו קושיה, אף־על־פי שלא הלמה כלל את השיחה שהתחלנו בה. אף מיכאל עקף בעדינות כל אותו סבך שצף ועלה. בבנת קולו פסח על דברי והשמיע דברו אל כל הקהל ואל לא אחד מן הקהל.

— כשם שאין רשע בעולם שאינו מהרהר בתשובה בכל יום, כך אין צדיק שאין מחשבות־כפירה תוקפות אותו. אפילו חוד שבחרדים יש שהוא רחוש ספיקות בבורא עולם, אף כי רגע כמימרא. מכל מקום הקדוש־ברוך־הוא מזמן לנו תמיד ראיות מפורשות למציאותו. אף כאן, אצלנו ב„שטיבל״, מתהלכת הוכחה כזו...

כלום אומר הוא כך סתם בעולם? רצונו להקדים ולירוש את דרכי ב־שאלותי? עד כה וכה, רמז רמיזה באצבעו. אף אלינו, מקרן זווית אחרת, בער נבהן וראש פישתני לבן לו. מיכאל העלה על שפתיו בדוחק, עד שלא בא הלה: „עומד זה להיות בר־מצוה אך השנה...״

כנראה, הגיע אותו בחורון לכאן זה לא כבר. ראיה לדבר — אף יתר הבחורים התבוננו אל הנער הזה ב־עיניים פעורות. והיה באמת על מה להשתומם. פרצופון זה שפע אור ולבי־חבלילי. העיניים — שמע של תכלת נגוזה — היו מלטפות ועוצרות בשימה. הפיאות הלבקניות פרושות היו כמעי על הכתפיים. ומי יש לאל ידו לחטב חמיבת יופי כזה אם לא הבורא יתברך שמו? מיכאל שאל את הנער בתמימות:

— שמא יכול אתה להזכיר לי משנה ראשונה בפרק ג׳ במסכת בבא בתרא?

הלה כמעט לא נע ולא זע אלא פתח בהתרוננות בקול בגרות מלאה. דברי המשנה יצאו מפיו מאירים ושמחים. מיד פסע ועבר מתחום המשנה לתחום הגמרא וכשף עמד רשיי והוספות... דף אחר דף התחילו נגללים בחלל, בהיותם תרורים — בשפה ברורה וב־נעימה — אל מקורם שבעל פה.

מיכאל נבגם לתוך דבריו בשאלה, אבל הנער — כמסביר בקי ורגיל — לא נבהל כלל. עד מהרה דוהה את מיכאל ב„מהרים״, ב„שיטה מקובצת״ ושוב חזר אל הגמרא. לא זכרון גרידא עבר לפנינו אלא כוח משוכלל, שלא יאבד בכל נתיב שהוא ולא יחוש לשום מכשול בדרכו.

אימתי הספיק ללמוד, לספוג, לשנן כל־כך הרבה? לא יתכן, ממש לא יתכן... והרי בכל זאת אני רואה, בכל זאת אני שומע... והנה מיכאל כולימו, כבמעשה קסמים, מגמרא ל־גמרא, מסוגיא לסוגיא. אין זאת אלא שהבחור יודע כל הש״ס כולו בעל פה. הרי מעשי בראשית אני רואה כאן כמה״ש: „ויאמר אלקים יהי אור... ויהי אור״.

השתי בעצמי כאילו אני שוקע והולך: אכן, כבצאת לך מקום להתגדר בו בקב של תורה שלך! הנה, עומד לפניך זר מהודר אל; שטף, שכביכול בעצמו פילג לו תעלה; אש־גרעם, שנבהלהה לכלות כל הגאוות ולשחוק לאבק כל דמיון הבל וריק.

אף שאר הבחורים עמדו על עמדם כקפואים: מעשה כזה! איש מהם לא נסם נשיכה כבעת, ומכל שכן שלא הרהיב עוז בנפשו לשסע במלה אחת את פי הגבורה המדברת מתוך גרונו של יניק. אפילו מיכאל החריש, משל פגע ברק בבקור דבריו ושתקם. מרגע לרגע היה אך מביט בי בין תוהה, כאומר: ועתה, בא וכחש!...

ארכו הדברים כעה, ואולי שעתיים הביכות. בבית־החסידים ברוב נבער ליפיה נעצר הזמן ועמד. נקלטנו ל־הוד צילם, כבו ציור הבורא יושב על האבנים. לא יתכן, פשוט, שיהא נער זה בשיר המפיק מרגליות מ׳ שבא בבביבה לא רחוקה מכאן; שהוא יצא כרחמה של איזו אם מחופה־קרופה

בעיירה, שבתבליה הביאתו לעולם. תינוקות כאלו ילדי סופות־אור הם, ולכל מקום שהם מגיעים בא גילוי שכינה עמהם.

ג.

„בעד עשרים גרושים אראכם ת׳חכמה! תנו לי עשרים גרושים האראכם ת׳חכמה!״

קול מחוספס צורמני נחלש ובא מעבר לשיפתן, נדחף ריח רע בבת־ראש השלכנו מתוך עולם כליל־הקסמים. מן השתה נישא ובא מעין רוח מחלל הבל, המצפצף על כל נחת שבעולם, ואותו קול היה מקרצף ר׳־הלך, מתוך במעיים... ובעקבות הקול נדחקת ונכנסת דמות גוצה. חלפו כמה דקות עד שהייתי מסוגל להבחין: פרצוף מגודל פריצות־שיער... ממש פקעת אחת של שערות מאובקות עד להחריד שעיניו מן הריסים המנופחים לתוך העיניים, בשותלשלו מן הגוזיים ונסתבכו על השפה, נתארנו על ה־אוניים... חית־פרא פוסעת ובאה ישר מן היערות...

עד שלא תפסה העין, קרח ועבר בתוך התבורה וכרסו הגמלתית לפניו, הדף כל שבודכו, גשף ונשם, והירוד מתוך לאות־רעבון דוויה. ניסטנו לכל העברים, חוששים לגעת בגולקו ה־מרובב, בכובעו המסומס, שעל ראשו. והנה הופלשו שתי המברשות הצפופות על עיניו, ומיד זינקו שתי מלכודות אדומות, בתמקנות מורפנית על זה ועל זה, צובטות בנועם חיוני בכל האיברים.

מיכאל היה הראשון שנמצא לו קצת ישוב־הדעת בקולו:

„מה רצונו של יהודי?״

גרגור כבר עלה מגרונו של זה, כבהלך מתוך מתנק.

„מה רצונו של יהודי? רצונו של יהודי פת שחרית?״

רעב, אפוא, מסכן... זה הכל. אבל לא התנונים היו כאן ולא הכנעה. הבננוך העד שבמבט היה כולו מצווה, מוזהר, מאיים באלימות: „הבו אוכל!״ נראה היה שלא המה בלבד רעב אלא אף המגפיים המחודדים, החלוק ה־מרופש־מנופח, הכובע המבהיק בקרעיו — הכל זועק לשמים ולארץ. וכן זועקת הכרס המנופחת־מודקרה. מעין המיה זועפת חלפה במרוצה, שספה על פני כולנו.

בינתיים הוסיף אותו יהודי לדחות את הקהל במרפקיו, ולא צלותה על דעתו של מישהו להתקומם.

„כשאין רצוני בנדבה כלל! עשרים גרושים צריך אני לפת שחרים — ובעד עשרים גרושים אראה לכם ת׳חכמה...״

מה יש לו להראות? אילו חכמות? אין זאת אלא הוא־הוא ה„בעל דבר״ בעצמו. הוא־הוא שבא לבטל בתלמוד־תורה, לפגום בפליאת הבריאה תכשיט מתכשיטיו של הקדוש־ברוך־הוא! אלא היד השעירה כבר הורמה למעלה ונשטה אל מיכאל, והציפורניים ה־שחורות־כחלחלות התחילו חוססות בתוך פניו שחוורו:

„אתה, רפיפון! לך אל הארון והוצא ספר...״

ומיכאל ציית. זו הפעם הראשונה, מיום דעתי אותו, ראיתיו נחלש מ־מקומו בבהלה. בפסיעות אחוזות עמד לפני הארון, כמו חיפש בו מחבוא מפני סכנה קרובה לבוא. בבת־ראש נזכר בדבר־מה ומתוך יאוש קרא כלפי היהודי הכרסתן, שעמד מוקף מעגל ריק:

„איזה ספר רוצה אתה, ר׳ יהודי?״

„ספר, עמרהי... אין הבדל איזה. נהם הזר.

מיכאל נטל והביא את הספר הכבד שבארון. דומה היה כאילו מהכוון להדביר עצמו בחבא זה, ושמא להעניש עצמו נוספות על עוונות נעלמים. בפסיעתו בחזרה היתה אף מעין ההמעלות נבעתת־נבעתת: „יהודי מיסכן רעב, עד כדי מירוף — ורצונו בספר דווקא!״ אלא אותו זר גם הכנעה זו לא השפיעה עליו:

„בא וראו כיון הליכותנו! פתח וקרא!״

כאילו הוא שופט מעולם אחר, שאין שעתו פנויה ליקב על כה הכשפם. האומנם כאן אני עומד? ושמא נבבא אני אי־שם הרחק מכאן ורואה הכל בעד זכוכית־קסם? בעיני ראיתי היאך מיכאל מתכופף, כאילו נתפקקו כל חוליותיו, וחוזר ושואל בקול־לא־קול:

„מה לקרוא?״

אותו „בעל־דבר״ התנודד:

„שוטה! כבר מילתי אמורה! פתח את הספר והתחל לקרוא ממקום ש־פתחת...״

שומו שמים! היאך מדבר זה אל מיכאל! מפני מה אין איש מתערב בדבר? ועל שום מה עומד אני עצמי כמשותק? הוייב בדבר הרי הוא מיכאל עצמו. מה ראה בן בקנקן מלא־חלאה זה? ראה בא היאך הוא מצייה! היאך הוא פותח את הירוד שלמי הכבד ומתחיל קורא מן המקום שבו נבעצה העין, הלכה אותו. ועוד אותו... עד שאותו גס־רוח ביותר את האוויר המתניק בורונו השוטה:

„די!״

מיד התחיל פיו פלט־נחוּר את המשך ההלכות שלהלן. מיכאל עקב אחריו באצבעו על השורות ונשתומם: אף אות אחת לא תחסר! רק לאחר שהשתלשל כך מפיו דף ומעלה — הפסיק באמצע המלה. אז התבונן שוב סביב ונתן עיניו בי:

„אתה, עב חוטם! לך הבא ספר אחר...״

בזדמן לידי „ספר החסידים״. אילו לא היכיתי לפקודתו. תינוק כבר היה יודע ומבין מה טיבה של אותה „חכ־מה״: לפתוח בקריאה מן הספר — ו ה ו א ימשיך בקריאה מכאן ואילך. נעתותי באמצעו של עמוד:

מעשה באדם שהיה רוכב יחידי בלילה. והלבנה זורחת באותו לילה. והוא רוכב במדבר, והנה ראה חיל גדול, עגלות, עגלות גדולות, ועל העגלות יושבים בני־אדם; והמושכים בעגלות — בני־אדם —

לא ידעתי על שום מה הרגיזו אותו מעשה כל־כך. הוא גבה גביהה אחד־מה: „עמוד!״, והתחיל מיד מצוות סופו של המעשה בלשון הספר:

ותמה, מה היו עושים. כשנתקרב אצלם הכיר מקצתם שכבר מתו. אמר להם: מה זה שאתם מוש־כים כל הלילה העגלות ומקצתכם על העגלות? אמרו לו: בשביל עוונינו — — —

ובזעף מיוחד הפסיק לפני הסוף, בשתתק לרגע. נתנשם ומיד הכריז בצווחה: „סימן קסיס בספר חסידים!״

צא וראה טיבם של הבריות מהו? הנה אך זה עמדו כולם תוהים הוהים לפלאייה; נוכבים ומוזמנים היו לשמש הדום לרגליו של הנער העילוי. אבל כל זה לא היה אלא מישחק גרידא... בו ברגע שהופיע שחקן אחר נשכח הלה — כאילו לא עמד כאן משלם. הזוב השעיר אף הוא, נשאה חן בעיניו אותה התפעלות מתאנחת מסביב לו. רעבונו המציק הניחו, ועיניו אף העלו נצנוץ של קורת־רוח. הבחורים כבר לא ציפו לקריאתו, אלא רצים היו מעצמם ומביאים כל שבא לידם: מדרש, „ליקוטי הלכות״ של ר׳ נחמן ואפילו ספרו החדש ביותר של רב וארשאי. אלא „בעל הדבר״ עצמו התחיל כל העניין להיות לו לזרא. משראה שהחבורה מתחממת והולכת, נסוג לאחור, פרש מתוך המעגל ושאל:

„לא יהא סוף לדבר? ממורים שכמותכם, הבו עשרים הגרושים!״

כולנו בושו פנינו: שכחנו לגמרי כי הרעב הוא שדחפו לכאן. כמה בחורים פישפשו בארנקיהם, אלא מיכאל היה זריז מהם. הושיט לו לאותו יהודי כמה מטבעות הלה צבטם בין אצבעותיו. כל אותו הפלא־ופלא החליף בפרוטות. העין התחילה מחפשת שוב את הפלא הצעיר, ש־נזדהר כאן תחילה. אלא היה זה לאחר זמן. הנער לא הכימה דעתו, כנראה, לחלק כבודו עם יהודי מזוהם. מילא, גם מכרם זו בוקע ועולה קול כוחו וגבורתו של השם, אבל אוי לעיניים שכך רואות, היכן עשוי הוא כביכול להתגלות... ראיתי יוהר מדי יד אלקים בבוקר ההוא — ועיני שבעו מכוחו וגבורתו עד להלי, עד לזרא...

משקיבל מספר הגרושים שלו, חזר ונעשה אותו גל־סמרטוטים עצלן, רעבתן ועייפתן. מיד הפך פניו אל הפתח ללא הגה. לא הביע תודה לאיש ולא אמר שלום. בדוחק הספקתי להשגיח, היאך הוא גורר גופו ה־מגושם על מספר המדרגות — והוא נושר לתוך הרחוב שמכטל.

מיכאל היה בדעתו לומר לי דבר ולא עלה בידו. נתן עיניו בבחורים, והם עקרו בפסיעות אבלות אל השולחנות. נשארנו עומדים זה לעומת זה. חפצים לפתוח בשיחה כאילו מוחרש, כאילו אך זה נכנסתי אצלו והוא אף הוא אך זה הכירני. אלא יודעים היינו שנינו, בלא כל דיבורים שהם, שזה ללא הועיל. אולי בפעם אחרת. רקיע זה שבמסתוו נתכנסנו נתפרק, נתנדף באוויר. במקומו נשארה בעוות החקיינות, צווחתה של חוכא ואטלולא — והצלית מפשה שכן שהיתה זו עזה ביותר, מפתיעה ביותר... לא נסיתו עוד היום בשום דבר — וחבל.

אחזתי בכפו הרכה והחלקה של מיכאל, והוא הפליט אנחה כבישה. גג, ודאי שאבוא בפעם אחרת — ודווקא בבוקר. עכשיו בין־כך ובין־כך עליו לעמוד ולהגיד שיעורו. אף התורה עצמה יש שהיא מביאה לידי ביטול תורה... מילא, כך נגזר.

דלגתי על פני מספר המדרגות,

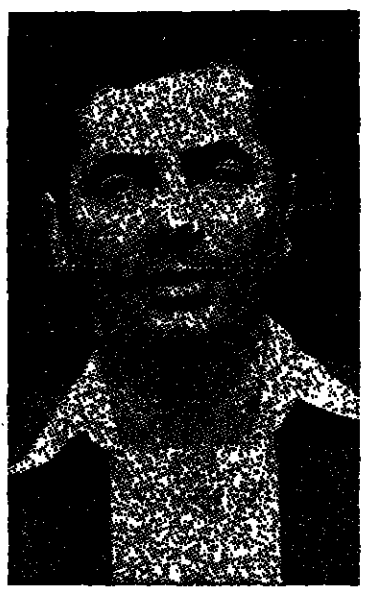

ככ   הליגה להגנה יהודית הולכת לכנסת!   ככ

בוא ונסביר לך למה...

„ברוך אתה ד׳ שלא עשני גוי!״

הליגה מעזה לדבר על נושאים „לא נעימים״!

לא נעים לשמוע דברים לא נעימים ולכן לא השמע אותם מהמפלגות הישנות והנרתעות. ובכל זאת, אנחנו לא מהססים להצהיר:

1) הנוער הישראלי — הודות ל„חינוך״ שהוא מקבל בבתי ספר היום — שולל את היהדות שלו; מכחיש את השתייכותו לעם היהודי ומסתכל על עצמו כ„ישראלי״, ולא כיהודי; חושד בציונות ובזכות העם היהודי לארץ־ישראל כזכות הסטורית, ונהפך ל„גוי״ הדובר עברית.

ובכן אנחנו תובעים חינוך יהודי־מסורתי בכל בית־ספר בארץ מגיל רך, המרוכז מסביב למושג שהעם היהודי הוא „עם סגולה, ממלכת כהנים וגוי קדוש״, כל המושגים שבהם דגלו אבותינו מימי קדם.

2) מדינת ישראל איננה מדינת „הישראלים״ אלא מדינת היהודים, והיא האפוטרופסית על כל יהודי בעולם באשר הוא. על המדינה חובה ללחום למען יהודי סוריה ועירק בדיוק כמו למען אזרחים ישראלים. אם מותר להוריד את ג׳ורג׳ חבש ממטוס נוסעים — מדוע נתנו לשגריר עירק (המתעללת ביהודים שבתוכה) שהיה באותו מטוס לעזוב בשלום? אם מותר לחסל טרוריסט אנטי ישראלי בפריס, למה מסתובב נציג סורי אנטי יהודי בשלוה?

וכן, ממשלת ישראל בגדה ביהודי רוסיה כאשר היא משכה את ידיה מתמיכה בהצעת התיקון של הסנטור ג׳קסון. לא מפי ריצ׳ארד ניקסון חיה מדינת ישראל ואין לסמוך על חסדיהם של אומות־העולם, כי גם ניקסון עשוי בקרוב לבגוד בנו (כמו דה־גול), ואם נבגוד ביהודים כדי להרוויח פנטומים, סופנו שנאבד, חלילה, הן את היהודים והן את המטוסים.

3) המיעוט הערבי בארץ ישראל (כולל אזרחי המדינה) מהווה סכנה חמורה לנו, וכל הנסיונות לשכנע אותו לאהוב אותנו נדונו לכשלון. יש רק פתרון אחד לבעיה זו והוא: תכנית מדויקת להגירת הערבים למדינות המערב. אם לא נתמוך ונעודד זאת, נעמוד בפני התפתחויות כמו בצפון אירלנד או מלחמת אזרחים דוגמת הכושים והלבנים בארה״ב.

4) לא היה — אין — ולא יהיה לעולם מושג כגון „פלסטינה״ ו„פלסטינאים״. ארץ־ישראל — כולה — היא ארצו של העם היהודי, ובושה וכלימה היא לנו שלא נותנים ליהודים לחיות (או למות!) בחברון („קרית ארבע״ דהיום היא לא חברון) או בכל מקום שהוא „בשטחים״ המשוחררים; שליהודי אסור להתפלל או לתקוע בשופר במערת המכפלה, שהיא שלנו ולא של הערבים. הגיע הזמן המיידי — להכריז על ריבונותה של מדינת ישראל על כל חלקי א״י שהם כיום בידינו.

5) לכל יהודי בעולם — ולא רק לטובים ולג׳נטלמנים — זכות מוחלטת ובלתי ניתנת לערעור להגיע לא״י ולחיות בה. אסור להסגיר יהודי לגויים (מה עוד חייל צה״ל! כפי שרוצה הממשלה היום) ואסור לסגור את השער בפני יהודי, יהיה מי שיהיה.

6) הפער הכלכלי הסוציאלי לא יצומצם במיליארדי לירות, כל עוד קיים פער רעיוני ופער של ערכים. כל זמן ש„דיזנגוף״ „אמריקה״ ו„חיים טובים״ הם הערכים הכובשים את מוחות ההמון ואת לבבותיהם, ישאר פער ואי־שביעות רצון, אכזבות וקנאה וירידה מהארץ. כספים לחסל את הפער — בוודאי! אך יחד עם זאת, ערכים יהודיים והבנה מה באמת חשוב בעולם.

7) חייבים לחסל את תועבת המסיון מן הארץ בכל האמצעים.

8) מוזג יהודים וערבים לא רק בלתי אפשרי אלא בלתי רצוי לשני העמים. אנו לא רוצים קייטנות, מחנות־קיץ ומוסדות מעורבים יהודים וערבים. אנו לא רוצים בצעד שהוא רק תיאור אלגנטי ל„התבוללות״ המוליך הישר ל„נשואי תערובת״. „הן עם לבדד ישכון״ — העם היהודי הוא מובדל משאר האומות.

9) עם ישראל הוא עם אלוקי והמליך תחייתו אינו תלוי ברצון הגויים ובחסדיהם. על קובעי מדיניות החוץ הישראלית לדעת זאת, ודרוש בטחון ואמונה יחד עם כוח צבאי ולא מדיניות גלותית הססנית. לעם היהודי ייעוד אלוקי. „אשרינו, מה טוב חלקנו״ — שאנחנו יהודים, ובכוונה וברגש מודים „שלא עשני גוי״.

„לא נעים״ לשמוע דברים אלו?

יהודי! כל הדברים הנ״ל היו חלק של ה„אני מאמין״ של העם היהודי בתימן, במרוקו, בפולין, ברוסיה, בבבל, בטוניס, באלג׳יריה בליטא, בהונגריה, בגרוזיה, בלוב, ובכל ארצות נדודיו – והם, הם שקיימו אותו!

למי שלא נעים לשמוע זאת שידע שהוא הסוטה מהזרם היהודי! שהוא הפורש מהרעיון היהודי המקורי!

יהודי! הנה אתגר לפניך –
צעד יחד עם הרב מאיר כהנא למען הייעוד היהודי –
עם סגולה, ארץ סגולה, מדינת סגולה!

זכור:

שם הרשימה: „רשימת הליגה״
האותיות: ככ

ככ   כהנא לכנסת ולא לכלא!   ככ

משרדי הליגה: ת.ד. 36431 ת״א, טלפון 285543

חיתוכי־עץ מאת יעקב שטיינהרדט

צעדתי במתינות את החצר הגדולה, והתעדתי בעד השער וכמעט ש־נפלתי מאימה. בעבר ההוא, לא הרחק מחומת המכולה, עמד אותו יהודי שמן. מבית החזה המרובב שלו נתבבכן מסה־לחם צר. הרכין ראשו לרגע — והבאתה פראית תלש בשיניו ראש הקצה. עמדתי והסתכלתי, הישרתי מבטי בו, השתוממתי. אבל לא נגע הדבר אליו כלל. הוא תלש פרוסה אחר פרוסה, תחב את הרצועות ה־משכות לתוך פיו ושתקם בחריקה. והקרבתי אליו, עברתי על פניו ו־ראיתי: בעיניו כבר ניצנץ זהריר של אושר... ומקלפת השיער שב־פרצופו קרנה מנוחה שלום ושלווה כמו זו שמזמן הקדוש־ברוך־הוא ל־יהודים בלבד.

התק־קהה אחד: מי הוא זה? הרי, אלמלי היה בי רסיס אחד מכוחו לרתום בני־אדם לרצונו! טיפה אחת מאותו עסיס שספג לתוך עצמו כל הנראה, כל המקרא וכל הנלמד... בסופו של דבר, כמהלך הוא רעב־פרא — חיה אורבת לטרף, ללחם. כלום לא למד יותר מכל הבריאה? בכל הספרים שהגו מחות־אדם כולם? בכניסה לחצר הגדולה עמד האני

הן שבעולם לא אבה לזוז מה־„שסיבלי" ההוא, אף העמד בפני נסיון: דיברת בו נכבדות עם ישיבת לובלין. לפי המדובר, יתחיל שם ב־אמירת שיעור, ואחר־כך עשוי הוא להיות מי־יודע־מה. מסתבר, שה־קח'גלובי בכבודו ובעצמו היה שרוי פעם בהתפעלות ממנו...
אבל שהות יתירה לישוב הדעת

ד.

ה.

ו.

בארבע השנים הבאות

ארבע השנים האחרונות היו שנות מבחן חיצוני ופנימי. בארבע השנים הבאות צפויים לנו מבחנים קשים לא פחות. רק הנהגת המערך, שעמדה בהצלחה ובכבוד במבחני העבר, תוכל לנווט את המדינה לקראת אתגרי העתיד.

כ"ה שנות המדינה הוכיחו כי חזונה ומדיניותה של הנהגת תנועת העבודה, כושר ראיית הנולד שלה לפני קום המדינה ולאחר מכן, הנכונות לשאת בעול הכרעות קשות, ולעיתים בלתי פופולאריות, הן שכיוונו את העם והמדינה להבטחת הקיום, לשמירת הבטחון, לבנין המשק והחברה ולקליטת העליה.

בארבע השנים הבאות נעמוד בפני הכרעות גורליות בתחומי מדיניות ובטחון, ולמאמצים כבירים למען פיתוח מהיר וקידום החברה.

בימים אלה של חשבון-נפש, חשוב אתה מה עלול לקרות אם בראש המדינה תעמוד ממשלה חלשה, בלתי יציבה ונעדרת כושר הכרעה ופעולה מהירה. אולם, בידך להכריע אם הממשלה, בראשותה של גולדה מאיר, תהיה בעלת יכולת החלטה ופעולה, אפשרות תמרון מדיני ובטחוני, וכושר לפתור את בעיות הפנים והחברה.

בעזרתך, הבוחר נוכל לעמוד במשימות הקשות.

שנה טובה ובחירה טובה

הצבע אחת
המערך/מפלגת העבודה הישראלית · מפ"ם

הפחד מאליפלט וגנר

(המשך מעמוד ד)

גלפרין בעלילה זו ולבסוף נאלץ להסתלק באניה לאלכסנדריה של מצרים.

ומה הוא עושה עדיין במחבוא?

ו.

אך לא, הוא אינו מתחבא. עומד בחצר אדון גלפרין, עמו הבויארג'י הערבי ובידו חבילה של רפיה, מזמרה וסכין חרמשי, דוגמת אלה שבידי הערבים, ואתם הפועל העברי שלום ליש עם העגלה ושתי הפרדות. השלושה עולים לעגלה, חוצים את הרחוב ונכנסים לפרדס.

„ליש, בוא אתי", אומר אדון גלפרין (המכונה בפי הערבים בשם חואג'ה פרס) ביידיש הרוסית שלו, „עץ האוראנג' אינו דומה לעצי פרי אחרים. עץ זה יש לו נטייה להיות שיח, ולא עץ בעל גזע אחד. יש בו בעץ האוראנג' תכונות משני הסוגים הללו: גם של עץ וגם של שיח. הזמירה אינה משנה אותו הרבה. לפיכך יש להעמידו על שלוש זרועות יסודיות, ולשמור שיגדל ישר ולא בגובה רב, אלא בהסתעפות רחבה, ושבין הענפים יהיה מרחב מספיק לחדירת קרני השמש והאוויר".

והוא מלמד את הפועל העברי שלום ליש כיצד קובעים סמוכה לעץ, מחזיקים מזמרה ביד, ונזהרים מלפצוע את העץ בסכין החרמשית. ואך באותה שעה מצלצל פעמון המושבה מחצרו של צועד ברחוב הרצל. שלום ליש רוחץ ידיו והולך אל קלוב הפועלים, עם קופץ על רגליו מולו הלפרין הזקן, מרים ידו הימנית ומתחיל לשיר ברעם את הימנונם של „פועלי ציון":

„מיר הייבען די הענד געגען מזרח און שווערען... (ידינו למזרח נרים ונישבע...)"

ואחריו קופצים על רגליהם מן המחצלת עוד עשרה צעירים וצעירות אשר ישבו יחפים, הם מתמתחים ומרימים ידיהם, ויחד מייסדים מפלגת פועלים חדשה.

„טובאריצי!" מתרגש הלפרין ברוסית, „כולנו כאחד נצא עם הדגל ביד, לא ניתן לערביים לעבוד, נוציא את כליהם מידיהם ואנחנו נתפור. זאת היא אדמתנו הקדושה, ואנו נתרף עליה את נפשנו!"

ז.

שעה קל לפנות ערב, נדמו צלילי הפעמון ושירם של הצעירים בקלוב הפועלים, ועלי להגיע לבית אמי. ועוד בטרם אגיע אני רואה בעיני רוחי את אבי יושב אצלה בכורסה אשר בחדר האורחים, ופניו מביעים את שמחת השיבה, כחוזר מחופשה ארוכה. אמי מחפשת מקום להניחו ואינה שקטה. ולי הרגשה שכבר עברתיה כמה פעמים בחלום: אבא מופיע. הוא כלל לא מת. מותו לא היה אלא טעות. שהה זמן ממושך במקום אחד ועכשיו חזר. והוא מתפלא על שאיננו מקבלים אותו בטבעיות. ואילו אנו מסתירים ממנו את פליאתנו.

„ראה, בן", הוא אומר ושומט לידי בחיוך מתנצל פנקס רשימות זעיר, „אולי תשתמש בזה פעם לאחד מסיפוריך". התחריצים אשר במצחו השחום מצטמצמים בכאב.

בילדותו קדח במלריה וכל ימיו סבל ממיגרנה קשה.

ח.

„...דרך שארית סוזות המורע הבור שעוד נשארו לפליטה בין הפרדסים הרחבים. ואביב בארץ. וריח העשב הרענן כריח בצק תופח ועולה, כריח בשר זרועות נערה שנחשפו לראווה אחרי היותן כלואות ומכוסות במשך החורף. האין יד את נפשך להתפלש בעשב ו...לאכלו? אבל מרחוק עומדת וקוצרת קבוצת קוצרים, ערבים דווקא, ורוח הצפון היבשה שהתחוללה ויצרה ענני „כבשים" בשמיים — מבשרת חמסין ליום המחרת... ואם גם בכנפיה הריחות המפנקים של לבלוב תפוחי-הזהב...

„ריח התורמוס, הירוק-מיצי, מהו, מהו? לח, חמצמץ, רווי, בריא? בריא! התפלש בעמקו באביב ו...הזדווג...

„פרחי הדבש הקטנים, הגמדיים, הצומחים כחולות, בחצי החורף הראשון, וריחם, דבש דליל, רך ודק. ריח הזעטר, על גבעות התוסמס האדום, מעורר תיאבון למאכלים שחורים, פשוטים ומבריאים..."

ט.

שכרתי מונית מיוחדת כדי להגיע בזמן לבית אמי לארוחת הערב. המונית נוסעת לצד מערב, במשעולי אדמות החול של תורתוור, כדי לעלות ולהגיע משם לבית העמצא בדרום המושבה. אבתנו תועים שעה ארוכה במשעולי הפרדסים, ולבסוף עוצרים נער-פועל כבן שלוש-עשרה או ארבע-עשרה, לבוש בסחבות של כותונת אירופית ומעיל ישן על כתפו, והוא מסביר לנו בקול צלול, צעקני קצת, ובהגיה ברורה, דגושה ורחיית עצב, — את הדרך היוצאת מערבה. אנו ממשיכים ועוברים את פרדס ואבלאווי ואת פרדס שלושת האחים ביידותי, מישל, גביב ואמיל, ואת פרדסו של ואפג בק, אשר בחצרו התגוררה משפחת יצקר, ואת פרדסו של סלים איוב, בו נתגלה לראשונה תפוח-הזהב מהזן שמוטי המהולל, ובו התגוררו הביל"ויים הראשונים כאשר הגיעו ארצה, ואת פרדס ה„מוסקוביה" ובו עומד בניין המנזר הרוסי ששימש אכסניה לצליינים ובו נמצא קבר שמייחסים אותו לאשה הקדושה טביתה; וממשיכים בכיוון דרומי-מערבי ומגמת פנינו המסעדה של יוניס ברובע של יפו. אבתנו תועים בסימטאות הרבות אשר בין המסעדה לים ואיננו מצליחים להגיע. גדול ורחב הוא הרובע ומלא ערבים לבושים אירופית ועל כל הדוכנים תמרים לחים לכל מלוא האופק עד שפת הים, וביניהם מסתובבים מוכרי משקאות קרים. עיר ערבית עשירה אשר שלוות יום קיץ קריר פרושה עליה, בניינים מרובעים, בנייני מלט לא חדשים ולא ישנים, הרבה מוסכים ושטחי אדמת בור וקוצים ביניהם.

„אל תאמין", לוחש לי מן המושב האחורי אליפלט וגנר, „הם אנשי עולם-תחתון. למקום הזה הביא אותם בן-גוריון".

„זה מחיר הציונות." אני אומר בביטחון.

„מחיר הגלות. ואיום ונורא הוא." הוא משיב לי.

„אבל היום זה כבר לא רציני." אני אומר. „יפו היא רק סמל, וקצת נוסטאלגיה".

„אתה עוד תראה", הוא משיב, „גם מגן-דוד זה רק סמל. והצלב..."

ואנחנו יוצאים מהמונית ומטפסים ברגלינו מזרחה לעבר המסעדה. כמה אנשים מפוקפקים סובבים אותנו, גם החשיך בינתיים, ומצבנו נעשה לא נעים. הנהג, אליפלט וגנר ואני ממשיכים ועולים בטירסה גבוהה ורומסים בדרכנו עשבי-בר יבשים, ואת המסעדה של יוניס איננו מוצאים.

„כאן הדרך לפתח-תקוה", אני מתעקש. „והדגים הממולאים מחכים לנו, עם חזרת טריה, בבית אמי. אם רק נמשיך ללכת..."

„אתה השתגעת", אומר לי הנהג, „אני לא יכול להמשיך בלי מונה".

„סבא שלי היה מחזיק בזנבו של הסוס וחוצה בשחייה את נחל המוסררה העולה על גדותיו ביום חורף סוער, ומגיע ליפו וחוזר באותו יום למושבה, עם שק הקמח".

„אם נשאר לך זנב של סוס מהסבא שלך", אומר לי הנהג, „אז לך ותציל את נפשך לבד..." הוא מתחיל לרדת חזרה למונית. „אני לא פרימיטיבי!"

„לך אחריו", לוחש לי אליפלט וגנר, „ואני אצילך מחמתם", ובקושי אנו מוצאים בטירסה פירצה שאפשר לרדת בה בלי סכנת נפילה מגובה רב. בהתקרבנו למונית רודפים אחרינו בחשכה המעובה כמה וכמה אנשים. הנהג מתניע את המונית מיד לאחר שהוא פותח את הדלת, ואני קופץ לתוכה יחד עם אליפלט וגנר, ובדי עמל אנו מצליחים לסגור מבפנים את הדלתות ולנסוע צפונה בסימטאות לעבר תל-אביב, מוקפים באנשים שעיניהם היוקדות מתבוננות בנו ודוקרות מבעד לחשיכה.

„איפה אתה גר?" אני זוכר לשאול את אליפלט וגנר בטרם ארד מהמונית אל רחובי בתל-אביב.

„בבית ר' אנשל רווזב, ברחוב פינסקר בפתח-תקוה, שם עכשיו בית זקנים. זה היה בית אריסטוקראטי מאוד, אהה, רק רוסית דיברו שם. ואת טורגנייב קראו. וטרומפלדור את פירה רווזב אהב. ואתם, אנשי תל-אביב, גם תודה חייבים לנו, כי בימי ההגירה את ביתו העמיד ר' אנשל לרשות הוועד שלכם, ודיזנגוף..."

ונסע.

הליכוד

חיים עדיני

לראשות העיר

הרצליה

למען שיתוף תושבי העיר בניהול העיר

חיים עדיני, צבר בן 37, נשוי + 2, עורך-דין, סגן אלוף במילואים: כתושב ותיק של הרצליה אפעל למען קירוב התושבים לניהול העיר על-ידי:

* מדיניות דלת פתוחה אצל ראש העיר.
* התארגנות ועדים יעילים ועצמאיים בשכונות, לשיפור מצב השכונות והעיר.
* פתיחת דיוני ועדות העיריה לפני התושבים לביקורת וייעול.

תושב הרצליה-השתתף עמנו בניהול ושיפור העיר

הצבע חיים עדיני

הליכוד חל טעם

גח"ל הרשימה הממלכתית המרכז החפשי

„זיק"

ביח"ר לרוכסנים

דרך שלמה 56, תל-אביב

טל. 825169, 823657

„רוכסני פאר" בע"מ

ביח"ר לרוכסני פלסטיק

„רילון"

ת"א, רח' בן עטר 34, טל. 828356

מברכים את לקוחותיהם, ידידיהם, עובדיהם

וכל הבאים אתם בקשרי מסחר

בשנה טובה ומבורכת

איכות שיא

שיא האיכות

בניה ט.ל.מ. בע"מ

חברת

ט.ל.מ.

מאחלת לכל ידידיה, דייריה ולקוחותיה (בעבר, בהווה ובעתיד) ברכת

שנה טובה ומאושרת

דירות איכות -

זה החלום של ט.ל.מ.

חולון רח' סוקולוב 70 א' טל. 847262.

כ"ה שנים למדינת ישראל

מרכז ההסברה

כנס גולני

הוועדה המארגנת

כנס גולני

יערך ביום ג', י"ג תשרי תשל"ג (9.10.73) בפרק הירקון מול מגרשי התערוכה בתל-אביב.

משתתפים בכנס כל החיילים והמפקדים אשר שירתו בגולני מ-1948 עד היום ובני משפחותיהם ובני המשפחות השכולות.

מוזמנים אנשי ההגנה המרחבית ומגיני הישובים במרחב גולני מתש"ח.

דמי הרשמה לכיסוי הוצאות הכנס והמדליון בסך —.20 ל"י לפקודת „מרכז ההסברה — כנס גולני" יש לשלוח עם התלוש המצ"ב — ללשכות המחוזיות של מרכז ההסברה:

ירושלים — בנין משרד ראש הממשלה הקריה.

תל-אביב — רח' אחד העם 15

חיפה — רח' אחד העם 5

באר-שבע — מרכז הנגב.

גזור ושלח

הנני מאשר את השתתפותי בכנס גולני.

שם ושם משפחה ....

כתובת ....

טלפון .... מס' המלווים ....

יחידה/גדוד................ השנים בהן שירתתי................

חתימה ....

אדם

אופני התעמלות לדפוי הרזיה ופתוח-הגוף

„ADAM" EXERCYCLE

מומלץ ע"י רופאים

טל. מיוחד 753468

פתוח בין 11.00—20.00

טלפון 288970 רח' ...מ 34 פנת אבן גבירול ת"א.

לכל ידידינו ולקוחותינו

שלוחה ברכת שנה טובה

מסעדת הצמרת

כיכר דה-שליט, הרצליה פיתוח

טלפון 930762

רינה ויונה דורון

מאחלים

שנה טובה

שנת שלום ושגשוג

ללקוחותינו, ספקינו, ידידינו

וכל הבאים אתנו בקשרים

סלון „שביט"

מוצרי חשמל ואלקטרוניקה

גבעתיים רח' כצנלסון 145 טל. 739231

על תנאי

סיפור

מאת ורדה רזיאל (ז'ילטיר)

לקנות או לא לקנות — זו השאלה.

בתוך כל ההכנות והריצות לפני הנסיעה מצאו עצמם מתדיינים בדבר גור כלבים שילדתם הכדה בשוק.

משפחה יכולה להתהדר עם לידת תינוק נוסף, אך גם עם כלבלב כקנת כסף. הביטו: מבט המי־מות תולף בבטנה סביב ארגז מרופד בשמיכת צמר. הגוף מתכרבל בפינה, כהגבגב. משפחה זו, שכה נדנו לה, מאכבת את הרך בפריחה מחודשת. מצותה ידבקו הייתו ברוך ובהן.

ליד הדוכן הכבידו ניסוקיהם.

הסיבה החינוכית: סוף־סוף נגמול את קטנתנו מאימת הכלבים.

הסנטימנטלית: מזכרת.

והנימוק הכלכלי שאין לזלזל בו! כלב במחיר זה נמצא רק כאן, ערב נסיעתנו. וכיצד יעמוד גור בקיומו בתלאות נדודים ברכבת (לונדון, פריז, מילנו, ברינדיזי) ובאניה של חברת ספנות יוונית על גלי ים קפריזי?

בתנועה עדינה נטל הסוחר את הכלבלב מזרועות הילדה. בבכה כפרפרה אל הרכות החמה, מתחוקקת.

בין ערבים, בין ערמות הזבל בשוק מתרוקן, נפגשו מבטי הבעל והאשה: בית שלנו עם חצר וגינה, גור בכלובה, מי פה קצר אמונה?

הסוחר הציע שיקחו את הגור לשבוע: עד יום השוק הבא מותר להזור ולבטל את העסק. ובכן, כן. שטרות עברו מיד ליד.

הילדה נשקה לגור שלה בחדוות, בחוזקה אימצה אותו אל הלב עד שנצעקו הוריה: נא להזהר מאהבת יתר!

בדרכם הביתה השמיעו גלגלי הרכבת פזמון כבד. התחייבות הדשה? כמין הריון. הן היו זוגים מעולם.

הימים הופכים לשעות. בתום מנינן יעלו האיש, ילדתו והכלבלבה, על הרכבה הטרנס־אירופית, והא־צה הנפגש יהה לשלום. לה יוותרו עשרה ימים להישאר מאחריהם, ומה לא צפוי אצל אשה צעירה משולחת בגפה, בעיר רוטטת עם הבל בשיכותיה?

ובינהים הזוג מיהדל. בנימוס מסוים, ביראת כבוד מתוהדרת. בלילות קולות דשדוש רכים ובפינה תנוחה של חיה מטוטסת הלוכדת את ביתה בהזלכה. יד מגככת בשלהה. הגוף הסמוך נענה. הכל כשורה. כן!

מה נאה לנו גור זה, המואס בבימורי סינסבורי לכלבים, הנלהב לתבשילי עקרת הבית? את צרכיו הוא עושה על הליטליאום בשולי החדרים, חס מלטנף את מרבדי השעון הארצי. כה הכם הגור שרכשנו בשתף תקוותינו, אך ביום היריד הקרוב נחזירנו לשוק. חיות מכלבות דמי נסיעה. היית חורשת בידוד סניטרי לתקופה ארוכה. ונתאר גור בן יומו בקרון רכבת, בתא של אניה, על הפרסים האלה השבנו בשעת הקניה?

אל תבכי, בת, נהכה שתגדלי קצת ונקנה לך כלבלב נחמד פי אלף.

• * •

תחנת ויקטוריה מבולבלת. מה רוגשות פליגו הרכבות.

חיזור ובחליפה הדשה נושא האיש את המצוטה בזרועותיו. לאחר נסיעה ארוכה יקדמו. את פניו הלם קיץ וסרהזות פרנסה עולבות. עתה בלוריתו כנועה, ומצחו — כה דאוג — מכפר על פשעי אין ספור. הוא יוצא לדרך. נברך את צאתו. לקול שקשוק גלגלים מתנפנפות הידים. שלום לאיש, שלום, שלום לך מתוקה נפרדת בחיק אמא, שלום אהובים. בוא יבוא יום ונמריא מעל ביצה הייתו, חדשים נוויה, אמיצים ויפים.

האשה נשארה על הרציף, קשובה לתקלה ההוטאת המפורצת מבהנקת, ולמשחק הצנשים המפ־דיד: שמותה להיפרד? ובאם תילקה, הילקח לתמיד? ילדתי האהובה, ילדתי שלי!

פנתה לאוקספורד סטריט אל החנויות.

הגיעה הביתה מקופחת ורדופת ויכוחים מבלי לקנות דבר. בלקלוק וכשכוש זנב הסתער עליה הגור, ללא תרעומת על יום ארוך ללא מזון ומשקה במטבח. מעופש.

זרקה לצלחתו את שאריות האוכל מן המקרר. סוד מבני.

הוא גוסרת בעקבותיה, נסמך אל מיטתה בצוואר מטוה כמבקש להידבר.

היא קמה לסלקו מעליה. ואחר יצאה אל המט־בח לשמוע אותו שם. את הדלתות המפרידות ביניהם נעלה. באותה נוסחה מוכרת מתחלפים רק המשתנים: בעל ואשה, אשה וכלב וכו'. חוסר הברירה של כולנו הוא, אין אלא למהול ולטהר את הלב.

כיסתה ראשה בשמיכות, להיסתר מקולות היה המתחננת ללא מענה.

• * •

ימי נוהם, ימי כלב, פרידה קטנות, ימי בית־ספר אחרונים.

רק לא להפקידו לשוק. ניסתה למכור אותו למורות, המליצה עליו בכל לשון של שבח. פרסה היא בפני תלמידיה הקטנים, הכנות, ושופר הבית שככעס נענה, אך התהרס.

בבוקר יום השוק נטלה אותו עמה אל הרכבת התחתית.

אך שבוע חלף מאז הביטו זה בעיני זו באפרו־רית השוק שניטש מקוניו, עם צרום היום. עתה מצאה עצמה בתוך קלחת הווייה של אנשים מתגו־דדים סביב כלובים מצפצפים, מיללים, מעלי סירחון.

מעגלה לעגלה, בין מאות פרצופים — מה היא התכב? לא גובה קומה, צבע עיניו. אף לא כבנה פנים. אך ריצוש הסד נחקק? רוך דמדומים?

השמש התעמרה בבגדי הצבר, והידים נתלחלחו תחת פרוות הגור הרובץ בזרועות גבירתו, עיניו הזויות, כה שוקט ומאמין. בהיפוזון חלפה על פני כלובי תוכיים, התולים, קופים ושפנים, אך רק הכלבים התקבצו הנה ברבבותיהם. כל השוק אינו אלא סימטא כגובבת כלבונים ובעליהם. סרקה לאורך פעם, ושניה, ושלישית, באיד־קס זוחל, בספק גדל, ולבסוף בוודאות הכוכרת. אצה מעגלה לעגלה, הגל הלוהט בתוכה מסתער.

— אהיה במקום בדיוק במקום — הבטיחה הסוחר נוכח הספקות.

בעלה אישר: — המצאי בקלות.

סופו של דבר, הרי זו האכת שנעלמה מעיני־הם: מאות קונים מהרצצים כאן כל הימים להחזיר את חיותיהם, לשוא.

— אל תדאגי איכה — אמר — הכל יסתדר.

ההכם: מעולם לא קם עם השכמת בוקר, לעולם לא יקום להשקות את הפרחים בגינה שאף פעם לא נשתול. פותה, מרמה וכרוזמה, מאומה לא יתקן בינינו. הבל ההבטחות.

כעגלה לעגלה. ברגלים כושלות, בעינים כסו־כמות.

והנה. והריהו סוחר הכלבים.

אצה לקראתו. כמעט צונחת בזרועותיו הגישה אליו את המבא.

— זוכר אותי מלפני שבוע? היינו פה עם הילדה הקטנה. כל השבוע טיפלנו בו יפה. אבל אי אפשר לקחת אותו עמנו. באתי להחזיר.

— תביטי — אמר בטון טוב — תביטי שוב בחיה. גור גזעי. תבדקי את הפרווה. תציצי לתוך העינים. שימי לב לאישון. נו, מה את אומרת, לא כלב מפואר?

— העניין הוא, אי אפשר לקחת אותו לארצנו. יש הרבה בעיות, ואני נאלצת להחזיר לך. לו ידעת כמה אנו מצטערים.

הוא נתרד: — באת להחזיר אותו?

— הרי לפני שבוע ע־ינו בינינו מין עסק כזה: קניה לנסיון. אפשר להתהרט.

היא חוזרה על דבריה בבנית ובעליליות באזניו ובאזני קהל סקרנים שנקבץ מסביב.

— זה בלתי אפשרי — כמה — תארי לך ככל יום יבואו קונים להחזיר לי סחורות.

היא הצביעה שוב על העובדות, ההסכם שהוא עצמו הציע.

— מי חכב שתיקחו ואחר כך החזירו — פטר, לועס בעצבנות את המסטיק.

— כי חכב שדברים יסתדרו אחרת מכפי שרצינו — קראה — וכעת תחזיר לי את הכסף.

— להחזיר כסף? — הודעע — את תושבת שאני ספריית השאלה לכלבים, היום קונים מחר מחזירים, איך שרוצים?

— אתה לא תתחמק — קראה — עשית הסכם ותכבד אותו. לא אלך מכאן עד שתחזיר את כל הכסף ששילמתי.

הוא פנה לאחד הקונים שציפו לגמר הויכוח.

— תחזיר את הכסף — התערבה בטרם הספיק לברר בכה האיש חפץ — קונים אחרים מחכים, שיהכו, לא אכפת לי, קודם תשלם.

העמידה את הגור על גבי אחד הכלו־בים. שלום, גור ללא שם.

— ואני עומדת פה עד שתתן את ה־כסף. עד אז לא תעשה עסק עם אף אחד אחר. מה אתם עומדים כאן, אתם מבזבזים זמן, לכו לסוחרים אחרים, האיש הזה הרי מוכר לכם כלבים מזויפים. לא, לא אזוז מכאן, תזהוף, כן, תדחוף בבקשה, תכה אשה, אדם שמגדל חיות קטנות ומרכה ללא בושה.

סופו של דבר עייף מטרדתה. רוטן ומת־אנה ספר לידה את המזומנים.

• * •

לילדתה היתה תמיד מספרת בשחוק:

...היו שם הרבה ילדים וילדות, אבל קנינו אותך כי את היית הכי נהדרת. יותר מאוחר נהגה להוסיף: ולא אמכור אותך חזרה בעד מיליון מיליונים. והיתה מכסה את פני הילדה בנשיקות.

(האיש כבר לא היה עמה).

סנוב!
ואת תל אביב כבר ראית?

בקאמפוס התל־אביבי כבר היית?
בקרית המוזיאונים ביקרת?
לאורך הירקון, בחורשות ובגנים, טיילת?
ובפארקים הגדולים?
וביפו העתיקה, הנפלאה?
נו, אם כך, בוודאי גם אין לך מושג מה מתרחש
לאורך חופה של תל־אביב.

* את החוף מרחיבים, ומתקינים שירותי רחצה חדישים.
* מכשירים טיילת ארוכה מהילטון עד יפו, נוטעים גנים ובונים כיכרות.
* משלימים מעגנים לסירות ומייצבים שוברי גלים.
* סוללים כבישים רבי מסלולים, פותחים גשרי מעבר ומקימים חניונים לאלפי כלי רכב.
* מגביהים מלונות ובונים מסעדות, בתי קפה ואולמות בידור.

ועוד יקומו כאן בריכות שחייה עצומות ממדים, מסוף תיירות לסיורים בארץ. ובנמל תל־אביב תצמח "עיר ימים" (מארינה סיטי), שתכלול 2000 יחידות דיור, מלונות, מיתקני עגינה, שטחים מסחריים, גנים ופינות נוי.

חלק מן העבודה — כבר נשלם. חלק — בעיצומו של ביצוע.
כל התוכנית האגדית, הענקית הזאת תוגשם עד 1978.
ראש העיר מחזיר את חוף הים לבעליו - לתושבי ת"א־יפו.
ואתה, סנוב! לך לראות!

תן להם לדבר - תן לנו לעשות

אמת
המערך לעירית תל־אביב יפו

مكان الأصل

להכרה געגועים בארץ נידחת

מאת **רחל אנגל**

גדל והולך מספרם של האמנים הישראלים, בני הדור הצעיר ובני הדור הבשל יותר, שישיבתם בארצות חוץ שבראשיתה היתה ישיבת־עראי לשם לימוד והשתלמות, נעשתה לישיבת־קבע — עד כי אין לדעת אם, מתי וכיצד יוכלו להינתק ולשוב הביתה. שוחחתי עם אחדים מהם, ומפי כולם נשמעה אותה תשובה, בהבדלי נוסח קטנים: הם קשורים לארץ בכל נימי נפשם, הם שומרים על הקשר על ידי ביקורים תכופים כאן, והם מנצלים כל הזדמנות כדי להיפגש עם ישראלים — אך אינם רואים אפשרות ליצור ולהישאר רעננים ומתחדשים ביצירתם, בלא להיות סמוכים אל מרכזי אמנות גדולים בעולם, אל מרכזי־העצבים של מעשה היצירה־והתצוגה בימינו, שם הם שרויים באווירת תחרות מפרה וממריצה. מרכזי־אמנות אלה, מוסיפים הם, מספקים להם לא רק כר־פעולה בממדים רחבים יותר, אלא גם פרנסה בכבוד.

יעקב אגם

יעקב אגם, למשל, שתערוכתו במוזיאון תל־אביב החדש היתה לשיא־היום המוחשה לעיני ישראלים רבים מה שמקובל כבר בעולם האמנותי. אגם הוא אחד האמנים המחדשים, המעניינים — והמצליחים של זמננו. ניצוץ גאונות ניתן היה לגלות גם בתערוכתו בארץ לפני שנים, טרם יציאתו לפאריס. אבל אין שום ספק בכך שאילו נשאר בבית, לא יכול היה לפתח במלואם את כוחות היצירה שלו, לא יכול היה להגיע לאותה רמת השכלול הטכני בביצוע רעיונותיו ובוודאי לא לאותה רמת פרסום עולמי. גם יעקב אגם מצהיר כי נפשו יוצאת לחזור ולחיות בארץ, ואף־על־פי ששמו הולך לפניו בפאריס ובניו יורק, חשוב לו מאד מה חושבים עליו באי מוזיאון תל־אביב, והוא דואג לכך שלא יהיו בארץ מי שאינם נמנים עם הבאים לראות את יצירותיו.

כיכר אגם — בפאריס

בביקורו האחרון בארץ סיפר אגם על תוכניות־היצירה שלו המצפות לו עם שובו לפאריס. בסוף שדרות שאנז־אליזה הוא עומד להקים את פסל „אש־מים" שלו בממדים גדולים. תהיה זו בריכת־מזרקה (60 מ' X 25 מ') שמתוכה יעלו מראות אש ומים בשלל וריאציות עד לגובה של 15 מטר. ביצוע העבודה יעלה כשני מיליון דולר, וחברה ציבורית לפיתוח אזור גורדי־שחקים במקום זה היא המבצעת את המשימה. אתר פסל־המזרקה, באחת השדרות המפורסמות של פאריס, ייקרא על שם האמן מראשון לציון — „כיכר אגם".

עיר שכולה אמנות

אבל אין זו הגדולה בהבנותיו של אגם. הוא עומד עתה לבנות עיר שכולה אמנות. צורך נפשי הוא לאנשים, אומר אגם, להתנועע, לנגוע, לחיות עם היצירות. ואילו המוזיאונים הקיימים הם כמו בתי־קברות. כדי לספק את צרכיהם הנפשיים האמתיים של האנשים יוקמו בעיר־האמנות שלו שורה של מיני בתי־מלון שבהם יגורו האנשים באווירה של מוזיאונים דינאמיים. העיר תהיה בנויה באמצעים הדיניים ביותר, וצורתה תהיה חדשה לחלוטין. ילדים יוכלו לשחק בה, לרחף במרוכים באווירונים מיוחדים, בנוסח „דיסניי־לנד". יהיו בה סדנאות, גלריות ממין מיוחד, מסעדות... אלף ואחת דרכים יוצעו לבאים בשערי העיר, כדי ל„בלוע" את הזמן הפנוי שלהם. אמצעי תחבורה מהירים ביותר יחישו את האנשים לאחר שעות העבודה שלהם אל „עיר האמנות" שתמוקם בין שתי ערים מרכזיות.

מתי בסיס

אמן ישראלי צעיר יותר, וכמעט בלתי־ידוע בארץ, מתי בסיס, יעלה אולי לכותרות שלנו עכשיו, לאחר שזכה בפרס הראשון בתערוכת „הגדפס האמנותי בישראל כיוסף" שנערכה בביתן רובינשטיין. בלונדון, שבה יושב האמן זה שמונה שנים, ידועה יפה בחוגי האמנים הסדנה לגרפיקה שלו, הנמנית עם המעולות בעיר זו.

מתי, ששערו שחום וקומתו נמוכה־צנומה, ויער שחור ומסולסל מכסה את ראשו ומוסיף לו גובה של כמה סנטימטרים מעוקבים טובים, לגובה ולרוחב, מיצאו מתימן, אף כי הוא עצמו כבר נולד בתל־אביב, בדצמבר 1932. הוריו הגיעו הנה עשרים ושתיים שנה לפניו. מתי לא התחיל ללמוד ציור אלא לאחר גמר שירותו בצה"ל (אף כי הוא זוכר את עצמו מצייר מילדותו). אז גרשם למכון אבני. אבל „דחיפה" של ממש לציור קיבל מהצייר עוקשי, שהיה בן בית אצל משפחת בסיס ברחוב ירמיהו, ובחצר שלהם היה עומד ומצייר בכל קיץ.

לאחר שהציג בגלריה תל־אביבית כמה מציוריו, בדי שמן מופשטים בכחולים, ירוקים וגווני אוכר, שעוררו בצופה תחושת גוף עמומה, החלו לשים אליו לב במקצת. דובינר, בעל גלריה „ישראלי", החתים אותו על חוזה, יחד עם עוקשי, שטרייכמן, הומרקין, דנציגר, אך כעבור שלוש שנים הצליח להשתחרר מן החוזה. בתחרות לאמנים צעירים של קרן התרבות ישראל־אמריקה, בשנת 1965, זכה במילגת השתלמות בחוץ־לארץ, ובשנה שלאחריה יצא ללונדון. הוא למד שם בקולג'ים שונים, תחילה למד את אמנות התחריט והליטוגרפיה, אחר כך גם הדפס־משי, ואף פיסול. עבודתו זיכתה אותו בסטיפנדיות שונות שאיפשרו לו להמשיך וללמוד וליצור, ועד מהרה השיגה ידו לקנות לו מכבש־לתחריט ולהקים לו בית־מלאכה לתחריטים. בבית־המלאכה שלו שבתחילה יצר בו את התחריטים שלו עצמו, החל כעבור זמן קצר לקבל גם הזמנות לעבודות־ביצוע של תחריטים בשביל אמנים ידועים בעלי־שם, כגון בן ניקולסון, סלוודור דאלי, ויליאם סאקר, ג'ים דיין, וכן בשביל מפיצי־אמנות גדולים, כגון אלקטו־אדישאגס, פטרסבורג־פרס, וכו'.

עבודות־„ביצוע" אלו, אומר מתי בסיס, מבטיחות לו הכנסה המאפשרת לו ולמשפחתו קיום נאה, כולל ביקור שנתי בארץ. הן גם מותירות בידו די־זמן כדי לעסוק בעבודת־היצירה לשמה.

יצירתו של מתי מתייחדת בעיקר לתחריט. בתחילת דרכו היה יוצר תחריטים בצבעים, אך במרוצת הזמן הגיע למסקנה, שהתחריט האמתי כוחו מתבטא בשחור־לבן. התחריט, אומר מתי, הוא כמו חומר־קריאה, הוא מין יצירה שהצופה מעיין בה מקרוב, כמו קורא בה, קריאת אותיות קטנות.

תחריט נקי ממגע אישי

מוטיבים קטנים החוזרים על עצמם הם תוכן דפי־התחריט של מתי, החוזרים על עצמם בשינויים קלים. הוא מצבב, למשל, סדרה של ענבים מסוגננים שאותם הוא מפזר על פני הדף שהמרחק ביניהם משתנה בהתאם לחישוב מדוקדק וקבוע מראש. לפני כמוצי שנה החל משלב כדיום חדש ביצירת־התחריט שלו, — הצילום. טכניקת הצילום משרתת כמה וכמה מטרות. ובעיקר — יש בה כדי לנכר את היצירה, לעשותה בלתי־מעורבת, נקייה יותר, חפשית ממגע אישי של האמן. היום, אומר מתי, אין הוא מעוניין בהטבעת מה שנקרא „כתב־היד" האישי שלו. היום חשובה לו ביצירתו הבעת הרעיון, המחשבה. ברצונו לומר משהו באמצעות התחריט, והוא שואף לומר את הדבר ברור, נקי, וחלק ככל האפשר.

בין לונדון לתל־אביב

בשמונה שנות ישיבתו בלונדון, כמעט נשכח מתי בסיס בארץ, אף־על־פי שכמה מודלים קטנים שעיצב בבירוסטה, לפי פסלים גדולים שלו, השתתפו בתערוכת „הפיסול כמישחק" באגף הנוער של מוזיאון ישראל בקיץ האחרון. נסיונותיו להציג מיצירות הגרפיקה שלו בארץ, נסיונות שעליהם חזר במרוצת השנים, לא נשאו פרי. לפני שנתיים הביא עמו בבקרו כאן מיבחר דפים, וחיזר על פתחי הגלריות: אף אחת מן הגלריות לא היתה מוכנה לערוך לו תערוכת־יחיד.

מ. בסיס השתתף בביאנאלה השניה להדפס בפאריס בשנת 1971. יצירותיו מוצגות בגלריות חשובות בלונדון, פאריס וביוהנסבורג. בארץ „העזה", כמוזמנות, רק ה„גלריה לגרפיקה" הקטנה בתל־אביב, לקחת עליה את הסיכון, ולכלול כמה תחריטים של מתי באוסף־האמנות שלה.

נראה שגם הצלחתו של האמן בתערוכת ההדפס בביתן רובינשטיין לא תוכל לחולל כאן שינוי מהותי. עצם העובדה, אומר בסיס, שמוזיאון ת"א פנה אליו ובקשו להשתתף בתצוגה מקיפה זו (— ולו במועד כה אחור למדי —), הציתה בו זיק תקווה. בפרס בן אלפיים הלירות, שבו זכה, האריך את ביקורו בכמה שבועות. אך בתום מועד זה, אינו רואה דרך אחרת, אלא לחזור, לפי שעה, ללונדון, המספקת תעסוקה למכבש־התחריט שלו כדי קיום הגוף, ומזון לקיום הרוח. לפי שעה.

שנה טובה יפה ומרווהטת

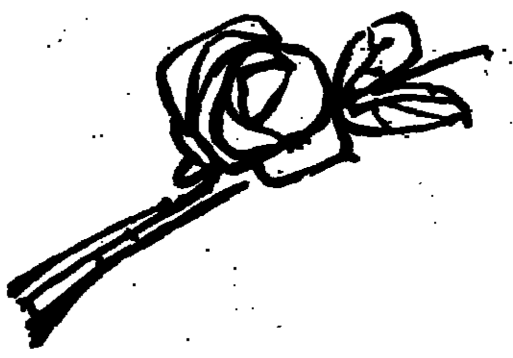

דירון

בית האופנה לריהוט מודרני

אבן גבירול 30, תל־אביב. 1800 מ"ר תצוגה

שנה טובה!

מאחלים:

הנהלת פאן-לון, מנהלי המכירות וחבר העובדים

חולון — שנקר 47 טל. 845264 רעננה — ראה הרצליה טל. 937578

אשדוד — רוגוזין 4 טל. 055-25861. פתח־תקוה — ראה בני־ברק טל. 786191/2

בני־ברק — רח' ז'בוטינסקי 20 (פינת רבי עקיבא) טל. 786191/2

רמת גן — ראה בני ברק טל. 786191/2 הרצליה — סוקולוב 58 טל. 937578

ראשל"צ — רוטשילד 50 טל. 947043 בת־ים — רוטשילד 34 טל. 863395

לוד — שד' דוד המלך יועצי השקעות חוץ — פרישמן 10, ת"א טל. 240224/5

רכוש את דירתך באחד מאתרי היוקרה של

פאן-לון

ז. פרידלנדר בע"מ

סוכני "טמפרא" וצוות העובדים

מאחלים

שנה טובה ומבורכת

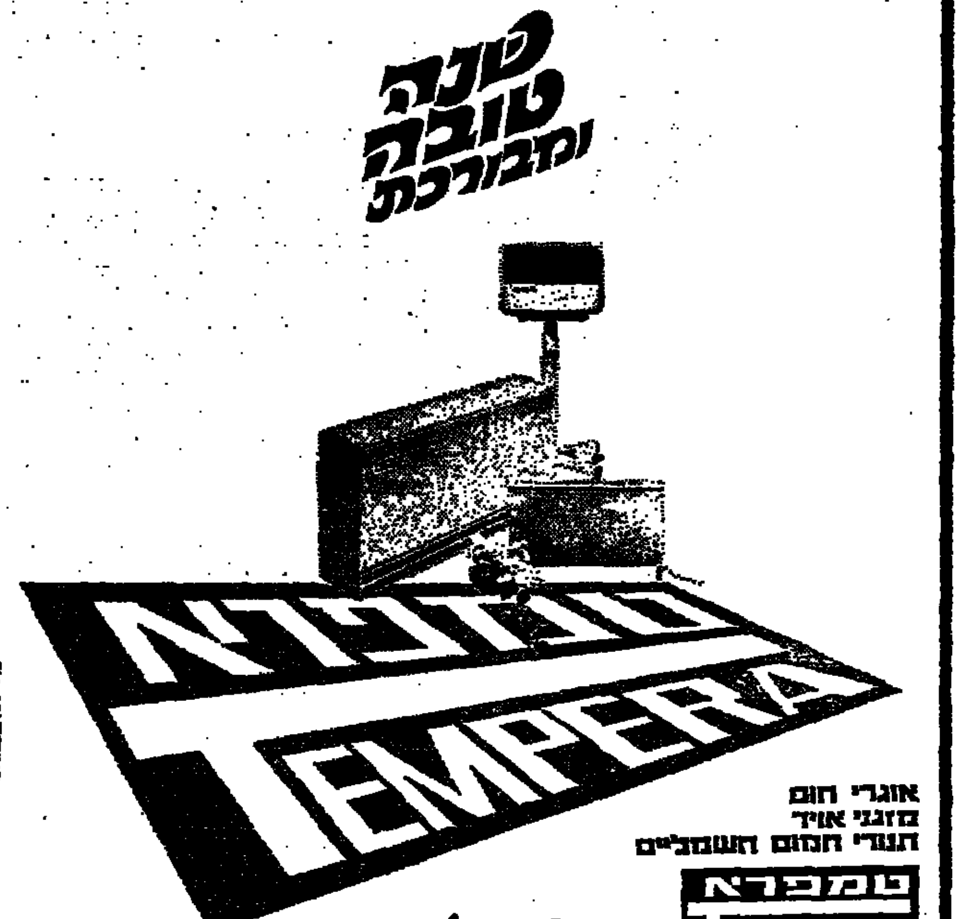

אוגרי חום

מזגני אויר

תנורי חמום חשמליים

טמפרא TEMPERA

יותר טובה!

להשיג אצל סוכני טמפרא:

תל־אביב	טמפרא „שחקי", אבן גבירול 44 טל. 03-266365
ירושלים	י. חלף, בן סירא 10 טל. 02-226519
חיפה	טמפרא, מוריה 60 טל. 04-252100
חיפה	סלון „שביט", שד' המגינים 54 טל. 04-526666
חדרה	פרידמן־גביש, סימטת פלטרין טל. 063-22716
צפת	מינקלשטין חיים, ירושלים 75 טל. 067-30118
נהריה	אחים פלקה, כיכר העיריה טל. 04-921139
באר־שבע	קרונמן גרשון, מסג' פאר הנגב ת.ד. 223, טל. 057-2010
קרית־אתא	קליין־עלושטין, זבולון 3 טל. 04-726075
קרית־מוצקין	סלון „פלדמן", שד' השופטים 11 טל. 04-718724
נתניה	מרכז רדיו סיני, אליהו קראוזה 6—8, טל. 053-24595
רחובות	אחים חלף, הרצל 161 טל. 03-951590
רחובות	„להט", אחד העם 2 טל. 03-955513
ערד	„אקלים־ערד", אזור התעשיה טל. 057-90205

האחרון והגדול שבאירוע הכ"ה

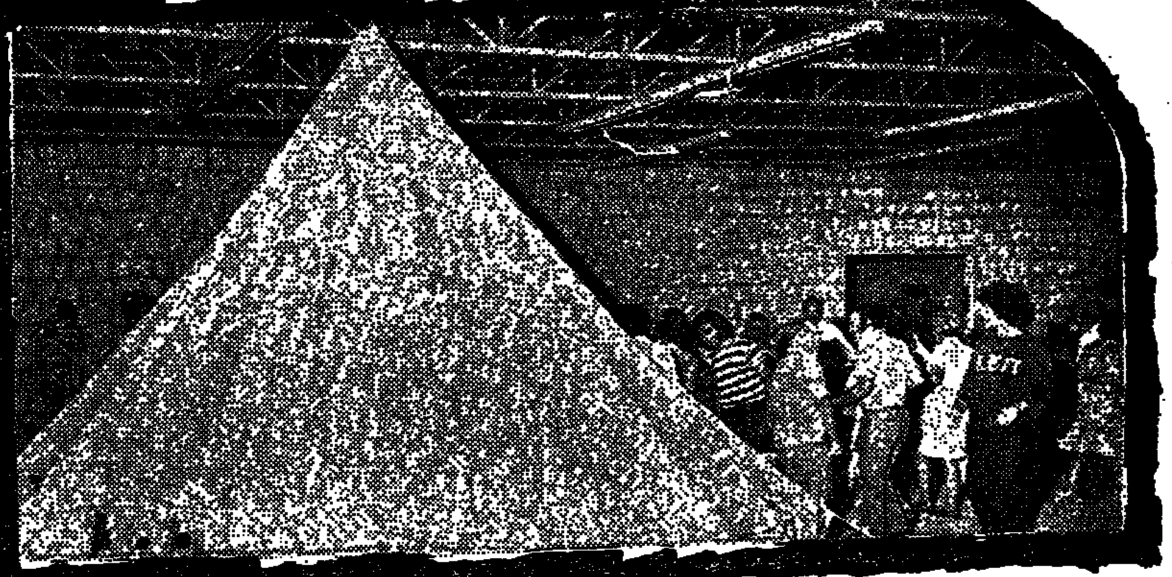

האחרון והגדול שבאירועי הכ"ה

מאה שנים קמות לתחיה בתערוכת המאה, בה אינך צופה בלבד — אלא משתתף ממש.

תפאורה תלת־מימדית רבת־עוצמה משקפת את סיפורם המופלא של אנשי האדמה, לדורותיהם — חזונם ומאבקיהם, חייהם ומותם, המלחמות, התקוות, השמחות והיגון — פסיפס של הוד־קדומים ו„קצב השרינן" של הדור החדש.

מרגע כניסתך - אתה עצמך חלק מן התמונה!

ב„נתיב החלומות" או סביב למדורה מימי הפלמ"ח, ביקב העתיק של ראשון לציון או בחצר הראשונים והצריף של אום־ג'וני (דגניה) שנעור לחיים, מתרשת העץ מול חידושי המשק של היום ומחר.
חוויה שאין להחמיץ. בוא עם ידידיך, עם כל בני המשפחה, לבילוי ערב שלא יישכח.

חוש והדרך - עד שתאמר נלך. כבר יהיה מאוחר

ערב ערב חזיון ענק של אור וקול „חומה ומגדל" בדשא המרכזי של גני התערוכה. מופעים מרהיבי עין באמפיתיאטרון, מועברים למסך טלוויזיה ענק — בחניון קק"ל. פינג'אן קפה ושירה בצוותא עם סולימאן הגדול. פינת־חי וגן גרוטאות לשעשועי הילדים. יין ותירוש מן החבית — חינם לכל צמא. חדר אוכל קיבוצי חדיש — לכל רעב. מחשב אלקטרוני, העונה לשאלותיהם של כל צמאי־דעת. גדת הדייגים, שכור חכה ותפוש לך דג, האגם מלא דגים. ב„יד היוצר" — הזדמנויות נדירות לרכוש בזול יצירות אמנות של יוצרים בהתיישבות.

מפה צבעונית של התערוכה ותזכנה למבידה בקופות ובשטח התערוכה.

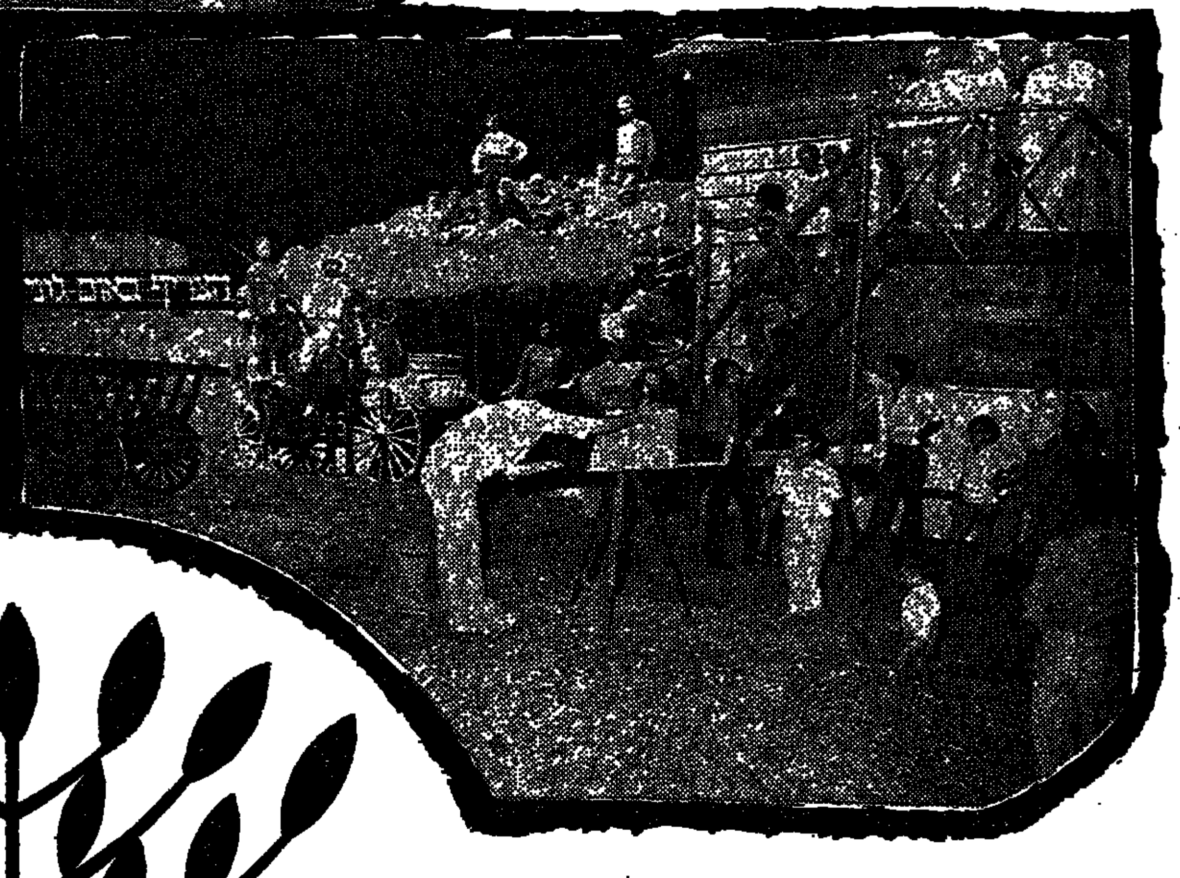

על תערוכה זו אל תוותר

נותרו עוד

5

ימים לנעילת התערוכה

לפי בקשת מנהלי בתי־ספר, מורים ומחנכים
התערוכה תפתח בשעות הבוקר
לביקור קבוצות מאורגנות של תלמידים
בימים: ראשון 30.9, שני 1.10, שלישי 2.10
לתאום הביקור וקניית כרטיסים
נא לפנות טלפונית 774131

תערוכת 100 שנות התיישבות

התערוכה שתבקר בה יותר מפעם אחת.
גני התערוכה, יריד המזרח, מ-12.9 עד 3.10 • התערוכה פתוחה: ימים א'-ה' 16.00 עד 23.00, מוצ"ש עד חצות

هكذا من الأصل

שנה טובה יפה ורודהטת

مكرر من الاصل

שיחותי עם מארק שאגאל

מארק שאגאל, שעומד לבקר בסוף חודש אוקטובר בישראל. הסופר והמשורר אברהם סוצקבר, עורך כתב העת הספרותי „די גאלדענע קייט" העומד זה 25 שנה בקשר של פגישות ומכתבים עם האמן הדגול פירסם כמה משיחותיו עם מארק שאגאל

מאת אברהם סוצקבר,

פאריס, 15 באוקטובר 1965

דירתו של שאגאל בקיי ד'אנז'ו 13. והאווה מגישה אותי לחדר צדדי. לפתע הגיע משהו, שאגאל ישתהרר ממנו עוד מעט. על השולחן מונח אלבום שאגאל שיצא ביפאן, וכמובן, על נייר יפאני. אני מדפדף בו ואין גבול להתפעלותי מן הרפרודוקציות. שאגאל פורץ כסערה בחולצתו המשובצת במקום להתנשק עמי, כהמיה. הוא אומר בקול רם:

„רוצה לראות דבר מעניין? בוא!"

הוא אוחז בידי, כאילו הייתי תלמיד בית־ספר, ומוביל אותי דרך דלתות רבות, עד שאנו נכנסים לאולם גדול ואני רואה תמונה כזאת: באמצע האולם יושב גבר, כנראה גבה־קומה, משום שהוא גבוה לכדי אף בישיבה, ומולו, מעל הכרכוב של אח — תמונה שאגאלית, כמשר והצי על כסר. התמונה: אשה בצעיף לבן, צמודה אל ראש סוס ירוק ומעליה זר פרחים אדומים.

„מה דעתך על התמונה?" — אומר לי שאגאל ומביא אותי לא בהתוכה של זוהר עין אחת, אלא של עיני הזוהר: אבה ואבה, אבה ואבה.

הרגשתי, כי בקיאותי באבנות כתנדבה, כי אני ניצב פה לפני בהינה פתאומית, שיוקרתי, יוקרתו של אדם שאהב כל ימי היו ציירים וציור, עומדת במבחן. אבל מלאך טוב (ייתכן שאחד המלאכים הטובים של שאגאל) לחש באוזני מיהו באותו רגע ממש, כאשר נכנסתי ברגל אחת אל האולם וברגלי השניה עדיין עמדתי בפתח והפלפתי בתריסותו של קטיגור:

„מה דעתי על התמונה? אני אומר שהתמונה היא זיוף!"

„מדוע אתה סבור כך?" — והוורידים על צווארו של שאגאל התנפחו.

בסחוני כבר דיבר מתוכי מעצמו, כדיבוק:

„אני זוכר שכל פרצופי הנשים שלך תמימים, צנועים, מאוהבים, כשל כלות. ואילו אצל האשה הזאת בצעיף הלבן המבט הוא של בוגדת. מכאן למד אני שהתמונה היא זיוף".

שאגאל נעץ בי את מבטו, כאילו היתה האשה בתמונה אשה חיה, והניח על כתפי את אצבעותיו הפרושות:

„באמת, באמת, מבט של בוגדת? רק משורר יכול להבחין בכך. צדקת, זה זיוף. והיודע אתה היכן כאן הסוס? לא על התמונה, אלא על הכסא, כאן הוא יושב. זהו ‚מארשאן' (סוחר) שלי, צרפתי, המוכר את תמונותי זה 30 שנה. עכשיו רכש באיזשהו מקום מציאה: את התמונה הזאת, עם חתימתי כביכול. לא עלה על דעתו כלל וכלל שהתמונה אינה שלי. אלא מה? הוא בא עם התמונה, כדי שאזכור באיזו שנה ציירתי אותה...".

באצבעותיו הפרושות על שכמי הביא אותי שאגאל אל הצרפתי אשר נבוך מכפת האידיש שלנו, והציג אותי לפניו:

„זה ידידי, משורר יהודי מישראל. אתה יודע מה הוא אומר על התמונה? הוא אומר, כי התמונה היא זיוף!"

„מון דייה!" — קפץ ממקומו הצרפתי.

„הרגע כסייה... הוא גם צודק. צריך להיות משורר, כדי להבין את מבטה של אשה. ועכשיו צלצל למשטרה, שיבואו לצלם את הבוגדת ויפרסמו את יצירת המופת בעתון לתמונות מזוייפות, כדי שסוחרי אמנות אחרים לא יפלו בפח...".

פאריס, 2 ביוני 1967

שאגאל נמצא בווואנס. קבעתי אתו בטלפון, שמחר אבוא אליו. אך החלטתי לחזור הביתה. עומדת לפרוץ מלחמה. בקושי חשגתי כרטיס ב„איר פראנס". אני מצלצל לשאגאל ובינינו מתנהלת שיחה טלפונית כזאת:

אני: סלח לי, אך מחר לא אבוא אליך. היום בשעה אחת אני טס מכאן לישראל. אתה יודע ודאי מה מתרחש על הגבולות. אבוא אליך, אחרי נצחוננו".

שאגאל: „כיצד? שונאינו כה רבים. ראיתי בטלוויזיה את הטאנקים של המצרים, ותקפה אותי חלחלה".

אני: „שאתה תשאל כך? באותו מה שבו ניצחת במלחמה בעולם הצבעים — —".

פאריס, 12 באוקטובר 1967

אני: „רואה אתה, קיימתי את הבטחתי. באתי אליך אחרי נצחוננו במלחמת ששת הימים".

שאגאל: „עכשיו אאמין לך יותר".

אני: „מי שאינו מאמין בנסים, אינו איש מציאותי' — זאת שמעתי מפיו של חייל צה"ל בירושלים, כיד אחרי שחוחרה העיר העתיקה".

שאגאל: „אתה יודע, אחרי נצחון ששת הימים בעשתה האווה שלי אדוקה. באחרונה שמעתי כיצד היא אומרת ‚שמע ישראל' לפני לכתה לישון".

אני: „זה משום שאתה מצייר ‚שמע ישראל'?"

שאגאל: „כמה אני מצייר ‚שמע ישראל'? יותר יפה אי־אפשר כלל להגיד זאת. כתוב זאת...".

פאריס, 15 באוקטובר 1969

אני: „אמנות, שירה, מה מובט על כל זה? אתה הרי יודע...".

שאגאל: „אל תשאל שאלה כזאת, כי אין מי שישיב. שמע לעצתי: היה קצת קל־דעת כמוני, ואז תוכל לחייך וליהנות. אסור לך להתעצב. אתה הנך המשורר היהודי המאושר ביותר: יש לך שני ידידים גדולים, האוהבים אותך: שור ואנוכי, היהודי מוויטבסק. זכור איפוא זאת גם כאן, בפאריס, ותיהנה מן החיים.

„כשאני עורך סך הכל של 83 שנות חיי, מצטער אני על שאינני חי בישראל, בין יהודים, אם כי אין עדיין שלום בארץ".

אני: „כלפי מה שאתה אומר, שלום: אומרים בפאריס, כי לאחרונה השלמת עם פיקאסו".

שאגאל: „השלמתי! נכון, אנו נפגשים לעתים יותר קרובות. אנו כמעט שכנים. הגיל מוחק הרבה שהיות. איך לא יוסף כבר שום דבר מרעהו. מאז ומתמיד הערכתי את נסיונותיו הגאוניים. בתקופת הקוביזם היו לו תמונות מעניינות. בראק יותר עמוק. בראק הוא אמן גדול. אבל אתה הרי שואל על פיקאסו, ובכן אומר לך: פיקאסו הוא גוי היודע הכל (לפני 19 שנים אמר שאגאל אותם דברים). אבל הרי ידוע לך, כי להשלים עם גוי הוא עניין קשה...".

אני: „במה אתה עובד עכשיו, אחרי הגובלנים שעשית בשביל הכנסת?"

שאגאל: „סיימתי 40 ציורים לספרו של מאלרו ‚אנטי ממואר'. ספר קשה. על כל דף רוקד המוות. בעולם הבא אין צורך באמנות. על כן, כדי להכניס את המוות, הכנסתי בציורי קווים בצבעים עליזים. מאלרו הוא אדם גאוני. הוא גם ידיד גאוני. אבל אגיד לך את האמת: אני נהנה יותר מדף כל שלום עליכם. אם יתן לי אלהים כוח ובנים והכל, אתחיל לעת זיקנה לצייר לספרי שלום עליכם.

„אני אוהב סופרים ואמנים אוהבי חיים. הציור צריך להתגנן בנשמת האדם כמוסיקה של מוצארט. לך לראות את הסרט עם ארתור רובינשטיין ותיהנה. אומנם הוא אינו כה גאוני כוולאדימיר הורוביץ, אך הוא שמח בחיים ומשמח גם אחרים. דבוב, זכור את עצתי: היה קצת קל דעת כמוני ותוכל להייך. כשאדם מחייך, הוא צעיר".

אני: „מישהו כתב עליך, כי הצגת את הנעוריב לכל החיים".

שאגאל: „אנשים אוהבים לכתוב מלים יפות. שיר, בדומה לתמונה, אינו צריך להיות ‚יפה', הוא צריך להיות האמת של חיי הרוח. והאמת היא, שאני כבר בן 83 והמלאי הולך ואוזל. אינני מפחד מפני המוות, אבל אני רוצה שיהיה לי עוד זמן לצייר הרבה.

„הנה רוצה אני להביא לתערוכתי ב„גראן פאלה" את אחותי הנשכחה מרוסיה. אבל כאשר אני נזכר, כי במקום אחותי הצעירה אפגוש זקנה — הוקפה אותי עצבות. מה תעשה אצלי אחותי? היא תבכה כל היום. וכאשר היא תבכה, גם אני אצטרך לבכות. ואין לי זמן להכעות. אני עסוק באש: כיצד ‚לשרוף' את הוויטראז'ים שלי בריימס. אני עומד לנסוע לשם, כדי לערוך את הצבעים. אתה מבין: אני חייב להשגיח כי הצבעים גם יבערו וגם לא יתפוצצו. הדבר דומה כאילו העליתי שם באש את נשמתי".

אני: „סיפרת לי אמתקד, כי אראגון כותב עליך ספר. במה נסתיים הדבר?"

שאגאל: „אראגון אוהב אותי והוא כתב עלי שירה פואמה. הבטחתי להכין לה ציורים אחדים. אבל מניין לוקחים זמן וכוח?

„אראגון, עליך לדעת, הוא משורר מבטי. הקומוניזם לא הכחית את שירתו. על הפרוזה שלו שמר פהוה. אלואר הוא יותר לירי...".

סן פול, 21 בנובמבר 1970

אני: „כיצד בא אליך כלב? אינני זוכר כלבים בתמונותיך. גיבוריך הם: התרנגולים, החמורים, סוסים ועיזים. הנה קיבל את פני בנביחות כלב, כאריה. חכבתי שאלה לעכשיו".

שאגאל: „ציירתי גם כלבים, אבל לא כמום כך אימצתי כלב. שומר לא יזיק. העובדה שהוא נבח כה הרבה, סימן שהוא מרוצה מאורחי: כאשר בא אורח לא קרוא או מישהו בעל עיניים רעות, הוא נובח אחרת".

אני: „הבאתי לך שתי מתנות. כיוון שחג החנוכה מתקרב ובא, הבאתי לך מנורת חנוכה. וכיוון שקודם כותבים ואחר כך מדפיסים, הנה לך ספר חדש שלי — ‚פנים בשלוליות'".

שאגאל: „את מנורת החנוכה, אולי יותר גדולה, הייתי צריך להציב על גג ביתי ולהדליק נרות חנוכה, כדי שכל סן פול תואר כך החג הכבוד שלנו.

„הנה האווה! היא נעשתה באחרונה יהודיה מאד. גם היא תשמח במנורת החנוכה על גג ביתנו בסן פול".

שאגאל מדפדף בספר וממשיך:

„הוצאה נאה. ותמונתך שצוירה על־ידי ראובן, אף היא מוצאת חן בעיני. הוא הזקין אותך. כאשר אני ציירתי אותך, עשיתי אותך יותר צעיר. זהו מבטי. את מי שאני אוהב, אני עושה צעיר יותר, אבל אותי עצמי כבר איני יכול להצעיר".

אני: „נדמה לך. בכל האוטופורטרטים שלך אתה צעיר. אפילו באלה שציירת בגיל מופלג. גילית את סוד נעוריך. יש אצלך אוטופורטרטים יחד עם מלאך, או עם אשה שהיא חצי מלאך... הם מגינים על נעוריך".

שאגאל: „זה לא כך. התמונות כרמות אותי. עם כל תמונה שאני מצייר — אני מאמין פחות באמנותי. והאווה רוגזת כבר עלי. אני צועק אליה, שאינני ראוי לכלום, והיא אינה רוצה לשמוע. אולי לא רעים הם הוויטראז'ים שלי בירושלים — —".

אני: „קיים מכתב של מיכאל אנג'לו, שבו הוא כותב אל ידיד: ‚ייתכן שיש לי כשרון לציור, אך פסל ודאי שאינני והבל על טירחותי'. גם עכשיו זה ככה. כנראה, אמן אמיתי אינו מבין את עצמו. כשאדם אינו מכיר את עצמו — הוא אמן אמיתי".

שאגאל: „אכן, כך כתב מיכאל אנג'לו? כה־חשק לצחוק".

אני: „אילו היתה אמת במה שאמרת קודם, לא היה מאלרו מזמין אותך לצייר את התקרה של האופרה. אך הבה נניח לאופרה ולסופר הגדול, ואספר לך מה אמר צייר על תמונותיך. ודאי שמעת על השם ארתור קולניק. הוא מתגורר בפאריס. אדם נפלא. הוא אייר את משלי אליעזר שטיינברג והכין אלבום של דמויות גרוסבארד. בסתיו 1967 הלכתי אתו לראות את תערוכתך של תמונות תנ"כיות בלובר. כאשר יצאנו, אחרי ששהינו שעות אחדות עם ציוריך, נשען קולניק אל אחד העמודים בבניין הלובר וקרא בהתלהבות: ‚אילו היה לי הכוח להיות יוצר לגמרי, הייתי צריך עכשיו, אחרי שראיתי וחייתי את ‚הבשורה התנ"כית' של שאגאל, לשרוף את כל המכחולים!'"

שאגאל: „כך אמר? לומר כך על צייר שני יכול רק צייר אמיתי. אבל אמן אמיתי הוא לא רק האיש המבחין לפני אחר. אמן אמיתי הוא האיש המרגיש בקרבו את היידקי היצירה.

„ועכשיו קרא לפני שירים אחדים מספרך החדש".

אני קורא קטעים אחדים מן הפואמה „עשו של סבי" ואת שני השירים „ארץ ילדי" ו„ענף של דובדבנים אהרונים".

שאגאל: „אתה יודע, כאשר אני קורא או שומע את שיריך, אני מצטער עליך: שפתך כה עשירה וקוראיך כה עניים. אני מתבייש לפניך עם שירי היהודים. גם כאשר הם מתורגמים לצרפתית, כמו המהדורה שהוציא קראמר בבאזל. הכנתי לשירי תחריטי עץ צבעוניים, כדי להציל את השירה שבהם. מניין לקחת שפה כה עשירה, מוסיקה כזאת? כנראה, מתוך כינור אביך".

אני: „קראת את הפואמה שלי ‚כינורו של אבי'?"

שאגאל: „ועוד איך! ודאי שקראתי, ב„גולדענע קייט". אבל רצוני לצמוע את הפואמה מפיך. והאווה, הכנסי, האזיני גם את (כשאני מסיים את הקריאה, הוא מוזג יין לכוסי): אמרתי לך כבר פעם ועכשיו אני אומר לך שנית: אתה צייר. עליך רק להוציא את המונחיך מן המלים. גם כאשר אינך מערבב צבעים ואתה רק מזכיר צבעים — הנך צייר. עשרים אבנים ימיכו את הצבע

תשליך

גולדבין
GOLDBIN
בנוה בבת־ים
אזור תעשיה ומלאכה
למכירה ולהשכרה
בגדלים שונים
מפוארות וחנויות
משרד מכירות
גולדבין בע"מ

שיחות עם מארק שאגאל * שיחות עם מארק שאגאל * שיחות

האדום מן השופרת, אבל את האדום ששם האמן יפיל כידי".

אני: „ידידך כאלה הרי כתב, שאתה הנך הקלוריסט הגדול ביותר במאה שלנו".

שאגאל: „כאשר אוהבים, יכולים לכתוב כך. גם דה־גול אהב אותי. כאשר עבדתי על התקרה של האופרה, ראה אותי פעם במיניסטריון האמנות ושאל: מסייה שאגאל, מתי תהיה כבר גמורה התקרה? עניתי לו: מון ז'נראל, אתה גבוה ממני, הנך יותר קרוב לאלהים, שאל אותו. אכן, דה־גול אהב אותי, אבל מה לעשות כדי שאני עצמי אהב אותי קצת?"

אני: „אותך אוהבות תמונותיך וזוהי זכות מזלה, שהיצירה תאהב את יוצרה".

שאגאל: „כך אתה סבור? אתה יודע, מלבדי היה עוד אחד שאהב אותך. היה זה המשורר א. לעיעלעס. הייתי נפגש בניו־יורק עם לייויק, עם אופאטושו, עם ביקל ועם לעיעלעס. ללייויק ול־אופאטושו היו עוד אהבות, אבל אצל לעיעלעס היית בן יחיד. לייויק היה מוראליסט גדול. לשירתו אין חיוך. ביקל היה חכם. אהבתי לשוחח אתו. הוא הבין באמנות. מעולם לא שמעתי ממנו דבר כסות. כששוחחת אתו, הציף אותך חום. הקרוב ביותר היה לי אופאטושו. ציירתי אותו. הוא היה מסוגל לכתוב על גנב סוסים ועל רבי עקיבא באותו להט. אופאטושו הוא כה אמיתי כצייר בוגאר. הוא אהב יהודים חיים. ולא מתוך חלומות, כשלום אש. כשאני קורא את התנ"ך של יהואש, אני נזכר תמיד, כי אופאטושו נתן לי אותו במתנה.

„על רבות מתמונות התנ"ך שלי אני חייב להודות לשני משוררים: ליהואש ולביאליק. ליהואש — משום שבשעת קריאת התנ"ך ותרגומו לאידיש צפו בטוחי הפראות ורעיונות לתמונות התנ"ך שלי, ולביאליק — משום שמתוכו נשקפה נשמתו של נביא. ביאליק היה דמות תנ"כית. כאשר טיילתי אתו בתל־אביב, בשנת 1932, ביקש מבתי, אידוצ'קה שלי, שתתפלל בשמו לאלהים שיוכל לכתוב. גם יהואש הוא משורר נביאי, אך איננו איש חזון כביאליק. אולם אין להעריך את התנ"ך שלו באידיש. את יהואש צריך לאהוב. נדמה לי, כי כתבתי פעם עליו, אחרי מותו.

„בימים אלה היה אצלי חיים גמזו. הוא אומר, שהוא פותח מוזיאון גדול בתל־אביב והזמינני לבוא לפתיחתו. אך אני חייב להיות בסאן פול, משום שעומדים להקים כאן את מוזיאון שאגאל. כאשר המוזיאון ייגמר, אבוא לישראל. סבורים, כי הייתי בר־מזל גדול, שנולדתי בוויטבסק. שטויות! אילו נולדתי בירושלים, היה ייחוסי יותר גדול ותמונותי היו יותר עשירות ויותר יהודיות. — — — אתה בר מזל, שהנך חי וכותב בישראל. אלא שהייתי רוצה לדעת, מה יותר חזק בך, ארץ ישראל או וילנה?"

אני: „עזה כמוות היא בהוכי וילנה. וילנה חיה ונספתה עמי".

שאגאל: „הרגשתי זאת לפני כן, כששמעתי את שירך ,הענף עם הדובדבנים האחרונים'. מתי אתה כותב את השירים?"

אני: „באמת, אינני יודע מתי והיכן. נוסף לכל אני קצר־רוח. אלא שיש לי סבלנות מטורפת ללטש מלים. דווקא בספר שנתתי לך, אני אומר באחד השירים, כי ,אני חולה במחלת השלמות'..."

שאגאל: „חולה בשלמות. גם אני סובל מאותה מחלה. זוהי מחלה שאסור לרפאה. מחלה מבריאה. עוד אוסיף לקרוא אחר כך את שיריך ואראה מה מסוכנת מחלתך. בינתיים חתום על הספר. אני רוצה להשאיר ספריה שנמצאים בה יצירותיהם של ידידי — —".

פאריס, 1 בדצמבר 1971

שאגאל: „אתה האיש? נשתנית מאוד, שיבה זרקה בך, הלבנת, מה קרה?"

אני: „צריך הרי לשנות את הצבעים, אותה מתחיל הראי לשעמם".

שאגאל: „אינך יכול לשכוח, שאני צייר! אבל אסור לי לבוא בטענות אליך, הנה אני אינני יכול לשכוח, כי הנך משורר ואתה כותב שירים כה צעירים. כלום היית סבור, שאינני קורא אותך? אתה יודע שאני מקנא בך, תמיד אתה מתחדש, אבל את צביונך אפשר להכיר בין מאות משוררים.

— —

„אני — אילמלא צרפת, הייתי אפס, אביון. כאן למדתי לצייר בשמחה. ולכן הורשתי לצרפת את תמונותי התנ"כיות, במוזיאון הניבנה והולך בניצה. בישראל באים בשל כך בטענות אלי. ספר שם, במסותא, מה שאמרתי לך לפני כן: אילמלא צרפת, הייתי נשאר אפס, אביון".

אני: „אין באים אליך בטענות שאתה נותן את תמונותיך לצרפת, אלא שאתה נותן פחות מדי לישראל".

שאגאל: „פחות מדי! והוויטראז'ים שלי זה מעט? והגובלנים שלי לכנסת, מעט? והתמונות שנתתי למוזיאון דיזנגוף זה מעט? תמונות אינן מצות ואני אינני אופה, אינני אופה אותן. הנה הובטח לי להקים מוזיאון שאגאל בירושלים. כאשר שאלתי מה יצא מן העניין, השיבו לי: קודם שלח את תמונותיך, אחר כך נבנה. בחכמות כאלה גם אני מבין, מפני שגם אני יהודי. הגד זאת שם למי שצריך — —

„אלה שאוהבים אותי, אותם אני אוהב עוד יותר. הנה ביקש מבני נף, פרופ' משיקאגו, לעשות פסיפס בארצנו. עשיתי איפוא בצרפת את הפסיפס והעבירו אותו והתקינו בשיקאגו. אני בא עכשיו משם. הייתי בחנוכת היצירה. הפסיפס ינק את השראתו מהמוסיקה של גלוק, מ,אורפאוס' שלו. שמעתי את המוסיקה ובכוחה עשיתי את הפסיפס ההוא".

אני: „ועכשיו ממשיכים לעבוד —".

שאגאל: „אני עובד תמיד, כשם שאני נושם תמיד. אם אפסיק לצייר, אפסיק לנשום. אני גם כותב קצת, ואמציא לך כמה פרקים נוספים מן האוטוביאוגראפיה שלי, שכנראה לא אסיים אותה לעולם. על וויטבסק אינני כותב עוד; וויטבסק אינה קיימת עוד".

אני: „מה פירוש וויטבסק אינה קיימת? היא ישנה, ותחיה תמיד, על בדיך".

שאגאל: „הסוב שבוויטבסק חי בירושלים ואני מבקש ממך, שתמסור דרישות שלום לבן־עירי שזר. הגד לו, שאני אוהב אותו בכל לב, ואמור לו עוד דבר: אסור להחזיר את אדמתנו. היא שלנו. הגויים רוצים שנהיה לא על האדמה, אלא בתוך האדמה. הגד זאת לבן־עירי שזר, אל תשכח..."

סן פאול, 6 באוקטובר 1972

שאגאל כבר בן 85. נעשה דומה לצ'ארלי צ'אפלין — צ'אפלין חנוכתי, ולא של העבר. בשנה שעברה נראה שאגאל מוצף שמש עד עומק נשמתו. היום מעוננת השמש.

שאגאל: „באת לראות כמה זקנתי? שמא להסתיר את פני. סוף־סוף, יש לי קצת מזל: כשאני מצייר את עצמי, יוצא שאגאל צעיר, אלא שהשאגאל הצעיר הוא כבר בן 85".

אני: „אסור למנות את שנותיך 'במספר השנים הבאנאלי'".

שאגאל: „כן תספור, לא תספור, אני בן 85. והלב, הלב... (נכנסת וואווה ומשסעת את דבריו: „מארק, נדמה לך, יש לך לב צעיר")... וואווה היא נשמתי, היא אוהבת אותי ומבינה אותי. עם זאת, וואווה כה פשוטה. אין כל צבע על פניה. זאת היא משאירה לי. כאלה הם גם דבריה. כשאני מסיים תמונה, אני מראה אותה בראשונה לוואווה. היא אינה חולקת לי מחמאות זולות, על פי רוב היא אומרת: לגמרי לא רע, אתה צריך עוד לעבוד על התמונה, היא לא גמורה. ואני אומר לך: היא צודקת־תמיד".

שאגאל בפתיחת תערוכתו האחרונה

אני: „אמרת לי פעם, כי ביצירה אמנותית העיקר הוא לסיים רגע לפני כן, לדעת מתי להפסיק".

שאגאל: „כן, זה נכון. אבל אל תגיד: יצירה. אינני אוהב את המלה. אינני יוצר, כי אם עובד. אני עובד ואינני בטוח לעולם, אם זה טוב. הנה נתן לי פומפידו את אות הכבוד הגבוה ביותר, הנה כונהים על האה עטרות אותות הכרה, אבל אני מפקפק בעבודתי לא פחות מאשר לפני 60 שנה. מעולם לא ציירתי מתוך חשבון שתמונתי תמצא חן, מעולם לא רציתי לגדל כיהו שאני צייר טוב, רק התפללתי שיאהבוני".

אני: „תפילתך נתקבלה. אוהבת אותך צרפת ואוהבת אותך ישראל".

שאגאל: „הצרפתים עושים הרבה למעני. מתכוננים עכשיו בניצה להנוכת מוזיאון שאגאל. החגיגות יארכו שבוע שלם. ובינתיים אני בונה בשביל אולם המוסיקה באותו בניין שלושה ויטראז'ים.

„בימים אלה בא אלי אכסל שפרינגר מגרמניה, וביקש שאכין בהאמבורג שמונה ויטראז'ים על יונה הנביא. סירבתי: בשביל גרמניה אין לי ויטראז'ים — —".

עברית: **יוסף ברוסט**

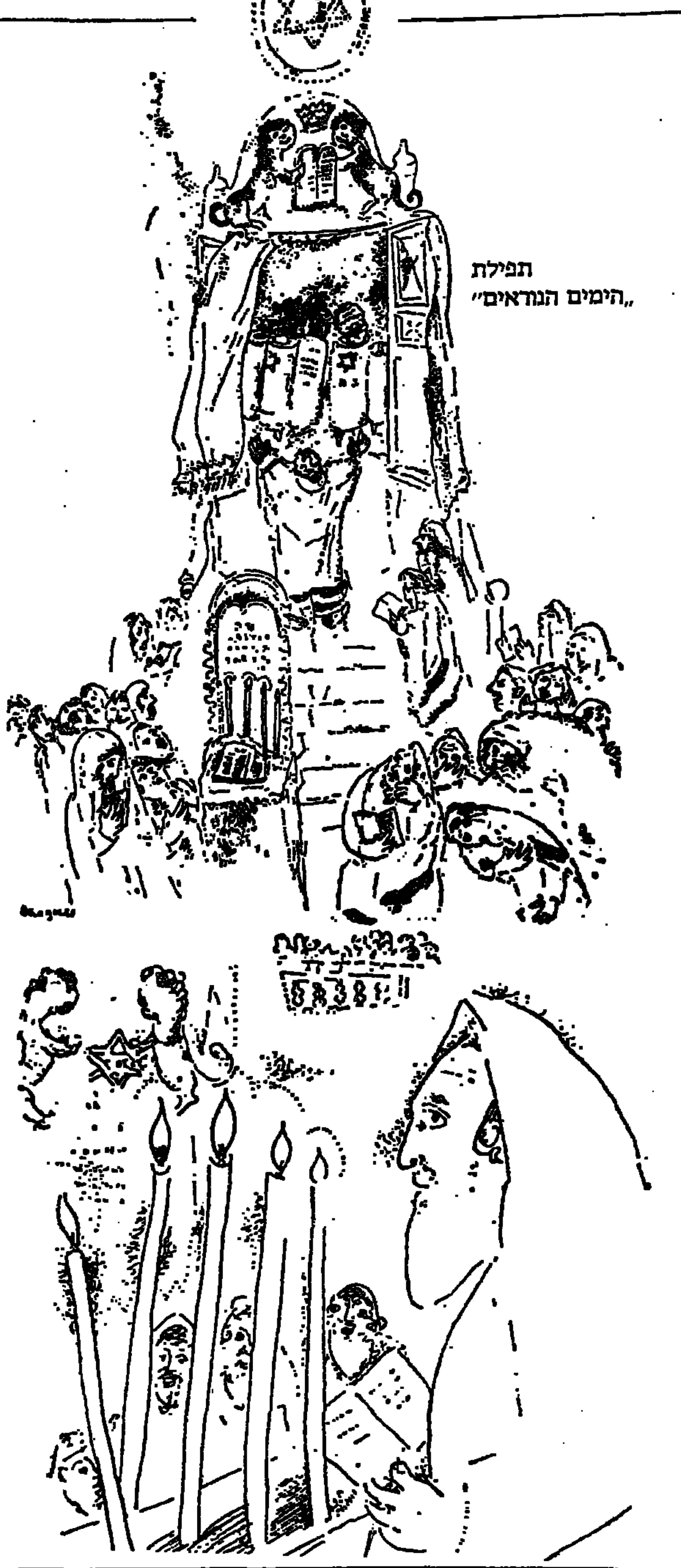
תפילת „הימים הנוראים"

בית תרבות...

שנת שלום ותנופה

קואופרטיב דן

שנה טובה ומבורכת
שנת שובע ופרנסה
שנת בטחון ושלום
שלוחה לחברי ה.ע.ל. ולראשיה
לצ.ה.ל. העומד על משמר גבולות
ארץ ישראל השלמה
ולכל בית ישראל

הסתדרות העובדים הלאומית
מועצת פועלי תל־אביב־יפו
ההנהלה
הנהלת קרן בטוח
הנהלת קופת „עמל"
ועדי האגודות המקצועיות

ערב רה"ש תשל"ד

משפחת
יצחק דיסקין
מאחלת
לקרוביהם, מכריהם, ידידיהם
עובדיהם ולקוחותיהם
שנה טובה
שנת שלום
בנין ושגשוג

אוצר עממי
אגודת אשראי הדדית בע"מ
מקוה ישראל 6 תל־אביב, טל. 615212
מברכת
את לקוחותיה, ידידיה, עובדיה
וכל הבאים איתה בקשרי מסחר
בשנה טובה ומאושרת

אילת EILAT
„אילת"
סוכני מכס ותחבורה בע"מ
תל־אביב: רח' אחד העם 12, טלפון 59168
סניפים: חיפה — אשדוד — אילת — נמל תעופה לוד
שנה טובה
מאחל שבתי תגר ומשפחתו

גולדבין GOLDBIN
חברה לבנין והשקעות בע"מ
בונה בבת־ים
בניני תעשיה ומלאכה
למכירה ולהשכרה
בגדלים שונים
★★★★★
דירות מפוארות וחנויות
באיזורים היפים והמרכזיים ביותר בבת־ים
משרד מכירות:
גולדבין בע"מ
בלפור 47 בת־ים טל. 86 59 85

הנהג, בהיותך בדרכים
אל תשכח לאסוף את החייל

هكذا من الأصل

חנות-הבשמים בפירוק...

ב חזית החנות התנוססה הודעה קצרה על גבי לוח קרטון:

בראשית החודש הבא תפורק החנות

נתפסתי לתחושת עוגמה. עדיין לא מלאנכוליה, אבל איינוחות קלה של עצבות.

חנויות רבות מתפרקות. חנויות רבות נתגבות ונפתחות. ופירוקה של חנות, ככלות הכל, איננו פירוקה של נשמה. כאמור, חנויות נפתחות והנויות נסגרות. דומה הדבר לצבע המתחיל להוות. לפנים היה זה צבע טרי, מבריק. והנה החל לדהות.

נודעת לי, כנראה, חולשה, הייתי אומר, לחנויות המציעות לבני אדם בשמים וניחוחים להמתיק להם את החיים. ובני אדם יוצרים לעצמם אשליות, שכמותן כטיפות ארגעה נגד ריחו של עולם. הניחוח המרק. בכבות הופך זיבורית לעידית.

הבשמים מהווים את אחד המחוזות שאדם ניזון מהם. הוא שואב אותם אל קרבו, נושם אותם בנחירים. כשהם משובחים, הם נספגים בשערותיו, בעורו, בלבנים שלו ובבגדים שלו. אם הם משובחים הם נשמרים גם בצנצנת, בבקבוק שבתוכו הם נוזלים עד הם נרכשים. מאז אני זוכר את עצמי, את נטיותי, חולשותי, טעמי — הבושם מהווה את אחת התשוקות שלמענן אני מאמין כי ראויים החיים שיחיה אותם אדם — והי.

ב עצם, מדובר בחוש הריח. בוא ונקרא לזה תרבות חוש הריח. מי שחוש הריח פגום אצלו — הבושם אינו קיים לגביו. כמו המנגינה לגבי החרש. כמו הנוף לגבי העיוור. כמו שירו של עמיחי לגבי האילם, שהוא חסר אונים, לדקלם אותו...

כך קיימת תרבות הריח כשם שקיימת תרבות הדיבור. הציבור הישראלי חסר לחלוטין את תרבות הדיבור שמתחילה אצלו רק בתרבות השמיעה. הקריינים שלנו, הנואמים שלנו, המנחים שלנו, רק אחוז נמוך בהם אינו פוגם בטכסטים שהם מטפלים בהם.

יש לנו שר חוץ משובח שהוא אחד מאלופי המלה הנאמרת, הנמסרת, אחד מטובי המנסחים של הפסוק האוצר בקרבו פלסטיקה ונשמה. אבל הכלה יפה מדי... ואתה יכול לראות ציבור שלם, המון עם, הלועס את מלותיו כאילו היה זה תבן, לועס מלים ופסוקים ברוטב מחוספס וטוען כי שר החוץ פאתטי מדי, מגוהץ מדי והיה מוטב אילו יכול היה לגמגם בין פסוק לפסוק, להכניס „אהי" (סגולה) והיסוסים הפוגות לרוב מכל המינים.

אך סטיתי מן הדרך. לא על קרבנות האוזן אלא על קרבנות הנחירים ביקשתי לדבר.

ב עצם, כל החושים כולם קשורים בפעולתם בנוסטלגיה. כמובן, בנוסטלגיה המצויה בקירותה של הנפש שהרטטים שבה פועלים כאנסנות סכויות.

שיר, ששמעת ואהבת ב־1948, מעלה בפיך את זכר הימים והלילות של 1948. ואלם מהימים ההם מחדש בנפשך לאו דוקא את הצעדים והקצבים של המחולות הנושנים, אלא את מי שרקדו או שרקדת צמוד אליהן. וכך אתה יכול לעבור על פני כל הרשת של חמשת החושים... ראיה, שמיעה, הרחה, מישוש, טעם.

המלכה שוכנת על הלשון... והטעם שהיא טועמת הוא ה...טעם לשליטתה. מבעד לעין משתקף העולם. מבעד לאוזן כתנגנים החיים. מבעד לנחיריים אתה שואף ושואב את מה שקרוי עינוגים, גלויים וכמוסים. בקצות אצבעותיך מצוי מרכז התמסורת...

אתה מקבל את כל המידע ברגישותן של האצבעות המדווחות לך מה צפוי לך מייד, מחר ומחרתיים. ואילו הלשון, אם כל הי, מעלה אל שפתיה ואל חלל הפה שהיא תקועה בו את כל הפיתויים ואת כל המדוחים.

אף על פי כן אני בשלי. חוש הריח הוא החוש של המשובחים, המאהבים, הנודדים ומוכי ההשראה הטובה.

ח נות הבשמים הקטנה, שנתפרקה זה מקרוב ברחובי השקט, היתה חנות צנועה. האנשים היו נכנסים לתוכה, מברכים לשלום את מר ק. ואת הגברת ק. מחליפים כמה מלי נימוסין וקונים את הסחורה.

צנצנות הבושם המכובדות אינן מוטרדות לעתים קרובות. על פי רוב קונה הלקוח השוטף, הרגיל, סבון או משחת שיניים, ולעתים את שניהם. אלה אינם מצדיקים עדיין תמרוקים... אלה הם צרכים, ואולי מכאן שבני אדם עשויים לפתוח חנות בשמים ולנעול אותה לאחר זמן קצר יחסית.

מה שחסר כאן הוא גם הפיתוי למוצר שבפופולריזציה. ימיו היפים והזוהרים של שאנל (5, או לא 5) עברו חלפו. כדי שהניחוח המבוקש יהיה מבוקש, צריך שהצנצנת תהיה מבוקשת וכדי שהצנצנת תהיה מבוקשת צריך שהניחוח יתחיל כבר מן השם.

זכורה לכל, או לרבים, תשובת הדוגמנית, שכשנשאלה כיצד היא ישנה בלילות, בפיג'מה או בכתונת לילה, השיבה: „בשאנל 5". אותו שבוע, מספרים, עלתה מכירת הבושם הזה והרקיעה מעלה מעלה.

גם בישראל החלו לאחרונה לייצר בשמים ואף לפרסם אותם בכל מיני דרכים, לרבות הגל הקל של „קול ישראל". אינני יודע מה טעם הבשמים הישראלים, אך אני יודע מה טעמה של הפרסומת לבשמים, שכן אין לי פקקית של צמר באוזניים והיא פולשת וחודרת פנימה ועלי לומר, כי יש בכוחה לייאש אותך מכל שימוש בניחוח ולגרום לך שתתחייב בנדר לא להזדקק לתהליך המוצע.

ורימו לב: לא אמרתי שהבושם גרוע. לא יכולתי לומר, שכן אינני יודע טעמו. אלא שיש שם קריין הסבור, משום מה, כי כדי להשתכנע ולטעום מן הניחוח־הניחוח הזה צריך תחילה להמתיק סוד, להתלהב, להתעלף, להתמוגג. וכך מכין אותך הקריין להתעלפות מילולית זו.

ל א כך היו הדברים לפנים. הייתי נער בנערים וכנראה הקדימו הנחיריים שלי את יתר החושים להתבגר ולעמוד על טיב המזונות הללו.

באותה תקופה עברו מיד ליד בקבוקים קטנים מתוצרת וינה, של תעשיית התמרוקים של „וולף ובניו". שם הניחוח היה „דיביניה" ומובנו „אלוהי", או „שמיימי". בימים ההם לא היתה עדיין שליטה לריחות המזהמים בזיהום את האויר וה„דיביניה" הזאת שלטה מבית לבית ומחנות לחנות.

אבל הסוכן החרוץ התאהב, יום אחד, בבחורה, שעקרונית דחתה כל תיכנון של שימוש בבושם, כולל „דיביניה". וכך היתה היא נוגדנית לפרפומים. הוא ניסה לפתות אותה, אך ללא הועיל — והוא החליף את המקצוע, התאכזר וזרע קטניות במשקו. בינתיים נתפנתה עבודת הסוכן והבחורה, מאפס מעשה, הציעה את עצמה. זכור לכולנו, כי היא הצליחה מאד ועשתה כסף. עכשיו הודיעה למיועד של אתמול כי היא מוכנה להינשא לו. אבל הוא נעלב באיסטינו ודחה אותה. אז אמרו, כי יש בשמים שאינם גוזרים מזל. אבל בקבוקי הדיביניה הוסיפו להתהלך.

ל מעטים ידוע, אולי, כי תעשיית הבשמים ברוסיה שלפני המהפכה היתה משובחת ויצאו לה מוניטין. באותה תקופה, בעשור הראשון של המאה ואולי גם לפני כן, כשהצאר היה ניקולאי השני, היתה האשה הרוסית, זו שכונתה אריסטוקרטית ואלגנטית כמו ברומנים של טולסטוי והיה לה, כמובן, בעל או אבא עשיר, והיא אהבה לנוע ולשוטט בארצות, היתה אשה זו מגיעה גם אלינו, לארץ ישראל.

באותה תקופה היו המשפחות הציוניות שולחות לגימנסיה „הרצליה" את הבנים, ללמוד כאן ולנשום רוח טובה של ציונות, ובמקביל היו סרות למספר חדשים, לפעמים גם יותר, האחיות, או הדודניות. כך ראינו את אניה יפה היפה, דודניתה של מירה יפה ואחייניתו של לייב יפה המהולל, את לילה רונגטל (לאחר זמן טשרטקוב) וכן עוד יפהפיות רבות. הניחות, שהביאו עמן הרוסיות, היה מן המשובחים שבבשמי ערבות רוסיה, שיצאו להן מוניטין. מספרים, שבתעשיית הבשמים ידוע, כחומר ראשון לתהילה, „העור הרוסי" ושאנל אף מייצר עד היום את הניחוח „עור של רוסיה".

ואולם הרחקנו לכת. בינתיים נפלה, אולי, עוד חנות בשמים ומחכה אחרה... חדשה.

אבל זו רק השערה.

פ אריס שורצת חנויות תמרוקים. שורצת? המושג אינו אסתטי, אך לבשמי פאריס יצאו מוניטין.

אם אתה רוצה להקור ביסודיות את בעיית התמרוקים של פאריס, רצוי שתפתח בטיול אל סיראן, שהיא ספק עיירה ספק עיר וחלקה שדה עצום של גנים גנים וחלקה בתי מלאכה, בתי זיקוק, וכך אפשר להמשיך בטרמינולוגיה. אם ידיד לך בסיוראן זו ואתה תבקר במקום, יתכן שתזכה להציץ פנימה ואף לקבל, פה ושם, תמציות או תרכיזים, מן הבשמים־הבשמים האלה, שלא רק שמעם יצא ברחבי העולם אלא גם ריחם.

אך לא כל חוקר ולא כל תייר, לא כל סקרן וצמא, עשוי לילך אל המקורות או אל השורשים, ובמקרה זה השורשים הריחניים. אם כך, נותרה לך אלטרנטיבה שבפיתוי והיא לעבור על פני השדרות והבולברים של פאריס — ולא רק של פאריס — ולעקוב אחר שפע הבקבוקים, הצנצנות, הקופסאות והתבות של ממלכת הניחוח.

אם תחליט להצטייד בתוצרות, יקשה עליך להחליט במה תבחר, ולמי תתן בכורה ועדיפות. הכל רומז, הכל קורץ, הכל מפתה. ואחרי ככלות הכל, כמה בשמים תוכל להכניס למזוודה? כמה מתנות אתה מסוגל לקנות? כמה בכלל ידידים(ות) יש לך והם ראויים שתעניק להם דורונות תמרוקים?

הרחק לכת ושאל את עצמך, כמה, בכלל, יש בני־אדם אשר עור פניהם וגופם, בהיותו סופג ניחוח פאריסאי, עשוי לייצר, מתוך עצמו, ריח ניחוח המקל על האדם לחיות את חייו בהנאה של נחירים פתוחים ורחבים?

לידיעתך, במקרה שתעמוד בפני בעיה זו, רשום לפניך, כי את ריאותיו ותוצרתו של כל תעשיין צרפתי באשר הוא אתה מסוגל לקבל בכל חנות תמרוקים שהיא, זולת תוצרתו המיוחסת של גארלאן.

גארלאן לא רק מייצר בעצמו את תוצרתו. הוא גם המשווק אותה, בכו ידיו. לגארלאן חנויות משלו, ושם נמכרת הסחורה. בשום חנות תמרוקים פאריסאית לא תמצא, בין היתר, את תוצרת גארלאן. (לפי נוסחה אחרת קיימת עוד תעשייה שאינה נזקקת לסוחרים משווקים מן החוץ. לצערי, פרח שם זה מזכרוני).

כ ה שאהבתי באוזר הניחוח הצרפתי הוא דווקא הסך־הכל, אם אפשר לקרוא לו כך. בתל אביב — ואני מניח במקומות רבים בעולם — עליך לפתוח את הצנצנת, לחלוץ את הפקק, כדי שהבושם יציץ ויגיע אליך. בפאריס הניחוח הוא לא רק על המפתן. הוא כבר ברחוב. יש רחובות שלמים, בהם, דומה, הבשמים מהווים מעין ספיחים אדומים...

אתה נכנס, אתה דורך, אתה נושם את הניחוח על פני מטרים, אם לא קילומטרים. זהו רובע שלם של בשמים. הבושם הוא באויר. הדבר מורגש בעיקר במספרות, שכן כאן נמצאים הבשמים בתהליך ההפעלה שלהם. התספורת והתסרוקת הן רק מעין תואנה. אבל כל אותו קצף של שמפואנים ושל לוסיונים צרפתים (מושג כמעט לאומי) נספג בחדרי המספרה, ומדיף עצמו, כאמור, בכל הטריטוריה. זהו קצף שכזה, קצף מבורך!

אגב, עיקרון זה, ש„העסק מתחיל ברחוב", נכון לא רק לגבי חנויות התמרוקים והמספרות. בחנות של לחם, אתה שואף לקרבך את ניחוח האפייה כבר על המדרכה, בכניסה. ריח הלחם הצרפתי הטוב יש לו מוניטין עולמי וזה מטייל לא רק בין התנורים, גם בין הרחובות.

ואין צורך לומר, כי כך גם המסעדות. קיומן, התמצאותן, מגרה את בלוטותיך ואת בלוטות העיכול שלך כשאתה עובר על פניהן. כמובן, שוילונות מכסים על הכניסה וכל מה שהמסעדה מיוחסת יותר כן ארוך ועבה הוילון יותר. אבל כבר ברחוב השתלט עליך הפיתוי. אתה נכנס, כמובן, לאחר שעשית את החשבון הנפש וה...כיס שלך.

בתי העסק היחידים שאינם מעבירים ניחוח ובושם, אלה הם בתי־העסק של הספרים. כי אתה סבור... ובכן, אתה טועה. גם לספרים ריח. ריח הנייר שנשמר לאורך השנים. ריח הכריכה הטובה והרשרוש המיוחס שספרים קלאסיים זוכים להם. ריח התרבות הצרפתית, שמעולם לא היה שכה „מיראזי"... ומעולם לא היו דוברים שרי הגנה וראשי ממשלה.

אולמי טופז
תל־אביב, רח' קרליבך 14
טל: 264678, 269995

האולמות המפוארים ביותר בת"א
★ לחתונות
★ בר־מצוה
★ מסיבות
כשר למהדרין

ההנהלה מברכת את לקוחותיה, ידידיה, עובדיה וכל הבאים אתה בקשרים
בברכת שנה טובה
שנת שלום,
שנת ביסוס המדינה

לכל המעונינים בגיור

קול קורא ממגדל השן

מאת דן שרון

לא אחת שאלתי את עצמי: מה איכפת לי בעצם מה נכתב בכתב־העת לספרות הקורא לעצמו „ניו־יורק רוויו אוף בוקס"? הוא מעניין, מגרה, בעל סנוב־אפיל, אבל מדוע צריך אני כישראלי, להתרגש מכל ההצגה הזאת? העורך של הדו־שבועון הוא יהודי די צעיר ששמו רוברט סילברס. עורכת שניה היא יהודיה ששמה ברברה אפשטיין.

י.פ. סטון פירסם אמנם בבמה זאת דברי שטנה על ישראל, אבל סופרים ועלים כישעיהו ברלין ואלפרד קייזין, שיחסם לישראל אינו זקוק לתווך, גם הם משתתפים לעתים בכתב־עת זה, וספק אם היו עושים זאת אילו חשבו שלעורכיו מגמה נסתרת לירות חצי רעל בישראל. גם אם לא יוכל לגלות מגמה ברורה לפגיעה בנו, המתגלות לאופנת הסלון בהחלט נמצא. מהנון־קונפורמיזם של אמצע שנות הששים באמריקה לא רבה כנראה הדרך לקונפורמיזם בשנות השבעים.

באחד הגליונות האחרונים שהגיעו לידי מצאתי „קול קורא לשלום במזרח התיכון", מאמר על ה„יודנראט" ואפילו פארסה סארקסטית שפיליפ רות (מחבר „קובלנתו של פורטנוי") כתב על ריצ'רד ניכסון. נניח הפעם לקריקטורה של ניכסון, שאיננה נוגעת בדיוק לנושא, שאנו דנים בו. נעיר תחילה למאמרו של ניל אשרסון, סופר ה„אובזרבר", הסוקר שלושה ספרים על השואה. לאחר מכן נחזור ל„קול קורא".

בקטע על ספרו של ישעיהו טראנק על ה„יודנראט" (שהופיע בהוצאת מקמילן) מציין אשרסון, שאיש לא הוקיע שוב את המחבר על שנמנע מלערוך משפט על העסקנים היהודים שהופקדו בניהול הקהילות היהודיות מטעם השלטון הנאצי, וזאת, לא רק מפני שעבר כבר זמן רב מאז אותה תקופה, אלא כיוון שבימינו נוצרה מציאות נוראה.

האסוציאציות של ניל אשרסון

לאיזו מציאות נתכוון ניל אשרסון? תרגם אלי את הקטע הרלוואנטי.

„שלושה ציונים נראים לי כאן חשובים", אומר סופר „אובזרבר".

„א. מלחמת ששת הימים שבה זכתה ישראל בנצחון צבאי על שכניה הערביים.

ב. אלמנט שני, שיש לו השפעה הפצות הגא מציק יותר: „האירוניה ההיסטורית המשתמעת מכיבוש הגדה המערבית ורצועת עזה". ראשי ערים ביהודה ובשומרון, ממשיך ואומר ניל אשרסון, אינם נקראים אמנם להוביל את צאן מרעיתם למשרפות או להרג. אבל הבעיות המוסריות, הנובעות בשיתוף הפעולה, מזכירות לסופר אנגלי זה את הבעיות שנתקלו בהן העסקנים היהודיים שמונו על ידי הגרמנים לנהל את עניני הקהילות היהודיות באירופה הכבושה.

ג. גל האנטישמיות שפרץ בפולין בשנות הששים. התפרצות זאת, טוען [illegible], לא ביטאה רגשות נסתרים של אנטישמיות שהרימה פתאום ראש, אלא היתה מעשה ציני ומתוכנן של המפלגה הקומוניסטית הפולנית והציבור הרחב לא נתפס לו כלל.

לאחר שלוש הערות אלה חוזר ניל אשרסון לדון בספרים על השואה בלבד. את האסוציאציה הנוגעת על המצב בשטחים גורר הוא לניתוח זה על ה„יודנראט" בנתקי זיקה הגיונית כלשהי, אלא בתחבולה שרירותית שקופה, כדי לרמוז לשלטונות ישראל, שיש גם אסוציאציות לא־נעימות למשטר שהם מנהלים בגדה המערבית וברצועת עזה.

לנושא המאמר לא היה ולא כלום עם המצב במזרח התיכון או עם יחסי ישראל ושכנותיה, אבל למבקר „ניו יורק רביו אוף בוקס" או לעורכיו, לא הרלוואנטיות של ההשוואה היתה חשובה. אופנה היא לאמר ששלטון על אחרים מעורר אסוציאציות דוחות.

„קול קורא לשלום במזרח התיכון"

אפילו לא ביקשנו שלטון זה, אפילו מסכנים אנו למשא־ומתן שיביא לגמר שלטון זה ולהסדר שיכתן מערכת אחרת של יחסים, אין זה חשוב. בינתיים אפשר להשחיר קצת את פנינו ועל ההנאה הזאת אין רבים מוכנים לוותר. בינתיים לא אלה יושבים במגדלי שן. כי להם יש עסקים בוערים מאד. איך צריך ה־

עולם לנהוג, וכאשר מתגלה משהו שהוא קצת חריג מההדרכה שמופיעה, חייב אותו חריג להתיישר.

עיוות זה של ראייה ושיפוט, זועק במיוחד כשקוראים את ה„קול קורא לשלום במזרח התיכון" של קבוצת האינטלקטואלים הנכבדה. שבעים סופרים ואנשי רוח, פרופסורים ועתונאים רדיקליים נתנו את חתימותיהם לטכסט שחובר בסרגל, לא בציון פקוחה במצפון נקי. העקרון המרכזי ב„קול קורא" היא הסימטריות. כאילו סכסוכים בין עמים ובני אדם נחתכים תמיד בקוים ישרים וכאילו כל צד במריבה אשם תמיד באותה מידה.

רק ליושבי הסלון, הרודפים צדק מופשט, המבקשים „להיות בסדר" עם כולם, רק על דעתם יכולה להתקבל נוסחת פלאים כזאת. מה בעצם אומר „קול קורא" זה? הוא פותח בטון היסטרי שהערבים והסובייטים מרבים להשתמש בו: „על המזרח התיכון מאיימת מלחמת מאה שנים" העלולה לפגוע בכולנו. ממרומי הפאניקה גולש הטכסט לדאגה שמא כל הקונפליקט הזה במזרח התיכון נמאס כבר על הכל.

„אחרי שנים של אלימות ומבוכה קיימת היום סכנה של אדישות הציבור למתרחש". הסתירה שבגישות אינה מטרידה את האינטלקטואלים הנכבדים. הם יודעים, כך ממשיך ה„קול קורא", ש„במוקדם או במאוחר, במזרח התיכון, כמו באזורים אחרים, יקום ויעלה בעקבות מצב המלחמה מצב של שלום". שלום זה יושג במשא־ומתן ישיר או עקיף, בוויתורים, שיוסכם עליהם, או שצריך יהיה לכפותם.

מי ומי החותמים

מאחר שתוצאה בלתי נמנעת זאת צפויה, מה טעם בהרג? אנחנו, הסופרים והעתונאים, חייבים לזעוק בתום לב (וחלקנו לא כל כך בלב תם) ולהשמיע קולנו. תחילה באה פנייה לממשלות ערב ולעמיהן: „אנחנו יודעים על שאיפתכם לצדק" (אני חושש שמשפט זה נאמר לא רק כמחמאה לקנות את לבם של הערבים).

אחר־כך באה עצה נבונה יותר: על הערבים להבין כי כל נסיון להביס את ישראל בכוח נדון לכשלון. ושוב חוזרת ההתרפסות: „החלטתכם לגאול את הטריטוריות שנכבשו מאז 1967 היא לגיטימית". אלא שתורה זאת היא מסוכנת ועל כן מוגשת לערבים העצה לנהל משא־ומתן. מעצה זאת אין לנו סיבה להסתייג.

לישראלים אומר ה„קול קורא": „היום לא רובץ איום על בטחונכם ועליכם לדעת זאת. סיפוחיכם הטריטוריאליים ובריתותיכם עושים פלסתר את האידיאלים של חלוצי מפעלכם. עמלכם הפך את המדבר לערים, אבל אתם נאלצים להציב מחנות פליטים. יצאתם מהגיטאות שלכם כדי לבנות מבצרים ואילו בטחונכם יכון רק בארץ שגבולותיה פתוחים. הדרך לשלום, כך סבורים אנו, איננה בעימות עם ממשלות ערב אלא בהכרה בעם הפלשתיני, כדי שעם זה יכיר גם הוא בזכות הקיום של ישראל. מולדתכם לא תהיה שקטה עד אשר תהיה לפלשתינים מולדת משלהם. זה מחיר של השלום".

גם הפלשתינים זוכים לפיסקה. להם אומר ה„קול קורא", שאין להם סיכוי להרוס את ישראל, כפי שלמדינות ערב אין סיכוי כזה. ומאחר שכך, אין לפלשתינים ברירה אלא לשנס מותניהם ולהתחיל בבניין מולדתם „לצדה של ישראל", לא במקומה. המאבק צריך להיות מכוון להקמת מדינה פלשתינית חדשה ואין במטרה זאת משום כניעה.

בעלי ה„קול קורא" מסכמים את בשורתם בהדגשת עניין המשא־ומתן, אבל כדי שיהיה ברור למנהלי המשא־ומתן מהי הסגולה לפתרון, טורחים החתומים על הכתוב להבהיר, שרק אם שלושת הגורמים יבואו על סיפוקם על פי התרופה המוצעת יהיה סיכוי ליישוב הסכסוך ולשלום. הם מבטיחים לשגר משלחת שתיבחר על־ידי תומכי ה„קול קורא", ושליחותה תהיה להביא את בשורת השלום לממשלות ערב, לישראל ולפלשתינים.

כן מתנדבים הם לעזור בארגון מיפגשים בין ערבים, פלשתינים וישראלים. לחותמים על ה„קול קורא" יש גם כתובת: רחוב מיניטס 15, פאריס. בין החותמים יש שמות מוכרים: חנה ארנדט ונועם חומסקי, גינתר גראס ומארק האלטר, פול ג'ייקובס וז'אן לאקוטור, דוד רייזמן (מחבר „הקהל הבודד") וי.פ. סטון, מיקיס תיאודורקיס ואנגוס וילסון, סי.פי. סנואו ופיטר וייס.

יש גם שמות רבים שלכותב שורות אלה אינם אומרים הרבה, פרט לכך שהם יושבים באוניברסיטאות חשובות או קשורים לכתבי־עת המפיצים חכמה ודעת. בין המוכרים לי יש כאלה שמעולם לא אמרו מלה טובה על ישראל, אבל יש גם אחרים שיחסם אוהד, או לפחות מאוזן.

חלק מהחותמים על ה„קול קורא" יהודים, ולאחדים מהם יש אולי תסביך יהודי, אבל נדמה לי שמלאכה קלה מדי היא לייחס את ה„תסביך היהודי" לכל גישה ביקורתית או מסתייגת. גינתר גראס, אנגוס וילסון וסי.פי. סנואו אינם יהודים, ולא כל נאיביות פוליטית מקורה בהכרח בזרע אברהם. הבעיה אוניברסלית ומורכבת יותר.

אני בטוח, שרובם של החתומים מאמינים באמת ובתמים (והדגש הוא על התמים) שהקונפליקט הערבי־ישראלי־פלשתיני הוא ריב בין שלוש אספירציות צודקות בעיקרן ולפיכך יש ליישב ריב זה בדרך סימטרית. כל אחד צריך יהיה להקריב משהו והכל יבוא על מקומו בשלום.

מאחר שרשימה זאת איננה נשלחת ל„ניו־יורק רוויו אוף בוקס", אין אני נכנס לניתוחו המפורט של המסמך; אינני חושב שהקורא הישראלי של רשימה זאת זקוק לעזרה בהפרכת כמה מהנחות היסוד של החותמים הנכבדים. אבל כדי שלא תהיה חלילה טעות בלב הקורא, כדאי אולי, שנעיר הערות מספר לגבי הפנייה המכוונת אלינו, הישראלים.

סלחנות כלפי הערבים, צדקנות כלפי ישראל

שאלה ראשונה שהייתי מעז להציג למשכילים שבין החתומים על המסמך היא לאיזה „סיפוחים טריטוריאליים" מתכוונים הם? עד כמה שידוע לי, פרט להכרזה על כך שירושלים לא תפוצל לא עשתה ממשלת ישראל יותר מאשר לחזור על הפזמון שבמשא־ומתן על שלום תסכים להחזרת רוב השטחים להוציא אלה החיוניים לבטחוננו.

כן לא ברור למה הכוונה בהטחת האשמה שמסורבלים אנו ב„בריתות". עד כמה שידוע לאורחי ישראל, אין לנו חוזה בטחון עם אף מדינה אחת. נכון שיש לנו יחסי ידידות עם ארצות־הברית ואני חושד שיחסי ידידות אלה הם כצנינים בעיני מחברי ה„קול קורא". מדוע? מפני שהנחתם היא, שממשלת ארצות הברית, ובעיקר זאת שבנשיאותו של ניכסון, היא ממשלת חטא וזדון.

אין הם אומרים זאת במסמך המסויים שאנו דנים בו, אבל לחלקם, לפחות, יש אינטרסים גם בנושאים אחרים, ובהזדמנויות רבות הבהירו קבל עולם מה בדיוק הם חושבים על הנשיא ומדיניותו. גישתם היא של אשמה על־ידי אסוציאציה. מאחר שניכסון פשע בעיניהם ולנו יש משום־מה יחסים טובים עם ארצות־הברית, סימן שמשהו אינו כשורה אצלנו. זה ההגיון הכוזב המנחה את ניתוחם.

אחר־כך באה הפנייה הצדקנית למצפון. אנו מואשמים בהפצצת מחנות פליטים. אין מלה על מעשי הרצח בלוד ובמינכן, על מעטפות והתנקשויות בישראלים חפים מפשע. כאילו בתשורה ישראל באחד הימים חושק לבה להפציץ מחנות פליטים.

ארגוני טרור? המונח איננו מוזכר במסמך ההיסטורי שחיברו האינטלקטואלים הללו. „עימות עם ממשלות ערב", זו לדעתם הדרך שבחרנו מרצון. כדי לומר שקר ושטות לא צריך במסמך רב של השכלה וכשרון. מספיק לרצות להיות מרושע או להיתמם. ולהיתממם הם מוכנים בגדיבוח מרושעת, אפילו קוראים הם בסופו של דבר למשא־ומתן.

צרותו של מסמך זה איננה בכך שיהיו מספר ערבים שיקראוהו ועלולים חלילה להיות מושפעים מדברי הסילוף על ישראל. הבעיה המדאיגה היא, שלאחר עשרים וחמש שנות מלחמה ושנאה, טרור וחרם, התנכלויות בינלאומיות והסתה לנקם, מופיעים ביוני 1973 עשרות אינטלקטואלים אירופיים ואמריקניים ונותנים לערבים ציון של שוחרי צדק, ואילו אותנו מאשימים הם בהפצצת פליטים.

החלק האופרטיבי באמת איננו חשוב, כי מהי עמדת הממשלות הערביות ומה יחסם של הארגונים הפלשתינים לרעיון של הקמת „מולדת" לצדה של ישראל, יודעים אנו היטב. מה שמזעזע אותי במסמך האומלל הזה, היא הנכונות של סופרים נכבדים אלה לסלחנות מוסרית כשמדובר בערבים, והלהיטות להוסיף לנו מוסר כאשר אנו נאלצים להתגונן נגד ארגוני הטרור.

אילו נהגו כממשלות מסוימות, המבקשות לאזן את גינוי פעולותינו נגד המחבלים בהוקעת מעשי הרצח והחטיפות, הייתי תולה בהם אשמת צביעות. אבל הם לא הגיעו אפילו לרמה מנומסת זאת של הממשלות. צדקנים עד כדי שעמום, ליושבים שבמגדל השן הכל מותר.

מדוע הם עולים?

מאת אביבה ברושי
(מונטיבידיאו)

האשה שישבה מולי ליד שולחן בית־הקפה היתה הדורה בלבושה, נאה ומטופחת. ועם זאת, דומה כי הגורל היהודי עצמו חרות בכל תו ותו מסיפור חייה. בידה השתעשעה בתמונה אשר הביאה לי לצורך הראיון: סבתא גאה, מצולמת ליד בתה ונכדה.

דור דור וסיפורו. היא עצמה ילידת וינה, בה גדלה ונתחנכה עד שנעקרו היא ומשפחתה בכף הקלע, ונאלצו לכתף את תרמיל הנדודים היהודי. במהלכן של רדיפות ומוראות הרחיקו עד לקצה העולם, לדרום־אמריקה. הבת נולדה באורוגואי. בה חיתה, בה השלימה את לימודיה האוניברסיטאיים, עד שעלתה לישראל עם בעלה לפני שנים ספורות. הנכד, בלונדי וחייכן, נולד בישראל. צבר לכל דבר.

סיפור אופייני למשפחת עולים אופיינית? ייתכן. ובכל זאת נראה כי יש לבחון את סיפורם מנקודת־מבט שונה.

מרבים לשאול אצלנו: „מדוע הם אינם עולים?" אנו נוהגים בחוסר־סבלנות, אם לא בזלזול, כלפי אלה שאינם ממהרים להשאיר הכל מאחוריהם ולבוא אלינו ואם כי בשנים האחרונות חל שיפור ניכר בהתייחסותנו ליהדות הגולה, עדיין אנו לוקים בעליונות. עדיין מלגלגים אצלנו על „שם היה לי", „שם הייתי". לך תוכיח, אם באמת היית „שם" גביר בעמך. כאן אין מכירים אותך. ובכלל, למי אתה מספר?

וצריך, אולי, לצאת פעם את הארץ, להיות מעט „שם", בשביל להבין, כי אפשר לשאול את השאלה גם אחרת. כי מותר לשאול מדוע, בעצם, הם עולים?

הצגתי את השאלה לשלושה מרואיינים ערב עלייתם. עדה הייתי מקרוב לעושר, לכבוד, למעמד החברתי והציבורי שהם נהנים מכנו „שם", ואשר בחרו להשאיר מאחוריהם. נפגשתי עמם בעצם חבלי הניתוק, באותו פסע „בין" ל„בטרם", כשגשרי העבר כבר שרופים והעתיד עדיין מעורפל, אם לא מאיים.

הצגתי את השאלה לבני שלושה דורות: בן דור האבות, הללו שהגיעו לדרום־אמריקה בראשית המאה או בימי מלחמות־העולם, לבן דור הבנים, שנולדו והתחנכו ביבשת; ולבן הדור הצעיר.

„מדוע אתה עולה?" שאלתי את הצעיר שבחבורה, ישראל הגדל, העובד כמנהל ועד־החינוך המקומי וכמזכיר המחלקה לחינוך ולתרבות בגולה. רצונך ללמוד? הלימודים האוניברסיטאיים באורוגואי הם חינם. למה אתה משאיר כאן את אמך האלמנה, את אחותך הצעירה, תוסע להתמודד עם קשיי לימוד ומחיה, מילגה מצומצמת, לחברת סטודנטים שאיננה ממהרת להפתח לפני תלמידים כמוך?

ואתה, מר סיסלר, המנהל האדמיניסטרטיבי של ביה"ס היהודי החשוב ביותר במונטווידיאו, בעל משרה מכניסה ונכבד בקהילה, יהא עליך לחפש דירה, עבודה, חוג מכרים, להתחיל הכל מבראשית. הבן הבכור יילקח מיד לשירות צבאי. למה לך?

גב' חמיטובסקי, נשיאת ויצ"ו באורוגואי, משאירה מאחוריה יותר כאשר מעמד ציבורי רם, רכוש רב, אורח חיים נוח ומעודן. בעלה הרופא מוותר על חוג הלקוחות הנרחב שלו ועל זכותו לגמלאות, והוא כבר בגיל מבוגר מאד. מדוע, אם כן, עולים?

אם נצרף את שלוש התשובות את שלושת סיפורי החיים השונים זה מזה — ועם זאת כה דומים ביסודם — נזקק אותם מכל היסודות האבטוביוגרפיים הייחודיים ונותיר את המהותי שבהם, תישאר, כמדומה, רק שורה אחת:

„תמיד ידעתי שיום אחד אעלה ארצה".

לכאורה, הרי זה משפט חסר הגיון. מה פירוש? אדם חי את חייו, עובד, מוליד ילדים, וכל העת הוא יודע שאינו עושה את הדבר הנכון, שאינו נמצא במקום הנכון. אך אם תרצו, בכך טמון עצם מהותו של ההגיון הפנימי, המונח ביסודה של ישראל. ההגיון הבלתי הגיוני, העושה את הצורך בעליה עד היום, עדיין, לדבר מובן מאליו.

„יום אחד נעלה לארץ"

ביתה של אניטה חמיטובסקי, בית אבא שבווינה, היה בית ציוני חם, שסופרים ומנהיגים התארחו בו. האב, יצחק שוץ, מנהיג הארגון הציוני בוינה, חלם כל ימיו על עליה, אך איחר את המועד.

אניטה, בעלת החינוך הלבבי והמרץ הבלתי נדלה, גרפה אחריה בהתלהבותה את המשפחה כולה. את הבת, מרצה באוניברסיטה ת"א; הבן, ד"ר למשפטים; האח, נשיא התנועה הליבראלית העולמית. כולם עולים. קשה מכולם היה לבעל, רופא השיניים. לא רק משום גילו הקשיש, אלא משום שפיתח קשרים עמוקים וענפים עם ארצו המאמצת, עם חוג לקוחותיו וידידיו הרבים.

משפחת חמיטובסקי היתה המשפחה היהודית הראשונה באורוגואי, והמשפחה היהודית היחידה במשך שנים רבות. עד שנתגלגל שמה השוחט הראשון לא טעמו טעם בשר. באו חסרי כל, ונאבקו קשה עד שהגיעו למה שהגיעו.

„אנחנו יודעים שלא יהיה קל", אומרת אניטה, וחיוכה מכחיש את דבריה. עד מה היא יודעת מה מצפה לה? אמונה עלי עוזרות ומשרתות, מימיה לא ידעה דאגה. עתה הם מתחילים הכל מחדש. את הרכוש לא הצליחו למכור. די לפתוח את מדור המודעות בעתון היומי כדי להיווכח, בשביל דירה יפה ומרווחת, באזור היקר ביותר בעיר, ניתן לקבל כ־10,000 דולר (סכום שאינו מספיק לרכישת דירת־חדר בארץ!).

ובכל זאת, מה פשוט מזה? — „תמיד ידענו שיום אחד נעלה ארצה".

גם מר סיסלר, יליד אורוגואי, ידע תמיד כי יום אחד יהא עליו לעזוב הכל ולהתחיל מחדש. גם אשתו. קצת קשה לו להסביר מדוע לא עלה עד היום. „אבל, תביני, כאשר נישאנו, חשבנו לעלות מייד. אחרי ירח הדבש. אחרי שאגמור את לימודי. אחרי שאבא יבריא. האב נאלץ להפסיק לעבוד, צריך היה לתמוך בו. בינתיים נולדו הילדים. התחילו ללמוד. לא קל. חוטים אין ספור קושרים את האדם לסביבתו. ההורים זקנים, חולים, הם כבר לא יעלו. להפרד מהם עכשיו פירושו להפרד לתמיד".

ויום אחד מתברר, כי אסור עוד לדחות את העליה. כי אם לא יעלו עכשיו, אולי לא יעשו זאת עוד. הילדים התבגרו, ואיך נעשים צעירים יותר. משנה לשנה קשה יותר להחליט. והם קמים, מנתקים הכל, ועולים.

מה רבות המשפחות הטובות, הציוניות, המסורות לישראל, שמוסיפות לדחות מיום ליום, משנה לשנה, את הצעד אשר „יום אחד" יעשו. לפעמים, עד שארוכה הדרך חזרה. לפעמים, עד שמאוחר מדי.

ישראל הגדל הוא רק בן 22. בכל־זאת, אני שואלת גם אותו, ממתי הוא מתכונן לעלות ארצה. וכבר אני יודעת מה תהא התשובה: „מתמיד".

ההורים באו מפולין ערב מלחמת העולם השניה, בעודם ילדים. האב חלם על עליה, ולא זכה. חלה ומת בגיל צעיר. האם העניקה לשני ילדיה חנוך ציוני, מה שלא היה קל (החינוך היהודי־הפרטי באורוגואי יקר מאוד, והממלכתי חינם). חוג הידידים והמכרים, חוג המשפחה, כולם היו ונשמו באוירה ציונית. העליה בשביל ישראל היא מסקנה טבעית של חייו. אמו ואחותו יבואו אחריו.

אם לא יחזרו — יחזירו אותם

ושוב אין מנוס מן השאלה: ומה לגבי כל אותם יהודים טובים, שלא היו ונתחנכו באוירה ציונית? שהוריהם לא היו מנהיגים בקהילתם ואף לא טיפחו חלומות עליה? מה עם אותם 80 אחוז מיהודי אורוגואי, או ארגנטינה, או ברזיל, שילדיהם אינם מבקרים בבתי־ספר יהודיים, ההולכים ונטמעים בסביבתם עד שאין שומעים עוד את קולם?

מה דעתך, ישראל?

„אם לא יחזרו בעצמם — יחזירו אותם", פוסק ישראל, בבטחון האופייני לגילו.

אמנם, אין להכחיש, הסביבה החיצונית מושכת מאד. הנוער הדרום־אמריקני הוא בעל אתגרים רבים, הוא אידאליסט ומחפש. הנוער היהודי, כמיטב המסורת, משתתף פעיל בנעשה סביבו, ולא פעם מוליך בראש תנועות מהפכניות. אבל יום אחד כשמתפכחים. כמו שהתפכח אותו „טופאמרוס" יהודי, שדווקא בהיותו בכלא החליט למול את בנו; או מכר אחר, שחבריו לאוניברסיטה ארבו לו בסכינים שבלב קשור אליהם.

„לא אשכח לעולם אותו לילה", מספר ישראל, „שבו שרפו את דגלי ישראל ברחובות מונטווידיאו. וזה במדינה שהיתה ראשונה שהכירה בישראל באו"ם". האנטישמיות עודנה מוסווית, אינה נושאת ראשה בגלוי. אך דווקא הצעירים, המסתובבים בחברת בני־גילם במועדוני ספורט, באוניברסיטאות, חשים בה. פחות רגיש הוא היהודי בן דור־הביניים, אולי משום שהוא מוכן פחות להסיק מסקנות.

מר סיסלר, למשל, טוען כי לא הרגיש באנטישמיות, אלא בזו „הרגילה": „אתה יהודי, אבל טוב". או: „היהודי הזה", סתם כך, בלי רצון מיוחד לפגוע. בטלוויזיה מופיעים תכופות יהודים בתפקידים מבדחים: המשרת הוא יהודי, או בעלה הנלעג של האשה השמנה, המציקה לו.

האם הוא סבור, כי האנטישמיות תחזיר ליהדות את אלה שהרחיקו ממנה?

כן ולא. דור הביניים הוא אבוד. ההורים היו יהודים טובים בארצותיהם. אך משבאו הנה לא מצאו לא רב ולא שוחט. גדלו רחוקים. ביה"ס היהודי השלם הראשון הוקם רק לפני 10 שנים. והיו תירוצים: להיות יהודי זה יקר. לא רק החינוך הפרטי, שלמשפחה עם כמה ילדים קשה לעמוד בו; גם המוהל, הרב, האוכל הכשר, הכל יותר יקר.

יקר אפילו להקבר בבית־עלמין יהודי. בעיירות המרוחקות מן הבירה ניתקו הקשרים בקלות. ישנם יהודים בעלי קרקעות, אחוזות, שאינם באים בשום מגע עם יהודים אחרים. ובכל־זאת, פתאום, הם מתחילים להכיר ביהדותם. לא תמיד יש לכך מניע הגיוני. ילדים שגדלו רחוקים מתעוררים לפתע, מחפשים קשרים. וקיים, כמובן, הפחד מפני נישואי תערובת. הילדים מתבגרים, וההורים רואים לאן הגיעו, עד מה הרחיקו. והם חוזרים.

„והאם הם באמת חוזרים?" שאלתי את עזרא שפיר, נציג מחלקת העליה והקליטה של הסוכנות היהודית באורוגואי. „האם מגיעים למחלקה שלך יהודים, שלא היו להם שום קשרים עם יהדותם?"

„הרבה", משיב עזרא. „ודווקא הם אלמנטים טובים. רובם אנשים שהיו פעילים בתנועות מהפכניות, או במפלגה הקומוניסטית, וכו'. אנשים אלה לעולם אינם באים מתוך סיבות כלכליות, אלא משום שנכוו ביהדותם. חבר לתנועה הטיח בו „יהודי שבמותך", והוא עובר משבר של זהות ושינוי ערכים.

„אנשים אלה, כאשר הם משתכנעים, עוברים כליל למחנה היהודי. ישנם, כמובן, מקרים של סכיזופרניות. ויש שהבנים אינם מוכנים להשלים עם שינוי הדרך הפתאומי, והם מתנגדים לעליה. ואילו בדרך כלל הבנים הם שמושכים את הוריהם".

אני מספרת לעזרא על שיחותי עם שלושת העולים. האמנם התמונה היא כפי שהיא מצטיירת מדבריהם, ולפנינו עליה ציונית טהורה, מתוך מניעים אידיאליסטיים?

עזרא מאשר את כל התשובות שקיבלתי, ואף מוסיף כהנה וכהנה. קשה מאד כיום למכור רכוש באורוגואי, ולא מעטים הם העולים, המשאירים את כל אשר להם. הנה מקרהו של כר כץ, שנן, שקבע תאריך לעליה והחליט לא לזוז ממנו. כאשר ראה, שאינו מצליח למכור את חנותו למועד, מסר אותה במתנה. אביו היה קומוניסט וסבו אף לא מל את בניו. הוא עצמו, הקדיש את כל זמנו ומרצו לארגון שעורי עברית למתעתדים לעלות.

עליה הדרגתית, אשר תלך ותגדל

ביקשתי מעזרא שפיר, המסיים שתי שנות שירות באיזור, לסכם במספרים את ממדי העליה.

בשנת 72 עלו מאורוגואי לבדה 500 איש (מתוך 900 שנרשמו לעליה). מכל דרום־אמריקה עלו באותה שנה 4426 יהודים. ב־1973, מינואר ועד מרס, עלו 176 איש מאורוגואי, ו־881 מארגנטינה.

העליה הדרגתית, והיא גדלת והולכת באורח בולט: בפברואר 73 נפתחו 34 תיקים לעליה. במרס נפתחו 44 תיקים; במאי — 50. ביוני — 94.

האם מסתמנות תנודות ניכרות בעליה לרגל אירועים פוליטיים?

„כן. גדל מספר המתעניינים והנרשמים. אך הוא גדל גם ללא קשר למאורעות".

האם יש נסיגה בגלי העליה?

„לא. העליה גדלה בהתמדה, והיא הלך ותגדל", מאמין עזרא.

ומי הם המועמדים הטובים ביותר, לדעתך, להקלט בארץ (אגב, במצב שאין ירידה באורוגואי)?

עזרא מפתיעני בתשובה שאין לה, לכאורה, שום קשר עם מצב כלכלי ופוליטי. לא עם ציונות ולא עם אידיאלים...

„חפש את האשה", הוא אומר. „במשפחות שבהן האשה משוכנעת בנכונותה לעלות, תתגשם העליה ותצליח. ולא עוד, אלא שלפי החוק הרבני יכולה אשה לדרוש גט מבעלה, אם הוא מסרב לעלות ארצה..."

בעלי רכב
שהם
בעלי לב
המוכנים
להתנדב
להסעת
ילדים
מוגבלים
בתל־אביב
ובחיפה

מתבקשים
לפנות אל:
לשכות המתנדבים

תל־אביב:
רח' החשמונאים 99
טל': 267196, 267193
ימים א' ג' בין 4—6 אחה"צ
ימים ב' ד' בין 10—12 לפנה"צ

חיפה:
המועצה לשרותים סוציאליים
בית רוטשילד, טל': 82749
ימים א' ב' ד' בין 9—11 לפנה"צ

המרכז לשרותי התנדבות

مكان الأصل

רדיו וטלוויזיה לימי החג

יום ד׳

26.9.73 — ערב ראש השנה

7.15 (ב) בחירות 1973
8.05 (א) אנתולוגיה: מוסיקה סקנדינבית שלאצור גריג
10.05 (א) מאחורי הפרטיטה: בקר את המולך: „מתמת קרויצר", מאת בטהובן. השוואת נגינתם של הכנרים הוברמן, חפץ וסיגטי. משתתפים: פרופ׳ עדן פרטוש, פרופ׳ חיים אלכסנדר ומיכל זמורה־כהן
11.15 (צ) פסגת המצעד האמריקני
11.30 (צ) לעולם לא אשכח
12.10 (צ) מהפכה אישית: עם אריה אבנרי
12.30 (צ) אני ושירי
1.05 (צ) דיש עם שיר
1.30 (צ) מי ינצח ומי יפסיד
2.10 (ב) כאן אהוד מנור
3.05 (ב) לי ולך
3.05 (צ) ברכת הרב הראשי לצה״ל תא״ל מרדכי פירון
3.10 (א) תחל שנה וברכותיה
3.10 (צ) ערב שירי משוררים (2)
4.06 (א) פיוטים לחג

שמואל שנאר „השנה שהיתה" (ט.ה.) 8.50

4.07 (ב) שירים וסיפורים לחג
4.30 (א) צלילים מלוא חפניים: עם המלחין בציון אורגד
4.45 (צ) האיש הזה הוא מסוכן: תסכית מתח
5.05 (ב) עונות השנה בשיר ובזמר
5.05 (צ) אני מאהל: לקט אתילים: עם מני פאר
6.05 (א) זוטות מוסיקליות
6.05 (ב) יש לי חג: איהולים ושירים לערב ראש־השנה
6.05 (צ) מסורת מסורת (עד 8)
7.05 (א) יום הדין
7.05 (ה) מנגינות כפיים לשמעון ישראלי
7.50 (א) והיה בתשרי
8.05 (ה) מתרוזת שירים ופזמונים
8.05 (צ) מצעד הנבשלים: שירים שלא האיר להם המזל במצעד העברי
8.06 (א) ניגונים: דפים, דמויות ושירים לחג
9.05 (א) קונצרט ליל־החג: האנסמבל הקאמרי הישראלי: מ. סתר: „ריצ׳רקאר" (בניצוח גארי ברתיני); הינדמית: מוסיקה קמרית מס. 1 (בניצוח ג. ברתיני); מוצארט: קונצ׳רטו לקלרנית, ק. 622 (ידנה אסלינגר, בניצוח ברתיני); נועם שריף: סונטה (בניצוח ברתיני); דבוז׳אק: סרנדה לכלי־קשת (בניצוח אורי סגל)
9.05 (צ) זו היתה השנה המשונה שהיתה
9.06 (ב) כשהיסמין פורח: שירים ורומנסות
9.30 (ב) פינת הג׳אז
10.05 (ב) מסעות לאיי במאה הי״ט
10.05 (צ) מסיבת ריקודים (עד 1)
11.05 (א) 25 שנים למושבי העולים
11.05 (ב) אודם עתיק

הטלוויזיה הכללית

3.00 „חג לי" — תכנית לחג
6.30 קיצור החדשות
6.32 מלחמת העולם הראשונה (24): „בנות הברית ברוסיה" (ערבית)
7.00 לחישה: פרקי שירה מודרנית מפרי עטו של המשורר עבדאל רחמן צידקי
7.05 הכר את ישראל: „הים מים המוות"
7.24 חידון רמזן (ערבית)
7.30 חדשות ועניני היום (ערבית)
8.00 פתיחה לחג
8.10 „בשנה הבאה" — שירים באוירת החג. משתתפים: שלמה ארצי, יהורם גאון, אילן ואילנית, שולה חן, להקת פקוד מרכז, דורית ראובני, מירי אלוני, ושלישית „הנשכות הסהורות".
8.40 חדשות
8.50 „תשל״ג — השנה שהיתה": צוות עתונאים יסכם וינתח את אירועי שנת תשל״ג בעולם היהודי (פרס לישראל). בתכנית: בחירת איש השנה, מאורע השנה, כותרת השנה ועוד. משתתפים: חנה זמר, ישעיהו בן־פורת, אברהם שויצר, ושמואל שניצר
9.40 „מקרה גבולי": על־פי סיפור מאת הנטר ישי. משתתפים: שמואל רודנסקי, איציק רוהמיכוב ואחרים.

יום ה׳

27.9.73 — א׳ דראש השנה

7.16 (ב) זמר זמר לך לחג
8.00 (א, ב) חדשות
8.06 (א) שחרית לחג: באך: קונצ׳רטו ברנדנבורגי מס. 4 (ריינהולד בארשה — כנור, ק. רדל וה. מייסן — חלילים); פרוקופייב: „לויטננט קיז׳ה"; בוסקוביץ׳: סויטה
8.09 (ב) תנו לכמש יד
8.55 (ב) לאן נטייל בחג
9.00 (א, ב) חדשות
9.05 (א) מדע והומניזם. משתתפים: פרופ׳ אפרים קציר ורקטע מדבריו של פרופ׳ אהרן קציר ז״ל
9.40 (א) מוסיקה קמרית, עם חמישית כלי־נשיפה מכתכת: „שיר של יושבי קרנות": א. האריס: „4 מצבי רוח"; פדל: סונטה מס. 22; צ׳יסם: סקרצו
10.00 (א, ב) חדשות
10.05 (א) 25 שנה למושבי העולים
10.05 (ב) מצעד הפזמונים
11.00 (א, ב, צ) חדשות

מירי אלוני — „שירי נעמי שמר" (ט.ה.) 8.40

11.05 (צ) סנדוויץ׳: מערכונים ופזמונים לחג (עד שעה 1)
מיצירות פאול בן־חיים: „תרועה לישראל"; „מחול וקריאה"; פסטוראלה לקלרנית ולתזמורת (סולן: יונה אטלינגר); „לתמונת אמי"; „מראות ישראל"
12.00 (א, ב, צ) חדשות
12.05 (א) דו־שיח בין נגיד בנק ישראל לשעבר דוד הורוביץ ויצחק טאוב
1.00 (א, ב, צ) חדשות
1.05 (א) קונצרט צהרי־חג: ג׳מיניאני: קונצ׳רטו־גרוסו; צ׳ירקובסקי: קונצ׳רטו מס. 1 לפסנתר ולתזמורת (סולן: גארי גרפמן); וולף־פרארי: אינטרמצו ומחול נאפוליטני מתוך „יהלומי המדונה"
1.05 (ב) משירי מנוס הדג׳ידאקיס
1.05 (צ) תסכית רדיו
1.40 (ב) פרקי חזנות
2.00 (א, ב, צ) חדשות
3.00 (ב, צ) חדשות
3.05 (צ) אמנים בהופעות פומביות לפני חיילים
4.00 (ב, צ) חדשות
4.05 (ב) ירושלים באומר וצליל
5.00 (א, ב, צ) חדשות
5.05 (ב) „החיים האשה הסנדלר"
5.05 (צ) דיש עם שיר מילדים
6.00 (א, ב, צ) חדשות
6.05 (א) מיכאל מאיסקי (צ׳לו), ואלרי מאיסקי (צ׳מבלו) מנגנים: באך: סונטה בסול מינור לצ׳לו ולצ׳מבלו
6.05 (ב) היו לילות: מ. זעירא
6.05 (צ) ראש השנה שלי: סיפורים אישיים מסביב ומצרים
6.40 (א) שירים ביידיש
7.00 (א, ה, צ) חדשות
7.05 (א) מה גילו החפירות הארכיאולוגיות בשטחים
7.05 (ה) ריי קוניף
7.05 (צ) „בישואין נוסח גירושין": עם רבקה מיכאלי ויוסי בנאי
8.00 (א, ה, צ) חדשות
8.05 (ה) מתרוזת שירים ופזמונים
8.05 (צ) חג שמח: עם מני פאר ודיטל צמית (עד שעה 10)
8.06 (א) מוסיקה קלה מאת מלחינים ישראליים
9.00 (א, ב, צ) חדשות
9.05 (א) קונצרט לערב־חג: הפילהרמונית הישראלית: עדן פרטוש: „דמויות" (בניצוח א. דזוראטי); בטהובן: קונצ׳רטו מס. 5 לפסנתר ולתזמורת (סולן: ראדו לופו, בניצוח אישטוואן קרטס); ראוול: „דפניס וכלואה".
10.00 (א, ב, צ) חדשות
10.05 (ב) קסת ואפרכסת
10.05 (צ) הלילה: עם יוסף לפיד
11.00 (א, ב, צ) חדשות
11.05 (א) סיכום השנה: המזה״ת
11.05 (ב) אני שלך ואת שלי
11.05 (צ) שיחתו של יצחק ליבני
12.00 (א, ב, צ) חדשות
00.05 (צ) שיחת חצות: י. בכר
00.10 (א) רגע של שיר
01.00 (ב) חדשות

הטלוויזיה הכללית

6.30 קיצור החדשות (ערבית)
6.32 פרטים מבוירים
6.40 יש לי שאלה (ערבית)
7.24 חידון רמאדן (ערבית)
7.30 חדשות ועניני היום (ערבית)
8.00 „הספור המצולם"
8.30 חדשות
8.40 „שירי נעמי שמר", סולנים: מירי אלוני ודני גרנות
9.30 „ימים טובים" — ישראל בשנת 2000. משדר הכנסה לכבוד על ההתפתחויות האפשריות בכמה לטחים של הטכנולוגיה בישראל
10.20 „שלמה" — מאת ארנסט בלוך, בבצוע מיכאל מאיסקי (צ׳לו) והתזמורת הסימפונית של רשות השידור.
10.50 פסוקו של יום וחדשות

יום ו׳

28.9.73 — ב׳ דראש השנה

7.06 (ב) חדשות
7.16 (ב) זמר זמר לך לחג
8.00 (א, ב) חדשות
8.06 (א) שחרית לחג: ויולאדי: „סתיו" מתוך „עונות השנה"; מוצארט: קונצ׳רטו בדו־מז׳ור לחליל ולנבל, ק. 299; דביוסי: סויטה זעירה
8.09 (ב) תנו לשמש יד
8.55 (ב) לאן נטייל בחג
9.00 (א, ב) חדשות
9.05 (א) מדע והומניזם: עם פרופ׳ צבי יעבץ
9.35 (א) רסיטל: דוד בר־אילן (פסנתר): ובר: סונטה מס. 2 בלה־במול מז׳ור; ליסט: נוקטורן „לאחר הלוזי"
10.00 (א, ב) חדשות
10.05 (א) „מכתבים כנסיעה מדרמוד", מאת לאה גולדברג.
10.05 (ב) דו רה מי עוד: עם צילה דגן, שלמה ארצי וחגן יובל
11.00 (א, ב, צ) חדשות
11.05 (ב) תשל״ג על במת הבידור

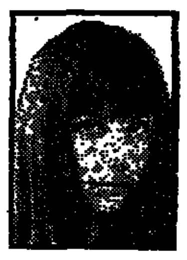
צילה דגן — „דו רה מי עוד" (ב) 10.05

11.05 (צ) תשליגר: מצעד הפזמונים העבריים השנתי
11.06 (א) „מותו של הבלי", אורטוריה מאת לאונרד ליאו
12.00 (א, ב, צ) חדשות
12.05 (א) חשבון נפש
1.00 (א, ב, צ) חדשות
1.05 (א) המשוגעים לדבר
1.05 (ב) לקט משיריו של שארל אזנבור
1.40 (ב) פרקי חזנות
2.00 (א, ב, צ) חדשות
3.00 (ב, צ) חדשות
3.05 (צ) הפטרה לרה״ש
3.08 (צ) על נושא אחד
4.00 (ב, צ) חדשות
4.05 (ב) לקט מנגינות ושירים רוסיים, חלקם בלבוש עברי
4.05 (צ) מצעד המרגנית
5.00 (א, ב, צ) חדשות
5.05 (ב) שעה שכולה ספורט
5.05 (צ) עולם של צמתונים
5.06 (א) מוסיקה קלאסית כבקשתך: מוצארט: הפתיחה „חליל הקסם"; דבוז׳אק: סימפוניה מס. 9
6.00 (א, ב, צ) חדשות
6.05 (א) מה נשמע
6.05 (ב) אוכף ורסן הגדת המערב הפרוע. מוגש בפי יוסי בנאי
6.05 (צ) מגזין לעניני צבא
6.30 (א) שבועון לספרות
6.45 (צ) מסורת, מסורת
7.00 (א, ה, צ) חדשות
7.05 (א) הטור השבועי
7.05 (ה) „שלמה המלך ושלמי הסנדלר"
7.05 (צ) יום השישי הקצר
8.00 (א, ה, צ) חדשות
8.05 (ה) תווים מעורבים
8.05 (צ) היו לילות: עם יעקב אורלנד
8.06 (א) ניגונים: דפים, דמויות
9.00 (א, ב, צ) חדשות
9.05 (א) קונצרט ליל־שבת מוסיקה קמרית: פרסל: שאקון (התזמורת הקמרית האנגלית, בניצוח בנג׳מין בריטן); שוברט: שלישיה מס. 2 לפסנתר, כנור וצ׳לו אופ. 100 (שלישיית טריאסטה); בטהובן: שביעיה אופ. 20
9.05 (ב) מאחורי הפרטיטה: דיון על חרם הגרמנים במוסיקה
9.05 (צ) סוכריות מפולפלות
10.00 (א, ב, צ) חדשות
10.05 (ב) אני עיסה לי מנגינות
10.05 (צ) שירים כלבבי: עם גבי צפרוני
11.00 (א, ב, צ) חדשות
11.05 (א) סיפורדיו: „צפור מארץ ישראל", מאת ש״י עגנון.
11.05 (ב) ילקוט דרכים עם צ׳ארלי
11.05 (צ) כבחורדיו
11.35 (א) צלילים שאהבתי
12.00 (א, ב, צ) חדשות
00.05 (צ) שיחת חצות עם פרופ׳ קולפשטיין
00.10 (ב) לילה של כוכבים
01.00 (ב) חדשות

הטלוויזיה הכללית

6.00 קיצור החדשות (ערבית)
6.02 סרט עלילתי (ערבית)
7.39 חידון רמאדן (ערבית)
7.45 חדשות (ערבית)
8.05 שיר שבת
8.10 השבוע יובן אירועים
9.00 „שירים שאהבנו": משתתפים: שלמה ארצי, בירי אלוני, בתי כספי, האחים והאחיות, רותי גבון, להקת „אל תקרא לי שחור", העבטות ההבהורות, ברנס פרעבני, להקת „בתרה", גידי גוב, גבי שושן, להקת שריון והבריח פיק
10.00 סרט קילנוע: „בני קיני למל" — סרט ישראלי בהפקת תפות מייק בורשטיין, אהרן מסקין, אליזבע מיכאלי, מיכאל רודנסקי, רפאל לקצקין, דרבון אוניקובסקי ואחרים
11.30 פסוקים לשבת וחדשות

קבל את החגים
בשבידיך ספרים
היאים לימים נוראים

סיפור חייו של
דמות נדירה —
הרב אריה לוין זצ״ל

איש צדיק היה

מאת שמחה רז

המחיר ‎-.18 ל״י

יין ישן — ערב לחיכנ
של תלמידחכם בימי חג
קח לביתך את הספר

מאוצרנו הישן

מאת יאושזון

המחיר ‎-.10 ל״י

סידרה בת שלושה מחזורים
שהודפסה בעיר האבות — חברון
לראש השנה ✶ יום כיפור
✶ שלוש רגלים

מחזור חברון

ערוך לפי מנהגי הספרדים בארץ
ובתפוצות על פי המחזור של הרב
ישראל קוסטא זצ״ל
מחזור יחיד ‎-.8 ל״י
3 מחזורים ביחד ‎-.20 ל״י

אוצר בלום בקנקן נאה
אמרות חכמים כתובים בכתב אמן
מתנה נאה לחג

פרקי אבות

המחיר ‎-.20 ל״י

להשיג בחנויות הספרים
או ישירות באמצעות תלוש זה

ספרית מעריב

לכבוד
ספרית מעריב ת.ד. 20208 תל־אביב

א.נ.,
אבקש לשלוח אלי את הספרים הבאים:

☐ איש צדיק היה ☐ מחזור לראש השנה
☐ מאוצרנו הישן ☐ מחזור ליום כפור
☐ פרקי אבות ☐ מחזור לשלוש רגלים

מצ״ב המחאה מס. .... משוכה על בנק ....
ע״ש .... שם .... ת.ז. ....
כתובת ....
תאריך .... חתימה ....

הודעה
למורים בבתי הספר היסודיים:
המהדורה הראשונה של
מישור החוף התיכון והדרומי
מאת רינה הברון
אזלה
מהדורה שניה נמצאת בהכנה
ותופיע בקרוב.

„...התפעלתי מצורתו הנאה של הספר. השקעתם מאמצים רבים בחומר וברוח ויצאה מלאכה מושלמת. אם אני מתחיל להיזכר בספרי הלימוד בגיאוגרפיה שיצאו בישראל, דומני שזהו כאן הספר הראשון, המקדיש תשומת לב הן לעריכת החומר לפי תכניה והלימוד והדרשות, אך גם מגיש את החומר בצורה דידקטית מעולה (המפות המיוחדות מודפסות על נייר שקוף, שאפשר להתחביב בהן על גבי יתר המפות שבספר): החומר ואיורי הרב המעולה, בניית הספר כספר עבודה עצמית ולא ספר קריאה..."
(מתוך מכתבו של פרופ׳ דב ניר
מהאוניברסיטה העברית)

הוצאת: עם עובד
רח׳ מאז״ה 22 ת״א כל חנות הכבלה.

CHANPER, Ltd.
„COSPAR"
Cosmetics Parfumery Aerosol Products ★
Tel-Aviv 60 Levinsky St. Tel. 824850

● אינטימי
● מרענן
● כדאורנט
★ Ambrée Royal
★ Lavande
★ Noblesse
★ Tabaco
★ Cuire de Russie
● BOLERO
● VENDOME
● HAIR SPRAY
● BODY DEODORANT
ללקוחותינו וידידינו שנה טובה ומבורכת

מטענים בע״מ
חברה להובלת משאות

מאחלת לציבור לקוחותיה, ספקיה
ולכל בית ישראל
שנה טובה
שנת שגשוג ושלום

ערה״ש תשל״ד

למכירה במרכז פתח־תקוה
חנות חומרי בנין
קאין ושות׳ — טלפון 911449

SONY
בן יהודה 8 תל־אביב
זול יותר

מעריב שנה

שמואל שניצר

הרהורים של יום־זכרון

לחיים - תשל"ד

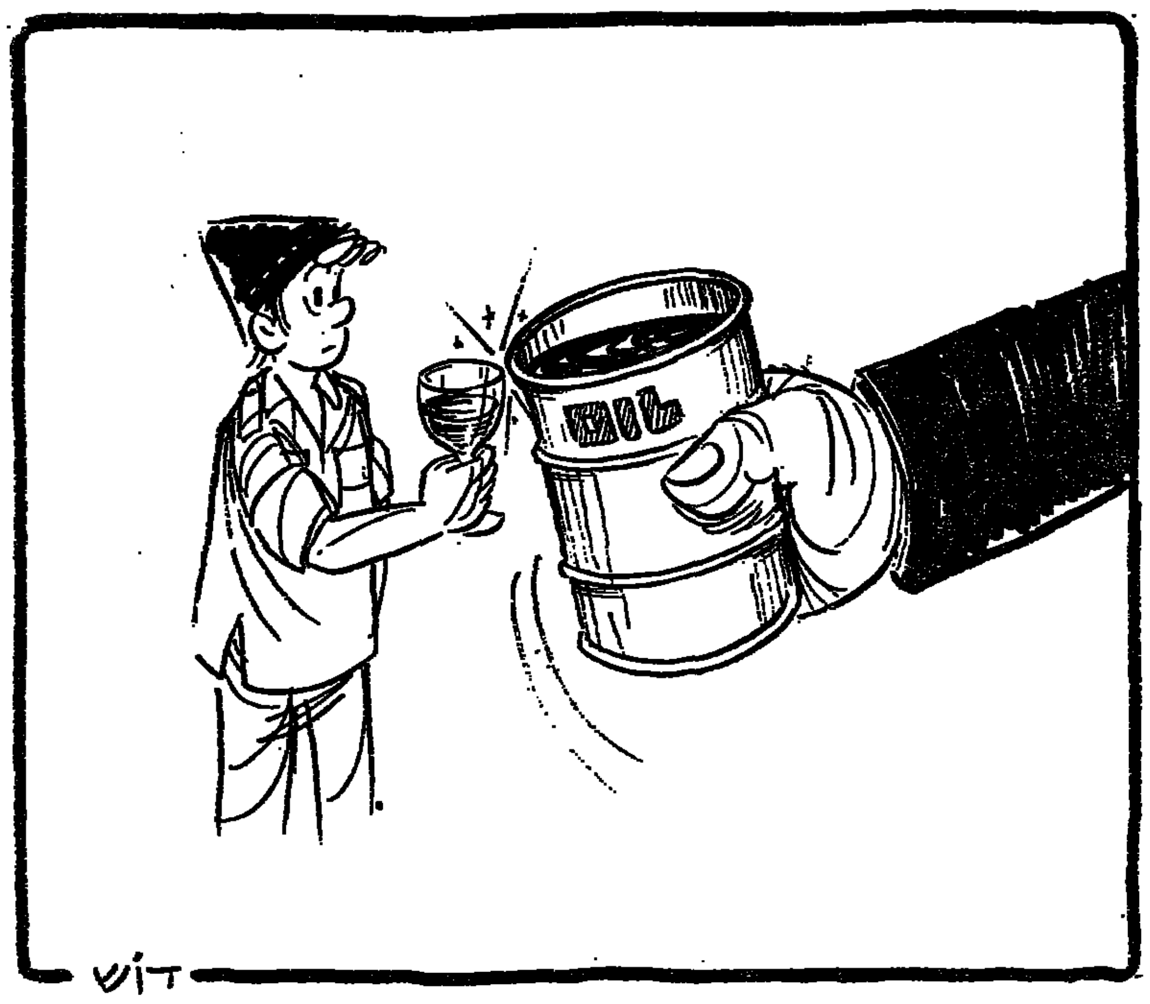

דוש

משה ז"ק

ראש השנה ליוזמות

פיליפ בן (ניו־יורק)

תורת־הדושיח של קיסינג'ר

דוד גלעדי

על „עיירה" אחת שבשולי הכרך

המולת ורועשת הארץ ואינה פוסקת מלהיות פעילה גם בלילה ובוודאי ביום. והפעלתנות הדקודה הזאת משנה את פניה בקצב מהיר, ומי שהכיר אותה אתמול, לפני חמש שנים, לא יכירנה היום.

ואנו לא כוהים עוד את תוהיה וגם לא את עצמנו ולפעמים שואלים את עצמנו, מי אנחנו בעצם, מי הם הגרים בבית השכן, בדלת שממול.

כי הומה ורועשת הארץ ואומרת יומם ולילה, הב, הב, עוד ועוד.
היא כמו בעל-חי מעלה גרה עם ביתבליעה 'אוטומטי' הנוגס ובולע, נוגס ובולע ואינו משהפש בשיניים טוחנות, כדי להרהר תוך כדי כך על מעגל הקסמים של הבריאה, על נצחיות החומר העשויה צבת־בצבת עם נצחיות הרוח.

ואין אתגעגעות, כי אין הזמן פנוי להן. אין 'האדם מישראל' מתפנה להן. ל'הומו איזראליס' יש עיסוקים אחרים בזמן הזה, העומדים בסימן של הסוף האכול, הסוף הרבה נכסים, הסוף והתעשר.

ואם הלוה כוהה עליו את ימיו האדורכים, הרי אי־השקט שהוא רגיל בו, דוחפו, כדי ליטול את רכבו ולרוץ, לרוץ לפיקניקים, לטיולים, למיפגשי לילה ובלבד שלא להישאר עם עצמו.

הרי עלול להתגלות לו, כי חללו מבפנים ריק, והוא שרוי בתוך ביתו כמו בתוך מדבר. וגם כל אלה הנמצאים אתו, אשתו וילדיו והשכנים מסביב, שרויים אתו בתוך מדבר.

לא נכיר עוד את ימי החול ואת ימי החג שלנו. שבת ויום־טוב הפכו סף הכל לימי שבתון, משמע, לימים שבהם גלגלי המכונות פסקו מלסובב, בתי מלאכה וחנויות סגורים. אך סגורים בהם גם הלבבות ואין מי ומה שיפתח אותם.

*

אני מזדמן לפעמים בימי שבת לאחת השכונות הדתיות הגובלת בכביש ההומה ביותר של תל־אביב. תנועת המכוניות אינה פוסקת בכביש זה גם בימי שבתון, אבל שכונה זו כמו לא יודעת ולא שומעת ורק שלט הציבה להזהיר, לא לעבור בכלי־רכב בתחומית באותם ימים.

גם בימי חול, כשאני מזדמן לשם, יש בי קנאה כלפי השכונה ויושביה, קנאה טובה. לפעמים מתחשק לי לומר עליהם, „מה טובו אהליך". כאילו היו כאן בארץ אחרת ולא בארצנו הפעלתנית. מיעוט כלי הרכב החונים ליד הבתים ביום או בלילה מעיד, כי יושבי המקום לבם נתון לערכי אנוש אחרים ולא לנכסים ארציים.

מאן־דהוא ממיודעי המתגורר בשולי השכונה קורא לה „העיירה". ולא רק משום הסבר החיצוני שלה, הכיפה המגבעות שעל ראשי הגברים והנערים. בשקט השורר כאן שומעים היטב את הקולות האנושיים שרעש ארצנו והממוכנת אינו מבליעם, התנוהים ונשותיהם חייכניים ואין בהם עצבנות; כולם מכירים זה את זה וכולם כמו משפחה אחת.

אין דוחק וצפיפות, אין צעקות ואווירה של אלימות — ואם שומעים קולות בלתי רגילים, הרי הם של הלימוד והתפילה בשני בתי־הכנסת עם ארבעה־חמישה מניינים המתפללים במקביל, בדיוסה עליונה ותחתונה, בפלדש ובהיכל.

זוהי גם „עיירה" בכל אווירתה במה שקוראים „יחסי אנוש" בלשוננו המודרנית; באופן שבשים משוחחות על המרפסות או כפי שצורכות נשים צעירות את מיפגשיהן כשעגלות־התינוקות לפניהן.
גם מישחקי הילדים שונים הם כאן. ואם תראה ישישים בעלי זקנים ופיאות משרכים דרכם יחד או גברים צעירים מטיילים בשעת בין־ערביים, הרי הליכתם היא בנחת ושיחתם בלתי בהולה — ואין זה אלא שבאביי־ורבא הם עוסקים, כי רק עכשיו יצאו משיעור בתלמוד.

„העיירה" — יש מי שזוכר אותה בגעגועים ואילו לרובנו היא הפכה למושג של גנאי, של התגלמות ה„גלות".

והרי אנו כה מפוכחים וכה חכמים, הישגינו כה מרובים והתעלותנו כה גדולה! את 'העיירה' השארנו הרחק מאחורינו כמשהו מפגר שאנו דוחקים אותו לתוך השיכחה, בהתקדמותנו הזוהרת, הרועשת, מטריפת האוזניים והלב.

*

אך נדמה — וכך נדמה ביחוד בימי חג, ערב ראש־השנה ויום־כיפורים — כי אם יש עוד אוצר בלום שממנו אנו יכולים לשאוב השראה, קצת שאר־רוח, קצת נשמה יתרה, לחנים להפרות בהם את הנשמה, קולות שעוד מסוגלים להציאנו משיתוק הגוף והנפש שכל המכוניות ההדהרות גורמות — הרי הוא מצוי בתוך „שמורות טבע" אלה, שבשולי הכבישים ההומים. הם נותרו לנו להעיד, כי אם ה„הומו איזראליס" רוצה, הוא מסוגל להתגבר על פיתויי כל מיקסמי השוא של הב־הב שאושר אין עמם. ורק בדבר שמכה יש עמם.

על כן המו מעי — ל'עיירה'. אותה אזכור ערב יום־הזכרון.

על קפה הפוך

מציגים את מרעמדינו

(מתוך „משתה היין של ארמילוס השבעה־עשר, מלך פיליפי)

ראה אותו בכך מאסטר פ י פ
מסנס־בו,
שמאה לצ־יין עורכים בלבו
נשפי־חשק. זנב מול זנב,
נצנצו כביכול מעיניו.

קם, עשה שתי ידיו בפונדק
כשפופרת
וקראם, הציגם שם, בזה אחר זה:
„הקפוד!"
„הנימה!"
„החתול הפרא!"
„הסוס!"
„החזיר!"
„השועל הרזה!"

והמשיך: (בעקבות הפזמון „אח, בריס!
שנים־עשר־אלף־זנבות־עכברים...):
„הנה הוא בא מארץ ול
יפה, גבוה, מנוול!
הנה הוא בא מארץ טס,
נכבד, שבע, מטומטם!
הנה הוא בא מארץ לס,
חכם בלילה, קוף מושלם!

שאלוהו אם שם עין בצורת גביע.
„הן, יכנס", חשיב, „הרוח באביה!
את הימנית — ואז שניה־בה־שמתי
גם 'תשמאלית, לפני שנתבסמתי!"

בכך לגם לגימה וחיש קל,
חזר לחרז ולפרז במשקל:
„הנה הוא בא מארץ לאי,
זהיר, מתורמתון, כילי!
הנה הוא בא מארץ שון,
נואם, מטיף, עלג־לשון!
הנה הוא בא מארץ מור,
תמים, ישר, שוטה גמור!"

הגביהו לו עוד חמת. „כד לפה!
החרש, אומרים לך, בחור יפה!
די לחכימא,
ככתוב, בלגימא..."
אך הוא נפנף להם כוסו: „צאו, הגביהו
לבא אחריו! זה שמזגתם —
כבר בי הוא!"

כאן הרים את גביעו וקרא
פתאום הס!
ויה,
ויטה,
וריטס!
הא, רוח ממרום, עלי!
פרשי כנפיך, אשר קלו,
ביום הלל־כל־הזגלים,
על כל הנמושות הללו!"

כאשר חי המלך...

במוסף לדברי ספרות, בשירה של זלדה, „כאשר חי המלך", בעמוד ד' — נשמטה השורה הראשונה: כאשר חי ה־מלך.
בשירו של שלמה טנאי — השורה ה־13 מלמעלה — לעתיד, במקום עת — הוא שמו של שיר חדש, ויש לקוראה כמותרה.

מאמריהם של פרופסור דניאל פרידמן ושל עפרה אליגון — וכן זכרונות נגיב — יתפרסמו בגליון הבא של „מעריב של שבת".

תפסתי כפי יכולתי

אין הרגשה נעלה וממלכתית יותר מאשר לקנות את שני בניך המוצלחים ולנסוע אתם לתחרות של היאבקות חופשית CATCH בין ענקים בלתי־מנוצחים ממוצא שמי. ואמנם, כבר בקצה העיר חשנו בחשיבות המאורע, כאשר הנהגים עגסטו טולש ההחילו צועקים אלינו דרך החלון: „לא כדאי לכם, אין כבר כרטיסים!" בת צחוק גברית של עליונות ריחפה על שפתינו, שכן הזמנות יקרות־מציאות חמו להן בכיסנו, שלושה מקומות ריאליים בהיכל הספורט שביד אליהו הנביא. קיבלתי אותן מן הרב המתאבק רפאל הלפרין באופן אישי.

— אבא — שאל אותי עמיר, הג'ינג'י בבני — איזה אלוף הוא?

— כללי — ענותי — אלוף עולם כללי.

בכורי רפי הכך בביטוי CATCH-AS-CATCH-CAN, ושאל אם באמת מותר הכל במאבק מירבי זה? הבטחתי לו, שמותר להשתמש בכל האמצעים.

— גם בפטיש?

— עד חמישה קילוגרמים...

היה איפוא מתח במכונית. גם מרוצה לה היה מתח, כיוון שכל מקורות התנועה היו תפוסים כפי יכולתם על גבולות ציר לוד—רמלה. את עמיר העסיקה השאלה הגורלית: מי ינצח, איש־אלוקים הלפרין או הענק הירדני אבו ענתר (וייסברגר)? הסיכויים נראו שקולים: אמנם הערבי שמן מאד, אבל הלפרין כועס יותר. לי באופן אישי היתה כל הזמן ההרגשה העמומה שהצדק, זאת אומרת הלפרין בכל זאת ינצח. תגידו טלפתיה? כוח נבואי? יתכן.

אבל למה לדבר הרבה כל כך, והרי עוד מעט נראה את קרב המאה.

*

כאשר יצאנו מן הפריווס שלנו בגבולות אבו־כביר ופתחנו בצעדת 30 הדקות לעבר ההיכל, כבר ידענו, שעדים אנחנו לתנועה ההמונית הגדולה ביותר מאז הכרזת המדינה הנמהרת ב־1948. בעוד תלונות האיצטדיון רעדו כשאגת עשרת אלפים הצופים המאושרים, שהצליחו לפרוץ דרך פנימה, הרי בחוץ באבקו בקלגסי ההיכל שנים־עשר שבטי ישראל, זקנים נשים וטף. על שערי הברזל היו תלויים אשכולות של כותרי־הספורט שואפי־הכניסה, מבכור פרעה ועד בכור השפחה אחרי הריחיים וכל מיני שמגדירים אחרים. אב נלחם בבנו, אח באח, גיס בגיס. פה הודקר מצל ההמון ראשו של סוס בודד, שהיה שייך פעם לאיזה שוטר. שם ניסה קומץ יא־הביביסטים לבושי טריקו של OHIO UNIVERSITY את המודגים, והתמונה התוססת כולה הזכירה את כיבוש קונסטנטינופול בידי חילות השולטן, רק שכאן היו פחות תורכים והאוירה היתה רגועה יותר.

— אתה רואה, בני — הערתי לרפי — זה מה שנקרא קצ'קצ'יקן.

עמדנו מול שער 9 שהיה רשום על הזמנותינו. הגשר היה מודד. בפנים, בזירה, כבר נשחטו נמושות־הענק הראשונים המפגינים תרגילי־הריחות־זכות לפני המנה העיקרית. הרגשתי שכוחות בלתי־ידועים עד כה נבוכים בתוך גופי השברירי: „שמור על הקטן!", זרקתי לרפי, „אחרי!". אני מבוצא מלעיל, כיווע, ויש לי משקפים, אבל אם יש צורך בכך, אני בהולם על־הכיפאק. פרפקתי שביל בתוך ההמון הסואן כמו טור מסוריין של גורודים, דרסתי מספר גורילות, מרחתי קאניבלים אין־ספור, ודומה כגמותי נפש גם ערבי אחד עם קפטאלע. הגענו עד לפער באפיסת כוחות, אך מאוסדים. מולנו התייצבה חסימת הסדרנים הצהובים וכח משטרתי מחוזק.

— בבקשה! — נפנפתי בהזמנותי בצהלה — יש לנו כרטיסים!

— הסתלק מפה! — דחף אותי הגידה סדרן ענק ועיניו מתגלגלות בדם נקי.

— יש לי כרטיסים — ציינתי.

קיבלתי סטירת לחי, שראיתי את הפלנטריום ברמת־אביב.

— לא עכשיו! — צרחו שומרי הסף, ולחצו אותי בחוזה, כשנפם הגמלונית מכסה את פרצופי מאוזן אל אוזן.

— אדוני הקצין — פניתי אל סמל־המשטרה ברגע שפי התפנה — מה יעשה אדם שיש לו כרטיסים?

— פ ר א ח!

האלה של הסמל ירדה על ראשי בחבטה עמומה. מאחורי דחפו אותי התורכים הצעירים, ומולי הטעינו הסדרנים את תותחי ההיכל. הבטתי אחורה: היכן ילדי? הם נעלמו מתחת לרגלי האספסוף? טוב, אז אכנס לבדי. נלחמתי כפנתר לבן פצוע, אך צדיעתם המספרית של הקלגסים נתנה את אותותיה: תוך שניות מצאתי את עצמי סרוח על המדרכה וגובה. סגן־ניצב של משטרת יפו הציל אותי מן הגמז הבטוח:

— הכרטיסים שלך אינם בתוקף
— העיר לי והוציא אותי מכלל סכנה — ועכשיו הביתה!

הבהרתי לו, שקיבלתי את ההזמנות מאלוף העולם בעצמו, ועל כן השיב הקצין, שעל זה עוד נדבר. ניכר היה, שהוא שוקל לעצור אותי, אך לבסוף, מחמת חוסר־זמן, החליט לא לקחת שבויים. ילדי מצאו אותי מלקק את פצעי תחת משמר כבד, ומיד התחילו ליילל, שאבא אבא, תקנה לנו תירס! סגן הניצב בדק מחדש את הזמנותי בטרם החזירים אותן סופית, ושאל באור פנים שמא אני קרובו של הסופר? עניתי לו שאני הסופר עצמו, ועל כן התקרר האיש וירק לי:

— שבו בצד! אולי אסדר לכם כניסה אחר כך...

הקצין הלך תוך כדי אזעקת תגבורות מתמדת דרך הווקי־טוקי שלו. התיישבתי על מעקה האבן ליד שער 9, מלא סרעפים כרימון. לולא ידעתי, שכל הכנסות הערב מוקדשות לצרכי צדקה וזה יעקב, ממש הייתי כועס על הלפרין. זה לא יפה להזמין עהר גאי חשוב על בניו בהזמנות מזוייפות, נכון? לוכדי את האבה, החזקתי קצת את האצבע, שאבו ענתר (וייסברגר) יפרק לו בהזדמנות לפחות אוזן אחת בצד. אולם מן השאגות שבקעו מן ההיכל הבנתי, שלעת עתה רק הרעפים והשופטים בשברים.

*

יש לך כרטיס?
בכל חמש שניות שאלוני שאלה זו. שנים, נוער עבריין, עומדים לפני וכמעט בוכים: באו מראשון ברגל כדי לראות את התאנטאריים ונשארו בחוץ. מישהו מוכן לתת את האפניים שלו תמורת כרטיס בודד, סבגאלי מגודל מציע את עצמו כעבד בשביל כניסה. המחיר הכמוצע התייצב סביב מאה ל"י בשביל קרב המאה, שנעשה לקראת הסגירה גם קרב המאה והחמישים...

לפתע הכל רצים כלאי תקוות לעבר שער 5: גדוד של יא־חביביסטים עקר שם את עמוד־החשמל ומסתערים בו על שער־הברזל. כל הסביבה רועדת מן הרעמים. השוטרים מתחילים לגשוף. הרצל חלם על דברים כאלה.

— הם לא גודלים — מציץ בבוז גלוי גבר אחד שקט ובלונד, ומתיישב לידי — מה הם מוצאים בקרקס הזה?

האיש נשאר במקום אך ורק מפני שסגרו את מכוניתו מן הצד ומלמעלה. כולו תרעומת על הירידה התרבותית בארצנו. הכל מבויים, הוא טוען, בושה וחרפה. מציע 175 לירות בעד כרטיס. בני מכרסמים את התירס השלישי תוך רגשות מעורבים כלפי אביהם. מישהו מצמיד טראנזיסטור לאוזנו: אולי יקרה נס וישדרו משהו. סגן הניצב בעל לב־הזהב מקיף שוב את האיצטדיון, ומנפנף לנו:

— עוד לא, לחכות!

כבר עברה שעה ומשהו והכצור נמשך. אל חומות ההיכל הרצבו סולמות ועלה בהם נוער חלוצי כואג, בעוד השומרים שופכים מלמעלה זפת רותחת על ראשם. זקן בודד מרזה אלינו, ומתעניין, מה יש בפנים?

— תחרות נבל בינלאומית — ענה רפי באדיבות עם התירס הרביעי ביד.

הזקן מיצך בכתפיו: זה כל כך חשוב? אני כשלעצמי הולך ומצטמק על המעקה לאור התיוור של הירח. הרעש הגובר מבפנים רומז, שהקהל מתקרב לאורגאזם, הלפרין מוכיח להמונים, מה מסוגלות להולל יראת־השמים פלוס דיאטה. הוא כבר לפת בין שוקיו בתפישת־מלקחיים כפולה את ראשו של וייסברגר, והזבנג ההיסטורי בדרך. דמותו האצילה של סגן־הניצב הולכת ומתרחקת בעלטת הליל, כשבכיסו שלושת הכרטיסים שלי בלי כניסה. חרבון מוחלט. בני אינם מדברים עוד אתי, כל מאודם אומר זה־אבא־זה. תרועות והמון שיכור הניצחון מלווה אותנו עד לכה שנשאר מן המכונית שלי. קול אורלובין קורא הצות. חוזרים הביתה עייפים, סחוטים, אך מזוככים לגמרי, האלאס.

*

בבוקר מצלצל הטלפון. סגן־הניצב ביתו:

— מצטער לבסור לך — אומר — שנפלה אמש אי־הבנה. הכרטיסים שלך היו דווקא בסדר.

שתקתי.

— בדקתי — כך סגן הניצב — הטעות שלי. שנה טובה.

כך זה קרה, מלה במלה. חכמכת.

אפרים קישון

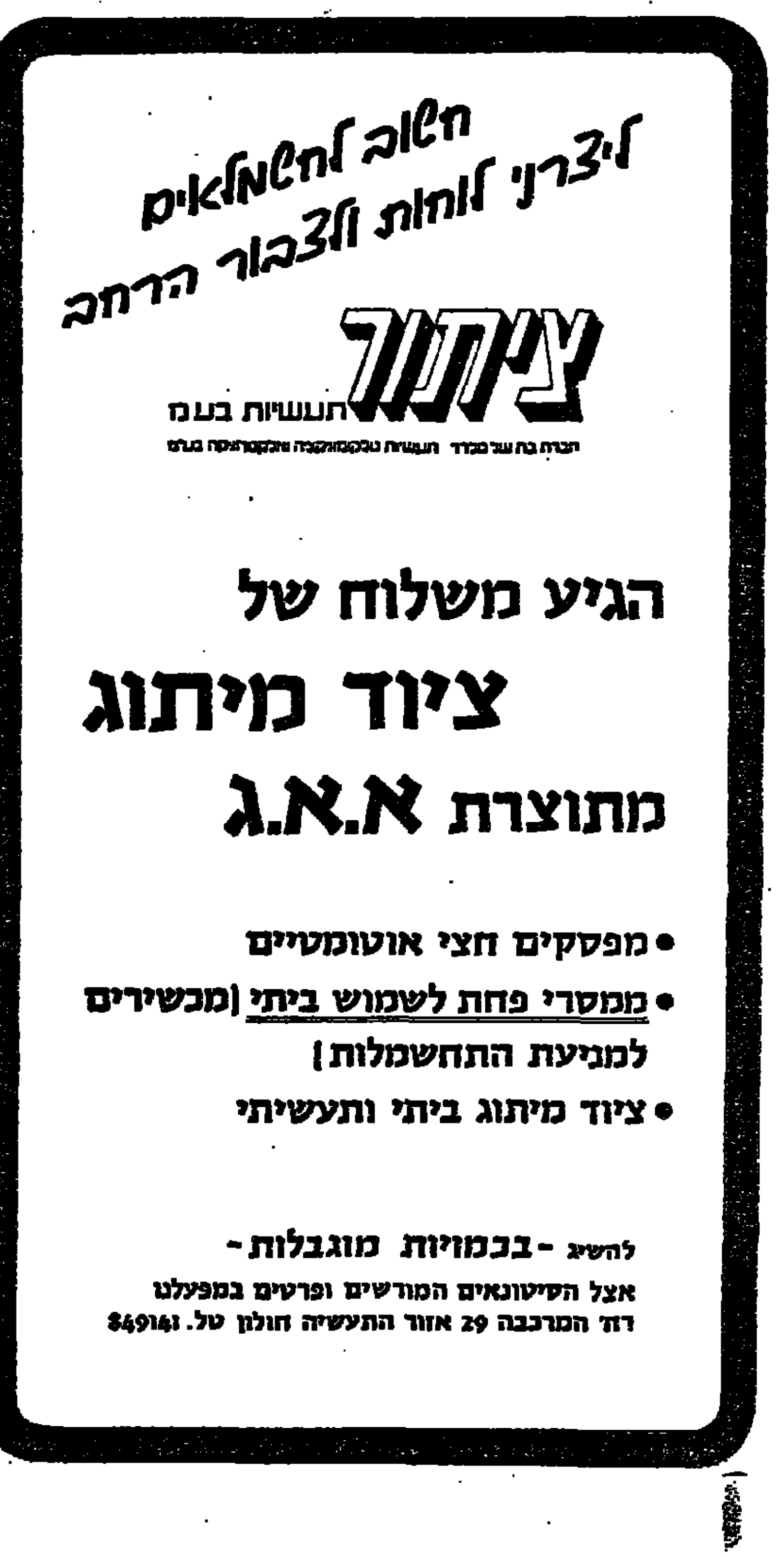

מנחם בגין

הליכוד, והתחלת סופי הפוליטי

א.

יש כתבים, או פרשנים, מפלגתיים, אשר קיבלו את הליכוד בתגובות מעורבות. אם מותר לומר כך, אם שמחו עליו בעצבות. הכי־ נים האלה הסיפו, בראשית ובסופו, לשמירת עקרו־ נות, לויושר ציבורי ולגיבוש כוח אלטרנטיבי למערך. בז־ את התביעה השלישית נראה להם הליכוד לרצוי. אבל... מדוע עזב גח"ל את הממשלה בשנת 1970?

לצורה, התשובה היא פשוטה ביותר. גח"ל, בבואו אל ציבור הבוחרים ב־1969, התחייב בפני בקיום ... של העם היהודי לארץ ישראל, שלילת כל הצעה, או תכנית, שמצאתן חלוקה בחדש של ארץ ישראל המערבית. באוגוסט 1970, חייבה הממשלה, בכפורש ובמישרין, ... לחלק את הארץ — בהיגיה דברים כאן על עקרון החלוקה — גח"ל החליט לעזוב ממשלה כזו, ... להתכחש לעיקרון ההיסטורי, ... אשר עליו סמכו ידם ... מאות אלף תומכיו. ... ולמה זו משמעות ... אבל לכל הדעות, ... בה ספירת אמונים לעיקרונות ... יושר ציבורי. ...

שניתן בו; כי העסקנים האלה מעיפים את המשרה על פני העקרון; כי אפילו בבולדוזר אי אפשר להוציא את גח"ל מן הממשלה; כי אנשים אלה אך הרגישו את טעם המעמד של שר (עם לשכה ומכונית!), הם אינם יכולים עוד להיפרד ממנו (וממנה). בטוחני, כי דברים נוספים היו נכתבים או נאמרים; אך אותה, כי דמיוני דל מכדי לשער את תוכנם.

איש לא יכול היה לחשוד בנו, כי עזבנו את הממשלה. כפי שקרה לעתים בישראל, למען חישובי בחירות. באוגוסט 1970 היינו עשרה חודשים אחריהן, למעלה כשלוש שנים לפני הבחירות. כל איש בעל רצון טוב קרא ויבין, כי המכנו בהפסקת האם. אך דחינו, מתוך אחריות לעתיד האומה, בארץ, את ההתחייבות הרשמית למסור חבלי ארץ ישראל לידי שלטון נכרי. השאלה היא, איפוא, מה קרה לאלה המטיפים ליחס רציני לעיקרונות וליושר ציבורי? מסתבר, למרבה הפליאה, שהם דווקא טוענים, כי גח"ל היה צריך לנהוג אחרת ממה שנהג.

לבד מן הבעיה של מוסר כפול, יש לשאול את מטיפנו הנכבדים: מה היה קורה, לו נהגנו לפיו, ... הכוח הציבורי האלטרנטיבי למערך, על סף הבחירות לכנסת השמינית. גח"ל, בהישארו עד היום בממשלה, היה, כמובן, נושא באחריות בעד מדיניותה, בכל שטחי החיים הלאומיים. ...

...

אל הבוחרים בקריאה: עשונו ל־אלטרנטיבה! 5 מתוך 120 כנקודת מוצא, ספק אם ארכימדס היה מכריז עליה כנקודת משען, כדי להזיז משהו. ולו בארצנו הקטנה בלבד.

יוצא, כי החלטת גח"ל לצאת את הממשלה היתה לא רק ביטוי מודע לקיום עקרונות ולויושר ציבורי, אלא ...

...

אם מישהו אומר, כי ארץ ישראל ...

...

אבל לפי שעה אין איש באתנו הולך להתחלת סופו (המדיני). עומדים אנו, כולנו, לפני התחלה שנה חדשה, ואולי גם — מי יודע? — לפני פתיחות תקופה חדשה. נאחל, איפוא, איש לרעהו, לא לראשית הקץ אלא המשך השדות. יש עוד מה לעשות, למען עם ישראל וארץ ישראל, בעזרת השם, נעשה.

(מן האגרות הרבות שהצטברו בתיק תשל"ג לפרס קטן והמיועדות כולן לשנת תשל"ד לפרס קטן, בתרגו לפרסם, בלי שום עריכה, צרור קטן, בתקווה שתבינו את הרמז ובברכת שנה, כן, שנה. שלום גם, קצת שלום, משהו, טובה מאוד, טובה, אבל שנתית. שנת, שלימות. מתחילתה ועד סופה. לפ"ק. והנה המכתב הראשון נאה ←)

חנוך ברטוב,

הפרס הקטן, תשל"ג־

זקן המתיישבים. עד מאה ועשרים

כאלה. אז הוא כל פעם לוקח אותי לטיול בשביל לשמוע איך אני מתרשם. אני לא מתרשם — אני בוכה! כל מה שאני רואה — בוכה. מה ששמו עיני, מרוב שאני אוהב את ארץ־ישראל ושמח בבנייתה. זה כבר, גירא בעינך, השטן, קייד שנים, כמעיין חריק לישראל.

אז כל מה שאני צריך הוא לראות אותך. איך שלא תהיי, אני לא חלמתי שיהיו ימים כאלה לישראל. הבי לי, פשוט, לראות את כל שס"ה ימייך, רק לראות.

שנה יקרה שלי,
זקן המתיישבים

שנה יקרה,

מה עוד אני יכול להגיד, אם את כבר פה — ואני עדיין פה. אני מבקש רק דבר קטן אחד, שנשאר פה שנינו עד ראש־השנה הבא, שאז ימלאו לי איהי"ש — מספיק, בלי עין הרע, מספיק. לי אל תדאגי, תני לי רק לראות אותך נכנסת בשלום — יוצאת בשלום. זהו.

לראות, אמרתי. זו בקשתי היחידה. אל תבבי את קרני־האור האחרונות שלי. אני יודע — יבואו אליך בדרישות, עוד ועוד ועוד, אבל אני רק זה מבקש, רק לראות מה תעשי פה את. כדאי לך. מכל החודשים שמסתובבים פה עכשיו וכל־הזמן צועקים הב־הב, רק אני במצב שיכול להשוות.

כולם סתמו עלי את הגולל כבר מזמן, אבל עד היום לא תפס אותי בעל מאה העיניים. אף־על־פי שהוא רואה הכל ואני רק קצת. למה? זה מפני ששיכבצתי את אבא שלך, תשל"ג לפ"ק, ואת סבתא שלך, תשל"ב לפ"ק, ואת אמא של סבתא, וכולי וכולי, שצריך שיהיה פה לכל־הפחות עד חי אחד, שיוכל לספר.

אז ככה, על רגל אחת, אני מאחל לך שיספרו עליך דברים לא יותר מה"ש לי לספר על אמות־אמותיך. ...

...

איש־עסקים שהפסיד את הראש

שנה צמודה,

אני לא יודע מה לבקש, מפני שכל מה שאני מקבל — תיכף יש לי שותף, מס־ההכנסה. להגיד לך את האמת, שכבר תבואי. יותר רע כמה שהיה לי השנה — כבר לא יכול להיות. היה לי מגרש אחד בחולות, נתתי בשבילו לפני שנים שלושת אלפים לירות. לא מפני שהייתי צריך חול. ריחמתי על בעל המגרש. הצלתי אותו מהרפת־רעב. מכרתי אותו, בדיוק לפני שנה, בשום דבר — רבע מיליון. באה אמא שלך, תשל"ג לפ"ק, סידרה עיעלה חצי מיליון. אז אפשר לחיות פה. רק ממגרש אחד הפסדתי רבע מיליון. תעשי חשבון כמה הפסדתי בהשיכון שבניתי בהרצליה. כבה הפסדתי מה שלא הספקתי להחליף את הדולארים שלי בבאורקים. כמה הפסדתי מה, שכל הזמן משלמים לפועלים תוספת־יוקר.

ומס־הכנסה! להגיד לך את האמת — לא איכפת לי אם תבואי ולא איכפת לי אם לא תבואי.

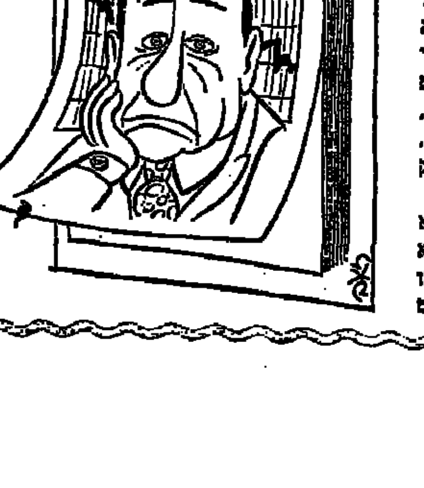

יותר טוב לא יהיה. ויותר רע לא יכול להיות. כל יום נוסף שאני חי — זה רק בשביל מס־הכנסה. וכשזה נמשך ככה שנה שלימה — נהפכים כל החיים להפסד אחד גדול.

אז מה אני מבקש? שתבואי השנה בלי חודש מארס, אז לא נצטרך למלא דו"חות ואפשר יהיה לנשום קצת.

איך זה את תמיד בלי חודש מארס??

אוי, הלוא את השנה היהודית! נו, זה דבר אחר לגמרי. שתכנסי בשלום ותצאי בשלום, ונאמר אמן. מה שנוגע ליהדות — מאה אחוז, ולא מוכרח להיות צמוד. מה שקשה לי — זה הצד האחורי שלי. אבל על זה לא יפה לדבר בערב־חג. אני רק לא יודע מניין אקח לחג בשנה יקרה כזאת. אולי יתחילו למכור משהו בשטחים.

שנה זולה שלי,
איש־עסקים שהפסיד את הראש

מנהיג צעיר בדרכו למעלה

השעה לנסות אנשים חדשים, גישה רעננה לשאלות החברה, המצב העדתי, השלום, מה־לא. אנחנו ה־צעירים, אמרתי להם, נביא לשינוי בעורקך, תשל"ד לפ"ק. אבל הם, הם הביטו בי כאילו נטרפה דעתי. היתה שם אחת, חמודה כזאת, שהלב הצעיר עדנו מפרפר לשכבוהה, והיא הביטה בי וציחקקה: סבא??

כן, זו כל האמת, את הבושה הזאת עשתה לי אורלי, הנכדה שלי. למה?? למה??

זה אני הפכתי את עצמי לסבא? פשוט, רימו אותי — גם המפלגה וגם השנים. כל פעם שהייתי שואל — נו, עד מתי? — היו משיבים לי: אתה עוד צעיר! ותמיד היו קוראים לעדות את השנה. תשי"ח אמרה שאני צעיר. תשי"ט נשבעת שאני צעיר. צעיר ונשכח הגעתי לתשכי"ח. וזו המשיכה לשקר. יחד עם המפלגה. יחד עם הבנים שלי, שהלכו והעמידו לי נכדים.

אז עכשיו אני מבקש אותך, אנא, תעשי משהו בשבילי. איפה נשמע דבר כזה, שמנהיג צעיר, קרוב לפיסגה, ימות פתאום מזיקנה? עשי משהו, שה־ילדים לא יצחקו.

בתקווה אחרונה,
מנהיג צעיר בדרכו למעלה

עבד. סתם בדואי

ברכה אללה עלייך, תשל"ד, כוכב הצדק המשפט,

בדואי אני ובדואים כל בני־שבטי, אנחנו ו־גמלינו וצאנינו ונשינו, ועפר אנחנו תחת רגלייך, ביכרה קלה, תשל"ד המהוללה.

חלאס, לא מבקשים כלום. הכל טוב. יותר מטוב. מצויין.

טובים, טובים. כולם טובים. מסים טוב. גח"ל טוב. מפא"י טוב. האוראג'ה מוסה טוב. בינגאשי שרון טוב. בג"ן טוב. גם תשל"ג, שלום לעפרה, היתה טובה.

בטח, טוב. שתים־עשרה לירות יום־עבודה. טוב. עבודה במושב טוב. עבודה בקיבוץ טוב. בניין טוב. בית־חרושת טוב. כבישים טוב. אל המדאללת.

מה אנחנו מבקשים? טוב־דבר אנחנו לא מבקשים. יותר מדי טוב.

אנחנו באים אלייך, כוכב הצדק המשפט, לא בשבילנו, מפני שאת לא השנה של הבדואים, את השנה של היאהוד, ואנחנו בשביל היאהוד באים אלייך להתפלל. אנחנו חושבים, אבא שלך, תשל"ג, וסבתא שלך, תשל"ב, לא היו טובות בשביל היאהוד. הבדואי, מה שעושים בשבילו, יותר מדי. אבל מה שעושה לבדואי היאהוד — כאילו, יא־אני הוא רק בדואי, לא בן־אדם — לא טוב בשביל היאהוד.

איך אני יודע? מפני שאני חבר ההסתדרות. אצלנו בשבט קוראים עכשיו את גורדון, שמעת עליו, ואת ברל, יושבים כל הלילה ובתווכחים. לא מגיע ליאהוד שאנחנו נביא לזה שיתנהגו כלפינו כמו עם בדואים. לפי מה שחושבת ההסתדרות, בן־אדם זה בן־אדם ופועל זה פועל וכל בדינבי־ישראל, יא־אני, חברים.

אז אני, עבד, בדואי מצווה אבשלום, מבקש אותך מאוד־מאוד, תשל"ד האצילה, יגה נא כנוגה צדקך גם על היאהוד. זה הכל. הכל טוב. עבודה טובה. גמלים טובים. שנה טובה.

עבד
סתם בדואי, הנגב

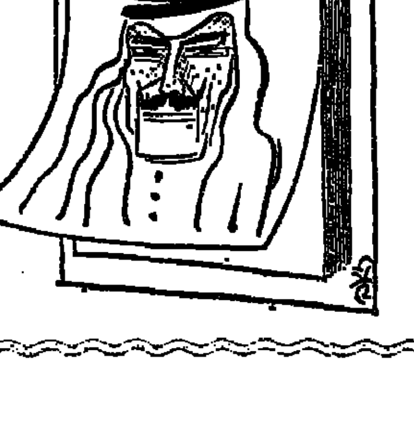

תלמיד כתה א' ביה"ס הממלכתי "קיבוץ גלויות"

שלום, שנה,

אמא שלי אומרת שאני אשכנזי והמורה אומרת שאני ישראלי וקוראים לי דני והילדים אומרים מכות אם לא ...

...

(המשך בעמוד 31)

هكذا من الأصل

هكذا من الاصل

26.9.73

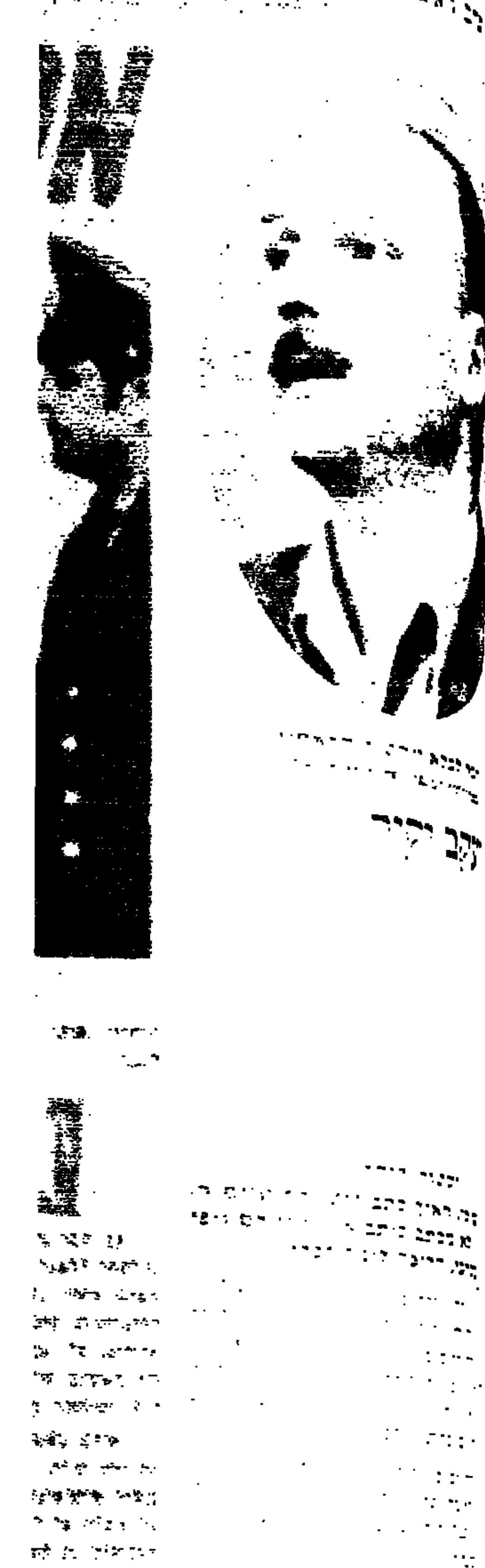

מדינות אפריקניות שניתקו יחסיהן עם ישראל מעונינות עתה בהמשך הסיוע „מתחת לשולחן”

בכנס השגרירים הישראליים באפריקה שנערך בירושלים לא יכלו המשתתפים להציע תרופה למניעת ההידרדרות ביחסים בין מדינות אפריקה וישראל ● ביולי 1967 סייעו 16 מדינות אפריקניות להכשיל הצעות אנטי־ישראליות חריפות במושב המיוחד של עצרת האו"ם, אך כיום הן מתייצבות ברובן לימין כל החלטה אנטי־ישראלית ● למעלה מעשרת אלפים אפריקנים השתלמו בישראל ולמעלה מ־250 מומחים ישראליים שירתו בארצות אפריקה — אך לא היה די בכך להשפיע על עמדתן ● שר החוץ אבא אבן דחה את התביעה לנקוט עמדה תקיפה יותר כלפי מדינות אפריקה.

מאת יוסף חריף

כשחזר ראש הממשלה, לוי אשכול המנוח, בשנת 1966 מביקור ממלכתי בכמה מ־מדינות אפריקה, ונשאל ל־רשמיו, היתה תשובתו: „קינדער־לעך, איך אפשר בכלל לדבר אתם... הם לא נתחנכו על עשרת הדיב־רות!...”

שנים מספר לפני כן ביקר מדינאי ישר־אלי אחר באותה יבשת ואף הוא התאונן: „מה אגיד לכם, קשה להידבר אתם... הם בקושי שמעו על התנ"ך... ואפילו על ,העליה השניה' אין להם מושג!...”

דומה, כי אין אלה „וורטלעך” בעלמא. אחר שתוף פעולה כה ממושך עם מדינות היבשה עדיין לא השכילה, כנראה, מדינת ישראל להכיר כראוי את האפריקנים, שלא לדבר על כך שהם, האפריקנים, אינם מבינים את ישראל. כאשר ניתקה אוגנדה את יחסיה עם ישראל לפני כשנתיים אמרו כי היה זה „בלתי צפוי”. וכאשר הודיעה השבוע טוגו על ניתוק יחסיה עם ישראל שוב נתקבל הדבר כהפתעה גמורה. ושר־החוץ, אבא אבן, כלל לא העלה על הדעת כיצד יכול נשיא של מדינה ביחד עם שר־החוץ שלה לעבור על „לאו” מפורש בעשרת־הדיברות ובצוד אשר הבטיחו חגיגית ש־יוועדו עמו „בעוד ימים מספר” במרכז הא־ו"ם בניו־יורק לשם דיון יסודי על מכלול הבעיות המעסיקות את שתי המדינות — נקטו בצעד חד־צדדי ובישרו לעולם על ניתוק היחסים.

בישיבתה של הממשלה ביום א' השבוע החליפו חברי הממשלה דעות — אם גם לא בצורה מעמיקה — לגבי השאלה מה ניתן לעשות על מנת למנוע את ההידרדרות ביחסי ישראל—אפריקה ולהציב סכרים מפני ניתוקים נוספים. אחד אמר שיש אולי „לשפר את ההסברה” ושני אמר, כי צריך אולי להגביר את הסיוע למדינות אפריקה; הרושם הכללי היה של חדלון־אונים מול ההופעה החדשה שהמדיניות הישראלית הועמדה בפ־ניה ביבשת האפריקנית. מעתה לא יופתע, כמדומה, איש אם מדינה אפריקנית נוספת תודיע על ניתוק יחסיה עם ישראל, ולא יהא זה „בלתי צפוי” אם ההודעה תבוא לאו דוקא מן הגמדות, אלא גם מאחת הענקיות שבחבורה. אמנם כפי שתי מדינות חשובות באפריקה, שראשיהן רמזו בפומבי על אפשרות של „קיצוץ” ביחסים עם ישראל קיבלה ישראל פירושים מרגיעים, אבל אין לראות את הפירוש הזה כפוליסת־ביטוח מפני קרע.

בכנס השגרירים לא נמצאו תרופות

בכנס שגרירי ישראל באפריקה, שנתקיים בירושלים לפני מספר שבועות דנו ארוכות בתמורות שחלו ביבשת האפריקנית כלפי ישראל, אך איש לא יכול היה להצביע על תרופה בדוקה, אף לא על תרופת־מנע. כל מה שהיה הוא שאיש נפל על צוואר רעהו ב„דמעות” — כתיאורו הפלאסטי של אחד המשתתפים — וניסה לסעוד אותו בדברי עידוד.

עוד לפני כעשרה חדשים דיבר שר־החוץ על כך ש„לישראל גם היום רשת מרשימה של ייצוג מדיני באפריקה” וכי „ברור כי נעמיד את שיטות השיתוף ואת סולם העדי־פויות לבירור יסודי, אך אין ישראל מתכו־ננת להתקפל מ־ל האכזבות שנחלנו. היפוכו של דבר, כוונתנו היא להתאושש, להחזיק מעמד ולהתרחב”. מאז הושמעו הדברים הללו, בינואר השנה, נצטמקה במקצת רשת הייצוג המדיני. מספר מדינות אפריקניות נוספות הודיעו על ניתוק יחסיהן עם ישראל ואי אתה יודע מה ילד יום מחר.

על צד האמת, גם היום אין להיתפס ל־ייאוש כשם שאין מקום לשאננות, אבל יש לראות נכוחה את התמורה המתחוללת ב־יבשת האפריקנית ולא לסמוך על כך ש„רובן מעריכות — לדברי שר החוץ — את הקרבה המיוחדת הקיימת בין העם היהודי ועמי אפריקה, שהיו קורבנות לייסורי דיכוי ו־אפליה נוראים במשך דורות רבים”, או ש„רובן רואות במפעלה החלוצי והחברתי של ישראל דוגמה מאלפת ומקור השראה”...

גם אם זו היתה התרשמותן וראייתן של רוב המדינות האפריקניות, הנה עדים אנו למפנה, ואם נכון הדבר שכך רואה אפריקה ברובה את ישראל נעשית הקושיה חמורה אף יותר: מה סיבת ההתרחקות מישראל? האמנם מנתקות מדינות אפריקניות מסויי־מות את יחסיהן הדיפלומטיים עם ישראל אך ורק כפני שליטה הקנאי של לוב מבטיח מענקים בשפע? האמנם ההתרחקות נובעת מן העובדה שישראל מוסיפה להחזיק בשטחים כבושים?

ה־16 שעמדו לימיננו...

יש חשיבות מיוחדת ביכולת לעמוד על שרשי המפנה כדי לדעת מה יכולה — ואם בכלל יכולה — ישראל לעשות כדי להוסיף ולשמור על הנכס המדיני המצוי באפריקה. ראוי לזכור, כי ביולי 1967 כאשר נתכנס מושב מיוחד של עצרת האו"ם לדיון בעקבות מלחמת ששת הימים היו אלה 16 מדינות אפ־ריקניות, שבהצטרפן בהצבעה אל הגוש ה־דרום־אמריקני ומדינות ידידותיות אחרות — הכשילו הצעה אנטי־ישראליות קיצוניות, שהציעו הסובייטים והערבים.

היום נשמעים הדברים כחלום ממרחקים. היום — בכל מעמד בינלאומי מצטרפות כל מדינות היבשת האפריקנית כמעט לכל הח־לטה אנטי־ישראלית. בראשית שנות ה־60, משך שלש שנים רצופות, היתה זו קבוצת מדינות אפריקניות, אשר יזמה באו"ם הצעת החלטה אשר קראה למשא־ומתן ישיר בין ישראל לבין מדינות ערב, כדרך יחידה לפתרון הסכסוך המזרח־תיכוני. והיום — כל מדינות אפריקה, או לפחות רובן הגדול — מוכנות לתמוך בכל דרישה ערבית הקו־ראת לנסיגה מוחלטת של ישראל — בלא משא־ומתן ול„השבת זכויותיו של העם ה־פלשתינאי”.

האמנם שינוי זה נובע מהסברה ישראלית גרועה? או מחוסר שלימות בצורת הסיוע המוכני (שיפרו פעם כי הסיוע הישראלי ניתן אמנם בנדיבות־לב וללא תנאים פו־ליטיים, אך לעתים היו שלומיאלים: כך, למשל, הקימו מומחים ישראליים לולים ב־אזורים, שאמונת אוכלוסייתם אוסרת אכילת ביצים)?

מגמת ה„אפריקניזציה”

לא, קשה להניח, כי שגיאות מספר שנעשו במהלך סיוע בקיף ומגוון גרם לשינוי יחס כלפי ישראל, אם כי ראויה לשימת לב העובדה, כי בכלות הכל לא יכול היה הסיוע הישראלי לחולל פלאים, שהרי היה כטיפה בים לעומת הצרכים המרובים של מדינות אפריקה הנחשלות. מבחינה זו אין ספק, כי התיאורים על אודות הסיוע הישראלי לקה בהגזמה רבה, מדעת או שלא מדעת. אשר להסברה — זהו התחום שלעולם מותיר מקום לשיפורים וחידושים, אבל קשה לשער, כי פגיעות בהסברה הישראלית גרמו להידר־דרות ביחסים. לדוגמה, לאלפי אפריקנים, הממלאים כיום תפקידים בכירים במימשל במדינות שונות ביבשת האפריקנית, היתה ההזדמנות להכיר מקרוב את הישראלים, הן בשנות השתלמותם בישראל והן במגעים עם המומחים והיועצים הישראליים במדינותיהם. אם אלה ככלות הכל מסוגלים להיתפס ל־אמונה — בעקבות שטיפת־המוח הערבית — כי ישראל כמות כרודזיה ודרום־אפריקה לדיכוי „שחורים” — הקצר יד ההסברה מלהושיע.

נראה, כי הסיבה להצטננות היחסים עם ישראל מקורה בנטייה הכללית באפריקה להינתקות מן המערב ובחתירה לקראת מה שקרוי „אפריקניזציה”. לא רק כלפי ישראל נשתנה היחס. לבריטניה אבד המעמד ב־אפריקה (בשל עמדתה בשאלת רודזיה) כשם שמעמדה של צרפת הלך ונתרופף ואפילו מדינאים אפריקניים שרקעם הוא „צרפתי” מסויגים כיום ביחס אל פאריס.

במשרד החוץ בירושלים סבורים, כי ה־תיסכול הפוקד את היבשת האפריקנית משום שאין מדינות היבשת מוצאות לחן בעיני העולם, הוא אשר פתח אשנב להשפעות המוסלמיות מה גם שבצד הנסיונות לצוד את לבן היו פתיונות כספיים. התפתחות זו נתנה, כמובן, אותותיה השליליים בישראל, שעם כל רצונה אין היא מסוגלת להתחרות בסיוע הכספי שמוכנות לוב וסעודיה להעמיד לרשותן של מדינות אפריקה במחיר השתח־ררותן — אם לא בניתוקן — מן היחסים עם ישראל.

העובדה, כי הגדולים — ארה"ב ובריה"מ — דואגות לעצמן ואין לבן נוטה לסייע ל־יבשת האפריקנית הקלה, כמובן, את ה־מלאכה של הערבים. לאמיתו של דבר, ניצ־חונות הערבים בתחום זה אינם בנייקים. ה־צפייה כי הכרסום במעמדה הבינלאומי של ישראל יסייע בידיהם לשנות את המציאות במזרח התיכון היא צפיית שוא. עכן ה־מציאות לא תוכרע לא בצ'אד ולא בטוגו. היא תוכרע, כך מאמינה הממשלה, או בדי־בורים בין הצדדים לסכסוך או בהתדרדרות ביניהם. אלא שבינתיים נקלעה ישראל ל־מצב מביך ואין כל הגיון בטישטוש עובדה זו שכן הנטיה לרדיקליזציה המסתמנת אצל האפריקניות והיותן אחר „הבלתי מזדהות” במקיפה למאירה מידי ישראל כל יכולה להפוך כמדרס את המדינות „הידידותיות” ביבשת האפריקנית לפקוד כח מיני, כפי שהיה בעבר הלא־רחוק.

הדילמה הישראלית

וזו הדילמה הקשה, שישראל העומדת בפניה. אפילו לא ינתקו מדינות אפריקניות נוספות את יחסיהן עם ישראל — מה עשויה להיות מהותן להבא.

אין כלל ספק שהיחסים בתקופה הקרובה — שאיש אינו יכול להגדיר את גבולותיה — יהיו קרירים ובמקרים רבים בלתי־משביעים. מדיניותה של ישראל תהיה כב־רונה לשמור על הקיים ולמנוע ככל שניתן היפרדותן של חוליות נוספות בשרשרת הקשרים עם מדינות היבשת האפריקנית, אך מתוך ראיה מפוכחת של התהליך הצובר היום עליה.

אין ישראל יכולה להתמודד עם הבעיות המציקות של היבשת האפריקנית, שהרי ה־בעיות הכלכליות והסוציאליות מה חמורות הנה סבוכות. אם בכסף מדובר, כלום יכולה ישראל אפילו תגייס את כל כשאביה, להתח־רות עם ההבטחות של לוב וסעודיה. ויש עוד גורם חשוב אחד בתהליך, שאפריקה שרויה בו: הרגשת הצורך ב ת ל ו ת ב י ן ־ א פ ר י ק נ י ת ה ד ד י ת הגוברת אצל מדינות היבשת, ככל שמתברר להן שהעולם החיצוני ,הלבן' אינו נושה להן חסד במידה הראויה לפי הרגשתן. על רקע זה נקל להבין את הלחץ של מדינות ערביות לנצל את הקשרים האיסלמיים והכלכליים והסיכום למנוף פוליטי נגד ישראל.

רבבה השתלמה בישראל

המענה הישראלי מול המתקפה המדינית והכלכלית של מדינות ערב העשירות מוגבל ועל כן אל נתפלא אם יצליחו הערבים לנתק בפרוצה הזמן עוד חוליות רופפות. לא רק אי־היכולת להשביע את האוי האפריקני ב־קומץ הסיוע הישראלי הוא הדבר הגורם להחלשת מעמדה של ישראל ביבשת זו. גם אפריקה יודעת, כי מתוך 540 המומחים ה־ישראליים אשר שירתו השנה בארצות ה־מתפתחות כ־47 אחוז עבדו ועובדים באפרי־קה. היא יודעת כי למעלה מ־10,000 אפרי־קנים קיבלו השתלמויות בישראל בתריסר השנים האחרונות, אבל הקשרים הדו־צד־דיים עם ישראל שוב אינם חשובים למדינות אפריקה כבעבר והם נעשים עוד פחות חשו־בים בכל שגדלה והולכת התלות ההדדית ה־בין־אפריקנית. על אלה יש להוסיף כי ה־עובדה, שבאו מלחמת ששת הימים מצטיירת ישראל כ„כובשת”, המחזיקה בשטח אפריקני (בסיני), גורמת קשיים בכל מעמד בינ־לאומי. אם בתקופת־השיא ביחסים הטובים עם רוב מדינות היבשת לא יכלה ישראל לגייס לצדה בחירות בינלאומיות, אלא מדי־נות מועטות, קל וחומר עכשיו שאפילו מדי־נות אפריקניות ידידותיות באמת נאבקן יוחסן לישראל. הנסיון האחרון, שאפשר להצביע עליו כעל הישג, היה הקמת הועדה שהיתה מורכבת מ„עשרת החכמים” (עשרה נשיאים אפריקניים) בעקבות ועידת הארגון לאחדות אפריקנית שנתקיימה באדיס־אבבה (1971) כדי לנסות ולקדם פתרון במזרח־התיכון, או ביותר דיוק ליישב את הסכסוך בין מצרים, החברה בארגון לבין ישראל.

משלחת הנשיאים ובעיות ההסברה

ובכן, ארבעה מתוך עשרת הנשיאים ביקרו במצרים ובישראל (נשיאי סנגל, זאיר, ני־גריה וקמרון) והדבר לא יצא. משמע, קשה לומר, כי השפל ביחסי ישראל־אפריקה מקורו במחדל הסברתי מצד ישראל. אם נכונה ההנחה הזאת, כי אז אין עוד לצפות להס־ברה טובה מזו, שהרי אם ראש הממשלה, שר־החוץ ושר־הבטחון — ששוחחו עם אר־בעת הנשיאים בעת ביקורם בישראל — לא הצליחו להסביר את עמדתנו — מניין יקחו מסבירים טובים יותר?...

המסקנה שהגיעו אליה בירושלים במהלך הדיונים בכנס שגרירי ישראל באפריקה היתה, כי אי־היכולת של ישראל לסייע ב־עקירת התיסכול הפוקד את מדינות היבשת באכזבתן מן העולם הלבן, היותר שקרובות במצוקה כלכלית קשה, ויכולתן של מדינות ערב לנצל למטבתן שנים אלה — מוהדים את ישראל פגיעה. הכרה זו מוצאת ביטוי בדבריו של שר־החוץ, אבא אבן: ,אויולת היא לצפות שתוצאותיה של ההשקעה האנו־שית של ישראל באפריקה בזירה הסבוכה של המדיניות הבינלאומית... כולנו נוצב ה־לחץ העיון של מדינות ערב, שהן אחוז ניכר של חברי הארגונים האפריקניים. לערבים ולאיסלם שורשים עמוקים ביבשת, ואילו ההיסטוריה העברית זרמה באפיקים אחרים. על תביעת הסולידריות היבשתית הארגונית הוסיפו כמה מדינות ערב גם לחץ אחר: במפעלות ערביות — ובמיוחד לוב, אלג'יריה וסעודיה עשירות הנפט — החלו מפעילות מדיניות של תחרות ופיתוי במגמה לנתק מדינות אפריקניות מקשריהן הידידותיים עם ישראל'.

מה נותר לישראל לעשות?

לחכות — ולקוות ולפעול ככל האפשר. בלשונו של שר־החוץ: ,מבוי וגבור אתגר להתמיד, לקוות ולפעול, וביום פנים לא להירתע ולהתייאש'.

הצעה שנדחתה

כי אבן דחה מכל וכל את הרעיון שעל ישראל לנהוג ביד תקיפה ולהגיב על כעבה עזל כלפיה בצעדים נגדיים. ככל לבה ה־דבר דומה, — אומר הוא — אילו רק בגלל ניתוק יחסיה של איטליה עם ישראל, היתה ממשלת ישראל מגיבה בפעולת נקם ומנתקת יחסיה עם מדינות אירופה אחרות. אין שר החוץ גורס, כי אפריקה היא ,מושג אחיד' כשם שאירופה אינה מושג אחיד. מכאן שיש לראות ולטפל בכל מדינה ומדינה ב־אפריקה כישות אינדיבידואלית.

לחיזוק טיעון זה יכול שר־החוץ לשאוב עידוד מן העובדה, כי בקרב אותן מדינות אשר ניתקו יחסיהן עם ישראל יש כאלה שהביעו אכזבה ממעשיהם החדשים והרבה על התרחקותן מישראל. הנה ראייה, לברות הניתוק של היחסים עם ישראל יש מדינות אפריקניות שכבר רמזו לירושלים בדרכים שונות, שהן מעוניינות בהמשך הסיוע ה־ישראלי — „מתחת לשולחן” — בלא שיחייב הדבר חידוש היחסים והבלטת העובדה כלפי חוץ...

הסברה? — יש להתבונן בה, הגם שיש לבנות אולי את כליה. יש להעסיק ולהה־דיר במדינות היבשת. כי בהיותן בישראל פגיעה הן בכך במעמדן הבינלאומי יש למצוא דרכים כדי להבהיר לאותן מדינות המסוגלות להרהר לזרועות הקנאות האיס־לאמית מה גדל כצפה להן, שהרי כאותו רגע שהסגירו עצמן ללוב ולאלג'יר נתונות הן בידיהן לשבט ולחסד, בלא יכולה לשמור על מהותן כמדינות בנות־חורין. כללו של דבר, לא ישראל תיפגע בלעדי ניתוק היחסים אלא הן עצמן.

בהדה הסיוע? — יש להתבונן, כמובן, על דרך אפשרית בקשרי שתוף־הפעולה תוך גילוי הכנה לתנאים המשתנים של ה־יבשת האפריקנית, אם כי אפשרויותיה של ישראל מוגבלות מאד בתחום זה.

לא כבכר עלה הרעיון, כי ראוי אולי שישראל תתקפל בעקבות כאותם מקיבות שבהם מתהפכת ספינת הגיוזק, כדי להציל את יקרותיה. אחר עיון מעמיק בדרגים ה־גבוהים נדחה הרעיון הזה, והיה זו עריקה מן החזית והפקרתן של עבודה, שאולי בכל זאת אפשר יהיה להציל. עם זאת נאמרת לישראל למאבק שנכפה עליה, בהכרה צלולה כי יתכן שבחזית הלוהטת זו עוד יעלו ,קר־בנות'.

הבעיה האפריקאית היא בלא ספק סבוכה ולא הבהיר גרפכת, אולי מפחם קוקשה להבין כדינות שלא תמיד מבינות את עצמן.

באפריקה שואלים בתמיהה: „מדוע ממשיכה ישראל לסייע למדינות עויינות?”

דעתו של מומחה ישראלי באפריקה

מאת אריה גלוברזון

ד"ר אריה גלוברזון, מהפקולטה למדעי החברה באוניברסיטת תל־אביב, שב באחרונה ארצה אחר שעשה שנתיים בשירות ה־או"ם, כראש פרויקט למינהל ציבורי בבורונדי.

עד לפני שנים מעטות עדיין שררה במדינות רבות, לרבות ישראל, תמימות יתרה לגבי הסיוע למדינות הקרויות „מ־תפתחות”. נטו להניח, כי סיוע זה הוא חובתן המוסרית של המדינות המתפתחות, כי מש־מעותו העיקרית אינה פולי־טית וכי יחס המסתייע כלפי המסייע ייקבע רק לפי איכות הסיוע.

הנסיון מלמד, שלהנחות אלה אין מקום.

ספק אם ניתן להצביע כיום על סיוע שמטרתו היחידה „לסייע” בלי עניין בתמורה. העובדה שבדרך כלל לא הבהירו שני הצדדים את הכליר־תיהם לא שינתה ולא כלום מעקרון ההדדיות שבסיוע, שפירושו גם הנאה למדינה המסייעת.

ישראל הפגינה סובלנות יתרה ל־גבי רבות ממדינות אפריקה. כאשר אלו הצטרפו מתוך אינטרסים ושי־קולים טקטיים, פוליטיים או כלכ־ליים להצהרות והחלטות אנטי־ישרא־ליות בוטות, קיבלה זאת מדיניות החוץ שלנו ב„הבנה” ואף המשיכה במתן סיוע. אולם מהי התמורה ש־קיבלה ישראל ומה צורך יש לה להמשיך בסיוע במקרים כאלה? מה תועלת יש לנוכחות ישראלית במדי־נה אפריקנית דרך־קבע להחלטות אנטי־ישראליות קיצוניות?

אין להניח, שעלול להגרם נזק ל־מדיניות החוץ הישראלית ולדימויה של המדינה, אם נצמצם ואף נבטל סיוע למדינות הנוקטות בקביעות מ־דיניות עוינת כלפינו. אכן, באפרי־קה עצמה שואלים בתמיהה: „מדוע ממשיכה ישראל לסייע למדינות ה־עוינות אותה?” מדינה הממשיכה בסיועה למרות גינוייה רק מחשידה את עצמה באפריקה. הדבר משמש „הוכחה” לתעמולה האנטי־ישראלית העויינת, שלישראל „אינטרסים מוס־ווים באפריקה”.

*

בעשור האחרון הפך הסיוע מגו־רם סמבי לפוליטי מובהק. ההחלטה של המדינה המסתייעת באיזה מקור לקבל או לדחות סיוע אינה נובעת יותר משיקולים של איכות הסיוע. ומאחר שמרבית המדינות המתפת־חות באפריקה תלויות בגורמים חי־צוניים במרחב ומחוצה לו, טבעי כי בקבלת סיוע ובקיום או הפסקת יחסים דיפלומטיים היא תבחן לא רק את התועלת העניינית לעצמה, אלא גם את התדמית שיש במרחב למדינה המסייעת. דלים מאד הסי־כויים, שמדינה קטנה יחסית תמשיך לאורך ימים להסתייע במדינה ש־תדמיתה הפוליטית במרחב אינה מ־קובלת.

למדינות הנחשבות נייטראליות יש כיום באפריקה עדיפות גבוהה כנוב־שות סיוע. לא כן ישראל, אשר כר־שר הסיוע שלה עורר הערכה רבה אולם תדמיתה הפוליטית נפגעה.

כמספר גורמים השפיעו בכיוון זה, וביניהם המעורבות הסינית והסוב־ייטית; עמדת מדינות מערביות כ־גון צרפת, המגבילות סיוע נרחב ו־אינן רואות בעין יפה הצלחות ישר־אליות, ובשנים האחרונות פעילות גוברת של מדינות ערב והארגונים האזוריים שבהם־ראשם, במיוחד באר־צות בעלות אוכלוסיה מוסלמית ג־דולה.

אין להתפלא, שכלי־התקשורת בחלק ממדינות אפריקה מזכירים בנשימה אחת את אויבי העצמאות של אפ־ריקה: „אימפריאליזם, ניאו־קולוניא־ליזם וציונות”, נוסחה שממציאיה הם הקולונל קדאפי והגנרל אידי אמין — המכמן הראשי של מהלכים אנ־טי־ישראליים ומי שהתנכר לדבריו ב„השלכות ישראליות”.

*

אחת המגבלות האוביקטיביות של הסיוע הישראלי היא שאין באפשרותו להוריד מכאבים גדולים למספר מדינות בעת ובעונה אחת. כן נהיר, שריכוז עוצמת סיוע ב־מדינה אחת מצמצם אפשרויות סיוע למדינות אחרות. מאידך, גם בתנאי סיוע מאסיבי אין כל ערובה להכרה סבירה.

נוכח התהליכים הפעילים בזירה האפריקנית ועל סמך הנסיון של מדינות מסייעות בכלל ומדינת ישר־אל בפרט, לא נראה שישראל עשו־יה לקצור בטווח הקרוב הצלחות גדולות אף על־ידי סיוע מאסיבי. גם אילו היתה ישראל כשרה לכך, ספק אם נוכח נסיונה מוצדקת הס־תבנות ללא כל בטחונות.

לעומת מגבלות בהיקף, יש לייש־ראל יתרונות במיגוון הסיוע. הסיוע הישראלי נפרש כמעט על כל התחומים האפשריים, בדרך כלל בהצלחה. ה־תמורה הנצרית היא דיפרנציאלית בהתאם לסוגי הסיוע, ולאו־דווקא בהתאם לתשומה.

התשומה הנדרשת לסיפוק תחושה פרטית של ראש מדינה הזוכה ל־עוצמת התנועה הפוליטית האסטרטגית (כל עוד נמצא אתנו איש בשלטון). מאידך, לסיוע צבאי עשוייה להיות השלכה ישירה ניכרת, אלא שהתשו־מה בו גבוהה יחסית והסיכון רב עוד יותר.

בהיות מרבית המשטרים בארצות אפריקה המתפתחות, צבאיים, מתפרש הסיוע הצבאי כהזדהות פוליטית, שלא בדומה לסיוע רפואי או חקל־אי. לכן ברורים היתרונות היחסיים לגבי מדינה המגישה סיוע צבאי מאסיבי, וכן מובנות המגבלות ל־שני הצדדים... [illegible]

אנו תושבי תל־אביב־יפו, בלתי מפלגתיים ואוהדי זרמים פוליטיים שונים, מאמינים בכושרו של אלוף (מיל.) שלמה להט (צ'יץ') לכהן בתפקיד ראש העיר תל־אביב־יפו.

אנו קוראים לציבור להתעלות מעל שיקולים מפלגתיים ולתמוך במועמדותו של אלוף (מיל.) שלמה להט (צ'יץ') לראשות העיר תל־אביב־יפו.

בברכת שנה טובה ח. ל. צ.
הועדה היוזמת

רצונך להצטרף? גזור ושלח

לכבוד
ח.ל.צ.
ת.ד. 16273
תל־אביב.
שלום רב,
סמן במקום המתאים:
☐ המיכתי נתונה למועמדותו של אלוף (מיל.) שלמה להט (צ'יץ') לראשות העיר תל־אביב־יפו.
☐ ברצוני להצטרף לפעילות ח.ל.צ.; נא פנו אלי לפי:
שם ____
כתובת ____
מקצוע ____
טל. בבית ____
טל. בעבודה ____ חתימה ____

טיול סתיו
לצ'כוסלובקיה, אוסטריה וצרפת
16 ימים 24.10 — 8.11.73
בביצוע „אל טורס” בע"מ
ההרשמה בכל משרדי הנסיעות

מהנדס מכונות
בעל מגרש
במקום מצוין במרכז המסחרי בתל־אביב
מעוניין בהצעות ממשקיעים
בעלי ידע מקצועי
להקמת עסק משותף
בהצעות רציניות לפנות ת.ד. 546 תל־אביב „עבור מהנדס”.

מכתב אל חברי ויקטור

חבר לכלא ויקטור קראסין
בפרוזתו ובמגפי של יורי דניאל...

מאת יעקב יקיר

ויקטור קראסין ופיוטר יקיר בעת משפטם האחרון במוסקווה

המחבר יעקב יקיר
„צריך להניח להם, לגויים..."

ויקטור היקר,

...אם כן, האיך כתב פיטן הפיטנים ח. ליוויק ? „לא מכתב כותב אני. זהו דם גופי המיובב בקרבי, הרוצה לומר דברו".

ואף כי, עתה, יותר מאי פעם, שוררת בעולמנו, שלם של „לית דין ולית דיין", האימרה המרה כלענה „שיסורי הזולה קלים כנוצה", אף על פי כן, האמן לי בכל הקדוש כי כאשר כותב אני אליך את השורות הללו, שכל אני את עטי, (ככל שזה נשמע פתטי) לא רק בדיו, כי אם בתמצית דם לבי.

... התזכור אם כן זכור, ויקטור, את הימים הנור־אים — ימי האימה, של שבות החמישים, כאשר נתגל־גלנו שנינו לגבול הגהינום כצל הוף ים אוחוטסקה, המכונה האוינה ?...

זוכרני ויקטור, שצחקת, כאשר בהומור יהודי, כיניתי את מקום המרתגנת שלנו „עיירה בבייבוי" (מיס־טיצקיה וויצבויי). שם, אם כן, מקום בו חיו רבבת אסירים, זימן אותי עבך ביום מן הימים „הגבאי של בית הכנסת הואניבי" כפי שהיה מתקרא בעצמו בדרך ההלצה, חבר מפלגת ז׳בוטינסקי מהארבין — יוסף הלפרין.

אתה ואני היינו אז עדיין „ירוקים". ואילו הוא, יוסף, כבר היה... ותיק. לאמור: מעשרים וחמש שנות עבודת פרך שפסקו לו, כבר היו שש שנים תמימות מאחריו.

לכן, הציג הוא אותנו איש לפני רעהו בערך בזה הנוסח :

ויקטור קראסין — נכדו של הדיפלומט לאוניד קראסין, חצי גוי וחצי יהודי לכתחצה. אנרכיסט, טרוצקיסט, פרוידיסט. בעל בעמיד — עשרים וחמש שנות עבודת פרך.

יעקב יקיר — איש „פועלי ציון", בונדאי, אידי־שאי, קמצה טרוצקיסט, גנב שבגנבים, בעל גזר־דין עלום, עשר שנות חרג׳גדיא.

אתה אז צעיר, ויקטור, כל כך צעיר. והצל, טרם מלאו לך אז עשרים שנה. רואה אני אותך, כיצד אומרים זאת ? בעיני רוחי, בחור קל רגליים, בהם. פנים חוורות שהזכירו מאוד את מאביו של פרץ. ועיניו הן בלחייך המחוכות. אולם, כטובה, בתנועותיך והוו פניך היה משהו גשי. גופך התמיר הזכיר... בצרה. ועל כולך היה כמין פרח עדין על האדמה הארורה ההיא.

הלפרין הסתלק לו. ואנו, כשני נשים קרתניות, התיישבנו לנו על אבן מכוסה איזוב ושקענו בשיחה סוכה. ובעבור שעה ידעתי כבר :

ראשית — שאין בינך לבין הדיפלומט הסובייטי קראסין ולא כלום.

שנית — כי אביך יהודי היה. נספה בהרבות בר־עבירות הרוסיה בפאריס. וכי שאלין הוציאו להורג ב־1937.

שלישית — כי בכך רב היה בצירה אוקראינית לבנה, וכי לכמו היה הלך קרוננברג הראבין היה רק השם הנוכרי של אביך.

רביעית — שאמך היתה נבדתם של קאפיטליסטים סיביריים והותה מרדיבה אותך בשירי ערש רוסיים.

וחמישית — שבאוניברסיטה מוסקוואית למדת בד־שתי פקולטות — לפילוסופיה ולכלכלה.

והוספת לך אם כן, כאומרם של יהודים, „מאבי ראשי", ובנהוג נהייתי, ראש וראשון בחוג סטודנטים כתתרתי. חוג שהפיץ שירים ואגרות משוכפלים נגד יוסף וסטאלינוביץ, שירים ואגרות שאתה היית כתברם.

...ולבסוף, כאשר שוב הערת בהלצה בכתו על מראך הנשי, פרצת בבכי מר. כן ויקטור, דמעות גבריים הסעירו אותי תמיד. אולם התייפחותך שברה אותי לגמרי.

זכרתי.

כן, כבר ביום הראשון לבואי לזה המקום, ואגינה, נקלעתי להצגה של „הפעילות העצמית של האסירים". הציגו מעין „וודוויל" אוקראיני. ואנו, עבדי החרות הסובייטית, נהנינו על קיבות ריקות מן האמנות שבי־אויקים. על הבמה. כביכול, מרה אי מי ביקתה כשונה. ליד האשנב שלה ישבה „דיוחציינה" אוקראינית וזרה. היא השתפכה בערגה לאהבה ההיידאמאק פמרו.

אולם כאשר הדיוחציינה האוקראינית, מרינקה — זה היה שכה, פצחה בשירת הרומאנס שלה, נגרעדתי. בשיר אוקראיני זה רטטה דמעה יהודית אלגית. והני־גון העלה צלילו הקטיפתי הרך של זמר בפי נערותינו הצנועות מן העיירות הקטנות. הנערות בעלות העיניים החולמניות הכרשפלות.

...אל אלהים, פירכתי. כיצד זה הגה לכאן ניגון קהום זה ?

וכאשר נסתיימה ההצגה אירע משהו אפוקליפטי. כנופיה שלמה. אסירים פראים ומתפראים : בנדרו־ביצים, אנשי וולאסוב, „פאלקס דויטשע", רוצחים שובים ומשוכים, פרצי כל סדר, הסתערו על הבמה והתנפלו על מריבקה האוקראינית. הם קרעו מעליה את שמלותיה. הלשו את חצאיתה וחשפו את חולצתה. מישש, היסטו, כדי להגיע אל שדי הנערה שלה.

וכאשר הסכינאים המיוחמים לא מצאו את אשר חיפשו, החלו להשליך את מריבקה, כמין כדור. ואגב כך, צבטו, נשכו, קרעו, שרטו...

כך נקמו הם, לפי דרכם, דרך רוצחים. על מה שנראה היה בעיניהם כמעשה הונאה. לומר זאת בי־עדינות, על ההקוה הנכזבת לאשה שעוררו בהם.

עוד מהדהדות באזני צהלת איש הס.ס. מן ה־„פאלקס דויטשע" — הנס פפרקופף : „הו דיזע מריב־קה, איסט פאבעלהאפט. זי איסט וזי די פארפלוכטע יודינס פון דער ליצמאנשטאטער געטו". לאמור : „הו, בריבקה זו היא נפלאה. היא כאותן יהודיות מן הגטו של ליצמנשטט"...

ובשורה הראשונה ישבו ה„פנים" של המחנה : מאיור רוסי קשיש ולידו שני לייטנגטים צעירים, שוא־בים נחת קומוניסטית, בראותם את האסירים נהגים כן האמנות שיצרה אחוות העמים הסובייטית.

על קרשי הבמה שכבה מריבקה מעולפת. כשכלו־תית הקרועה, הציצו מכנסי הגברים ועליהם כספר המחנה.

מי יודע כמה זמן היה נמשך כצב זה. אלמלא קפץ לבמה פיטן רוסי, אחד שמוכריה צוה את שבו לגנאי בצהגות הרוסיה, וכאילו לא בקולו צעק לעבר הכות־פריעים :

— רוצחים ! אתם מבזים צלם אדם. ולעבר של־טונות המחנה זעק : — זהו ההומניזם הסובייטי ה־מהולל ? כך נהגים אתם מן ההשתוללות הארוסיה ? !

...הוא נטל את מריבקה השולמיתית ונשא נשא איתה משם על כפיים.

הפיטן הרוסי הזכיר לי אותו רב, אשר לאחר הטבח בקישינוב נשא בזרועותיו גלמת יהודיה לכבודה יתלה. נשא אותה אל ארון הקודש כדי לטהרה.

לכן בכית אז בכי כר כזה. היות והמריבקה האו־קראינית הזאת, כן ההצגה האיומה ההיא, היית אתה.

הוי, כיצד נקמו הם בך — נבזיו של הפלינצקי, כאשר נודע להם כהוריסי ויקטור קראסין, שגילם את מריבקה האוקראינית איבו אלא... אברך יהודי. הם הדביקו לך הכינוי המוהרזך : „ויד פדראסטי". לאמר, היהודון של בשכבי־זכר.

ן, אתה היית אז מלך, פצע הבורה. מאוחר יותר נתגלה, כי בכל זאת מצאאי המכ־בים, הינך, אי שם, ביער סיבירי. ברחבי הטייגה, בין בראטסק ומייטשט, אתה ועוד אסירים בני גילך פירקתם את הנשק ממשמר השיירה שהשגיח על עבודת הפרך שלכם. כהרף עין נטלתם מהם את רוביהם והמשאית. כפתתם אותם ויצאתם לחפש ביערות סיביר נתיב בריי־חה הרחק מן הטריטוריה של הגיהינום.

היה זה מעשה גבורה. אך שכחתם, בכל זאת, שבסדום זו אין לאן לברוח. שכן בכל בית משתולל הפחד ומאחורי כל עץ אורבת הסכנה. שבועיים ארוכים שוטטתם עייפים, קפואים, תשושים ומזי־רעב ביערות. אזל הדלק. אכלתם מעט הצנימים ומזונכם אוכמניות בר, ובשלג ריוויתם צמאונכם. עד אשר התנפלה עליכם כנופיית הציידים. נאבקתם בהם ללא סיכוי. אתם הייתם קומץ אסירים, יגעים עד מוות. והם, ה„פטריר־סיפ" הסובייטיים, רבים.

ואם הם לא הרגו אתכם בו במקום, הרי זה אך ורק מפני שתמורת כל אסיר נמלט שהסגירו, קיבלו פרס כספי גבוה. תמורת עורו של זאב מקבל צייד מאה רובל. תמורת „אויב העם", ספק חי ספק מת, אלף רובל טבין ותקילין.

הון תועפות. על כן הסגירו אתכם.

שבורים ורצוצים ופצעיכם שותתים דם, היה משפטכם מהיר :

אלה שעשר שנים פסקו להם, קיבלו תוספת... עש־רים וחמש שנה.

על אלה שעשרים וחמש שנות עבודת פרך נגזרה עליהם, הוסיפו עשור.

בהיותך בן עשרים כבר נגזר לך, מחריד לומר זאת, שלושים וחמש שנות עבודת פרך.

...ואנו, חבריך הקשישים, ריפאנו פצעיך במשחות ובעשבים.

חילקנו עמך את לחמנו הדל והמלח.

...התזכור, התזכור ויקטור ? אותו יום כיפור ויתרו לנו האסירים הזפניים למשך שעתיים על צריפם המסופה, ואנו, שני מניינים יהודים, התפללנו.

וכל אחד מבינינו שפך דמעותיו בפני הכביכול היהודי, קשה העורף. אף כי כוח רב להתפלל, לבכות, לא היה לנו. בוקרכן כביאליסטוק אף השיג מחזור קטן שדפיו הצהיבו. ואותך, בן־הזקונים שלנו, כיבד ולך נתנו.

ואתה התפללת בו כתרגול ב„בני אדם". אולם, זה התגיע לך, שכל כך חולקים לך כבוד. שכל כך מייחדים אותך עם האומה היהודית שבכהה, ועם האל היהודי העתיק.

כי נראה ההוגה שעל פניך קשה היה לו להחליט צערו על כי גדול יותר, כלך או על האותיות ההור־דיות רוויות הזהב, אלה האותיות הפורחות שריחפו בקדושה כל כך כצל לראשך ההבול. אותה שעה נראית בעיני כמין מיובל כשכבר היהים. הבית שכל כולה תחנות ויגופים.

יה זה כבר ממש ב„חוי־הזהב ההורי־שצ׳ובים, כאשר במוסקווה הבצירה הגיעו אלי ממך איגרת וצילום. האיגרת שפעה עליזות : „הופליא ! אף על פי כן חיים אנחנו, ובאיפות לנו, ישחים אנו בחדש חוטי הזהב של עתידנו".

במלים אחרות — אתה לומד, אתה מקבל מילוה ואתה הודית, אם ירצה השם, בלימוד אצל הסוביטים.

על הצילום — אתה ובחורות לבה, הייך ספקני של לך עושר פניך. היא — ספק כארוטיה, ספק מריח. וזהרת. כנראה על כי הצליחה לחטוף חתן כמוך.

וזכרני המכבר שהוספת לצילום שלה : „שלי אומ־רת כי מוצאה מן היהודים, אלא שאיני מאמין לה. כפי שאיני מאמין לאף גוי".

וכעבור זמן מה — עוד מכתב. היתה בו שורה רבה־כמשמעות : „הזאב היערה נכשף". הפסתי את הרמז ובעצב הרהרתי על המסיבת היהודית הארורה.

...עד אשר ביום חורף אחד, יום נאה מאד בברא־שיתיותו הרעננה, תקע עצמו בקן השלוו שלי. בערבי־בה, מין „מוכסקה פאביאך" כוהרה, כפי שאומרים אצלנו בבסרביה, „בדבש ובחומץ" בפרווה סיבירית, בכובע פאפאחה קוזאקי ובמגפי לכד של סחר.

...לרגע עמדנו, אני והפלתית שלי, נבוכים.

כבניין זה הגיע אלינו, יהיה הוא כפרתנו, זה הגוי הבריון ?

וכאשר הלפה המבוכה, וכאשר התאוששנו, הלכו בשיקוה וחיבוקים, גיפופים והתייפחויות. וכי דבר קטן הוא ?

ויקטור, ויטיה קראסין, בביתי.

חילצתי אותך מתוך פרוות הפריץ ו...חשכו עיני.

מתחת לפרווה היתה חולצה אוקראינית זהויה, טלאי על גבי טלאי. בדיוק כמו אצל פפרל של שלום־עליכם — פרצ׳ק חתנו של טוביה החולב. לבי ממש נרעד. משמע, כפי שאמי עליה השלום היתה אומרת „דלות הדורה".

לחצת אל תוך אפרכסת אזני : „זו פרוותו של יורי דניאל. אשתו נתנה לי כדי שאוחזף בה תורף. גם את הפאפאחה ומגפי הלבד". מיטב הייחוס. חשתי קרה בגופי מייחוס זה. הוא, ויקטור — חשבתי — שוב נדחק בגופו הבריא למטה חולה.

אולם לא אמרתי דבר. צבטתי לחיי שיעמוד בהן הסומק היהודי ושגינו בלעגו את הכיסנים הממולאים שהגישה אשתי לכבוד האורח. שהינו יין והעלינו באוב אברותיהם המכותפות של אסירי המחנה. אשתי אף התפעלה מן הרוסית שהעלינו, עגת העולם והתחתון. אכלנו שתינו והתגבדרנו כהלכה — ששון ושמחה.

— — רבה יותר מאוחר. לעת ערב, ישבנו שנינו לבדנו בשיחה פקחית. הנושא — „גאולה לאמא־כאמושקה רוסיה, האהובה".

לכעשה, אתה היית המדבר :

...הצגת לפני את כל שמחות־זוהר הליברל־דמוקרטיה ואגב סיפרתי לי שכבר הטריחו אותך יפה במוסקווה. שאתה כבר סובל בצרות. שהנך יושב עם אשתך וילדיך בביקתה כפרית, לא מוארת ובלתי־מוס־קת. ושממקום העבודה השליכו אותך ושאתם רעבים ללחם ארבעה ימים בשבוע, להוציא חגים ומועדים.

...הבינותי כי זו היא האובר...צרה (אוברסורה) לאסונך הגדול.

...ואני לקחתי את ידך כידו של הנביא העיוור וטיילתי עמך בנתיבי שליחותנו האלוהית לגאולה רבת־העינויים.

„שבע ויכיה", להשתי אבהית.

„...הם זהלו על ארבעתם הכוהה לעצמות ולאב־נים ואנו נתנו להם אלוהים של אברהם יצחק ויעקב והם, בני עשיו, אינם יכולים לסלוח לנו עד היום על הטובה המונותיאיסטית שהענקנו להם.

„...אחר־כך בא הנגר מנצרת ולעס בשבילם את תורת משה רבינו והכניס להם ישר לפה את. תסלח לי על הביטוי, את ההימנוס הנוצרי, ואנו שותתים דם מאז ועד היום.

„...ואחר־כך הגיע המבוכד קארל מרכס ותלה באמבט את הבריבה, „ריאה וכבד קומוניסטיים", וכנו אותנו יהיאוקומוניסטים. ועוד דבר, כיצד אומרים בני עשיו ? זה ויסוצקי, כוכר ברודסקי, באר כרוצקי, בכבודנו, מתאוה כל המלה „באר" מן הנצר.

„...ואנו מילבנו ביוקר. הן על הכא הרוטשילדים והן על הרכנאואים. מילכנו על הריינרדים ועל הלס־לים על הלאנדאורים והלוכמבורגים על הבלהיקונים וצל הברוצקים.

„...השמעה ויקטור ! היהודי הערום המבולה, לייזר מחה כגנוביץ, אשר היה מדבר רשעות (רושיש) רוסית של אחותו והיה הרגבאי וגיס לסטאלין, עלה לנו בר־רבבות חיי יהודים.

„...ואם, חס וחלילה, יבוא היום ושליטי הקרמלין יפתחו כחודש את הפנקס שלהם, את הקאמבים הרוצ־חני שלהם, יזעקו :

— פיוטר יקיר — יהודי !

— ויקטור קראסין־קרוננברג — יהודי !

— המשורר ברודסקי — יהודי !

„ואז, שוב, בפעם המי־יודע־כמה, תישמע קריאת הקרב : „היי ז׳ידוב, ספאסאי קומוניזם ! " לאמור : הכה ביהודים הצל את הסיטרא־אחרא הקומוניסטי. ושוב יענו את מיליוני היהודים הסובייטים היגעים.

„ששה מיליון אבדו לנו בשואה. כמה עוד יכולים אנו להרשות לעצמנו למען „גואלי רוסיה" למיניהם, גואלים גדולים או קטנים, גואלים כמוך וכפיוטר יקיר ? כמה, עוד יכולים אנו להקריב לגאולות ?"

ולבסוף קראתי לך משירו של משה לייב הלפרין : „שכני התם" :

„...בית מרזח לו, שם זולל הוא וסובא
כנסיה לו, שם סורח הוא ומתודה
שכני התם

„כן ויקטור, צריך להניח להם, לרוסים, לאוקראי־נים ובכלל לכל הגויים של „אחוות העמים הסובי־טיים".

שינחרו עם משותיהם
שיזללו חזיר
שיסבאו וודקה

שיזלו סיסמאות וימסו בנחת הקומוניסטית של תוכניותיהם מרקיעות השחקים, תחת קרני שמשה של הקונסטיטוציה הסובייטית.

כאב לי לבי, ויקטור, כאשר ראיתי בעת ההינולוג הזה שלי והנה פניך מוריקות ומכחיבות. ראיה, כנראה, שבמוני כבר לא יצמח ממאיזדאטניק ליברל־דמוקרטי. המתקנו את השיח המר בקצת יי״ש ובעוגת דבש ביי־תית. ובין עוגה לעוגה עוד אמרתי לך :

„...מעולם ויקטור, בעולם לפני כן, עוד לא היינו, אנו היהודים, כה גלמודים, כמו בזו המאה האומללה, ההירודאית, השוממה. והנה, בעולם הגדול הזה, נותרה לנו עוד, נחמה אחת ויחידה — ארצנו ישראל".

אחר־כך, כבר ליד התנת האוטובוס, התנשקנו כמוסכות, ממש כאילו לפעם האחרונה.

אתה כתית דמעותיך בשרוול הפרווה הרוסיה. אני בכיתי בשקט. קרעתי קריעה רוחנית, כאבית אבותי בכל הדורות.

הנה בתייפחות השורה היבשה של הדיוות על המשפט, המשפט שלך ושל פיוטר יקיר, בעריציכם מאתמול הם מגדפיכם היום.

עתה מלקקים כל ההיפאפרידיסים הרהגיים, נגלי אי הפקר, החייב ללא חופה וקידושין עם הפליבה הר כמורית העוברת לסהר.

הכל מאשימים אתכם, מראים עליכם באצבע.

ואתם — הדון־קישוטים של החרות, שנגלבתם כבר עשר פעמים, אתכם הדון־קישוטים בארץ הצבועים, אתכם עבדי החרות.

אתכם גוררים כדובי ירקס למסיבות שהוצאים שכניות.

ואני חוזר בניגון של איכה : „אל תדין את חבריך, עד שתגיע למקומו".

כי כמוני עוד ידע לבה במעגלים ההליניים הללו. מי, אם לא אני, אדע שהם מסילים לריש החביבות אף את בר־כוכבא ופרומיתאוס.

מתפלל אני, אלישע בן אבויה שלי, רואה אני את פניך העצובות, ואתה יקר לי ואהוב עלי כבאביב של פרק.

במה אנחם אותך ?

בואה, כשתחלופנה שנות הכלא ואתה, לא והשני כמולם, ככל בעלי־התשובה, גדולים וקטנים שלפניך ואחריך, תבוא, לארץ האבות.

וישראל, ברחמים ובאהבה, תקבל את פני הבן התועה ותקלוט את אוהבך בליבי הכבים בייסוריה הר העייף.

המחבק את ויקטור קראסין.

מיידיש — אברהם יהו...

مكان الأصل

مكان من الاصل

סיפורו של עזר וייצמן

כיצד יצאתי לקרב היבשתי הראשון בחיי...

זהו פרק נוסף מתוך ספר זכרונותיו של עזר וייצמן, שכתיבתו הולכת ונשלמת, על פרשיות בחייו, התפתחות חיל האוויר הישראלי, התגבשות הכוח הלוחם של צה״ל ועלילות מארבע מלחמותיה של ישראל — מלחמת הקוממיות, מבצע סיני, מלחמת ששת הימים ומלחמת ההתשה. עזר וייצמן כותב את ספרו עם דב גולדשטיין, חבר מערכת „מעריב״.

מאת עזר וייצמן ודב גולדשטיין

המלחמה — יש בה הנצחונות הגדולים, הקרבות הכבירים, שלקחיהם נלמדים בבתי־ספר צבאיים, מעשי הגבורה והמופת, שדורות מחנכים עליהם ומתחממים לאורם.

ויש בה הפכים הקטנים שלה; המאורעות המעלים חיוך על השפתיים, המדגדגים את החיך. בספר זה, יסופר לא־מעט על מאורעותיה הגדולים של המלחמה. בכאן, אני מבקש לגולל פרשייה אחת, קצת מחוייכת, של מהלך מלחמתי אחד, שהתחיל כפי שהתחיל ונגמר כפי שנגמר — ובין התחלה והסוף היו בו כמה הפתעות קטנות.

דיין שואל: ובשארם לא נהיה?!

יום שלישי, שישה ביוני 1967, 8 בערב. המלחמה היא כבר בת 36 שעות. כמעט גמורה. חיל־האוויר המצרי שבק חיים. טליק, אריק, יפה ושייקה גביש נעים קדימה, בואכה ביר־גפגפה. ירושלים עוד מעט תהיה בידינו. הלבבות פועמים בהתרגשות. ג׳נין — שלנו. הגדה המערבית — כתמוטטת. אלוף פיקוד צפון, דדו, הרמטכ״ל הנוכחי, זועק ממיפקדתו בצפון: מה עם הסורים?!

המטה הכללי יושב במשכנו המיוחד במיפקדת המלחמה. שר הבטחון, משה דיין, אומר: „ידידי, איפה נמצא עכשיו הכוח הקרוב ביותר לשארם? אנו נותנים לו את שם הכוח, את מספר החטיבה. מסתכלים במפות. כתברר, כי הכוח הזה יזדקק לשעות רבות כדי להגיע לשארם. ושר הבטחון — כודאג: „הבריה, הלכנו למלחמה הזאת בעיקר על חופש השיט במצרי טיראן. הנצחונות שלנו לא רגילים. הגדה נופלת. להערכתי, ילחצו עלינו בהקדם להפסקת אש — לא יאוחר מהשמונה ביוני (אגב, הוא העריך בדייקנות, כפי שהסתבר אח״כ — ע.ו.). ואז, איזה פנים יהיו לנו, אם באנו להרוס את הצבא המצרי בסיני, נגיע לתעלת סואץ, נשב על הירדן, ועוד איננו יודעים מה יהיו התוצאות הפוליטיות של ההישגים העצומים האלה — ובשארם א־שייח׳ אנחנו לא נהיה, לאחר שעל זה הכרזנו קאזוס בלי?!״.

הוא צדק, משה דיין. ואז הגיע את הרעיון — אני חושב, שהוא נרקם בראשו של חקה, שהיה אז ראש מחלקת מיבצעים והיום אלוף פיקוד הצפון — כוח מזהיר וצלול, שנטל פתוה כן הבגיע לו בהחלת הבצחון של מלחמת ששת הימים — לארגן כתוף כוח צנחנים, להטיס אותו במהירות לשארם בהליקופטרים, כך שכבר למחרת בבוקר, השבעה ביוני, יוכל לכבוש את המשטה.

הידיעות שבידינו היו, כי בשארם יושב גדוד מצרי, אולי שניים. היתה בעיה חמורה מנין לארגן את כוח הצניחה שלנו. החטיבה של רפול עדיין לוחמה בסיני — ושתחה דם. החטיבה של מוטה היתה בעיצומו של קרב ירושלים. חטיבתו של דני מט לוחמת בסיני וצריכה להתארגנות מחודשת לקראת הקרב האחרון שלה.

אני יוצא לקרב היבשתי הראשון שלי

כתמזל המזל לכמה מפקדים משובחים, מן הטובים ביותר בצה״ל, שמסיבות שונות המלחמה מצאה אותם ללא יחידות וללא פיקוד. ואהם — גם אהרן דודי, קצין צנחנים ראשי, שהוא קצין כמה ולא היה לו תפקיד פיקודי. אז ראשית, מגייסים את המפקדים האלה. אח״כ מחברים כוח של 150 צנחנים. ההחלטה היא להוריד את הכוח הזה, על מפקדיו המהוללים, בהליקופטרים. כדי להבטיח לכוח תיגבור לעת הצורך, אורגנו עוד כ־350 עד 400 צנחנים, שהיו מיועדים לצנוח בתוך „נורדים״ בשטח. כן הוכן כוח תובלה של „סטראטוקרוזרים״, שצריך היה להצניח לאחר הכיבוש ג׳יפים, קומנדקרים, מים, דלק ואוכל. לפי התוכנית, היו ארבעה „מיראז׳ים״ מיועדים להוריד על הכוח הפצצתי ריכוך לפני הכיבוש. לחיל הים ניתנה הוראה להזיז את המרפדות שלו, שעגנו באילת, ולנוע ביד דרומה. בראש כוח המרפדות עמד מי שהיה אז ראש מחלקת ים, הוא צ׳יטה, שנתמנה אחר־כך למפקד חיל־הים ופרש לפני כשנה וחצי מן השרות.

ואז אני זורק להלל המפקדה מצבה „קסבה״: אני יורד עם הכוח המיבצעי הזה לשארם! הרמטכ״ל ושר הבטחון משתוממים: ראש אג״ם, והאלוף הבכיר במטה הכללי, יצטרף לפעולה כזאת? „למה לך להידחף?״ — הם שואלים. לך תסביר. לך תגיד, שבאז פריצת המלחמה, יש לי הרגשה מוזרה ביותר: כל השנים אני מתכונן להפוך את חיל־האוויר המצרי, וכאשר השעה הזאת באה, אני נמצא במיפקדה ומקבל דיווחים על ההצלחות. כאשר נתמניתי למפקד חיל־האוויר, חשבתי בלבי: הנה, אני, שטסתי במלחמת העולם השניה, גלחמתי במלחמת השיחרור ובמיבצע קדש, במלחמה הבאה, כאשר אזים את ראשי למצילה, לא שמים כחולים יתגלו לי, כמו המראה מתא הטייס, אלא אורות הביאון של איזה מוצב פיקוד.

והנה, פה אני רואה את המלחמה הגדולה של עם ישראל, ואני יושב בתוך החדר הזה, מתחת לקרקע. טייסים טובים וצעירים מכני עשו את המלחמה. כראש אג״ם היה לי גם עניין לחוות בקרב יבשתי ממשי. חשבתי, שאם יהיה צורך, אוכל לסייע בקבלת החלטה בשטח. היה ברור לי, שדיין מודאג מאוד מן המצב, ואף על פי שסמכתי בהחלט על מפקד הכוח, דודי, רציתי להיות במקום. הצטרפתי, אישוא, לפעולה, כנגראל מעל למניין. דודי ואני סיכמנו, שהוא טס בהליקופטר הראשון ואני בשני. לקחתי את הקסדה שלי ואת הקרבינה האמריקנית, ומילמלתי לעצמי: „וייצמן, זה יהיה אולי הקרב היבשתי הראשון בחייך!״.

הכוח יצא ממקום שיצא. אני עוד התעכבתי במטה הכללי. בלילה לקחתי את יד ימיני, פרויקה, תפשנו מטוס קל של חיל־האוויר ודהרנו לאילת. כשהגענו, כבר חנה שם כל הכוח. עומדים הליקופטרים ומתדלקים. איזה היו הירודנים יותר ערוכים למלחמה הזאת ולא נישאים על גלי הכזב של קאהיר, יכלו להסל את הכוח בשני מגזי מרגמה.

שבעה ביוני בבוקר. היתה לי עוד פגישה נרגשת עם ידידה ותיקה משכבר הימים, שליוותה אותי לפני שנים, כאשר נסעתי לקורס הטיס שלי ברודזיה. ועוד התפעמות קטנה בלב: פגשתי לפתע, כאחד מחיילי הכוח, את עוזי דיין, בן אחיו של משה, זוריק, שנפל במלחמת השיחרור. היתה תחושת שותפות נעימה כזאת, שנקשרה בשמו של משה, המשפחה, נהלל.

סיכמנו, שדודי טס בהליקופטר הראשון ואני בשני. דודי אמר לי: „אני לא מוכן שאתה תנחת ראשון. אנחנו לא בדיוק יודעים מה יש שם״. אמרתי: „אתה יודע מה, ידידי? אם אתה לא מתווכח אתי, שלא אנחת בכלל, אז אני אנחת שני, אחריך. בסדר?״. החלטנו לטוס קרוב מאוד לחוף הסעודי, על יסוד ההנחה, שישנם בשטח כוחות מצריים ולנו יש עניין שלא יתפסו אותנו ולא יכינו את הכוח המצרי בשארם לקראת בואנו.

המראנו בערך ב־11 בבוקר. זו טיסה די ארוכה, של שעה בערך, יש זמן לחשוב. עוקרים את הדעה מן ההווה. מעתיקים אותה אל זכרונות העבר. הקורסים. המלחמות. המשפחה. אני מניח שכך עושים גם אחרים.

היה לנו קשר עם ה„מיראז׳ים״, המיועדים להנחית הפצצת־ריכוך. י. פיקד עליהם. אנחנו מתקרבים לראס־נצרני והמדווחים לנו מהאוויר, ע׳. רואה סירות בשארם. הוריתי: „דפוק את היעד, לפי הפקודות שבידיך!״.

הוא דפק את המחנה העליון. טסנו לראס־נצרני, לראות מה קורה שם, וכבר מהאוויר ראינו שהמקום ריק. עדיין חשבתי שהמצרים התרכזו, אולי, בתוך שארם עצמה.

אנו נוחתים - ומצרים אין

לפי התכנית נחתנו בשדה של שארם, על הרכס למעלה. ה„מיראז׳ים״ בכנוס. עשו כבה סיבובים. נחתנו וקפצנו מן ההליקופטרים, ערוכים לקרב. אני מוצא את עצמי עם חבריה צנחנים, רץ עם הקרבינה שלי והוכב כבין אנחנו תופסים את מטה האש הראשון. איפה אש, מה אש — שקט ושלווה, דממת־אלוהים, אין מלחמה ואין מצרים, כמו שבאים לנופש באיזור הקסום הזה. הצנחנים רצים, מתפרעים, נערכים — אין מלחמה.

ופה יש לנו באוויר מטוסי „נורד״ לתיגבור הכוח ו„סטראטוקרוזרים״, שנושאים אתם כלי רכב ותחמושת ואוכל. קודם־כל יש להחליט מה לעשות בכוח הזה, שבאוויר. דודי ואני החלטנו לדלג מהרכס לתוך שארם עצמה, לראות מה הולך שם. דילגנו עם ההליקופטרים קדימה, ודודי כל הזמן חרד לי: „שלא תרוץ לי קדימה, שלא תסתער לי לתוך מיבנים, שלא תפתח לי דלתות לפני שיודעים מה יש, בחייך המפקד!״.

דודי חשש. הנחנה, ששארם סתם ריקה מאדם ושפה אין עם מי להילחם, סירבה באופן כלשהו להסתדר לו בראש. אבל עובדה — גם שארם ריקה. היה שם מחנה של היוגוסלאבים, מכוח האו״ם, והיה שם מחנה של המצרים. בתקופת ההמתנה גירשו המצרים את היוגוסלאבים ויישבו בשני המחנות. אבל עכשיו אין שם לא יוגוסלאבים ולא מצרים, רק ראש אג״ם של צה״ל, שהמלחמה האישית שוב חמקה לה לצון הסתלקה ממנו.

בשארם נופלת עלינו תדהמה לא נורמאלית. אנחנו פוגשים את החבריה מחיל הים. החבריה של צ׳יטה, מתברר, כהם הגיעו למעגן של שארם 45 דקות לפנינו וגם הם לא מצאו לא מצרים ולא מלחמה. והשמחה גורפת את כולנו, בחיבוקים ובנשיקות, לא רק מפני שפגשנו אותם שם, אלא מפני שפגשנו אותם בחיים.

ועדיין לא בטוחים, שבאמת אין מצרים. אולי הסתתרו בהרים. אולי הם נערכים להתקוף. ואנחנו בסך הכל 150 איש, עם שלוש טרפדות והליקופטרים חונים על הקרקע ובידינו רק נשק קל. היתה רוח חזקה. לא היה טעם להצניח את החבריה מהנורדים, גם בגלל הסכנה וגם מפני שלא היה נראה, שכאן יתחוללו קרבות גדולים. אחר כך החבריה כמעט הרגו אותנו, שלא הנחנו להם לצנוח.

אזהרה: „מיגים״ בדרך

דודי ואני בדקנו את סיב המסלול בכדה. הורינו לנורד אחד לנחות, וכאשר הכל עבר בשלום, פקדנו על כל הנורדים לנחות בכדה. הנורדים נחתו, הצנחנים ירדו, במקום לצנוח — כל המלחמה נגמרה בלי אף הצנחה אחת של אנשים, כי לא היה צורך בכך — וקבלנו אספקה וג׳יפים וקומנדקארים, שהוצנחו מהסטרטוקרוזרים. באחת בצהרים קוחחתי עם מוטי הוד, מפקד חיל האויר, בבכביר קשר והוא אומר לי: „ויצמן, תפזר מה שאתה יכול, מיגים מצריים בדרך לשארם, לדפוק אתכם״.

זה היה יום, שכמה מיגים התחילו לתקוף. זה יכול להיות מאד לא נעים, אם מיגים כאלה תופסים אותך על הקרקע, עם הליקופטרים. רצתי כהליקופטר להליקופטר, כאיך בטייסים: „להרים, להסתלק, להסתלק, להרים״. חלק מהצנחנים, שלא הספיקו לקפוץ לתוך ההליקופטרים בגלל קוצר־הזמן, התפזרו בתוך נקיק והתכוונו לירות ברוביהם לעבר ה„מיגים״ כאשר יגיעו. אני תפשתי את ההליקופטר של בחור בשם ש., היום הוא ב„אל על״, הוריתי לו לטוס לתוך הואדיות. הרך דקות ספורות התפזרו להרים הרחוקים, צפונית לשארם. ההליקופטרים פינו כך כ־130 או 140 חבריה ועוד כמה מאות נשארו בנקיקים בשטח.

מחכים לבצרים. כצפים להפצצה הנוראה. 10 דקות. 15. 20. אין כבדים. אין „מיגים״. „נשבר״ לי. לקחתי את ההליקופטר והוריתי לריכוז העיקרי של החבריה. הודיעו לי בשטח כיפי, שארבעה „מיגים״ אכנם היו בדרכם אלינו, אך בדרך „התלבש״ עליהם צ. עם שני מיראז׳ים, הפיל שניים והאחרים נמלטו על נפשם.

התחלנו להתארגן במקום. הוריתי: הודיעו למוטי, שיכסור לדיין, שהכל בסדר והמצרים בידינו, פתוחים לשיט ישראלי. „לא יכולים להודיע לדיין, החזירו לי, כי הוא בכותל״. צנחתי על הקרקע. הפצב באבנה צנחתי. היה אני מיכחו ואמרתי לו: „הכותל המחורבן עליו! שנים אני מסרטר על הכותל. שנים אני חולם עליו. שנים אני כפיץ להבריה דברים חמים בכתב על הכותל. והנה, ברגע ההיסטורי הגדול הזה, ברגע העצום הזה, כשר החבריה בכותל, איפה אני?! תקוע במקום הרחוק ביותר של המלחמה! אמנם, אני בחברה טובה, עם לוחמים מצויינים ובמקום חשוב מאד, מבחינת יעדי המלחמה, אבל שם למעלה, בצפון, נעשית היסטוריה לאומית והיא נרקמת ברגעים אלה! והיא הרבה יותר חשובה מההיסטוריה הצבאית. הפסדתי, הפסדתי אחד הרגעים ההיסטוריים בהולדות ישראל — רגע, שחלמתי עליו אולי יותר מאחרים, שהצטלמו אז ליד הכותל״.

פגישה עם שבוי סודאני

לאחר שהזלתי שתיים־שלוש דמעות רשמתו כולנו על הכותל שלנו — מסרתי על כך, כמובן, הודעה מיידית לכל החבריה — התחילו להביא לי פתאום שבויים מהשטח. החבריה אספו 20 או 25 מצרים, שהקצינים שלהם זנחו אותם. אני רואה את המצרים האלה כפותים עם ידיים לאחור, רבוצים על ברכיהם על הקרקע. חיילים דפוקים של הצ׳אוייב. מוכים, מושפלים, בודדים. זה מראה קשה. הוריתי לחבריה: „תנו להם מים ואוכל״. צד את עיני אחד השבויים: סודאני היה. גבוה, חסון, מוצק שכמה. תווי פנים מעניינים היו לו. כולו שתום. התירו את ידיו. גמע מן המים. שם אוכל בפיו. יושב ומסתכל בי ככה. ואני חושב לי בלב: מה יש לו עם כל המלחמה הזאת? מדוע הוא כאן?

החלפתי אתו מלה. התרגש. הוא נשוי. אב לבת. שלף מכיסו את תמונותיהן. בהיסוס, כתמה מה תהיה תגובתי, הושיט לי להסתכל. הסתכלתי. היתה שלווה רוגעת כזאת, מחוץ לכל המלחמה, הגורל של הצבא המנצח עומד בשארם הרחוקה ומזין את עיניו בתמונת אשתו ובתו של שבוי סודאני מוכה ומובס.

הוריתי להבריה לקחת את השבויים מתנה שבויים. בסביבות שתיים ושלושים שלוש אחה״צ טסתי צפונה וחזרתי בערב לקריה. פה — חינגה שלמה, שמחה והילולה. ירושלים שלנו, הגדה שלנו, המלחמה — ומיליון רגשות של סיפוק ושמחה ואושר ערבלים לך במערבולת גדולה אחת.

כך היתלה בי שוב ההיסטוריה בהשתלשלות התגבות שלה, וגזרה עלי לא בעת את שארם ולא להיות בכותל עם כיבושו. שהתיה לי בריאה, ההיסטוריה, משחקת, תובבת ואלף ואחד פנים מוהרות לה. שני שבחשיבות ראשונה הלכו וטשטשו מאור שונים בששת ימי המלחמה, באו ונדחקו מקומם — עד ששלושה חודשים לאחר המה נתלוותי לרמטכ״ל, רב־אלוף יצחק רבין, בביקור במחנה השבויים.

פגישה שניה עם העשבוי הסודאני

הולכים. משני הצדדים מכלאות מגודר של שבויים, ופמליית הרמטכ״ל — בה. בדרך שבין המכלאות. אני משתרך לי מאחור, מחליף מלה עם החבריה שלנו. הנה רים, מתעניין מה הולך פה. הנה אני ד מצד שמאל, אפו דבוק אל הגדר, עיניים זות, נבוכות — את ה„שבוי שלי״ מש אני נעצר. מסתכל שוב. זה הוא, לענ גבוה. יפה, שחום. „תביא לי אותו הנה״, אומר לסמל המשטרה הצבאית. „להוציא מהמכלאה, המפקד?״ והוא זוקף עלי גבות תמהות. „להוציא!״. מתייצב לפני סנטר כך היה שמו. רגע של מבוכה. יש לי קשר אתו, מעבר לערפל של המלחמה, לכל המלחמות, לכל השנאות, לכל האוו בין העמים. כמעט התחבקנו. כמעט — כי עיניים היו נעוצות בנו מכל עבר. שמחתי לראות אותו. שמחתי — בגלל צה״ל, שמכ שבוי כזה משארם לעתלית ושערה משע ראשו לא נופלת.

שאלתי אותו: „איך?״. מה יספר מה? שלהיות שבוי זו הרגשה מזורבנת? הוא מתגעגע אל אשתו ואל בתו ואל בין. „בסדר״, אמר. בקשה היתה לו: לעבוד מטבח. סידרתי לו. הסתכל בי שוב. אולי להגיד עוד משהו. איני יודע מה. רק הסתו וראיתי שמשהו מרצד לו בעיניים, ואז „תודה״. מלה אחת של קורטואל מובס.

כל הזכויות שמורות למר עזר וייצמן ו גולדשטיין, עם השלמתו ייצא הספר ל בהוצאת „ויידנפלד וניקלסון״, ירושלים ולונ

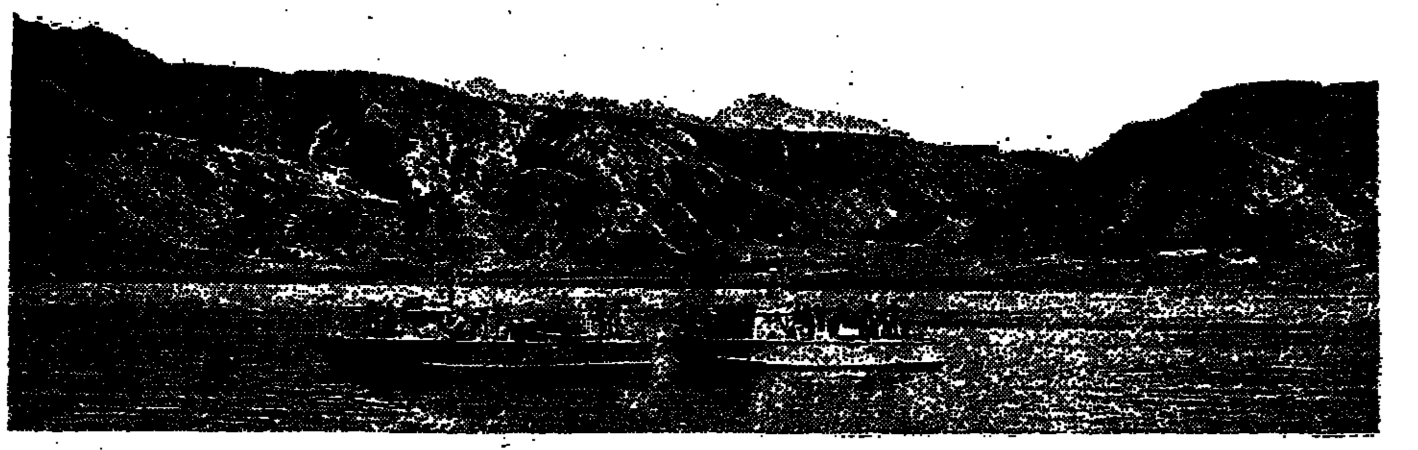

יוני 1967 — בשארם א־שייך

„עלית״
חברה ישראלית לתעשיות שוקולדה וממתקים בע״מ

הודעה

על תוצאות ההצעה שבתשקיף מיום 11.9.73 בדבר הנפקה של 4,500,000 מניות רגילות רשומות על שם בנות 1.— ל״י ביחד עם סדרה של 10% שטרי התחייבות 1976—1985 רשומים על שם בלתי צמודים בסכום נקוב כולל של 9,000,000 ל״י הניתנים להמרה במניות רגילות, אשר הוצעו ב־90,000 יחידות המורכבות מ־50 מניות רגילות בנות 1.— ל״י ו־100 ל״י ערך נקוב של שטרי התחייבות.

מתוך 90,000 היחידות נמכרו 36,000 יחידות למשקיעים מוסדיים.

ל־54,000 היחידות האחרות הכוללות 2,700,000 מניות רגילות ו־5,400,000 ל״י ע.נ. שטרי התחייבות נתקבלו באמצעות בנק לאומי לישראל מנהל הקונסורציום עד יום 21 בספטמבר 1973, יום סגירת רשימת החתימות 6414 בקשות מהציבור ל־196,930 יחידות הכוללות 9,846,500 מניות רגילות ו־19,693,000 ל״י ע.נ. שטרי התחייבות.

לאור חתימת היתר החליטה החברה על הקצאת המניות ושטרי ההתחייבות כדלקמן:

א. ל־6,152 בקשות עד 100 יחידות כ״א יוקצו ⅓ מהבקשות, אך לא פחות מיחידה אחת.

ב. ל־255 בקשות מ־101 יחידות עד 1,000 יחידות יוקצו ¼ מהבקשות, אך לא פחות מ־34 יחידות.

ג. ל־7 בקשות מעל 1,000 יחידות הוקצו חלק עשירי מהבקשות אך לא פחות מ־250 יחידות.

כמות היחידות שיוקצו כנ״ל יעוגלו למעלה ליחידה הקרובה.

החברה מודה לציבור על ההענות להצעתה.

המסחר בבורסה לניירות ערך בתל־אביב במניות ובשטרי ההתחייבות יפתח ביום א׳ 30.9.1973, ז׳ תשרי תשל״ד.

24 בספטמבר 1973

ישראל והשטחים: שילוב כלכלי והכרעות שבדרך (א)

התיתכן שוב הפרדה בין שני צדדיו של ה„קו הירוק"?

מאת יובל אליצור

בשבוע הראשון של יולי 1967, כאשר משאיות עמוסות ירקות של סוחרי ג'נין חצו את הירדן מזרחה במעבר המים הרדודים בתל־אברצוץ — בהסכמתם האילמת של כמה קצינים ישראלים מקומיים אך ללא החלטה מפורשת של המימשל הישראלי — ישב בירושלים צוות תכנון כלכלי חברתי, שעם סיום עבודתו, שבועיים לאחר מכן, המליץ לפני הממשלה על צעדים להבטחת גבולות כלכליים פתוחים למעבר סחורות. הצוות לא ידע כמובן שהמלצותיו כבר בוצעו עוד בטרם הועלו על הכתב.

היתה זו אולי הפעם הראשונה, אך בוודאי לא האחרונה, שהכנישה הקדים את ההתפתחות התיאורטית בכל הנוגע לפעילות הכלכלית בשטחים שנכבשו על ידי ישראל ביוני 1967. כל ההצלחות שבהם נתברכו ישראל ותושבי השטחים בשנים שלאחר מכן, יבוא פתיחת אופקים לתעסוקה מלאה, לעליה מסחררת ברמת החיים וההתעוררות מן העיזון של חיי פליטים במחנות — היו בבחינת עובדות שקיבלו את אישורן הרעיוני לאחר שנתממשו.

ואכן, ההחלטות הישראליות שנתקבלו מדי פעם בפרוצת של חצי השנים האחרונות, בדבר „הגשרים הפתוחים", הפיקוח על העסקת פועלים מן השטחים בישראל ואפילו הגבמתה הבכירה ב„מסמך גליליי" בדבר הצורך להשקיע 1.2 מיליארד ל"י בחמש השנים הקרובות לפיתוח כל השטחים, באו כמעט תמיד בעקבות המעשה.

ההצעות המתוכננות — לא התגשמו

באותם המקרים המעטים בהם היה תהליך הפוך, כאשר הביצוע בא לאחר התכנון, כמו במקרה של הקמת אזורי תעשיה על גבולה הקו הירוק — „פארקים תעשיתיים" שנועדו להעסיק את היזמים שיבואו מצד אחד של הגבול עם עובדיהם שיבואו מצד שני — היתה ההצלחה חלקית בלבד, שכן המציאות בשטח השתנתה במהירות רבה יותר מכפי שחשבו המתכננים לצורכי תיכנונם.

כדאי לזכור כי מלבד הצעתו של צוות התכנון בדבר הצורך בשיווק העודפים החקלאיים מזרחה מעבר לגשרי הירדן, הועלו בחודשים הראשונים לאחר מלחמת ששת הימים תוכניות רבות שלא נתממשו כלל. הועלו תוכניות בדבר יישוב פליטים ערבים מעזה בהתיישבות חקלאית באזור אל עריש ואף בגדה המערבית, הועלו הצעות בדבר משיכת הון בינלאומי שיהיה כעוגן בכה עבודה של המעודה של מה הכנסה ואף נוצרו מגעים עם חברות ענק בינלאומיות.

אפס השקעה לגולגולת

מרבית התוכניות הללו שהוגשו לראש הממשלה דאז, לוי אשכול, על ידי ד"ר רענן וייץ, ראש מחלקת ההתיישבות של הסוכנות, על ידי „ועדת הפרופיסורים" שנתמנתה על ידי ראש הממשלה, וכן על ידי מומחים זרים — לא נתממשו והכרכים עבי הכרס שהכילו נגנזו במגירות.

קלקיליה עם שחר: פועלים ערבים בדרכם מעבר לקו הירוק

בכמה מקרים התברר שהתוכניות התבססו על נתונים בלתי מבוססים (כמו למשל תוכניות ההתיישבות החקלאית), בכמה מקרים הן נתקלו בהתנגדות פוליטית, אך תולשתן הכללית היתה בכך שהן התעלמו מן הדחפים והתנודות שפעלו במשק הישראלי באותו פרק זמן.

התברר, למשל, כי התעוררותו של המשק הישראלי מן התרדמה שנפלה עליו בשנות המיתון היתה גורם מכריע בפתרון הבעיות המיידיות של השטחים המוחזקים. עד מהרה קלטו ענפי המשק הישראלי את כוח העבודה המובטל שהיה בו ולקראת סוף שנת 1968 החל בבנין והופיע המחסור בעובדים — מחסור שאפשר היה להתגבר עליו אך ורק בעזרת העסקת פועלים מן השטחים.

קליטתם של הפועלים מן השטחים במפעלים הישראלים יצרה מקומות עבודה עבורם ללא כל השקעה נוספת. כל מתכנן יודע כי כדי ליצור מקום עבודה יש להשקיע סכומים ניכרים. בשנות ה־50 כשהוקמו בארץ מפעלי תעשיה בעיירות הפיתוח, נמדדה השקעה זו במונחים של „השקעה למגולגלת" „השקעה לגולגולת" הגיעה לעתים לעשרות אלפי ולפעמים אף למאות אלפי ל"י. לגבי קליטתם של הפועלים מן השטחים במשק הישראלי היתה ה„השקעה לגולגולת" — א פ ס.

פתרון קל וזול זה, לכל הדעות אינו הפתרון הרצוי לטווח הארוך. מבחינה ישראלית מעורר הוא לבטים היסטוריים (שיכורם אמונה ב„עבודה עברית") וכלכליים (יצירת הלות בגורם העלול להעלם מחר) ומבחינת תושבי השטחים הוא כרוך לא רק במרחק הנסיעה היומיומית על פני מרחקים גדולים אלא גם בסכנה של זעזועים בבקרה של מיתון בפעילות הכלכלית בישראל.

„הפועל הערבי מהווה כיום את כפות הרגלים של המשק הישראלי" — אומר כלכלן ישראלי בכיר — „והיות ואנו עלולים לצעוד בשנים הקרובות על גחלים להשוות בצורה של האטה כלכלית, יהיו העובדים מן השטחים הראשונים להפגע מן הכוויות".

הכלכלן, פרופיסור מיכאל ברונו שאל באחד ממאמריו ב„מעריב" אם השילוב הכלכלי בין ישראל לבין השטחים אינו מביא ליהודה ושומרון ולרצועת עזה „שגשוג ללא פיתוח", שכן העליה בהכנסות אינה כרוכה בפיתוח ענפי המשק באזורים אלה. אלא שכל הנוסיסים וחרדתם של המומחים על משמעות השילוב הכלכלי בעתיד אין בהם כדי להקטין בהערכתם כלפי מה שהתחולל בשש השנים האחרונות. הכל מוכנים להודות כי התחוללו בשטחים המוחזקים תמורות היסטוריות גדולות וזאת בכוחו של דחף המציאות בלבד, כאשר אנשי ביצוע נבונים מסייעים להתפתחות כמעט כמשקיפים מן הצד. הם השכילו שלא להציב מכשולים לתמורות שיצרו לכל הדעות את הבסיס המוצק ביותר לאפשרות של מצבה ביחסי ישראל והאוכלוסיה הערבית שמסביב לה.

אמצעי התקשורת מתעלמים

עתוני העולם המדווחים ללא הרף על „סגירת אופציות לשלום" על ידי ישראל בשל פעולות ההתנחלות שלה בשטחים, תהגות הטלוויזיה המרבות להביא צילומים של שיכוני קריה ארבע ושל מתיישבי שדות, מתעלמים כמעט להחלוטין — ואולי אין הם די אינטליגנטים כדי להבין — מן העובדות והאחרות הנקבעות בשטח, מן השילוב הכלכלי בין שליטה כיליון תושבי ישראל לבין כיליון התושבים של יהודה, שומרון, רצועת עזה, סיני וגולן.

אילו היה יורד כיום כעין מסך ברזל, היה שיאבוס הרכבית את השטחים המוחזקים ויפריד ביניהם לבין ישראל, הרי הנזק הכספי והסבל ההגוני שיהיה נגרם לשלושת אלפי האזרחים הישראלים שהיו צריכים לנטוש את הישובים מעבר ל„קו הירוק" הוה כאין וכאפס לעומת הנזק והסבל שהיה נגרם למאות אלפי ערבים שינותקו ממקורות התעסוקה שלהם, למפעלי חקלאות והעשיה כבני עברי הגבול שיאבדו לפתע את השווקים לתוצרתם ולמאות אלפי יושבי מחנות הפליטים שהיו חוזרים להיות נזונים לתמיכת של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם.

ובצעד אשר המשק והחברה בישראל יצליחו בוודאי להתגבר על נזקי הניתוק ללא זעזועים כיוונים, עלולים המשק והחברה בשטחים המוחזקים להגיע עד לידי משבר. אין לך בכיון מרגיז יותר ומהסכל יותר מאשר להביא אוכלוסיה שלבה אל פתחו של פיתוח כלכלי מואץ ולהפסיק את התהליך בעודנו בראשיתו. משבר מעין זה עבר על כמה מדינות באפריקה שלא הצליחו, לאחר קבלת העצמאות, להמשיך במשיכות הפיתוח שהתחו העצמות הקולוניאליות והן מוצאות עצמן כיום הלויות על בלימה, מרושעות בין שני עולמות.

אך דווקא היקפן חסר התקדים של התמורות שחולל הכיבוש הישראלי בשטחים המוחזקים, האסון העלול להתרחש אם יחול שינוי פתאומי במצב, מחייב בשלב זה מחשבה תחילה. שוב אין להניח ל„אינסטרונים המבצעים" להדריך לבדם את כל הכוחות הפועלים, שוב אין לצפות לכך שכל התפתחות עצמאית תהיה בכיוון הרצוי ויש להעצר לרגע ולהקדיש זמן למחשבה כדי לבדוק אם לא דרושה עתה יוזמה חדשה, או אולי להפך: אם לא כדאי לבלום יוזמות הבצעיות זה מכבר.

יש לזכור כי המדובר כיום אינו רק בשיווק תוצרת חקלאית אל מעבר לירדן כדי לפתור בעיות של עודפים עונתיים ואפילו לא בקיום ארעי של שרותים — המשימה העיקרית שהמימשל הצבאי הישראלי ראה לנגד עיניו בקיץ 1967 — אלא בקביעת עתידו הכלכלי של האזור. יצירת מצבים קבעם כמעט ואין נסיגה.

שלוש הכרעות

ואכן, לפני כשנה, בישיבה שדן הבמחון, משה דיין, העלה בפני חברי בממשלה את הצורך לערוך דיון מקיף בשאלת מדיניות ישראל בשטחים, הוא הדגיש כי השאלה איננה רק היכן להתיישב וכמה יהודי בכדי התנחלות: דעתו היתה — ובנושא זה הוא בא לידי התנגשות עם שר האוצר, פנחס ספיר — כי הגיעה השעה שבה תחליט ישראל על השקעות לפיתוח השטחים. כן הציע דיין שיש לעשות כל מאמץ לפתח מקורות תעסוקה בשטחים עצמם וזאת כדי לצמצם את מידת העובדים לישראל, פתרון שהוא כאמור הליכה בקו ההתנגדות הקלה אך עם זאת קצור בסכנות לא מעטות.

רבתם הירידה של כמה כשלבי הדיון שהתנהל בנושא זה במסגרת המפלגה הגדולה בישראל, וכן העובדה שהוא נמשך על פני תקופה ארוכה מדי שבמהלכה נשתרבבו לויכוח נושאים פוליטיים ופולמוסים אישיים שאינם לעניין, יש בהם אולי כדי לאכזב. לשאלות רבות שהועלו במהלך הדיון לא ניתנו כלל תשובות ובנושאים רבים המבוכה כיום רבה יותר משהיתה לפני כשנה.

ואף על פי כן ניתן להבחין בשלוש הכרעות חשובות שנתקבלו כתוצאה מן תויכוח שיזם דיין: א) ההחלט כי ישראל תשקיע סכומים יותר גדולים מאשר בעבר בפיתוח השטחים. אמנם, הסכומים שעליהם נמסר ב„מסמך גליליי" (1240 מיליון ל"י בארבע שנים) אינם גדולים ביותר (אף כי החלט שהסכום יגדל במקביל להתיקרויות שיחולו), אך הם כמשמעותיים יותר מן הסכומים שהוקצבו עד כה למטרות אלה. ב) ההתנגחות בין דיין לבין ספיר בשאלה: „כמה עולה לנו החזקת השטחים?" אולי לא הוכרעה בבתחום מספריים, אך למעשה ירדה כל הפרק. התברר שגם אליבא דאלה הסבורים כי ההוצאה השטחים כהווה נבל, אין נטל זה בחינת מעמסה כבד מנשוא. ג) השאלה אם יש להגביל מעבר התורות מן השטחים לישראל הוסרה מעל הפרק כשהתברר הוא בבוצרי התעשיה והיקפה הצטמצם מאד — כפי שעוד יוסבר להלן — גם בכל הנוגע למוצרי חקלאות.

הבעיה העיקרית

הכרעות אלה, עם כל חשיבותן, אינן עונות אלא על חלק מן השאלות העומדות כיום בפני מעצבי מדיניות השילוב הכלכלי בין ישראל לבין השטחים. השאלה המרכזית שבה הסרה עדיין הכרעה ישראלית היא: האם חייבת מדיניות השילוב הכלכלי לקוות בהקבנן אפשרות, ולו גם רחוקה, של ניתוק השטחים המוחזקים מן המשק הישראלי ולפעול כך שניתוק בלתי צפוי ובלתי רצוי זה יגרום נזק מצומצם בכל האפשר הן לישראל והן ליהודה ושומרון ולרצועת עזה.

כדאי להדגיש שמי שמעלה אפשרות בעיון זו אינו נוקט קו פוליטי ובוודאי שאינו תומך ב„חלוקת מהדש של ארץ ישראל". למעשה אין כיום ישראלי — ותהיה השקפתו הפוליטית אשר תהיה — הסבור כי רצוי להביא להפרדה בין המשק הישראלי לבין המשק של השטחים כפי שהדבר היה נהוג עד ל־5 ביוני 1967.

שר המסחר והתעשיה, חיים בר־לב, שציין זה לא מכבר כי לדעתו הבשיך הכלכלה של ישראל והשטחים לפעול כיחידה אחת, יהיה הפתרון הפוליטי אשר יהיה, ביטא בזאת דעה של רבים הסבורים כי הפרדה מעין זו היא בלתי מתקבלת על הדעת ועל כן אין כלל צורך להתייחס אליה כאלטרנטיבה בהכנון כלכלי.

אחרים לעומת זאת משוכנעים שבכל שאפשרות זו היא בלתי סבירה אין להתעלם ממנה בעת התכנון של השילוב הכלכלי בין ישראל וה„שטחים". „ההיסטוריה של המזרח התיכון מוכיחה כי הפוליטיקה חזקה יותר מבצרכים אנושיים ושיקולים כלכליים" — אומרים הם ומוסיפים — „אסור על כן ליצור מצב שבו ההפרדה, באם לא יהיה מנוס ממנה, הגרום שואה גם לנו וגם להם".

מבחינתה של ישראל התלות בשילוב הכלכלי עם השטחים היא עדיין „נסבלת" לכל הדעות. מספר הפועלים מעבר ל„קו הירוק" העובדים בתחום ישראל אינו עולה על 5 ולכל היותר 7 אחוזים מכח העבודה האזרחי ואף כי חלקם גדול יותר בכבה ענפים כמו בנין, חקלאות ושרותים, הרי אין הם עדיין נדבך חיוני בבבנה המשק הישראלי.

אלא שהחברה והמשק הישראלים אינם מעשיים ואף העיבדים מן השטחים משתלבים בבציאות הדינאמית המאפשרת להם להתקדם לענפי התעשיה השונים ואף לעלות בדרג המקצועי ולעבור מבעמד של פועל בנין פשוט למעמד של ספכן או אף מנהל עבודה.

היכן נציב תמרור „עצור"?

„ברור שאיננו רוצים להגיע למצב שבו פועל מן השטחים יהיה אחראי על מכונה חיונית בכה באשדוד ויהיה בכוחו למנוע אספקת החשמל למאות אלפים מתושבי ישראל. אך איך נוכל למנוע שדבר זה יקרה ביום מן הימים? היכן נציב תמרור „עצור"?" שואל ישראלי העוסק בעבודתו בכל נושאי השילוב בין ישראל לבין השטחים.

השאלה נשאלת גם מנקודת ראותם של תושבי השטחים, ומבחינתם היא אפילו אקטואלית יותר, שכן התלות שלהם בקשר עמנו היא כבר כיום בעלת משמעות רבה יותר. 60 אלף (ואולי אף יותר) הפועלים מן השטחים העובדים בישראל מהווים כשליש ממספר המועסקים שם, וגם אם נניח שרבים מהם אינם אלא חקלאים שיחזרו למשקיהם אם לא תהיה עבודה מצויה בישראל, הרי ברור שעבורם זעזוע הניתוק יהיה גדול יותר.

יש לזכור עוד, כי מרבית של הפיתוח התעשיתי שהיינו עדים לו בשנים האחרונות בשטחים עצמם אינו מצמצם את התלות אלא אף מגביר אותה. אם הוקם בית חרושת להגור ברצועת עזה המספק את תוצרתו לצה"ל, הרי ברור שניתוק ישבית לא רק את פועלי המפעל אלא גם את ציודו שכן אי אפשר יהיה למצוא שוק אחר למוצריו.

אם יוצאים אנו מנקודת הנחה שניתוק כלכלי בינינו לבין השכנים הוא אפשרות שאסור להוציאה מכלל חשבון, הרי ברור שכל יום שהולך, כל יום המגביר את השילוב, מגביר את סכנת הסבל לשני הצדדים כתוצאה מן הניתוק. והאם יש לקחת בחשבון סכנה זו בהכרעות בכל הנוגע לשילוב הכלכלי בינינו לבין השטחים, או אולי יש להגביר את קצב השילוב בתקוה שיצירת „עובדות" זו — אפילו יותר מן ההתנחלות היהודית — תוציא מכלל חשבון את יציאה הישראלים מן השטחים שנכבשו על ידם ביוני 1967.

על דיון זה המתנהל כיום בישראל ועל ההכרעות האחרונות המתבקשות בנושא השילוב הכלכלי בין ישראל לבין השטחים — ברשימה הבאה בסדרה.

(רשימה ראשונה בסדרה)

כיוצר בידי הכלי

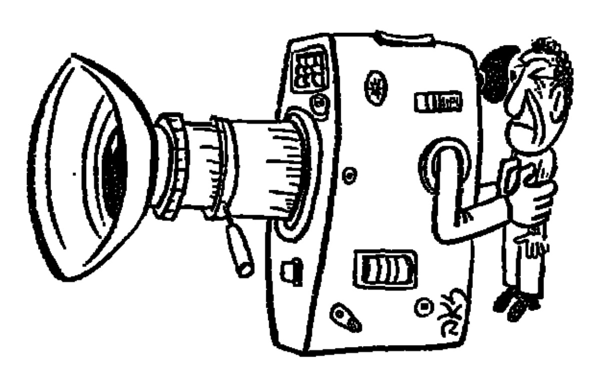

דודה בלומה שלי — אלוהים ישמור עליה עד 120, אצלו — קנתה לבני סרט. סרט צבעוני 8 מ"מ, „איש העטלף". כמעט שעטלפתי, כי לנו אין מקרן סרטים. כלומר: לא היה. וילד שיש לו סרט רוצה מקרן סרטים. ואבא שיש לו ילד רוצה מנוחה. אז עכשיו כבר יש לנו מקרן. אבל אין לנו מנוחה.

כי מי שיש לו מקרן אינו מסתפק בסרט אחד. אז קנינו את פופיי ואת מיקי מאוס בשביל הילדה. וכבה קאובויס עבורנו. ויוסי הביא לנו קצת פירטי מפאריס. האיפה קנתה כוננית בשביל המקרן והסרטים. אני קניתי מסך, עם רגליה. הכל בגלל המתנה המחורבנת של הדודה בלומה. וזה עוד לא הסוף.

כי יש לאדם ילדים, לא? והדאבה נוסע בעולם, לא? אז האדם קונה מסרטה, כן. עם זום אומרי מאטי ועם מאקרו. וכמובן — פילמים. סרטים צבעוניים. אלא מה.

אנשים אחרים נהים בסופשבוע מטיילים בחגים. או קוראים. לא יודע. כבר שכחתי. אני מצלם. ילדים שלי. ילדים של ידידים. ילדים של קרובים. נופים. חיות. פרחים. הפיורד באילת. את כוקי.

אני שונא לצלם. אני גם לא יודע לצלם. אצלי אתם יכולים לראות ילדים חרצים בלי ראש, בתים עקומים הנוטים ליפול וכלבים הדהולכים לאחור.

אני שונא לצלם, אבל אני מוכרח לצלם, כי יש לי מרט, כי יש לי מסרטה, כי יש לי — אתם כבר מבינים. ומכאן שתבינו את „חוק לפיד למכשירים", שהוא חבוב לאין שיעור מחוק פארקינסון. הוק לפיד למכשירים אומר:

„אין זה נכון שאנחנו קונים מכשירים כדי שישרתו אותנו; הנכון הוא שאנחנו משרתים את המכשירים שקנו אותנו".

למעשה, זה התחיל עוד ביום נשואינו, כאשר קיבלנו במתנה כואב אבק. נאלצנו לקנות שני שטיחים כדי שיהיה בה לשאוב. ומיום שיש לנו רשם־קול אנחנו מוציאים אותו מדי פעם מהתיבה הארון ומדברים להוכו, כדי שלא יעלב. ופעם בשבוע אנחנו אוכלים דיסה פעמה. מפני שיש לנו מערבל. ופעם בשבועיים אנחנו נוסעים לטיול ארוך ומייגע, למען המכונית.

וכך נשחקים והולכים אנו בשירות המכשירים, כיוצר בידי הכלי. הם לא יודעים רחמים. הם מנצלים אותנו עד תום. וכל שנה צץ מכשיר חדש, שטני ואכזרי מקודמו.

אולי אתם רוצים לדעת כמה זה 9746 : 83329993877 בריבוע חלקי? אני אשמח לומר לכם בן רגע. יש לי מחשב־כיס, אלקטרוני, כזה שכולם מבריחים אותו במכס. עשיתי היום חשבון כמה יעלה קילו עגבניות בריביה של 35 אחוז בשנת 2001. אבל האמת אומרה, שזה כרגע לא אקטואלי. או אם יש לכם אי אלו במספרים המצפים לפתרונם, כמו שנה 1973 כפול שנת תשל"ד, לכפל, מינוס... פלוס... אל ההבדלים לשאול.

דוש

א.ת.ר

אנו, קבוצת אזרחים בלתי מפלגתית, תושבי תל־אביב, שבעיות העיר קרובות ללבם, באנו למסקנה, כי בחירתו מחדש של יהושע רבינוביץ היא חיונית לעתיד העיר ולרווחת אזרחיה.

יהושע רבינוביץ נתגלה כעת בעיצומן של יזמות פיתוח רחבות היקף, המשנות את פני תל־אביב בכל תחומי החיים.

נתיבי אילון והתחנה המרכזית החדשה, היכל הספורט ומרכז הספורט הלאומי; מרכז הבריאות העירוני וקרית החינוך, המוזיאון והספריה העירוניים, הפארקים הגדולים וגני ההרפתקאות, השיכונים החדשים למפוני משכנות העוני והזגות הצעירים — כל אלה הם רק כמה ממבצעיו הגדולים של ראש העיר, שחלקם כבר נשלם ויתרם יקלם תוך שנתיים — שלוש.

השלמת מבצעים אלה מחייבת בחירה של ראש עיר בעל יוזמה, עצמה והשפעה.

אנו פונים, איפוא, אליך להצטרף אלינו, קבוצת אזרחים, בעלי מקצועות חפשיים, פועלים ובעלי מלאכה, אקדמאים, סוחרים ותעשיינים, אנשי כלכלה ומינהל, אמנים וסופרים, ששמה לה למטרה להבטיח בחירתו מחדש של יהושע רבינוביץ.

א.ת.ר
אזרחים תומכי רבינוביץ

הצטרף ל־ א.ת.ר, כתוב אלינו לת.ד. 224 ת"א והיה לנו שותף בהכרעה הקרובה.

יעקב שרת

הקש ששבר

הו „עבודה עבודה", מה תעשה חיה פוליטית כמוני ● אשר צ'אנס עוד אחד נתנה לך, בדמות הסמל שולמית אלוני? הלך הצ'אנס וגדול גדול הזעם ● חי נפשי, „העבודה", הנני עליך הפעם. כי הנה חזק הרצון, לכפות עליך שינוי ● להרעיד קורקבנך, לזעזע ממוסד ובנוי ● להוכיח שלא בכיסך נמצא קולי לכנסת ● להכריח אותך לכבשו, להשיגו בזכות, לא בחסד.

ויודע אני גם יודע, כי גם את תיטיבי לדעת ● שיריביך קוסמים עוד פחות, ופחות ראויים הם ליעד ● כי ככלות הכל בראשך, עומד צוות שאין עוד כמותו ● אז מה אני, עבד כנעני — לרע במיעוטו?

לא. הפעם אל תבטחי בידי הרועדת־בוחרת ● אם גם טרם ירדה ונטלה פתק עם אות קצת אחרת ● ובעצם לא את אשמה, אשמים רק אני ודומי ● האמנתי בתום — תשתני, עוד אראה לך עדנה בימי ● אך עכשיו בלי אונים להקים מפלגה חדשה, מבשרת ● אנוע עלי אותיות, להפגין מחאה לי עיוורת ● את עיני אכסה בכפי, אסתום את אוזני, נחירי ● ובקלפי אטיל את פתקי, שאבחר בו כמעט באקראי.

הו „עבודה" „עבודה", מה יעשה גמל מאול"ף שכמוני ● שגבו נשבר בקש, שדחת את שולמית אלוני?

مكان الأصل

כרטיס הביקור של אברהם יפה

מאת מנחם תלמי

בעוד שבועות מעטים הוא יחגוג את יום הולדתו הששים ואין ספק כי הוא אחד האנשים הצעירים ביותר המגיעים לגיל זה. שופע הומור, בריאות, שיח קולח, סיפורי עבר מרתקים וסיפורי היום משעשעים — כמו לפני עשר, עשרים, שלושים שנה. אלוף (מיל.) אברהם יפה. פירמה גדולה, הנזהרת מלדרוך על משקל, שמא יישבר המתוג. הר־אדם של בטחון מוצק, גישות בלתי־אמצעיות, איש רעים להתרועע, מתפר אדירים הנוגס מן החיים נתחים גדולים, דשנים, במלוא היכולת ובמירב ההנאה. הוא מסביר פנים לחיים. החיים מסבירים לו פנים.

בן ששים וצעיר מאוד. מעל מיטתו, על גבי מדפים ארוכים, שורות שורות של ספרות ילדים מובחרת שאינה מיועדת לא לילדיו ולא לנכדיו, כי אם לו עצמו. הוא קורא המון וברעבתנות. ספרות מקצועית בתחומי הטבע והחי, בתחומי ידיעת הארץ וסתם ספרות יפה ושירת ימי הביניים. אך מעל ומעבר הוא „משוגע" לספרי ילדים ונוער. הוא קורא בהם בהנאה ואוסף אותם כאוסף שכיות־חמדה. על המדפים הללו, שמעל מיטתו תמצא סדרות של ספרות ילדים ונוער, אשר הופיעו בארץ בשנות השלושים ועוד לפני כן. תמצא שם את ספרי „אמנות" המנוקדים, את ספרי „שטיבל" ו„מצפה", שלא פחות מאשר ספרים הם ציוני תקופה וניחוחות נוסטאלגיים. את „באש ובחרב" ו„המבול" של סנקביץ' הוא זוכר כמעט בעל פה וכוכן לערוך תחרות־ידע בפרקי ספרים אלה עם כל פולני שרשי. הוא שב וקורא בלהיטות את ספרי כרק טוין, את „ספר הג'ונגל" של קיפלינג. הוא מתענג על שירת ספרד, מתפעל מן התנ"ך של עגנון, רוחו עוגב לשוב ולקרוא את „מגילת סן מיקלה" על מוף אשר בחדר השינה מצויים נבכים לשליפה מהירה „טיל אולנשפיגל" ו„קולא־בריניון". מן הסתם הוא מוצא את עצמו בתוכם, מזדהה במודע ושלא במודע עם כמה מגיבוריהם הנצחיים. הוא נהנתן כמוהם.

כל המערכות עובדות

הדרי ביתו בנווה־מגן עמוסים ספרים. בכל אשר תיפנה — ארונות ומדפים שאף אחד מהם איננו מעלה אבק רדום. המדפים שבבית־השימוש שלו עמוסים בספרי קריקטורות ומה הפלא שגם משם בוקע צחוקו הרם. הוא יודע להפיק הנאות בכל מקום בו הוא נמצא.

בן ששים וצעיר מאוד. עדיין צולל עם כיכלי דחס לקרקעית של ים, לשיולים של סקרנות ולמידה בעולם הדממה המופלא. עדיין דוהר על גבי סירה מהירה, חודר ביגל ורכבב לאיזורים רחוקים, בתוליים־למחצה. עדיין נוהג לעקוב אחרי חיות השדה, לחזות במעוף הצפורים, להתבונן בצמחים נדירים ולהתמוסס מול שקיעה רומנטית. עד לפני כמה שנים היה מרבה לצאת למסעות ציד. שמירת ערכי הטבע והנוף אינם בהכרח צמחונות וצער בעלי חיים, הוא מסביר. אולם עתה הגיע לתחביב זה והוא יוצא לצייד יום אחד בשנה בלבד, בעונה המותרת, באיזורים המותרים, כשה־יעד הוא חוגלות בלבד. וזה כדי שלא לשכוח שהייתי פעם צייד נלהב, הוא מסביר.

שנותיו המצטברות לא פגמו בכושר עי־כולו. הוא עדיין אמן על ארוחות משובחות מעניינות, יודע ליהנות מהן כפי שרק מעטים יודעים, והכמויות שהוא מסוגל להכיל עדיין גורמות התפעלות ו[illegible] למארחיו. בשטח זה הוא „מתמסר" מאוד לגבינות, אותן הוא מעכל בסיועו של יין מתאים. אולם פרט ליינות שולחן, ובעת הארוחה בלבד, אין הוא שותה שום משקאות חריפים. אפילו לא בירה. מעולם לא עישן סיגריות.

„כן, הוא אומר, אני כבר בן ששים. אבל השבח לבורא כל המערכות עובדות אצלי. ואני מרגיש — כילד"!

כרטיס־הביקור החדש

בן ששים הוא מתחיל בחיים פוליטיים „מקצועיים". יופיע במקום בטוח ברשימת הליכוד לכנסת, כנציג התנועה למען ארץ ישראל השלמה.

צעדו זה גרם להרבה המיוזות בקרב חבריו, מכריו ויודעיו. לא ההליכה לכנסת הפתיעה אותם, כי אם ה„חברה" שאליה צירף את שמו. איפה אברהם יפה ואיפה מנחם בגין?! מה לאיש השומר־הצעיר לשעבר — ממקימי תל־עמל, חניך ארץ־ישראל העובדת ומנושאיו הנאמנים של הדגל האדום — ולאנשי בית"ר והתנועה הרוויזיוניסטית? מה לאיש זה — שצעד בתהלוכות אחד במאי, שהעריץ את „עולם המחר", ששר בגרון אדיר את ה„אינטרנאציונאל" שלמד פרקים נבחרים ממרכס ואנגלס — ולאנשי הימין המובהקים?

לא להרבה אנשים בארץ הזו יש כל כך הרבה חברים, ידידים, מכרים ויודעים. כדי שלא יצטרך לשבש את מיתרי גרונו בהסברים חוזרים ונשנים על השאלה החוזרת ונשנית, קם והדפיס כרטיס קטן, אותו הוא תוקע לידיו של כל שואל ובו אומר הכרטיס:

לשואלים:

א. לא הצטרפתי, לא מצטרף. לא אצטרף לשום מפלגה (כולל גח"ל).

ב. אני תומך בכל לב בליכוד, שאני רואה בו את הליכוד הציוני כיום.

ג. המטרה — לעזור במניעת חלוקת ארץ־ישראל עוד פעם.

ד. לא התגיירתי — הייתי ונשארתי.

ולמטה מופיעה חתימתו המסולסלת בצורה דקה.

לא להכות יהודים

למי שאינו מסתפק ב„כרטיס הביקור" הזה הוא מוסיף:

„הייתי איש השומר־הצעיר ומפ"ם. הייתי איש ארץ ישראל העובדת ותנועת העבודה. נהייתי אחרי מה שהיה קרוי ,עולם־המחר'. אבל מעולם לא הייתי קנאי פוליטי, לא נתפסתי לקיצוניות. לא בניתי לי עולם של שנאות כלפי הימין. לא ראיתי בו אף פעם מוקצה מחמת מיאוס. לא היו לי אלרגיות לרוויזיוניסטים ולבית"רים. וידוע בהקשר זה הסיפור שסירבתי, כאיש ה„הגנה", לצאת להכות בית"רים".

סיפור זה התרחש בשנת 1930. אברהם יפה, בוגר מקווה־ישראל ואיש ה„הגנה" שרת ב„גדודה", נקרא יום אחד עם אנשי יחידה לעזור למשטרה בפיזור הפגנת בית"רים. הפגנה זו, שהיתה נערכת באופן קבוע כל שביעי של פסח נגד שלטונות המנדאט, לא תאמה אז את מהלכי ה„ישוב המאורגן" והוטל על ה„הגנה" לעמוד לימין המשטרה בפיזורה. התפקיד הוטל על ה„גדודה", שהיתה אז מן הגבורות שביחידות כוח המגן. כשהוסבר לאנשי היחידה בה תפקידם, שאל אברהם יפה את מפקד „הגדודה" מה יהיה אם יסרבו הבית"רים להתפזר. התשובה היתה: להשתמש בכוח. על כך הודיע אברהם יפה בן ה־17: הצטרפתי ל„הגנה" כדי להגן על הרכוש והנפש ולא כדי להכות יהודים. לא אשתמש בכוח נגד יהודים. לאחר רגע של תדהמה ביקש מפקד היחידה לדעת אם קיים עוד מישהו החושב כמו אברהם. כל היחידה צעדה צעד קדימה. ליחידה המורדה נערך משפט כדת וכדין על הפרת פקודה ופסק הדין היה גירוש משורות ה„הגנה". זמן־מה לאחר מכן הובא העניין לידיעתו של אליהו גולומב, ממפקדי הכוח העברי. בהצדיקו את צעדם של המתמרדים ציווה להחזירם לשורות ה„הגנה".

הבסיס המשותף — שלמות הארץ

„לא אומר לך שהיה לי יחס ביתי־אלי לבית"רים ולכל מה שייצגו אז. היתה לי אז וגם לאחר מכן רגישות נפשית מסויימת מהאגף הזה. היינו בשני מחנות אחרים, שונים זה מזה גם בהשקפת העולם, גם בדרך החיים, גם במטות ההתנהגות. אבל מעולם לא ראיתי בהם ,כהנה שחורי' ומוקצים מחמת מיאוס, כפי שראו בהם [illegible] בבני דורי. זה לא מפני שהייתי חכם ורואה נולד, אלא פשוט מפני שמטבעי אני מתנגד לקיצוניות, סובלני, אוהב אדם ולא נתפס לקיצוניות [illegible]. לא התהליך עם השקפת עולמם החברתית הביאה אותי לרשימה אחת עם מה שקרוי ימין, אלא השקפתם הלאומית הציונית. זה הבסיס המשותף שלי איתם. אני וחבריי רואים בליכוד כוח שיכול למנוע את החלוקה מחדש של כל ארץ־ישראל וזה מה שהביא אותי אליהם".

בשדות ההתיישבות והבטחון

אברהם יפה, כיום מנהל רשות שמורות הטבע ולשעבר האלוף בעל התואר ה„גנראליה" ביותר בצה"ל, הוא איש ארץ ישראל השלמה בכל רמ"ח אבריו. מעל ומעבר למסגרה התנועתית ועמוק יותר מן המשמעות הפוליטית הכמוסה באמירות הנוצה זו.

חובב הטבע בחברת פרת ציפור גן־העדן בחצר ביתו.

כיליד יבניאל, בן למשפחת האדמה, כאיש התיישבות ובטחון במשך כל שנותיו, הוא הארץ השלמה בכל נימי נפשו. הוא נשם את הארץ הזו, במלואה, בכל היקפה הרוחני והגשמי; הוא הלך אותה ברגליו ושתה אותה בעיניו ובלבו עוד לפני שמישהו סבר שתקום פעם תנועה שתחרות על דגלה את המאבק על שלמותה. בכל מה שעשה, בכל מה שאהב, בכל מה שנאבק ולחם, התמרד או נהנה הנאה עמוקה וגשמית, היה מעט הרבה מן הארץ השלמה. כל תהפוכותיו היו במוקמות, ולא במקרה, על השורק שהוליך לקראת הייעד הזה. הוא שאיכלס את הטיולים הגדולים של „השומר הצעיר", בשנות השלושים, לעומקה של הארץ. הוא שהיה בין מקימי ראשון ישובי „חומה ומגדל", בין אנשי פלוגות הלילה המיוחדות, בין הנפילים חובשי הקלפאקים. בצבא הבריטי היה קצין ביחידת תובלה עברית ואת הקריירה שלו בצה"ל פתח כמפקד גדוד בעמק, שכבש, בין השאר, את בית־שאן. אשתו היתה אז מזכירתו בגדוד. אמו כונתה לאחראית על הנשים של הגדוד ולצורך זה העניק לה הבן דרגת רב־סוראי. מאוחר יותר, כמפקד בית־ספר לקצינים, הסמיך שם את בנו — החניך המצטיין בקורס — לקצונה.

מרבית שנותיו הלך בשדות ההתיישבות, האש והבטחון. ידועים מסעו המפורסם לשארם א־שייח, כשפיקד על חטיבה 9 בעת מבצע־קדש ומסעי ההלהבה שלו כמפקד אוגדה במערכת ששת הימים והוא או האלוף הקשיש ביותר בכירות בצה"ל ואלוף המילואים היחיד שקיבל פיקוד קרבי.

ההתנתקות מ„עולם המחר"

[illegible] הוועידה ה־20 של המפלגה הקומוניסטית לאחר מות סטאלין היא עבורו „נקודת־השבירה" הפוליטית והרעיונית.

„לשומר־הצעיר" נכנסתי עוד בשנת 1932 ולאחר שעזבתי את הקיבוץ הייתי איש מפ"ם. כחניך השומר־הצעיר ואיש הקיבוץ הארצי ינקתי ערכים סוציאליסטיים ומרכסיסטיים. הייתי שלם בכל עם רעיונות התנועה ודרכה. הייתי בעד מדינה דו־לאומית, אבל בנקודה זו [illegible] באידיאולוגיה [illegible] ארץ־ישראל. גם בשנות [illegible] במוסקווה [illegible] ב„עולם המחר". מצאתי צידוקים לעשות, הגם שלא האמנתי בעלילה. בשלב זה, דומני, הגעתי [illegible].

„[illegible] וההתפכחות הזו באה, לאחר [illegible] הוועידה העשרים. במשבר [illegible] ראיתי את התוצאות [illegible] של התיסכה הציונית עם הערבים. [illegible] לגבי דידי [illegible] המבין ערבית [illegible] פעילות במפלגות אחרות, התמדתי [illegible] להצטרפתי לארץ־ישראל השלמה".

איך לשמור על רוח העם?

אחרי מלחמת ששת הימים הזמין כל ה„גנראלים" לביתו של הנשיא זלמן שזר. בדברים שנשא לפניהם פיתח את הרעיון הכתוב בפסוק „ארץ חמדה טובה ורחבה" („ברכת המזון"). זו היתה הפעם [illegible] השיחה. ואז שאל הנשיא את אורחיו [illegible]: מה לדעתכם עלינו לעשות כדי לשמור על אותה רוח ביחד ההתעלות נפשית, שפקדה את העם עם תום מלחמת ששת הימים ולאחריה.

„בשורה זמנית — נזכר אברהם יפה — נאם אז הרמטכ"ל יצחק רבין, כי הוקן שבחבורה יענה ראשון. אמר המתכל בי, הייתי אז בן 54 ואכן, הזקן שבחבורת האלופים. קמתי ואמרתי כי לדעתי יש צורך בריכוז כל משאבי העם לשמירת הארץ שהשגנו בעקבות המלחמה שנכפתה עלינו. רמזתי כי ניתן לשמור על רוח העם, כפי שנתגלתה בכל תפארתה במלחמה ולאחריה, באמצעות הנושא ששמו ארץ־ישראל השלמה. מכאן ועד להקמת התנועה והצטרפותי אליה היתה הדרך קצרה. לתפקיד שמלאתי לפני כן ולאחר מכן, כממונה על שמירת ערכי הטבע והנוף, היתה זיקה ברורה למה שאמרתי ד' תשבתי. ועד היום אני רואה בו חלק בלתי נפרד מן הפעולה לארץ־ישראל שלמה מכל הבחינות".

תיסכול בסיני

לאחר מלחמת ששת הימים, במקביל לתפקידו ברשות שמורות הטבע, מונה אברהם יפה לראש המינהל האזרחי בסיני, תפקיד בו נשא כשנה וחצי, עד אשר נטש אותו ברגשות תיסכול.

„כשקיבלתי על עצמי התפקיד זה יצאתי מתוך הנחה ששארם א־שייח וכל הרצועה המתחברת אותה עם אילת, הם מחוץ לכל מיקוח פוליטי ושרצועה זו היא גם גולתם של אלה הסוברים שיש לעשות ויתורים טריטוריאליים. מכאן, שעלי לשקוד על פיתוחו האזרחי של האיזור וליצור תשתית רחבה לקראת התיישבות ומפעלי תיירות. עשיתי כן. הכל היה מוכן מבחינה רעיונית ותיכנונית. חסר רק כסף לביצוע, אך אותו לא קיבלנו. עד היום אנו עומדים שם ללא מים, ללא חשמל, ללא מתרונות יסודיים. נטשתי את התפקיד, כי לא מצאתי הבנה והיענות לצרכים האלמנטריים של פיתוח האיזור. אם אשב בכנסת אאבק, בין היתר, לשינוי המדיניות המעשית כלפי פיתוחו של חוף סיני".

„החזרת השטחים אינה פתח לשלום, כי אם למלחמה".

הגבולות והערבים

עד היכן מגיעים גבולותיה של ארץ־ישראל השלמה אליבא דאברהם יפה?

„הגבולות הנוכחיים. לא פחות ולא יותר, — הוא פוסק — כתוצאה ממלחמה שנכפתה עלינו השגנו שלמות גיאוגראפית שמבטיחה את קיומנו הפיסי כיחידה עצמאית. מי שרוצה באמת שלום, חייב להוסיף ולהחזיק בגבולות הנוכחיים. חזרה לגבולות 1967 פירושה בסיס נוח יותר לערבים להתקפה על מדינת־ישראל שלא תאחר לבוא. לכן אני טוען כי החזרת שטחים איננה פתח לשלום, כי אם למלחמה חדשה".

אברהם יפה איננו „חול ערבים", הוא איננו נימנה על אותם השואפים להיפטר מהם בדרך זו או אחרת. הוא רואה בהם תושבים לגיטימיים של הארץ הזו ומוכן שיוענק להם זכויות אזרח מלאות. הוא בז לאלה המנפנפים באיום הדמוגראפי וטוען כי השימוש בטענה זו מקורו בבורות, או בהטפיית מכוונת.

„מיום שנולדתי ועד היום אני חי עם ערבים, הלום עם ערבים. כשהם כמים עלי מלחמה. אבל תמיד נשארתי מאמין ביכולתנו לחיות זה ליד זה בשלום של אמת. אינני שותף לדעתם של אלה המוצאים כי ,פחות ערבים — יותר בטחון', באותה מידה שאני מזועזע מדבריה של אישיות מסויימת, שאמרה לאחרונה כי שנתה נודדת עם כל ערבי נוסף שנולד כאן. אני בעד זה שכל ערבי מהשטחים, הרוצה להשאר במקומו ובביתו ולשמור על חוקי המדינה, יקבל את מלוא זכויותיו כאזרח ישראלי. ואני מתכוון לזכויות מלאות, בלי חכמות והתחכמויות. אני מתכוון שיבחר וייבחר לכנסת, שישב בכנסת ויהווה בה כוח לגיטימי, בהתאם לקולות שקיבל. אני לא פוחד מן הערבים הללו גם כשישבו בכנסת. בכלל, להיות ציוני ולפחוד מערבים זה לא הולך יחד. ציוני איננו מפחד מן הערבי כלוחם ואינו מפחד מכמנו כמספר סטטיסטי. כשבאו שלי בא לארץ הזאת לפני כשבעים שנה, היה היחס המספרי בין יהודים לערבים 1 ל־15, לטובת הערבים כמובן. הוא לא פחד מהיחס המספרי הזה. בסוף מלחמת העולם הראשונה היה כבר היחס 1 ל־10 עדיין לטובת הערבים. מישהו פחד אז? לקראת מלחמת העצמאות היה היחס 1 ל־3 לטובת הערבים. האם פחדנו אז? היום המצב הוא כמעט 1 ל־2 לטובתנו. אם העליה תימשך, והיא תימשך, אזרת אין לנו מה לעשות כאן, היחס לא ישתנה לרעה, אלא להיפך, למרות הריבוי הטבעי הגדול יחסית של הערבים. אז שיחדלו להפחיד אותי עם דמוגראפיה".

לא מעט מידידיו של אברהם יפה הם ערבים, המכירים היטב את השקפותיו. חלק מהם נימנה על המשכילים ובעלי ההשפעה שבגדה. כדרכו, הוא גלוי־לב איתם ובשיחות שהוא מקיים עמם (תמיד סביב שולחן עמוס במיטב מטעמי המזרח) הוא פורש בפניהם את השקפותיו בבירור, בלי כל ניגתים של ריכוך והתחמקות. הם נהנים מדמותו הציורית, מכוח סיפורו, מהנאותיו הגשמיות המרהיבות דעתו של כל מארח טוב, ובעיקר מגילוי לבו.

„אני כמובן לא מסכים לדעותיו הפוליטיות ולשאיפותיו, — אמר אחד מתושבי שכם שאירח אותו לאחרונה — אבל הוא מוצא חן בעיני יותר מיהודים אחרים, הנחשבים קיצוניים פחות ממנו. כשאתה יושב איתו אתה מרגיש שאתה יושב עם בן הארץ הזו. אתה חש כי הוא איננו רואה בנו, הערבים, אויב־לנצח, וכי הוא מוכן להיות לצדנו, לידנו, איתנו. אנחנו יודעים מה הוא חושב עלינו ומאיזו זווית הוא מסתכל עלינו. ככל שלא נהיה מנוגדים, אפשר ל־שבת איתו לשולחן אחד ולכל שדעותיו לא נראות לנו יש לנו שפה משותפת איתו".

* * *

מה תעשה בכנסת, אברהם יפה?

„אלחם למען שלמות הארץ. להערכתי, אם לא ישתנה שום דבר בעניין הגבולות תוך 4 השנים הבאות — שום דבר לא ישתנה גם אחר כך. אבל זאת אעשה רק בעבור זמן. בשלב ראשון אשב בשקט ואלמד. אדם הבא למקום חדש — ובשבילי הכנסת הוא מקום חדש — חייב להצטנע, לפקוח עיניים ולהקשיב. תמיד עשיתי כן ולא הצטערתי. וזה בדיוק מה שאני מתכוון לעשות גם הפעם".

חובב ההפלגות והצלילה למעמקים בוחן מנוע של סירה מהירה.

הדלק אזל?...

אנחנו בדרך!...

ושוב יוצא חידוש של אליהו, חברת הבטוח הדינאמית בישראל: שרות חינם בדרכים ללקוחות החברה: מכוניות "סיירת אליהו" תעניקה סיוע למי שנתקע בלי דלק, למי שמכוניתו מעכבת בתאונה ולמי שזקוק לעזרה בדרכים.

סיירת אליהו

פרסום גלר

הפרופסור שלמים מן הפוליטיקו

לשנת תשל"ד

הפרופסורים נעלמים מן הפוליטיקה

הסתלקותו של פרופ' קלינגהופר מרשימת גח"ל מבשרת את לכתו של אחרון המוהיקנים מקרב אנשי הרוח באוניברסיטאות המכהנים בכנסת

מאת אלי אייל

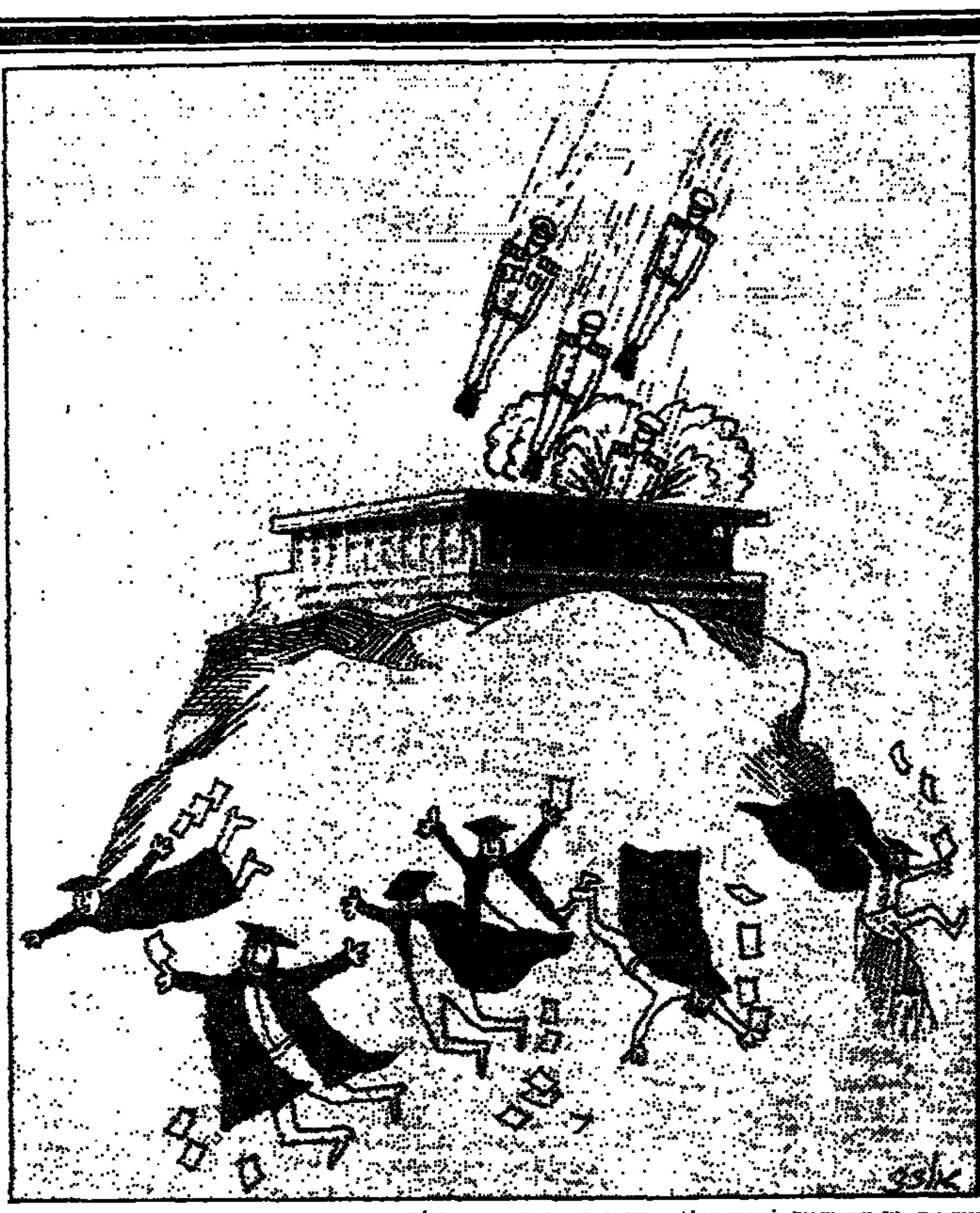

כבר אפשר לקבוע ב־בירור — לא בנימה של צער ולא בצהלת שמחה — כי בכנסת השמינית לא יישב אף פרופ־סור אחד. הסתלקותו של פרופ' הנס קלינגהופר מרשי־מת גח"ל מבשרת את לכתו של אחרון המוהיקנים של העולם האקדמי מן הכנסת ואת הגיחות שחל בערכם של פרופסורים בפוליטיקה היש־ראלית.

הוו זכורים שדיברו על פרופ' נתן רוטנשטרייך - כשר החינוך והתרבות; על פרופ' אהרן קציר ז"ל כשר מדע או חינוך; על פרופ' בנימין אקצין מטעם הליברלים העצמאיים לכנ־סת ועל פרופ' דן פטינקין כאחד ממועמדי המערך לכנסת. עוד יותר קרובים הזמנים בהם דובר על פרופ' ראובן ירון כמועמד גח"ל לכנסת או לראשות עיריית ירושלים. ב־1965 שיבצה מפא"י — המערך את פרופ' דב סדן ברשימתה ולא ארך הזמן והפרופסור לספרות אידיש עזב את הכנסת בחצי חיוך של אכזבה ובחצי חיוך של לגלוג. כעבור ארבע שנים, ב־1969, היה מישהו במפלגת העבו־דה שהעלה את שמו של פרופ' של־מה אבינרי ומיד באה התשובה ש־הגירתה את שמו של הפרופסור ל־מדע המדינה: „האם אתה רוצה שולמית אלוני שניה ?" (רמז לנקי־טה עצמאית מדי לטעמם של הותיקים).

גורשו או נסוגו?

בכל מקום, יש ענין בתופעה ש־ישראל המתימרת להופיע כמדינה המדגישה איכות ואינטלקט, אינה מוצאה מקום לשבץ פרופסורים ב־תפקידים נבחרים וביצועיים. למשל, תאר לכם כי הפקיד של האוצר או שר המסחר והתעשיה או נגיד בנק ישראל מוצע לפרופסור לכלכלה ידוע־שם. או שפרופסור לחינוך נכלל במקום ריאלי ברשימה לכנסת ומיו־עד להיות יו"ר ועדת החינוך של הכנסת או דוברה הראשי של הסיעה בנושא זה. או שראש הממשלה בוחר פרופסור שהתמחה בתהליכי קבלת החלטה, ליועץ המסייע לה לעשות את הדברים ועכונים בסדר ותוליס החלטה חשובה — לא רק בצורה האינטואיציה הפוליטית הבריאה וה־חיונית.

אך מי אמר שהפוליטיקאים הם שגירשו את הפרופסורים. אולי ה־פרופסורים הם שנסוגו מן הפולי־טיקה ?! עיסוק בפוליטיקה אין פי־רושו רק חברות במפלגה או כיצ־בות לכנסת או לעיריה; פירושו — מבחינתם של הפרופסורים — גם נסיון להשפיע בצורת „קול־קורא", או שיחה עם ראש הממשלה או שר חשוב, או חתימה על כרוז. לפני יותר משלוש שנים (ביוני 1970) נע־שה הנסיון האחרון (אם כי גם ב־שנה שעברה בפרשת איקרית־בירעם, דנו כמה פרופסורים עם גולדה מאיר, אבל בצורה מצומצמת והגורה). ה־פרופסורים — קרי: כמה פרופסורים — חשבו כי הממשלה אינה עושה דיה למען השגת הסדר. הם הת־ארגנו, השמיעו את דעתם ולבסוף נועדו עם ראש הממשלה. לא רק שלא הניעו את ראש הממשלה מ־עמדתה, אלא שהגברת גולדה מאיר אף הכלימה כמה פרופסורים נודעים עד שפרופ' ראובן ירון, לשעבר דיי־קן הפקולטה למשפטים, כתב אז כי יצא מאותה פגישה „נכלם ובהרגשה לא טובה".

במקום פרופסורים — אלופים

הפרופסורים הם הראשונים המודים כי חל פיחות במעמדם הציבורי. „בצדקים נבחרו", אומר הפרופ' אפ־רים אורבך, „כי שהם פרופסור אינו ערובה להצלחות משכנעת ובזהירה ימהפשים לקשט את הרשימה באלו־פים. ייתכן שיזהבו שאלוף־בצלית אינו ערובה להבר כנסת פעיל ו־יעיל".

זהו בדיוק התהליך. היום מתגנד־רות הרשימות לכנסת ולעיריות ב־אלופים ובתת־אלופים (מיל.) ואינן זקוקות לפרופסור — אם לקישוט ואם לעבודת הסיעה, ובודאי שלא לבצירת קולות. לצה"ל יוקרה רבה מזו של אוניברסיטה. הסיבה הרא־שונה לכך היא האינפלציה בפרופ־סורים. שישה מוסדות גדולים להשכ־לה גבוהה הפיצו פרופסורים מקצה הארץ ועד קצה ומישהו אמר בצדק כי מבחינה כספית בלבד מקביל היום פרופסור לאלוף־משנה. פעם, כשהיו מעט פרופסורים, היה הפרו־פסור כמו אלוף — בסך הכל כמה עשרות. אמנם גם אלופי־מיל. נפלטו לשוק, ובכל זאת מול מאות פרו־פסורים יש היום רק כמה עשרות אלופים ותת־אלופים מיל.

הצבור הציבורי הישראלי מדגיש את ערך הבטחון על פני ערך האינ־טלקט והצגתם של אלופי המיל. לפוליטיקה הארצית והמוניציפלית היא חזיון מיוחד בדמוקרטיה פרל־מנטרית. היא אינה מעידה על מיליטריזציה בפוליטיקה האזר־חית אלא על פוליטיזציה בצבא.

נראה גם כי ההרבה הפוליטית של ישראל רואה בפרופסורה האק־דמית הערובה של נטולמניות ו־עקרות בבואה לעסוק בפוליטיקה. כאותותיה של הפוליטיקה הישראלית היא הברוטליות ופעם הביה ידיד ב־פני יגאל אלון: „כי במדינה הזאת פוחד ממך ? זה נכון. פוחדים מספיר, פוחדים מדיין, פוחדים מ־גולדה, פוחדים אפילו (בפלגותיהם) מבגין וממאיר יערי. העובדה שלא פוחדים מאבא אבן או מיגאל אלון עושה אותם ל„חלשים" בפו־ליטיקה (ודוק לצעים יש מקור כוח ב„חולשה" כזאת).

„אנשי הרוח" נגד בן־גוריון

הימים הגדולים של פרופסורים בפוליטיקה היו בראשית שנות הששים. בעיצומה של „פרשת לבון" נתארגנו פרופסורים ירושלמים נגד מה שהם כינו אז „הסכנה לדמוק־רטיה", הגבו על ברוה נגד עבודתו של ראש הממשלה אז דוד בן־גוריון, כינסו אסיפות ונועדו עם בן־גוריון עצמו ועם שריו. במבט לאחור מס־כימים הכל כי להופעה הציבורית של הפרופסורים היתה השפעה על התו־צאות הבחירות אז. דוד בן־גוריון נפגע אישית מהתיצבותם נגדו של מי שכונו אז „אנשי הרוח" (מרטין בובר, הוגו ברגמן, אפרים אור־בך, יעקב טלמון, יהושע פראוור, יהושע אריאלי, שמואל נח אייזנ־שטדט, דן פטינקין, יעקב כ"ץ, נתן רוטנשטרייך, אריה דבורצקי (דוד) ועוד) כי דווקא הזוג שהוא עצמו אמור להימנות עמו (אנשי רוח) קם נגדו. היתה זאת ההתעוררות הראשונה ה־בולטת של פרופסורים להגיב על נושא פוליטי מובהק תוך נקיטת עמדה ברורה וחד משמעית. כמובן שהפרופסורים העמידו את זה ה־שאלה לא סביב הריב הפוליטי ה־פנימי בין בן גוריון לבין פנחס לבון אלא סביב העקרון כפי שנראה בעיניהם: צדק (לבון) כוח מדינה (בן־גוריון). ההכרעה הליב־רלית הבאה ... העדפת הצדק. כל ימות „סערת הפרשה", גם אחרי בחירות לוי אשכול לראש הממשלה, נשאו עדיין כמה פרופסורים בפיר־בה למרהיש וגם ראש הממשלה ה־בוה דאג לשמור על קשר עם כמה מהם. אך ככל שעברו השנים ונהר־בו ברוני פרופסורים, כך התרגלו להם הפוליטיקאים והציבור, ושוב לא התרגשו מהם כבראשונה.

בזמן הפרשה התברר לכמה אנשים באוניברסיטה, כפי שמסתבר זאת ה־יום פרופ' אפרים אורבך, כי „הם כוכבים בעודה זהב ולכן התאחדו להופעה נגדית בשותפות". ואכן, היה זה פקיד בכיר בהנהלה האוניברסיטה שנטל יוזמה והחתים את הפרופסורים על הכרוז הפרו־לבוני והאנטי־בן־גוריוני, שכוונו היה עצם פרסומו לסנסציה בפוליטיקה. אבל פרופ' אורבך עצמו מגלה כי „ככל שנתרבו ארגוני התחיכות היתי נגד תופעה זו. אין הדעת מקבלת יתר משקל אם מתהיפים אנשים שלא היו שו־תפים, אלא הסכימו לחתום בעקבות בלצול כלפיה. לכן לא תמכתי כאז על כרוזים והודעות".

אחרים המשיכו במסורת הכרוזים והמודעות. החוג למדיניות שיתה ה־בחירות בראשות פרופ' יגאל ידין ... של פרופסורים, הפרו־פסורים לכלכלה שהביעו עמדה ה־פיסי ב־1969 במאורגן (בראשות הבעת הכלכלנים המותבים בטור ה־דיפלומטי שלהם ב„מעריב") וכך גם קבוצת פרופסורים להתנגדה למדי־ניות החוץ של הממשלה או שהסי־כימו איתה. היה זה אפילוג כי בול הקבוצה הירושלמית „הזיצית" בראש־בות פרופ' דן פטינקין והארגנה קבוצה התל־אביבית „גיבית" בראשות פרופ' יובל נאמן. כאשר עלתה פר־שת איקרית־בירעם לפני שנה נפגשו הפרופסורים אורבך, פטינקין ואייזנ־שטדט עם גולדה מאיר, ישראל גליי־לי וחיים גבריאלי ... באיזה נחי־רות של אי־הסכמה מה החלו את השיחה.

הסרונות ויתרונות

אבל גם פרופ' אורבך מסכים כי במידה שפרופסור נכנס להיות ה־דיוטים, „אין גבולת פעילותו כחבר כל חבר כנסת אחרי. באיסליה כור־בנת הפוליטיקה כפרופסורים שעזבו את הכתדרה (כמו סג, פנפני ואוה־רים) והדעת פרופ' אורבך המטיקל התויל שיש בהופעה פוליטית של פרופסור היא בטיבון ובהדרך התגב־קה. לא שמירתה הוא הסיבות להכ־ללה פרופסור ברשימה לכנסת, אלא שחשוב לבנות דיכון של מוקדי כוח רק בתחום הכלכלי והביטחוני. דוקא בכה הראיה רבים ביגרעת — אי בביאתו על הפרופסור באחריות ל־ביצוע — יואה פרופ' אורבך יתרון: זו בידה של שחרור הראיה בעיה בראיית לקה להציב וללא הצורך לתת פתרון בידי. אדרבה, הפרופסור מציע פתרון לטווח הרחוק כי יכול להיות שהפתרון המיידי הנדרש על־ידי איש הביצוע, מחייב אותו ל־וותר על התוכם למרחק רב יותר. הלהציב אינם כמפיעים על ראייתו העיונית של הפרופסור. ופרופ' אור־בך מביא דוגמא, מהפוליטיקה האמ־ריקנית: על הפרק עומד הסכסוך המסתורי בין ארה"ב לבריה"מ. הנו־בים כלכליים בארה"ב מעוניינים ב־עיסקה, קו כלכליות אחד מבקש ל־ראות בהסכם אות להתפייסות הבת־תית בין המעצמות. קו מדיניות שבי סבור כי לטווח רחוק, בתוצאה תהיה הפיכה והצלת הסיוע במצב כלכלי קשה תחיה, בטווח ארוך, לרעת ארה"ב יהעולם. על האיש המחליט ה־קובע לוחץ הטווח־הקצר, על הפרו־פסור שאינו נתון ללהבים אין לוחץ הטווח הקצר".

פרופ' ראובן ירון מסכים, אמנם, כי אורי ההכרעה האקדמית במידה פרופסור בכהונה בגינה ביקור־תית וביכולת ניתוח ויניפוס, אבל הוא מוצא כי „בהתעסקותם של רבים בפוליטיקה יש אבק של גניבת דעת הציבור. התואר „פרופסור" אינו רק או בעיקר ענין של כבוד", אומר ה־פרופסור למשפטים, „הוא מעיד על מומחיות ורמה מקצועית בתחום מוג־דר... הוא מעיד על נאמנות לעקרו־נות עבודה מוגדרים ועל הרגלי קפ־דנות ודייקנות. כאשר פרופסור מפר־סם את התוצאות מחקריו, הרי הוא נשען על הידע אשר צבר... ובלי הידע המקצועי מדרגה גבוהה אין אנחנו „פרופסורים" ובלי מידע שו־קף, מעודכן ושלם גם הפרופסור לא יצליח לומר דברים בעלי משמעות ומשקל... בעבודתנו אנו נוהגים על קוצו של יוד והדיוק בתצית מוליס יכול להחזיר שינה מעינינו ולהקים אותנו מן המיטה באמצע הלילה; וכשאנו מן העיסוק המקצועי יוצ־אים לחיים „האזרחיים", הרינו חופשים, לפעמים יותר מדי קרובה, „תוכבנים" בעלמא (במשמעות הסלי־לית). לא יעלה על דעתי של סוצ־יולוג לחוות דעתו הפרופסוריאלית על ענייני כלכלה, איש מדעי המדי־נה ייזהר מלכתוב על פסיכולוגיה, אבל נהיה מוכנים לדבר ולכתוב בלהט, ללא ידע וללא מידע, על עניינים הקובעים את גורלנו, על בעיות עם ומדינה, מלחמה ושלום". אדרבה, הסכנה, לפי פרופ' ירון, היא בכושר ההבעה המצולה של כמה פרופסורים „המאפשר להם ל־סוות במילים יפות ובבריקות על פני סדקים של ידע ומידע". פרופ' ירון אף מתפאר עם המושג „ידע ומידע" לבידת האינפורמציה המו־פרסמת בעתונים.

ה־25 במאי 1967

הדוגמה המאלפת, לדעתו, היתה מודעה שפירסמו חבירה החתמים — ביניהם שלושה פרופסורים הטובים — ב־25 במאי 1967, בימי ההמתנה ערב מלחמת ששת הימים. בימי שיא ההמתנה הופיעה המודעה הבאה:

המרויח זמן אפשר שירויח את השלום!

אנחנו פונים אל חברי הממשלה והכנסת לתת לנו ולידידינו בעולם שהות מספקת כדי למצות את כל הדרכים למניעת פרוץ מלחמה בינינו ובין שכנינו.

המרויח זמן אפשר שירויח את השלום!

(חתימות)

היו ברור מעל לכל ספק כי בעלי המודעה — אף שהיו, כנראה, בעלי כוונה טובה — נכשלו כשלון חרוץ בענין גורלי ופרופ' ירון טוען כי „אילו נכשל כלומד צעיר בצורה כזאת בבוחן שפירסם, היה הדבר סותם את הגולל על הקריירה ה־מדעית־אקדמית שלו". פרופ' ירון אינו מציע הגבלה שתיקה לפרופסו־רים, אלא שכאשר יחווה פרופסור את דעתו על כהרגל או על קונצרט יקפיד על כך שדבריו לא יבואו תחת התואר והסמכות של פרופסור. „רוצה אני לתמוך בהדוות בהתהדו־פותם של אנשי מדע מזיזים הציבו־ריים הפוליטיים", מדגיש פרופ' ירון המעיד כי אילו היה הליכוד פונה אליו „לרוץ" לכנסת במקום ריאלי „הייתי מהסס להיות זאת".

רק לכהונת הנשיא

אלא שהפוליטיקאים מימין, משמאל ומהמרכז לא פנו לפרופסורים. האמ־

(המשך בעמוד 38)

חנוך ברטוב

לשנת תשל"ד, לפרט קטן

(המשך מעמוד 15)

אמרת שיכולים לכתוב מה שרוצים רק לבקש. משהו. לא חשוב.

אז אני מבקש, שנה, משהו. לא יודע מה. שאמא תאהב אותי, אבל שאני לא אהיה אשכנזי, שיוסי מיכאלשווילי לא יכה אותי. לא, שתעשי גם את יוסי לאשכנזי, זה מה שאני מבקש. אבל אז המורה תקים את שניכו בפינה, מפני שהיא אומרת שאין אשכנזים ואין פרענקים, וכולם יש־ראלים. אז אני מבקש אותך, שנה, שתעשי אותי וגם את יוסי מכה. אבל המנהל אמר שרק יהודים לא מכים, אז ישראלים אני לא יודע. אולי מכים, אז אני מבקש, שנה, תעשי אותי ואת יוסי ליהו־דים, בשביל המנהל ובשביל שאני ויוסי נהיה אותו דבר.

את עסוקה מאוד, שנה, מפני שכל אחד מבקש ממך משהו, אז אני לא רוצה יותר לבקש. אבל מה אני אעשה אם המורה תקרא את החיבור והראה שכתבתי שטויות לא מה שהיא אמרה לכתוב.

אז תעשי לי טובה, שנה, ותגידי לי את סוף־סוף מה אני צריך להיות, רק שיוסי ואני לא נלך מכות. אולי תעשי את יוסי לאשכנזי מפני שהוא אומר שלאשכנזים יש הכל ואותי תעשי לפרענקי אז אני ארביץ לו מכות. המכתב מבולבל אבל זה באמת נכון שלום שנה הדשה שלום שנה טובה דני מכיתה א' בית־ספר קיבוץ גלויות.

תשל"ג לפ"ק — צוואה אחרונה

בתי, תשל"ד לפ"ק,

כאשר תגיע איגרת זו לידייך, מעוטה שלי, כבר אהיה אני בחלת הקבר. זה גורלנו, ברגע שנכנסת הבת לעולם — יוצאת מתוכו אמה הורתה. את האיגרת הזאת אני כותבת בשעתי האחרונה כדי שלא השכתי עלי רק מפי הלשונות הרעה.

אז בתחילה ברגל קלה, מלאה תקוות גדו־לות, אבל כאשר הגיעי, כמוכי, לסוף־הדרך (אני הייתי גם קצת כשעברה), תרגישי מה זה להיות בת שלוש־מאות־ששים. ארוך, מעייף, מתסכל מאוד. משמיצים לא יחסרו, ויאמרו לך שאני הייתי שנה ההכבהה הגדולה, ואילו ממך יבקשו את התפרגן. חביבתי, גם אני קיבלתי מה שהשאירה לי אמא, אבל אני הוטבת שהייתי לא־רעה. נכון, המחירים אוכלים את השכר, השכר אוכל את הלירה והלירה אוכלת את הבריות, אבל גם הם, ברוך השם, אינם רעבים. אצלי היו כולם טוב.

אני מזהירה אותך, שנים מזדקנות מהר מאוד. לא רק מן הימים — מן העצבות, מן הדקות, מן השניות. כל פעם כתיתוג חדשה — חטיפות, התנקשויות, מטפטות, גיבויים — ואת היה ככה מרגע לרגע, מן היד אל הפה, מאילהור לאילהור. אבל עכשיו, כשאני כבר כמעט בת ארבע־מאות, אני רואה כמה עם הרבה אור. מתי היה שקט כזה בגבולות ? מתי היתה תקוה כזו לקיום־בשלום בין הגושים העולמיים הגדולים ? מתי בנו כל־כך הרבה בארץ ?

יודע לי, את צפית לירושה קצת יותר מבשיה. הטבת שאני אביא לך את השלום. חשבת שצריכה הייתי אני להפיח רוח חדשה בארץ. לא ירשת, אימרת את בלבך, את החברה האידיאלית. רחוק מאוד מזה, את אמרו.

אז תזכרי מה שאומרת לך הזקנה: כל יום יתפשך אצלך כמו שנה. אבל כאשר תגיעי אל הרגע הזה שאני קרויה בו עכשיו, ובקצה עבך התחושי את רחש־החיים האחרון, יידבה לך שכל זה לא נמשך כהרף־עין וכעצם היו כוונותייך בוקיעות־שחקים ואילו אך ניתנו לך עוד כמה ימים, עוד שעה, עוד רגע, לא היית יוצאת כן העולם והצי־תאוותך בידך. הו, תשל"ד לפ"ק יקירתי, התאותי תאווה גדולה. הו, תנו לי עוד רגע, עוד קרן־אור אחת...

אם אתה מחפש...

דירה טובה
בסביבה טובה

בוא לגור בנוה־דן
שכונת הפאר של תל־אביב

באזור וילות מקסים ורוגע, בנוה־דן תל־אביב, מוקמים עתה 5 בניני פאר בני 6 קומות כ"א. דירות בנות 4 ו־5 חדרים.

- מרווח של 16 מטר בין הבנינים (הסטנדרט 8—6 מטר).
- סטנדרט בניה גבוה.
- מגרש חניה צמוד לכל דירה.
- שטח פנים הדירה גדול במיוחד.
- שיא הפאר והשלמות, פרט לא חסר.

לפרטים נוספים:

בירנבוים מיכלסון ושות'

תל־אביב, רחוב אבן־גבירול 46, טלפון 268625

ברכת שנה טובה

לעובדינו, לדיירים בבתים שבנינו, לספקינו, ולידידינו הבאים אתנו בקשרי מסחר

مكان الأصل

ביקרתי אצל המצוינים היהודיים במוסקווה
שביקשו היתר יציאה, פוטרו מאשרותיהם וממתינים לרגע שבו יורשו לעלות

מאת רות גרובר
שחזרה מביקור בברית־המועצות

ב ראש השנה ויום הכיפורים מתכוננים יהודים רבים בברית"מ, וביניהם מדענים נודעים, אשר כמעט לא ידעו דבר על יהדותם לפני מלחמת ששת הימים, לשבת עם ילדיהם ולשנן באזניהם את המלים העבריות התמימות: „בראש השנה ייכתבון וביום צום כיפור ייחתמון... מי יחיה ומי ימות".

זה עתה חזרתי מסיור בברית המועצות. פגשתי שם רבים מהפעילים היהודים שהשלטונות מתנכלים להם ואין מתירים את עלייתם. דומני כי לגבי מעט יהודים בעולם יש לפסוק, המצוטט מתפילת „ונתנה תוקף", משמעות כמו לגבי יהודים ברוסיה, כגון:

האלרי פאנוב, לשעבר רקדן ראשי בלהקת הבלט המפוארת „קירוב" בלנינגראד, שמסרבים לתת לו היתר יציאה, רודפים אותו, עוצרים אותו כ„תליגאן", בהאשמות שווא של יריקה על שרוולו של שוטר־מיליציה, מונעים אותו שוב ושוב מלעלות על קרשי הבמה והוא שרוי בדכאון ועומד על סף התאבדות;

יבגני לביץ', בן 25, נחטף ברחוב בדרכו לבית־החולים, שם צריך היה להיבדק משום חשש לסרטן, גויס בכוח לצבא האדום ושוגר לצפון סיביר, ובלא טיפול רפואי נאות הוא עשוי למצוא שם את מותו;

ליזה ביקובה־גולדשטיין, פיסיקאית גבוהת קומה ועדינה, בת 24, המתגוררת בטביליסי, שאינה יודעת — אלא אם כן יוענק לה היתר־יציאה — אם התינוק שהיא עומדת ללדת, יוולד בכלא. ליזה, כבעלה יסי ואחיו גריגורי, ויתרו על אזרחותם הסובייטית בתורף אשתקד אחר שמחבלים ערבים מוזיגים בתת־מקלעים רוסיים טבחו ספורטאים ישראלים על אדמת גרמניה.

לגבי אנשים אלה, כלגבי מדענים, פעילים ואמנים רבים אחרים שפגשתי באחרונה בבריה"מ, יש רק ממשות אחת — להישאר בחיים, כדי לעזוב את רוסיה ולעלות לישראל.

● בראיילובסקי „לומד" את יהדותו

במוסקווה יש לראש השנה משמעות מיוחדת. בראש השנה בשנת 1948 באה גולדה מאירסון, אז צירת ישראל הראשונה בבריה"מ ועכשיו גולדה מאיר, ראש ממשלת ישראל, להתפלל בבית הכנסת הגדול במוסקווה. אלפי יהודים צבאו עליה ברחובות כדי לראותה, ללחוש באוזניה מילים כגון „שלום", להפגין לפניה, כי עדיין הם חשים עצמם יהודים — גילוי שהדהים את השלטונות הסובייטיים, אשר סברו כי היהדות מתה זה כבר במוסקווה.

ב„מועדון" שליד בית הכנסת הגדול של מוסקווה: מימין: הפרופסור בנימין לביץ', בנו אלכסנדר ופרופ' אלכסנדר וורונל. פרופ' לביץ' אומר כי אינו מפחד, אך הוא חרד לגורל בנו, יבגני, שנחטף וגויס על אף מחלתו הקשה וסכנת מוות האורבת לו

אכן, לגבי יהודים רבים שפגשתי ולגבי דור שלם של יהודים היתה היהדות כמעט מתה. „לגבי רוב בני דורי נשכחה מסורת היהדות כמעט כליל", אמר לי ד"ר ויקטור בראיילובסקי, פיסיקאי בן 38, שהיננו תה בדירתו בת שלושת החדרים בשיכון המדענים הגדול ב„הרי לגין" שליד אוניברסיטת מוסקווה.

„אנו לומדים מחדש את יהדותנו — כך אמר — ערכנו פעם ראשונה בחיינו את ה„סדר". במוסקווה בלבד אני יודע על 30 „סדרים" ב־30 דירות שונות. בביתנו אירחנו אשתי אירינה ואני 40 גברים ונשים ובננו בן ה־12 ליאוניד שאל את הקושיות".

מובטלים, מפוטרים מתפקידיהם ביום הגשת הבקשה להיתר יציאה לישראל, יש עתה למדענים אלה פנאי ללמוד עברית, וככל שקרבים הימים הנוראים של השנה החדשה, הם מנסים לצרף מחדש את המסורות העתיקות ולחוג את החגים תוך החייאת מנהגים שנשתכחו, בחפשם אחר מעשי סביהם כילדים המחפשים באוצרות שהסתירו הוריהם.

„הורי חשבו כי מוטב לי שאתבולל", אמר לי ד"ר ולאדימיר רגינסקי, פיסיקאי בן 34, שחור־זקן ומלא שמחת־חיים. „הם נדהמו בגלותי עניין בהיותי יהודי. עד לפני שנים מספר כמעט לא היו בחוגי במוסקווה ידיעות כלשהן על המינהגים היהודיים. אינני דתי, אבל אני לומד עכשיו משהו על מסורת. ואני מכבד אותה".

רגינסקי לא עובד זה שנתיים. הוא היה כלוא שלוש פעמים. פעם אחת, כשידע כי הוא על סף מאסר, הסתתר חודש וחצי. לבסוף החליט כי אין הוא יכול יותר להיות בהסתתרות, חזר לדירתו שב„הרי לגין" ונעצר מיד.

● מעצרים „לכבוד" החגים

רוב המעצרים נעשים לקראת החגים, ביקורי פקידי־רשות זרים, או לפני פתיחת ועידות חשובות במוסקווה. בזמן מושב הסובייט העליון בספטמבר 1972 נעצר רגינסקי עם עוד 17 פעילים יהודים אחרים. מכונית הק.ג.ב. עמדה לפני מבואות ביתם של ה־18 וברגע שיצאו החוצה — נעצרו. רגינסקי, שידע כי מכונית ק.ג.ב. ממתינה לו בחוץ, נשאר בביתו עם בוריס איינבינדר, מהנדס. לפני הצהריים החליטו אנשי הק.ג.ב. לשים קץ להמתנה. שלושה מהם נכנסו לדירה ונטלו את השניים לתחנת מיליציה איזורית. הם היכו את רגינסקי אך נהגו יפה באיינבינדר, בהסבירם לרגינסקי, כי איינבינדר שייך לאיזור־מיליציה אחר.

„כל מה שאנו עושים הוא חוקי ועולה בקנה אחד עם החוקה הסובייטית", אמר לי רגינסקי, „ואף על פי כן הם אוסרים אותנו ומכים אותנו. הם החזיקו אותנו בכלא משך כל שלושת ימי מושב הסובייט העליון, בלא לתת כל הסבר".

אחד הסוהרים אמר לאחד מן העצורים שנזדקו בתא קטן, כי בושתיים המושב הם ישוחררו. כאשר טענו כי הדבר אינו חוקי, נענו: „מה לכם ולחוק? הממשלה אמרה לנו לעצור אתכם וזה מספיק". (בינתיים קיבלו בשבוע שעבר רגינסקי ואיינבינדר אשרות יציאה לישראל).

יש הבדל חד בין החוק הסובייטי ובין הפעולות השרירותיות של פקידים מקומיים בעלי עמדות שליטה, שהחיים תמונות מכבי ביתיהם. „אין זה חוקי לגייס אדם חולה לצבא", אמר לי פרופ' בנימין לביץ', „ואף על פי כן הם לקחו את בני יבגני וגייסו אותו, אף שראו את ממצאי הבדיקה הרפואית שלו. יש לו קוליטיס, דיוורטיקולוזיס של המעי הגס, לחץ דם גבוה וגידול במעיים שאולי הוא ממאיר".

● „המועדון" שליד בית הכנסת

פרופ' לביץ' דיבר איתי בשבת אחר־הצהריים מול „המועדון" — זה הכינוי שנותנים יהודי מוסקווה לתופעה רוסית מיוחדת במינה של התכנסות מאה יהודים מדי שבת בשבת בין השעות 12 ו־3 בצהריים ליד בית הכנסת הגדול ברח' ארכיפובה, אך ורק לצורך האזנה זה לזה.

בנימין לביץ', בן 56, גוץ וסגלגל־זוית, בעל שיער דליל ואפור וגבות עבותות, בא עם אשתו טאניה ובנם אלכסנדר בן 29, אף הוא כדעתו.

סיפורו של יבגני לביץ' הוא „מילכוד 22". למרות מחלתו חוייל, ועכשיו אומר הצבא, כי אי־אפשר לשחררו, שכן אין ספק שאינו חולה, מאחר שאין הצבא מקבל לשורותיו חולים.

„הם שלחו אותו למפרץ טיקסי", אמר לי פרופ' לביץ', שהוא חבר האקדמיה ה־

ולאדימיר ולנטינה ראגינסקי
„אוסרים אותנו, מכים אותנו"

סובייטית למדעים. „את יודעת איפה זה? זה בצפון סיביר, בפי הנהר הענקי לנה, על שפת האוקיאנוס הארקטי. ולמרות שהוא חולה, הם מטילים עליו עבודות קשות של פינוי אשפה ושבירת קרח. בגלל לחץ הדם הגבוה שלו, הוא כאבד לעיתים את שיווי המשקל. עוד בעת הנסה שבירת הקרח את האיזור הארקטי והוא עשוי ללכת למקום כלשהו, ליפול ולעולם לא לחזור..."

● החותנת הורשתה לעלות

לביץ', לוחם עיקש ואחד ממדעניה הדגולים ביותר של רוסיה, מטבע צעה ומקדיש את כל כשרונו להצלת בנו. הוא צועד כמי הלוך ושוב ברחוב ודיבר בהתפרצות: „לרוסים יש נשק. הם יודעים כי חיי בני יקרים לי מכל. אבל גם לי יש נשק. אני איני מפחד".

עד מהרה הצטרף אלינו ולאדימיר סלפאק, מהנדס בן 46 שזקנו העב המאפיר, שערו האופנתי הארוך ומשקפיו הכהים, מדמים אותו לבמאי סרטים. הוא היה מנהל מכון צילום של טלוויזיה עד שהגיש בקשה להיתר יציאה לפני 4 שנים. הוא ידוע כאיש הממתין במוסקווה לקבלת ההיתר יותר מכל, ובמרוצת הזמן הזה נאסר 4 פעמים. הוא, אשתו, ובניהם (אחד בן 18 ואחד בן 21) מתקיימים עכשיו על משכורת האשה בסך 76 רובל.

אף שכל המשפחה פנתה וביקשה היתר יציאה, החליטו שלטונות המפלגה כי רק חותנתו של סלפאק, ברטה רשבסקי תקבל היתר לעלות. היא היתה מאושפזת בשל התקף לב, אך סלפאק התעקש שתצא ותעלה. הוא חשב שאם תהיה בישראל, אולי תוכל לסייע לבני המשפחה לזרז את עלייתם. היא הובאה אל המטוס הממריא לוינה על גבי אלונקה ועכשיו היא יושבת בירושלים וחרדה שמא לא תראה יותר את ילדיה. בהתקרב הימים הנוראים היא דואגת: „האם הם יאסרו אותו עוד פעם?"

● שביתת־הרעב בבית לונץ

בערב־שבת אחד הוזמנתי למסיבה עליזה. היתה זו חגיגה לציון סיומה של שבי־

ויקטור בראיילובסקי
ליאוניד בן ה־12 שאל את הקושיות...

תת־רעב במוסקווה שהשיגה את מטרתה. במשך שבועיים, בזמן ביקור ברז'נייב אצל ניכסון, ישבו שישה מדענים יהודים סובייטיים נודעים בדירתו של פרופ' אלכסנדר לונץ ולא אכלו. ידידים הביאו להם 415 בקבוקי מים מינראליים — מזונם היחיד.

שביתת הרעב באה לעורר את דעת הקהל העולמית למצוקתם של מדענים שבקשותיהם לקבל היתר יציאה ולעלות לישראל נדחו, והם עצמם פוטרו, לא הורשו לקבל כל עבודה אחרת, ואולצו לחיות בסכנה מתמדת של מאסר באשמת „חוליגאניות" ו„טפיליות" משום שאינם עובדים. צד „מילכוד 22".

מגוזהרת דירתו של פרופ' לונץ ראו שובתי הרעב את אנשי הק.ג.ב. יושבים במכונית, ובלשים אחרים שוכבים תחת עצים ועורכים הצפיה כתבדה על הבית. אולם הטלפון — הקשר המכשי היחיד שלהם עם העולם החיצון — לא נותק.

שיחות עידוד ואהבה באו מניו־יורק, לונדון, פרנקפורט, קופנהאגן ויוהנסבורג. האנשים ישבו במשמרות ליד הטלפון ששותו כ־5 בערב עד 1 בבוקר. אף שבבריה"מ לא ניתן לדבר כל פרסום, פשטה על כך השמועה ברחבי המדינה ואחד הבלשים אמר: „אני מעריץ את העזה שלכם. הלוואי שהיה לי עוז כזה" — וכרק כיד את השפופרת.

יום אחר סיום השביתה, ניתקו השלטונות את הטלפון. מסתבר כי למלכת היה עניין בהקלטת השיחות, כפי שהיה למדענים עניין בקבלתן.

עכשיו באו 20 איש למסיבה בביתו של פרופ' לונץ. שולחן ארוך מכוסה מלפפונים ועגבניות טריים, בשר כבש ותפוחי אדמה, מילא את החדר. רשם־קול השמיע מוסיקה ישראלית.

לונץ, בן 47, בעל פנים רגישות ועיני שקד ירקרקות, היה מנהל מחלקה של 25 אנשים בקיברנטיקה רפואית במכון לכה־בי בקרה. עכשיו הוא נותן שיעורים פרטיים בחשבון לתלמידי בתי ספר תיכון. אשתו לודמילה, גיאולוגית, גם היא מוב־

ליזה ביקובה — גולדשטיין
האם יוולד התינוק בכלא?

טלת, מלמדת תכנות בשיעורים פרטיים לסטודנטים. הם משתכרים כל אחד שלושה רובל לשעה. בנם בן ה־16, תלמיד בית ספר תיכון, לומד עם אביו בתקווה ללכת בעקבותיו.

„כל עוד לא עוצרים אותנו — אמר לי לונץ — מניחים לנו להישאר בדירתנו". אך הידיעה כי המעצר עלול לבוא כל רגע, אינה מרפה מהם.

● פחד גדול — בלנינגראד

אף על פי כן התרשמתי, כי במוסקווה קטן הפחד בקרב יהודים הרבה יותר מבלנינגראד ובערים אחרות שביקרתי. בבירה נפגשים הפעילים בקביעות, משוחחים זה עם זה, מתראים עם כתבי עתונות חוץ ועם תיירים. הם עלולים להיעצר, אולם כל עוד הם נראים לעין, כל עוד שמותיהם ידועים, מרחפת עליהם סכנה פחותה להיעלם בין כתלי בית החולים לחולי רוח, או להישלח לגלות, למחנה־עבודה בסיביר.

ולאדימיר סלפאק
ממתין להיתר יציאה יותר זמן מכולם

במהלך המסיבה לכבוד יום סיום שביתת הרעב, הגיעו ידידים להצטרף אל המסובים. אנדריי סינייאבסקי, הסופר אשר ישב עם יולי דניאל כ־6 שנים בכלא סובייטי, בא להפגין סולידאריות עם המדענים היהודיים. לסינייאבסקי ניתנה בינתיים אשרת יציאה והוא מלמד ספרות רוסית בסורבון בפאריס.

„אני רוחש אהדה לידידי היהודים" — אמר סינייאבסקי — אני אוהד את שאיפתם ללכת לישראל. אני סבור, כי כל בן־אנוש זכאי ללכת לכל מקום שבו הוא חפץ לחיות".

סינייאבסקי הרים כוסית וודקה ושתה לחיי המדענים.

זה היה ערב עליז. המדענים ונשותיהם שרו שירים עבריים ורוסיים. רקדו הורה, ואחר־כך הצטרפנו אל הרשמקול ושרנו עם לואי ארמסטרונג את „שלח את עמי".

כשאת עומדת לרכוש מכונת כביסה בדקי אם יש לה את כל התכונות האלו:

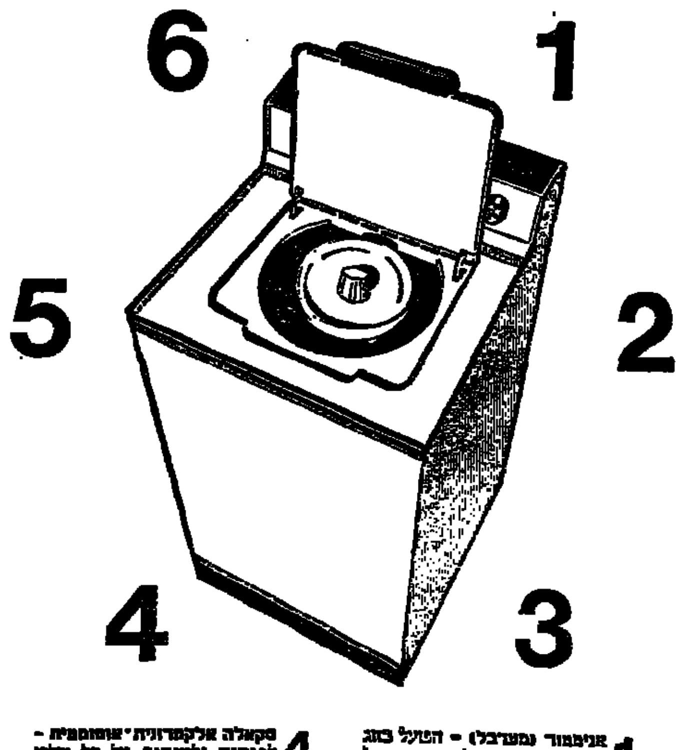

1 אגיטטור (מערבל) – הפועל בזוג כיוונים לנקיון מושלם ועדין של הכביסה
2 5 דרגות חום – כולל חום מגע יד Hand hot temperature
3 2 קבולי כביסה – עד 1.5 ק"ג, ועד 5 ק"ג. לחסכון בזמן, בחשמל ובאבקת כביסה
4 סקאלה אלקטרונית־אוטומטית – לפיקוח ולעיקוב על כל שלבי הכביסה
5 פתח עליון – המאפשר הכנסת הכבסים מלמעלה והוספת כבסים גם תוך כדי מהלך הכביסה
6 סחיטה מהירה ביותר – וסחיטה איטית לכבסים עדינים

את כל היתרונות האלה תמצאי אך ורק במכונת הכביסה האוטומטית

GALA DE LUXE

הכובסת ביסודיות של עבודת־יד

• שרות מהיר ויעיל של טכנאי מחלקת השרות של מכונות הכביסה GALA-G. E. C.

• הסדר מיוחד לפטורים ממס

להשיג: בחנויות המובחרות והמאושרות למכירת מוצרי גאלה.
המפיצים הבלעדיים: מפעלי יצוא ויבוא בע"מ, ת"א

המשורר, לבדו

מאת משה דור

את שירו של פאבלו נרודה, שהלך השבוע לעולמו, שיר המובא כאן בתרגומי, קראתי לראשונה לפני שנים רבות. כאשר התחוללה ההפיכה הצבאית בצ'ילה, סאלוואדור איינדה נמצא הרוג בארמון־הנשיאות — בין אם שלח יד בנפשו ובין אם נרצח — והחלו להגיע הידיעות על התנגשויות־דמים ועל כיתות־יורים הממיתות אנשים ללא משפט, נזכרתי באותו שיר.

פאבלו נרודה היה משורר של צ'ילה — קודם־כל משורר של צ'ילה, ורק אחרי זה חתן פרס נובל לספרות לשנת 1971. אבל בימים ובלילות של שידור נופלים קרבנות לרוב, וכדור־המוות הנבער עלול לפגוע גם במשוררים לאומיים ואפילו בחתני פרס נובל לספרות. נרודה היה אדם בעל השקפות שמאליות משחר נעוריו. לקומוניזם נתפס, בדרך הטבע, בעיצומה של התקופה, שבה נישבו לו אינטלקטואלים וסופרים רבים, כשעלתה הרפובליקה הספרדית על המוקד, והוא, פאבלו נרודה, שימש אז קונסול של ארצו במאדריד וראה מקרוב את זוועותיה של מלחמת־האזרחים — אולם ההשתייכות המפלגתית לא היתה, בכהונתה, אלא ביטוי חיצוני להרגשה עמוקה, כי הוא פייטן העוני והמכאוב של ארצו ושל היבשת כולה. הקומוניזם כתורה סדורה גרם לגבול של יצירות רדודות; היסוד הרגשי העמוק, ההזדהות שמתחת לכל הקליפות האידיאולוגיות, פתחו את קרן־השפע האמיתית, שמתוכה נבעה השירה „שנאכלה, כמו בחומצה, על־ידי עמל־כפיים, שזיעה ועשן נטמעו בה, שריח חבצלות והשתן נודף ממנה, שניתז עליה מכלול מעשינו, אם כדין ואם שלא כדין", שירתו של פאבלו נרודה העומדת וקיימת לדורות.

והנה כי כן, כאשר רדפו הידיעות זו את זו, והלילה כיסה את צ'ילה, רווחה — לזמן־מה — הסברה, כי גם פאבלו נרודה בן ה־69 נמנה עם המוצאים להורג. ואז צף ועלה בי השיר הזה, „המוות לבדו". הלא נתן מנוח. ימים מספר אחרי־כן מת נרודה — לא בכדור התליין, אלא בעטיה של מחלה ממארת, שהוא נתייסר בה הרבה.

אינני יודע מתי כתב אותו. אני מניח, כי השיר בא לעולם לפני כמה עשרות שנים, [illegible] את אמונתו הפיוטית של נרודה אל־נכון יכילו לשונו במקום היאה לו. אך לפתע, על־פי תוכן השיר, פיעמה בו משמעות נוראה, „אקטואליה". הקפתי את שם־התואר השני במרכאות, מפני כזו אקטואליות שאיננה צמודה לקאלנדאר מוגדר, אלא שואבת את עוצמתה מזרימת־הזמן הפנימית, הפורצת, בנקודות מסויימות של קליפת־האדמה, החוצה.

כאשר נתברר, כי נרודה עודנו חי נשאלה אחותו למצבו והשיבה, כי „בזה הרגע כתב שש שורות של שיר". אותה שעה כבר ריחף מעליו קיצו הבלתי־נמנע והוא ודאי נרדף על ידי קוצב־זמן משלו, שעמד על כתפו והחק בו להביע את אשר יפעמנו כל עוד הדבר לאל־ידו. הכדור לא פגע בו, אף־על־פי שהיה ידיד קרוב לנשיא המת. האם מפני שהיה משוררה הגדול של היבשת הלאטינו־אמריקנית? האם מפני שהיה חתן פרס נובל לספרות? האם מפני זה, או מפני אילו טעמים אחרים, או מפני מחדל, או מפני שיכחה?

סופרים אינם מחוסנים מפני כדורים, אפילו כשהם סופרים גדולים.

סופרים גם אינם מחוסנים מפני מאסר, או דיכוי, או רדיפות, או בלימת־פה, אפילו כשהם סופרים גדולים.

●

כאשר היה פאבלו נרודה קונסול של צ'ילה במאדריד, הוצא להורג על־ידי כיתת יורים אחד מגדולי משורריה של ספרד בעת ההיא, פדריקו גארסיה לורקה. הוא לא היה חבר מפלגה כלשהי, אך הדבר לא הושיעו, שכן בימי־התרדה ההם די היה בכך שאינו פאשיסט, על־מנת שיירצה כמי שמתנגד לפאשיזם.

בימים אלה הופיע מחקרו של איאן גיבסון, מרצה לספרדית באוניברסיטת לונדון, המוכיח — פעם נוספת, אך כלום יכול אדם לומר די למספר הפעמים שבהן מבקשת האמת להתגבר על השקר? — כי לורקה לא הומת בידי הומוסכסואליים המיישבים חשבונות „פנימיים", אלא בידי קלגסיו של פראנקו. ליתר דיוק, על־פי פקודה מפורשת של הגנראל קווייפו דה לאנו, שנענה לשאלתו־בקשתו של מושל גראנאדה האזרחי, ואלדס, מה לעשות במשורר. בעת ההיא כבר היה לורקה נתון במאסר, יחד עם המוני חפים־מפשע אחרים, שנפלו בידי המורדים עם כיבוש גראנאדה. ויחד עם חפים־מפשע אחרים נורה איפוא מי שהמשורר האנגלי סטיפן ספנדר מחזיקו בתור „הרוח הפיוטית הפעילה ביותר בספרד" על־ידי בני־עמו, כאשר עלה השחר של ה־20 באוגוסט 1936, בכפר קטן ושמו ויזנאר, המרוחק כדי שמונה וחצי קילומטרים מהעיר גראנאדה. הוא כיפר בדמו על עוונו הכבד: היותו נושא לשנאתם של הכנסיה הרומית־קאתולית והאנשים שהוא כינה „הבורגנות הגרועה ביותר בספרד".

שירו של נרודה אולי נתרקם בספרד. הוא יפה לצ'ילה. הוא יפה לכל מקום שבו „בתי־עלמין גלמודים" מצפים לאוכלוסיהם, והמוות ממתין שם, „במדים של אדמיראל". הוא יפה לברית־המועצות, אשר עדיין לא ניקב בספר סופריה שנרצחו נפש, ואין יודע לאשורו מספר סופריה המתענים בבתי־כלא ובבתי־משוגעים ובמחנות־גירוש. הוא יפה לכל ארץ שהחירות גלתה ממנה.

הפרופסור רוברט ג'. קלמנטס, העומד בראש המחלקה לספרות משווה באוניברסיטת ניו־יורק, ביקר באחרונה בארגנטינה, אצל המספר הגדול חורחה לואיס בורחס. בימי־שלטונו הראשונים של חואן פרון סולק בורחס, שהעז לצאת נגד הדיקטאטור, כמשרתו כמנהל הספריה הלאומית בבואנוס־איירס והתמנה למפקח במסחר־העופות. בינתיים חלפו שמונה־עשרה שנים. פרון הודח, וחזר לשלטון. הוא עתה בן 77. בורחס נחשב לפרוזאיקן הגדול ביותר של אמריקה הדרומית. שמו הועלה פעמים מספר כמועמד לפרס נובל. הוא עכשיו עיוור כמעט לגמרי, בן 73, ושוב הוא עומד בראש הספריה הלאומית. אבל אווירת הפחד כבר מתעבה והולכת, הכל מצפים לסילוקו, עורכים שהזמינו אצלו מאמרים מבטלים את הזמנותיהם, ידידים שביקשו ממנו הרצאות חוזרים בהם, והוא היה מקדם בברכה הזמנה לארה"ב, כמלגה שתאפשר לו לשהות באחת המיכללות כסופר־אורח, — מה שמעכבו היא מחלת אמו הישישה, בת ה־97, שהיתה לו זמן כה רב מזכירה וקוראת־כתבים — משום שהוא מיטיב לדעת איזו סכנה מרחפת על ראשו.

●

השקפותיו של בורחס רחוקות מאוד מאלו של נרודה. רבים רואים אותו כשמרן. אך הגלגל אחד הוא, והפרופסור הצפון־אמריקני, המתפעל משלוות־הנפש שבה מדבר בורחס על מצבו, מציין, כי אילו הוענק לו פרס נובל, אולי היתה עובדה זו מגינה עליו מפני שונאיו הפוליטיים. הרי זר־הדפנה של שטוקהולם, כותב קלמנטס, כבר הביך והטריד עריצים אחרים: את היטלר באמצעות ינסן, את סטאלין באמצעות סילאנפאה, את בולגאנין וחרושצ'וב באמצעות פאסטרנאק, את ברז'נייב באמצעות סולז'ניצין.

הוא עשוי להציל את חורחה לואיס בורחס. הוא, אולי, הציל את פאבלו נרודה ממיתה בידי אדם.

אולי. רק אולי. אחרי ככלות הכל, כמה דיוויזיות יש לו, לסופר? כמה טאנקים יש למשורר? וכמה סוסים?

מה יש ביכולתו להציב בפני בתי־העלמין הגלמודים, בפני מטאטא המוות שאינו חדל ללוק את הרצפה, תר ומחפש אחרי קרבנותיו, בפני האדמיראל האיום? בפני מה שבשיר אחר שלו נתגלגל ב„אותם חפצי פלדה" ה„מוסיפים לנהור בין הכוכבים"?

נרודה מצא, בדרכו הוא, את התשובה, את „שש שורות השיר" שחיבר ואשר עכשיו, לאחר שחצה את המפתן, נקנה להן תוקף של צוואה, שהיא אישית ופיוטית כאחד. „אין לי שום רצון להחליף את כדור־הלכת שלי", כתב באחד משיריו היפים, כדור־לכת זה שבו נמצאת צ'ילה, מולדתו־אהובתו, שבה „עכשיו הדבורים רוקדים / הנערות הכהות, אפופות־התעלומה, שרות / ובני־מארות, זורחים המים". אולם כדי שתהא התשובה בוקעת מתוך פיתולי־המבוך הקודרים של היוצר ומגיעה אלינו, אל כל מי שפתוח אל בשורתו, אל החיים הנצחיים התוגגים שבה, מן ההכרח שיינתן לה האפשרות להנץ ולפרוח, — אפילו כשהרודנים, יהיה צבעם אשר יהיה, מבקשים להצמיתה, להכרית אותה ואת בוראה.

זאת — במפורש — אחריותנו שלנו.

פאבלו נרודה / המוות לבדו

בתי־עלמין יש גלמודים,
קברות גדושים עצמות אין־קול,
הלב עובר במנהרה,
אפל, אפל, אפל,
כבספינה טרופה גוועים אנו פנימה
לעת בלב נגוע,
לעת כתוך העור נצנח אל תוך הנפש.

הויות ישנן,
כפות־רגלי חמר צונן, דביק, ישנן,
יש מות תוך העצמות,
כמו קול טהור,
כמו נביחה בלא כלבים,
נובע מפעמונים מספר, מקברות מספר,
בסתו מתעצם כמו דמעות או גשם.

יש ואראה, בדד,
ארונות ומפרשים להם,
נושאים מתים חורים, נשים עם מחלפות מתות,
בתותמים צחורים כמלאכים,
נערות מהרהרות נשי נוטריוני־צבור,
ארונות נוסקים בנהר המתים האנכי,
נהר הארגמן,
במעלה הזרם, קול המות במפרשים נושב,
קול־המות הדומם בהם נושב.

אל החוף המצלצל המות בא
כנעל בלא כף־רגל, כחליפה בלא אדם.

בא להקיש בטבעת ללא אבן־חן, ללא אצבע,
בא לשוע בלא פה, ללא לשון, באין גרון.

עוד צעדיו מהדהדים,
ומהדהד בגדו, חרש, כעץ.

איני יודע, בלתי־משיג כמעט ונבצר, עיני כהות,
אולם סבורני כי לשירו יש גון סגליות לחות,
של סגליות הרגילות אל העפר,
כי פני המות ירקים הם,
ולחלוחית להם נוקבת של טרף הסגליה,
וגון קודרות שלו כחרף מתמרמר.

אבל המות בתבל צועד ולו תחפשת מטאטא
המלקלק את הרצפה, אחר מתים יתור,
המות הוא במטאטא,
לשון המות הוא את המתים חופשת,
הוא מחט המות המבקשת חוט.

המות במטות המתקפלות הנה,
במזרנים האטיים, בשמיכות השחורות
הוא חי פרקדן, ולפתע הוא תוקע:
תרועה נוגה יתקע שבסדינים נופחת;
והמטות יוצאות ומפליגות אלי נמל
שבו ממתין המות, במדים של אדמירל.

עברית: משה דור

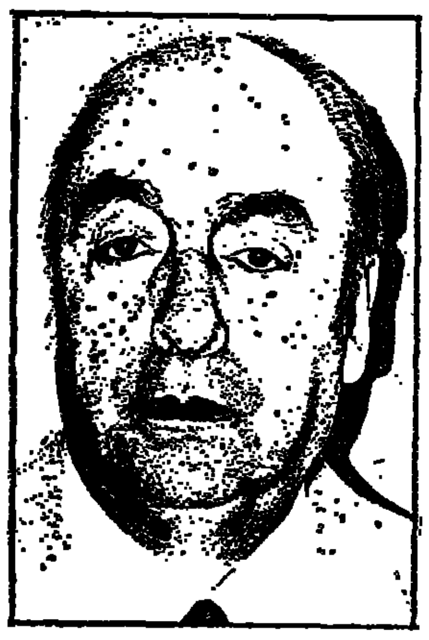

עיריית תל־אביב—יפו
האגף לתרבות לנוער ולספורט

החברה להגנת הטבע
סניף תל־אביב,
רח' השפלה 4 טל. 35963

הבה נטייל

סיורים פתוחים לקהל הרחב באיזור תל־אביב
ללא תשלום וללא הרשמה מראש.

יום שבת ב' תשרי תשל"ד 29.9.1973
הסיור: פלמחים
המסלול: נבי רובין, פארק החולות, יבנה ים
בהדרכת: גרשון פלג — החברה להגנת הטבע
המפגש: בשעה 09.00 על הגשר של נחל שורק לכוון קבוץ פלמחים.

מ. קפלן בע"מ
תל־אביב, רח' כפר גלעדי 10, טל. 824976

- יבואנים של חוטי תפירה ותפרים סינטטיים
- ספקים יחידים של חוטי כותנה המיוצרים ע"י „אהא", חברה לטכסטיל בע"מ
- נציגים בלעדיים בישראל של חוטי ניילון המיוצרים ע"י מפעלי רוגוזין בע"מ

מאחלים:
לידידיהם, מכריהם, לקוחותיהם ולכל הבאים אתם בקשרים
ברכת
שנה טובה ומאושרת

מברכת את כל אורחיה, ידידיה ומכריה
מסעדת „LA COURONNE"
בשנה טובה ומאושרת
רח' פינסקר 22 תל־אביב טל. 59966

קנה דירתך בדירות
גינדי
פתח-תקווה רח' חיים עוזר 28 (מול העיריה)
ראשון-לציון רח' הרצל 95 (מול התחנה המרכזית)

ההנהלה וצוות המכירות המקצועי בדירות גינדי
בפתח-תקוה ובראשון-לציון:
אתי, דני, פיני, משה, אלי, ישראל ועופר
מברכים את ציבור לקוחותינו,
וכל העומדים איתנו בקשרי מסחר.
בשנה טובה - שנת בניה לדירה

בקרוב דירות גינדי גם ברחובות

אצל גינדי קנית בבטחון זכית

مكان الأصل

דב גולדשטיין **ראיון השבוע עם** יצחק בן אהרן, מזכיר ההסתדרות

לא התפטרתי ואין בכוונתי להתפטר! אני מתגונן נגד חברים מרכזיים במפא"י העושים הכל כדי להדיח אותי

חשבון נפש עם יצחק בן אהרן. יושבים בדירתו התל־אביבית, פסיעות אחדות מבניין הועד הפועל של ההסתדרות, שממנו וממה שמיוצג בו לא שבע לאחרונה נחת ואף כעס־תמרורים ידע. בן אהרן יש לו הסגולה להרחיק מתחומה של השיחה את אותות הימים הקשים, שעברו עליו מאז הבחירות להסתדרות.

פניו של המוכיל טובים, סמוקים קלשהו, אולי כחמת השיזפון. דבריו אינם נקיים מבטל המאורעות, המתירות והצער. אך הם נאמרים בשקט, בניחותא — כאילו מעבירים בן אהרן במסננת קפדנית, מעשה שכלל אינו מקובל עליו, ותוך כך מנסה להרחיק מהם סינים מיותרים.

אתה שומע אותו — ואין לך מנוס משתי מסקנות משמעותיות: לא איש שהוציא את כלי נשקו המחודדים — הלשון והעט — ויחדל ממאבקו, אפילו יאריך בכך ממנהיגות את אדירי הארץ. בכך לא נשתנה. אבל המסקנה השנייה היא — ובכך השתנה — כי בן אהרן יעשה הכל להשאר על כנו, אף על פי שאמר בעבר יותר מפעם אחת, שאין בדעתו לכהן תקופה נוספת בתפקידו הקשה. דומה היה עלי, כי בטוטלותו של בן אהרן הנועם מהרהרות ומתחבטת בין שני קצוות: הרצון להטיח בהם, בראשי מפלגתו, את מיצי בקורתו ואכזבתו ותחושת בדידותו והאשמותיו הנוקבות, מול ההכרה הנחושה, כי קצרה ידו בשלב זה מלהעיף מכוחם הפוליטי וההכרה לגיזות אתם תחת קורת גג אחת, מסגרת ורופפת ככל שתהיה.

הגשמת החזון הסוציאליסטי

— בן אהרן, הימים האלה מתקיים לערך בהם חשבון־נפש. מה חשבון הנפש שלך, במבט הצג לאחור? היכן הצלחת והיכן נכשלת? האם מימיים האייכים, שהבטחת בהקך הלל עולמנו, ראיים לך עכה מזהרים? האם אתה מצטער עליהם? ובמעשים שעשית, כלום היית עושה אחרת, אילו יכולת להחזיר את גלגל הימים?

זו שאלה מורכבת מאוד. שאלה קשה. בעצם, איני עומד במצב של חשבון נפש לגבי העבר. אני עוסק יותר בעתיד מאשר בעבר. אבל שאלתך היא עילה טובה להשתמש בה לשם בחינת המירקם הרעיוני והפוליטי, שעמו באתי אל בית ההסתדרות. הענין אינו רק בחשיבותה של העבודה והגנה על האינטרסים של העוסקים בה. הוא הרבה יותר מזה. הוא אפילו אינו נוגע רק להכרח להכניס שינויים מרחיקי לכת באופן חלוקת ההכנסה בין ההון לעבודה. אלא מאז פרשתי מהממשלה, לפני שנים, וצד שחזרתי אל הזירה הפוליטית, בתפקידי בהסתדרות, עסקתי בשאלה המרכזית: האם לתנועת העבודה הסוציאליסטית בישראל ישנה תוכנית אופראטיבית מגובשת — ועמה כלים לביצוע — לכונן את החברה הסוציאליסטית האמיתית בארץ־ישראל.

זו בעיני השאלה המרכזית. לפי המכנה של תנועת העבודה, ההסתדרות היא אחד הכלים הראשיים להפיכת ישראל לחברה סוציאליסטית. זה האפיין את תנועת העבודה הישראלית, שאינה תנועת מחאה, ואינה תנועה מפריחת־סיסמאות, אלא תנועה, שיש לה היכולת — ולפחות מן הדין שתהיה לה היכולת הזאת — להגשים את החזון הסוציאליסטי.

תנועת העבודה לבין הכוחות שמחוצה לה, שמימינה. לי יש חשיבות בשיחה הזאת עם „מעריב", שהיה מראשי מדרחי ומתנגדי ההזדהות עם החלק בתוך תנועת הפועלים, המתנגד לדרכי. זה לא היה בהסח־הדעת, שהגעתי למסקנה, כי את המאבקים אי־אפשר לנהל בין תנועות פועלים נפרדות, בינן לבין עצמן, וכי אין כל אלטרנטיבה להכנסת כל התנועות הראשיות למסגרת פוליטית אחת, שבתוכה יש להאבק על העקרונות ועל הדרכים. כך נצלנו, אולי, תנועות פוליטנטיות בתוך מסגרת מפלגתית כללית — וטוב שכך היה.

להסיר את כל העלים

— טוב? מה טוב? אתה שבע־רצון מדרכה של המפלגה הגדולה, המשותפת? היא משכיעה אותך נתת בהתירותה העקבית להגשמת היעדים הסוציאליסטיים? הוא, הסוציאליזם, הוא בהחזה שמך־ההכר ההיכראטי של המפלגה?

לא. אני מאוד לא שבע־רצון ונזדמנה לי, כי בעניין זה מותר לי להסיר את כל העלים...

— זו במסגרת תוכנית החשיפה שלך...

כן, להסיר את כל העלים ולהגיד, שלא התקדמנו. אם היום, לאחר שש־שבע שנים, של קיום משותף, במסגרת אחת, אנשי רפ"י ואחדות־העבודה ומפא"י לשעבר, וכמובן מפ"ם, שאצה יש רק מערך ולא מפלגה משותפת, בוחרים את נציגיהם לכנסת ולהסתדרות בבחירות חסיבתיות סגורות — זהו דבר חמור מאוד. כך אין לי שום אפשרות להשפיע על השותף הגדול, חטיבת מפא"י, ולה אין שום סיכוי להשפיע עלי. כל אחד בוחר לעצמו, ואותה הפריה והזנה הדדית מבורכת, שהיא התנאי לקיומה של שותפות בדרך זה, איננה קיימת במציאות. זו מכה נוראה למפלגה. מכה נוראה! לא עברנו את הסיכונים הקשים, שארבו לנו בפתח הקמת השותפות.

„קוטב ימני בתנועת הפועלים"

— „עוז לתמורה בסדרי עדיפויות" זו היתה הקריאה שקראת לפני כעשר שנים, עם הביעתך לאיחוד תנועות הפועלים. עכשיו תגיד: עוז להמרה ל א ח ר פירוקה?

אני יודע בדיוק מה הניעה את ראשי מפא"י, שרבים מהם כבר אינם אתנו בחיים, כאשר הציעו לנו להתאחד: הם רצו להמנע מן ההדרדרות ימינה, לבלום את הנטיות הללו בתוך המפלגה, לחסום את הדרך של נטישת ערכי הסוציאליזם להפסיק את ההתמכרות לערכים של בצע־כסף. זו היתה הכוונה. ואני צריך לומר, שהויכוחים המרים שיש לנו, והיו לנו כל השנים, נבעו מכך, שדווקא בחטיבת מפא"י הצטברו יסודות כאלה, שנגדם היה האיחוד אמור להלחם. ישנם מוקדים כאלה בחברת העובדים. ישנם מוקדים כאלה במשרדים ממשלתיים. לשם הקיצור אגדיר זאת כהתפתחות של קוטב ימני בתוך תנועת הפועלים. המוקדים והביטויים האלה נעשו יותר כדי בולטים, בעלי השפעה, במציאות חיינו. זוהי אוריינטאציה מפורשת, מובהקת — לצד ימין. אבל אני לא רואה גם עתה שום אלטרנטיווה למפלגת העבודה ולמערך. קיום רסיסי השמאל הקטנים אינן אלא בריחה מן המאבק במציאות הישראלית. את העימות הזה, בין הנאמנות לערכים סוציאליסטיים לבין הנטייה ימינה, לערכים נפסדים, צריך לעשות בפנים, רק בפנים. בזה לא התקדמנו. יש הבנים מאז מלחמת ששת הימים היו שנים של התפרצות גדולה, באוכלוסיה, בגידול הכלכלי והתעשייתי — פרס להתפתחות החברתית והאידיאית, שהיתה בנסיגה. להיפך: יש התפתחות מאיימת של הרכושנות הישראלית, לא רק כבחינה כמותית — הם מהווים היום 45 אחוז אל מול 55 אחוז של המשק הציבורי על צורותיו השונות — אלא הם חדרו אל תוך התחומים של המשק הציבורי. הקונצפציה הזאת של הבצע, של הבאונים, שהם קנה־המידה העליון להערכת דברים ולקביעת מהות יחסי העבודה — קנתה לה שביתה לא רק במשק הרכושני, אלא גם בחלקים שונים של המשק הציבורי. זו נעשתה אמת מידה עליונה — ואין ספק ממנה!

— עוד לא השבת לי על שאלה אחת: הביטויים שלך, כך נדמה לי, מתיפים לפעמים גם אנשים, שכאלה בשפה הם מפוליים להזדהות אתך. מה אתה כמיל בזה, שאתה מרחיק אנשים מלשהק התהה?

לא אותי מבקשים להדיח, כי אם את דעתי

אין להניח, כי שליח ציבור, יוכל לנסח את הדברים שלו ולערוך אותם, כדרך המקובלת אצל עתונאי, פובליציסטאן או פרופסור באוניברסיטה. הויכוחים שלנו הם מרים. לעתים — מרים מדי. אנחנו חיים חיים סוערים מאוד. לא הגיד מנייה שעתנו לדקדק בניסוח ולהדר בכל כלליו. אף־על־פי־כן אני יכול להגיד לך, כי התרבות של הויכוחים שלנו, היא לאין ערוך יותר גבוהה מזו שרווחה בעשרות השנים האחרונות, שאני זוכר אותן, כצד אבותינו הרוחניים והמנוצחים. כמובן, יש גם קצף לא נקי על פני המים שלנו. ביסודו של דבר עמדתי בארבע השנים הללו בעימות חמור ובמאבק מתמיד נגד המגמות של התרת־

ראשי מפא"י הציעו לנו להתאחד במפלגה אחת כדי למנוע הדרדרות ימינה, אבל עכשיו ישנם במפלגת העבודה מוקדים של אוריינטאציה ימנית, שהשפעתם רבה מדי ● בזה אני רואה את עיקר מלחמתי: לכונן בארץ חברה סוציאליסטית אמיתית ● מפלגת העבודה צריכה להלחם נגד הטפיל הרכושני וליצור יחס חדש לחלוטין בין ההון לעבודה ● הכל בסדר, הכל נמשך: הפיקוח נמשך, ההתיקרויות נמשכות וההתעשרות נמשכת ● יש בתוך הועד הפועל קואופרטיב, שמייצר שקרים בשביל העתונאים ● לא הצלחתי לשכנע את גולדה, שהיו במפלגה אנשים, שכשלון המערך בבחירות להסתדרות הסב להם נחת־רוח וסיפוק ● לא דיברתי על שתיית שמפניה; אמרתי שאולי יהיו כאלה, שירימו כוסית ● אני רוצה להוסיף ולכהן כמזכיר ההסתדרות, אך אני כבר בן 68 ואין בדעתי לסיים קדנציה של 4 שנים ● אם ידיחו אותי ולא יחדשו בי את האמון, לא אפרוש מהחיים הפוליטיים, אלא אלחם על נפש המפלגה, מפני ששלמותה תהיה אז בסכנה.

הפערים בשאלות מדיניות ובטחוניות

רק לא גלויות צבעוניות מזוייפות!

צריך לבחון בזכוכית מגדלת מה אומר גלילי

לנעול הדלתות בפני בלקניזציה

מה יהיה גורלם של בעלי ההון?

ה„תרגיל" של „עלית"

פרופ' יהושפט הרכבי • מי אשם בהתמדת הסכסוך ישראל-ערב

מגמה להתפייסות בין יריבים, להפשרה, או לפחות לרגיעה, בלטה בשנים האחרונות בסכסוכים בינלאומיים. הסכסוך הערבי הישראלי מתבלט כחריג, ועולה השאלה מהם הגורמים, מהו ההסבר, לעיקשותו של סכסוך זה ולהתמדתו?

לפרשה זו נודעת חשיבות יתרה, לא רק משום שהיא בסיסית בכל מאמץ להבין את הסכסוך הערבי הישראלי, אלא משום חשיבותה המדינית המעשית, שכן הסכסוך כיום איננו במיקוח על התנאים ליישובו, אלא בהתנצחות על מי הוטל האשמה להתמדתו. יתר על כן, גם לכשיתחיל המיקוח להסדר הסכסוך, יהווה הדיון באשמה לסכסוך חלק חשוב במיקוח זה ובטיעון הכובי. נבחן איפוא את ההסברים העיקריים שניתנו לשאלה זו:

א. הסיבה בערבים

אינם מסוגלים להשלים

הסבר זה הוצג בצורה מבריקה וחותכת על־ידי הרולד גליזן, מזרחן ד־לשעבר חוקר בכיר בלשכת המודיעין והמחקר של מחלקת המדינה של ארצות־הברית, בהרצאה בכנס השנתי הי"ב של החברה הפסיכיאטרית של ארצות־הברית שנערך במאי 1971. (הרצאה זו נכללה ב"אמריקן ג'ורנאל אוף סייקיאטרי", פברואר 1972).

גליזן אינו מקשר בין מהות הסכסוך להתמדתו. מהסברו משתמע, שלו היה זה ציבור אחר שנטלו ממנו טריטוריה שראה אותה כנחלתו היה נוטה להשלים עם העובדות שנוצרו, ולא היה מה תובעני כערבים בדרישה שהמצב יחזור לקדמותו. התנהגות הערבים בסכסוך היא מיוחדת להם ונובעת, לפי גישתו, מגורמים תרבותיים ופסיכולוגיים של החברה הערבית, שערכיה הם מיוחדים לערבים בלבד, ונתגלו לאחר מכן גם באיסלאם.

צורת חיים זו הולידה דחף לקונפורמיזם במסגרת השבטית, קונפורמיזם אשר נתנה לתרבותם אופי אותוריטארי סמכותי, ויצרה את טיפוס האופי של האדם שסביבה לבו מופנית החוצה, למה שחושב עליו הזולת. כך, בניגוד להרבייות היהודית והנוצרית המפתחות נטייה להאשמה עצמית, היינו, הבושה היא פנימית, טבוע בתרבות הערבית רגש בושה שבו השופט הוא זולתו ולכן אין המעשה הטוב או הרע עיקר, אלא התגלותו לזולת. (אכן, על הגדרת החברה הערבית "חברת בושה" כתבו רבים, לרבות ערבים).

הזיקה של הפרט הערבי לקבוצתו חזקה מזיקה דומה בחברות המערביות, ולכן גם הזיקה של הפרט לבושה הקיבוצית היא חריפה.

גורם אחר שהטביע חותמו הוא היריבות בין השבטים והתחרות ביניהם על יוקרה, שהתבטאה בתחרות ביניהם על שליטה. אמצעי חשוב בתחרות זו היה להטיל בושה בזולת, כדי לפגוע בהשפעתו, ואילו מחיקת הבושה היא על־ידי נקמה. כך נוצרה חברה שביסודה שני ערכי יסוד הקשורים זה בזה הבושה והנקמה. גליזן מביא גם ראיות סטטיסטיות כדי להמחיש את תוקפו של הדחף לנקמה בחברה הערבית בת־זמננו.

לערבים הגיון שונה

ערכי התרבות הערבית שנתגבשו מוצאים אחר־כך את ביטויים גם ברמה של הפרט וגם ברמה הקיבוצית המדינית. הדגש שניתן בתרבות זו לקיבוציות (ולא לאינדיבידואליות), גורם שנבצר ממדינה ערבית לפרוש מהקיבוציות הערבית. ארצות ערב נעשו עצמאיות משליטתן הקולוניאליים, אך אינן עצמאיות זו מזו. מערכת הערכים הערבית תובעת סולידריות, אך דא עקא, כיוון שקיימת בה גם תחרות על שליטה, נוצרת תערובת של כוחות דוחים ומשיכה והתרוצצות של סולידריות ויריבות.

התחרות על היוקרה והשליטה מולידה מאבקי כוח עזים המאפיינים את המדיניות הבין־ערבית. כל אחד (מנהיג או מדינה) מנצל את הסכסוך כדי להטיל בושה בזולתו, והחושד שזולתו לא יימנע מלהנהג בצורה דומה. כך נוצרת השדה כלפי חוץ ופנים, חרדה, תכונות רבה לעוינות ("ערנות צפה בהופעתיה") ואף ריבוי כזה ד־שירכה זה כלפי זה.

כל אלה מונעים מן הערבים ליצור חזית מלוכדת נגד ישראל. אולם כיון שבושה להודות בקיום העוינות ביניהם, נוטים הם להחצין את האשמה להופעה זו ולכשלונותיהם ולהטילם על ישראל ועל האימפריאליזם.

המגמה בסכסוך נגד ישראל איננה, בעיקרו של דבר, התחרה טריטוריה לפלשתינים שבה יש מקום לחלוקה ולפשרה, אלא מחיית הבושה הקיבוצית. מערביים וישראלים טועים, כותב גליזן, בהניחם שהנצחונות הישראלים צריכים היו מבחינת החישוב הרציונלי לשכנע את הערבים לרצות להשלים. ההגיון הערבי איננו פועל כך, שכן בתרבותם לא נודע ערך לאובייקטיביות ולאמת האובייקטיבית.

כמלה איננה מעוררת שאיפה להשי־לבה, אלא תשוקה לנקמה. גם השלום איננו ערך בתרבותם, שכן בחברה המדברית הקונפליקט הוא המצב התקין. הדבר לבש אחר־כך צורה באיסלאם המכיר בשלום רק בתוכו, ואילו כלפי חוץ יש לכל היותר מצב של הכנה לסיבוב הבא.

יצר הנקמה מתמיד

האיסלאם גם לא עסק בשאלה כיצד לנהוג כשמובסים, אלא רק כשמנצחים, שכן אפשרות התבוסה הוצאה מכלל אפשרות. גם ממד הזמן שונה אצל הערבים מזה של המערבים, ובקשת הנקמה נשארה במלוא להטה תקופה ארוכה.

גליזן עצמו מרצה את דבריו בקיצור לשון רב, ובתמצות של דבריו יהיה משום עיוות. דומני שראוי, כי גם אלה שלא יסכימו עמו יקראו את מאמרו. (המעוניין יפנה ל"מרכז הישראלי לאינפורמציה", ת.ד. 13010, ירושלים). כל המצוי קצת בתרבות האיסלאם הערבית בוודאי עמד על כמה מהגילויים שאליהם כיוון גליזן. היה לי נסיון בעניין בכך. חילקתי עותקים של מאמר גליזן בין כמה מזרחנים ואיסלאמיסטים ונעניתי בביטויי הסכמה בשכיחות שלא ציפיתי לה כלל (תפישה שאין בטבע הערבים להשלים הציג גם גלאב, מפקד הלגיון הירדני לשעבר).

אני רואה בהסבר כשל גליזן, המבוסס על דטרמיניזם תרבותי, הסבר חלקי מאוד, ואפילו מטעה מרגע שייחשב כהסבר שלם. דומני, שיש גורמים מדיניים חשובים יותר מן הגורמים התרבותיים. יתר על כן, הגורמים המדיניים הם גם שמאפשרים את פעולת הגורמים התרבותיים.

מדברי גליזן משתמע, שבתרבות הערבית האיסלאמית יש מצד אחד יסודות שאינם מאפשרים קיום־ביחד עם גורם־חוץ שגרם להם בושה ועצם קיומו הוא מזכרת עוון לבושה זו, שעוד מתגברת אותה.

בצד אחר, יש התרוצצות פנימית בהוויה ועירנות פנימית וחיצונית, ה־אוכלוזה ומכרסמות חברות אלה בכל פה. המסקנה לגבי הסכסוך פסימית, שכן התבונה היא שהעמדה הערבית בלתי־גמישה והשלום איננו מותנה בצעד מדיני, בוויתור כזה או אחר, או אפילו בהתעצמותה של ישראל, — אלא בשינוי פנימי של התרבות הערבית והינתקות מעברה, שהוא בוודאי תהליך ארוך.

ב. הסיבה בישראל

הוויתה מקיימת הסכסוך

הסבר זה רווח בחוגי הארגונים הפלסטינים והקיצוניים הערביים. ישראל, מוסבר, נוצרה בפשע ובתוקפנות כלפי הערבים. תוקפנות זו מונחת בטבעה הציוני; פירוש המשך קיומה כפול: ההמדת העוול שנעשה לפלסטינים והמשך סכנת התפשטות ופגיעה במדינות ערב. מתוקף ההגדרה ו"משפט הכבצי" הפלסטינים הם "העם של פלסטין" כולה, ולא חלקה, ולכן הפלסטינים צריכים לקבל את "זכויותיהם הטבעיות", כלומר, את הריבונות על כל פלסטין. טובתן של מדינות ערב מחייבת אותן להתגייס בכל מאודן לתמוך בפלסטינים, שכן כל עוד תתקיים ישראל תמיד תהיינה נתונות תחת איום ההתפשטות השתלטות הישראלית והאימפריאליזם ולא יהיה להן שלום. הערבים אינם יכולים להשלים עם ישראל כל עוד תהיה המדינה ציונית, היינו מדינה יהודית הקרויה ישראל. האשמה באי־השלמה זו מונחת בישראל. פתרון הסכסוך הוא בשינוי טבעה של ישראל שיבטל את ישותה ויהפכה למדינה ערבית — לפלסטין.

פלסטין זו היא רק משבצת טריטוריאלית במרחב הערבי, והמיעוט היהודי שיסכים להסיר מעל עצמו את ציוניותו, ושהערבים יסכימו להעניק לו אזרחות, יצטרך להסתגל לסביבתו מבחינת לאומיותו שתהיה ערבית, שכן האוטונומיה שתינתן לו תהיה דתית, בגילוי העיקרי של ייחודו התרבותי, אך בשום פנים לא לאומית. הסדר זה גם מוצג כפשרה הוגנת, שכן הערבים מוותרים על הדרישה לחיסול היהודים והיהודים מוותרים על מדינתם.

קיום ישראל הוא איפוא הגורם להתמדת הסכסוך. הפתרון המוצע הוא אמנם שלום עם יהודים תושבי ישראל לשעבר, אבל לא עם ישראל כמדינה, אלא בלעדיה. השינוי הנתבע כאן ל־שלום דומה לשינוי הנתבע בהסבר הקודם, בהבדל זה שהשינוי איננו תרבותי, אלא שינוי־טבע שמבטל את עצמותה המדינית של אומה יהודה.

ג. הסיבה בישראל

סרבנותה מקיימת הסכסוך

הסבר זה הוא מדיני. סוף הסכסוך מותנה לא בשינוי הישות של ישראל אלא במעשה מדיני מצדה, שיביא לכך שהסכסוך יישב בדרכי שלום. מוצגות שתי דרישות עיקריות שרק מילויין יביא להסדר:

1. נכונות ישראל לקווים הקודמים.

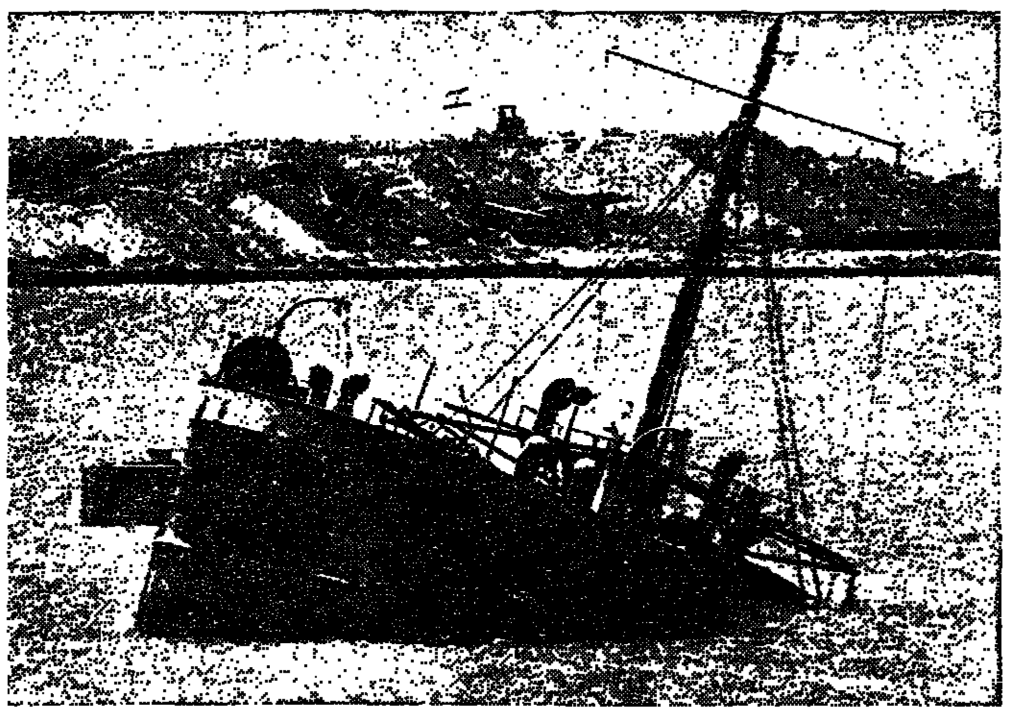

רגיעה בתעלת סואץ (צילם מיכה ברעם)

2. הסדר צודק של הבעיה הפלסטינית. הדרישה הראשונה ברורה ופשוטה, השניה דורשה הגדרה מפורטת.

הסדר צודק לפלסטינים מתואר לא ברמה האישית, כגון פיצויים או יישובם, אלא ברמה הקיבוצית הלאומית, כפי שהדבר קרוי: "החזרת זכויותיהם הלאומיות" או הכרה בזכותם להגדרה עצמית, שרק על־ידיהן תבוא בעייתם לידי הסדר. גירסה אחת של זכויות כבר נזכרה, היינו ה"זכויות טבעיות" לריבונות על ארצם. הגירסה השנית, היא משפטנית, ועומדת על המשפט ההיסטורי. לפיה נוסחו הזכויות של הפלסטינים במפורשות בהחלטות האו"ם שיש לבצען, ובראשן החלטת החלוקה מנובמבר 1947 והחלטת העצרת מיום 11 בדצמבר 1948 הבקנה לפליטים הפלסטינים את הזכות לחזור לשטחה של ישראל ולנכסיהם.

על ישראל לחזור לקווי החלוקה ולאפשר לפלסטינים, לפי בחירתם, לחזור לנכסיהם גם בגבולות ישראל, או להיות מפוצים כספית. לבעייה הטריטוריאלית יש איפוא שתי קומות:

בנסיגת ישראל לקווי 1967 תבואנה מדינות ערב על סיפוקן; בנסיגת ישראל לקווי החלוקה מ־1947 ייבצא פתרון, ולו חלקי, לבעייה הפלסטינית.

לדרישה לחזור לקווי 1947 יש גם היבט מעשי, כי אין יהודה ושומרון מספיקות לפתור את הבעייה הפלסטינית, שהיא, בעיקרו של דבר, הבעייה של הציבור הפלסטיני בארצות ערב שאינו חפץ או אינו יכול להיקלט בהן. רק אם תפנה ישראל ערים כלוד, רמלה, יפו ושטחים בגליל יתפנה שטח שיוכל לקולטם, פרט לאלה שיחזרו לישראל עצמה.

תחבולה להטות אשמה

הדרישה לבצע את החלטת החלוקה מוצגת גם היא כפשרה הוגנת. נכון, בעבר מיאנו הערבים לקבלה, אך עכשיו הם מוותרים ומסכימים. כך תיווצר ישראל, אמנם מקוצצת, ולצידה פלסטין גם היא מצומצמת, והדרישות של היהודים ושל הפלסטינים לא יבואו לסיפוקן המלא, אלא רק החלקי.

יש גם מקום להניח כי המזגלים בתפישה זו יודעים מה פירוש מילוי דרישות אלה מבחינת ישראל. הם יטענו: אמנם נכון, ישראל מקוצצת, כי אוכלוסייתה הערבית תגדל כל כך, לא תוכל להחזיק מעמד, ובסופו של דבר, החזרה לגבולות 1947 וקליטת פליטים פירוקן המעשי שישראל סופה שתתחסל. אך הם יוסיפו שאין זו אשמתם, אלא רק הוכחה נוצחת שהרעיון הציוני מלכתחילה היה חסר היגיון.

להסבר זה להתמשכות הסכסוך, הכעמידה על סירוב ישראל למלא דרישות אלה, היו התחלות לפני 1967, אבל כעמדה מוגדרת מדינית קיבל את צביונו אחר מלחמת ששת הימים, וכיום הוא התפישה הראשית במחנה הערבי. עמדה זו הוצגה לאחרונה בצורה מפורשת על־ידי שר החוץ המצרי מוחמד הסן אלזיאת בעוצרת הבטחון.

אדם יכול לשובב את נפשו שתביעות אלה, וביחוד, הדרישה להחזרה לקווי 1947, הן עמדת־פתיחה שממנה ישוגו הערבים למשהו הקרוב לקווי 1967. פרט לדחף הפסיכולוגי שיכול להיות לישראלי לראות את הדברים כך, כנהם עצמי, אין כל סימנים שאכן זהו טבעה של הדרישה.

בוודאי, בסופו של דבר ייסוגו הערבים מדרישה זו, אולם לא נראה כזו כוונתם. נסיגה כזו היא ענין של צפיה לעתיד, ואין לערבב בין תוצאה סופית לכוונה מדינית, שכן רק הכוונה המדינית, ולא התוצאה, היא שמשפיעה כיום על העמדה המדינית. הדרישה לחזור לקווי 1947 היא בוודאי אמצעי מיקוח, אולם לא המיקוח בכיוון לקראת הסדר, אלא כתחבולה להטיל את האשמה על ישראל להעדר ההסדר.

ד. האשמה מחולקת

ישראל אשמה יותר

הפישה זו רווחת בחוגים ציבוריים ומדיניים בינלאומיים, בחוגים מתונים בישראל וכן בין ערבים מתונים. לישראלים הנוקטים אותה יש יומרה להתגדר בראייה כאוהנה ובהתעלות על לאומיות צרת־אופק. ככיון שיש אפשרויות שונות לחלוקה של מנת האשמה, ממילא הגירסות של הפישה זו מגוונות. אולם כללית מוטל החלק הארי של האשמה על ישראל.

לגבי הערבים — חסידי התפישה סופגים, כי בהשפעה מלחמת ששת הימים חל שינוי איכותי בעמדת הערבים, והם מכירים בקיומה של ישראל, אפילו יש להם עכבות להכריז על כך בעליל ובלשון בוטה. יש להיזהר בתפיסה סטאטית של הסכסוך, חייבים לראות את הדינאמיות שבו. תוקף הלאומים של חארטום פג מזמן. הערבים מכירים בעצמאות של ישראל וויתרו על המטרה לחסלה. הם חפצים להחלץ מן הסכסוך ונזקיו לחברותיהם, מבקשים הסדר שאמנם לא יהיה כרוך יותר מדי באובדן כבוד־עצמי. ונושאים עיניהם להתרכז בעניינהם הפנימיים.

אל לישראל לשים לב להתבטאויות קיצוניות של ערבים פה ושם. הרי הישראלים עצמם ל־כהו לעולם, שהערבים אינם רציניים בהצהרותיהם ונסחפים בלהט דיבורם. צריך להבין את עוצמת העוול שהביא הערבים כי נעשה להם בהקמת ישראל, וההתבטאויותיהם הקיצוניות הן כהן פורקן להרגשות אלה, כפורקן בבריא שגם בפיע את הצורך והשאיפה להיפרע מישראל.

על כל פנים, יש לדרוש מן הערבים שיצהירו במפורש שהם נכונים להכיר בישראל ולחיות בקיום ביחד עמה, וכי השלום יביא לסיום הסכסוך. כן עליהם להסכים להסדרים של ערובות בטחוניות שיעניקו בטחון לישראל וימנעו שנסיגתה תשמש עילה לתוקפנות מחודשת נגדה. זו הדרישה המופנית כלפי הערבים. בין הדוגלים בתפישה זו יש מניחים, שאכן דברי מנהיגים ערבים מילאו תביעה אלה, או לפחות גילו נכונות לכך, ובבחינה זו כבר יצאו רוב הערבים ידי חובה הנדרש מהם. לכל היותר, צריך לתת לכך ביטוי מחייב ומוסמך בתעודה בינלאומית.

עמדת ארגוני החבלה הפלסטינים ואש"פ, הדוחים הסדר של שלום עם ישראל, איננה נוחה להוגי הפישה זו. בעבר הלא־רחוק נטו הישראלים במיוחם לראות בארגונים כוח עולה, ואף טענו כי הם בעלי דברה של ישראל בהסדר. היו גם כאלה, שתיארו כאילו כל מאבקם של הארגונים הוא להשיג הכרה בישראל, ואחר־כך יוכלו לשאת ולתת עמה.

כיום נוטים אותם חוגים לשלול את הארגונים, ביחוד, בגלל שיטת פעולתם — הטרור — ואף לשלול מהם כל ייצוג בבעייה הפלסטינית. למרות ההכרה הרשמית של כל מדינות ערב, העובדה שיאסר ערפאת משתתף בוועידות הליגה בהיקף כינוי כ"מייצג פלסטין", הכרה מרבית אומות העולם באש"פ כ"מייצג המאבק הפלסטיני", שבאה לידי ביטוי בוועידת הבלתי־מזדהות באלג'יר).

חוגים אלה מניחים, שהפלסטינים יתפשו בגדה וברצועת־עזה כמדינתם, ואולי בצירוף ירדן שתיפתח לידם במשך הזמן, וכי די בכך כדי לפתור את בעייתם ולספק את שאיפותיהם, אפילו שהארגונים הפלסטינים דוחו פתרונות כאלה.

לגבי ישראל ישראל צריכה לסגת לגבולות הקודמים או קרוב להם, וכי צעד ראשון להתחייב בהצהרה על גבוה נוטה לעשות זאת. כל עוד אין ישראל מאמצת קו זה במדיניותה גיפתה עליה האשמה להתמדת הסכסוך. הקהיליה הבינלאומית נוהה נגד ההתפשטות, וישראל צריכה להאזין לדעת הקהל בעולם השוללת ההתפשטות, ולא להסתגר בעצמה ולגלות קיהות צרת־אופק כלפי התהליכים העולמיים.

ישראל צריכה ללמוד מכך שבדידות המדינית בעולם מהייצבות נגדה. התכחלות וסיפוח הם הגורמים העיקריים המונעים ויבנעו את השלום, ומרחיקים מישראל הכרה מדינית. אין לגזור גזרות שווה מכמה שיבולה הראשית היתה הציונות לעשות בעבר, למצב הנוכחי. אין גם ישראל זקוקה לאזורים אסטרטגיים כשארם א־שייח או יישובים ברצועת הירדן. ישראל הגבירה את עליונותה הצבאית ואין להוסיף לערבים יכשו לנצל את הסכנה שהצ־קה בהתדבקה. בטחון אמיתי היא בהסדר שלום ובמסכמה טובה, ולא בהיאחזות המדינית על החרב.

ישראל צריכה להכיר בפלסטינים ובזכויות המדינית. סידלבה גודם להמשכות הסכסוך ומוציא לישראל שם רע. הכרה כזו איננה מוציאה אפשרות קיום זה־בצדו־זה של "עם פלסטין" וישראל, שכן בניגוד להגדרה הפלסטינית, כטענת הוגי הסבר זה, הכרה בפלסטינים אין פירושה שהם ריבונים על כל הארץ, אלא רק על חלקה.

לגבי הבעייה של מתן הזכות לפלסטינים לחזור לישראל ולנכסיהם מלפני 1948 חלוקות הדעות. הערבים הדוגלים בתפישה של האשמה המחולקת (כי ערבים רבים בגדה) תובעים זכות זו במלואה או כמעט במלואה. בין היהודים יש שמניחים הנחה סתמית, כי אפילו תינתן לפלסטינים זכות לחזור הם לא יחזרו (כל זאת לגבות הצהרות של רבים שמוכנים, מסיבות של רווח אישי, לבוא ולהשתתף ההה עליונה ישראל בגדה), ויש שעמדתם קרובה לעמדה הרשמית של ישראל, היינו, נכונות לפצותם בהסדר השלום ולסייע לשיקומם הכלכלי מחוץ לגבולות ישראל.

כיון שישראל ניצחה, והיא הצד החזק, מוטלת עליה חובה לנקוט יוזמה מדינית להביא להפשרה. ישראל גם צריכה לגלות הבנה לרגישות הפסיכולוגית הערבית. הביטוי "יוזמה מדינית" נראה לאנשי תפישה זו הישראלים כנוסחה גואלת, עד שפרט להכרזה על נכונות לנסיגה אינם מפרטים במה תתבטא היוזמה וכיצד ישכנעו הערבים לקבל את הנאותם.

לא גזירה היסטורית

מצב הקיפאון הנוכחי הוא באשמת ישראל, המדגשת הטריטוריאלית וקשיחותה כלפי הפלסטינים. אל לישראל לחכות עד שכל הערבים יכריזו על נכונותם להסדר עמה. עליה להבין את רמזיהם. אם סוריה קיצונית אפשר היה להתחיל ולפרוץ את חומת הסכסוך במצרים או ירדן. אל לישראל להיות חמדנית כלפי ההתבטאויות שבבית הבורות על הכוונה לנקוט "תורת שלבים". ביטויים אלה נדרשים להם לצרכי הצדקה הגיטוי בעבודה בפני ציבורם. העיקר הוא השלב הראשון של ההסדר, ואחר־כך, בטיפול נבון, החל דינאמיקה בהתפתחות הקוסים כי תעכיב ותבגע את השלב השני שייפכה כלא־היה.

מצבים מדיניים אינם גזירה היסטורית ובידי אדם לעצבם ולהפירם. קבלת הדין, כאילו נסיבות פוליטיות שבהן נסתבך הסכסוך הן סיבת התמדתו היא עבודה פסיבית פאטליסטית שאיננה הולמת את גאון האדם. "אם תרצו אין זו אגדה" תקפה לא רק לבניין הארץ, אלא גם להשגת השלום. בלי תעוזה ואפילו הסתכנות אין להגיע להישגים.

הדיפלומטיה היא כלייכולה כפי שהוגים לאחרונה בהישגים של הדיפלומטיה ביישוב סכסוכים בין המעצמות. ישראל גם לא צריכה להסיע כלהתחייב לנסיגה כוללת, וברית המדע והאמפריציזם טוענים חסידי הסבר זה, כי צריך לנסות.

אין בעייה שאין ליישבה בין אנשים בעלי רצון טוב. אם הבעיות אינן נפתרות, סימן שחסר רצון הפיתרון. הסכסוך לא נפתר משום שרצונה של ישראל לפתרו אינו שלם, שכן הנוחות מן המצב הנוכחי רופפה בישראל את השאיפה לשלום. כדי "להגביר" את רצון ישראל בשלום מבליטים אנשי הפישה זו את הסכנות באי־שלום, שהן לא רק חיצוניות אלא יותר מכך, פנימיות, ההתאבנות פנימית בגלל ההמשכות הסכסוך השליטה באוכלוסיה ערבית.

המיעוט לא מייצג

הסבר זה דומה להסבר הקודם, בהבדל עיקרי שהקודם כולל דרישה לחזרה לקווי החלטת החלוקה, ואילו זה לקווים של ערב מלחמת ששת הימים. המצב המדיני הבינלאומי המכביד שבו נתונה כיום ישראל נובע גם מכך שההסבר זה נהפכת בעולם ובמהלך בחוגים רבים מדיניים וציבוריים, אפילו שהערבים אינם אוהדים עליהם כדי.

דומה, שההלשה של הפישה זו היא בבבליעת את המייצב הערבי המתון כמייצג את כלל העמדה הערבית, וכאילו הוא הגורם השליט בה. היא הולכת שולל אחר עבודות עקיפיות של ערבים, שפעמים באות לכלל ביטוי דווקא בבאה־רונן הדיפלומטי, בלי לתת דעתה מה עומד מאחוריהן, שכן בלעדי זאת הפישה זו נעשית זהוקה.

למשל, גם ערבים השוללים את קיום ישראל נוקטים הבסים להקוף את ההתחליות כאילו הן המכשול לשלום, שכן כלפי חוץ נוח יותר להוגים אלה להדגיש את הבאת ישראל בההבהליה כאשר את הבאתם בדרישה להכולה. אך ההרכזות בהתקפה על ההתחליות אין פירושה עדיין הסכמה לישראל בתעדה. הפישה זו מתעלמת מן הבעייה של כל החוגים הערבים היו בחוגים, שהבן שישראל היתה יוצר־לה להתעבצם בדרישתה לבאחזים בבחוניים. אולם ישראל איננה יכולה לראות בהסדר עם גורם מתון ערבי אחד הסדר עם כל מדינות ערב.

קיום גורמים ערבים קיצוניים מעלה את דרישותיה של ישראל לגבי התנאים להסדר עם גורם ערבי מתון. כן בהתעלמות הפישה זו מעומקה של העמדה הערבית ומשורשיה בקרבה הערבית, המדינית, החברתית והתרבותית. היא גם מתעלמת מן הפער הקיים בין העמדה המוצהרת הערבית לעמדה הכבוגנות הישראליות. אם דרישות קיבוציות ישראליות להתחשב גבולין, הן מבטל להסדר, בה שמדינת שלום עוד לפני כן הן הדרישה הכהבלית של הבחוגים הישראלים, שגם אותן

(סוף בעמוד 35)

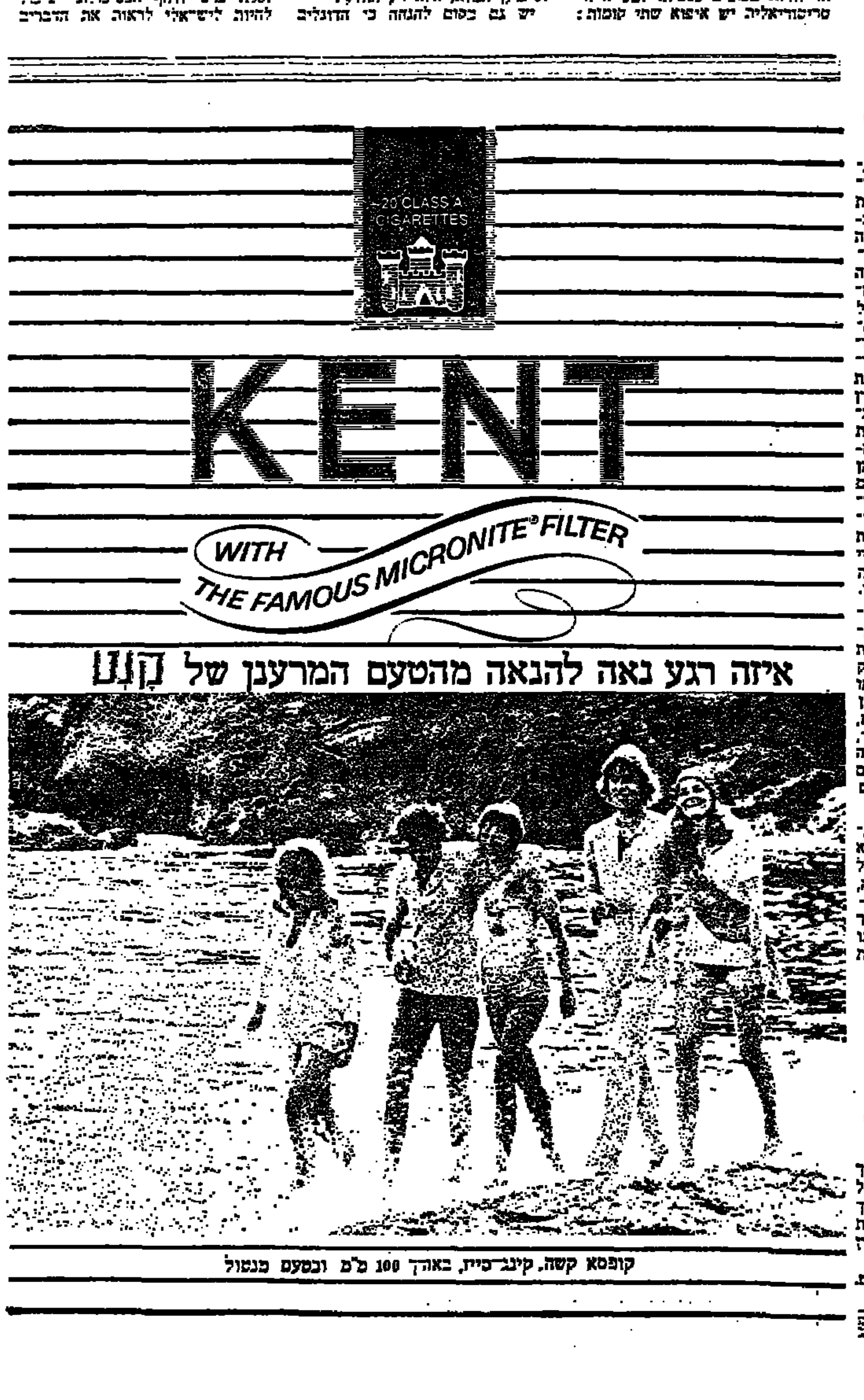

هكذا من الأصل

هكذا من الاصل

הבית והעולם

יהודים וגויים 1973

מאת יעקב רבי

ההוויה היהודית נקלעת מראשיתה בין שתי מגמות מנוגדות: פרטיקולאריזם ואוניברסאליזם; הסתגרות והסתפקות-עצמית מחד גיסא, ופנייה החוצה, אל המונו ומלואו של עולם, מאידך גיסא.

ביטוי מעוצב למגמה הראשונה מוצאים אנו בדברי בלעם (במדבר כ"ג, 9): „הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב". המשמע של שתי התיבות האחרונות הוא: לא יימנה, לא ייפקד, לא ישתייך למשפחת האומות. אבל אם תותר לנו ליצנציה דרשנית, נוכל לבאר את המלים „לא יתחשב" על-פי תוכנן הסמאנטי כיום: יתעלם, לא יתן דעתו, לא יביא בחשבון את האינטרסים של גויים אחרים ואת הרוח הנשבה עליהם.

עם לבדד ישכון, והוא ואפסו עוד. אותה מגמה של התייחדות והתבדלות מופגנת, מתנשאת, מובעת ביתר-פירוט בתפילה: „עלינו לשבח לאדון הכול, לתת גדולה ליוצר בראשית, שלא עשנו כגויי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה, שלא שם חלקנו כהם וגורלנו ככל המונם".

מקובלנו שהביטוי הפיוטי-האוטופי של שאיפת האוניברסאליזם, שהיא בה-בשעה שאיפה לביטול כל המלחמות ולהשכנת שלום-עד, מצוי בנבואת אחרית הימים אשר בישעיה פרק ב'. ברם, בחזון זה עדיין מובלט יתרונו הסגולי של עם ישראל, שכל הגויים ינהרו אל ארצו ואל עירו לשמוע וללמוד את דבר ה'. ואילו התוספת רבת-המשמעות שמוסיף מיכה לאותו חזון עצמו (פרק ד', 1—5) מנטרלת למעשה את האוטופיה הנשגבה על-דבר אמונה אחת והתכוונות נפשית אחת לכל האנושות.

מצד אחד מצייר מיכה את תוצאת שלום-העולמים במונחים אנושיים קונקרטיים: „וישבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו ואין מחריד", ומצד שני מדגיש הוא „כי כל העמים ילכו איש בשם אלוהיו ואנחנו נלך בשם ה' אלוהינו לעולם ועד". הנביא מטרשה קיבל איפוא את המטבע האוטופי הנוצץ של ישעיהו, אבל הדיך במקצת את שערו — מתוך ספקנות המתיישבת יפה עם כל הלך-נפשו הקפדני והפסימי.

אפילו ב„אחרית הימים" לא תשרור אחדות-אמונות-ודעות בבני-האדם, אלא כל עם „ילך איש בשם אלוהיו".

● חזון „ההסכם התלת-קוטבי"

אכן, הכמיהה האוניברסאליסטית לשלום ולריעות בין עמים וגם לשוויון-מעמד בין עמים מצויה בישעיהו, אבל במקום אחר: „ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה למצרים ולאשור, ברכה בקרב הארץ. אשר בירכו ה' צבאות לאמור, ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלתי ישראל" (י"ט, 24—25).

שתי העצמות הגדולות של קצות „הקשת הפוריה", השרויות בעימות של דורות זו עם זו ואשר איבתן המתבדת מאיימת על קיומו של עם ישראל — סופן לעשות שלום, והעם הקטן שבתווך יצטרף אליהן כ„שלישיה", כשותף ל„הסדר התלת-קוטבי", אם נורשה להשתמש במינוח המקובל על מדינאים ומדעני-מדינה בימינו.

החזון האוטופי מצטמצם כאן לממדים פראגמאטיים של הסכם פוליטי, שאמנם מוטבעת עליו המושפנקה של סאנקציה אלוהית. ובכל הסכם מדיני יש קח-ותן, יש ויתורים הדדיים, יש תשלום מחיר. המחיר שיידרש ישראל לשלם בעד הצטרפותו לברית המשולשת הוא ויתור על מעמדו כעם נבחר. הוא אמנם יוסיף להיות „נחלת ה'", אלא שמליצה זו מקפחת את משמעותה האקסקלוסיבית כשהיא נאמרת בנשימה אחת עם ביטויי-התקבלות „עמי מצרים" ו„מעשי ידי אשור".

● הבית והעולם

אכן, האוניברסאליזם הישראלי מעוגן לא רק בביטויי אחרית-הימים אלא גם בתפישה על דבר „ראשית כל הדורות": בתפישה הקוסמוגונית והאנתרופולוגית לא-פחות מאשר בתפישה התיאולוגית.

אלוהים, אל אחד, ברא את העולם ואת הצומח והחי אשר בו, והוא ברא אותם מלכתחילה מינים-מינים: „ויברא אלוהים את התנינים הגדולים ואת כל נפש החיה הרומשת אשר שרצו המים למיניהם ואת כל עוף כנף למינהו... ויברך אותם אלוהים לאמור, פרו ורבו ומילאו את המים בימים והעוף ירב בארץ" (בראשית א', 21—22).

מבחינה דקדוקית בולטת כאן נקיטת לשון-רבים („התנינים") או לשון-הכללה („כל עוף כנף למינהו"). לא נברא תנין אחד כאב-טיפוס, אלא כבר ביום החמישי לבריאה שרצה בים אוכלוסיית-תנינים שלמה. האדם, הוא לבדו נוצר יחידי, ומצלעו נבראה אשה אחת, חוה, אם כל חי.

חז"ל דרשו כמין חומר את השבורה הזאת; ללמדך שאם בראש כל הדורות ניצב פרט אנושי אחד ויחיד — לא מין אנושי — שום אדם בדור כאחור לא יוכל לטעון ליתרון-ייחוס; כולנו ממקור אחד חוצבנו.

לקח זה חוזר ומשתמע בפרשת נח כאשר השחיתו צאצאי האדם את דרכם וה' החליט להענישם ולהמיט עליהם שואת-מבול, הוא הותיר לפליטה איש אחד, את „הצדיק בדורותיו", אותו ואת ביתו, בעוד ש„מן הבהמה הטהורה" הניח „שבעה שבעה, איש ואשתו", ו„מן הבהמה אשר לא טהורה היא — שניים, איש ואשתו". נח חוזר וממלא את התפקיד אשר הועד לאדם הראשון: להיות מקור-התייחסות אחד-ויחיד לכל המין האנושי.

משחק-הגומלין של פארטיקולאריזם ואוניברסאליזם מאפיין גם אומות גדולות אחרות. המסורת של הלאס הקדומה ראתה ביוונים את השאור שבעיסה והגדירה עמים אחרים לברברים. אולם כיוון התפתחותה של התרבות היוונית היה מן הפנים אל החוץ, מן הסגירות אל הפתיחות, מן המיתולוגיה הייחודית אל הפילוסופיה המכלילה והתובקת-כול, הנוטעת באדם את הכרת העולם ואת תודעת עצמו באשר הוא אדם ולא באשר הוא יווני.

ההלניזם — העידן שלאחר כיבושי אלכסנדר מוקדון — הנחיל את הרי שני-המחשבה-והתרבות הללו לעמים רבים, „ברבריים" עד-אתמול. אין צריך לומר, שהנצרות היתה במשך תקופה ארוכה מצע אוניברסאליסטי לרובה-ככולה של יבשת אירופה, משקל-שכנגד — לעתים מכריע — מול מגמות של פיצול ופירוד: תחילה — מול הריבוד הנוקשה של החברה הפיאודאלית; אחר-כך — מול המגמות המתנגשות של מלכויות „חילוניות" ריכוזיות; ולימים — מול שאיפות של „הגדרה עצמית" במונחים לאומיים (ארץ-מושב, גורל היסטורי משותף, לשון, ספרות עממית, מסורת-מנהגים משותפת).

כאשר החלה הנצרות להסתאב ו-כוחה של הכנסייה הלך ותש, ירשו ההשכלה הראציונאליסטית והשקפת-העולם המדעית את מקומה כמסגרות אוניברסאליסטיות של אומות המערב.

● הדימוי של גלגלי-שיניים

הטראגדיה של העם היהודי היא בחוסר-ההתאמה הכרוני בין המגמות הייחודיות והכלל-אנושיות שלו ובין אלו של עמים אחרים, שעימם בא במגע במהלך דברי-ימיו הארוכים. על-פי-רוב, נתן עמנו דין-קדימה להתייחדותו ולהסתגרותו הלאומית-דתית, בעוד שהסביבה הנוכחית הנדיפה לטשטש את המבדיל והמפריד; אולם בכמה תקופות קריטיות, לישראל ולאנושות כולה, קרה גם היפוכו של תהליך: אנחנו שאפנו להישען על הגב האוניברסאליסטי הרחב, ומבוקשנו „לא ניתן לנו.

המישענת היתה לקנה-רצוץ. ה„עולם" העדיף להתקפל — „איש תחת אוהלו" הפארטיקולארי העויין והמאיים. העדר-ההתאמה הזה מעלה בדעתך את הדימוי של זוג גלגלי-שיניים שאינם פועלים כתיקונם. במקום שהשיניים יאחזו בשקעים והגלגלים ייסובו בשופי, במיקצב אחיד — שן מתחככת בשן וניתזים ניצוצים והאנרגיה רבה יוצאת לבטלה או מתגלגלת לשנאה עמוקה מתהום.

בתחילת העידן הנוצרי היתה קיסרות רומי מסגרת מדינית אוניברסאלית לכל ארצות אגן הים התיכון. רק יהודה הקטנה לא אבתה ולא יכלה להשתלב בתבנית „כול-עולמית" זו. לא משום שהיא „התכחשה" פתאום למורשתה ולמאווייה הכלל-אנושיים, אלא דווקא — מעשה-פאראדוקס — משום שמורתה ועמלה במאות-השנים שקדמו לתקופה זו, לשמור מכל משמר על ערכיה האוניברסאליים: אמונה באל אחד, שהוא על-פי עצם הגדרתו אלוהי כל העמים ושופט כל הארץ; וכינון חברה המושתתת על משפט הצדק, על מיזוג הארמוני של „מידת הדין" ו„מידת הרחמים".

אלא שנוכח פריעת המוסר ושחיתות המידות של הממלכות ההלניסטיות אשר בשכנותו, נאלץ העם היהודי „לעשות לביתו", או כלשון החכמים — „לעשות סייג לתורה", לקיים את ערכיו ההומאניים-מוסריים מתוך התבדלות חברתית (ואם אפשר — גם מדינית) ומתוך מינימום של מגע-ומשא תרבותי עם גויים אחרים.

מושג „העבודה הזרה", הורחב כלל מעתה לא רק איסור סגידה לאלילים אלא גם (או בעיקר) היבנעות ממנהגים ונימוסים של תרבויות זרות, שאינם מתיישבים בכול עם הדרך הישרה אשר יבור לו אדם מישראל. לעצמו של דבר, המתח העיקרי בין יהודה ומלכות-רומי לא היה מתח מדיני, והאסון של חורבן הבית לא היה אסון של אבדן שרידי העצמאות המדינית.

שהרי שום עם ושום מדינה בטווח פריצתה של האימפריה הרומית לא יכלו לשמור לאורך-ימים על עצמאותם — ואעפ"כ הגיעו למודוס-ויוונדי עימה. המתח העיקרי בין יהודה ורומי היה מתח בין שתי תפישות-עולם מנוגדות, שבאחת מהן (היהדות) ניתן משקל-יתר למגמה הפארטיקולארית, כ„הוראת-שעה" אם לא כ„חוקת-עולם", בעוד שבאחרת (הרומית-אימפריאלית) מכריעה המגמה האוניברסאליסטית.

לולא חששתי הייתי אומר, שיהודה דחתה למעשה יד מושטת. רומי, שדתה הישנה נתנוונה ונתגוללה ושהאשיות המוסריות של חברתה נתערערו והלכו, היתה מוכנה לפתוח את שעריה למשב-רוח מרענן ומטהר ולקבל גופי-אמונות-ודעות מן החוץ, בעיקר מן המזרח המשופע בתרבות עתיקת-יומין.

לעיקרי האמונה ולציווי ההתנהגות הנעלים שבתורת משה ושבחזיונות נביאי ישראל היה סיכוי סביר של הצלחה במערב — ואמנם הגיור בתקופה זו לא היה תופעה נדירה. אלא שהיהדות, בפרק שאנו מדברים בו, שוב לא היתה פרוגרמה כללית נאה של עיקרים אתיים-הומאניים; היא נתגלגלה — מחמת הנסיבות ההיסטוריות שנרמזו לעיל — לתוכנה בצורה של הלכה המורה על „כל מצעדי גבר" מלידתו עד מותו, בשכבו ובקומו; וקובעת גדרים וסאנקציות לכל מעשה ומחדל אנושי, השוללת תכלית-שלילה, באורח עקרוני ומעשי, כל מסגרת-התנהגות אלטרנטיבית, אפילו היא „רצועה בכותנות טובות".

יהדות כזו אפשר לקבלה או לדחותה, אבל מי שמקבל אותה חייב לקבלה „על קרבה ועל כרעיה", על כל פרטיה ודקדוקיה, על כל תלי-תלים של הלכותיה. ברור שיהדות כזאת לא יכלה להיות „עוברת לסוחר" באימפריה הרומית. את הסיכוי שנפתח לה שתיקה היתה לנצל — הנצרות, שינקה משורש יהודי אך „קיצצה בנטיעות" של מצוות מעשיות ולא נרתעה משאילת תכני-אמונה וטקסי-פולחן עבריים.

רומי ניתצה את חומות ירושלים ובית-המקדש. את חומות ההלכה, שהיהודים התבצרו בתוכן, לא היה לאל ידה לנתץ. היא, ו„מלכי האומות" שבאו בעקבותיה, יכלו רק לשים מצור-תמיד על צורה חרשה זו של קיום יהודי. מצור זה, שביטוייו הם נכר, גלות, שנאת-עולם, עושק ורדיפות — היתה המחיר שהעם היהודי הצורך לשלם בעד „עקשותו" הפארטיקולאריסטית (אשר נבעה אמנם, כפי שראינו, דווקא מן המניע העקרוני של שמירה על ה„גחלת" האוניברסאלית שביהדות!).

● המודל ההיסטורי ההפוך

בפתח העת החדשה (ולמעשה — עד עצם הימים האלה) עדים אנו למודל היסטורי הפוך. יהודים ש„יצאו מן הגיטו" והתרו לאמאנציפאציה וסיגלו לזום השכלה כללית לא רצו לוותר כליל על הפארטיקולאריזם היהודי. גם רבים מאלה שאנו מכנים אותם, במידה רבה של אי-דיוק היסטורי, בשם מתבוללים, לא חפצו בכך.

אדרבה, גאים היו בזהותם היהודית, וקצת שונאי-ישראל אשר מנו בהם חטא של התנשאות — לא טעו הרבה. לוחמי האמאנציפאציה והאסימילאציה היו מוכנים רק לצמצם את תחולת הייחוד היהודי, כתשלום מוזר בעבור התקבלותם ל„פרקלין" של החברה הכללית.

מכיוון שאמת-המידה המכרעת להתקבלות זו היתה הלאומיות, נבונים היו לפרוע מחיר „טרמינולוגי" ולהכריז: ניחא, היהודים אינם עוד בחזקת אומה; הם דת, או עדה דתית, או ציבור של נושאי מורשת תרבותית משותפת. מכאן, שאין מניעה עקרונית להתערותם בארץ-מושבם כאזרחים שווי-זכויות וחובות. מכל מקום הוזד בשלותם ונאבקו על זכותם להיות שונים ומיוחדים: לא רק בדתם אלא גם בהתייחסותם החיובית לנכסי-הרוח של העבר היהודי.

כאן השורש הרעיוני לייסודה ולטיפוחה של חכמת-ישראל באשכנז במאה הקודמת. בהקשר זה, ההתרפקות לאוניברסאליזם אמורה היתה לשרת שתי מטרות:

א) לתת הכשר להמשכו (המוגבל) של הפארטיקולאריזם היהודי, להוכיח באותות ובמופתים ש„ערכי-הנצח של היהדות" תואמים את מיטב האידיאות והאידיאלים של האנושות כפי שהוגדרו והוצלו גם בתקופת ההשכלה והראציונאליזם;

ב) לתת ביסוס לתביעות האמאנציפאציה, שכן, אם כל בני-האדם שווים לפני החוק ומכוח „חוק הטבע", וכל אדם נמדד רק על-פי מידותיו, התנהגותו, סגולותיו האינטלקטואליות ותרומתו לחברה, אין שום צידוק להפלות לרעה חלק מן האוכלוסיה אך-ורק משום מישקע-העבר השונה שלה.

אפס כי הביטוי-הזעקה זו גמלה — כפי שאנו יודעים — על אוזניים ערלות. היה קצר בקומוניקאציה בין יהודים ללא-יהודים; אלה ואלה שידרו על „גלים" שונים. בשעה שלוחמי האמאנציפאציה שלנו דיברו בשמם של עקרונות ראציונאליסטיים-אוניברסאליים, כבר עבלה-חלפה אופנת הראציונאליזם באירופה, בייחוד בגרמניה.

כריאקציה להלך-הרוח השכלתני של המאה הי"ח (ריאקציה — תרתי משמע!) השתררה הרומאנטיקה, שהעריפה מתוך ערגה על ה„זוהר", גבורה, אבירות, מיתוס, דת (דת מסויימת מאוד — הנצרות), דם ונזע.

גרמני הוא גרמני לא מכוח הכרזה ושבועת-אמונים לחוק-המדינה, אלא מכוחה של רציפות גזעית-תרבותית-דתית. ומשיסא שליהודים אין חלק ברציפות כזאת. התביעה האוניברסאליסטית של היהודים נתקלה איפוא בטריקת-דלת פארטיקולאריסטית לעילא מצד „האומה המפארת" הגרמנית.

רק יהודי שוויתר ויתור גמור על כל שאר-זכר של יהדותו והמיר את דתו יכול היה בדוחק לקבל „כרטיס-כניסה" לחברה הכללית. מצב זה לא נשתנה גם לאחר שהוענק ליהודים שוויון-זכויות אזרחי ומדיני — בהבדל אחד, שבינתיים עלתה האנטישמיות הגזענית כפורחת וגם המרת-הדת לא יכלה עוד למחות את „החטא הקדמון" של מוצא יהודי.

● האוניברסאליזם היהודי וחולשותיו

השלכת-יהב של האוניברסאליזם מצד יהודים או צאצאי-יהודים במאות הי"ט והכ' — מסבירה שלוש פריצות אידיאיות של המחשבה האנושית; היא מסבירה את כוחן וגם את חולשתן.

היה סוציאליזם, אוטופי ואחר, גם לפני מארקס; היו אפילו גישושים עיוניים על תפקידו של הפרולטאריון ועל מלחמת-המעמדות. אבל רק המארקסיזם (אף-כי לא התעלם מן הבדלים התלויים במקום, בשלב ההתפתחות החברתית וברמת התרבות) העמיד הכול על אופיה האינטרנאציונאלי של מלחמת-המעמדות.

קו-החזית של מלחמות-האנושות איננו עוד קו אופקי המפריד בין ארצות, אלא קו מאונך המפריד בין שכבות חברתיות... „פועלי כל הארצות, התאחדו": כמה להט ויגבב היה בקריאה הזאת! אולם פועלי כל הארצות לא התאחדו, כפי שהוכיחה תחילה מלחמת-העולם הראשונה, שבה נלחמו פרולטארים גרמנים, אוסטרים והונגרים באחיהם-למעמד מאנגליה, צרפת וארה"ב, וכפי שהוכיחה במשנה-תוקף, זמן מועט לאחר-מכן, מהפיכת-אוקטובר — „הגשמת המהפיכה בארץ אחת", ולא בידי הפרולטאריון בהמוניו אלא בידי קבוצת-עלית של מהפכנים מקצועיים.

הפארטיקולאריזם של לנין הרוסי ניצח את האוניברסאליזם של טרוצקי ורוזה לוקסמבורג היהודים.

פרויד היה המסייר הגדול של צפוני-נפש-האדם, של התת-מודע על שני הכוחות האדירים הפועלים בו: ארוס — יצר החיים, ותאנאטוס — יצר המוות וההרס. גם נקודת-הראות-והמוצא של פרויד היתה אוניברסאליסטית. מושא-מחקרו היה אדם כללי, מסתמא ללא הבדל זמן ומקום.

מימצאי הפסיכואנאליזה, כמדע וכשיטה תיראפויטית נחשבו בעלי-תוקף לגבי כל איש ואשה ולגבי כל חברה אנושית. ושמא בכל זאת יש „נפקה מינה" לנתונים פארטיקולאריים כמו מוצא, הבדלים גזעיים, רמת החינוך והתרבות?

מה אופייני הדבר שקארל יונג, תלמידו הגוי (והאנטישמי לא-מעט!) של פרויד, שמרד בו ונעשה יריבו ובעל-דברו, הכניס לתמונת צפוני-הנפש את הגורמים הפארטיקולאריים של „זכרון קיבוצי" ו„ארכיטיפוס".

מי לנו גדול מאיינשטיין — וכלום צריך ללמד סניגוריה על איינשטיין? אין להעלות על הדעת את הפיסיקה החדישה, את המדע המודרני כולו, בלעדי תורת-היחסות של אלברט איינשטיין. אבל רק הדיוטות (בעיקר הדיוטות יהודים!) אינם יודעים שבטווח ארוך נודעת לתורת-הקוואנטים של פלאנק הלא-יהודי חשיבות רבה יותר.

מה היה „חטאו" של איינשטיין בסוף ימיו? „חטאו" היה בזה שביקש לתפוס מרובה — ולא תפס! הוא ביקש להבוק בנוסחה „גואלת" אחת את כל התופעות שבטבע; המדובר הוא בנסיונו לפתח „תורת-שדה מאוחדת", שבה גם הכבידה (הגראוויטאציה) וגם האלקטרומאגנטיות משתלשלות-ויורדות מן הגיאומטריה של חלל-זמן.

בשעה שהפיסיקה החדישה הלכה והעמידה אותנו לפני „איכות המקריות", לפני המסקנה שהמציאות ה-

(סוף בעמוד 38)

סלורה SALORA
מקלט יוקרה
בסלון יוקרה
כל-אלקטריק
רח' בן-יהודה 61
ת"א. טל. 220979

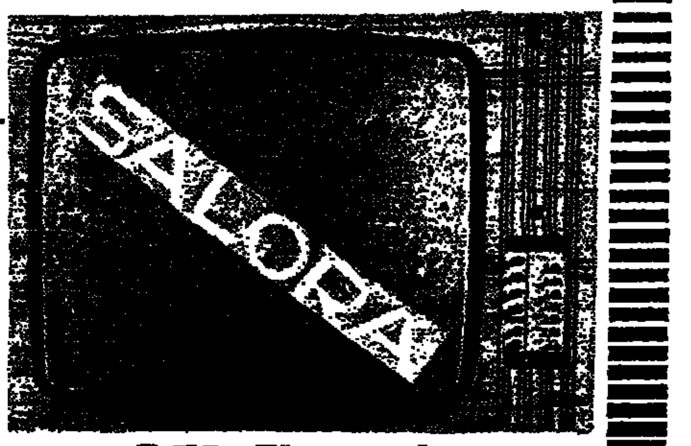

G 73 Electronic

מקלט הטלויזיה סלורה דגם אלקטרוניקה, הינו המקלט החדיש והמשוכלל ביותר המיוצר כיום בישראל.
להשיג בכל אלקטריק.

רשת חנויות חשמל בע"מ

התחתון המונע גרויים*

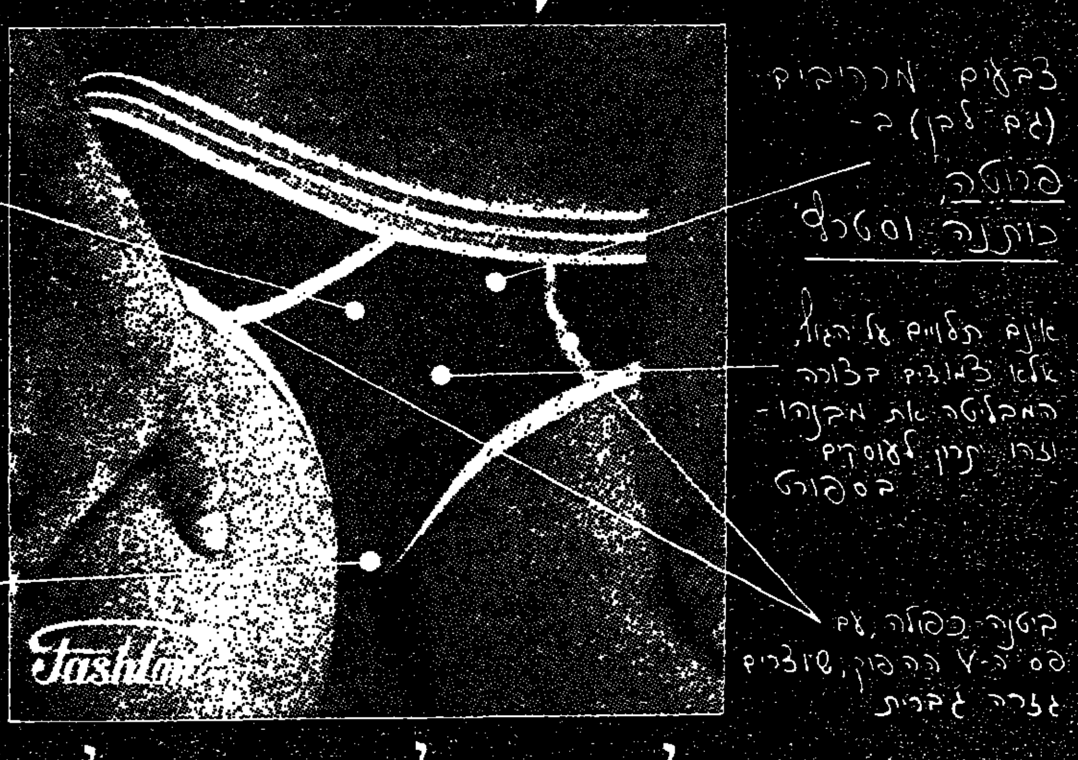

לבני פשלון בטיב עליון
...הקנייה הנבונה כשמדובר בבגדים תחתונים
*דאג לקבל את התחתון המקורי של „פשלון" - בלא תפר תחתון ועם פס ה-V ההפוך. (זו הסיבה המונעת גרויים).

ללקוחותינו, לידידינו ולכל בית ישראל שנה ברוכה
מאחלים: הנהלת פשלון בע"מ / לבנים בנוסח חוץ-לארץ

מאת חזי כרמל

"איבי נתן"; בתחנת המשטרה בנמל אשדוד קרא השוטר בטון שגרתי את השם שהיה רשום בדרכון הישראלי שלפניו. לפתע ניתר ממקומו. "אייבי נתן", קרא בקול פעם שניה, "סוף סוף. ברוכים הבאים לישראל".

[illegible]

"כל הלילה לא ישנתי", סיפר [illegible] "התלבטתי אם לרדת לחוף, זו לא החלטה קלה. עד היום קיימתי כל הבטחה ועמדתי בכל נדר. [illegible]. זה לא קל".

"אנחנו בישראל, אנחנו בישראל"

[illegible]

אייבי מצלצל: פעילות ערה במשרד "ספינת השלום" שברחוב הירשנברג בתל־אביב. עשרות מכתבים מגיעים מדי יום.

השאר בלב ים בשנה ש"ספינת השלום" נכנסה להידלק לנמל אשדוד.

עם אבטיח רקוב בלב־ים

אייבי נשאר על סירה קטנה, קשורה לבצוף בלב ים כ־15 ק"מ מול חופי אשדוד. [illegible]

המתנדבים מחכים בסבלנות

ביום בואו, למרות העייפות הרבה, רץ מיד למשרדי הספינה בתל־אביב כדי לראיין מתנדבים ואנשי מקצוע. [illegible]

מכתבה של בת הדיפלומט

[illegible]

הבטחתי — ואקיים

[illegible]

אל מול פורט־סעיד

[illegible]

"תענית למען השלום"

[illegible]

הצעה מפתח מ"רדיו קרוליין"

[illegible]

אמרתי לעצמי — זה הסוף ...

[illegible]

מתנדבים מחכים בשקט לתורם, לראיון עם אייבי. "אין תור ואין דוחק, איש איננו ממהר"...

הליכוד

גח"ל, הרשימה הממלכתית, המרכז החפשי, תנועת העבודה למען ארץ ישראל השלמה

מברך את העם היהודי בא"י ובתפוצות הגולה

תהא השנה החדשה שנת הגשמה לקיום זכותנו על ארץ־ישראל, לבטחון ושלום, לשיבת ציון המונית, להתנחלות רבתי, להקמת חברה שיסודותיה החרות והצדק, לביטול העוני, לשיפורה של איכות חיינו, לפיתוחו של משק מודרני והבטחת רמת החיים הוגנת לכל.

שנה טובה ומבורכת - לכל בית ישראל

مكبّر من الأصل

هكذا من الأصل

התחנה שתסתום את חיפה

שש שנים בנה „אגד" בחיפה תחנה מרכזית חדשה בלא שננקטו בינתיים צעדים למניעת הפיכתה למיטרד

מאת ראובן בן־צבי

בעוד זמן־מה תיחנך בחיפה בחגיגיות מרובה תחנת „אגד" המרכזית החדשה. על פי עדות דובר „אגד" היא תהיה אחת התחנות החדישות והמפוארות ביותר במזרח התיכון — „בצד מקדש הבהאים — האתר היפה ביותר בעיר".

התחנה השוכנת במערב העיר, בצומת בת־גלים, נבנתה יותר מחמש שנים והושקעו בה עד כה 42 מליון לירה. היא משתרעת על פני 60 דונם ובנוייה בשני מפלסים. התחתי — בגובה 4.5 מטרים — ישמש אוטובוסים בינעירוניים. העליון ישמש את התחבורה העירונית.

התחנה מחולקת לשלושה אגפים — תחנה לנוסעים, אגף מסחרי ומשרדי „אגד" — ויהיו בה מחלקה חבילות חדישה, 10 תאי טלפון ציבוריים, מסעדות, בנקים, 48 חנויות, קיוסקים, תחנת משטרה, עזרה־ראשונה, ומקלט ענקי לשעת חרום. יהיו בה 31 רציפי־תנייה לשרות בינעירוני ופרברי, ותשעה רציפים לשרות העירוני. 16 רציפים מיועדים להורדת הנוסעים הבאים מכל חלקי הארץ.

בשטח התחנה יש מוסך, מיתקנים חדישים לרחיצת אוטובוסים, חניון למאות מכוניות „אגד" וחמש תחנות דלק. יש בתוכה מקום חנייה לשבעים אוטובוסים בעת ובעונה אחת. אנשי „אגד", האומרים כי אוטובוסים ייכנסו לתוכה ויצאו ממנה חמשת אלפים פעם ביום, סבורים, שהיא תשרת היטב את התחבורה בחיפה עשר שנים, והיא המוצלחת ביותר מבין 25 התחנות שבנה הקואופרטיב הנוכחי עד היום.

ניהול התחנה מבוסס על פיקוח אלקטרוני שייתן עידכון מתמיד על מצב האוטובוסים הנכנסים והיוצאים. ליד התחנה התפעולית נבנה בנין בן 12 קומות, שיופעל כנראה תוך שנה אחת, ובו ירוכזו בראשונה כל משרדי „אגד" בחיפה ומחוז הצפון.

הטיפול בהקמת תחנת אגד המרכזית החדשה החל לפני 15 שנה. כבר אז היה ברור כי התחנה הישנה ברחוב יפו פינת שדרות הכרמל היא מיטרד התחבורתי ואינה בתאימה לתפקידה.

כלונסאות עלי ביוב

ועדה מיוחדת שמינה אבא חושי, קבעה שהמקום הטוב והמתאים ביותר לתחנה חדשה הוא אזור שיקמונה בעיר התחתית, שכן 85 אחוז מכלל תנועת האוטובוסים מחיפה היא לעמקים ולגליל, ורק 15 אחוז מתנועה לתל־אביב ולירושלים — כך לא יוכבד על התנועה הצפופה בלאו־הכי בעיר התחתית. אולם כשהובאה התוכנית לעיונו של אבא חושי הטיל עליה וטו בטענו שאזור שיקמונה מיועד להקמת „סיטי" ואין בו מקום לתחנת אוטובוסים גדולה ומרכזית, ולבסוף נקבע השטח בכניסה לבת־גלים, אף שכל הצדדים הנוגעים בדבר ידעו שתקלות וקשיים לא מעטים בעת ההפעלה ואפשרות של „סתימת" דרך העצמאות.

כדי למנוע את הסתימה הומלץ על שלוש פעולות חיוניות: להאריך את דרך העצמאות דרך מוסכי מע"ץ עד כביש חיפה־תל־אביב; לפרוץ דרך חדשה מבת־גלים אל האמפיתיאטרון כדי לנקז דרכה את התנועה מהנמל דרומה; לפתור את בעיות הצומת עצמו בכביש חיפה־תל־אביב ליד בת־גלים.

„אגד" רכש את השטח שנועד לתחנה בעזרתו של אבא חושי, אך כל שאר הפעולות לא בוצעו. כשרד מהנדס העיר מסר לתכנון גשר עילי לצומת, להעברת חלק מהתנועה הצפויה ומניעת עיכובים בכבישים הקיימים. כשנה וחצי עבדו על התכנון הראשוני של הגשר אך כאשר רצו לקבל אישור סופי להמשך התכנון התברר כי כלונסאות הגשר ייתקעו בדיוק מעל מערכת הביוב המים והדואר, וחלק מהגשר יעבור דרך מרפסות של קומות עליונות בקרית אליעזר ובמרחק מטרים ספורים מבתי מגורים קיימים.

50 רכבות ביום

עניין הגשר ירד מהפרק והוחל לחפש פתרונות חדשים, אך בניית התחנה הוקדמה בינתיים וכועד הגרכה נקבע לאפריל השנה. אכן, מכרד התחבורה ומשטרת ישראל הודיעו לעיריית חיפה בצורה ברורה ותקיפה כי כל עוד לא יוסדר עניין הצומת לא יינתן אישור להפעלת התחנה. באחד מביקוריו בחיפה התרשם סגן שר התחבורה גד יעקובי קשות מהנעשה במקום וחזר על הודעתו, שבלי פתרון מיידי לבעיית הצומת לא יותר פתיחת התחנה.

משטרת מרחב חיפה, ששותפה בוועדות התנועה העירוניות השונות, התריעה כמה וכמה פעמים על העומס להתרחש במקום וקבעה כי לא תאשר הפעלת התחנה אלא אם ייעשו מספר דברים חיוניים למניעת שואה תחבורתית. צומת דולפין שליד בת־גלים היה כאן ומתמיד אחד הצמתים הקשים של חיפה, ובשנה האחרונה החומר בה המצב עוד יותר. בכביש דולפין, המוליך אל בת־גלים, עוברת כל התנועה של תושבי השכונה, ומשתמשים בו רבבות מתרחצי החוף השקט ומבקרים בבית־החולים הממשלתי רמב"ם.

דרך כביש זה, החל מהשנה, אחר סגירת שער הנמל הראשי ברחוב העצמאות, יובלו שמונה מאות מכולות טעונות במשאיות מדי יום, ארבע מאות משאיות טעונות פרי הדר ביום בחודשי העונה, כל המכוניות הפרטיות הנוסעות לנמל וכל מכוניות התיירים המסיעות רבבות תיירים של אוניות הפאר העוגנות בחיפה כרבים הלוויות של חיפה עושות דרכן בכביש זה וכן עשרות אמבולנסים עם נפגעים המוסעים לחדרי המיון החדשים של רמב"ם. כאן עוברת הדרך לבית־הספר החדש לרפואה ובסמוך עומדים להקים בקרוב תחנת רכבת מרכזית חדשה, וליה תנייה לאלפי כלי־רכב.

ועוד פרט קטן: מסילת הברזל של קו חיפה—תל־אביב חוצה כמובן את כביש דולפין, ובה עוברות לא פחות מחמישים רכבות ליום, תוך עצירת התנועה המוטורית כמיטב מסורת ישראל המודרנית.

נוכח סכנת הסתימה הגמורה של העיר התחתית יש לגורמי התחבורה והמשטרה חששות גדולים לכל הצפוי לתנועה של חיפה בעתיד הקרוב ביותר. הם חוזרו ולחצו על העירייה וזו סללה ליד תחנת „אגד" שני מסלולי נסיעה חדשים, שבהם יצאו האוטובוסים אל כביש חיפה־תל־אביב בלי לעבור בכביש דולפין. מובטחים גם שינויים גדולים ברימזור שיקלו על כניסת האוטובוסים. אף על פי כן, גדולים הספקות והחששות.

6 שנים בלי בעיות

היחיד, אולי, שאינו מרגיש דוחה את הטענות הוא מהנדס העיר יוסף כהן, שבעיקר נגד מפרדו מופנות אצבעות מאשימות. הוא אמר לי: „כשתיפתח תחנת 'אגד' החדשה יתברר לכולם שהגזימו בטענות. ההסדרים שעשינו לקראת פתיחת התחנה החדשה יפים לפחות לשש שנים. ביניים נבצע את השינוי הגדול, שההשקעה בו תעלה כמה עשרות מיליוני לירות. בצומת הדולפין אפשר להעביר עכשיו 60 אלף כלי רכב ב־14 שעות. כיום עוברים בו רק 21,900 כלי־רכב ב־14 שעות. הגידול הצפוי לצומת בשל תוספת כלי־רכב, ביניהם מהנמל ובית־החולים החדש, לא עולה על 8,100 כלי רכב, ובסך הכל נגיע ל־30 אלף מכוניות בעוד שנה, ובגידול שנתי מתמיד של כ־15 אחוז — נוכל לחיות עם הקיים שש שנים ללא בעיות."

מהנדס עיריית חיפה סבור שהתוכנית להקים את התחנה החדשה באזור שיקמונה לא היתה טובה — לא היה שם שטח מספיק ותוכנית המיתאר החדשה כוללת מקום להקמת תחנה שניה בבוזרה, כאשר יהיה צורך בכך. „פתרון בעיית התנועה בצומת הוא פרוייקט גדול, שהעירייה יכולה לעשותו רק עם משרד התחבורה. מדובר בהשקעות של עשרות מליונים, בתיכנון מדוקדק שמצריך זמן ואורך־רוח".

מדוע לא חשבו על כל הדברים אלה בשש השנים האחרונות? מדוע לא ביצעו לפחות את הארכת דרך העצמאות וסלילת כביש מקביל מבת־גלים — על כך אין תשובות ברורות כיום. כה שידוע הוא שאנשי בית־החולים רמב"ם חרדים מאוד לצפוי באזור שלהם במקרה של פגיעה המונית, כשיהיה צורך להשתמש בחדרי המיון החדשים והגדולים — ויהיו שיבושים בתנועה למקום. והגישה לנמל תהיה לא פחות.

בין שיבושים ושואה

אנשי „אגד" בחיפה אינם ששים לדבר על הבעיה, ומבוכתם מובנת לאור העובדה שמזכיר „אגד" בחיפה והצפון הוא בין מועמדי המערך למועצת עיריית חיפה (בינתיים התפטר בשל מיקומו במקום בלתי ריאלי ברשימה). לגורמים אחרים לא נוח הדבר בעת בחירות.

החשש מפני התקלות הצפויות לחיפה בתחום התחבורה בשל תחנת „אגד" החדשה הוא גדול. המטפלים מנבאים שיבושים, הקיצוניים — שואה. „אגד" הקים בחיפה את אחת התחנות היפות, הגדולות והפונקציונאליות ביותר שלו, תוך הקפדה על כל פרט ופרט. העירייה ומשרד התחבורה, שהיו עדים לבניית המפעל הענקי במשך קרוב לשש שנים — עצמו עיניים. איש לא יוכל לומר, שלא היה לו זמן מספיק לעסוק בפתרון הבעיה, אשר עוד מעט תתגלה במלוא חריפותה.

התחנה המרכזית החדשה והמפוארת במזח"ת — מיטרד העבודה!

קובי אשכנזי, דייג, חלוץ או עקשן?

שניים שעודם נאחזים בא־טור: קובי אשכנזי ודני אורן.

קבוצת צעירים נאחזה בא־טור, בקצה מדבר סיני, בתחילה - סיפרו - „כולם עודדו אותנו", אבל באחרונה נלקחו מהם הגנראטור, הקומנדקאר והנשק. הגיב ראש מינהל הפיתוח של מרחב שלמה: „מי מחזיק אותם פה? הם רשאים ללכת". ואולם, גם ללא אור, רכב ונשק - טוענים הצעירים

„לא נעזוב את א־טור"

כתב וצילם ברוך מאירי

מנהג עתיק הוא אצל שבטי הבדואים: פוקדות את האדם צרות תכופות, יקח טלה וישחטנו. על־ידי כך „יקטעו" צרותיו. בעתיד, תפקדנו השלווה, הברכה וכו'.

קבוצת הצעירים, היושבת בעיר הרפאים א־טור, בדרום סיני, רואה עצמה כחלק בלתי נפרד מנוף המדבר. כיוון שכך, נטלו מהבדואים טלה קטן ושחטוהו. גם אני אכלתי מבשרו של הטלה הזה, לאחר ששמעתי מפיהם של הצעירים על צרותיהם ותלאותיהם.

„בחודש האחרון הכל הלך לנו ברגל שמאל. צרות אין סוף פקדו אותנו: הים סער, ובגלל מאתנו דיג; כלי הרכב התקלקלו בזה אחר זה; לפני שבועיים באו אנשי צבא ולקחו את הגנראטור; חלפו 10 ימים, ושוב פקדו את א־טור אנשי צבא. הפעם לקחו את הקומנדקר, את מכשיר הקשר, את כלבי השמירה, והגרוע מכל: את הנשק שהיה ברשותנו. הם לקחו הכל.

„באמונות התפלות אין אני מאמין. אך להפסיד, כבר לא היה כה: לכן, לקחנו את הטלה הצעיר והקזנו את דמו. אולי, אולי הצרות יחלפו בלי שובן", — דברי קובי אשכנזי, איש א־טור, או כפי שהם רשומים: הצפית חקלאית, מצודת א־טור — אגודה שיתופית חקלאית בע"מ.

קובי אשכנזי ודני אורן, היו בין הבאים הראשונים, שהתיישבו — בחודש מארס 1971 — בעיר הנטושה המצרית, א־טור, במטרה להקים ישוב יהודי. שלושה עזבו ובמקומם באו אחרים, אך מספרם לא גדל. רק צרותיהם גדלו.

האתגר שקסם

הדעות לגבי הצעירים הללו חלוקות: יש רואים בהם „ציונים מדביקים", ויש רואים בהם „הם הרפתקנים, שבאו לא־טור במטרה לצפות בסף". דבר אחד אינו שנוי במחלוקת: „הם המשוגעים של דרום סיני".

„כך כולם מכנים אותנו — אומר דני אורן — משוגעים". כי אחרת איך אפשר להסביר, לשתם עובר אורח, את סיבת ישיבתם כאן: בעיר רפאים ברוחקת, ללא אור וללא קשר, מנותקים מכל העולם. כאשר איש אינו רוצה בהם: לא הסוכנות ולא אנשי הצבא, לא המינהל האזרחי ולא התנועה המיישבת. בודדים לנפשם.

— כיצד הגעתם לא־טור?

„היוזמה לכך יצאה מבפקוד לשעבר של מרחב שלמה, אלוף (מיל.) אורי בידרלי, כיום סגן מנהל מקרקעי ישראל. הוא שהגה את הרעיון והכל בנו, בתקופה הראשונה לישיבתנו פה, ללא סייג. באנו לכאן מתוך ידיעה ברורה, כלא מכה לעידודם של המוסדות.

„אך בכל זאת היתה בתקופה הראשונה הזאת (בשנת 1971) תקופה יפה. האלוף שלמה גזית — המתאם בשטחים — נתן את אישורו, אף קצינים ביקרו אותנו: גלילי, גבתי והלל. כולם עודדו אותנו. אתו כתם את כתן, כי „זוהי ציונות אמיתית".

עוזר שר הבטחון, רב־אלוף (מיל.) צור, דאג לכך שנקבל את הגנראטור הראשון ואת מכשיר הקשר; שר המשטרה דאג שנקבל שני כלבי שמירה. השר גלילי אמר גלויות: „חברים, אל תקחו את עניין ההתיישבות ברצינות. כי יכול להיות שאת האיזור הזה ניאלץ להחזיר. אם כי באופן אישי — הוסיף — אני לא מאמין כי אי־פעם נעשה זאת".

אותם עזרה מבשית לא הגיעה להם, כי איש לא הביאם לכאן. שום התנועה התיישבותית לא עמדה מאחוריהם.

„מדוע דווקא א־טור? — „כי המקום הזה קסם לנו. קיים פה האתגר בהקמת ישוב חדש. הגענו למקום הרוס, ומקסים ביופיו, שצריך לשקמו מחדש. האמנו שנוכל לעשות זאת".

בסופות החול „נשרף" הכל

מספר התושבים בא־טור לא גדל. שום דבר ממשי לא התפתח. אנשי א־טור מאשימים את המוסדות. „לא קל להיות במקום מבודד כמו א־טור. אנשים עזבו משפחות, עם אבות וילדים, כדי לנסות ולהקים פה משהו. כאשר לא הוגשה העזרה הדרושה, הם נשברו. הבעיות הכלכליות היו קשות: היה צריך לפרנס משפחה בשטח הריק. לא היה כסף. היו ימים שממש רעבנו ללחם".

„כן, אני יודע — אומר דני — התחלנו מבינגו אגודות שונות ומכורות, אנו מתן אבות, שאבותנו גורפים כספים מהדיג. הלוואי שהיה כך. ההחים לא היו לנו מעולם. בקושי הספיק הכסף להתקיים. בשום בנק בארץ לא הפקדנו אפילו אגורה שחורה אחת. אני מתבייש לומר זאת, אבל זו האמת: לעיתים הלכנו לצבא לבקש לחם לאכול".

בתקופה הראשונה — ובעיקר בחודשים הראשונים — היו סיבנים לכתן עזרה: הקרן הקיימת הבטיחה 50 דונם אדמה והביאה משברי רוח — „אל הסכה. באנו לא־טור, כדי להקים נקודה חקלאית" — ואף ניטעו האשלים הראשונים.

צנונית אחת לליל הסדר

בא־טור שמחו למראה הירק הראשון. ואז, ביום בהיר אחד התחוללה באזור סופת חזקה. הכל נשרף. „גם הלב". אבל להיכנע לא רצו. שוב זרעו הזרעים והוב התחוללה הסופה. הכל כמה בחול. כלבד מספר צנוניות שהובאו לשולחן בליל הסדר. כל אחד זכה לקבל צנונית אחת...

„כאיש הקלאות בעבר, החלטתי לא להיכנע" — אומר קובי אשכנזי, איש זכרון יעקב — „אנשי הסוכנות הבטיחו עזרה השקאה ל־10 דונם הקלאות. אך ההבטחה לא קויימה, ואז החלטנו לעסוק בתקלאות".

„המעבר בחקלאות" נתן אותותיו גם במיבור החברתי: שלושה מחברת הצעירים החליטו לעזוב. נותרו בא־טור רק קובי אשכנזי, דני אורן, רעייתו גבריאלה ובתם המעוטה אבירה. „היא גדלה כאן נהדר — אומר האב — כולנו דאגנו לכך. התקנו מנורות במיוחד והשקענו את כל צרכיה. היא ילדה נפלאה".

לא־טור הגיעו צעירים אחרים. אך לא רבים. „מעולם לא הגיע במספרנו לעשרות", אומר קובי, „התחלנו לעסוק בדיג. קיבלנו בהנחות, ברכישת ציוד הדיג. את מעט הכסף שהרווחנו מהסוכנות — ערכנו בשבילם תצפית חקלאית, במיכר שנה שלבה — השקענו בדיג. אך חוסר הנסיון שלנו נתן אותותיו".

גם כאשר נחוצו הדגים, לא ידעו בא־טור כיצד משווקים אותם: יומיים נסעו לאבו־רודס, כדי להביא קרח. הובלה, בדרך הארוכה צפרבה, פגעה באיכותם של הדגים. „היה צורך בתשלום משכורות לבדואים, שלהם שילמנו לירה בעבור כל קילו דגים. לא היה מחיר, שקענו בחובות ומצבנו נעשה גרוע מיום ליום. שוב היתה עזיבה ושוב באו צעירים אחרים" — מספר אשכנזי.

אין זה מהדברים הקלים להיות במקום מבודד ומרוחק כמו א־טור. לכאורה „שני העקשנים" הללו — אשכנזי ואורן — בשאלת השאלה: כיצד החזיקו מעמד?

„בוא ונראה לך מדוע" — אומרים הם ומביאים אותי ל„מצודה". בניין גדול, אשר בימי המצרים שימש כבית מלון. בכניסה ל„מצודה" מתנוססת סיסמה מדבריו של טרומפלדור: „אדמה שנרכשה במורשה יהודית לא תיעזב".

„הכל עניין של אופי ורצון. פקדו אותנו צרות רבות ולא נכנענו. גם הפעם אין אנו מתכוונים להיכנע: בא־טור יקום ישוב יהודי, אתה עוד תראה. זה קשה, אפילו קשה מאוד. אבל, בסופו של דבר, נוכיח לכל, כי אנו מסוגלים לכך. את א־טור נעזוב רק כאשר נראה פה ישוב יהודי מבוסס".

העזרה נפסקה

כדי להתבסס מבחינה כלכלית, פנו צעירי א־טור למשרד המסחר, בבקשה לקבלת הלוואה להקמתה של מכבסה אוזרית, אשר תשמש את כוחות צה"ל באיזור. „בבקשה — אמר איש משרד המסחר והתעשיה ושאל — מי הערב שלכם?" ואז פנה קובי חבריו פה: אין ערב. לא מכונה, לא מפלגה, כך ירד נושא המכבסה מהפרק.

רק אנשי משרד הבטחון וצה"ל עזרו ותמכו ל„משוגעי א־טור". „אנחנו חייבים הרבה מאוד לאלוף (מיל.) אריק שרון. הוא עזר לנו רבות: הודות להתערבותו נסלל כביש לבאן, קיבלנו מיכל קירור, קיבלנו קומנדקר וגם זכינו לקבל את הנשק הרשמי הראשון מצה"ל. הגיעו כלבי שמירה מפיקוד הדרום. לכן, כרגיקים אנו כיום הוב מוקירי כלפי אריק שרון. לא נעזוב את המקום הזה, כי גם אריק לא היה עוזב אותו".

עזרה ממשית ניתנה להם גם מבר וולצ'ין, מזכר הסוכנות, אשר הרדות להתערבותו נתקבלו 40 אלף ל"י לבנייתו של בית־קירור. כשנגבה, באו אנשי הסוכנות וביקשו להחזיר את ה„א־כורים" על האחריה של בר־ישוה, לא רק על הציוד בבית־הקירור, אלא גם על נכסים אחרים בא־טור. „לכך סרבנו ואז התפוצץ הכל עצם. הופסקה העזרה".

כך החל המצב להתדרדר. „ברור לנו — אומרים צעירי א־טור — שהסוכנות לא רוצה בנו כאן. זה הודה להם, שבאיזה מקום בארץ יקום ישוב, בלי שהסוכנות תהיה מאחוריו. בלי שתהיה להם התחזקות. אין אנו זקוקים להם. אנו זקוקים רק ל־10 גברים שיבואו להתגורר כאן. 10 גברים עקשנים".

אחד כזה — עקשן שאינו יודע פשרות — הוא מייק ארונשטיין, מכרם כהר"ל. הוא הגיע לא־טור לפני כשלושה חודשים. סתם טיול. הציץ ונפגע. כבמאו נטמע כשל עולה חדש. „אבל אני כבר 22 שנה בארץ. כן, בהחלט, אני מתכונן להישאר ולחיות פה".

מי מחזיק אותם פה?

הרעה נפלה על „מתבודדי א־טור" לפני שבועיים: אז באו אנשי צה"ל ונטלו — על פי פקודה — את הגנראטור. „מלשכת אלוף פיקוד הדרום נאמר לי, כי זוהי פקודה מגבוה. עליהם למלא הוראות" — אומר קובי אשכנזי.

בא־טור השלימו עם החשיכה. לא נורא — אמרו. עברו מספר ימים ופקודה חדשה מגיעה מצה"ל: על תושבי א־טור למסור לידי השלטונות את מכשיר הקשר, את הקומנדקר, ואת כלבי השמירה.

עתה שלח דני אורן את אשתו ואת בתו להוריה בכפר־סבא. „נכון, שבאיזור הזה — א־טור — מעולם לא אירעה שום תקרית בטחונית. זהו מקום שקט. אך בכל זאת, לא נעים להיות במקום כה מרוחק ללא נשק. איש אינו יודע מה צפוי. לא איכפת לי לשבת בחושך, ולהיות בלי קשר. מנותק. אבל בלי נשק? זה לא".

— מתנגלים לכם?

„אנחנו בטוחים בכך — מי שמצא עת בנפשו להשאיר אותנו ללא נשק, מבקש להתנכל לנו. הם רוצים שנסתלק מפה. אבל לעולם לא נעשה להם את הטובה הזאת. אין לנו שום כוונה להסתלק מא־טור" — דבריהם של דני אורן וקובי אשכנזי. שניים אחרים, א. ריימונד ודני גזית (שרעבי) נמצאים בלב ים. בדיג.

ראש מינהל פיתוח מרחב שלמה, ראובן אלוני, אינו מבין מה כל המהומה:

„איש לא הזמין אותם לבוא ולהתיישב בא־טור. מעולם לא היתה החלטה להקים בא־טור ישוב. נתתם אותם חוזה, עם הסוכנות היהודית, למשך שנה אחת, לביצוע עבודות תצפית חקלאית. החוזה הסתיים וזהו".

לשאלה כיצד משאירים צעירים במקום כה מרוחק ללא נשק וללא קשר, משיב מר אלוני: „זהו המקום הבטוח ביותר בארץ. כאשר אני נוסע מתל־אביב לירושלים, אני לוקח אתי נשק. בכביש אבו־רודס — שארם, אני נוסע בלי נשק. הכביש הזה יותר בטוח מאשר רחוב דיזנגוף בתל־אביב. והוסף כזה: מי מחזיק אותם פה? הם רשאים ללכת לביתם בכל עת".

החשיכה יורדת על מפרץ סואץ. רק מרחוק נראים לפידי האש של שדה הנפט מורגן במצרים. לפידים שאין בכוחם לחמם לביתיהם של דני אורן וחבריו. הכל שקט מסביב. רק נביחותיהם של כלבי השמירה — אלה שהרם שר המשטרה — מפריעים את הדממה. אתה מסתכל בצעירים הללו, היושבים בתוך עיר רפאים מאיימת — בחשיכה והבדידות — ואתה תוהה: מה הם מחפשים כאן? האם הם צעירים נורמאליים? או באמת „משוגעים מא־טור"? צעירים שוחרי הרפתקאות? או סתם צעירים, שנדבקו ב„קדחת ההתיישבות" — בלהט לבלי באלי?

לדני הפתרון פתרונות.

הופיע! דו־שבועון

בנין ומקרקעין

עתון הבניה הבלתי תלוי היחידי בישראל

בגליון:

שלטונות מס הכנסה מכינים שורת פשיטות למשרדי קבלני בנין.

* אפשרויות להקים מרכז עירוני ליד כפר עציון
* ישוב עירוני חדש באזור לטרון
* מרכז חדש לתיירות ומסחר יוקם באילת

לכבוד „בניה ומקרקעין"

חתימה לשנה — 40 ל"י

הנימוק הרומנטי השפיע...

שר הבטחון, מר משה דיין, ערך השבוע ביקור באזור התעשיה שבצפון רצועת עזה. דקות לפני בואו עשתה השמורה כנפיים תיזון שבמפעלי התעשיה באותו אזור עובדות פועלות רבות, קיבלו כמה צעירות אוכל, הפסיקו את עבודתן ללא רשות יצאו לכביש הראשי באזור התעשיה, כדי לראות את „מוסא דיין" מקרוב.

שתי צעירות, העובדות במיפעל צלעות לי־רים בתקופת כהנו, זכו לעיתוח עם שר הבט־

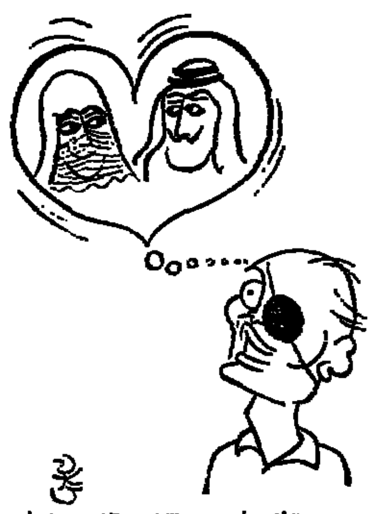

הן שאלוך על גובה שכרן. הן אמרו לאחר כגן, כי אביהן לא יאבין להן שזכו לשוחח עם מוסא דיין...

אחיתה עוד יותר היתה אשה כבת 40 הי־שובת בתפרה. האשה העזתית לפחה לפתע את זרועו של בבה דיין והתכוננה לפניו שי־יעשה דבר למענה: בעלה כת ואילו בנה נשאר בירדן וכלתה עובדת יחד אתה בתפרה. מדוע לא יצטרף גם הבן אל אמו ואל אשתו הצעירה?

הצד הרומנטי השפיע ושר הבטחון הבטיח לטפל בנושא. הוא הטיל על אחד ממלוויו לרשום את פרטי האשה ובנה ולראות מה אפשר לעשות לעניינו...

ה„פרייבט" רשם דו"ח...

היא שנסע במהירות לעבר ירושלים, הטנ־דע הוא לא מעט כאשר לפתע, ליד שער הגיא, עקף אותו רכב אחרי לבאורה ואותת לו לעצור. כשעצר כן, הנהג הנהג שמהרכב „הפרטי" יצא קצין בשטרה בכיר כשבידו פנקס דו"חות לעבירות תנועה ולאחר שנטל את רשיון הנהיגה מהרכב, רשם לו דו"ח.

הקצין הבכיר שלא התעצל לרשום דו"ח לעבריין תנועה, היה לא אחר מאשר ניצב שבתאי אשה, מפקד המחוז הצפוני של משטרת ישראל...

„הוא נסע במהירות מסחררת, עקף כבד יכין גם עבר פס לבן" — סיפר ניצב אשד — „זה כבר באמת יותר מדי... לא ניתן להשתולל בכבישים ומהוגנת כל איש משטרה, ולא חשוב בה דרגתו, לפקוח עין על הכבישים ולטפל ללא רחמים נגד עברייני תנועה"...

מדבר כמו מתנדב...

באחד הקיבוצים בגליל העליון, בו מרבים להתארח מתנדבים צעירים מחו"ל, קלט זאטוט הדי שיחה שהתנהלה באנגלית — בין אביו לבין תייר שהגיע לביקור קצר בכפר.

האזאטוט הופתע למשמע שליטה אביו באותה „שפה מוזרה" המתגלגלת בפיהם של המתנד־בים השוהים במשק. הוא רץ במהירות אל אמו וביהר לדווח לה:

„אמא", קרא בהשתאות, „את יודעת שאבא מדבר כמו — מתנדב?"...

על כסאו ישב זר...

עה קלה בלבד לאחר שחברי מועצת מחוז ירושלים של מפלגת „העבודה" בחרו פה־אחד בטדי קולק כמועמד המפלגה לתקופת כהונה נוספת בראשות עיריית ירושלים — גילה מר קולק, כי כסאו נלקח ממנו...

היה זה באולם תיאטרון ירושלים, לשם הגיע קולק — מיד לאחר שמועצת המחוז אישרה את רשימת מועמדי המפלגה לעירייה — כדי להשתתף בקונצרט הנעילה של תחרות

הנבל הבינלאומית החמישית. קולק נתכבד לשבת ב„שורת המכובדים", לצידם של שרי התיירות משה קול ושל הזוג בית ונתן ליפסון מארה"ב, המכהנים כיושבי־ראש הוועדה הבי־נלאומית של התחרות.

כאשר החל החלק הטקסי בקונצרט הנעילה, התכונן מר קולק אל הבמה, כדי לשאת דברי ברכה. הוא עשה זאת, אך ברדתו מן הבמה הופתע לגלות כי על כסאו ישב זר.

בלית־ברירה נאלץ, טדי קולק, לשבת על המדרגות...

כינוי של זהב...

חברי ה„הגנה", מסתבר, לא חסכו כינויי חיבה מידידיהם. הקרובים. בכנס ארגון חברי ה„הגנה", שנערך השבוע בבנייני האומה בירושלים, אפשר היה להיווכח בכך.

סיפר ידיד הארגון: באחד הימים הגיעה לידי מעטפה ממוענה לאחת החברות הפעילות ב„הגנה". על המעטפה היה מצויין השם „מזית". התחלתי לברר כי היא בעלת השם הזה והמצאתי שהכוונה היתה ל...גולדה מאיר־סון.

„גרבי גולדה"...

באותו כנס הודיעה גולדה, שהיא בהחלט לא נעלבה, כאשר הגרביים שהבשו לוחמי ה„הגנה" על ראשם, „כובעי הגרב" המפורס־מים, נקראו גם „גרבי גולדה". כובעי גרב אלה הגיעו ארצה במסגרת מסע־רכש וגיוס כספים שערכה גב' מאיר בשנת 1947 בקרב יהדות ארצות־הברית, ולכן נקראו על שם ה„יבואן"...

„ויסלח לכל עוונם"...

חבר מועצת עירייה באחת מערי הצפון, ביקש השבוע מחבריו במועצה הסניף המקומי של מפלגתו להבוך במינויו ע"י ה־כניף לתקופת כהונה נוספת בעירייה. כעין הלה כי עסק בעבודתו הציבורית במסירות ובנא־מנות, הגן עבודה קפדנית של נקיון כפיו. „כל מה שעשיתי — לטובת הציבור עשיתי. למענו לא עליתי ולא כלום", התפאר.

גבלו אחד מחברי מועצת הסניף לקרן־זווית ולחש באוזניו: „עליך לדעת, כי כל מי שעוסק בענייני ציבור — „הפוזל בניצול משרתו לטובה הנאה אישית, ואם לא בטובות הנאה של ממש, הרי לפחות ב„אבק" של טובה הנאה. זכבר אמר רבי אייזל חריף (מגדולי הרבנים במאה הקודמת), שקשה עסקנות בצרכי הציבור, ואפילו היא נעשית באמונה ובתום־לבב. שכן בסידורי התפילה תיקנו ברכה מיוחדת „לכל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה" — ואף עליהם נאמר בסיומה של אותה ברכה: „ויסלח לכל עוונם"...

הכתב הצבאי הראשון

בטקס הענקת אזרחות הכבוד של נהריה ל־יצחק רבין, בירך ראש העיר, מר עובד בן־עמי, את הרמטכ"ל לשעבר ואמר: „איני מוסמך להת הערכה על הצלחתו של רבין בתפקידו, למרות שאני הייתי הכתב הצבאי הראשון בארץ ישראל".

מסתבר, שעובד בן־עמי היה משנת 1919 כתב של העתון „דואר־היום" ותאר כעבור כנתיים את התנפלות הערבים על פתח־תקוה.

„לא היה בפתח־תקוה טלפון ולכן רצתי עד יפו, כדי להעביר את תיאור המאורעות לירו־שלים. באותו יום יצא „דואר היום" בהוצאה מיוחדת. זו היתה הכתבה הצבאית הראשונה בארץ ישראל" — נזכר עובד בן־עמי...

ישתדל להעיר אותה...

בהופיעו בחוג בית בחיפה, בפני חברי ה־אגודה לכען חיפה, סיים שר העבודה יוסף אלמוגי את דבריו ב„נימה אישית":

במשך שנים רבות היה לחיפה שם של „יפהפיה נרדמת", ירצה הגורל שהוקא אני,

בגילי, נבחרתי על ידי מפלגתי להיות המוע־מד שתפקידו להעיר יפהפיה זו. גו, כה לעשות — על כל פנים אשתדל...

קשרים טובים...

כשנחנך המחלף הגדול במבואות חיפה, על ידי שר העבודה יוסף אלמוגי, היה ברור כי כל האשראי בענין זה נזקף לזכות משרד העבודה, אבל עובדת היות אלמוגי גם מועמד המערך לראשות עיריית חיפה — לא נעלמה מאיש.

על כן אמר אלמוגי, בפנותו אל הנוכחים: אתם רואים איזה יחסים שוררים כאן ואיזה קשרים יש לי: את המחלף הגדול הזה הכין שר העבודה לכבודו של מי שיהיה ראש עיריית חיפה...

יותר גברים מנשים...

עסקניות התנועה לשחרור האשה בחיפה עשו השבוע מאמצים גדולים, כדי להר־בות באיסוף חתימות להגשת רשימתה של שולמית אלוני, שלא נכללה ברשימת העבודה וביקשה „לרדת" ברשימה עצמאית מעלה.

„כסה" נבחרת התנועה הוקם בקפה „כרמל", שבמרכז הכרמל, וכלבד החתמת יושבי בית־הקפה עצמו, עסקו „חוליות" של פעילות ב־החתמה בבתי־קפה וכסעדות אחרות בסביבה.

אולם ככל שניתן היה לראות, היה מספר החותמים הגברים גבוה יותר כאשר הנשים...

אמר אחד הגברים, שלא זו בלבד שחתם, אלא גם שידל אחרים לעשות כמותו: „אחרי נאומה במרכז מפלגת העבודה הוכיחה שולמית שהיא היא הגבר הראוי להיות בכנסת"...

אות כבוד לפרופ'

נשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר, שוהה השבוע באזרחות הכבוד של ירושלים, הודה — בעת הטקס — כי הופתע מכך שי־עיריית ירושלים מיהרה להעניק לו כבוד זה זמן כה־קצר לאחר כניסתו לתפקידו. „לרגע הרהרתי", אמר הנשיא ברוח טובה, „כי ראש העיר וחברי מועצת העירייה מיהרו ל־העניק לי אזרחות כבוד, שמא אחרי שנה־שנתיים שוב לא ירצו בכך".

ובהקשר זה נזכר הפרופ' קציר בסיפור הנוגע להענקת אות־כבוד למדען המפורסם, פרופ' גיבס, אשר עמל בסוף המאה ה־19 על יציקת יסודות תורת התרמודינמיקה. מדען זה, שעבד באוניברסיטת ייל בארה"ב, היה איש צנוע ונחבא אל הכלים, ואיש כמעט לא ידע על קיומו באוניברסיטה.

והנה — יום אחד החליט נשיא אוניברסיטת ייל להעניק למדען את אות הכבוד הרם ביותר של המוסד. בברכו את תהן הסכתה, אמר לו נשיא האוניברסיטה: „אני שמח להעניק לך הואר זה, אם כי להודות על האמת אינני יודע על מה ומדוע..."

נשיא האוניברסיטה, גלוי־הלב, אף הודה מדוע החליט להעניק את הפרס למדען הנחבא אל הכלים: „שמעתי שהמוסד הגדול ביותר בבריטניה העניק לך אות כבוד, ואם הוא עשה זאת — כיצד זה לא נעניק לך אנו?"

מאת יוכבד בוקסר

אינגריד משחקת „בשביל הנפש"

אינגריד טולין

„האם יש לך הבינה שביציאה פגומים? האם היית רוצה לי־הנם למקדה? כך הרגשתי כאשר שיחקתי את האלמנה הבוגדת קארין ב„זעקות ולחישות"".

בחיים אין כל קשר בין דמותה של קארין ואינגריד טולין. היא אשה קטנה, רכה, שעור פישתן יורד בשני עברי פניה ומכסה את מצחה. קולה נמוך ועדין. היא מדברת ברצן, ומאזינה היטב.

על „זעקות ולחישות" היא אומרת: „עליך לדעת על בעיות האשה השוודית באותה תקופה. כיצד היה עליה להתאים עצמה לעולם הגברים. בעצם, אני רואה השלכות של רוח זו גם היום, בביתיהם הפלאסטיים על החוטם, בצביעת השיער, בכל ההליכה בתלבש".

היא מתבוננת סביבה באולם מלון „המלך דוד" בירושלים, מחייכת ואו־מרת: „אתן נראות פה מאושרות מאוד. אני עבדתי בשתים־עשרה ארצות באי־רופה. איני מתבודדת, אלא מתערבת בין אנשי המקום, ומשתדלת להכיר את בעי־יותיהם. דעתי היא, שבעיית קארין המו־צגת בסרט אינה בעיית הנשים השוודיות בלבד. היא אופיינית להרבה מנשות אירופה, שלא לדבר על הנשים במזרח. עיתי גם בהודו והזדעזעתי לנוכח הזיהום.

„הארץ היא אשה בסוגרת. היא מת־נהגת כאילו כל גופה עטוף שריון, ולי־מעשה הבגדים הרבים שסוגרים עליה בסמלים זאת. היא מתעבת את בעלה

ופוחדת ממנו. ברוב אימה היא מפילה דבריב על הארץ. הוא נוגע בה, והיא מחייכת מריב פחה. הוא שואל אותה „למה את מחייכת?" והיא, שאיבדה את השליטה על העצבים, אומרת „אינני מחייכת". כשהצחוק עדיין מרחף על פניה, ותוך שהיא אוספת את שברי ה־כוכית. אחר הפילה זה עמה היא כוס־הירה שבר אחד בין קפלי בגדיה הרבים. ומאוחר יותר, כאשר הוא יושב וכועסת מחייכת שמתמלא את הזובה הנביה לפיה, והיא כבירה את בגדיה, היא נוטלת את שבר הזכוכית ומוצצת עצמה בבקום האינטימי ביותר בגופה".

אינגריד טולין, ששכחה עצמה לכמה דקות תוך שיחזור דמותה של קארין, חוזרה וכספרת: „ראיתי בראשונה את הסרט הגמור רק בארצות־הברית. וכש־התקרבה הסצינה האכזרית כיסו הנצים עצבו בסרט לצידי את פניהן. ואת היתה הכוונה — לזעזע. בזמן עשיית הסרט היה רצונו של אינגמר ברגמן לייצג את צד הגבר, והוא התכוון להראות טיפת דם אחת. אלא שראיתי את הדברים ה־זה עוגת, רציתי דם, הרבה דם, ואחר כך לקחתי אותו בידי ומרחתי על פני.

„זכורני איך, בהיותי פעם בכנסיה בצרפת, שאל המוכר את צאן מרעיתו, אם יש גשים, תולדות בין העוכחות בי־תפילה, השלוש נשים בבוייסית נאלצו לעזוב חפויות ראש את הכנסיה. בבריחה ההפגנתית של הדם על הפנים הבעתי את מחאתי גם נגד ההופעה הזאת.

„מעולם לא התעייפתי כל כך כמו בשעה, שעשיתי את קארין. האשה ה־זאת דיכאה אותי. הטירה שבה שהינו הסריתה, הקירות נצבעו באדום, חודשיים בילינו שם ולבסוף, במסיבת הסיום, ארז־תי את הפצי ונמלטתי בעד לחלון".

במראיה של טולין לא נדבק שמץ מ־תדמית הכוכבת. היא לובשת שמלה אינ־דיאנית ירוקה דקיקה ובהצגה: „בי־עצם, אני לבושה לרוב במכנסים אלא שאצלכם חם והבגדים נדבקים לגוף, ולכן בחרתי בשמלה רחבה, לשם איוורור".

בעלה של טולין, הארי שיין, היה אחד מגדולי מבקרי הסרטים בשוודיה. כיום הוא מנהל משרד הסרטים השוודי. למ־רות שהם אינם מרבים להתגורר יחד, היא מדברת עליו בחיבה גלויה: „בבר ביקרתי עם בעלי בארץ. היתה לו דודה בעיר חיפה. יתכן שיש בו משהו יהודי. בעצם לא שוחחנו על זה. את מבינה. עבודתו בשוודיה, ואני בנדיפה להג־

גורר מחוץ לארץ זו. רק לצורך עשיית סרטים אני שוהה בה כחודשיים בשנה. „את מרבית הזמן אני מבלה באיטליה, בכפר. יש לי אחוזה, ובין ההסרטות אני מתגוררת באחוזה, קוראת, מטפלה במשק ובכלב שלי".

אין לה ילדים, למרות שקיבלה שיפו־לים רבים. היא נראית כאילו השלימה שלא יהיו לה ילדים לעולם.

אינגריד טולין באה לישראל כדי לי־הזהתף בסרט „בשמי המוסרים למען הטלוויזיה ויביבך כשש שעות. את הר הסריט כתב אנגדי בדגים, מחבר „הר הבית הבכבי". היא תמלא את תפקיד האחות מרים.

„אנו משתדלים להעניק ל„משה" מש־מעויות נוספות, קוסמופוליטיות. שמעתי כיצד המפיק מסביר לשחקנאי שהנקודה העיקרית תהיה הפער בין החוק לבין ההופעה. עד כה ניתן לאנשים צעירים לכפוג הופעה בלי שייזיק לעצמם. היום זו בעיה עולמית. בשוודיה זה הגיע לידי כך, שילדים מתחת לגיל עשר משתכרים כשתיית בירה, והאכהות מתחננות אל בעלי המיסבאות לא למכור להם משקה, כי הן עצמן איבדו את ההשפעה על ילדיהן.

„לעומת זאת, אני יודעת כיצד עזוף החוק ומשמעת מסוגלים לדכא את הנפש. בהיותי בבית־הספר לדרמה שררה שם משמעת איומה. הינו עבדי המורים. לא נתנו לנו לזוז, קיפחו את משכורותינו בלי שיכולנו למחות. מי שפצה פיו פוטר".

היא מבקשת לשמוע על מרים. „האם יש ספרים עליה? בעיני נצטיירה דמו־תה כך — אשה פוריטאנית, נוקשה, עבירה החוק והסדר חשובים אצלה מן הנפש. ועל רקע זה הכאבק שלה עם אחיה ועם הסביבה. האם אינך חושבת שבעומק לבה היא מאוהבת באחיה?" היא שואלת אותי.

אינגריד טולין התגוררה תקופה ארוכה עם הבמאי ברגמן. אך היא אינה אשה לוכר את דעתה עליו. „נכון, שיחקתי ברבים מסרטי ברגמן. לאחרונה, בחודש יולי, ביקרתי אותו באי שבו הוא מת־גורר, והוא הביע משאלה שכאשר יהיה זקן, יקים בית־ספר לתיאטרון, ושאל אם אסכים ללמד שם. עניתי: „אשמח לעשות זאת".

היא מתבוננת בי וקורצת: „לא כל הזמן. הרי צריך גם לשחק — בשביל הנפש".

רקדתי בעריסה, לקול פטיפון...

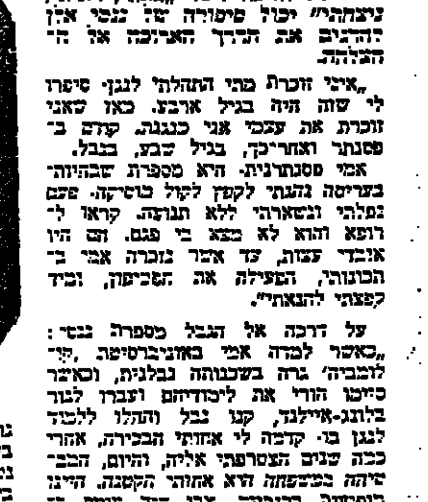

ננסי אלן

למי שסבור שהנהרות מוסיקלית יכול הזוכה לומר „באתי, ראיתי, ניצחתי" יכול סיפורה של ננסי אלן להציג את הדרך הארוכה אל הה־צלחה.

„איני זוכרת מתי התחלתי לנגן. סיפרו לי שזה היה בגיל ארבע. כאן כאני זוכרת את עצמי אני כנגנת, קודם בי־פסנתר ואחר־כך, בגיל שבע, בנבל.

אמי פסנתרנית. היא מספרת שבהיותי בעריסה נהגתי לקפץ לקול מוסיקה. פעם נפלתי ונשארתי ללא תנועה. קראו ל־רופא והוא לא מצא בי פגם. הם היו אובדי עצות, עד אשר נזכרה אמי בי־הכוונה, הפעילה את הפטיפון, ומיד קפצתי להנאתי".

על דרכה אל הנבל מספרת ננסי: „כאשר למדה אמי באוניברסיטה, „קר־לומביה" גרה בשכונתה נבלנית, וכאשר סיימו הורי את לימודיהם ועברו לגור בלונג־איילנד, קנו נבל והחלו ללמוד לנגן בו. קדמה לי אחותי הבכירה, אחרי כמה שנים הצטרפתי אליה, והיום, הבכי־רה במשפחה היא אחותי הקטנה, היינו מופיעות בכנסיה. אבי היה עוצם בי־בכונית את שלושת הנבלים ותיינו יוצ־אות לדרך. לאחותי הקטנה היה נבל יפני קטן. לפני הקונצרט היה יושב הקהל דרוך ומתבונן באבי הכבון את שלושת הנבלים".

האידיליה פסקה לאחר שהוריה נפרדו. האחות הגדולה נטשה את הכלי. „היא יפהפיה, ורצתה להיות דוגמנית", מנסה ננסי להפיה על אחותה. ואפשר להאמין לה. גם בננסי, הנערה בת ה־19, הנראית צעירה כגילה, כתמגנת יפהפיה לעתיד. בכמה גבוה עיניה תכולות ומלוכסנות, אפה סולד, גובה בינוני, ושערה ארוך. היא מצביעה על שערה ואומרת: „זה חלק מהדקורציה. את יכולה לתאר לי עצמך נבלנית בלהורית, בלית שיער קצר?

לננסי הצעירה כבר נסיון רב בתחרויות והופעות. לפני חמש שנים השתתפה בתחרות „אגודת הנבל האמריקנית" וזכ־תה במקום הראשון של המחלקה הבי־

נוגית לגילאי 17—19, והיא אז בת אר־בע־עשרה. היא ניגנה שם יצירה מבית נטרה, קומפוזיטור ברזילאי היושב עתה בישראל. בין שופטי התחרות היה עמי מעיני, שכבר אז הביע את התפעלותו מכשרונותיה.

לפני שלוש שנים באה ננסי לתחרות הנבל בישראל. „אז באתי לראות, להתר־שם וללמוד כדי שאדע מה מצפה לי בתחרות הבאה. הנסיון הוכיח את עצמו.

„שלוש שנים התכוננתי ולמדתי לקראת התחרות הזו. בריך האחרון נסעתי לי־אכסטרדם. שם, מחוץ לעיר, באחוזה ויבנת קייהבן, נערך שבוע הנבל של אירופה. ביצעתי שם את היצירות שאותן החלטתי לנגן בישראל, והתייעצתי עם הנבלים. אני מתאמנת בנגינה כארבע שעות ביום. לא כליליתי לנגן בנבל שי־הר בגלל התקלות שנוצרות בקצה האצבעות. אם הן מתקשות מדי, הצליל שכופק פגום.

„אני לומדת שנה שניה בג'וליארד לקראת תואר בי.אי. במוסיקה, במחלקה לנבל. אלה הם חיים נהדרים, אני מתגוררת בלינקולן סנטר, ליד בית־הספר,

ובית־מלון ישן בעל קירות עבים, א־יכול לכבן סטודנטים למוסיקה המתאמ־נים כל היום. החבר שלי מהמתה בכלי הקשה. יש לו בעיה לשכור דירה. אנו הולכים יחד וברמים את בעלות־הבית שהוא מנגן רק בכסילופון, ואחר־כך הן יכולות לצעוק...

„זה כמה שנים אני מנגנת בתזמורת. עכשיו בתזמורת ג'וליארד וקודם ב„הי־כון ואלי פילהרמוניה". המנצח היה קלוד מונטה, בנו של פאול מונטה המפורסם. הוא שבא אותי והזמינני בו ביום להתי־הג בקונצרט: זה היה „מפגה האגדים". כשבת בבוקר קבלתי מבוי את התווים, בצהריים התקיימה החזרה, ובערב — הקונצרט.

„היום אני מנגנת בתזמורת שלו רק סולו. בתחרות האחרונה שלי היינו רב מתחרות וגבר אחד. היו שלושה כיבו־רים. מדי פעם נפסלו חלק מהמתחרים, ולבסוף נותרו שש. שעה חיכינו לתו־צאות. לבסוף יצאו השופטים וקראו את התוצאה, והחילו במקום שבי ולבסוף הגיעו אלי.

„קצת בכיתי, ואחר־כך טילפנתי אבי־הה ואמרתי: „זכיתי". היחסים בין הי־מתחרים היו בתחילה בצוייניים. במשך הזמן אירעו בין המשתתפים כמה תק־ריות. ולבסוף תורו היחסים להיות נפ־לאים. זו הרגשה נהדרת למצוא אנשים מכל קצווי העולם שעוסקים במקצוע שלך.

„הקבלה המפוארת שלבשתי בקונצרט לאחר הכיום אינה שלי. כל הנערות באו לאחר הזכיה אל חדרי, הביאו שמלות, כדי עלי, עד שנפל הגורל על שמלתה של אחת המשתתפות. היא אמרה לי: „קחי, מגיע לך, זכית במקום ראשון".

ננסי איננה מפסיקה להתפעל מן הנבל בו זכתה: „שלחתי אותו במטוס הבי־תה. אין לי סבלנות לראותו כבר ניצב בחדרי, הנבל הקודם שלי נמצא בהיכר־גיה, והזכיה הגיעה בזמן".

„תוכניותי לעתיד?" — שואלת ננסי כשהיא מתנפנת לפרידה — „ללמוד. ואני רוצה לנגן, הרבה".

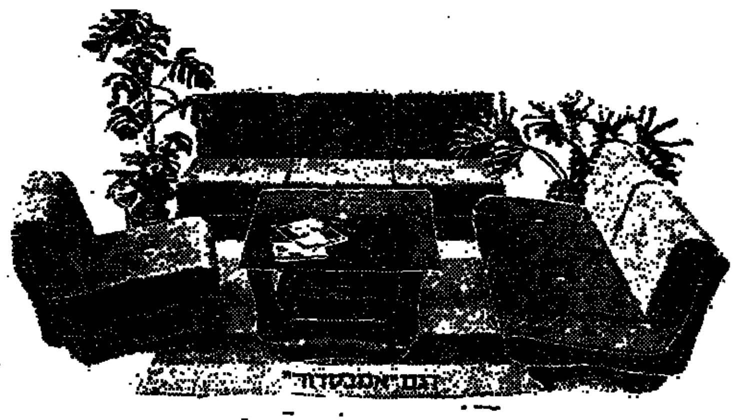

אפשר למצוא אצל "אפרתי" כמעט כל רהיט
שתרצה לרכוש - במחיר בית-חרושת.
מבחר רהיטים לחדרי סלון, חדרי שינה וחדרי נוער.
אפשר לשלם מקדמה לפי יכולתך, השאר בתשלומים.
תנאי התשלום, ההנחות והמחירים - בתוקף
רק עד 30.9.73

אוניברסיטת חיפה

המחלקה להשתלמויות
מודיעה על

פתיחת קורס בגרונטולוגיה. הקורס מומלץ למרכזי מועדוני פנסיונרים, מנהלי כח אדם, אחיות, עובדים סוציאלים ופנסיונרים.

פרטים וטפסי הרשמה ניתן לקבל במחלקה להשתל־מויות של האוניברסיטה (חדר 253) בימים א'—ה' בשעות 8.00—15.00.

המעוניינים יוכלו לקבל חומר גם באמצעות הדואר.

ה.ב.י.ת בע"מ (בפירוק)
הודעה בדבר מכירת מכונית

החי"מ מודיע בזה על העמדתה למכירה של מכונית מסוג

פג'ו 404 סטיישן

שנת ייצור 1972, מס. רישוי 645-903.

את המכונית אפשר לראות בימים א'—ו' בין השעות 9.00—13.00, בסמוך למשרד הח"מ ברחוב שלומציון המלכה 11, ירושלים.

על המעוניין בקניית המכונית למסור למשרד הח"מ הצעה מפורטת בצירוף המחאה בנקאית לפקודת הח"מ בגובה של 10% מסכום ההצעה וזאת לא יאוחר מאשר עד יום 15.10.73 בשעה 12.00.

אין הח"מ מתחייב לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה אחרת כל שהיא. המכירה כפופה לאישור בית המשפט.

יגאל ארנון, עו"ד
מפרק זמני של ה.ב.י.ת בע"מ (בפירוק)
רחוב שלומציון המלכה 11, ירושלים.

مكان الأصل

זו התכנית שלנו:

מתוך העקרונות וקוי הפעולה של הליכוד

הזכות לארץ־ישראל והזכות לבטחון ולשלום

(הפרק המדיני)

1. זכותו של העם היהודי לארץ ישראל אינה ניתנת לערעור והיא משולבת בזכותו של עמנו ובשאיפתו לבטחון ולשלום; יש לשלול כל הצעה שתוצאתה היא חלוקה מחדש של ארץ ישראל המערבית; יש להחיל, גם בדרך המשפט, את ריבונות המדינה על שטחי הארץ המשוחררים.
2. שאיפה וחתירה מתמדת לשלום עם המדינות הערביות. שלום, אחר מלחמות, משמעו חתימת חוזי שלום, שניתן להשיגם רק במשא־ומתן־ישיר בין הצדדים. תנאי בטחון, כחלק בלתי נפרד של חוזי שלום עם מדינות ערב, קשורים, מכוח הנסיון והמשפט, בקיום שליטתנו במרחבים אשר שמשו לאויבינו בסיסי תוקפנות.
3. להתנחלות יהודית, בקנה מידה רחב, בחבלי יהודה, שומרון ועזה, ברמת־הגולן ובסיני, לרבות הקמת קריות יהודיות בכל האזורים האלה, ערים ונמלים עמוקי מים בצפון סיני ולחוף ים־סוף — נודעת חשיבות עליונה, למפעל ההתנחלות הלאומי הזה, יש להעניק עדיפות ודחיפות בתכניות הפיתוח של המדינה.
4. א. בארץ ישראל יקויים שיווי זכויות מלא לכל אזרחיה ולכל תושביה ללא הבדל מוצא, גזע, לאום, דת, מין ועדה.
   ב. תושב ארץ ישראל, ללא הבדל גזע, לאום והדת אשר יבקש את הענקת אזרחותה של המדינה ויתחייב בנאמנות לה — יקבלה; יעדיף את אזרחותו הקודמת, ישמור עליה; המדינה לא תכפה את אזרחותה על איש מתושבי הארץ.

שילוב ואיחוד כלכלי

כדי להביא לשילובם ואיחודם של כל אזורי ארץ־ישראל, גם בתחום הכלכלה יינקטו הצעדים הבאים:

א. איחוד הדרגתי בתחום הפיננסי, המוניטרי והפיסקלי.
ב. פיתוח שיטתי של המשק החקלאי בשטחים המשוחררים והתאמתו למערכת היצוא של המדינה.
ג. עדוד תעשיה שתשתלב בייצור התעשייתי של המדינה.

בתוכניות הפיתוח יש לתת עדיפות ליוזמת התושבים, לשותפיות של יוזמה והון מקומיים עם הון וידע של משקיעים מן הארץ ומחוצה לה.
בדרך זו ישופרו תנאי קיומה הכלכליים והתברתיים של האוכלוסיה.

פתרון בעיית הפליטים

* ישראל תתרום לפתרונה האנושי של בעיית הפליטים בדרך בה נפתרה, בסיוע בין־לאומי, בעייה זו, שנוצרה בעקבות מלחמה, בחלקי עולם שונים.
* את בעיית הפליטים הנמצאים בתחום שיפוטנו, תפתור ישראל, על־ידי פרוק המחנות ושיקומם של הפליטים. מדינות ערב חייבות לפתור את בעיית הפליטים הנמצאים בשטחן.

תכנית הליכוד לבטחון סוציאלי (הפרק החברתי)

1. חובתה של המדינה המודרנית לקיים שרותי רווחה לכלל האוכלוסיה. על שרותי הרווחה של המדינה להבטיח לאוכלוסיה תעסוקה, מינימום הכנסה לקיום, דיור, שרותי בריאות, חינוך ותרבות, שיקום וכיוצא באלה. זכויות האזרח בתחומים אלה מן הדין שיהיו מעוגנות בחוק.
2. כדי לקיים שרותי רווחה יעילים, יש צורך בארגון מחדש של רשת השרותים. יש לבטל את הפיצול בין משרדי הממשלה השונים והכפילויות הנובעות מכך: יש לסלק אינטרסנטיות מפלגתית המלמת פיתוח שרותי רווחה ממלכתיים והגורמת סבל לאוכלוסיה. במקום שיטת הסעד הקיימת תונהג התפיסה המודרנית הכוללנית של מדינת רווחה.
3. מערכת הבטוח הלאומי בישראל שהיותה צריכה לדאוג לבטחון הסוציאלי של כל חלקי האוכלוסיה הפגיעים, כגון: משפחות ברוכות ילדים ומועטות הכנסה, מובטלים, חולים, נכים, זקנים וכיו"ב, הפכה ברבות השנים מכשיר בידי האוצר לספיגת מסים מן הציבור.
הציבור משלם כיום דמי בטוח מופלגים למוסד לבטוח לאומי ואולם, חרף הכנסות אדירות אלה, הקצבות הבטוח הלאומי עדיין נמוכות יחסית אף מהקצבות ששולמו בראשית שנותיו של מוסד ממלכתי זה.
4. המצב התברותי בישראל, תחת שלטון המערך הוא:
   א. כ־200 אלף ילדים חיים במצוקה, 30% במצוקה קשה יותר. למעלה מ־80% של ילדי המצוקה הם יוצאי ארצות אסיה ואפריקה.
   ב. כ־130 אלף קשישים בישראל, המכנסה היחידה היא הקצבה של הבטוח הלאומי והם מקקים להטבה סוציאלית, כשההכנסה המקסימלית משני המקורות היא כ־330 ל"י לחודש בלבד.
   ג. מאלפי עלים קשישים נשללת קצבת זקנה בכלל.

א. הליכוד יחתור להגשמתה ההדרגתית של התוכנית דלהלן:

1. הבטחת הכנסה באותה הדרושה לקיום חוגן, לדיור, מלבוש, מזון ובריאות.
2. חקיקת חוק שיקבע רמת הכנסה מינימלית לנפש, אשר תתואם תמיד לשינויים ברמת הכנסה במשק. רמת הכנסה זו לא תפחת ב־50% מן ההכנסה הממוצעת במשק לגבי משפחה בת שני ילדים.

גידול במספר הילדים במשפחה — לא יוריד את רמת ההכנסה לנפש של משפחה מתחת לרמת ההכנסה המינימלית.

משימה זו תהיה באחריותה של הממשלה; ואילו הרשויות המקומיות, ישקיעו את משאביהן במתן שרותים קהילתיים לאוכלוסיה שבמצוקה, כדי לשקמה מבחינה חברתית — קהילתית.

3. משפחות החיות מתחת לרמת ההכנסה המינימלית תקבלנה, על פי החוק, השלמת הכנסה, בדרך משולבת של הגדלת קצבות הילדים וקצבות הזקנה — הכל לפי העניין — והנהגת מס הכנסה שלילי, שמשמעותו: משפחה אשר הכנסתה נמוכה מרצפת המס שממנה מתחילים לשלם מס הכנסה, תקבל קצבה חדשית להשלמת הכנסתה.
4. לשם היעילות והחסכון ולביצוע של כל האמור לעיל, כל הקצבות תבוצענה ע"י מרכז תשלומים אחד, שיהיה במסגרת המוסד לבטוח לאומי.
5. במסגרת זאת תהנינה המשפחות הנ"ל מן ההקלות כדלקמן:
   א. השתתפות בתשלום שכר דירה — לפי רמת ההכנסה.
   ב. בטוח רפואי חינם, או השתתפות בדמי בטוח — לפי רמת ההכנסה.
   ג. שחרור ממסים עירוניים.
   ד. מענקים לתלמידים בכיתות גבוהות.
   ה. השתתפות בקנית ציוד ביתי חיוני.
   ו. השתתפות באחזקת ילדים במוסדות וסידור ילדים בפנימיות.

בדרך זו נילחם לביטול העוני במדינת ישראל.

ב. פנסיה לעובד הפורש

קיים פיצול בין מערכות הבטוח השונות: מערכת הבטוח הלאומי על כל ענפיה מצד אחד, ומערכת הבטוח הפנסיוני אשר בשליטתה הבלעדית של ההסתדרות, מצד שני.

מספר המבוטחים בקרנות הפנסיה של ההסתדרות כ־480.000. מספר המבוטחים בפנסיה התקציבית של הממשלה והרשויות המקומיות הוא 170,000. לפיכך נותרה אוכלוסיה גדולה של 400.000 מפרנסים שאינה מבוטחת בכל תכנית פנסיונרית הנגזר עליהם להתקיים על קצבת זקנה זעומה, או קצבת נכות דלה, שקבלה מן הבטוח הלאומי.

המערך בהסתדרות מתנגד לשפורים בתנאי הבטוח הלאומי לאוכלוסיה זו ובגלל שיקולים אינטרסנטיים, הפך לגורם ריאקציוני בהסטות לנזקקים.

למבוטחים בקרנות הפנסיה של ההסתדרות אין שליטה ויכולת פיקוח על ניהולן של הקרנות.

הצטברות — כספי קרנות הפנסיה של ההסתדרות מגיעה לכ־7 מיליארד ל"י. הון זה מנוצל למימון עסקי חברת העובדים. כל ניסיון להנהיג בישראל בטוח פנסיונרי כולל ומקיף, נתקל עד היום בהתנגדות עקשנית של המערך.

תכנית הליכוד היא כדלהלן:

1. יוחק חוק פנסיה לפיו כל האוכלוסיה, שכירים ועצמאיים, תהיה מבוטחת בבטוח פנסיונרי מקיף.
2. תכנית הפנסיה הממלכתית תבוצע ע"י המוסד לבטוח לאומי וקרנות הפנסיה הקיימות ישולבו בקרן הפנסיה הממלכתית, כאשר זכויותיהם של המבוטחים בקרנות הפנסיה השונות יישמרו במלואן.
3. למי שהגיע לגיל פרישה וחדל לעבוד, תובטח הכנסה אשר תעמוד ביחס להכנסתו לפני הפרישה. לשם כך ישולבו כל סוגי הבטוח, דהיינו: קרן פנסיה, ובטוחי הביטוח הלאומי כגון: אבטלה, נכות, תאונות עבודה וכיוצא באלה.
הסכומים שיצטברו במסגרת הנ"ל יספיקו להפעלת תכנית כוללת וחלוקה מאוזנת יותר של הזכויות בין כלל הציבור.
4. עובד העובר ממקום עבודה אחד למשנהו, יישמרו כל זכויותיו שנצטברו, לשם קבלת הפנסיה.
5. תבוטל ההפליה לרעת הפנסיונרים בחישוב תוספת היוקר ותחומי חקיקה אחרים.

ג. משפחות ברוכות ילדים

הגדלת הריבוי הטבעי — והעליה הפנימית היא אחת הבעיות החיוניות ביותר לעתידנו הלאומי, וחשיבותה כחשיבות העליה.

תכנית הליכוד להשגת מטרה זו היא כדלהלן:

1. מתן מענקים ע"י ארגונים ציבוריים בארץ ובחו"ל למען הגברת הריבוי הטבעי.
2. הגדלת הניכוי ממס הכנסה, החל מהילד השלישי, כדי לעודד לידה.
3. אם ברוכת ילדים תקבל כל ההקלות אשר מס ההכנסה מעניק לאשה עובדת.
4. משפחות ברוכות ילדים תהיינה זכאיות להקלות גם במיסים עירוניים.

ד. שרותי בריאות צבוריים

ההוצאה הלאומית בישראל לבריאות היא מן הגבוהות ביותר בעולם, אם לא הגבוהה, ואילו הרמה של השרות ויעילותו נמוכה יחסית.

מצב זה נובע מהפיצול של הגופים הציבוריים המספקים שרותים רפואיים ומהעדר תיאום ותכנון ביניהם. קיימות כפילויות בשרותים הנובעות מתחרות על יוקרה. בכל אחד מסוגי השרותים הרפואיים קיימות מישותיים ועד עשר רשויות המטפלות בו. קיים בזבוז משווע של כספים, כוח אדם, ימי אישפוז אשר מבחינה תקציבית מתבטא, לפחות, בסכום של 500 מיליון ל"י בשנה.

מצב זה פוגע ביעילות הטיפול הרפואי, מונע פתרון מצוקת האישפוז ויצירת כלים לטיפול באוכלוסיה מזדקנת ובחולים כרוניים ושולל חופש בחירת הרופאים.

משטר הרפואה הציבורית כיום, מהווה אנכרוניזם המנוצל ע"י המערך כדי להבטיח תלותו של העובד בהסתדרות, על כל המשתמע מכך.

שילוב של מטרה פוליטית במתן השרות הרפואי מונע פקוח ממשלתי להבטחת זכויות המבוטחים על אף שלמעלה מ־60% מתקציבי קופת חולים מכוסים ע"י המדינה, וכן מונע התכנון של שרותי הרפואה.

הצעת חוק ביטוח בריאות שהוגשה לאחרונה לכנסת, נותנת גושפנקא חוקית לאנכרוניזם הקיים כיום בשרותי הבריאות. היא מהווה ביטוי ללחצי המערך הנאבק להבטיח שליטתו על מקורות המס ועל השרותים הרפואיים. היא פוגעת בזכותו של האזרח לבחור לעצמו את קופת החולים הרצויה לו ומונעת בחירה חופשית של רופאים.

תכנית הליכוד לרפורמה בשרותי הבריאות הציבוריים היא כדלהלן:

1. הנהגת ביטוח בריאות ממלכתי כולל לכל האוכלוסיה, אשר יבוצע ע"י המדינה, ללא תלות ארגונית — פוליטית של האזרח. בטוח בריאות ממלכתי כולל ייעל את שרותי הבריאות, יבטיח העלאה של רמת השרותים הבריאותיים, ויפחית את המס המשולם כיום ע"י האזרח לקופות החולים, ויצור תנאים אשר יאפשרו בחירה חופשית של רופאים.
2. הטיפול הרפואי יינתן ע"י מוסדות המדינה וכן ע"י אותם מוסדות בריאות אשר יעמידו את מתקניהם לרשות המדינה תמורת תשלום נאות.
3. ביטוח הבריאות יבוצע בין היתר, באמצעות:
   א. ארגון שרותי האשפוז והמרפאה על בסיס אזורי, דבר אשר ימנע כפילויות ובזבוז בטיפול בחולה.
   ב. הנהגת רפורמה בהכשרת רופאים, כדי להתאימה למבנה החדש של מערכת הבריאות המשלב רפואה מקצועית בבתי חולים ברפואה אמבולטורית במרפאה.
   ג. הכנת מערכת השתלמויות מיוחדות לרופאים עולים, כדי להתאימם לרמה המקובלת בארץ. בדרך זו תעלה רמתו של השרות הרפואי, תבוטל הצפיפות, ויחוסלו התורים הארוכים.

הצבע

הליכוד

גח"ל, הרשימה הממלכתית, המרכז החפשי, תנועת העבודה למען ארץ ישראל השלמה

ראיון השבוע עם יצחק בן־אהרן

(סוף מעמוד 24)

הסכנים, שאיש אינו חולק עליהם — אלפי חברים, המסתובבים בין הקל־פיות ואינם יודעים היכן הם יכולים להצביע, וחברים רבים, המגלים פתאום שאין שמם מופיע בפנקס־הבוחרים, לברות שקיבלו הביתה הודעה, המאשרת את זכותם לבחור — אז אם 70 אחוז הלכו להצביע, זהו הישג חשוב מאוד, הבולם את הטענות על אדישות, על קהות, על שוויון־נפש ועל כך שההסתדרות איבדה את מרכזיותה בחיי העובד בארץ. 70 אחוז השתתפות ביום עבודה, ביום קיץ, בתוך המערבולות הגדולות שהיו לנו ביחסים בינינו — זה עצום. להביא קרוב ל־800 אלף חברים אל הקלפי ? ! בזה, בהישג הזה, אני לא מוכן לוותר על חלקי.

ירדנו בגלל חולשתם של כמה סניפים

— אבל הירידה, הירידה למערך ?

אני אומר לך על יסוד ניתוח מדוק־דק, כי הירידה הזאת היא כל כולה בגלל הירידה בארבע־חמש מועצות פועלים. כל איש אובייקטיווי שיבדוק את הדברים באופן בלתי משוחד, יקבע, כי המדיניות המרכזית שלנו בהסתדרות, היא אשר מנעה ממועצות פועלים אלו התמוטטות גדולה עוד יותר. הן שגרמו לנו את הירידה, בצד הופעת העובד הדתי, שגורמים מסויימים בפלגת העבודה, עודדו אותו ללכת לבחירות בנפרד.

מתוך 800 אלף בוחרים קיבל המערך 450 אלף קולות. תראה, כל העיתונות הגתה את הנצחון של ה„פנתרים", שקיבלו 1.6 אחוז, את הנצחון של העובד הדתי, שקיבל עוד אחוז אחד ; את הנצחון של הליברלים העצמאיים, שקיבלו עוד ארבע עשיריות האחוז — כל הנצחונות הגדולים. ואותם קרוב ל־59 אחוז שלנו, בסיטואציה הקשה שהיתה — זה נחשב לא־כלום, כשלון. ירדנו בגלל חולשתם של סניפי מפלגה העבודה באותן ארבע־חמש מועצות פועלים ובגלל הזנחת ענייני ההסתדרות והבחירות להסתדרות לטובת עניינים אחרים. בחיפה, למשל, המאבק בענייני ההסתדרות הועמד בצל, לעומת המאבק הצפוי על ראשות העירייה והבחירות לכנסת. נכון הוא, שצריך לחזק את מעמדי ההסתדרות ולפתוח דרכים ל־אנשים מתאימים יותר בעסקנות במו־עצות הפועלים.

— האם אתה חש, אישית, שפועלי ישראל, לא שקלו לך בקלפיות כגמולך עמם ?

אה, אני הייתי מוכן לקבל עוד חמי־שה, ששה, שבעה אחוזים של קולות ותקוות. לא הייתי נעלב מזה... הלילה ההוא היה לילה קשה מאוד, כאשר ראיתי את התמונה בכללותה. לפי הצפיים שהיו לי עם הציבור לפני הבחירות, הייתי בטוח, בסיכויים שלנו לעלות בבחירות. אבל חששתי — ויש לי עדים נאמנים, ששמעו זאת מפי לפני יום הקלפי — שכל המאמץ של ההנהגה המרכזית בהסתדרות והסיכוי לעליה הנובע ממנו, יקוצץ על־ידי כשלונות מקומיים. ובאמת, תיקון ה־מפה ההסתדרותית הוא הכרח דחוף. נאבקתי על זה ארבע שנים, אבל איני יכול לומר שהצלחתי.

היו חברים שלא רצו בנצחון המערך

— נוכח התוצאות האלו, האם אתה חש, כלשונו הציורית של ביאליק, שקידומי כא בעץ ריקבון ?

לא, לא, לא בעץ ריקבון. הריקמה היא באופן כללי בריאה. יש בה רק הספילות של הספיל הרכושני, שאותה הכרחי הוא לבלום. היא מקור הסכנה. בשום אופן לא הייתי מגדיר זאת הגדרה כה בוטה. הציבור הוא בריא במרכיביו העיקריים : אנשי עבודה ויצירה, רק הספיל הרכושני טעון עקי־רה. וכל המרכיבים הבריאים עולים עתה על הבמה הפוליטית. זה יהיה ציבור לוחם, שיהדוף את ההסתערות הרכושנית על החברה הישראלית.

— אחרי כל הפיזונות שנעשו על־ידי ראש הממשלה ואחרים, לשכך את זעמך, להפיגו, האם אתה עדיין מחזיק בדעתך, כי היו במפלגת העבודה כאלה ששמחו על כשלון המערך בבחירות ? האם עודך סבור, כפי שההבאה במועצת הקיבוץ המאוחד, שמבצי־צים את ימך ?

אני מציין זאת כעובדה בלתי מוטלת בספק — וכל אחד יכול לבחור לעצמו את המלים הנראות לו, את הנוסח ה־מקובל עליו ; אני בחרתי במלים מסו־יימות, במסיבה מסויימת — שהיו לי ארבע שנים קשות מאוד מבחינת ה־תמיכה נגדי כבפנים, מתוך המפלגה. אינני זוכר בשום תפקיד אחר שמלאתי בעבר, ארבע שנים כאלו של התגודדות בלתי פוסקת. כל הזמן, תוך כדי עבודה לא ברגע המתאים והמתקבל על הדעת, אלא כל הזמן, הפריחו שמות של מועמדים לתפקיד מזכיר ההסת־דרות. רוצים עכשיו לספר לי כל מיני מעשיות על חוקת ההסתדרות, שלפיה קובעים את המועמד לתפקיד רק כאשר מתכנסת הועידה — מעשיות ! צורבא מרה ! זה מעולם לא היה. כשבאתי להסתדרות ב־1969 אמרו לי לפני הבחירות : אתה המועמד ! וכך היה כל השנים.

היתה תחרות קשה נגדי, בלי כל ספק ! היא נמשכה גם לפני הבחירות. לא היה גיוס של כוחה של מפלגת העבודה לבחירות להסתדרות. כל כוחה, משקלה ויכולתה לא גוייסו כלל לבחי־רות להסתדרות. רק בימים האחרונים היתה איזו התלהבות והייתי בודד. ה־בחירות האלו נעשו רק ע"י שליחי המפלגות להסתדרות, בלי הצטרפות הפוליטית. יבואו ימים ועוד נבוא חשבון בגליל זה.

כן, היו חברים, שלא רצו בנצחון ה־מערך בבחירות אלו. אני אומר זאת ללא היסוס. הם ראו בנצחון כזה מתן יותר מדי תוקף ועוצמה לי. ובכך — הם לא רצו. הם חשבו, שמוטב שכן אהרן יקבל מכה. זה יותר טוב בשביל המערכות הפנימיות של המפלגה.

— אתה יכול לנקוב בשמותיהם של החברים האלה ?

לא. לא. מעולם לא עסקתי בזה. אבל לא קשה לזהותם. לגמרי לא קשה. תקרא ותיזכר בהצהרות שונות נגדי, במלחמות שניהלו נגדי — והזהות תהיה ברורה לגמרי. לא הצד הפרסונאלי חשוב כאן.

מה פתאום שמפניה?

— מדוע אמרה הגב' מאיר שהיא לא שתתה שמפניה עם היוודע תוצאות הבחירות. אתה בכלל אמרת, שהיא שתתה שמפניה ?

שטויות ! מעולם לא עלה ביטוי כזה על דעתי, בהקשר זה. מה פתאום ? אני יכול לעשות לך שיקום ריטרואקטיווי, איך הביטוי הזה יכנס לתוך הויכוח. זה היה בליל השימורים, בפעם הקוד־מת כאשר התפטרתי, בגלל שביתת פועלי השימורים, אז אמרתי : „בהת־אחדות התעשיינים שותים היום שמפ־ניה, בגלל ההסכם הזה של הממשלה עם התעשיינים". והנה כאן, לאחר הבחירות להסתדרות, אמרתי : „יהיו כאלו שידימו כוסית". אז אני יכול להניח, שמישהו חיבר לגולדה את שתי האמירות ויחד יצא לה עניין ה־שמפניה. מה פתאום שמפניה ? !

— בשיחות האחרונות שלך עם גול־דה אמרת לה, שהיו אנשים בתוך הסי־עה של מפלגת העבודה במערך, שהתו־צאות הבחירות שימחו את לבם ?

אמרתי. ודאי שאמרתי.

— מה היתה תגובתה ?

זה דיעוע אותה לשמוע. היא היתה מזועזעת לשמוע, שירידה כוחו של המערך בהנהגתי, בבחירות להסתד־רות, הסבה להם קורת־רוח.

— הצלחת לשכנע אותה שאכן היו כאלה ?

אני חושב שלא. היא נפגעה מאוד מזה. אני, לפני שלושה חודשים, ידעתי עליי חברי הקרובים, אמרתי ש־חברים רבים מן המפלגה, רוצים ש־תהיה לנו „מפלה מבוקרת", זאת אומ־רת : לא, חלילה, איזו התמוטטות, ש־תהיה רבת־השפעה על כל מיני מער־כות אחרות, אלא כך, מכה כזאת, שדי יהיה בה להכות את בן אהרן, שהיא רק תוכיח, שבן אהרן לא כל־כך חזק.

אני מודה ששגיתי שגיאה חמורה

— האם אתה עומד על דעתך להתי־פטר, אם לא יכריזו עליך עכשיו כמו־עמדה היחיד של מפלגת העבודה ל־כהונה הבאה ?

המצב ברור לחלוטין : הוטל ערעור על מזכיר ההסתדרות על־ידי הסיעה ה־גדולה במפלגת העבודה. מזכיר המפ־לגה והדוברים מוסמכים אחרים שלה הו־דיעו ברבים, כי בשאלה מי יהיה מזכיר ההסתדרות, תתקבל ההכרעה רק אחרי הבחירות לכנסת. כלומר : מזכיר ה־הסתדרות הנוכחי עומד בסימן־שאלה.

— אבל ראשי מפלגתך מסרו כך גם לפני הבחירות ?

נכון, העמדה הזאת היתה ידועה גם לפני הבחירות ואני מודה. ששגיתי שגיאה חמורה, שגיאה חמורה ביותר, שהתפתיתי לחברים טובים ולא כל־כך טובים, שהסכמתי ללכת לבחירות הל־לו, כאשר על שאלת המשך תפקידי מתנוסס סימן־שאלה. שגיאה חמורה !

— מדוע התפתית ? לא הבנת, שאם המערך ירד בבחירות, יהיה בזה כדי לחזק את ידי מתנגדיך ולהסב את הרקע לכהונה נוספת ?

מדוע? התפתיתי. אמרו לי : „יצחק, אל תדרוש עכשיו יותר. למה לך הדבר הזה ? ! אתה רואה שהמצב קשה ר־גיש. העיקר שהשגת את הדבר החשוב ביותר : עריכת בחירות במועדן !"

— ומן הצד הנוסף : „ממילא תג־רוף קולות רבים בליכוד, ששוב אי־אפשר יהיה למנוע ממך כהונה נוספת ?

לא, לא הוסיפו.

— אבל אתה האמנת בכך ?

האמנתי. נכון. אני הוספתי בלבי : יהיה נצחון, יהיו קולות רבים, תהיה עליה למערך, ואי־אפשר יהיה להתעלם מחלקי בנצחון. אני גם עתה בדעה, שהבחירות זה דבר קובע. זה לא סתם איזה אקט של שעשוע. לכן התפתיתי. ועכשיו נוצר איזה רושם, שאני מכהן בתפקיד בזכות התמיכה של הקיבוץ המאוחד והקיבוץ הארצי. ה־תמיכה של התנועות הללו יקרה לי מאוד, אבל אי־אפשר למלא רק מכוח תמיכתן את השליחות הכבדה הזאת. זה בסיס צר מדי.

איך אני יכול לכהן „על תנאי" ? אם אני אשב עם איזה גוף של חברים או במרכז ואגיד : „נחליט על כך בעוד חודשיים", יקום מישהו, ולא מוכרח להיות פרחח או איש־נבון, ויגיד : „סליחה, מי יודע כה יהיה אתך בעוד חודשיים ? !" לא, כך זה נראה בלתי אפשרי. ללא הכרעה בעניין זה אי־אפשר לשאת באחריות.

לא התפטרות אלא הדחה

— או אתה עומד על דעתך להתי־פטר ?

ההגדרה אינה נכונה. לא רציתי ואיני רוצה להתפטר. הערעור בא מקרב חטיבה אחת, הדומינאנטית, במפלגת העבודה. אם איאלץ ללכת, זה לא יהיה מרצוני, על פי החלטתי. זו תהיה הדחה ! פשוטו כמשמעו : הדחה, ולא התפטרות ! אינני יכול למלא את ה־שליחות אם העניין נשאר כמו שהוא היום.

— מה צריכה המפלגה לעשות לפי־לוג דרישותיך, כדי שההדחה, כפי שאתה קורא לזה, תימנע ?

פשוט : היא צריכה למצוא דרך ו־ישנן דרכים כאלו, לאשר את תמיכתה בי. היא צריכה להחליט על חידוש האמון בי. לא התכוונתי לאף אחד ולא התחייבתי בפני איש לשבת בתפקיד עוד ארבע שנים. אני בן ששים ושמו־נה ואין בכוונתי למלא קדנציה כל־לה. בהחלט לא ! אבל אני צריך לדעת : אני מייצג את המפלגה שלי או לא ? ! אני לא יכול להיות שליח של חלק מהמפלגה. עם כל הכבוד ל־ראש הממשלה, אני חושב, שאילו שתיים בשלוש סיעות המפלגה, נגיד אחדות־העבודה ורפ"י, היו מביעות בה אי אמון או מערערות על מעמדה כ־ראש הממשלה, או אף־על־פי שהסיבה הרוב היתה תומכת בה — היא לא היתה רוצה להוסיף במילוי תפקידה. אני לא מאשר בכלל שעומדת על ה־פרק התפטרות. אני קובע, שאם לא מחדשים את האמון בי — אז עומדת על הפרק הדחה. אני לא הודעתי, שעו־מדת על הפרק התפטרותי.

— אם חטיבת מפא"י תחליט שאין לה האמון בך והיא איננה רוצה לבטל את הערעור, שהטילה, כדבריך, עליך, האם יש בזה לדעתך, משהו מן ה־פסול ?

חלילה ! זו זכותה ! אין פה שום דבר לא־דמוקראטי או לא־ציבורי. זה בסדר גמור. אבל צריך להגיד זאת ! בגלוי, בפומבי, בלי להסתתר ! והחובה היא לעשות זאת מייד. אם האמון בי לא יינתן — אז פרוש הדבר שרוצים בהדחתי. אז בבקשה ! מותר לי לדעת זאת !

רק אספתי את הניירות שלי...

— האם מסרת הודעה על רצונך להתפטר בבוקר שלמחרת הבחירות ?

לא ! לא מסרתי כל הודעה ! יש כתב אחד, שבעניינו לפברק שקרים ועניינם של חברים בתוך הוצד הפועל הוא להזין אותו בשקרים. ב„מעריב" יש כתבות הוגנות. המערכת נגדי, אבל הכתבות הוגנות. אבל המאמר הראשי של „מעריב" לא הסתמך על הכתב שלו, אלא על אותו מקור דלוח, של שקרים מפוברקים. שקרים ! לא התפ־טרתי ולא טרקתי דלתות. אספתי את הניירות שלי והחפצים האישיים ויצאתי לחופש כדי לתת למפלגה שלי אפש־רות להחליט.

— ולא אמרת בשעת איסוף הניירות והחפצים הפרטיים : „כף רגלי לא תד־רוך יותר בבניין זה ?"

לא אמרתי, לא אמרתי, לא אמרתי ! שקר, שקר שקר וכזב ! מה זה ? כף רגלי לא תדרוך בבניין ההסתדרות שלי ! מה אני חדל להיות חבר ההס־תדרות ? ! סתם שקר מחוצף ! יש לנו תיק של השקרים האלה ! תיק שמן של הכתב הזה, שיש לו בוועד הפועל קואו־פראטיב לייצור השקרים האלה. אני מוכן להמשיך בתפקידי אם אני שליח המפלגה כולה. וזה טעון אישור מחודש של המפלגה.

חידוש האמון — כיצד?

— מה זה חידוש האמון ? יכול להי־יות לזה ביטוי אחר מאשר החלטה על המשכה כהונתך קדנציה נוספת ?

זה יכול להיות ביטוי אחד. אבל אין זה בהכרח הביטוי היחיד. יכולה להיות כתב החלטה של המרכז, שמחדשים את האמון בי. אבל לא יכול להיות שימ־שיכו לזרוק שמות של היורשים שלי, חלקם שעובדים אתי בהסתדרות, אח־רים שמחוץ להסתדרות. הנה, הממש־לה הבאה עדיין לא קמה, אבל מישהו פירסם את הידיעה, שגולדה לא תכלול בממשלתה הבאה את אבא אבן כשר החוץ — וזה הוכחש מייד, נמרצות ! רק במקרה שלי זורקים שמות, מגל־גלים מועמדים ואיש אינו מכחיש. ואיש אינו אומר שיש מזכיר כללי ל־הסתדרות, שלא התפטר ושאין לו כל כוונה להתפטר ! נרקם נגדי קשר של הדחה. ראש הממשלה, שאני רוחש לה כבוד וחיבה דיברה אתי ואמרה : „אין שום סיבה שתתפטר". אמרתי לה : „אין שום סיבה שהמפלגה לא תצהיר על חידוש האמון בי. המוסד המרכזי של המפלגה צריך להודיע, שעל אף כל השמועות והפרחת שמות המועמדים — למפלגה יש אמון ביצחק בן אהרן". על סמך החלטה פומבית כזאת — ייגמר עניין ההדחה.

— בנימה אישית : בשבועיים האלה, מאז הבחירות, מה עבר עליך, כמה בפנים, בלב ?

נפגשתי עם מאות חברים. פעמיים באתי להצרוכה של 100 שנות התיי־שבות — אני לא יכול לעבור שם בלי להכנס — ולא יכולתי לראות כלום. הכונים — המונים התנפלו עלי, לל־חוץ ידיים, לטפוח על הכתף, להגיד : „יצחק בן אהרן, שלא תתפטר, שלא תוותר !" יש תופעה אחרת, שאשתי קוראת לה : „הפגנות הרכוזרים" : איפה שאני עוצר, קריאות מכל הצד־דים : „אל תעזוב, בן אהרן !"

אם ידיחו אותי תהיה סכנה לשלמות המפלגה

אבל האמת : היו אלה שבועיים עצו־בים מאוד בשבילי, למרות גילויי החי־בה ואלפי המברקים והטלפונים, עצו־בים מאוד. למה ? כי בפעם הראשונה בימי חיי אני צריך להלחם על שלי־חות. לשליחות, אני הייתי רגיל, כומ־נים אותי. הפעם אני רואה לעצמי חובה להאבק על המשכת שליחותי. היה לי עצוב מאוד שאני צריך להלחם נגד שנאת־חינם ונגד אמביציות אי־שיות. לא הייתי רוצה את מפלגתי, שיש לי חלק כה בולט בהקמתה, בשפל זה, שאין לה כושר ההתנגדות לנטיות כאלה.

— אם לא ייווצרו התנאים להמשך כהונתך, האם תהוור למעין גלות פי־ליטית, כמו אחרי פורישתך מהממשלה לפני שנים ?

אוה, לא ! לא ! אני אלחם ! בכל דרך, בכל אמצעי. אני אאבק בתוך מפלגתי, מאבק קשה, תמוד, נוקב. אני אאבק על נפשה של המפלגה ! למפלגה הזאת תהיה אוריינטציה סוציאליסטית מגובשה מאוד ואני אאבק נגד כל עיוותי הדרך שלה ונגד כל האנשים, המסמלים את העיוותים האלה.

— תתמנה, אולי, לתפקיד אחר, כמו שר בממשלה ?

לא. לא. איני זקוק לזה. שבעתי כיבודים, משרות, עבודות. איני זוהר לזה. לא זה חשוב לי. אם ידיחו אותי — תהיה סכנה גדולה לאחדות המפ־לגה — ונגד זה אני אלחם.

אורי הופרט

נציגך האישי בעירית ירושלים

הרוצה אתה במועצת העיריה שהיא גם מועצה לצנזורה של אמנות?

„גאסרת הצגת ,סטטוס קוו וואדיס" בבית העם בירושלים !"

(„דבר" 11.3.73)

„הרוב במערך נכנע ללחץ הסיעות הדתיות"

(„דבר" 15.4.73)

„מסטטוס קוו — לכניעה"

(„הארץ" 13.4.73)

„בויכוח על סטטוס קוו — וואדיס יש לתוכן חשיבות משנית".

הנקודה המדאיגה היא כי בגללו עשוי חופש התאטרון — שהוא חלק מחופש האזרח — להפגע".

(„מעריב" 13.4.73)

לע — ליברלים עצמאיים

למען עירנו

לכל לקוחותינו
לכל ספקינו
לכל ידידינו

שנה טובה ומבורכת

קרביץ בע"מ — מרס
קרביץ בע"מ — הרצל
קרביץ בע"מ — חשמונאים
ישרא־גרף בע"מ — חיפה
ירוגרף בע"מ — ירושלים
גולדנגרף — ראשון לציון

הנהג עצירת רכבך לחייל.
זכות היא ולא חובה

רק"ח והשלום

רק השלום יביא בטחון.

רק שלום צודק יהיה שלום יציב.

רק"ח מציעה את תוכנית השלום הבאה, הבנויה על ביצועה המלא של החלטת מועצת־הבטחון 242:

* נסיגת ישראל מכל השטחים שנכבשו במלחמת־יוני 1967.
* הכרה בזכות קיומן הריבוני ובשלימותן הטרי־טוריאלית של מדינת ישראל ושל המדינות הערביות.
* כיבוד הזכויות הלאומיות של העם הערבי הפלש־תינאי, כיבוד זכותו להגדרה עצמית וזכות הפ־ליטים לבחור בין שיבה למולדתם לבין קבלת פיצויים.
* הבטחת חופש שיט לישראל, כלכל המדינות בתעלת סואץ ובמיצרי טיראן.
* תוכנית השלום המוצעת על־ידי רק"ח היא גם צודקת וגם ריאלית.

קיימת הזדמנות היסטורית לכינון השלום, שיפתח דף חדש ביחסים בין ישראל לבין העמים הערביים.

אין להחמיץ סיכוי זה!

הרשימה הקומוניסטית החדשה בישראל
רק"ח
המחלקה להסברה ולפרסום

ת"א, ת.ד. 26205
ספטמבר, 1973

המועצה האזורית מרחבים

מפגש מרחבים ד.נ. נגב טל. 83014 — 057-83131

מכרז מס' תב"ר 446 הקמת צורכניה במושב תלמי בילו.

מכרז מס' תב"ר 435 הקמת צורכניה במושב תפרח.

מכרז מס' תב"ר 434 הקמת צורכניה במושב פטיש.

מכרז מס' תב"ר 447 הקמת צורכניה במושב ביטחה.

מכרז מס' תב"ר 448 הקמת מרכז קהילתי בגילת.

מכרז מס' תב"ר 449 הקמת 20 יחידות בניה במושב פטיש.

1. המועצה האזורית מרחבים מכריזה בזה על קבלת הצעות מקבלנים לביצוע העבודות הנ"ל.
2. רשאים להשתתף במכרז זה קבלנים רשומים לעבודה נושא המכרז בהתאם לחוק רישום הקבלנים ועבודות הנדסה בנאית, תשכ"ט ותקנותיו.
3. תוכניות הפרטים תנאי מכרז וטופסי הצעות מחירים אפשר לקבל כל יום בשעות העבודה הרגילות, במחלקה הטכנית של המועצה תמורת תשלום של 70 לירות לכל מכרז, תשלום זה אינו מוחזר. התכניות ומפרטים אפשר לקבל החל מיום ראשון 30.9.73.
4. תנאי התשלום — 60 אחוז במוכנים בשלבי העבודה ו־40 אחוז בגמר מסירת כל העבודה בפגרות למשך 10 חודשים ללא ריבית.
5. ההצעה תחשב על בסיס מחירים לפי המדד ליום 30.9.73.
6. א. קבלן הרשום כנ"ל ומעונין להשתתף במכרז זה יגיש למזכיר המועצה הצעת מחירים בשני עותקים על גבי הטפסים שהומצאו לו וישלחן בדואר רשום במעטפת ההצעה שהומצאה לו, לפי הכתובת — מזכירות המועצה האזורית מרחבים ד.נ. נגב, או לשלשל לתיבת המכרזים במזכירות המועצה.
ב. מועד אחרון להגשת הצעות 26.10.73 בשעה 12.00.
7. להצעות יש לצרף 10 אחוז ערבות בנקאית למשך 3 חודשים להבטחת ולקיום המכרז + אישור מתאים על רישומו וסוגו כקבלן כדרוש לנושא על פי החוק.
8. מועד פתיחת המכרז נקבע ליום 29.10.73 בשעה 13.00 במשרדי המועצה.
9. הפרוייקטים חייבים להסתיים תוך 300 ימי לוח.
10. הרשות בידי המועצה לקבל ההצעה ולמסור כל הפרוייקטים לקבלן אחד או כל אחד וקבלן אחר.
11. המועצה אינה מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה או הצעה כלשהי.

הערה: לגבי מכרז מס' 449 תנאי המכרז הם : גמר יסודות 20 אחוז, גמר טיח פנים ומחיצות 10 אחוז, גמר קירות 15 אחוז, גמר גג 10 אחוז, גמר נגרות וריצוף 15 אחוז, גמר אינסטלציה וביוב 14 אחוז, ניקוי פועלי בנין 6 אחוז, קבלת הבנין חשבון סופי 5 אחוז, אישור חין 5 אחוז.

חביב שרבף — יו"ר המועצה

שלום לבון

רח' קדם 123, יפו, ע"י בי"ח דונולו א' טל. 863354

מסגרות לתמונות

* לשמנים, אקורלים, רישומים, ליטוגרפיות
* דוגמאות מיוחדות לפספרטו סטיל
* פרופילים בליטונות ל :

מסגרות אלומיניום

(פטנט אמריקאי)

מאחל ללקוחותיו וידידיו

שנה טובה

פתוח מ־8 עד 2, יום ששי — סגור.

مكنز من الاصل

לשרותכם בעלי רכב ומוסכים

PEUGEOT

שרות מוסמך למכוניות פיג'ו

מוסך הוד

בהנהלת ל. וזאנה את גבע משה

שרות אדיב ומהיר

מכונאות, פחחות, צבעות, רפדות

תל־אביב, רחוב בית אלפא 6, טל. 33563

(מול תחנת דלק „פז" יצחק שדה)

ללקוחותינו, ידידינו ומכרינו

ברכת שנה טובה וחג שמח

לבעלי מכוניות סובארו מכל הסוגים

מוסך שרות מורשה על־ידי יבואנו

סובארו יפו

דרך בן־צבי 7, יפו, טלפון: 823898 מוסך (לנדרובר)

שמחים להודיע על שיפורים ושכלולים במוסך לנוחיות קהל לקוחותינו כשסיסמתנו שרות אדיב — מהימן — ומהיר

תיקונים במסגרת האחריות

* מכונאות * צבע

* פחחות * חשמל

ההנהלה וצוות העובדים מברכים את קהל הלקוחות

בברכת שנה טובה וחג שמח

מוסך מרכזי סובארו

SUBARU

המוסך הגדול, הוותיק והמנוסה בארץ לרכב סובארו

בני־ברק, רח' ברוך הירש 20, טל. 783924, 785133

הודעה ללקוחותינו

הננו שמחים להודיעכם שעקב הגדלת צוות העובדים במוסכנו הצלחנו לקצר את זמן ההמתנה לטיפולים ותיקונים

להזמנת תור לטיפול צלצל היום ותתקבל למחרת

ללקוחותינו, ידידינו ומכרינו

ברכת שנה טובה ונסיעה בטוחה

מפיץ משנה

SUBARU

רמת־גן — ז'בוטינסקי 69 — טלפון 796061

מכירה * החלפה * הדגמה של כל דגמי סובארו 1974 ומשומשות

ואביזרים לכל סוגי הרכב

ללקוחותינו, ידידינו ומכרינו ברכת שנה טובה וחג שמח

לידידינו, מכרינו ולקוחותינו

ברכת שנה טובה וחג שמח

ESCO

אסקו - חברה להספקה הנדסית בע"מ

ציוד חדיש ביותר למוסכים, תחנות שרות ובתי מלאכה

תל־אביב, רח' הרכבת 22, בית־הדר, ת.ד. 45, טל. 613472 — 621792

צמרת מוסך ושרותי רכב

מרכז „פיג'ו", חיפה

חיפה, שדרות ההסתדרות מפרץ חיפה

ת.ד. 557, טלפון 8—8—8—8—2—7

מוסך מורשה לחיפה על כל מחלקותיו:

מכונאות • חשמל • פחחות • צבעות • כבחני רשוי • חלפים

• שרות יעיל ואדיב בידי מומחים לרכב „פיג'ו" •

• שמוש בחלפים מקוריים •

ללקוחותינו, ידידינו ומכרינו ברכת שנה טובה וחג־שמח

גומיות

* לבלמים

* לתחבורה

* לתעשיה

ס.ק.מ. רבר בע"מ

מכירה: תל־אביב, רחוב יצחק שדה 34, טל. 34044

המפעל: בת־ים, רחוב היוצקים 1, טלפון 863655

ללקוחותינו, ידידינו ומכרינו ברכת שנה טובה

לבעלי מכוניות

מוריס * אוסטין *

אופל * שברולט

מוסך פאר

שרות מוסמך

בהנהלת שמי ומאיר מומחים מוסמכים

רמת־גן, רח' בצלאל (ליד בריכת גלי־גיל)

טלפון 724545

ללקוחותינו, ידידינו ומכרינו

ברכת שנה טובה וחג שמח

מוסך עמל

יחזקאל הכהן

שרות מוסמך למכוניות

Ford

* טפול אישי וישיר לכל לקוח *

צוות מומחים לשרות ומפול במכוניות פורד

תל־אביב, רח' ישראל בק 26 שכ' מונטיפיורי

טל. 32327

ללקוחותינו, ידידינו ומכרינו

ברכת שנה טובה

מוסך אברהם שרת

הוד־השרון

שרות מוסמך

FIAT

מברך את ציבור לקוחותיו, ספקיו וכל הבאים אתנו בקשרים, בברכת שנה טובה ומבורכת

הוד השרון, רח' המלאכה (ליד אולמי „הוד השרון"), טלפון 924788.

שרות מוסמך

OP

* מכונאות * פחחות

* חשמלאות * צבעות

* התקנת מערכות אזעקה

* מחלקה מיוחדת לגירים אוטומטיים

מוסך אריה

תל־אביב. מגרשי התערוכה

סוף רחוב דיזנגוף, טל. 441084

ברכת שנה טובה

ללקוחותינו וידידינו

שלמה רדלר בע"מ

ייצור מרכבים לכל סוגי רכב

אספקה * קירור * מגדרים

בני־ברק, רחוב ברוך הירש 32

(מול איצטדיון רמת־גן)

טלפון 78 85 66

ללקוחותינו ידידינו ומכרינו

ברכת שנה טובה

מדור מודעות זה מוגש לקוראי „מעריב" ע"י

פרסום אלכה

רחוב גור יהודה 5,

תל־אביב

250879.75

המעונינים להשתתף במדור זה — יפנו לפרסום מלכה או למחלקת המודעות של „מעריב".

מרכז הצמיגים בע"מ

קבלנו משלוח חדש של מרימי שמן

ג'קים הידראוליים

בגודלים: מ־1.5 טון עד 50 טון

ג'ק עגלה

למוסכים בגודלים שונים

המכירה גם בסיטונות

מרכז הצמיגים בע"מ

שוק צמיגים, חשוקים וציוד למוסכים

(בית מלאכה לתיקון הקרים)

יפו, דרך שלמה 12, טלפון 825028

ללקוחותינו וידידינו

ברכת שנה טובה וחג שמח

לבתי־ספר לנהגות

* דוושות כפולות

כולל כל הסדורים מערכת חשמל כפולה, שלטים וכו'.

* סדורים מיוחדים

ל„פולקסווגן", „פיג'ו" ו„סובארו"

* התקנת מנגנוני היגוי לנכים

המפיץ:

„מפעלי אריה"

בהנהלת אריה ברוכזלר

תל־אביב, המרכז החדש לתעשיה, הכניסה מדרך פ"ת 64—62, טל. 33050

אשור מכון התקנים ימסר במקום

ללקוחותינו, ידידינו ומכרינו

ברכת שנה טובה וחג שמח

מוסך אילון

שרות מוסמך:

אוטוקרס חב' בע"מ

ל־סוסיתא * גלבוע * טריומף

תל־אביב, נחלת יצחק, רח' גינוסר 4

טלפון 31 28 25

ללקוחותינו, ידידינו ומכרינו

ברכת שנה טובה וחג שמח

מוסך הארי חיפה בע"מ

לתקוני פז'ו

צ'ק פוסט כביש מצה"ז

מברך את קהל לקוחותיו

בברכת חג שמח ונסיעה בטוחה

טל. 37221

דיזל תל־אביב בע"מ

FUEL INJECTION EQUIPMENT SERVICES

תיקון, שרות, מכירות למשאבות ומרססים למנועי דיזל

CUMMINS·BOSCH·SIMMS·CAV

AC·GMC·SPACO

סוכני שרות מוסמך

רח' יצחק שדה 34 (בפסג) ת.ד 6582 תל־אביב

מורשים מטעם משרד התחבורה להתהמת משאבות דלק לרשוי

ללקוחותינו, ידידינו ומכרינו — ברכת שנה טובה

אצל נסים קנית — במוצר איכות זכית * אצל נסים קנית

לבעלי רכב!

כיסוי הגה חנם יותן

על כל קנית ציפוי מושבים מ־פרוטה, ממגמר או סטרץ'.

שטיחים מקוריים לרצפה מקיר לקיר לכל סוגי הרכב.

גגונים מידים למכירה והשכרה.

טייפים ורדיו למכוניות (הרכבה במקום)

פנסי ערפל (הרכבה במקום).

נסים

תל־אביב, רח' מקוה ישראל 1 פנת ברזילי (מול קו 78) טלפון 614480, 622437

ללקוחותינו, מכרינו וידידינו

ברכת חג שמח ושנה טובה

סוכנות ושרות מוסמך למכוניות

PEUGEOT

204 304 404 504 ל־

מאושר ע"י ד. לובינסקי בע"מ

חלפים מקוריים במקום

שרותי מוסך:

רכב הצומת בע"מ

בני־ברק, רח' בר־כוכבא 16

(ע"י צ.ד.) טל. 782018

ללקוחותינו וידידינו ברכת שנה טובה

לבטיחות רכבך!!

דרוש אך ורק חלקי חילוף מקוריים

LUCAS

CAV

GIRLING

SIMMS

● מוצרי לוקאס לכל דורש

● טפול אחראי

החברה המאוחדת למזרח הקרוב בישראל בע"מ

סוכנים כלליים של לוקאס סי.אי.וי. גירלינג וסימס

תל־אביב: רח' החשמונאים 115, ת.ד. 7107, טל. 260261—6

חיפה: דרך העצמאות 45, ת.ד. 60, טל. 04-667738

תיקון רדיאטור

רק בתל־אביב רדיאטור

כי רק אצלנו תזכה

* לשרות * מהירות

* הגינות * אחריות

● בדיקת רדיאטור חינם ●

בתל־אביב רדיאטור

מכון למצננים — משה בנטוב

ת"א, רח' מירים 12, טל. 37950 (מול הסינרמה)

ללקוחותינו, ידידינו ומכרינו

ברכת חג שמח ושנה טובה

שנה טובה

שנת שלום ושגשוג

לכל ידידינו

מאחל

„סתם"

תעשיית סתמים ואטמים בע"מ

אזור התעשיה, מפרץ־חיפה

ת.ד. 4814

טלפונים: 729041, 721294

שמחים להודיע כ

תחל ההרשמה

בשכונ

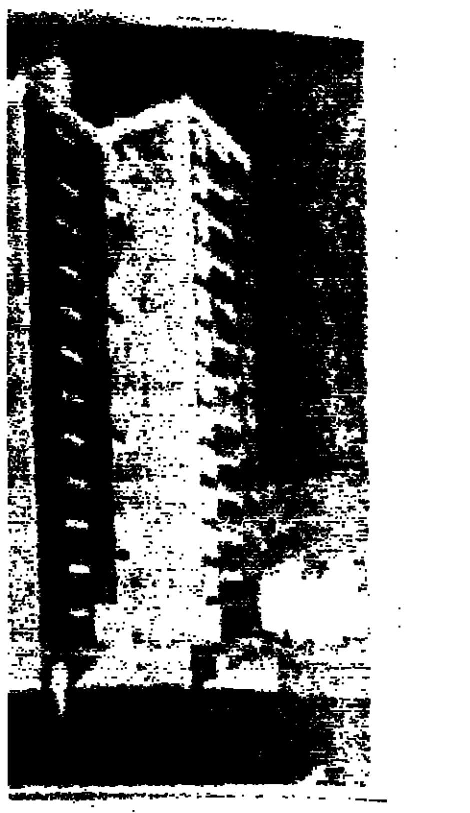

נאות ס

AGAM

שכת ההרשמה

יקורם

וכנות

חשבים

ב"ה, כ"ז באלול תשל"ג
24.9.73

ועד הפעולה להקמת בית ספר ממלכתי דתי באזור קרית שמואל - רסקו

ברצוננו להביא לידיעת הציבור את עיקרי ההסכם שנחתם בין נציגינו לבין נציגי מחלקת החינוך בעיריית ירושלים.

א) הוכרה זכותנו להקמת בי"ס ממ"ד באזור השכונות קרית שמואל — רסקו (עמק המצלבה), בכפוף לצרכי חינוך של האזור עד אשר ייבנה מבנה חדש נוסף.

ב) ניכנס זמנית לבנין ע"ש פולה בן גוריון ונקבל שני מבנים (שמונה חדרים). המבנים האחרים יאוכלסו ע"י ילדי הזרם הממלכתי.

ג) אם ייבנה בנין נוסף במגרש הסמוך למבנה ע"ש פולה בן גוריון, ישמש אותנו בנין חדש זה כמבנה קבע לבית ספר ממ"ד. אולם אם ייבנה הבנין הנוסף שלא בסביבות מקום למבנה ע"ש פולה בן גוריון, ישתכנו בו ילדי החינוך הממלכתי ואנו נקבל לרשותנו את כל המבנה ע"ש פולה בן גוריון.

ד) העיריה תתחיל במיטב יכולתה להתחיל את בנייתו של המבנה הנוסף לא יאוחר מ-1.9.74. אנו מבקשים להודות לציבור הרחב שאהד את מאבקנו וסייע בידינו הן כבחינה מוסרית והן מבחינה חומרית.

כמו"כ אנו מבקשים להודות למרכז לחינוך דתי על תמיכתו המלאה בנו, ולעיריית ירושלים על שהשכילה להגיע עמנו להסכם של פשרה ובכך מנעה התחדדות חמורה של המצב.

בכבוד רב,
ועד הפעולה להקמת בי"ס ממלכתי-דתי
קרית שמואל — רסקו

דרוקר זכריה
DRUCKER ZACHARIA
חברה קבלנית לעבודות אזרחיות, בנין וביסוס בע"מ
דרך העצמאות 102 — חיפה 31000 ת.ד. 828 — טל. 530160 - 537648
דז

שמחים להודיע כי ביום ג' ה-2.10.1973
תחל ההרשמה למכירת הדירות

בשכונה לדוגמה

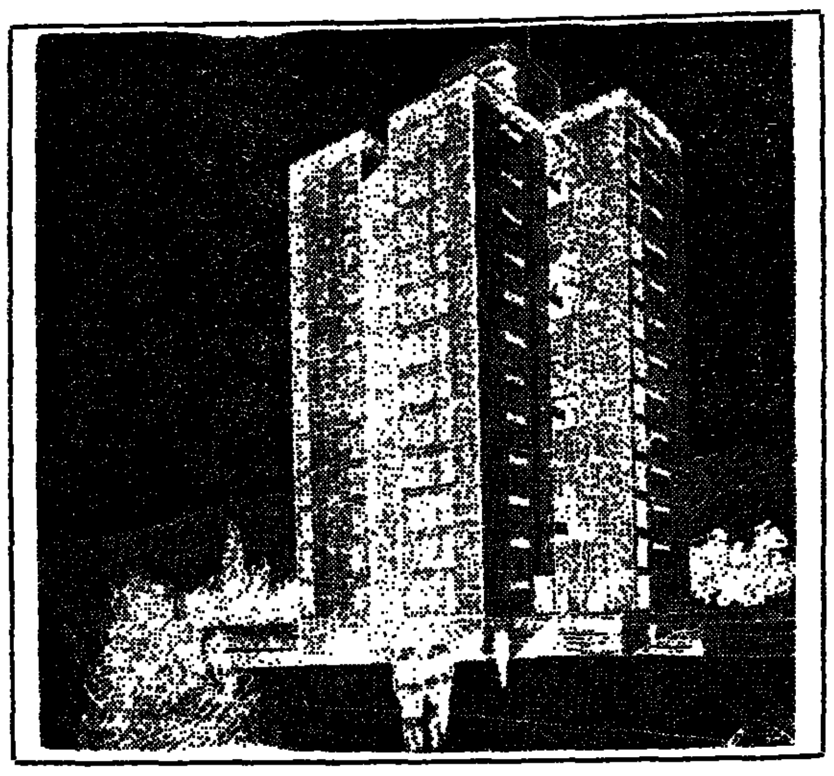

נאות סטלה מריס

- דירות בנות 4—5 חדרים
- נוף מרהיב בכיוון הים
- שלשה וחצי כיווני אויר
- הסקה מרכזית
- שטיחים מקיר לקיר
- חניה פרטית לכל דירה
- גן ילדים ומגרשי משחקים
- משטחי דשא חורשת אורנים וגינון מסביב לבית
- בריכת שחיה

בדבר פרטים נא לפנות למשרד המכירות: חיפה, רח' טשרניחובסקי פנת רח' מס. 1

סופרפאום בע"מ
SUPERFOAM Ltd.
רח' יפת 33 ת"א-יפו
טל. 827875 ,827686 (מול זרובה)

ערב ראש השנה
תשל"ד

רוזוב ROZOW
סמל במכבסה טובה
מכבסת קיטור וניקוי חימי בטרי

מפעלי כביסה ונקוי חימי
„רוזוב" בע"מ
מאחלים:
ללקוחותיהם
עובדיהם
והבאים אתם
בקשרי מסחר
שנה טובה ומבורכת

למדינת ישראל,
לכל ידידינו ולקוחותינו,
למפעילים, למנהלים ולעובדים
של מפעלי ארטיק

שנה טובה ומאושרת

מאחלים
שמעון ערבל'ך
בעל מפעלי ארטיק
ארטיק תחיה בע"מ

עגם מפעלי מתכת בע"מ
AGAM METAL WORKS LTD.

הננו להודיעכם שיצאנו
מ-חיש חרושת ברזל בע"מ,
ושמחים על פתיחת מפעלנו החדש
עגם מפעלי מתכת בע"מ,
כבעבר כן בעתיד נשמח לשרתכם בנאמנות ובדייקנות.
המפעל החל בהרצתו החודש עם צוות עובדים בעל רמה גבוהה וציוד משוכלל.
נשמח בהזדמנות חגיגית זו ולקראת השנה החדשה להזמינכם להרים עמנו כוסית במפעלנו החדש.
בברכת שנה טובה
עגם הנהלת מאיר

יצרני: מוצרי פח ומיכלים לתעשיה וחקלאות
שרותי: חיתוך, ניקוב וכפוף
מפרץ חיפה • ת.ד. 10105 • טלפון: 04-729679

עירית ראשון-לציון
אגודה לתרבות הדיור

בפרוס השנה החדשה —
שולחת את ברכותיה
האגודה לתרבות הדיור
לחבריה פעיליה
לועדי הבתים ואזרחי ראשון-לציון
בשנת שלום ושגשוג

בעיר יפה אתה חפץ?
נקה גינתך ביתך שפך
עשה למען עירנו
ראשון-לציון יפה

מאחל:
ישראל פלך סגן ראש העיריה
יו"ר אגודה לתרבות הדיור

פונדק פרדי נהריה
טלפון 04-920210
פתוח בחגים
ובמשך כל השנה
שנה טובה

·עשה זאת בעצמך·
בצבעי דקה DEKA

קשת גוונים מרחיבה לכל עבודות
„עשה זאת בעצמך"
הצבע לעבודות בטיק, ויטראז', עור, בדים, אמאיל, עץ, פלסטיק, קרמיקה, וכו'
להשיג בחנויות המיוחדות לצבעים ומכשירי כתיבה
סוכנות: נמיאן, ת"א, טל. 286445
Do It By Yourself !!!

המועצה הדתית - חולון

„לשמוע אל הרינה ואל התפילה".
„כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים".

הועד המארגן שמח להודיע כי ביום הכיפורים תשל"ד הבעל"ט תתקיים תפילה בציבור לכל עדות ישראל במעמד:
רבני המקום
ובמעמד ראש העיר מר פנחס איילון יו"ר השלטון המקומי.
התפילה תתקיים באולמי ארגמן, ממוזגי האויר, רחוב אילת 36, חולון.
לפני התיבה יעברו שלושת החזנים המהוללים:

הרב חיים סויסה
המפורסם „נעים זמירות ישראלי"
על ידו יעזרו שני החזנים הצעירים
האחד יליד ישראל והשני יליד מצרים.

יו"ר המארגנים:
פרופ' י. ג. הררי

מספר המקומות מצומצם ולכן הקהל מתבקש להזדרז ולהבטיח לעצמו מקום וכל הקודם זוכה.
מקומות אפשר להזמין באולמי ארגמן ואצל יו"ר המארגנים פרופ' י.ג. הררי, רח' אילת 32 חולון — טלפון 843779. מחיר הכרטיס —.10 ל"י.
ההכנסה קודש לבנין בית-הכנסת „קיבוץ גלויות" בנאות רחל ע"ש האדמו"ר רבנו יעקב אבו חצירא.
שעות התפילה: בליל כיפור: כל נדרי — בשעה 6.25
שחרית — בשעה 6.45 יזכור — בשעה 11.00

בחברה תעשיתית גדולה ומבוססת
באזור תל-אביב

נמשכת ההרשמה לקורס תכנות מחשבים

- הקורס ייערך בחברת B.A.P.A. CANTROL,
- במשך הקורס יקבלו המשתתפים בו מילגה.
- למסיימים את הקורס בהצלחה מובטחת עבודה ביחידת המחשב של החברה.

מתקבלים: מועמדים משוחררי צה"ל בעלי תואר אקדמאי.
המעוניינים בפרטים נוספים מתבקשים לפנות בכתב אל: ת.ד. 2021 רמת-גן, ויוזמנו לשיחה אישית עם נציגי המפעל.

هكذا من الأصل

מכתבה מן הארכיון

שי חינם מאת מעריב לנוער

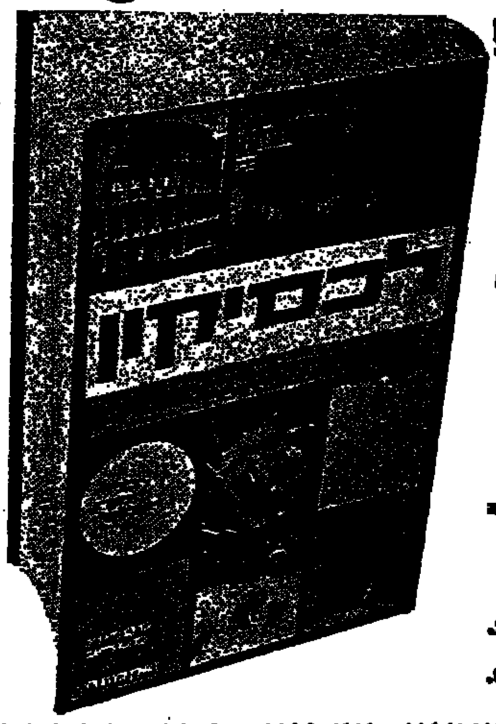

מנוי־שנתי ב־20 ל"י !!!

במבצע־מנויים חסר־תקדים.

יעניק מעריב לנוער לכל מנוי שנתי

חדש (או המחדש מנויו לשנה נוספת)

פרס יקר־ערך חינם

לכסיקון חדש בצבעים

שמחירו 45 ל"י

הכולל 600 עמודים; 16,000 ערכים, 1,500 תמונות צבעוניות.

המלה האחרונה בתחום ספרי העזר השימושיים לנוער ולמבוגרים.

אולם הפרס העיקרי יגיע לביתך מדי שבוע בשבוע: עתון מתקדם, אקטואלי ויהודי לנוער המתבגר, הכולל חומר־עזר רב ללימודים.

אם תפעל מיד, תהנה מן היתרונות הבאים: —

- השבועון יגיע לביתך בדואר, מדי שבוע, ללא תשלום נוסף.
- אתה זוכה בהנחה ממשית של כ־28% ממחיר הגליון הבודד.
- על־ידי התשלום מראש, אתה מבוטח מעליית־מחירים צפוייה במשך השנה.
- ומעל לכל: פרס אישי יקר־ערך, אשר יעניק לילדך שעות רבות של עיסוק והנאה ויסייע לו להיות תלמיד טוב יותר.

תלוש תחימה

☐ מנוי חדש

☐ חידוש מנוי קיים — מספר המנוי במקרה של מנוי קיים

לכבוד
מעריב לנוער, מח' המנויים
ת.ד. 20020 תל־אביב

הריני מעביר לכם צ'ק/המחאת־דואר על סך של 65.— ל"י כדמי־מנוי לשנה אחת, על „מעריב לנוער", כולל דמי משלוח הפרס לביתי.

שם המשפחה: ____

שם פרטי: ____

כתובת: ____

לימודים

קורסים · ב"ס לאכסטרנים · בגרות · • • · רדיו אלקטרוניקה · פקידות · חשבונות

משרד העבודה — המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית · משרד החינוך והתרבות

המכללה של הדסה ירושלים

מודיעה על הרשמה לשנת הלימודים תשל"ד

למגמת הנדסאי מחשבים

משך הלימודים שנתיים בלימודי בוקר

הנושאים הנלמדים:

מבנה מחשבים
שפות תכנות: קובול, אסמבלר, פורטרן
נתוח מערכות
תכנת לתקשורת
תכנת לבסיסי נתונים וכו'

הלימודים משולבים בתרגול אינטנסיבי במחשב י.ב.מ. 370/165, באמצעות מסופים לעיבוד נתונים ומסופי „שיתוף זמנים" המותקנים במכללה.

מתקבלים תלמידים בעלי תעודת בגרות. עדיפות ניתנת לתלמידי מגמות ריאליות.

סטיפנדיות והלוואות: משרד העבודה מעמיד לרשות התלמידים הלוואות.

המכללה מעניקה מספר מלגות לתלמידי שנה ב' המצטיינים בלימודיהם.

פרטים והרשמה: בכל יום בין השעות 1—9 במשרד המכללה, רח' הנביאים 37, ירושלים, טל' 222291.

בית הפקיד

חיפה, רח' מאיר 44, טל. 524103
בית־ספר לפקידות של הסתדרות הפקידים

בחדשי אוקטובר נובמבר
ייפתחו הקורסים הבאים:

- ✶ הנהלת חשבונות סוגים 1־2
- ✶ הנהלת חשבונות סוג 3
- ✶ מזכירות סוג 1
- ✶ סמינר למנהלי חשבונות מדופלמים
- ✶ מזכירות רפואיות
- ✶ השתלמות למזכירות רפואיות
- ✶ כתיבה במכונה
- ✶ קורס מוסדי לעובדי בנקים
- ✶ ראיית חשבון
- ✶ מנהל עסקים
- ✶ מנהל צבורי

פרטים והרשמה במזכירות בית הספר, יום יום בין השעות 8.00—19.00.

הופיע

שאלות קצרות במתמטיקה

מאת ת. אבירי

הספר מכיל חומר רב ומגוון, בעיות ותרגילים, למתכוננים לבחינות בגרות וגמר למיניהן.
הפצה ראשית: סוכנות „יעקבי", ת"א, רח' יבנה 17, טל. 614430.

✶

נמצאים למכירה:

1) „הנדסה לבגרות" מאת ת. אבירי.
2) „אלגברה" מאת מורביץ — קריידלין, בעריכת ת. אבירי.
שני הספרים מיועדים לתלמידי בתי־ספר עיוניים ומקצועיים.
3) בוטניקה — מאת ד. בן עזרא
מהצמחים הירודים לצמחים העילאיים.
4) הוצאת ספרים גטניו — קרינר

בקרוב עומד להופיע
מהדורה חדשה של

כימיה כללית

מאת ח. פרוינד

כתיבה במכונה
תוכל ב־12 שעות
בבי"ס למכתבנות „רימוף"
ת"א, רח' דיזנגוף 85,
טלפון 281985
שיטה עיוורת —
פיקוח ממשלתי.

אולפן אמריקאי

ר. גוהדפרב
מנהל האולפן

מודיע על הופעת הסדרה החדשה בת 7 ספרים:

„אנגלית שוטפת"

ספר 1: לנוסעים ללונדון
ספר 2: לנוסעים לניו־יורק
ספר 3: לנוסעים לוושינגטון
ספרים 4 עד 7 כוללים נושאים רחבים בעלי ענין כללי, כגון: צילום, עזרה ראשונה, אדריכלות, דת וכד'.

כל הכיתות באולפן ממוזגות אויר ומצויידות בכורסאות מרופדות. עם הלימודים — כוס קפה ועוגה.

לימודי הסתיו מתחילים ב־2 בספטמבר

בתל־אביב — רחוב דיזנגוף 158. מה־2.9.73 עברנו לכתובת חדשה: רחוב אסתר המלכה 5 (50 מטר מפינת דיזנגוף, בין דיזנגוף לפרישמן). בירושלים — רחוב שלמון 1, ככר ציון. בחיפה — רחוב ביאליק 13.

השיעורים למבוגרים: 9.00—11.30 בבוקר, 4.15—6.00 אחה"צ, 6.00—7.45 בערב, 7.15—9.45 בערב, 8.00—10.30 בערב. • השיעורים לילדים: 3.15—5.45 אחה"צ.

בית ספר ערב לאכסטרנים מישלב

בתל־אביב
בפיקוח משרד החינוך והתרבות

החלה ההרשמה
לכיתות ערב
בגרות
ומוקדמות
למועד אפריל 74

תאריך הפתיחה
2.10.73

מישלב, תל־אביב, רח' ויצמן 53, טל. 263145, 8—1 לפנה"צ, 5—7 אחה"צ

המרכז לתרבות ולחינוך **בדישרלב** מכון ישראלי להשכלה

נמשכת ההרשמה לסניפי מישלב

ירושלים:	בית־ספר כי"ח, רחוב כי"ח פינת אגריפס, 5—7 אחה"צ.
חיפה:	בנין בית חנוך תיכון, רח' שבתאי לוי 26, טל. 520797, 8—11 לפנה"צ 4—7 אחה"צ
חולון:	בית־ספר רבינים, רח' השומר, 5—7 אחרי־הצהרים.
צפת:	בית־ספר ממלכתי א', רחוב הפלמ"ח, 5—8 אחרי־הצהרים.
נס־ציונה:	מועצת פועלי נס־ציונה, 4—6 אחרי־הצהרים.
רעננה:	מועצת פועלי רעננה, 4—7 אחרי־הצהרים.

משרד העבודה — המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית · משרד החינוך והתרבות · עירית כפר־סבא · אורט ישראל

בית הספר להנדסאים כפר־סבא

בבית הספר החדש להנדסאים של „אורט"

נפתחת הרשמה
לשנת הלימודים תשל"ד ללימוד

טכנאות + הנדסאות

(מסלול יום וערב)

במגמות אלקטרוניקה וחשמל

מתקבלים יוצאי צ.ה.ל. בוגרי בתי ספר תיכונים מקצועיים או בעלי השכלה מקבילה.

ללומדים ביום ניתנת הלוואה.

בעת ההרשמה יש להציג: 1) תעודות המעידות על השכלה 2) תעודות יוצא צבא

פרטים נוספים והרשמה במשרד בית הספר שליד משטרת כפר־סבא, כל יום בין השעות 10—12 לפני הצהרים, 5.30—7 אחה"צ; או בטלפון 923130.

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל — המרכז לתרבות ולחינוך · אוניברסיטת תל־אביב — החוג לגיאוגרפיה, המכון לארכיאולוגיה · משרד החינוך והתרבות — אגף הנוער, המרכז לידיעת הארץ · המכון לשמירת הטבע ולהשבה להדרכה ולבה אדם

מכון לידיעת הארץ

ע"ש חיים אבשלום
מודיעים על

פתיחת קורס לידיעת הארץ למורים ולמדריכים

בשנת הלמודים תשל"ד

הקורס מיועד: למורים בבתי הספר היסודיים והעל־יסודיים, מדריכי גדנ"ע, מדריכי נוער בחינוך המשלים ובבתי ספר שדה השואפים להתמחות בידיעת הארץ ובכלל וברכוז נשא הטיולים במוסדותיהם בפרט.

התכנית: פרקים בגאולוגיה, גיאוגרפיה פיזית, היסטורית, כלכלית וישובית של א"י; ארכיאולוגיה והיסטוריה של הארץ; החי והצומח בא"י.

היקף ומשך הלימודים: 1200 שעות הוראה בתוספת 25 ימי סיור בשנתיים. הלימודים יתקיימו במשך שתי שנות לימודים בימי א' אחה"צ ובמשך כל ימי ב', בתוספת ריכוזים לימודיים וסיורים בימי פגרה.

עם סיום הלימודים יזכו הבוגרים לתעודת גמר של מכון אבשלום. המסיימים, שיתקבלו לאוניברסיטה לחוגים הקשורים לנושאי הלימוד בקורס, יובאו בחשבון הישגיהם במקצועות החופפים.

שכר לימוד: 500 ל"י לשנה.

פרטים והרשמה במשרד: מכון אבשלום, ע"י הפקולטה למדעי הרוח, אוניברסיטת תל־אביב, רמת־אביב, ת"א. בטלפון: 416735 בכל יום בשעות 09.00—13.00. ע"י פניה אישית: חדר 146, בנין גילמן, קרית האוניברסיטה של ת"א, רמת־אביב, ת"א.

לימודים

חינוך על־יסודי · בי"ס לאקסטרנים · בגרות ••• רדיו אלקטרוניקה · פקידות · חשבונאות •••

משרד העבודה · משרד החינוך והתרבות
המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

מודיע על המשך ההרשמה
ללימודים להכשרת הנדסאים וטכנאים במקומות הבאים

המקום	הנדסאים טכנאים	שם המוסד	כתובת המוסד וטלפון	שעות ההרשמה	מסלול הלימוד	מקצועות הלימוד
ירושלים	הנדסאים	בי"ס להנדסאים „אורט"	רח' הנביאים, טל. 02-531181	08.00—16.00	יום ערב	אלקטרוניקה, מכונות, בניה, קדם הנדסאות
ירושלים	טכנאים	בי"ס לטכנאים „אורט"	רח' הנביאים, טל. 02-531181	08.00—16.00	יום ערב	אלקטרוניקה, מכונות, בניה, קדם הנדסאות
ירושלים	הנדסאים	בי"ס גבוה לטכנולוגיה	רח' הרב פרנק 25, טל. 02-222291	08.00—14.00	יום	מחשבים, פיסיקה
ירושלים	הנדסאים	מכללה הדסה בי"ס סליגסברג	רח' הרב קוק 16, טל. 02-222215	08.00—14.00	יום	מחשבים ואלקטרוניקה
ירושלים	טכנאים	מכללה הדסה בי"ס סליגסברג	רח' הרב קוק 16, טל. 02-222215	08.00—14.00	יום ערב	מחשבים וצילום מדעי
באר־שבע	הנדסאים	מכללה טכנולוגית	רח' בזל 71, שכונה א', טל. 3290	08.00—14.00	יום ערב	אלקטרוניקה, מכונות, בניה, כימיה, קדם הנדסאות
באר־שבע	טכנאים	מכללה טכנולוגית	רח' בזל 71, שכונה א', טל. 3290	08.00—14.00	יום ערב	אלקטרוניקה, חשמל, בניה, כימיה, מכשור ובקרה
באר־טוביה	טכנאים	מכללה אזורית	המועצה האזורית באר־טוביה טל. 055-96971	08.00—14.00	יום ערב	תעשיה ומינהל, מכונות, בניה
חולון	טכנאים	בי"ס למדידות	תל־גבורים, טל. 03-844594	08.00—14.00	יום	מדידות
תל־אביב	הנדסאים	בי"ס להנדסאים ליד אונ' ת"א	רח' האוניברסיטה 31, טל. 03-414096	08.00—14.00	יום	מכונות (תעשית נפט) אלקטרוניקה, מחשבים, בקרה ואוטומציה
תל־אביב	הנדסאים	בי"ס להנדסאים ליד אונ' ת"א	רח' האוניברסיטה 31, טל. 03-414096	08.00—14.00	ערב	אלקטרוניקה, מכונות
תל־אביב	הנדסאים	מכללה טכנולוגית „אורט" סינגלובסקי	דרך השיטים 28, טל. 03-762291	08.00—14.00	יום ערב	אלקטרוניקה, חשמל, מכונות
תל־אביב	טכנאים	המרכז להכשרה טכנולוגית	שד' דוד המלך 39, טל. 267436, 261687	08.00—14.00	יום ערב	אלקטרוניקה, חשמל, מתכת, בניה, מכשור ובקרה, צילום והסרטה, תעשיה ומינהל
רמת־גן	הנדסאים	מכללה לטקסטיל ע"ש שנקר	רח' אנה פרנק 24, טל. 723359	08.00—14.00	יום	טקסטיל
גבעתיים	הנדסאים	מכללה טכנולוגית „אורט"	רח' גולומב 15, טל. 729795	08.00—14.00	יום ערב	בניה, אדריכלות, מכונות
גבעתיים	טכנאים	מכללה טכנולוגית „אורט"	רח' גולומב 15, טל. 729795	08.00—14.00	ערב	מכונות (התמחות בקורוזיה)
נתניה	טכנאים	מכללה טכנולוגית „אורט"	אזור תעשיה חדש, טל. 053-22922	08.00—14.00	יום ערב	מכונות, אלקטרוניקה, קדם הנדסאות
חדרה	הנדסאים	מכללה אזורית מנשה	הנשיא 74, טל. 063-22676	08.00—14.00	ערב	מכונות, קדם הנדסאות
כפר־סבא	טכנאים	בי"ס להנדסאים „אורט"	ליד משטרת כפר־סבא, 03-923130	10.00—12.00 17.30—19.00	ערב	חשמל, אלקטרוניקה
חיפה	טכנאים	מכון ללימודים מתקדמים	חנה סנש 12, טל. 04-81780	08.00—14.00	ערב	צילום (טכני, תעשיתי ומסחרי)
חיפה	הנדסאים	בי"ס ארצי להנדסאים	הדר הכרמל, חצר הטכניון, 66843	08.00—14.00	יום ערב	אלקטרוניקה, חשמל, כימיה, בניה, פלסטיקה מכונות
חיפה	טכנאים	בי"ס ארצי להנדסאים	הדר הכרמל, קרית הטכניון, טל. 663439	08.00—14.00	יום ערב	אלקטרוניקה, חשמל, כימיה, בניה, מכשור ובקרה, מדידות, מכונות
אילת	הנדסאים	בי"ס ארצי להנדסאים	מהנדס רשף, מכרות תמנע, טל. 059-2121	08.00—14.00	יום ערב	מכונות, קדם הנדסאים
אילת	טכנאים	בי"ס ארצי להנדסאים	מהנדס רשף, מכרות תמנע, טל. 059-2121	08.00—14.00	ערב	מכונות, קדם הנדסאים
עמק חפר	הנדסאים	בי"ס ארצי להנדסאים	מדרשת רופין, עמק חפר, טל. 053-8983	08.00—14.00	יום	מיכון חקלאי, מכונות קדם הנדסאים
עפולה	הנדסאים	בי"ס ארצי להנדסאים	מועצה אזורית עמק יזרעאל, טל. 065-22956	08.00—14.00	ערב	אלקטרוניקה, מכונות, קדם הנדסאים
עפולה	טכנאים	בי"ס ארצי להנדסאים	מועצה אזורית עמק יזרעאל, טל. 065-22956	08.00—14.00	ערב	מכונות חקלאות
נצרת	הנדסאים	בי"ס ארצי להנדסאים	מול תחנת אגד, טל. 065-54831	08.00—14.00	ערב	בניה, קדם הנדסאות
צפת	הנדסאים	בי"ס ארצי להנדסאים	בי"ס עמל ע"ש בלאושילד טל. 067-302843	08.00—14.00	ערב	אלקטרוניקה, קדם הנדסאים
עמק הירדן	הנדסאים	מכללה עמק הירדן	מועצה אזורית, עמק הירדן, צמח טל. 076-50430	08.00—14.00	ערב	אלקטרוניקה, קדם הנדסאים
תל־חי	הנדסאים	מכללת תל־חי	מועצה אזורית, גליל עליון, טל. 067-406	08.00—14.00	יום	מיכון חקלאי (מכונות חקלאות)

תנאי הקבלה
למגמות הלימוד השונות יתקבל מי שעונה לתנאים הבאים:
1. בעל תעודת בגרות רגילה או חיצונית
2. בוגר בית־ספר תיכון עיוני, או מקצועי ארבע־שנתי (בהתאם למגמות הלימוד)

לקבלת פרוספקטים נא לפנות בכתב: אל המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית, ת"א, הקריה, רח' ד' 19, ת.ד. 20122.

משרד העבודה • משרד החינוך והתרבות
המכון הממשלתי להכשרה טכנית * **מכללה בין אזורית „אחוה"** · המועצה האזורית באר טוביה

מכללה בין אזורית „אחווה"
מודיעה על
המשך הרשמה לשנת הלימודים תשל"ד
בלימודי יום. ערב
במגמות:
* **הנדסאות מכונות** * **בנין**
* **טכנאות מכונות** * **תעשיה וניהול**

קדם הנדסאות: ערב
מדריכים מקצועיים מוסמכים
מורים מקצועיים מוסמכים
תנאי הקבלה: להנדסאות וטכנאות מתקבלים בוגרי בתי הספר המקצועיים 4 שנתיים, או בוגרי תיכון שיקבלו הכשרה מעשית תוך כדי הלימודים.
הכנה להנדסאות וטכנאות: מתקבלים בוגרי י"א כתות או בוגרי תלת שנתי מקצועי בעלי תעודת גמר ממשלתית.
משך הלימודים: הנדסאות — לימודי יום: שנתיים, לימודי ערב: 4 שנים.
טכנאות — לימודי יום: 13 חודש, לימודי ערב: שנתיים וחצי.
הכנה להנדסאות — קורס חד שנתי.
הלוואות: בלימודי יום ינתנו הלוואות כמקובל במכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית.
● **פרטים והרשמה:** מכללה בין אזורית „אחוה" בימים א'—ה' בין השעות 08.00—16.00, ת.ד. 85, קרית מלאכי, טלפון: 055—96283.
התחבורה נוחה וסדירה מרחובות, אשקלון, אשדוד, קרית־גת.

המכון להשתלמות מקצועית משולבת
„עשה זאת בעצמך"
קורסים חדשים בנושא
יפתחו החודש בשעות הבוקר והערב
* נגרשות ואהילים
* קרמיקה (ארוך)
* קרמיקה אומנותית
* אריגה
* הדפס בדים ובטיק

פרטים והרשמה:
משרד ראשי: שד' דוד המלך 39 ת"א, טל' 267436, 264193
משרד המחוז: שד' החשמונאים 6 ת"א טל' 32634.
ירושלים: רח' יפו 68 (בית סולכור) טל' 220455.
חיפה: רח' הנביאים 20, טל' 666182, 664671.

משרד העבודה · המכון להשתלמות מקצועית משולבת · אורט ישראל

תל־אביב. ירושלים. חיפה
מכון דן להשכלה ולהשתלמויות
מסתיימת ההרשמה לקורסים
שייפתחו בחודש אוקטובר
הכנה לטכניון
* מתמטיקה * פיזיקה
לבוגרי המגמה ההומנית ולבעלי ידע בקבלי.
מתאים גם כהכנה ללימודים באוניברסיטה.
חדש לבחירתך גם קורס בכתב
אנגלית הכנה לאוניברסיטה
למתעתדים ללמוד במוסדות השכלה גבוהה.
לבחירתך קורס ערב או קורס בכתב.
הלימודים בבנין גמנסיה הרצליה בת"א
ההרשמה בשעות 4—8 בערב
תל־אביב: בנין „גמנסיה הרצליה", ז'בוטינסקי 106; ובמרכז, דוד המלך 11, 9—1, 4—7, טל. 268128.

אוניברסיטת הנגב
המחלקה לרישום ומעקב
מודיעה
על מועדי הייעוץ לתלמידים ותיקים ולתלמידים חדשים לשנת הלימודים תשל"ד
הייעוץ לכל תלמידי הפקולטות התחיל ביום א' כ"ו באלול תשל"ג (23.9.73) ויסתיים ביום ג' י"ג תשרי תשל"ד (9.10.73).
תלמידים ותיקים או חדשים אשר לא קיבלו הודעה לביתם ומועדי הייעוץ אינם ידועים להם, יפנו טלפונית למזכירויות הפקולטות בהן הם לומדים או למדור רישום/מדור מעקב לקבלת הפרטים הדרושים.
הערה: יש להביא לייעוץ את הכרטיס לקבלת שרותים.

קורסי הכנה לטכניון ולאוניברסיטה
— מאת כתבנו המיוחד —
כהנהלת מכון „דן" להשכלה ולהשתלמויות נמסר לנו על פתיחתה של מחזור חדשה של קורסים קדם־אקדמאיים לקראת בחינות המיון לאוניברסיטה (באפריל 1974) ולקראת בחינות המיון לטכניון (באוגוסט 1974).
מאות מבוגרי מכון „דן" הלומדים בטכניון ובאוניברסיטה אחרי שעברו בהצלחה את בחינות המיון הם ערובה לרמת הלימודים ולהצלחה בבחינות.
בשבוע הקרוב יפתחו קורס אנגלית, הכנה לאוניברסיטה במרכז הקורס הכנה לטכניון (במתמטיקה ופיזיקה) לבוגרי המגמה ההומנית והריאלית. בין הלומדי מכון „דן" מאות חיילים הזוכים להנחה בשכר הלימוד.
גם קורסים בכתב
מכון „דן" להשכלה ולהשתלמויות מציע גם קורסים קדם־אקדמאיים בכתב הכנה לטכניון — במתמטיקה, פיזיקה ואנגלית הכנה לאוניברסיטה. קורסים אלו הם החדישים המעודכנים ביותר בארץ ונכתבו ע"י מרצים אוניברסיטאיים כ־נוסים.
קורסים חדשים נפתחים השבוע!
פרטים והרשמה בשעות 4—8 בערב
תל־אביב: בנין „גמנסיה הרצליה", ז'בוטינסקי 106; ובמרכז, דוד המלך 11, 9—1, 4—7, טל. 268125.
הלימודים בתל־אביב בבנין גמנסיה „הרצליה"

בזמן קצר ובהדרכה מקצועית מעולה
החלה ההרשמה לקורס הקרוב
ספרות נשים
קורסים יום וערב
דיאנה
תעודה מוכרת למסיימות
ריינס 1 ת"א ככר דיזנגוף
טל. 226066

קורסים לאנגלית
בית ציוני אמריקה מודיע
על פתיחת קורסים לאנגלית בכל הרמות בבית ציוני אמריקה. כן ייפתח קורס מיוחד להכנה לבחינות כניסה לאוניברסיטה.
ההרשמה תחל ב־21.10.73 בשעה 5.30 אחה"צ.
בדבר פרטים והרשמה נא לפנות אישית לבית ציוני אמריקה החל מ־21.10.73.
בברכת חג שמח ושנה טובה
הנהלת הקורסים

תוך זמן קצר
תלמד כתיבה במכונה בשיטה עיוורת.
עברית-אנגלית ופקידות. למסיימים/ות תעודה ועזרה בסידור עבודה.
★ הנחה לחיילים/ות, סטודנטים/ות
★ היום קורס מלא לדרוכש אצלנו מכונת כתיבה
טכנו-כתיב
דיזנגוף 44 ת"א (התחנה מרכזית) טל. 611742

המכון להשתלמות מקצועית משולבת
בשיתוף מועצת פועלי חיפה
מודיע על פתיחת הקורסים הבאים בחיפה:
* הכר ושמור מכוניתך
* צורפות
* שיזור פרחים
* גזירה ותפירה
* באטיק ועור

פרטים והרשמה:
חיפה, הנביאים 20, קומה ד', טל. 666182, 664671
או במועצת הפועלים חדר 515 המחלקה להכשרה מקצועית טל' 641781.

משרד העבודה · המכון להשתלמות מקצועית משולבת · אורט ישראל

קורס בכתב
אנגלית הכנה לאוניברסיטה
בעריכת ליאון מינצברג
לקבלת פרטים נוספים ללא התחייבות, מלא תלוש זה והחזירו למשרדנו ללא דיחוי!
לכב' מכון „דן" ת.ד. 6504 ת"א
שם: ....
כתובת: ....
26.9 מע.

Institut Français de Tel-Aviv
תל־אביב רחוב הירקון 111, טלפון: 23 64 70
קורסים בצרפתית
לילדים, נערים ומבוגרים, לפי שיטה אור־קולית ורגילה וכן הכנה למועמדים לבחינות בגרות בצרפתית יתחדשו ב־4 ו־3 באוקטובר 1973 לכל התלמידים
ההרשמה נמשכת
בתל־אביב: „המכון הצרפתי לתרבות", רח' הירקון 111, בכל יום בשעות 9—11.30, 16.30—18
בת־ים: בבי"ס „תחכמוני" ובבי"ס „גאולים" בימים שני, שלישי ורביעי, בשעות 18.30—20
גבעתיים: בבי"ס „אמונים" רחוב צ.ה.ל. בימים שני וחמישי, בשעות 18.30—20
חולון: בבי"ס „ביאליק" רחוב ביאליק בימים שני ורביעי, בשעות 17—18.00
נוה מונסון: במועצה המקומית ביום רביעי, בשעות 16.30—18
פתח־תקוה: בבי"ס „פיקא" רחוב בילו בימים שני, שלישי ורביעי, בשעות 10—18
קרית אונו: בבי"ס „שרת" בקיראון בימים ראשון ורביעי, בשעות 18—20
הקורסים הנ"ל הם היחידים הבלעדיים לאזור תל־אביב והסביבה הנמצאים בחסותם והשגחתם של שרותי תרבות של שגרירות צרפת בישראל.
על כל תלמיד לדרוש בעת ההרשמה הבולים לשנת 1973/74.

هكذا من الأصل

מיבצע מעריב לקוראיו

חפש את Alfasud

Alfa Romeo

קוראי מעריב בעקבות „אלפא־סוד"

קוראי „מעריב" מוזמנים להשתתף בתחרות ארצית, אשר תתקיים ביום ג', בחול־המועד סוכות, 16 באוקטובר 1973.

התחרות כוללת מסע־מטרה ארצי ברכב פרטי, בו משולבים עורקי טיול נבחרים, ביקורים באתרים היסטוריים ופיקניקים בפינות־חמד. בין המשתתפים במסע מטרה זה, אשר יעברו אותו בהתאם לתקנות, תוגרל מכונית „אלפא־סוד" של „אלפא־רומיאו", דגם 1974. כל המסים על המכונית שולמו.

בתחרות מוזמנים להשתתף כל קוראי „מעריב", בלווית בני משפחותיהם. על כל משתתף יהיה לפענח — בהתאם לכתבי־הנחייה שיקבל — את המסלול שעליו לעבור ולגלות את התחנות שלאורכו. בתחנה הסופית של מסלול המסע תוצג מכונית ה„אלפא־סוד". היא תוגרל בין המשתתפים, אשר יגיעו אליה בהתאם להנחיות ולתקנות המיבצע.

ההשתתפות במיבצע מותנה בהצגת 10 תלושים, אשר יופיעו בגליונות „מעריב" החל מיום א', 30 בספטמבר 1973.

ביום הזינוק (16 באוקטובר, 1973) יציג המשתתף את 10 התלושים שנגזרו מגיליונות „מעריב" ויקבל תמורתם בתחנת היציאה כרטיס משתתף וכתב־הנחייה. כרטיס זה יוחתם בכל אחת מן התחנות שלאורך המסלול. בתחנה הסופית יוכנס הכרטיס לתיבה מיוחדת, אשר תועבר אל מקום ההגרלה.

במסע־המטרה יידרש המשתתף לאתר את הדרך הנכונה ולגלות את התחנות, הממוקמות באתרים נבחרים, אשר כמה מהם ישמשו מקום למנוחה, פיקניק וסיור.

במסע המטרה הזה לא יובא בחשבון גורם תחרותי של זמן.

המשתתפים יידרשו לנסוע במהירות סבירה, תוך שמירה קפדנית על חוקי התנועה ועל נהיגה תקינה. מהירות מופרזת ועבירות תנועה אחרות עלולות לגרום להוצאתו של המשתתף מן התחרות. הכוונה היא להעניק למשתתפים במיבצע טיול מהנה, הכרת נוף ואתרים ובילוי משפחתי בחופשת חג הסוכות.

מסלול המסע יקיף כ־200 ק"מ מנקודת הזינוק ועד לתחנה הסופית. כדי לאתר את המסלול ולעבור אותו בנחת יעמדו לרשות המשתתף ובני לוויתו כ־8 שעות.

הזינוק למסע יערך מ־4 נקודות יציאה שונות — ירושלים, תל־אביב, חיפה ואשקלון — וכל משתתף יוכל לבחור את נקודת היציאה הנוחה לו, בהתאם למקום מגוריו.

לאורך כל המסלולים יעמדו לרשות המשתתפים שרותי תיקון וגרירה של חברת „שמגר", שרותי מכוניות גרר בע"מ. שרותי החברה לנזקקים יינתנו חינם.

הראשון מבין 10 התלושים. המקנים זכות השתתפות במיבצע. יופיע בגליון „מעריב" ביום א', 30 בספטמבר 1973.

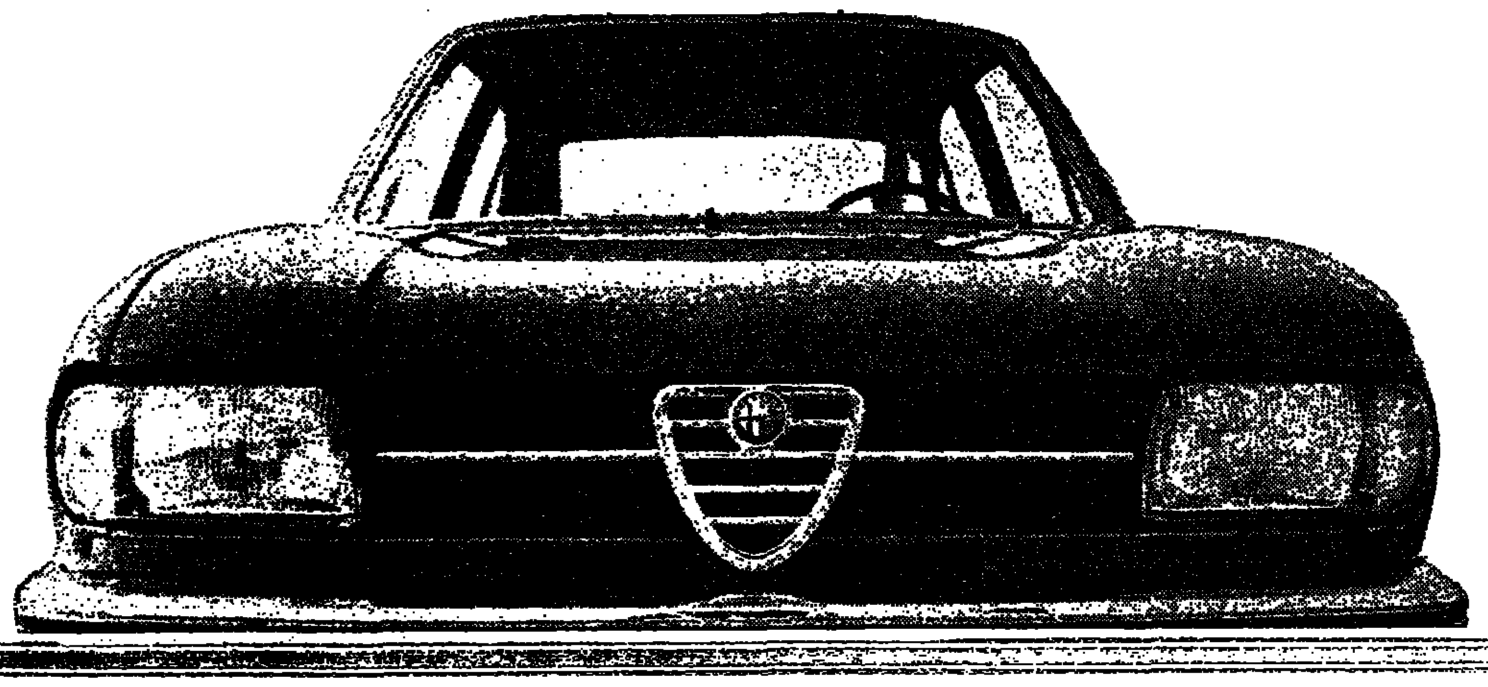

אלכס

בקרוב! — מזגני אויר של חברת „אלכס" שיוצרו במיוחד ל„אלפא־סוד"

מעמיד לרשות המשתתפים במבצע שרותי תיקון וגרירה חינם

מעריב לספורטאים ★ הספורט בתשל"ג ★ הספורט בתשל"ג ★

מהרצח באולימפיאדה עד לאיבה באוניברסיאדה

הספורט הישראלי נכנס לשנת תשל"ג מוכה ואבל על נפילתם של י"א שגריריו בידי מרצחים ערביים במינכן ✱ כשהתאושש מטראגדיית־הדמים נכונו לו אכזבות ספורטיביות בזירות שונות: נבחרת הכדורגל הודחה בסיאול ממסגרת קדם גביע העולם; הוחמר בידודו של הכדורגל הישראלי ביבשת אסיה; גבר השפל באתלטיקה ובשחיה — ורק השגיו של האתלט יובל וישניצר ונצחונה המרשים של נבחרת הכדורסל, היוו נקודות־אור בשנה עגומה זו, שנסתיימה בהתנהגותם המבישה של הסובייטים כלפי ספורטאינו באוניברסיאדת מוסקווה.

מאת צבי קופמן

בראשים מורכנים ובתחושת־הלם וזעם על רצח אחד־עשר הספורטאים שלנו באולימפיאדת מינכן, נכנסו המוני צעירי ישראל בשערי שנת תשל"ג וניצבו בבית נוכח זירות־ספורט משותקות ואבלות, מוקפות דגלים נמוכי־תורן, עטופים בסרטים בשחור, לזכר מה שקרה שלושה ימים לפני־כן, בכ"ין באלול תשל"ב, בעיצומן של התחרויות במינכן.

הקריאות להפסיק את האולימפיאדה אחרי רצח הי"א — לא נענו

יובל וישניצר
האתלט המצטיין של ישראל בשנת תשל"ג

מוסקווה

כשלונות במים

המכביה

טל ברודי
„קפטן" נבחרת ישראל שקצרה הצלחה מוינה

המקצוענים

נסיגה

„החורף החם"

המהלומה

המצטיינים בעולם

רנטה שטאכר
אתלטית, מזרח־גרמניה

סטיפן הולנד
שחיין, אוסטרליה

המצטיינים בארץ

אלכס מנדל
שיאים חדשים באליפות העולם במשקולות בקובה

צבי עמלי
שבר שיא בן 12 שנה בקפיצה לרוחק — 7.53

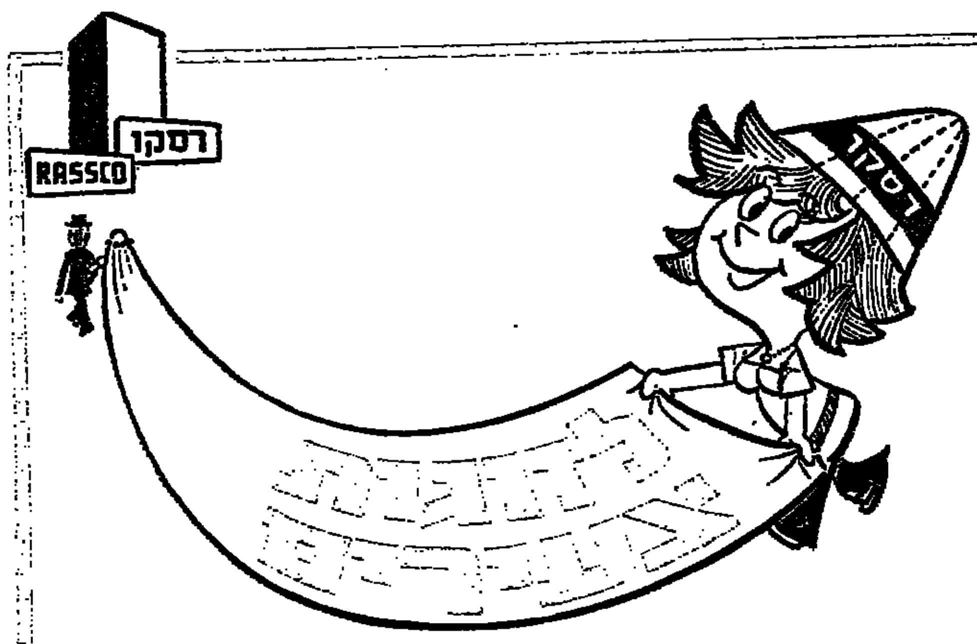

התשובה: רסקו
זכינו במקום הראשון*

ללא הגרלה

✱ קרית־ים	— בשיתוף המועצה המקומית	— דירות 3 חדרים, 64 מ"ר
✱ קרית־מוצקין	— שלב ב' בשיתוף המר המקומית	— דירות 3 חדרים, 72 מ"ר
✱ קרית־גיורא	— בכניסה לטבעון	— דירות 3 חדרים, 72 מ"ר
✱ קרית־ביאליסטוק	— יהוד	— דירות 3 חדרים, 72 מ"ר
✱ פתח־תקוה	— פנת הנביאים ונחמן מברסלב	— דירות 3 חדרים, 72 מ"ר
✱ רמלה	— רח' בן־צבי	— דירות 3 חדרים, 72 מ"ר
✱ באר־שבע	— שכונה ה' לדוגמא, שד' יעלים	— דירות 3 חדרים, 72 מ"ר

פרטים והרשמה בסניפי „רסקו" ברחבי הארץ:
● חיפה — רח' הרצל 1, טל. 668161
● תל־אביב — רח' הרסינג 1, טל. 622222
● באר־שבע — בית רסקו, טל. 2145
● קרית־מוצקין — „דירה־עם", רח' השופטים 2, טל. 710191

* לפי סקר דעת הקהל שנערך ע"י המכון לסחר הבלתי שיטתי.

מכזמן الأصل

מי אשם בהתמדת הסכסוך

(סוף מעמוד 25)

אין הערבים מקבלים, וביטוי לכך בהביעה הערבית המרכזית שההסדר צריך להיות מבוסס על קווי החלוקה.

ה. הסיבה טמונה בנסיבות

הערבים אשמים יותר

אני נוטה להסבר זה. התמדת הסכסוך ועיקשותו בעוצמת בפער בין עמדות הצדדים המושפעות מן התנאים בהם הם נתונים.

בצד הערבי

המטרה לחסל את ישראל איננה נובעת בתוקפנות או זדוניות המצויות באופי הערבי אלא ממצב הערבים ומצורת ראייתם אותו. אין היא נובעת בכורח חושים, אלא מאידיאולוגיה שישראלים יכולים לגנותה ולזלזל בה אך אין בכך כלל כדי לפגום בכוח השפעתה וביכולת השיכנוע שלה כלפי ערבים.

באידיאולוגיה זו מוצגת הקמת ישראל כעוול הגדול ביותר שנעשה פעם בהיסטוריה, וכי הכרח לתקנו על־ידי ביטול קיומה של ישראל. ישראל גם מתוארת כמכשול עיקרי להשגת הערבים את גדולתם ואת מילוי מטרותיהם הלאומיות. הסכסוך עם ישראל הפך לציר מרכזי בלאומיות הערבית. הערבים דוגלים ברעיון האיחוד כמטרה [illegible], לפי הפיכתם, את השגת שאר המטרות הלאומיות, אפילו היא מטרה להווה הרחוק.

מדבקותם ברעיון האיחוד אין להסיק כי אכן ימשו אותו, או שהם בדרך לכך, אולם אין למדוד את הרעיון ואת מידת אחיזתו, לפי הגשמתו. הסכיחות שבה הם מעלים רעיון זה מלמדת שהוא חשוב להם. אם מנהיגיהם מניפים את סיסמת האיחוד כאמצעי להשגת פופולריות, סימן שהיא פופולרית ויכולה להקנות פופולריות. לרעיון האיחוד יש גם יסוד מעשי, כלכלי, שכן בעולמנו נעשו המערכות הכלכליות של מדינות צרות, ומיזוגים כלכליים הם רעיון שכיח.

ישראל, מטעימים ערבים, מבתרת את העולם הערבי והיא מכשול לאיחוד בין מזרחם למערבם. ישראל היא גם שכן שיראים מהתפשטותו ומהשתלטותו והדרך לבולמו היא על־ידי שיעלם. ניתן גם להבין את עוצמת הגירוי בהתבוסות בידי ישראל שנחשבות לקלון, ואפילו כיש בה יסוד פסיכולוגי, אין היא תופעה של טרוף הדעת.

ערבים ממאנים להשלים עם נצחונות ישראל כפסק־דין של ההיסטוריה שמחייבת להסכים לקיומה, ועוד יותר מכן להביאם לנכונות לשלם לה בטריטוריה. סרובם זה יותר כשהוא נובע מסיבות תרבותיות, הוא נובע מתפישה קרה למדי, שנצחונות אלה אינם סופיים.

ישראל ניצחה, מסבירים, בגלל עדיפות טכנולוגית. אין תימה, שהם אינם משלימים עם נחיתות טכנולוגית ומדעית שפירושה גם נחיתות אנושית, ומקווים שיום אחד יבטלו את הפער ואזי, אומרים, גדולתם בטריטוריה, בכוח אדם, במשאבים סופה להכריע.

סתירות וריבוי גישות

השאיפה לנקמה, כתיאור גלידן, בוודאי קיימת, אך היתה נפגמת ואולי אף פגה לו נראתה כתוחלת שווא. מה שמאפשרה ומפרנסה היא הכרת הערבים בגדולת וביכולת תגבורות שניתן לדעתם לממשן. שתי התפישות הרווחות אצל ערבים, זו הדוחה כל השלמה עם ישראל וזו הדוגלת ב„תורת השלבים", מבוססות על שיכנוע ביכולתם הפוטנציאלית.

גורם אחר עיקרי המשפיע על העמדה וההתנהגות הערבית בסכסוך הוא מבנה הסכסוך המתבטא בריבוי הגורמים או המדינות בצד הערבי. כללית, מדינה בוחרת לעבור מסכסוך לשלום כאשר המשך הסכסוך הוא בלתי־נסבל לגביה. הסכסוך הערבי הישראלי מכביד רק על חלק של המדינות הערביות, השכנות הישירות של ישראל, ואילו על רוב מדינות ערב אין הוא מהווה מועקה כלל, ומשטריהם אפילו מפיקים ממנו תועלת ומוכנים להנציחו, בשמשו להם אמצעי של ניקוז אי־שביעות רצון פנימית. מדינות אלה, אפילו שאינן מעורבות הישירות בסכסוך, מקשות באופן על כל הסדר, על־ידי ובשל אותה התחרות והיריבות בין־ערבית, שגלידן השכיל לנתחה.

הבעיה הפלסטינית אף היא מכשול רציני מאוד להסדר. הבעיה הפלסטינית איננה של פלסטיני הגדה, אלא של הפלסטינים בארצות ערב. נוצר גם מעמד נרחב של פלסטינים משכילים שקשה למצוא לו עיסוק בארצות ערב. לסטודנטים פלסטינים, שבמספרם היהודי גדל, כבר קשה ויקשה יותר בעתיד למצוא פרנסה. פתרון בעייתם האישית של המשכילים והמנהיגים, לא רק הלאומית, נראה להם בחיסול ישראל וקליטתם במנגנון המדינה החדשה.

אין תימה, אם פלסטינים אלה קובעים שפתרון בעייתם אינו עולה בקנה אחד עם קיום ישראל. מערכת היחסים בארצות ערב אחוזה בסתירות ובריבוי גישות דו־ערכיות, ובוודאי יש ניגודים בין הפלסטינים למדינות ערב. אולם בצידם אין להקל גם במשקל ההתחייבויות שמנהיגי ערב נטלו על עצמם כלפי הפלסטינים.

מאז ומתמיד לא היתה העמדה הערבית תביעה חד־משמעית לחיסול ישראל. העמדה הערבית היתה אחוזה בפקפוקים ובספקות לגבי אפשרות מימוש מטרה זו. כשם שיש בה דרגות שונות של אמונה בממשיות המטרה, יש בה דרגות שונות של השלמה עם קיומה של ישראל. לאחר מלחמת ששת הימים גדלה המגמה להשלים עם קיומה של ישראל, אפילו השלמה זו מותנית בתנאים קשים. הבעיה העומדת לפני ניתוחו של הסכסוך היא מידה מדוייקת של גורם ההשלמה — לא להגזים בערכו ולא להפחית, לא להדר ולבשר על גידולו לפני הזמן כפי שעשו רבים בישראל, ואף לא להתעלם ממנו.

נוכח האיומים על קיומה של ישראל, אפילו אינם מיידיים, והדיונים הגלויים של ערבים שאפילו יהיה הסדר מדיני הוא לא ישים קץ לסכסוך, ההתבטאויות הזדוניות נגד ישראל, היהודים והיהדות מפי אישים ומנהיגים בארצות ערב, טבעי שבקשת הבטחון היא לישראל דחף ראשי, וכי לשם כך מבקשת ישראל להרחיב את בסיס קיומה, לשנות גבולין, וביחוד, לקיים בידה מאחזים אסטרטגיים.

בישראל יש גאווה ובטחון בצבאה ואף פעמים זלזול בכוח הערבים, ביכולתם הארגונית והלוחמתית, אולם מתחת לגילויים אלה רוחשות חרדות ועצבות באותה בעיית־יסוד של חוסר איזון כמותי, הנותן לערבים אמונה בנצחון בסופו של דבר, אי איזון אשר עליו ישראל איננה יכולה להתגבר אלא במאמץ מתמיד להתעצמות. ישראל יודעת אל נכון, שבטחון לא יהיה לה, אלא אם כן ישתרר שלום ויעלמו האיומים על קיומה, ומכאן שאיפה עמוקה לשלום.

בצלל מצבם ואי־האיזון הבסיסי בינם לערבים סבורים הישראלים שיש תוקף מוסרי לתביעותיהם לשינוי הגבולות, וכי העמדות הקיצוניות של ערבים נותנות הצדקה למאווים הבטחוניים שישראל תובעת.

מכון שאחר מלחמת ששת הימים הופיעו בישראל גילויים של בקשת ההתפשטות בשם מטרות הציונות והעלאת זיקות היסטוריות ומיתוסים לאומיים. דומני, שגם הם בעיקרו של דבר משועבדים לבקשת הבטחון, שאילו לא נוח להודות בה, שכן היא סותרת את הדימוי העצמי הישראלי של גאווה בבטחון עצמי. אכן, העלאת הסיסמאות הלאומיות והזכויות ההיסטוריות באה גם למלא את התפקיד של טיפוח חיוניות לאומית שהיא דרושה לצרכי הבטחון, לנוכח הסכנות מבחוץ.

לבקשת בטחון לקיום כדחף ראשוני נוספת הכרה, בחלק של הציבור בישראל, שנוכח שאיפות הנקם והדמים של הערבים אין ישראל היכולת כלל לפייס את מדינות ערב בנסיגה ולצאת מגדרה לריצויים. רווח גם חשש כבד, שאף בנסיגה שלמה לקווים הקודמים אי־אפשר לרצותם, וכי בסופו של דבר ישתמשו בנסיגה כדי לחדש את הסתערותם.

דילמה נוראה

הקריאה לאי־נסיגה בשם זכויות היסטוריות מתאפשרת, או לפחות נתמכת, על־ידי ההכרה או החשש שהנסיגה לא תועיל.

ישראל אחוזה בדילמה נוראה. בעתיד הנחזה לא יהיה שלום בלי נסיגה, אולם עם נסיגה, וככל שתהיה שלמה, יתכן כי גדלים הסיכויים למלחמה. אפילו ננצח בה, נצטרך לשלם בקרבנות רבים. בתנאי הטוב ביותר נחזור לקווים הנוכחיים במחיר קרבנות כמיטב הנוער.

ישראלים מכירים כיום הרבה יותר מאשר לפני מלחמת ששת הימים בסבל שנגרם לפלשתינים בגין המפעל הציוני, אולם מחשיבים סבל זה כרע הכרחי. ישראלים רבים נוטים להודות בכך שישראל נושאת באחריות ובאשמה כסיבת הסכסוך, שכן היהודים באו לנחלה שהערבים היו מצויים בה, ולא להיפך. אולם אם ישראל נושאת בחטא הקדמון לסכסוך, הצורה שבה הגיבו הערבים והתנהגותם מהווים חטאים כבדים וחמורים מחטאם של הישראלים. כך נוצר איזון לטובת ישראל, המכביר עמדה איתנה בסכסוך.

על העמדות בסכסוך השפיעה גם מגמה לסימטריות. לפני ששת הימים היה לסכסוך אופי אסימטרי מודגש — שהתבטא באי־הקבלה בולטת ביעדי הצדדים. שכן מטרה קיצונית של חיסול ישותו המדינית של היריב הופיעה רק בצד אחד — הערבים. המגמות של הציונות השלמה והרחבת גבולין הלכו ושככו בישראל לפני מלחמת ששת הימים, והיתה נכונות להשלים עם גבולות שביתת הנשק כגבולות קבע.

עוד לפני ששת הימים הופיעה השאלות האם סכסוך אסימטרי יוכל לשמור על אופיו זה לאורך ימים. והאם המגמה המוחלטת בצד הערבי לא תשפיע בכיוון של הקצנת המגמה היחסית בצד הישראלי. דומה שיש יסוד הגיוני לכך שאם יריב אחד בסכסוך יעמוד על תביעה של „כולה שלי", ואילו יריבו יטען „חלקה שלי", יגדיל האחרון את תביעותיו.

מגמה זו פעלה בישראל בדרישה להרחבת גבולין. דומה שמגמה הפוכה פעלה אצל ערבים, והיא בדחיפה ליחסיות בעמדתם, אלא שיחסיות זו נשתחררה מן ההחלטות הקודמת, כפי שמתהוור לעיל מניתוח ההסבר השלישי.

הנסיבות הקשות של הסכסוך עוררו בצד הישראלי רצון להתעלם מהן ולצייר את הסכסוך כנוח יותר. השאיפה לגרוע מחומרת ההתנגדות הערבית מופיעה אצלנו בקרב מתונים וקיצונים כאחד; אצל המתונים בתיאורם שבמעשה מדיני, כגון נסיגה אפילו לפחות מקווי 1967, יכולים אנו לרצות החלטית את הערבים, ואצל הקיצונים בתפישה שהערבים יסתגלו גם לדרישות לאומיות ישראליות קיצוניות, ומכאן הרשאה להגדיל בדרישות.

מגמה לא מציאותית

לפני מלחמת ששת הימים בלטה מגמה זו לאי־מציאותיות, ל„סובייקטיביזם", ביחוד בחוגים המתונים. אצל הללו רווחה הטענה שאין הערבים נושאים כלל עיניהם לחסל את ישראל, וכי זה רק דימיון־שווא ישראלי, וכי ייקל לפייסם בצורה של אמצעים שאותה שעה ניראו כמסירים מכשול ראשי לשלום.

היה זמן, שהמימשל הצבאי ומדיניות ישראל כלפי המיעוט הערבי הוארו כמכשול עיקרי לשלום, ופעמים תואר כאילו הרשאה ישראל לפליטים ערבים לחזור היא הדרישה שמאחוריה תבוא הישועה, או כאילו לולא נקטה ישראל פעולת גמול כלשהי היה המצב משתנה מן הקצה אל הקצה.

אמנם, ערבים גינו את ישראל בעבור מעשים אלה, אך זה היה אמצעי להשמיצה, ולא תנאי להסכמתם להשלים עם ישראל, כפי שפורשה כוונתם על־ידי החוגים המתונים. בעמדת החוגים המתונים היה, כמה שהדבר יראה פרדוקסאלי, יסוד נכבד של ביזוי וזלזול כלפי הצהרות ערביות ומקורן, שסותר את תפיסתם, ואפילו כעין יומרה לשקף את העמדה הערבית הכנה בצורה מדוייקת יותר מאשר מנהיגי ערב.

היבדלות מן המציאות והתרכזות בעולם פנימי מופיעות בילדים כחולי הקרוי אגוצנטריות. אולם דומה שתופעה דומה מצויה גם בחברה ובציבור. אי הסיפוק מהתבססות באידיאליסטיות עצמית חשובה יותר מהעמדה לבחון מהי המציאות. מלחמת ששת הימים, ועוד יותר מכך השבועיים שקדמו לה, היכו בתדהמה שהביאה להתוודעות עם אותה מציאות שקודם לכן ניסו להתעלם ממנה. לפתע נתגלתה לאותם חוגים התלישות של עצמם מהמציאות בהתכחשם לחומרת העמדה הערבית.

התפישות הקודמות ופרק הזמן שבו דגלו בהן נתגלו כחלום רע של תיפלות. מרחב חילוקי הדעה בנושאי הסכסוך בארץ הצטמצם לזמן מה, והכל הכירו בחומרת הכוונות הערביות. היה זה רגע של אמת לאומי ופניית עורף למגמות האוטיסטיות. אולם כיוון שהמגמות האוטיסטיות לא היו עניין שבמקרה, אלא הן נעוצות במזג ובאידיאולוגיה, לא היתה בפניית העורף להן אלא נטילת חופשה קצרה. האוטיסטיות חזרה באותם חוגים בהתחדש המגמה לעצום עיניים ולא להאזין למה שמתרחש בארצות ערב ולהתעלם מן העמדות הערביות.

*

כתוצאה ממלחמת ששת הימים חל שינוי בפער בין היריבים. בצד הערבי, שלפני המלחמה היתה עמדתו אחידה יותר, נתפרסו העמדות: הקיצוניים עדיין דבקים במטרה הישנה של חיסול ישראל. המתונים מסכימים לגבולות הקודמים מלפני המלחמה, אך לא לוויתור על הגולן, ירושלים המזרחית, עמק הירדן או שטח בסיני.

התביעה מהערבים — מוצדקת

בין הקיצונים למתונים הערבים מצוי מרכז הכובד של העמדה הערבית, שהוא עיקרה כיום — הטוען לגבולות החלוקה מ־1947 כבסיס להסדר, בתוספת תביעות לגבי הפלסטינים. מבחינה מעשית, עמדה זו עדיין רחוקה לעמדת הקיצונים.

בצד הישראלי מרכז הכובד הוא באי־חזרה לגבולות הישנים ותביעה לתיקונים משמעותיים מאוד בגבולות. המתונים בישראל נוטים להסכים לגבולות הקודמים או קרוב להם. אם המתונים, שהם בשני הצדדים רק קצוות הכתנות, נתקרבו, נודע לכך ערך מוגבל ושולי, שכן מרכזי־הכובד של העמדות נשארו מרוחקים זה מזה.

רק הסיכורים בגדולה עצמם מקרב הישראלים מאמינים, כי אכן בידי ישראל להביא שמחנה המתונים מקרב הערבים יגבר ויהפוך לגורם הקובע בצד הערבי. הפרדוכס הוא שהאפשרות היותר ריאלית היא שהמשך המצב הנוכחי יהדוף את הערבים המתונים לקיצוניות, והם יתלכדו עם מרכז הכובד של העמדה הערבית.

אמנם, יתכן שגם חלק מהקיצוניים הערבים ינקטו, הלו בסיבות טקטיות, את העמדה של מרכז־הכובד בעמדה הערבית. הפער בין שני מרכזי הכובד הוא סיבת התמדת הסכסוך והוא הסכל את יישובו. דומני, שלאחר התרחשויות העבר ואי־האיזון בסכסוך מוצדקת התביעה, שדווקא מצד הערבים תבוא ההוזה לסגור את הפער וכי יגלו הבנה לרגישויותיה ותביעותיה של ישראל.

עולה האפשרות, שלאחר הבחירות יחלו תמרונים דיפלומטיים של תיווך לקרב בין הצדדים. ישראל צריכה להיזהר שמא שוב ייווצר מצב שבישראל יעסקו המדינאים, העתונאים, הציבור והדיפלומטים בכל פרצם בתנאי ההסדר, כאילו זה מה שעומד על הפרק, ואילו הערבים יעסקו בתחבולות כיצד להביא שהאשמה להיעדר ההסדר תוטל על ישראל.

אכן, הלחיצות של הישראלים ליישוב הסכסוך מפריעה להם לנהוג כפי שמחייבים תנאי השעה.

יהושפט הרכבי

הפרופסורים נעלמים מן הפוליטיקה

(סוף מעמוד 21)

גם חוששים הם מפיגות בקש שלא יהיה מוכן ליישר לפי קו המפלגה או להתכופף לפי צו הפוליטיקאים המקצועיים? פרופ' יצחק קליינהופר — ג'נטלמן, תרבותי ומומחה למשפט קונסטיטוציוני — „בגד" בפוליטיקאים שהביאוהו ממזרח הצאן. היו אלה הליברלים־עצמאיים, לשעבר הפרוגרסיבים, שהושמו פרופסור מכובד לרשימה המאוחדת של הליברלים (פרוגרסיבים וציונים כלליים). כל מה שידעו הפרוגרסיבים זה שאסור לכלול בה את פרופ' בנימין אקצין שנימנה עם חברי המפלגה, אם כי כתלמיד של ז'בוטינסקי היה בעל דעות תקיפות יותר בענייני חוץ ובטחון. אבל כאשר התחברו הליברלים לגוש עם חרות (גח"ל) נפרדו מהם הפרוגרסיבים לשעבר ורק פרופ' קליינהופר נשאר בגוש, אף כי נכנס אליו במסגרת מיכסת הפרוגרסיבים.

למעשה, לא נשתנה היום דבר בפוליטיקה הישראלית מאז החברה הישובית בארץ בראשית המאה. ההנהגה הציונית לא שיתפה אקדמאים והיוצאים מן הכלל — כמו פרופ' חיים וייצמן — מעידים על הכלל. בהנהלת הסוכנות לא ישב פרופסור או סופר וכך גם לא במועצת המדינה הזמנית. ושוב: חברותו של פרופ' בן־ציון דינור ז"ל בממשלה היותה יוצאת מן הכלל המעידה על הכלל, שכן צמיחת דינור באה עוד מתנועתו.

מעניין הוא כי לפחות במישרות אחת במדינה — הנשיא — מבקשים הפוליטיקאים המקצועיים לראות כתר של למדנות. מבין ארבעת נשיאי ישראל עד כה שניים פרופסורים (וייצמן ז"ל ואפרים קציר יבל"א) וגם השניים האחרים נחשבים ללמדנים (בן צבי ז"ל ושזר יבל"א). אפילו המועמד הנגדי לפרופ' קציר היה פרופסור (פרופ' אפרים אלימלך אורבך) והדעה שרווחה ערב בחירת הנשיא היתה כי „מי מהם שיבחר מתאים להתפקיד".

מה אמר היינה

מעטים האנשים החושבים כי יש לפרופסורים יתרון בפוליטיקה על עורכי דין ורואי חשבון ותעשיינים ומורים ופועלי תעשייה. פרופ' ירון הזכיר את תגובתו של היינה, אשר במצאו פרופסורים כפרלמנטרים קרא: „מולדת את אבודה". אחרים הזכירו את אימרתו של ברנרד שאו בדבר „אלה היכולים לעשות — ואלה היכולים ללמד". אף־על־פי־כן כתימיה כי לא נמצא מקום לאף פרופסור — אם בתפקיד נבחר ואם בכישרה של יועץ או מבצע. פרופ' הנרי קיסינג'ר, עם כל היותו בולט בתפקידיו, בא אחרי פרופסורים אחרים בממשל האמריקני והנשיא קנדי החל להחדיר את האינטלקטואלים, „ראשי הביצה", לעמדות ייעוץ וביצוע בממשל וג'ונסון וניכסון המשיכו במסורת. ישראל לא מצאה פרופסור אחד מתחום הקרוב לפוליטיקה, להיסטוריה, למדע המדינה וליחסים בינלאומיים, שיוכל להשתלב בעבודת משרד החוץ — אם כשגריר ואם כיועץ מדיני. אמנם הביטחון משתמש באוניברסיטאות — בחוקרים בחינוך, במזרחנות, בכלכלה, בהנד־בודה — אבל מתוך הפרדה מוחלטת: כאן חוקרים וממליצים וכאן פוליטיים ומבצעים. משרד החינוך עובד בשיתוף עם הפקולטות לחינוך של ירושלים ות"א; אגף מודיעין של צה"ל מממן מחקרים של מכון שילוח; משרדי ממשלה מזמינים סקרים ומחקרים במחלקות לכלכלה ולסוציולוגיה. אך זו איננה מעורבות בפוליטיקה ובחיי ציבור.

רק מעטים עוררו תסיסה

גם מבחינה מקצועית־מדעית לא יצאו הפרופסורים המדעיים אל הציבור. אולי חוץ מן הפרופסורים בבית הספר לעובדים סוציאליים בירושלים (שבראשם עמד במנוח הד"ר ישראל כ"ץ שמונה למנכ"ל הביטוח הלאומי ועתה נכלל ברשימת המערך לכנסת) שעוררו תסיסה על נושאים חברתיים וחוץ מכמה פרופסורים לכלכלה המבקרים את מדיניותו של פנחס ספיר — לא יצאו מן האוניברסיטאות דברים שזיעזעו את אמות הסיפים. האם מנגנוני הטכניון הצליחו לארגן מחאה ציבורית על מדיניות הבנייה של השיכונים? האם בענייני דת ומדינה נאמרו דברים על־ידי פרופסורים במדעי הרוח שהסעירו את הרוחות וכמו דיון ציבורי מחודש? הד"ר דן הורביץ מן החוג למדע המדינה בירושלים הזכיר כי אחד ממקורות העוצמה של ציונות פוליטית הוא בהכתבת נושאי הויכוח. למעשה, קיימת בישראל הסכמה שבשתיקה לטשטש את היריבות הפוליטית בין תנועת ארץ ישראל השלמה לבין תנועת בטחון ושלום (בשתיהן נמצאים גם פרופסורים).

ייתכן כי את ירידת קרנה של הפרופסורה האקדמית בפוליטיקה הישראלית אפשר לזקוף גם לירידת הפופולריות של הליברליזם השמאלני בקמפוסים האמריקנים. מאז מלחמת ששת הימים לוחמת כל פעולת מחאה של פרופסורים באסוציאציה של השמאל החדש האינטלקטואלי בארה"ב. לא רק שמאל חדש זה אינו אוהד את ישראל, אלא שהוא בירידה תלולה גם שם. איש כמו פרופ' יהושע אריאלי מן התנועה לשלום ולבטחון נחשב בישראל לשמאלי אף ממקגוורן ומקרתי, שהרוב הדומם הביע בהם אי־אמון ברור.

הפרופסורים אינם גוף אחד והיה זאת סכנה אם יהיו לקבוצה פונקציונית בעלת תו זהות פוליטי. הסוציולוג הד"ר משה ליסק אומר כי „אינטליגנציה שהופכת להיות גוף פוליטי מבשרת משבר חריף של ערב המהפכה". בדרך כלל זקוקים הפרופסורים והסטודנטים לצורת האיגודים המקצועיים או הצבא כדי לבצע מהפכה, אבל צצה זהות פוליטית נפרדת לפרופסורים מצביעה על פער בינם לבין יתר חלקי האוכלוסיה. פרופסורים רגישים כמו פועלים לתופעות של פגיעה בחופש ביטוי או בהגדרות האזרח, אבל הם מגיבים ביותר מהדרות וכדרך מבוססה ומסוגלת יותר. ההתארגנות הפרופסוריאלית בזמן הפרשה הצלבה לפני שלוש־עשרה שנה עם צמיחתה של קהילה אקדמית מיליטנטית שהגיעה את שיריה גם בגניזת הראשון לשבור את עקרון השיוויון בשכר. אלה זרקו הפרשיות הבוית בתואר והוסי כי שוריהם מתעצמים. מסתבר היום שזו היתה תקופת הנעורים של הפרופסורים כפוליטיקאים, כולם התבגרו מאז, מכעסים להתום על גילויי דעת ולהכעסה אין נושא מרכזי שיאחד היום את החוג הזה שגדל התרבה.

הפרופסורים אינם יכולים להתלונן על הפוליטיקה שאיננה קולטת אותם. בזמנו היה באנגליה נהוג להקצות ארבעה מקומות בפרלמנט לנציגי ארבע האוניברסיטאות הגדולות. איש אינו מציע לחקות נהוג זה אצלנו, שגם אנגליה ביטלה אותו. אין ספק כי מציאותם של שלושה־ארבעה פרופסורים בכנסת עשויה לסייע בעבודתה, להוסיף מימד הפשטה וראייה כוללת. אבל, הדמוקרטיה הפוליטית — שהפרופסורים בעצם כספים לקיומה — פירושה גם עבודה מפלגתית, שאינה חביבה על איסטניסים. כפי שהעסקונה זועפת על הצבאה גנרלים, היא גם זועפת על הצבת פרופסורים. ההבדל הוא שבחישובים אלקטורלים אין כיום ערך ביחוד לפרופסור, בעוד אלוף־מיל. נחשב לקישוט חיוני.

אלי אייל

יהודים וגויים 1973

(סוף מעמוד 26)

טבעית מושתתת על חוקות המתבררות־סמאנטיקה, הוסיף הגאון היהודי הזקן לדבוק בדעה (או מוטב לומר: באמונה!) שהמשמעות החד־משמעית מוטלת־בכיעה לא רק במאקרוקוסמוס אלא גם במיקרוקוסמוס של האטום וחלקיקיו.

איינשטיין נצמד לדעה זו גם לאחר שהובהר לו שהתצפיות והניסויים מפריכים אותה. מבחינה היה לדבוק בה — כדי „להציל" את תמונת עולמו האוניברסאלית והראציונאליסטית, שאינה מותירה מקום למקריות, ל„נס", אלא הכול ערוך בה בשלשלת־דטרמינאציה אינסופית של סיבות ומסובבים.

הציונות, שביקשה להחזיר לתיקנו ועל כנו את הפארטיקולאריזם הלאומי־מדיני של עם ישראל, נזקקה אף היא להעמקת אוניברסאליסטית — לעקרון ההגדרה־העצמית, להכרה בזכותו של כל עם ועם, כקטן כגדול, להיות בן־חורין ולשלוט בגורלו. הציונות פנתה אל „מצפון העמים" ואל „משפט העמים". היא ניסתה להוכיח שטובת היהודים, שלומם והחזרתם למעמד של אומה נורמאלית — עולים בקנה־אחד עם טובת כלל האנושות.

● העדר מכנים־משותפים

היום, לפני מה אנו עומדים ואנה אנו באים? כיום, למרות תקומתנו המדינית והתעצמותנו הבטחונית, העימות בין יהודים ולא־יהודים הוא אולי חמור משהיה בזמן מן הזמנים — משום שהוא נקלע לספירה של מדיניות־כוח גלובאלית, בנקודת־מקום ובנקודת־זמן קריטית ביותר של הספירה הזאת; כאשר כל צעד בלתי־שקול עלול לאיים בחיסול המין האנושי ובהשמדת העולם לתוהו ובוהו.

העימות כיום אינו בין „יהודי" ו„אחרותי" לאי־יהודית (או להפוך!), אלא בין פארטיקולאריזמים שונים, שלנו ושל מדינות־ערב, שעדיין תהום בלתי־מתגשרת פעורה ביניהם, וכן בין תפישות אוניברסאליסטיות שונות. אין „שפה אוניברסאליסטית" אחת, אף לא בקרב הקהילייה האינטלקטואלית: לפנים היו חילוקי־דעות לגבי הדרכים להבאת גאולה לעולם, אך היו אי־אלה מכנים־משותפים פונדאמנטאליים לגבי המטרות והצמיתות של היי־אנוש, לגבי המשמעות של טוב ורע, של צדק ועוול.

היום, דווקא היום, בתקופת התקשורת המהירה המגבאת והמבטלת מרחקים — חצוי המין האנושי מבחינת עצם ההתייחסות למושגי־היסוד הנ"ל. הכול מרבים לדבר על „עולם טוב יותר" ועל „איכות־החיים" אורת — וחושבים על דברים שונים־בתכלית; אם בכלל חושבים עד הסוף.

במקום ראציונאליזם יש לנו היום כד־זבך ראציונאליזציות של מעשים שאין הדעת סובלתם. העידן הוא עידן של כינוסים בינלאומיים ושל ועידות־פיסגה. פילוסופים ומדענים נפגשים לעתים מזומנות — ו„נדברים" איש עם אחיו „הידברות" סביבתית, כלומר: מחליפים ביניהם; רק לעתים רחוקות גם מחליפים דעות ומייסרים איש את רעהו.

אלמלא כן, קשה היה להעלות על הדעת ועידה בינלאומית של פסיכיאטרים בברית־המועצות, כאשר הפסיכיאטרים המארחים משמשים סרהרים וסרדיוטות בידי המשטר ושוברים את רוחם של ה„פאציינטים" המסורים לטיפולם.

ומנהיגי מעצמות טסים רצוא־ושוב ו„נדברים" וכורתים הסכמים; אכן גם הידברותם היא רק „טכנית", „פראגמאטית", משום שתמונת־עתיד־העולם של כל אחד מהם שונה לחלוטין. ממילא, כל רוח בלתי־כבוית עלולה לשים לאל את ההסכמים.

אפשר שאנו, היהודים, כבאת מרשתנו הרוחנית או בגין הנסיבות שאנו שרויים בהן, בישראל ובתפוצות, הננו הנציגים והאחרונים של האוניברסאליזם נוסח־ישן, אוניברסאליזם שהוא מלה־נרדפת להומאניזם. אך כלום זו אפילו הצי־נחבה, אם „אין עם מי לדבר", אם תהום פעורה לא רק בינינו לבין מדינות־העולם אלא גם בינינו לבין הציבור, המכונה „בלתי־מוזהה", וכן עם רבים מן ה„מזהים" כשמאל ומיבין?

עד כה יכולנו להידבר רק עם גורם עולמי אחד, בעניין אספקת נשק ותמיכה מדינית. גם זו לטובה, אך עד־מתי יעמוד לנו „הסד־לאובים" זה בעידן „משבר האנרגיה"?

יעקב רבי

נאות חירם - ידידיה בונה בכפר סבא

בסביבה ירוקה שקטה ומרכזית בקרבת ביה"ח מאיר

קוטגים למכירה

על מגרש של 350 מ"ר דירות בנות 200 מ"ר מוקפות גן ב־3 מפלסים. בניה מעולה

בדבר פרטים וקביעת פגישות נא לטלפן:
בתל-אביב: חירם-לנדאו 260390 או 256098
בפתח-תקוה: זר ידידיה 913503-03

קשת

חוברת 60 — יובל 15 שנה

לאו צה ✱ א. י. לוונטל ✱ אסתר ראב ✱ אברהם חלפי ✱ פ. מ. דוסטויבסקי ✱ אהרן אמיר ✱ דוד שחר ✱ ורדה גינוסר ✱ איתן איתן ✱ אברהם הוס ✱ רפאל נחום ✱ דוד רוקח ✱ ראובן מירן ✱ חמוטל בר־יוסף ✱ ✱ אהרן קומם ✱ ישראל זמורה ✱ מרתה גרהם ✱ טניה הדר ✱ אבנר ללוש ✱ א. דה־פריס ✱ ש. נ. אייזנשטדט ✱ ש. אבינרי ✱ נ. ספרן ✱ ש. דותן ✱ ד. אבני־סגרה.

דיון בהוראת הספרות: א. ב. יהושע, יוסף האפרתי, יהודה ניני, א. אמיר

עשרות סקירות על ספרים חדשים

288 עמ' 10 ל"י (חתימה שנתית: 24 ל"י)

„קשת", רח' ביאליק 9, טל. 53040, ת"א

כובעי בורסלינו

הידועים בעולם

Borsalino

אפשר להשיג אצל:

מרקו פסח, רחוב נחלת בנימין 48, תל־אביב.
אליעזר יעקבי, רחוב נחלת בנימין 18, תל־אביב.
דן גבריאלי, רחוב הרצל 18, חיפה.
מאיר רוסנק, רחוב הרצל 52, חיפה.
אברהם פרסטר, רחוב בן־יהודה 13, ירושלים.
דוד פרסטר, רחוב מלכי ישראל 8, ירושלים.

למכירה

מכונה לציפוי, הטבעה ולמינציה לפי.וי.סי. (P.V.C.)

כולל מכונת טחינה בעלת 3 גלילים, מערבל כפול, גלילים נוספים וכו' לניר, יוטה, בדים. למכונה 4 תנורים אינפרה אדום בגודל 2x2 כ"א לחימום ויבוש.

המעוניינים יפנו אל: ביכנוף, טל. 911994 או 918804־03 בני ברק.

חברת גן־החיות ת"א

מברכת את קהל המבקרים בשנת שלום ושגשוג

ומודיעה כי גן החיות יהיה סגור בימי ראש השנה תשל"ד — א'—ב' תשרי 27—28.9.73 — וביום השבת ג' תשרי תשל"ד 29.9.73.

הנהלת הגן

הדסים משולשים בשמונות וליחידים
אתרוגים בלתי מורכבים
לולבים בשמונות וליחידים
טל. 243841־04, חיפה
שולחים לחוץ לארץ

● יום רביעי ⁎ כ"ט באלול תשל"ג ⁎ 26 בספטמבר 1973 ⁎ שקיעת החמה: 17.33 ⁎ זריחתה מחר: 5.30.

● פרק יומי: דבהי"י: א—ב, כג—כד
● משנה יומית: אבות: א, יה—כו
● דף יומי: הוריות: ט
● הלכה יומית: שבת: רסה, ג—ה
● פרשת השבוע: האזינו

● יום חמישי ⁎ א' דראש השנה ⁎ א' בתשרי תשל"ד ⁎ 27 בספטמבר 1973 ⁎ שקיעת החמה: 17.32 ⁎ זריחתה ביום ו': 5.31.

● פרק יומי: דבהי"י: א—ב, כה—כד
● משנה יומית: אבות: א, כז—יז
● דף יומי: הוריות: י
● הלכה יומית: שבת: רסה, ו—ה
● פרשת השבוע: האזינו

● יום שישי ⁎ ב' דראש השנה ⁎ ב' בתשרי תשל"ד ⁎ 28 בספטמבר 1973 ⁎ שקיעת החמה: 17.30 ⁎ זריחתה בשבת: 5.32.

● פרק יומי: דבהי"י: א—ב, כו—כט
● משנה יומית: אבות: א—ב, יח—א
● דף יומי: הוריות: יא
● הלכה יומית: שבת: רסה, ט—יא
● פרשת השבוע: האזינו

● יום שבת ⁎ ג' בתשרי תשל"ד ⁎ 29 בספטמבר 1973 ⁎ שקיעת החמה: 17.29 ⁎ זריחתה ביום א': 5.32.

● פרק יומי: דבהי"י: א—ב, א—ב
● משנה יומית: אבות, ב, ב—ג
● דף יומי: הוריות: יב
● הלכה יומית: שבת: רסה, ט, יב—א
● פרשת השבוע: האזינו

● **זמני הדלקת הנרות:**

	ער"ש שבת	מוצאי שבת
● ירושלים	4.52	6.04
● תל־אביב	5.10	6.06
● חיפה	5.02	6.05
● באר־שבע	5.08	6.05
● אילת	5.09	6.06

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה, הרצליה, אשדוד, אשקלון, באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת — 100; אילת — 2444; חדרה — 22444; טבריה — 20444; קרית־שמונה — 40444.

מכבי אש

ירושלים, ת"א, חיפה, פ"ת, הרצליה, אשדוד, אשקלון, רחובות — 102; רמת־גן — 742223; בני־ברק — 781133; גבעתיים — 723333; ראשל"צ — 942223; חולון — 842112; אילת — 2223; באר־שבע — 2222; חדרה ונתניה — 22222; טבריה — 20222; נהריה — 922222; נצרת — 5522; קרית־שמונה 40133.

מגן דוד אדום

ירושלים, תל־אביב, חיפה — 101; אילת — 102; רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים — 781111; חולון — 843133; הרצליה — 981333; נתניה — 23333; רחובות — 951333; ראשון־לציון — 942333; אשדוד — 22222; אשקלון ובאר־שבע — 3333; חדרה — 22333; פתח־תקוה — 912333; נצרת — 34333.

עזרה ראשונה נפשית
02—69911.

היום, מחר (א' דרה"ש) וביום ו' (ב' דרה"ש) — ראה „מוסף של חג", עמוד כ' ⁎ שבת — ראה „ימים ולילות" עמודים 94, 95

היום, מחר (א' דרה"ש) וביום ו' (ב' דרה"ש) — ראה „מוסף של חג" עמוד כ' ⁎ שבת — ראה „ימים ולילות" עמודים 94, 95

ראה „ימים ולילות" עמוד 61
ראה עמוד 47 ⁎ „מבחר סרטי השבוע"

ראה „ימים ולילות" עמוד 59

תל־אביב והמרכז

ד"ר סגל, רח' בלוך 12, טל. 247860.

כד"א: בבמד"א, טלפון 614333 נמצא רופא תורן בין השעות 8 בערב עד 7 בבוקר. הערוך ביקורי בית גם לחברי קופ"ח.

עזרה ראשונה לטיפול שיניים

בברפאה ברחוב שיינקין 31 ת"א, טל. 228036. יום ד': 9—5 אחה"צ; א' דראש־השנה, ב' דראש־השנה ושבת: 9 בבוקר — 2 אחה"צ.

קופ"ח „אסף"

תל־אביב: מד"א, טל. 101
בני־ברק: מד"א, טל' 781111.
בת־ים: מד"א, טל' 863333.
חולון: מד"א, טל' 843133.

קופ"ח מכבי

תל־אביב — ערב ראש־השנה (מ־14.00 אחה"צ עד 07.00 בבוקר למחרת): מד"א טל' 101.

א' דראש־השנה: ד"ר לופו מריאן, רח' דיזנגוף 75, טל' 235143, 235924 (כללי); ד"ר קנטורק (ילדים), ארלוזורוב 47, טל' 236256.

ב' דראש־השנה: ד"ר קנטורק (ילדים), ארלוזורוב 47, טל' 236256; ד"ר לופו מריאן (כללי), דיזנגוף 75, טלפון 235143, 235924.

שבת: ד"ר פרק דוזה (כללי), החשמונאים 4, טל' 248228; ד"ר קנטורק (ילדים), ארלוזורוב 47, טל' 236256. מ־13.00 אחה"צ עד 07.00 בבוקר — מד"א טל' 101.

גוש־דן — ערב ראש־השנה (מ־14.00 עד 19.00): ד"ר דודי א. (כללי), גבעתיים, משמר הירדן 6/6, טל' 746061; גב' ד"ר בוגוחובסקי (ילדים), רמת־גן, הרצל 43, טל' 738591. מ־19.00 עד 07.00 בבוקר רופא תורן במד"א, ר"ג, הגלגל 42, טל' 781111.

א' דראש השנה: (מ־7.00 עד 20.00 בערב) ד"ר סגל (כללי), רמת־גן, ארלוזורוב 27, טל' 736029; גב' ד"ר קויתי (ילדים), גבעתיים, קפלנסקי 23, טל' 742517.

ב' דראש־השנה: ד"ר כאתב (כללי), רמת־גן, ביאליק 57, טל' 724706; גב' ד"ר ניסנבאום (ילדים), ר"ג, שרה אהרונסון 23, טל' 756377.

מוצאי ראש־השנה: רופא תורן במד"א, רח' הגלגל 42, טל' 781111 רמת־גן.

שבת: ד"ר דודי א. (כללי), גבעתיים, משמר הירדן 6/6, טל' 746061; ד"ר גרייבר (ילדים), רמת־גן, עוזיאל 93, טל' 741652.

מוצ"ש: רופא תורן במד"א רמת־גן, הגלגל 42, טלפון 781111 (מ־20.00 עד 07.00 ביום א').

קופ"ח „לאומית"

תורנות לילה בכל סניפי מגן דוד אדום ברחבי המדינה.

קופ"ח „עממית"

תל־אביב: מד"א טל' 101.
רחובות — ראש השנה: (רופא כללי) ד"ר דוימש דוד שמעוני 3, טל' 950295; רופא ילדים, ד"ר גרף, רח' ש. בן־ציון 30, טל' 951063 (בין השעות 8—9 בבוקר, 4—5 אחה"צ).
שישי ושבת: רופא כללי, ד"ר שתיל, רח' ש. בן־ציון 36, טל' 951439; רופא ילדים, ד"ר שויצר, רח' טלר 1, טלפון 951782 (בין השעות 8—9 בבוקר, 4—5 אחה"צ). אחות תורנית ובית מרקחת במרפאת הסניף רח' בנימין 23 (בין השעות 9—10 בבוקר)
פתח־תקוה: טל' 912333.
בת־ים: טל' 863333.
לוד: טל' 962133.
חולון: טל' 843133.
נתניה: טל' 4—2333.
אשדוד: טל' 22222.
רחובות: מד"א, טל' 951333.
ראשל"צ: טל' 942333.
אשדוד: על חברי אזור ה' באשדוד וחברי סניף א' ב' אשדוד לפנות לרופא המספל.
גדרה: ד"ר הסגר, טל' 91136.

הוד השרון: לפנות לרופא ה־משפחה.
כפר־סבא: ד"ר קראוס, שכונת אליעזר, טל' 925772.
נתניה: מד"א, טל. 4—2333.
פתח־תקוה: לפנות לרופא ה־משפחה.
רמת־גן והסביבה: מד"א, טל' 781111; ד"ר יעקב שוורק, רח' הררי 5, טל' 764335.

קופ"ח „מרכזית"

תל־אביב: מד"א, טל' 101.
בני־ברק: מד"א, טל' 781111.
חדרה: מד"א, טל' 23333.
בת־ים: מד"א, טל' 863333.
חולון: מד"א, טל' 843133.

ירושלים והדרום

קופ"ח „מכבי"
שירות לילה

מד"א טל' 54122/4, שירות אמבולנסים ומקרים דחופים, טל' 101, בין השעות 8 בערב עד 7 בבוקר.

קופ"ח „עממית"

מד"א טל' 101 או 54122/4.
באר־שבע — לפנות לרופא המשפחה.

קופ"ח „מרכזית"

שירות רפואי לילה מ־8 בערב עד 7 בבוקר, מד"א, טלפון 4—54122.

עזרה ראשונה לטיפול שיניים

בבניין מד"א, רוממה
שבת: מ־10.00 עד 13.00, ומ־15.00 עד 19.00.

חיפה והצפון

רופא תורן כללי (ילדים), טל' 254530; ד"ר פרידמן (כללי וילדים), רח' הלל 43, טל' 524922; מד"א טל' 101, מ־9 בערב עד 7 בבוקר.

קופ"ח „אסף"

רופא תורן כללי וילדים, טלפון 254530.

קופ"ח „מרכזית"

נצרת: ד"ר עטאללה, טל' 54096.
קריות: טקסי ביאליק, טלפון 713232, 711515.

קופ"ח „מכבי"

חיפה: תורנות לילה: מד"א, טל' 101, מ־20.00 עד 07.00. צפת (מ־13.00 עד 07.00 בבוקר יום א') מד"א טל' 101.

קופ"ח „עממית"

חיפה: ד"ר פרידמן, 524922; רופא תורן כללי וילדים — 254530.
אבן־יהודה: ד"ר פ. כץ, רח' איילת השחר.
טבריה: ד"ר קובריק, 20301.
חדרה: מד"א טל' 22333.
עפולה: ד"ר אהרונוביץ, טל' 23061.

בתי חולים תורניים

ירושלים:

ערב ראש השנה: שערי צדק (ילדים); הדסה (פנימית, נשים, כירורגית, עינים, כירורגית מוח, א.א.ג.).

א' דראש־השנה: ביקור חולים (ילדים, פנימית); שערי צדק (נשים); הדסה כירורגית מוח, א.א.ג., עינים, כירורגית).

ב' דראש השנה: הדסה (כירורגית מוח, א.א.ג., ילדים): שערי צדק (פנימית, כירורגית, עינים); ביקור חולים (נשים).

שבת: שערי צדק (ילדים, נשים, כירורגית, עינים); הדסה (פנימית, כירורגית מוח, א.א.ג.).

תל־אביב:

ערב ראש־השנה: איכילוב.
א' דראש־השנה: הדסה.
ב' דראש־השנה: איכילוב.
שבת: איכילוב.

חיפה:

ערב ראש־השנה: רוטשילד.
א' דראש־השנה: רמב"ם (כירורגית עד גיל 7, גיניקולוגיה, ילדים, עינים, א.א.ג., נוירוכירורגית, מחלות נפש, כירורגית פה ולסת); הכרמל (כירורגית מגיל 7, האוזנה, פנימית).
ב' דראש־השנה: רמב"ם (כירורגית, תאונות, פנימית, ילדים, עינים, א.א.ג., נוירוכירורגיה, מחלות נפש, כירורגית פה ולסת); רוטשילד (גיניקולוגיה).
שבת: רוטשילד.

יום ד' 26.9.73

נחיתות: בי.או.אי.סי. 771 מניו דלהי ומהראן 12.05; אלאיטליה 738 מרומא 12.15; אל על 348 מציריך 13.20; טי.וו.אי. 740 מניו יורק ופרנקפורט 13.25; אל על 446 מלונדון 13.30; אל על 448 מפאריס וז'נבה 13.40; אל על 444 מרומא 14.00; סייפרוס איירווייס 302 מניקוסיה 14.05; אל על 440 מבריסל ומינכן 14.15; לופטהאנזה 634 מפרנקפורט ומינכן 15.15; טי.וו.אי. 810 מבוסטון, פאריס ורומא 15.35; אל על 450 מקופנהאגן 16.00; טי.וו.אי. 840 מניו יורק, רומא ואתונה 16.35; ק.ל.מ. 527 מאמסטרדם וציריך 16.50;

אייר פראנס 332 מציריך 18.15; סבנה 201 מבריסל וז'נבה 18.55; בי.או.אי.סי. 916 מלונדון ורומא 19.45; בי.אי. אי. 484 מלונדון 19.55; אייר פראנס 162 מפאריס וניצה 21.40.

המראות: ק.ל.מ. 526 למינכן ואמסטרדם 10.00; בי.אי. אי. 485 א' ללונדון 10.15; בי.או.אי.סי. 771 ללונדון 12.50; אלאיטליה 739 לרומא 14.00; סייפרוס איירווייס 303 לניקוסיה 14.45; לופטהאנזה 637 לפרנקפורט 16.05; טי.וו.אי. 810 לבומביי ובאנגקוק 16.25; בי.או.אי.סי. 916 לטהראן, באנגקוק והונג קונג 20.30.

בחג ובשבת נא לצלצל לטלפון 614656 — לוודא נחיתת מטוסים והמראתם

רכבת

מירושלים

● לתל־אביב — 07.52, 10.52, 12.46, 14.13
● לחיפה — 07.14, 12.12.
● לבאר־שבע ודימונה — 07.14, 07.52, 12.12

מתל־אביב

● לירושלים — 07.17*, 10.06, 12.02, 13.57
● לחיפה — 06.10, 06.39*, 08.02*, 08.35*, 09.55*, 11.27*, 12.20, 13.48, 14.30
במוצאי שבת: 20.00*, 21.50
● לנהריה — 08.02*, 13.15*.
● לבאר־שבע ולדימונה — 06.33, 09.02, 12.54.

מחיפה

● לירושלים — 06.48, 11.50.
● לתל־אביב — 06.00, 06.30*, 07.10*, 08.25*, 08.57, 10.25, 11.40*, 12.33, 13.26*, 14.00.
מוצאי שבת: 19.50*, 21.42
● לבאר־שבע ודימונה — 06.48.
● לנהריה — 06.28, 09.14, 14.34.

מנהריה

● לתל־אביב ולחיפה — 05.36, 07.50, 10.35.
● לירושלים, באר־שבע ודימונה — 05.36.

מדימונה

● לתל־אביב ולירושלים — 06.18, 12.47.
● לחיפה — 06.18.

מבאר־שבע

● לתל־אביב ולירושלים — 06.47, 09.28, 13.14.
● לחיפה — 06.47.

ירושלים

ערב ראש־השנה: גיבנט, רח' האר"י 12, טל' 33676; אל סזין, רח' חאן אלזית, טל' 282040.

א' דראש־השנה: הרצל, רח' יפו 36, טל' 22059.

מוצאי א' דראש־השנה: מאיר, רח' יפו 44, טל' 233592; אל שעב אל ג'דידה, בתוך שער שכם, טל' 283401.

ב' דראש־השנה: בטיש, רח' שטראוס 10, טל' 222911.

מוצאי ב' דראש־השנה: מעין הבריאות, מרכז מסחרי קרית היובל, טל' 35081; אל סנטראל, רח' צלאח א־דין, טל' 282196.

שבת: קטמון, רח' חזקיהו המלך 23, טל' 33843.

מוצאי־שבת: אופלטקה, רח' יפו 110, טל' 224021; אל סזין, אל ג'דידה, רח' אל זהרא, טל' 282040.

תל־אביב

ערב ראש־השנה: נורדאו, רח' בן־יהודה 183, טלפון 242673; פרנקל, רח' המלך ג'ורג' 28, טל' 223721.

א' דראש־השנה: גוטמן, רח' אחד העם 91, טל' 285301; קסטל, רח' אבן גבירול 147, טל' 443716; יאני, רח' יהודה הלוי 67, טל' 612474.

מוצאי א' דראש־השנה: גרוסו, רח' שינקין 27, טל' 284791; ככר המדינה רח' ה' באייר 48, טל' 258041.

ב' דראש־השנה: מושקוביץ, רח' המלך ג'ורג' 25, טל' 282650; נורדאו, רח' בן־יהודה 183, טל' 242673; יאני, רח' יהודה הלוי 67, טלפון 612474.

מוצאי ב' דראש השנה: בני, רח' דיזנגוף 174, טל' 222386; הנביאים, רח' המלך ג'ורג' 72, טל' 286740; יאני, רח' יהודה הלוי 67, טל' 612474.

שבת: צפון, רח' יהודה ה־מכבי 33, טל' 449995; גוטמן, רח' אחד העם 172, טל' 285301.

מוצ"ש: פרנקל, רח' המלך ג'ורג' 28, טל' 223721; יפת, רח' בן־יהודה 172, 224543; יאני, רח' יהודה הלוי 67, טל' 612474.

חיפה

ערב ראש השנה: אין תורנות.
א' דראש השנה: ניסנס, רח' כורי 28, טל' 664197.

ב' דראש־השנה: בלפור, רח' מסדה 1, טל' 662289.

שבת: המזרח, רח' הרצל 87, טל' 663211.

רמת־גן ובני־ברק

ערב ראש־השנה: רמה, ז'בוטינסקי 65, טל' 793483.

א' דראש־השנה: חן, ז'בוטינסקי 99, טל' 794434.

ב' דראש־השנה: ארז, הככבים 43, בני־ברק; נגה, ויצמן 17, טל' 722458, גבעתיים.

שבת: שפירא, רח' ר' עקיבא 80, בני־ברק; היגיה, רח' ארלוזורוב 81, טל' 721489.

חולון ובת־ים

ערב ראש־השנה: יוני, מרכז מסחרי רמת־יוסף; מרכז, ככר ויצמן, חולון.

א' דראש־השנה: שיינין, רח' סוקולוב 68, חולון; גני בת־ים, רח' הנביאים 3, בת־ים.
ב' דראש־השנה: בלפור, רח' בלפור 90, בת־ים; נאות רהל, רח' אילת 36, חולון.

שבת: גני בת־ים, רח' הנביאים 3, בת־ים; אסותא, רח' סרומפלדור 4, חולון.

באר־שבע

א' ראש־השנה: „יונה"
ב' דראש־השנה: „אסותא".
שבת: רמב"ם.

נתניה

ערב ראש־השנה: הדסה, רח' הרצל 24, טל' 22243.

א' דראש־השנה: מרכז, רח' הרצל 36, טל' 22739.

ב' דראש־השנה: המגן, רח' ויצמן 13, טל' 23866.

שבת: הנשיא, רח' ויצמן 36, טל' 23639.

פתח־תקוה

ערב ראש־השנה: אסותא, רח' שטמפפר 24, טל' 910946.

ב' דראש־השנה: מרכז השרון, רח' חובבי ציון 40, 911078.

שבת: רסל, רח' רוטשילד 39, טל' 911406.

המערך רוצה לרוקן את המשטר הפרלמנטרי מתוכנו

מהותו של המשטר הפרלמנטרי הוא, כי חברי ממשלה באים מתוך בית הנבחרים. משום כך התנגדה האופוזיציה, בימי הכנסת הראשונה, לסעיף בחוק המעבר, המתיר מינוי שר מחוץ לכנסת. אומנם הסעיף נתקבל, אך הוא נחשב תמיד, להיתר יוצא מן הכלל.

המערך, מתוך חישובים מפלגתיים בלבד, מנסה עתה להפכו למעין כלל, וכך לרוקן את המשטר הפרלמנטרי מתוכנו.

לא כן ינהג הליכוד.

נשמור על היסודות החוקתיים של ממשל ייצוגי.

ממשלה פרלמנטרית, מן הדין שתהיה מורכבת מעיקרה מנבחרי העם.

העלה את הליכוד, האלטרנטיבה למערך

הצבע
חל טעם

הליכוד

גח"ל, הרשימה הממלכתית, המרכז החפשי, תנועת העבודה למען ארץ ישראל השלמה

مكان الأصل

תשבץ „מעריב" מס. 875

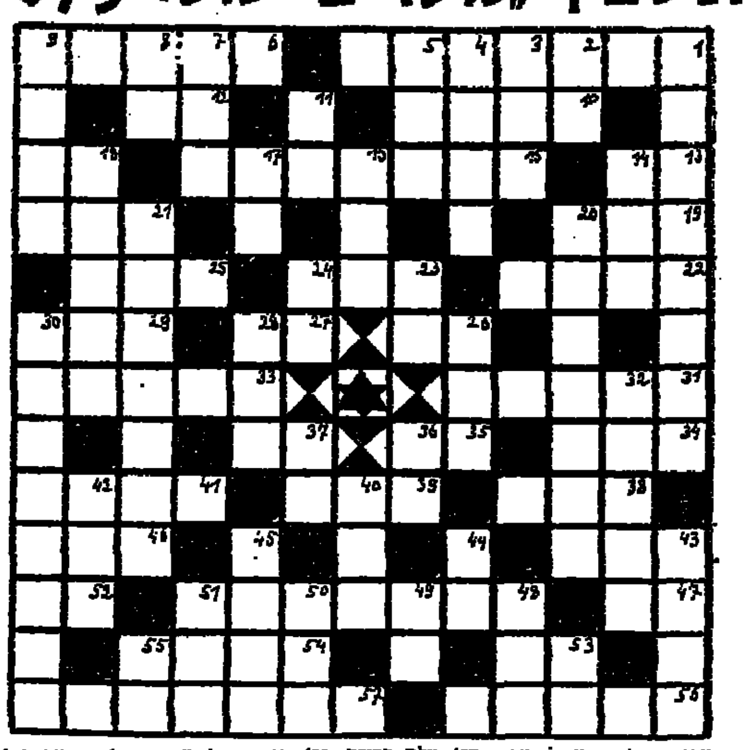

בואו חשבון (865)

לשנה הבהבהדבה
ניהל חולת
מתנהל
המלוח
המנשל
לירמל
מנתל

הברכה: 535 רצ68 490774

3pS718 3ב8ט 364 8652ע

בפעולת חילוק זו הוחלפו הספרות באותיות. מצא את ערכה של כל אות ורשום את האותיות המתאימות ב־מקום הספרות בשורה למטה. אחר כך, צרף את האותיות והרי פי־ענחת אחת מברכות ראש השנה.

יגעת מוצאת

ו	ל	י	מ	צ
ת	ש	ד	ב	ד
ם	י	ת	ו	ל
כ		ז	ו	
ל	ה	ש	ת	ם

פתרונות החדונים הקודמים

8 המתמודדים

שח מט

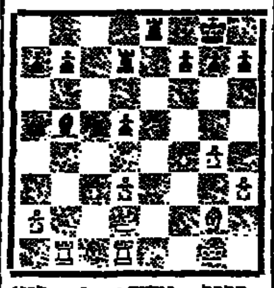

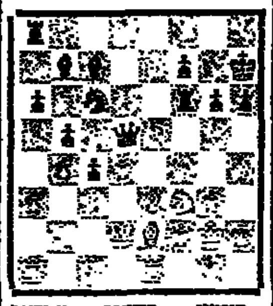

מהאולימפיאדה לאוניברסיאדה

אתה בוחר את

המפלגה

מי בוחר את נציגי המפלגה?

כל המפלגות קבעו בימים אלה את מועמדיהן לכנסת.

רק מפלגה אחת בחרה את נציגיה תוך מיצוי כל ההליכים הדמוקרטיים:

המפלגה הליברלית העצמאית.

המרכז בן 400 חבר (המייצג את כל הסניפים) בחר את 15 המועמדים הראשונים בבחירות חשאיות.

חברי ההנהלה (100 חברים) קבעו בהצבעה חשאית ואישית את מיקומו של כל מועמד ברשימה.

המרכז אישר את ההצעה.

לשום „ועדת מינויים" חשאית לא היה מה לומר.

דמוקרטיה בתוך המפלגות היא הכרח לקיום הדמוקרטיה במדינה כולה.

הליברלים העצמאיים יציעו בכנסת השמינית חוק מפלגות שיחייב סדרים דמוקרטיים מפורטים ומבוקרים בכל מפלגה כתנאי למימון ממלכתי.

הצבע לע

למכירה
מאק R 611
1970
ליילנד
סופר־ביבר 1971
טלפון 02—271017

בעלי מגרשים בעפולה
לפני מכירתם פנו למשרדנו
תקבלו יותר בתווכנו
ברפ (מגון שרותים) עפולה, ככר העצמאות 2
טל' במשרד ובבית 065-22882.

בנתניה ברחוב ראשי
להשכיר מעדניה
בשכ"ת
(אפשרי גם למסרה אחרת)
טל. 03-418328 בערב

הופיע ירחון
חקלאות בחדשות
טבלת מחירי ציוד מכני וחקלאי
מעודכן אחת לחודש
ירחון לעניני משק החקלאות בלתי תלוי
בגליון:
* יצרן שמפניה מואשם בשיווק 110 אלף בקבוקים ללא מס קניה.
* משפחת פרידמן שוקלת הגשת תביעה משפטית נגד תנובה.
* איגוד הפועלים החקלאים דורש לצרף את פועלי השטחים.
* כלכלת הקיבוצים התעצמה באופן מפתיע בשנים האחרונות.
* חוסר משקל התגלה ברוב קופסאות השימורים.
* יורחב יצוא ההדרים לגוש הקומוניסטי.
ועוד בגליון:
דמי מנוי לשנה (12 גליונות) 20 ל"י.
לכבוד „חקלאות בחדשות"
ת.ד. 7123 רמת־גן
אבקש להיות מנוי על ירחונכם
החתימה לשנה — 20 ל"י
שם ....
כתובת ....
מצורף בזה צ'ק/מזומן על סך 20 ל"י.

מדור הבולים — בעמ' 71 של „ימים ולילות"

לגברים בלבד!
שעון שנות ה־2000
ללא מחוגים DIGITAL
שעון סיפרתי
כעת שלך
1 גבורת 97.50 ל"י
בלבד!
ARIOS WATCH — שעון שוויצרי
מאושר לייצוא ע"י מכון התקנים השוויצרי.
שרות ותעודת אחריות עם כל שעון. למזמין תוך שבוע שי חינם קופסת מתנה מיוחדת.
כספך חוזר אם אינך מרוצה. גזור ושלח:
אל: מייל אורדר — MAIL-ORDER
רחוב ה' באייר 46 ת"א טל. 265570
נא לשלוח לי ...... שעון/ים. רצ"ב צ'ק ע"ס ...... ל"י. ידוע לי כי אם אינני מרוצה עלי להחזיר את השעון תוך 10 ימים ואקבל את כספי חזרה.
שם ...... כתובת ......
החתימה

עבור משקיע רציני
מעונינים לרכוש
שטח חקלאי
רצוי פרדס
עד 1,200,000 ל"י.
ת.ד. 1334 תל־אביב
למספר 9807957.

סקניה 110 בהזדמנות
מודל 70 במצב טוב
בדבר פרטים לפנות למשק אמציה
טל. 051-91267.

מקצועם עובדי תקשורת
תפקידם לשרת את הציבור
והם ביצעו את תפקידם בדרך הטובה והיעילה ביותר

ששה אנשי ציבור שנתמנו על־ידי שר התקשורת בחנו והמליצו על אבני הבוחן למתן שירותי־תקשורת נאותים לציבור. בין השאר נקבעו האדיבות, היעילות, הדיקנות וההופעה הנאותה כראויים לעידוד ולטיפוח.

ועדה מיוחדת בחנה את עבודת אנשי המשרד הבאים במגע יום־יומי עם הציבור, הצביעה על המצטיינים שבהם והמליצה לזכותם בתעודות הוקרה ובפרסים כספיים.

פרסקי זאב, קופאי בדואר ירושלים, זכה בפרס שר התקשורת בסך 2,000.— ל"י על שרות אדיב ותנופה בעבודה העולה על המקובל, במשך 23 שנים רצופות.

פרסקי זאב
קופאי ראשי

אלימלך חנניה
קופאי ראשי

אלימלך חנניה, עובד דואר נע בעמק בית שאן, זכה בפרס שר התקשורת בסך 2,000.— ל"י על שהתמיד לתת שירותי דואר ליישובי עמק בית שאן תחת הפגזות הירדנים והמחבלים בשנות האש שלאחר מלחמת ששת הימים.

פרס המנהל הכללי בסך 1,000.— ל"י על שרות למופת לציבור, מסירות לעבודה, יוזמה ותושיה.

זיילר מלכה — מרכזת שירותים
בר־שישת מנחם — עובד דואר נע
רוקח חנניה — דוור
הרעי יצחק — קופאי
מאויל פנינה — קופאית

פרסי מנהלי השירותים בסך 500.— ל"י על שרות אדיב לציבור, מסירות לעבודה ודייקנות.

אלמוג יוסף — דוור

פרידמן הלל — השירות הבולאי
בן כימון יחזקאל — דוור
חלגואה משה — דוור
אימת יוסף — קופאי
מיבורן יצחק — שליח
אקסס אריה — דוור
הרוש דניאל — דוור
קמלוד יצחק — קופאי
מוצרי עדינה — פקידת אשנבים

גיבר חיה — קופאית
עזיאל אברהם — קופאי
גבדר אליהו — שליח
הרשמן משה — דוור
ניצני משה — דוור
אורקובי הלל — דוור
גורנשטיין שמואל — דוור
כהן אברהם — קופאי
קיפמן שמעון — שליח

רוזה יעקב — דוור
גרינברג הדה — אשנבים
בכור יוסף — קופאי
פרוכטר יחיאל — עובד דואר נע
בוזגלו יעקב — דוור
רוטמן ירחמיאל — דוור
פורטל חיים — דוור
יצחקי יצחק — אחראי משמרת
תרין יצחק — דוור

ביהודה חמי — מרכזת שירותים (14)
יעקובי חיים — שליח
ריימונד אליהו — פקיד
אדרי ציונה — מרכזת שירותים (14)
כהן עליזה — מרכזת שירותים (14)
לוין אייל — מרכזת בינלאומית
רוזנוביץ לידיה — מרכזת בינלאומית
שלו שושנה — מרכזת שירותים (14)
שלום איבט — מרכזת שירותים (14)

עובד תקשורת,
תפקידנו לשרת את הציבור.
הבה ונעשה זאת טוב יותר.

אזרח,
עזור לנו
במשימתנו זאת

مكان الأصل

هكذا من الاصل

לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • • • **בידור** • • • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע

תיאטרוני ישראל

התיאטרון הלאומי הבימה

הבעל הנצחי
מאת דוסטויבסקי
תל־אביב האולם הקטן
מוצ"ש 29.9 ב־8.30
יום א' 30.9 ב־8.30
יום ב' 1.10 ב־8.30
יום ג' 2.10 ב־8.30

נשי וינדזור העליזות
תל־אביב האולם הגדול
מוצ"ש 29.9 ב־8.30
יום א' 14.10 ב־8.30
יום ב' 15.10 ב־8.30

חתולה על גג פח לוהט
תל־אביב האולם הקטן
מוצ"ש 6.10 ב־9.00

הבימרתף
„בוסמן ולנה"
מוצ"ש 27.9 ב־9.30
28.9 ב־9.30
מוצ"ש 29.9 ב־9.00

טל. הקופה 283742, ת"א

התיאטרון הקאמרי

כטוב בעיניכם
„אחת ההצגות השקספיריות המעולות ביותר שנראו אי פעם בארץ".
ב. עברון, י. אחרונות
מוצ"ש 29.9 תל־אביב
יום ה' 4.10 תל־אביב
מוצ"ש 6.10 תל־אביב

שעיר אחד לעזאזל
מאת ניסים אלוני
יום א' 30.9 תל־אביב
יום ב' 1.10 תל־אביב
יום ג' 2.10 תל־אביב
יום ד' 3.10 תל־אביב

יעקבי ולידנטל
מאת חנוך לוין
מוצ"ש 29.9 ב־8—10.30
צוותא
יום ד' 3.10 צוותא

מאורע מוצלח
מאת ש. מרוזק
יום א' 30.9 צוותא

התיאטרון העירוני חיפה

ספולים אחרונים
מאת א.ב. יהושע
במוי: עודד קוטלר
מוצ"ש 29.9 חיפה
יום א' 30.9 חיפה
יום ב' 1.10 חיפה

אנשים קשים
מוצ"ש 6.10 חיפה
יום א' 7.10 חיפה
הצגת התיאטרון הקאמרי

שעיר אחד לעזאזל
מאת נסים אלוני
יום ב' 8.10 חיפה
יום ג' 9.10 חיפה

במה 2
סטטוס קוו ואדיס
מוצ"ש 29.9 ירושלים
הצגה אחרונה בחיפה
יום א' 30.9 בשעה 8.15

מעגל המנויים ינתקל
היום בשעה 8.00

פרסום בלהיו

הוועד למען החייל ת"א—יפו

„בית החייל" ע"ש יוסף ברץ
רח' ויצמן 60, תל־אביב

תוכנית השבוע בתיאטרון

מוצ"ש 29.9 בערב 8.30 — אריק איינשטיין, שלום חנוך והצ'רצ'ילים — תיאטרון סוכן
יום א' 30.9 בערב 8.30 — „קונצרטי" — האנסמבל הקאמרי
יום ב' 1.10 בערב 8.30 — „קונצרטי" — האנסמבל הקאמרי
יום ג' 2.10 בערב 8.30 — „קונצרטי" — האנסמבל הקאמרי
יום ד' 3.10 בערב 8.30 — „תפוס את הגנב" — התיאטרון הצעיר
יום ה' 4.10 בערב 8.30 — „אל תקרא לי שחור" — התיאטרון הצעיר
מוצ"ש 6.10 בערב 9.00 — „פאפא ליאון" — תיאטרון סדן

תוכנית השבוע במועדון דיסקוטק
(בין השעות 21.00—24.00)
בתוכנית הקבועה: מוסיקת רקע, מוסיקה לריקודים, בר

היום	התאריך	האמן
מוצ"ש	29.9.73	ארמנדו ביסמונט
מוצ"ש	6.10.73	גבי ברלין

מחיר הכרטיס: —.5 ל"י כולל משקה ראשון.
בימי חול: יפתח הדיסקוטק לפי הזמנה.

נשף ריקודים
יתקיים ב„אולמי תחביב"
רחוב אבן גבירול 68, תל־אביב
החל משעה 8.30 בערב
עם תזמורת חיל האויר
בניצוחו של רס"ן אריך טייך
בתוכנית האמנותית:
1. הזמר התואלי משה בשירי פופ
2. על הבוזוקי בשירים יווניים — ליאון אוחיון
3. הזמר שמעון כהן במעגד הפזמונים
4. והאמרגן ישראל ישראל

תערוכת הציירת חנה שאולוב
מתקיימת במואייה התיאטרון בבית החייל
רח' ויצמן 60 תל־אביב
שעות הביקור בימי חול: 17.00—19.00
התערוכה תנעל ביום ב' 15.10.73

תיאטרון מסכות
טל. 223212, מציג
מגזין 73

תל־אביב
אהל (בית ארלוזורוב)
יום ו' 28.9
ב־10.00

עדנה לב
רומן שרון | אף אוזן גרון

אורחים, ראיונות ושעשועונים נושאי פרסים — מתנת חברת „חד ארצי".
כרטיסים במשרדים: „לאן" פסג' דיזנגוף, „רוקוקו" „קסטל", „הדרך", „כנף", „כרטיס".

סרטי נח מציגים:
שייקה אופיר
בסרטו של המפיק
מנחם גולן
אבו אל בנאת

ב-ים: **משה מזרחי**
ובהשתתפות:
זהרירה חריפאי
יוסף שילוח
מיכל בת-אדם
אבנר חזקיהו
גדעון זינגר

מפיק בפועל: יורם גלובוס ✶ צלם: אדם גרינברג ✶ עורך: דב חניג ✶ תסריט: משה מזרחי ושייקה אופיר ✶ מוסיקה: אלכס כגן ✶ שותפים להפקה: האחים אלה ✶ מעבדות: ברקי פטה המפריס ✶ בצבעים ✶ הפצה: דן דימבורט „סרטי נח"

הצגת בכורה עולמית ב־7 ערים בעת ובעונה אחת, ממוצ"ש 29.9

סינמה 1 תל־אביב
במרכז קולנועי חדש ומפואר
רחוב יונה הנביא 2, טלפון 57925

ירושלים „רון"	חיפה „אורה"	רמת־גן „אורדע"
באר־שבע „חן"	חולון „ארמון"	אופקים „כוכב"

התיאטרון הקאמרי

הצגת
„כטוב בעיניכם"
בקאמרי
איננה רק טובה בעיני.
אלא טובה מאד. היא
תענוג לעינים בצורתה האסטטית,
תענוג לשכל ולאוזן בזכות ויליאם שקספיר
ותרגומו המלוטש והמבריק של אבי עוז,
היא תענוג לכל מי שמתיימר להיות בעל
חושי קליטה למעשה תיאטרלי מעולה,
וזה בזכות עבודה יוצאת דופן במקוריותה
של הבמאי הבריטי פיטר ג'יימס ושל צוות
שחקניו מהתיאטרון הקאמרי...

י. בר־פורת „בימות ובדים"

פרסום בלבן

המועדון
ביהודה 77
התכנית הסטירית החדשה
„לוקש 73"
נא לא לדרוך על המדינה
כתבו: ב. מיכאל, אפרים סידון, קובי ניב, שירים: יהונתן גפן, מוסיקה: שלמה גרוניך, במאי: דוד לוין.
בהשתתפות: גליה ישי, אהרן אלמוג, אריה מוסקונה.
ליד הפסנתר גרי גולדנברג

הצגות בכורה:
יום ו' 28.9 2 הצגות ב־9.30 ובחצות
מוצ"ש 29.9 בשעה 9.30
יום ב' 1.10, יום ג' 2.10, יום ד' 3.10 ב־9.30

כרטיסים במשרדים ובערב ההצגה — בקופת המועדון. הזמנת מקומות בטל. המועדון החל ב־8.30 בערב 230000.

אריק איינשטיין שלום חנוך והצ'רצ'ילים
ת"א „בית החייל" מוצ"ש 29.9 8.30 בערב
כרטיסים במשרדי „לאן" „רוקוקו" „קסטל" „הדרך" ובערב המופע בקופת בית החייל משעה 6.30. כרטיסי הנחה לחיילי צה"ל בקופת בית החייל.

היום הופיע!
גליון חגיגי ומוגדל של
„להיטון"
שבועון הבידור לכל המשפחה

בגן־הוואי בערב החג 27.9 ו־28.9
תזמורת הוואי
ליד המיקרופון הזמר רוני מנדס
! מוצ"ש 29 ספטמבר מסיבה פרטית סגורה !

הנהג, עצירת רכבך לחייל, זכות היא ולא חובה

במועדון־מלון
„רמת־אביב"
מאחל ללקוחותיו אורחיו ולכל בית ישראל
שנה טובה
שנת שלום ושגשוג
ומזמינכם:
ל־3
נשפי
ראש־השנה
בימי חמישי, שישי, ומוצאי־שבת
בתוכנית התגיגית
✶ מרוסיה
מאלף החיות
SALYH TIVTI
השימפנזה
LARI
✶ צמד הקומיקאים מבריה"מ
TALZINCKI
✶ מארה"ב
הזמרת הנודעת
שרי ליין
ריקודים לצלילי תזמורת „האלמוגים"
עם הזמר משה נוי
והמלחין זמר:
איתן מסורי
במחירים רגילים!!

אם את מרגישה עצמך צעירה
להיטון

הוא השבועון שלך

קונים מצלמות משומשות
פוטו ספפורט, ביהודה 6, תל־אביב

המועדון בר־ים
מגיש השבוע:
יום ד' ערה"ש 26.9
סגור
✶
יום ה' ערה"ש 27.9
יום שישי 28.9
ערב ריקודים לסטודנטים
עם להקת
„נערי החצר"
והזמרת
הלן מאי
ותוכנית אמנותית
הכניסה לערבים אלו אך ורק עם הצגת תעודת סטודנט/אקדמאי
✶
מוצ"ש 29.9
ערב ריקודים לצלילי להקת „נערי החצר" עם הזמרת הלן מאי לקהל הרחב

לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • • • **בידור** לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • • •

יאסר ערפת לוחץ את ידי פאפא ליאון

פאפא ליאון

הקומדיה המצויינת של השנה

עם זאב רווח ומשפחתו

יום ו' 28.9 באר־שבע „קרן" ב־9.00
מוצ"ש 29.9 יפו „אלהמברה" 2 הצגות ב־7.45—9.45
יום ג' 2.10 כפר־סבא „עמל" ב־8.30
יום ד' 3.10 אשדוד „אסתר" ב־9.00
יום ה' 4.10 בית חנן „בית־העם" ב־8.30
מוצ"ש 6.10 תל־אביב „בית־החייל" ב־9.00

כרטיסים: „עמיד" 31686 ת"א וביתר המשרדים!

החייט · ואשת הסנדלר

הצגות ה־150
באר־טוביה
. מחר א' דרה"ש 27.9 ב־9

ת"א „בית־דור" יום ו' ב' דרה"ש 28.9, 2 הצגות 9.30—11.30
ת"א „בית־דור" מוצ"ש 29.9 ב־9

ראשון בית־העם יום ב' 1.10 ב־8.30
טל. קופת בית־דור 263178
כרטיסים לאן טל. 231655
ובשאר המשרדים

מפיק: א. ברנזון טל. 448345

פסטיבל הזמר החסידי

תיאטרון סלק מיקפלד

HASIDIK SONG FESTIVAL

נמשכת מכירת הכרטיסים

ירושלים	תל־אביב	חיפה
„בנייני האומה"	„היכל התרבות"	קולנוע „ארמון"
מוצ"ש 13.10.73 ב־8.30	יום א' 14.10 ב־8.30 יום ב' 15.10 ב־8.30 יום ג' 16.10 ב־8.30	מוצאי שמחת תורה 18.10 ב־9.30
כרטיסים: „כהנא" ו„ברנאיבי"	כרטיסים: „לאן" וביתר המשרדים	כרטיסים: קופה „חיפה"

פרסום בלקין

תיאטרון הצעיר מציג:

תפוס את הגנב

הקומדיה המצחיקה את כל המדינה

מאת: י. לפיד במוי: ניקו ניתאי

זלמן לביוש מרים גבריאלי

טוביה צפיר

אשר צרפתי, רויטל עמית, אירית מאירי.

פרסום בלקין

חיפה מועדון התיאטרון

בימת הבידור הכל

בהנהלת אלי בביאלי
רח' יוסף 47 טלפון 660900, 642542

תכנית חודש ספטמבר
ערב ערב (פרט לימי א')

* **רימה קדילאק** — מלכת חשפניות פריס במופע חדש.
* **יזהר כהן** — כוכב המחזמר לילדים
* **LISA BERTRAN** — זמרת השנסונים מצרפת
* **PATRICK QUERROS** — צמד כיסים פנטסטי מוויסנאם.
* **יוסי ברק** — יוצא להקת פיקוד הצפון.

תזמורת המועדון עם ג'יג'י ליד הפסנתר

התיאטרון הצעיר מציג:

שנה שניה
הצגות ה־350
אל תקרא לי שחור!

מחזמר צבעוני על שחור ולבן

בימות מציגה:

מסע הפלאים

הצגה לילדים

בואו להשתתף בהרפתקאות, הפתעות ופלאים
הצגה שהיא הפנינג לילדים

מאת: ברנרד גש תפאורה: משה סטרנפלד
תרגום: יהונתן גפן מוסיקה: דורון סלומון
במאי: עומרי ניצן
בהשתתפות: רונית פורת, ישראל בידרמן, חנן יובל, דב רייזר.

הצגות בכורה:
שבת 28.9 בשעה 11.00 לפנה"צ
יום ג' 2.10 בשעה 4.00 אחה"צ.

במועדון, רח' בן־יהודה 77, תל־אביב
כרטיסים במשרדים ולפני ההצגה בקופת המועדון

גבי עמרני
בכפי הדוקטור

יום ו' 28.9 חיפה אורה 9.00—11.00
מוצ"ש 29.9 ירושלים מיטשל 8.30
יום א' 30.9 ת"א אלהמברה 8.30
יום ב' 1.10 גבעת אולגה גל 8.30
יום ג' 2.10 קרית מלאכי הוד 8.30
טלפון המשרד 284862

ההפקה ראשית: משרד לאן טל: 231655

תיאטרון עיון בשיתוף עם תיאטרון לילך מציגים:

איפה ארץ ישראל

הצגות ה־100
קומדיה מקורית עם
מאיר מרגלית
מאיר יגאו, שורה סוזקיס
אברהם דהן, יוסי ברק

קרית ים בית ההסתדרות	2.10
נצרת „גדיה"	3.10
כפר־סבא „בית העם"	4.10
כפר גלעדי	16.10
הולון „ארמון"	17.10
ת"א בית הכנ. המורים	18.10

הצגת ה־100 החגיגית
בנוכחות נשיא המדינה
פרופ' אפרים קציר
בתיאטרון ירושלים ביום ב' 8.10 ב־8.30

בימת צוותא מציגה
„טוב למות בעד עצמנו"

מאת אילן רונן וכבימויו

„ההצגה מהירה, הקצב קולנועי עם אלמנטים של פרודיה מ„הסנדק" ו„התפוז המיכני"
ע. בר קדמא — „ידיעות אחרונות"

בצוותא ליל שבת 28.9 ב־9.00
בבית ההסתדרות ר"ג מוצ"ש 29.9 ב־8.30
בת דור 2.10 יום ג' ב־8.30

צוותא לתרבות מתקדמת

שחרית מוסיקלית בצוותא

סדרה 11:11 — סידרה 3 — עונה שלישית
שבת 29 בספטמבר בשעה 11:11 בבוקר
הדים מתחרות הנבל הבינלאומית
עם
נגנות נבל ו ... ומישראל
ובהשתתפות רביעית תל־אביב

מגיש: נועם שריף
צוותא אבן גבירול 30 ת"א טל. 250157

נחל אלכסנדר
(חוף מכמורת)

מצעד הפזמונים השנתי

במשך 3 ימי ראש השנה

יום רביעי 26.9	יום חמישי 27.9	יום ששי 28.9
* אילי גורליצקי	* צביקה פיק	* ששי קשת
* אברהם מור	* רותי נבון	* בועז שרעבי
* ג'ודי ראודי	* גבי שושן	* שלישית הנשמות הטהורות
* מיכאליס	* יוני נמרי	* שלישית צבע טרי
* צילה בר־נוי	* דודו טופז	* יוסי ברק
* ליאון ורדימון	* אי שכן או שלא	* ליאון ורדימון

תזמורת הקונסולים עם הזמר דוד רפאל
ליאון ורדימון — 900 ק"ג צחוק

הסינמטק הישראלי

עירית תל־אביב־יפו אגודת ת"א הארכיון הישראלי לסרטים חיפה

השבוע יוקדש לבמאי
מיכאלאנג'לו אנטוניוני
בחסות המכון האיטלקי לתרבות — ת"א

מוצ"ש 29.9
בשעה 19.00 ל'אוונטורה (ההרפתקה) — בשעה 21.30 לה נוטה (הלילה) (הצגות יחידות)

יום שני 1.10
בשעה 18.30 ל'אקליסה (ליקוי חמה) — בשעה 21.00 ל'אקליסה (ליקוי חמה)

יום רביעי 3.10
בשעה 19.00 — דיון על כל יצירות הבמאי אנטוניוני והקרנת סרטו יצרים (בלי אפ).

יום חמישי 4.10
בשעה 18.30 נקודת זבריצקי (הצגה יחידה) — בשעה 21.00 יצרים (בלי אפ)

בימת קול מציגה: העונה השניה

„קול קרא והלכתי"...

חנה סנש

עבוד: שמעון לוי, נסים גבעתי
במאי: נסים גבעתי
מוסיקה: בנציון אלון
משתתפים (לפי סדר הא"ב): ישראל אברהמי, מיה אנגלר, רות גלר־אשכר, נורית גלרון, אדי מוכתר אבינעם מורחיים.

27.9 כפר מנחם — הצגה ה־100
28.9—29.9 נחשולים, ניר דוד.
10.10—20.10, ראש הנקרה, גלאון, גבעת חיים (איחוד), דליה, שדה אליהו, טירת צבי, רביבים, כברי, מלכיה, כפר סולד, סעד.

ההצגה מומלצת ע"י משרד החינוך והתרבות

הזמנת הצגות: אורה יריב, טל. 755818, (03)227902

מכان الأصل

مكبر من الاصل

לאן השבוע • לאן השבוע • **בידור** • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • • •

האירועים המרכזיים בראש השנה

לתושבי תל־אביב

„היכל התרבות"
מוצאי ראש השנה מוצ״ש 29.9 ב־8.30

מצעד פזמוני השנה
- ✱ אריק איינשטיין
- ✱ שלום חנוך
- ✱ עדנה לב
- ✱ צביקה פיק
- ✱ שלמה ארצי
- ✱ גבי שושן
- ✱ רותי נבון
- ✱ אושיק לוי
- ✱ אילנה רוביננא
- ✱ הצ׳רצ׳ילים
- ✱ חיה ארד
- ✱ יוני נמרי
- ✱ „להקת או שכן או שלא"

מגיש: גדי ליבנה

כרטיסים: „לאן", „רוקוקו", „קסטל", „הדרך" „עמיד". המצה הראשית „לאן".

אולם „הסינרמה"
יום ששי ב׳ דראש השנה 28.9 ב־9.30

השנה שחלפה

בזמר, בדור, ראיונות, אופנה

יהורם גאון

במבחר שירים וקטעים מכל התכניות

שלמה ארצי ✱ שמי גלעדי

מני פאר
מראיין ומגיש את
השנה שחלפה
● באישים בחדשות ● קרטה
● אסטרולוגיה ובספורט

תצוגת אופנה דגמי חורף 73
עם דוגמניות הצמרת

פנינה רוזנבלום, קארין דונסקי
ANGELA — מירי אורן

כרטיסים: „לאן", „רוקוקו" ויתר המשרדים, ובערב המופע משעה 18.30 ב„סינרמה"

לתושבי חיפה והקריות

קולנוע „ארמון"
יום שישי, ב׳ דראש השנה
28.9 ב־9.30 בערב

מצעד פזמוני השנה
- אריק איינשטיין
- שלום חנוך
- רותי נבון
- צביקה פיק
- גבי שושן
- אושיק לוי
- אילנה רובינא
- חיה ארד
- הצ׳רצ׳ילים
- יוני נמרי

להקת „המחשבות"

מנחה ומגיש: יעקב בודו

כרטיסים: קופת חיפה — בכרמל, „גרבר" לחיילים בקצין העיר חיפה ובערב המופע משעה 18.30 בקופת „ארמון"

קולנוע „בית העם" קרית־חיים
יום ששי ב׳ דראש השנה 28.9 ב־9.30

מצעד פזמוני השנה
- ✱ אריק איינשטיין
- ✱ שלום חנוך
- ✱ צביקה פיק
- ✱ רותי נבון
- ✱ גבי שושן
- ✱ אילנה רוביננא
- ✱ אושיק לוי
- ✱ יוני נמרי
- ✱ חיה ארד
- ✱ הצ׳רצ׳ילים
- ✱ „להקת או שכן או שלא"

מנחה ומגיש: שי לביא

כרטיסים: בחיפה: קופת חיפה, בקריות: ב„בית העם", לחיילים בקצין העיר חיפה ובערב המופע משעה 18.30 בקופת בית העם

לתושבי ירושלים

„בניני האומה"
מוצאי ראש השנה
מוצ״ש 29.9 ב־9.00 בערב

ערב חגיגי

עם

יהורם גאון

בתכנית של
קטעים ושירים נבחרים
מכל התכניות

אורח הערב

גדי יגיל

בקטעים נבחרים
מ„שלכם לשעה קלה"

●

כרטיסים: „כהנאי", „ברקאים" לחיילים בקצין העיר ירושלים ובערב המופע בקופת „בניני האומה"

SHARP | חוויה סטריאופונית אמיתית ✱ יבוא שרות והפצה | סלון טוקיו | ת״א, רח׳ שינקין 10, טל. 289722, אלנבי 53, טל. 283770. | SHARP

משרדי הפקה: סולן-בלוך 24 ת״א, טל. 247257/8/9

פרסום בלקין

כידור שכולו חוויה חוויה שכולה בידור

במועדון הלילה של כפר המפש

החוף הירוק

הערב ערה״ש 26.9.73
- ✱ דודו טופז ✱ אילנה רובינא ✱ יוני נמרי
- ✱ ריקודים לצלילי תזמורת להקת הצעירים

במוצאי החג הנכם מוזמנים לדיסקוטק
בליל שבת 28.9.73
- ✱ שייקה אופיר ✱ שלישיית שוקולד מנטה מסטיק
- ✱ ריקודים לצלילי תזמורת להקת הצעירים

במוצ״ש הנכם מוזמנים לדיסקוטק

הזמנות:
במקום
לטל. 25532—053

התיאטרון העממי א. דשא (פשנל)
לקבוצות ומוסדות רוקוקו טל: 248824

להקת „כוורת"
סיפורי פוגי

קרית־חיים „בית העם"
יום ה׳ מחר א׳ דרה״ש 27.9 ב־9.45

גבעתיים „הדר"
יום ו׳ ב׳ דרה״ש 28.9
2 הצגות ב־8.15־10.15

ת״א „בית הסת. המורים"
מוצ״ש 29.9 ב־9.45

המתנה האידיאלית לנער
מוכירת כיס „זכריה" להשיג

בבלבו „שלום"
חולצות הגשש
להשיג בת״א אך ורק בחנויות „איומר"
אלנבי 31, דיזנגוף 129

פסטיבל
הגשש החיוור

לתושבי ת״א, יפו, בת־ים וחולון
פסטיבל חגיגי לחג
יפו, „אלהמברה"
יום ו׳ ב׳ דרה״ש 28.9 ב־9.30

ב־ים „ב. העם" מוצ״ש 29.9 ב־8.45

פרסום בלקין

אל פצ׳ינו (הסנדק)

ג׳ין הקמן (הקשר הצרפתי)

הדחליל
SCARECROW

במאי: ג׳רי שצברג
הצגת בכורה ארצית ממוצ״ש 29.9
בקולנוע „פאר" תל־אביב
4.30—7.15—9.30

אנחנו יותר זול
NATIONAL
תכנס ותשאל
פוטוסטודיו פספורט,
בן־יהודה 8,
טל. 57644 — 55512.

מסעדה צרפתית
אקסקלוסיבית
la chaumiére
נתניה, שד׳ ויצמן 25

LA COURONNE

משהו חדש ומיוחד
לאניני הטעם!

פאר המסעדות בישראל

- ✱ מטבח צרפתי מנוהל ע״י השף רנה.
- ✱ אווירה אינטימית בסגנון לואי ה־16.
- ✱ מקום מרכזי ושקט בלב תל־אביב.
- ✱ חדרים נפרדים ומתאים לאנשי עסקים.

המסעדה פתוחה בצהרים ובערב
הזמנות במלון 59766
LA COURONNE
רחוב פינסקר 22, תל־אביב

חכם גמליאל
בברדלונה
מוצ״ש 29.9 בשעה 11.00 בלילה
בטלויזיה

בתכנית חדשה — הצגות בכורה

חיפה „שביט"	יום ו׳ 28.9 ב־9.00
תל־אביב בית ארלוזורוב (אהל)	מוצ״ש 29.9 ב־9.00
ירושלים „החאן"	מוצ״ש 6.10 ב־9.30
חצור	יום ב׳ 8.10
קרית ביאליק „סביון"	יום ד׳ 10.10 ב־9.00
עין גב	יום ה׳ 11.10 ב־9.00

הקרקס הבינלאומי „ברצלונה" מגיע!
מתחיל בהופעותיו ברמת־גן - ברחבת האיצטדיון

במוצאי חג הסוכות, יום חמישי 11.10.73 ב־6.45 וב־9.15, ובמשך כל השבוע

מכירת כרטיסים: „לאן" פסג׳ דיזנגוף 101 ובכל המשרדים.

למוסדות ואירגונים: משרד יעקב אורי, ת״א, רח׳ שטנד 17, טל. 238322, 238276, ובמשרד „לאן" טל. 231655.

ארגון ההופעה: אימפרסריו אהרון ברמן, תל־אביב, רח׳ בוגרשוב 37, טל. 286210, 286808.

בידור

לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע ••• לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע •••

חכם גמליאל מוותר על הכסא בכנסת

חכם גמליאל ירוץ רק בבתי הקולנוע

יוסי בנאי
בסרטו של יואל זילברג
חכם גמליאל

הפעם הבחירה היא אישית

מסרטי ציון פילם
פרסום הדס בע"מ

מועדון לילה
"ריביירה"
בת-ים
3 נשפי
ראש השנה
אקסקלוסיביים!!

יום רביעי 26.9
אבו אל באבה
* שייקה אופיר
* שולה חן
* TERRY LYN
זמרת השמבה הכושית
* סלווטורה פוליצ'י — "מאפיוזו"

יום חמישי 27.9
* גדי יגיל
* מירי אלוני
* TERRY LYN
* סלווטורה פוליצ'י

יום שישי 28.9
* תיקי דיין
* דרורה חבקין
* DOU MATARO
* TERRY LYN
* תזמורת "האולטרה ויאולט"

כרטיסים בכל המשרדים בבת-ים, חולון, יפו, ת"א ובערב בקופה
הזמנות בטל. 448966

אגודת הסטודנטים של אוניברסיטת ת"א

מועדון
בר-מינן

יום שישי 28.9.73
* בשעה 21.30
ריקודים לצלילי תזמורתו של
אורי כהן
* בחצות וחצי
קומדיה (עותק חדש) עם האחים מרקס באודיטוריום ברשירה
* בשעה 21.45
מגזין סטודנטיאלי
בהנחיה:
* ראיון מרכזי עם חבר הכנסת
אורי אבנרי
* שיחה עם
ד"ר עדנה יונס
תרופאה הישראלית ברפואת המחקר
* סרטונים קומיים
מוצאי שבת 29.9.73
* בשעה 21.00 באודיטוריום ברשירה
סרט מתח בשותקים
עם צללטון השטון
בשעה 21.30
חוג לריקודים סלוניים
בשעה 22.30
לאחר הסרט והחוג ריקודים לצלילי הקליטיה.

בחיפה
זלילוטק
מפגש רוממה
*
רקודים והלילת דליקטסים
בכל שישי ושבת

סרטי נח מפיצי סרטי מטרו-גולדוין-מאייר

מציגים:
יהורם גאון
הוא
קזבלן
סרטו של **מנחם גולן**

אשקלון "אסתר"	בת-ים "אורנים"	נצרת "נורית"
נהריה "רון"	ראשון-לציון "תפארת"	רחובות "בית הפועלים"
עכו "יחיעם"	פרדס חנה "דקל"	אור יהודה "גולן"

חלף עם הרוח

שבוע 8 **תל-אביב** "אורלי"
שבוע 3 **גבעתיים** "הדר"

במוצ"ש וחגים ב-8; בימי חול 8—4

* סטיב מקווין * אלי מקגראו
בסרטו של סם פקינפה
הבריחה
שבוע 4 **תל-אביב** קולנוע "הוד" 9.30—7.15—4.30

* ז'אן פול בלמונדו * מיה פארו בסרטו של קלוד שברול
# דוקטור פופול
חיפה קולנוע "רון" 9—6.45—4

בן-טלית גאים להציג:
בחסות שגרירות יפן UNDER AUSPICES OF THE EMBASSY OF JAPAN

להקת הנבליות של מימורה
בקטעים נבחרים
מתוך יצירות: מוצארט, הנדל, טיבור סרלי, יאנוס קיס ועוד.
13 נבליות מקסימות בקטעי מוסיקה קלסית ועממית יפאנית

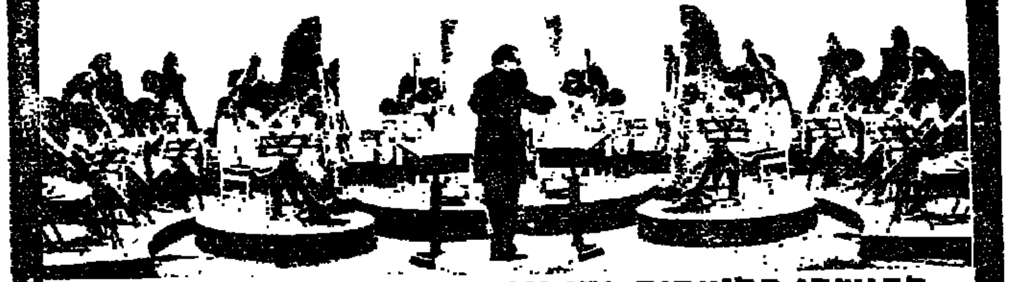

לתושבי תל-אביב-יפו וגוש דן
היכל התרבות
כרטיסים ב"רוקוקו" טל. 223663 וביתר המשרדים

שתי הופעות בלבד
יום שלישי 2.10 בשעה 9.00
יום ראשון 7.10 בשעה 8.30

ירושלים "בנייני האומה" יום שני 8.10 ב-8.30 כרטיסים "כהנא", טל. 222831	חיפה "שביט" מוצ"ש 13.10 ב-9.00	באר-שבע "קרן" יום ששי 12.10 ב-9.00

יגור "יד לבנים" יום ה' 4.10 ב-9	איילת השחר "יד לראשונים ולבנים" יום ה' 11.10 ב-9	עין השופט "היכל אהרן" יום א' 14.10 ב-9	אוניברסיטת ת"א אולם בר שירה מוצ"ש 6.10 ב-9

פרסום רץ

חג
שמח
ושנה
טובה
במוצ"ש
במועדון
הצמרת
רח' יצחק שדה 38 ת"א
באולמי הנשיאים
תזמורת
"הקונסולים"
בתוכנית הבדרן
אבנר דן
והזמר היווני
ארימידיס
הגרלות:
שימו לב למודעות שלנו
בקרוב אנו עוברים לאולמי "גלי"
עקבו אחרי המודעות!!!

"אורות" שלמה צח וחיים שלף מציגים:

המופע המרכזי לתושבי חיפה והקריות!!!
קולנוע "סביון" קרית-ביאליק
יום ששי, ב' דרה"ש 28.9 בשעה 21.15

רסיטל עם: אילנית

במיטב שיריה הישנים והחדשים
לתשומת הלב: הרסיטל יתקיים אך ורק באולם "סביון" ואין שום מופע נוסף של הרסיטל במקום אחר.
אמנים אורחים: **שלישיית צבע פרי**
אלברט אלמוזלינו (אמן הצלליות)
מנחה ומגיש: **דן כנר** — מהטלוויזיה הישראלית
את הערב תלווה תזמורת נבחרת בנצוחו של
יעקב אורליך
כרטיסים: במכירה מוקדמת לתושבי חיפה: בקופת "חיפה" ולתושבי הקריות בקופת קולנוע סביון.

مكان الأصل

בידור

לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע

השבוע במוזיאון תל־אביב

(החל ממוצ"ש, 29.9)

מוזיאון תל־אביב
מברך את ציבור ידידיו,
מבקריו ואת כל בית ישראל
בשנה טובה ומאושרת

תערוכות

הבנין החדש (שד' שאול המלך 27)

* **יעקב אגם** — תמונות, פסלים (אולמות זקס והאפט)
* **כרזות מארצות־הברית** מאת חשובי אמני אמריקה בני־זמננו (מאוסף מרכז התרבות של ארה"ב) הקבינט הגראפי.
* **מאוספי המוזיאון** — (אולמות יגלום מאיירהוף ואולם מס' 3).

ביתן הלנה רובינשטיין (רח' תרס"ט 6)

ההדפס האמנותי בישראל כיום
התערוכה מתקיימת במסגרת אירועי שנת הכ"ה למדינת ישראל, בשיתוף עם משרד החינוך והתרבות
יום ג', 2.10 ב־19.30 הדרכה מיוחדת בתערוכת „ההדפס האמנותי בישראל כיום".
הספריה לאמנות ע"ש הלנה רובינשטיין (הבנין החדש) פתוחה בימים א'—ה' 19—16, 13—10.

סרטים

מסרטיו של ג'ון פורד (1973—1895)
יום ב', 1.10 ב־20.30 **„המלשין"** (ארה"ב, 1935) — זכה בפרס האוסקר לפי ספרו של ליאם או'פלהרטי, במאי: ג'ון פורד. בהשתתפות: ויקטור מק לגלן, מרגו גרהם.
יום ד', 3.10 ב־20.30 **„קרון הערבה"** (ארה"ב, 1939). במאי: ג'ון פורד. בהשתתפות: ג'ון ויין, תומס מיטשל, קלייר טרוור.
תרגום עברי בגוף הסרטים

קונצרטים

(אודיטוריום ע"ש ליאון ומטילדה רקנאטי)
מוצ"ש, 29.9 ב־20.30 **„רסיטלים"** יובל ולדמן — כינור, קתי ולדמן — פסנתר, פרצלי (סונטה מס' 12), מוצארט (אדאג'יו ורונדו), בראהמס (סונטה מס' 3), נתום אמיר (סונטה לכינור ללא ליווי), דבוז'אק (קטעים רומנטיים), וייניאבסקי (פולונז בריאנט).
יום ג', 2.10 ב־20.30 **שלישיית יובל** יונתן זק — פסנתר, אורי פיאנקה — כינור, שמחה חלד — צ'לו. **תכנית בטהובן** 2 שלישיות (אופ' 97, אופ' 1 מס. 3), וריאציות קקדו אופ' 121 א'.
כרטיסים בקופת המוזיאון. לקונצרטים גם ב„אינינון", דיזנגוף 118.
הקונצרטים מאורגנים בשיתוף עם עיריית תל־אביב, האגף לנוער ולספורט.
שעות הביקור בשני הבנינים: — ימים א', ב', ד', ה': 13—10, 19—16; יום ג' 13—10, 22—16; יום ו' ערב יום כיפור, ומוצ"ש יום כיפור — המוזיאון סגור למבקרים.

הגלריה לאמנות
הרמן בחיפה

דרך הים 88 טלפון: 87025
מתכבדת להציג
תערוכה מיצירותיהם של:

* אוחנה
* משה גת
* פרנל
* דן קידר
* ש. איצקוביץ
* צ'אוסקי
* צבי שור
* גיתית הראל
* ז'אנה בלקין
* הולצמן

בגלריה: תמונות שמן, ליטוגרפיות ותחריטים באוסף בלעדי
מיצירותיו של האמן
הרמן שטרוק
פתוח בשעות: 10—13; 15—20.

גילה פרסומאים

המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות ליד משרד החינוך והתרבות
מודיעה על
הקמת מקהלה
אשר תכלול קבוצה סולנית וקבוצת מקהלה מקצועית.
דרושים מועמדים (נשים וגברים) בעלי קול והכשרה מקצועית רצוי בעלי נסיון.
המקהלה תופיע כגוף עצמאי המשתלב בעבודה שוטפת של התזמורות השונות בארץ.
המועמדים אשר יתקבלו למקהלה זו יעבדו בשכר.
המבחנים יערכו מיום ג', 2.10.73.
על המעונינים לפנות בכתב או טלפונית על מנת לקבוע מועד המבחן המדויק.
יש להכין למבחן שני קטעים לפחות — מהרפרטואר של המוסיקה האמנותית — אחד איטי ושירתי. השני מהיר המאפשר לעמוד על השליטה הטכנית. במידת האפשר רצוי גם קטע מודרני. יש להביא העתק נוסף מהתווים עבור המלווה בפסנתר.
מבחנים למקהלה מורחבת (Choral Society) לחובבים) יתקיימו במועד מאוחר יותר ועל כך תבוא הודעה נפרדת.
נא לפנות אל: „המקהלה" ת"ד 11253, תל־אביב טלפון 03/284397.

תיאטרון עממי באידיש
מציג
מרי סוריאנו
בקומדיה המצחיקה של השנה באידיש

קרית־חיים „היובל" מחר 27.9 ב־8.30
רמת־גן „רמת" מוצ"ש 29.9 ב־6.45—9.00
תל־אביב „אהל שם" יום א' 30.9 ב־8.30
רמת־אליהו „הדר" יום ב' 1.10 ב־8.30
אשקלון „רחל" יום ג' 2.10 ב־8.30
ערד „מרכז קהילתי" יום ד' 3.10 ב־8.30
תל־אביב „אהל שם" מוצאי כפור 6.10 ב־8.45

מועדון הצפון
מזמינכם לרקוד ולבלות
במוצ"ש 29.9.73
באולמי רות
ברח' בן־יהודה 84 ת"א (מול קולנוע „בן־יהודה")
לצלילי התזמורת **„היהלומים"**
ליד המיקרופון **סם אנטוני**
בתכניות האומנותיות הזמר היווני
ניקו ניקולאידיס
ותזמורתו
הפתעה
בין הבאים יוגרלו 10 תקליטים של הזמר ניקו ניקולאידיס אשר יחתום אישית לכל אחד ע"ג התקליט.
מיזוג אויר מלא
שנה טובה

המועדון „הבוקסים"
לאקדמאים/ות צעירים/ות ומילואי 25 +
במוצאי שבת 29.9
* **ריקודים**
לצלילי התזמורת המעולה
הנרקיסים
* **הגרלות**
אוירה סולידית ושקטה
המלך ג'ורג' 48 (במרתף)
ביום ג' 2.10.73 באולם נחמני נקיים מופע בהשתתפות
מני פאר, שלמה ארצי
כרטיסים: המלך ג'ורג' 48 ת"א, ק"ג.

תיאטרון בדיס
קשת בענן
שירי עמים
מהרך „מועדון הצועני השורק" ועוד
סוזן, פרן, הדודאים

ת"א „צוותא" הערב 26.9 ב־9.00
הצגה אחרונה לפני נסיעתם לחו"ל
הכרטיסים טל. 225771, 245497

צ.ל.ע. מועדון חברים לפעולות תרבות
מציג את:
מני פאר
המארח את:
עו"ד **יצחק ארצי**
הזמר **שלמה ארצי**
ולהקת **גברת תפוח**
המופע יתקיים ביום שלישי 2.10.73
באולם „נחמני"
הזמנות במחיר עממי ניתן להשיג ברח' המלך ג'ורג' 48 תל־אביב קומה ג', חדר 305, משעה 12.00.
הכניסה מגיל 18 ומעלה

צוותא לתרבות מתקדמת
אבן גבירול 30 ת"א טל. 250157

הערב 26.9	ב־9.00: „קשת בענן" — שירי עמים — עם סוזן ופרן, ישראל גוריון, בני אמדורסקי. בחצות: אריק לביא בתכניתו: „מתשו"ה באהבה" — בליווי תזמורתו של אלכס וייס.
יום ה' 27.9	ב־9.00: מרים זהר, מישה אשרוב ב„אלפא ביתא" — מחזה מאת אדוארד וויסהה. בימוי: הלך קאוס האוסון. בחצות: אבנר חזקיהו, עודד תאומי ב„ליצן המלך" מאת: מיכאל אוחזי. בשלוב קטעים ממחזות מולייר. תרגום: נתן אלתרמן. בימוי: אילן רונן. מוסיקה: פולדי שצמן. ליווי מוסיקלי: עירית פת.
ליל שבת 28.9	ב־9.00: „טוב למות בעד עצמנו" — מחזה מאת אילן רונן ובבימויו. בחצות: „ליצן המלך" בהשתתפות: אבנר חזקיהו, עודד תאומי. מאת: מיכאל אוחזי. בשלוב קטעים ממחזות מולייר. תרגום נתן אלתרמן. בימוי: אילן רונן. מוסיקה: פולדי שצמן. ליווי מוסיקלי: עירית פת.
שבת 29.9	ב־11.11 בבוקר: סדרה 11.11 שחרית 3 עונת שלישית, הדים מתחרות הנבל הבינלאומית עם נגנות נבל מארה"ב וישראל ובהשתתפות רביעיית ת"א. מגיש: נועם שריף.
מוצ"ש 29.9	ב־8.00: וב־10.30: יעקובי ולידנטל (שם זמני).
יום א' 30.9	ב־9.00: צוותא והתיאטרון הקאמרי מציגים: „מאורע מוצלח". מאת: ס. מרוז'ק. בימוי: דן רוני.

בצוותא מתקיימת תערוכת ציורים של
בשיר אבו רביע ומוחמד עאזם

היום הופיע!
גליון חגיגי ומוגדל של
„להיטון"
שבועון הבידור לבל המשפחה

עיריית תל־אביב־יפו
האגף לתרבות לנוער ולספורט
תערוכת ציורים
של
אהרן אפריל
תפתח בהיכל התרבות, ברח' דיזנגוף 11, תל־אביב
ביום שני, ה' בתשרי תשל"ד 1.10.1973
בשעה 7.30 בערב
התערוכה תהיה פתוחה במשך חודש אוקטובר: —
בשעות הערב — לקהל הבא למופעי ההיכל
ובימים א', ג', ה' בין השעות 10.00—1.00 לפנה"צ.
הכניסה חפשית! הקהל מוזמן!

אגודת הסטודנטים
אוניברסיטה **בר־אילן** רמת־גן
במוצ"ש ג' בתשרי תשל"ד (29.9.73) בשעה 21.30
תועלה באודיטוריום הגדול אי"ה ההצגה המוסיקלית
„הרב נגד הזרם"
מפרקי חייו של הראי"ה קוק זצ"ל
בהשתתפות: נחום שליט, רפי טיילור, יוסי שוויפה, פרדי פאר, והצמד פנינה האנדרי.
בגלל עשרת ימי תשובה לא יתקיימו ריקודים
הכניסה לסטודנטים בלבד. התבורה חזרה מובטחת.

BAVLI GYMNASTIC CENTER
יוגה ותנועה מודרנית
בהדרכת צוות מחו"ל.
קבוצות בקר וערב, מקום אקסקלוסיבי.
קורס הכנה ללידה.
*
להתקשר בהקדם שעות 1—3 טל. 440867

סינרמה
הצגת בכורה ארצית ממוצ"ש 29.9
2 הצגות בשעות: 7.15—9.30

חדש! 3 שאפט
ריצ'רד ראונדטרי
הגעגע הגדול והטוב מכולם
מרתק מרהיב עין
שגם את תהני ממנו

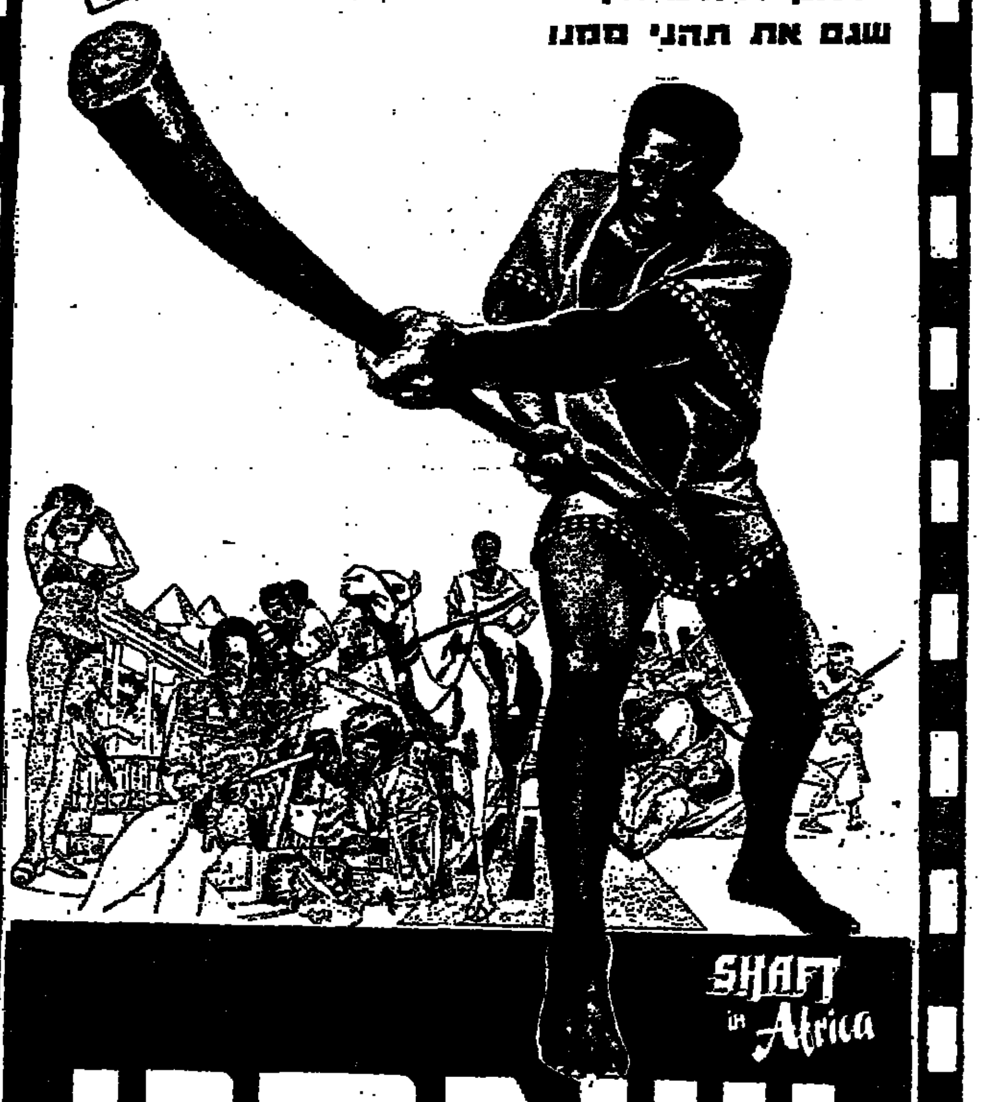

שאפט באפריקה
תסריט: סטירלינג סיליפאנט („בחום הלילה")
האזינו ללהיטים של ג'וני פאט הצועדים בראש מצעדי הפזמונים בעולם
סרטי נח מפיצי סרטי מטרו־גולדוין־מאיר

PIZZERIA RIMINI
פיצריה רימיני
שנה טובה
ללקוחותינו אניני הטעם
ולכל בית ישראל

* תל־אביב: דיזנגוף 93, אבן גבירול 24, ככר מלכי ישראל 4
* חיפה: הנביאים 20
* ירושלים: המלך ג'ורג' 15
* בת־ים: מגדל נחום
* חולון: סוקולוב פנת שנקר
* נהריה: אצל פינגווין

השבוע בבתי הקולנוע

תל־אביב

במוצאי שבת: 9.30—7.15
בימי חול: 9.30—7.15—4.30

אלנבי: ארואה בזקם / נשיא של המדינה
אסתר: שבוע 3 הצגת בכורה
בן־יהודה: שבוע 3 הצגת בכורה / בית הזכוכית
דרייב־אין: 9.30, 7.15 שבוע / בחצות: הקשר הצרפתי
הוד: שבוע 4 בכורה ארצית
חן: 7.30, 9.30
תל־אביב: ריצ'ארד ראונדטרי
שחף: ג'ין הקמן, אל פאצ'ינו
ציון: שבוע 2 ג'ודי גייסון
קולנוע 1: שייקה אופיר / אבו אל בנאת
[illegible]

יפו

[illegible]

בת־ים

בשעות: 9.30—7.15
[illegible]

חולון

בשעות: 9.30—7.15
ארמון: שייקה אופיר / אבו אל בנאת
[illegible]

חיפה

במוצאי שבת: 9.00—6.45
בימי חול: 9.00—6.45—4.00
אורה: שייקה אופיר / אבו אל בנאת
אמפי: סמוב מקווין
ארמון: קלינט איסטווד
[illegible]

עכו

[illegible]

נהריה

[illegible]

קרית־שמונה

[illegible]

עפולה

[illegible]

פרדס־חנה

[illegible]

חדרה

9.00, 7.00
[illegible]

נתניה

שרון: 7, 9.15 בומבה צור / הבלש האמיץ שוורץ

הרצליה

בשעות: 9.00—7.00
[illegible]

רעננה

[illegible]

כפר־סבא

בשעות: 9.15—7.00
[illegible]

פתח־תקוה

[illegible]

ירושלים

במוצאי שבת: 9.00—7.00
בימי חול: 9.00—7.00—3.45
[illegible]
רון: שייקה אופיר יוסף שילוח / אבו אל בנאת

קרית־מלאכי

[illegible]

רמלה

[illegible]

לוד

בשעות: 9.15—7.00
[illegible]

ראשון־לציון

בשעות: 9.15—7.00
[illegible]

נס־ציונה

[illegible]

רחובות

בשעות: 9.30—7.00
[illegible]

גדרות

[illegible]

באר־שבע

חן: שייקה אופיר / אבו אל בנאת

אופקים

כוכב: 7.15, 9.30 / שייקה אופיר אבו אל בנאת

אשדוד

בשעות: 7.15, 9.30
[illegible]

רמת־גן גבעתיים

בשעות: 9.30—7.15
אורדע: שייקה אופיר / בכורה ארצית אבו אל בנאת
ארמון: צ'רלי צ'פלין / זמנים מודרניים
[illegible]

קרית אונו

[illegible]

קולנוע שרון נתניה / טל 22909 / „הבלש האמיץ שוורץ" / עם בומבה צור / 7 — 9.15

ביום שישי 28.9.73 / בחצות וחצי / באודיטוריום ברשירה / סרט עם / האחים מרקס

צ.ל.ע. / (מטין קולנוע „מקסים") / בערב שבת 28.9 / בשעה 23.30 / יוקרן סרטו המצויין של קוקטו: / היפה והחיה / (עם ז'אן מרה) / ★★★★★★★★★★★★★★ / ביום ב' 2.10 באולם נחמני / קיים מופע בהשתתפות / מני פאר ושלמה ארצי / כרטיסים ברח' המלך ג'ורג' 48 ת"א ק"ג

המקום נמצא / היכן אתם? / אקדמאים/יות / סטודנטים/יות / באווירה שקטה ואינטימית / תוכלו למצוא האחד / את השני / מקום בו תוכלו לרקוד / ולהנות מערב שתה מבה / שהורגלתם בחברה / ההולמת אתכם / אנא פנו לת.ד. 37317 / תל־אביב והעבו מיד.

★ בחצות במוצ"ש 29.9 ★ הופעות אחרונות ★

בקולנוע

דרייב־אין

טלפון 777177

ג'ין הקמן, חתן האוסקר

„הקשר הצרפתי"

בברכת
שנה טובה

לה פונדה

מסעדה דרום אמריקאית

מבחר עשיר של מעדני המטבח הדרום אמריקאי
אווירה ביתית ● מחירים סבירים

יפו רחוב שמעון בן־גמליאל 9
(הרחוב שמאל ל„אלהמבריה")

מברכים את לקוחותינו וידידינו
בשנה טובה ומבורכת

המסעדה תהיה סגורה בימי ראש השנה
ותפתח ביום שישי 28.9.73 בערב.

פרופסור הררי

מנהל מכון סוד ההצלחה

מברך לקראת השנה הבאה
את מדינת ישראל
נשיאה, ראשיה וכל בית ישראל

בברכת ההצלחה,
הניצחון והשלום האמיתי

כמו כן מבקש הפרופ' מכל הסקרנים והסקרניות ומחפשי האמונות התפלות שלא יפריעוהו במכונו כי הוא התגייס לקבל אך ורק הדברים הדחופים אשר לא ניתן במקום אחר לפתרם, ומשום שהוא טרוד בהוצאת ספריו ובדברים חשובים לטובת המדינה.

בתודה ובברכה פרופ' י.ג. הררי
רח' אילת 32 חולון טלפון 843779

יעל כהנא — עדי עברון — מציגות:

הפנינג של חג

בביצוע
שלמה גרוניך — ליד הפסנתר
עם יוסי פיאמנטה — גיטרה

מוצ"ש 29.9 ב־10.00 בלילה
ב„בית ליסין" תל־אביב

הזמנת הופעות בטלפון 229782

אופטיקל בע"מ

מפעל לייצור עדשות אופטיות
רמת־גן רח' הובל 17/15

מברכת את כל לקוחותיה וידידיה
בברכת
שנה טובה
שנת שגשוג ושלום.

ההנהלה

„פנגרף" אחים אשכנזי

✱ שלטים חרותים ✱ שלטי פרסומת עם אותיות בולטות ✱ שבלונים ✱ חריטה אמנותית.

✱

מברכים את ידידינו וחוג לקוחותינו
בפרוס השנה החדשה

✱

רחוב נחלת־שאנן 47, תל־אביב, טלפון 35170

טרומן קפוטה (בדם קר) מגלה שוב:

אסיר מס. 13551

בידו ההוכחות לגילוי
תעלומות הפשע והאלימות...
בידו שמות המבצעים המסתתרים
מאחורי הסורגים ובמדי הסוהרים...
הוא היה מוכן לגלות... צריך להשתיקו...

שבוע **3**

בית הזכוכית

בן־יהודה תל־אביב

★★★★ ש. שמגר („ידיעות אחרונות")

„מרשים... וקולע"...

למבוגרים בלבד

דסטין הופמן

מחלך... מתחתן...

עד שהוא יפרד בינו

„Alfredo Alfredo"

שבוע 4
בקולנוע
„לימור" ת"א
אבן גבירול 30

מקדמת סטריאו?
אצלנו יותר זול!
פיצי סטריאו כספים
בן־יהודה 8 תל־אביב

תשובת **פורום פילם** לסרטי מין ואלימות

החל ממוצ"ש 29.9.73:

שמח בשלג
"SNOWBALL EXPRESS"
הצגת בכורה ארצית
בקולנוע „דרייב־אין" ת"א
2 הצגות כל ערב ב־7.30 וב־9.30
עם: ג'וני וויטיקר
(ג'ודי — משפחה שבאות)
דין ג'ונס (החיפושית השובבה)

אחרי ההצלחה הגדולה בת"א ומירושלים

זמנים מודרנים

רמת־גן „ארמון"	חיפה „פאר"

סרטו הנצחי של צ'רלי צ'פלין

הבלש האמיץ שוורץ
בעת ובעונה אחת:

חדרה „חוף"	נתניה „שרון"
כפר־סבא „עמל"	יפו „צליל"

סרט ישראלי מצחיק באמת!!!

המיטה המעופפת
פרס אוסקר 73 לפעלולים

ביצרון „בית־העם"	רמלה „מגדל"

סרטו של וולט דיסני

בא ונעלם

הרצליה „תפארת"

אחרי ההצלחה הגדולה
ב„דרייב־אין" ת"א
פסטיבל סרטי וולט דיסני
כל יום סרט אחר
החל ממוצ"ש 29.9.73

תינוק מוזר במשפחה
עם: דין ג'ונס וסוזאן פלאשט

ירושלים „ארנון"

הסרטים לכל המשפחה

משטרה!
פקידי ממשלה!
פועלים!

מחירים סנסציוניים:
סוליות לגברים 12 ל"י
סוליות לנשים 10 ל"י
עקבים לגברים 4 ל"י
עקבים לגברות 2.5 ל"י

עור מובחר באחריות
ביצוע בקולה
ספציאליסט לתיקוני
ק"ש ונוטי

המצאה מהפכנית
הרחבת נעלים,
הארכת נעלים,
צביעת נעלים

סנדלריה אקספרס
ל. גסטנפלד
אלנבי 79 תל־אביב

מפגש האומנים

חצות וחצי

רח' הבשטר 51
פתוח בראש השנה
בימים ד', ה', ו'
ומוצאי־שבת
✱ תכנית אמנותית עשירה
✱ הזמורת הצברים

למכירת רהיטים ומכשירים חשמליים
מצרפת: פריז'יר
ותנור גז ארטור מרטין,
ספה נפתחת 3 מקומות
מסקאי, חדר אוכל
(שלחן + 6 כסאות)
רח' הר הצופים 3/5
קרית שרת חולון
מ־9.00—14.00 כל יום

רחדיד
לצעירים דתיים

תל־אביב
בית בריברית
רח' קפלן 10

נשף
ראש־השנה
במוצאי שבת
ג' תשרי תשל"ד
29.9.73
שעה 21.00

מני פאר
פרדי בלק
אברהם רדו
"The Royals"

הכניסה לסטודנטים/ות
חברים/ות דתיים/ות

פרוספקטיבה
בבית הסופר: קפלן 6
ביום ו' 28.9 ב־9.30
"Hyronimus Merqin"
אנטוני ניולי
בחצות

צ'רלי צ'פלין
CHARLIE CHAPLIN

גדול הקומיקאים של המאה ה־20

זמנים מודרנים
MODERN TIMES

אחרי הצלחה גדולה בתל־אביב — 13 שבועות

החל ממוצ"ש 29.9 בעת ובעונה אחת: **רמת־גן** „ארמון" **חיפה** „פאר"

דעת העתונות: „לכו לראות קומדיה גאונית" — א. דולב „מעריב"; „משגע"... — י. בן נר „הארץ"; „סרט בלתי רגיל — תענוג של שעשוע" — ז. רב־נוף „דבר"

פורום פילם — פרסום גלן

مكزامن الأصل

ת
האה
השנה
הבאה
שנת
תנופה
ושגשוג

חברת אלקטרוניקה לישראל
רח' גבורי ישראל 88, תל-אביב, טל: 25 51 81
eci

לוי דוד ובניו
קבלני בנין

מברכת בברכת

שנה טובה, שנת שגשוג ושלוה

את:
ראש עירית פתח-תקוה
חברי מועצת העיר ועובדי העיריה
וכל לקוחותיה, ספקיה, ידידיה
וכל הבאים אתה בקשרי מסחר
ולכל תושבי פתח-תקוה

בונה!!! דירות פאר בכל חלקי פתח-תקוה
המשרד: רח' וולפסון 13 פינת אהרונסון, טל. 904865, 911297.

חב' "גזית ושחם"
מברכת את כל לקוחותיה וספקיה
והבאים אתה בקשרי מסחר ב־
שנה טובה
גזית ושחם
חברה לבנין בע"מ, תל-אביב, רח' אלנבי 95 טל. 622478

שנה טובה
לכל לקוחותינו ולכל בית ישראל
מאחלים
מפעלי מתכת זרחוביץ
ד.י.ו. בע"מ
יצרני גרורים וחלקיהם

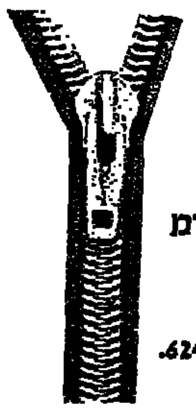

בברכת שנה טובה
שנת שגשוג ושלום
[1970] בע"מ
דובסני ניילון
תל-אביב, רח' החשמל 21, טל. 613281, 624084.

לחיילי צה"ל וקציניהם,
לעובדי משרד הבטחון,
לכל עובדינו, ספקינו ולקוחותינו
ולכל בית ישראל

ברכת שנה טובה
שנת שלום ובנין

חברת מזל טוב
ישראל בע"מ

בית ספר לנהיגה "שביט"
מאחל
שנה טובה
לכל תלמידיו ונהגיו בדרכים
ומודיע על חלוקת
"שי שביט לכל תלמיד"
תמרורים ולוח שנה
חיפה, רח' הגפן 25, טל. 525856

המרכז לשווק טקסטיל
שדרות רוטשילד 15 תל-אביב טל. 53847
מבחר גדול של ג'ינס
תוצרת הארץ וחו"ל
דברי סריגה דיאולן-לופס
חלק ומודפס
מאחלים לספקינו, לקוחותינו וידידינו
שנה טובה ומאושרת
שנת שלום ובטחון

לראש עירית חולון
מהנדס העיר
עובדי העיריה
לקוחות וידידים ולכל הספקים
הבאים עמנו בקשרי מסחר
שנה טובה ומבורכת
חברה לבנין
גרוס פלדמן בע"מ
חולון, רח' סוקולוב 54

אופטיקה "פסקל"
צפת, רח' ירושלים 96, טל. 30263
מאחל למשפחה, לקהל הקונים
ולכל בית ישראל
שנה טובה

חנוך היידנקדוג ומשפחתו
בעל מזנונים ומזכרות לתיירים ונוסעים בנמל חיפה
מברכים את
מנהלת הנמל, רשות הנמלים, משטרת הנמל
והמכס, קרוביהם, ידידיהם ולקוחותיהם
בשנה טובה ומבורכת

שנה טובה
לכל לקוחותינו ולכל הבאים אתנו
בקשרי מסחר
מאחלת
אופנת אדליך
כמבת בית-השואבה 10, ת"א

מיטב ברכתנו לשנה החדשה
לכל לקוחותינו
מאחל:
מכון ליופי "הדי את קלדה וייס"
חיפה, שד' או"ם 116

לידידינו, לקוחותינו, ספקינו
ולכל בית ישראל

ברכת
שנה טובה
שנת שלום, ביסוס ושגשוג

טולגל דגניה
יהלומי תעשיה בע"מ
דגניה א'

אחים אור
חברה להנדסה ולבנין בע"מ
מברכת את כל לקוחותיה וידידיה
וכל בית ישראל בברכת
שנה טובה
שנת יצירה ובנין
בונים דירות פאר בפתח-תקוה
4 — 4½ — 5 חדרים
ברחוב היבנר 3
ברחוב סלנט 64
עם מיטב השיכלולים הטכנולוגיים והמעלית
פרטים:
אחים אור
רח' חיים-עוזר 6 פתח-תקוה טל. 912442

הסתדרות פועלי המזון
בפרוס השנה החדשה
שלוחות ברכותינו הלבביות
לציבור פועלי המזון בארץ
לועדי הפועלים
להנהלות המפעלים
להסתדרות ולמדינה
שנה טובה ומאושרת
שנת ברכה ושגשוג
המזכירות

למנכ"ל שכון עובדים
ח"כ אברהם עופר
למנהלי ועובדי החברה
שנת בנין ויצירה
שנת שלום ושגשוג
מאחלים:
חברה לבנין
גרוס פלדמן בע"מ
חולון, רח' סוקולוב 54

"עולל"
ביח"ד לעגלות ילדים, ת"א
מאהל ללקוחותיו, קרוביו וידידיו
שנה טובה ומבורכת

צ. גודס
פלסטיק, ניילון, ספוג, תוצרת "מאיר" ת"א
תל-אביב, רח' רמב"ם 12, טלפון 59103
מאחל לכל המשפחה, לקונים ולמכרים
שנה טובה ומבורכת

מ. סגל
רח' החשמל 2, ת"א
מאחל לכל לקוחותיו,
ידידיו וחיילי צה"ל
שנת שלום

"מקור הזול"
למקדחות
ואביזרים של:
BLACK & DECKER

סמופלסט בע"מ
יבוא, שווק, יעוץ,
תכנון וביצוע של:
* **טפטים**
* **רצוף פלסטי**
* **יציקות רצפות בטון** [מדה]

מאחלים:
לכל לקוחותינו, ידידינו
והעומדים אתנו בקשרי מסחר
שנה טובה ויפה

שוקולד
טובלר
שנה טובה
מאחלים:
לימן - שליסל בע"מ
רח' נחלת בנימין 74, תל-אביב
טל. 822197

שיפמן יוסף
סוכן ויועץ לביטוח
מאחל
לציבור לקוחותיו
ולחברות הביטוח
שנה טובה ומבורכת

המאירי השקעות
שדרות חן 30 תל-אביב
איחולים
לכל הידידים והלקוחות
שנת אושר
שלוה ופעילות

שדתוק את גופר בע"מ
סוכנים ויועצים לבטוח
מברכים
את לקוחותיהם ידידיהם
וכל בית ישראל
בשנה טובה ופוריה

אופנת שלי
יצרני הלבשה לצעירות
תל-אביב, רח' אלנבי 92 טל. 615641
מאחלים ללקוחותיהם וידידיהם
ולכל הבאים אתם בקשרי מסחר
ברכת שנה טובה ומאושרת

צומת / מעריב

המשרד הראשי: בית מעריב רחוב קרליבך 2: הסניף המרכזי לקבלת מודעות בת"א: שדרות רוטשילד 33. מ־8 בבוקר עד 6 בערב

מחיר מלה: ביום חול — 1.25 ל"י בערבי־שבתות וחגים — 1.50 ל"י

כלי רכב

שרותי רכב

מכוניות למכירה

עד 1963

1964—1965

1966—1967

1968—1969

1970—1971

1972—1973

לכל אוהדי הלוח מס' 1 ולכל בית ישראל

צומת מעריב

(המשך מכוניות למכירה בעמוד 6)

ביקוש מכוניות

אופנועים וקטנועים

בתי ספר לנהיגה

משרדים

הלוואות

מכוניות להשכרה

מחסנים

עסקים

חנויות

אבידות ומציאות

הודעות

מודעות ל־ צומת מעריב 1 לוח מס' מתקבלות:

בתל־אביב: בית „מעריב" מחלקת המודעות רח' קרליבך 2; סניף „מעריב", ת"א, שדרות רוטשילד 33; בסניפי „דחף": דיזנגוף 116 (פתוח עד חצות); אלנבי 123; בן־יהודה 7

בירושלים: סניף „מעריב" רח' הלל 14/16; סניף „דחף" בכתובתו החדשה רח' יפו 43

בחיפה: סניף „מעריב" רח' הנביאים 32; סניף „דחף" הרצל 11 ובכל משרדי הפרסום

בבאר־שבע: סניף „מעריב" רח' הפלמ"ח 81; סניף „דחף" רח' ההסתדרות 78

בכל סוכנויות „מעריב" בארץ ובכל משרדי הפרסום

مكان الأصل

מכון משה דיין (handwritten/stamp: مكدام الاجل)

צורן — מעריב

המשרד הראשי: בית מעריב רחוב קרליבך 2:
הסניף המרכזי לקבלת מודעות בת"א: שדרות רוטשילד 33.
מ־8 בבוקר עד 6 בערב

מחיר מלה: ביום חול — 1.25 ל"י בערבי־שבתות וחגים — 1.50 ל"י

דירות

מצאת תקוה פתרון לבעיתך ב־רכישת דירה בחברת „גן" תמיד צאן מבחר של מאות דירות בכל חלקי הארץ פתח תקוה משכנתאות והלוואות לא צמודות „גן" — חברה לבנין חיים עוזר 20 פ"ת

בריקנה מבחר עצום של דירות פאר משוכללות בכל האזורים — „אמריקו דר" אחוזה 135, — רעננה.

בכפר־סבא, רעננה, הוד השרון, כיפב הדירות בתנאים נוחים (דירות שרון), ויצמן 106 — כ"ס, טלפון 923633.

הזדמנות צפון 1½ חדרים מ־רווחת ארונות קיר 459942.

דירת חדר ע"ע ברחוב שנקין בתל־אביב, חזית — 45,000 ת"ר ויינשטוק לוינסקי 23, ת"א, 612082, 615211.

למכירה דירת 1½ יפה בבאדי צפון ת"א 236015.

דירת 2½ ק"א, ק"ע, חזית + מ"א + חניה, 118,000 זמנהוף 22 חולון מזרחי.

ברמת־גן, 2½ יפה ק"ב, אפ־שרי עם רהוט חלקי או מלא 764923.

[illegible]

2 חדרים

דירות למכירה

3 חדרים ויותר

2½ חדרים

1-1½ חדרים

קבלנים

דירות להשכרה

דמי מפתח

וילות ובתים

בשכר חודשי

(המשך המדור בעמוד 6)

צורו — מעריב

המשרד הראשי: בית מעריב רחוב קרליבך 2:
הסניף המרכזי לקבלת מודעות בת"א: שדרות רוטשילד 33. מ־8 בבוקר עד 6 בערב

מחיר מלה: ביום חול — 1.25 ל"י בערבי־שבתות וחגים — 1.50 ל"י

דירות מרוהטות

הידיעה ואוהליב! ...לכל הקופה, דירות, וילות והדרים לקצוס ובכל סביבות... 441256 תל־אביב ...

בשכונה בבבליים ...2 מרוהטים ... 04/245117.

...מרוהטים בתל־אביב — טלפון, מקלחת, חניה, פיס חמים, המסכת, טבח ... 283483.

בשכונת דירת הדר מרוהטת, בשדרות ... 380, טל' 419943.

4½ מרוהטת + טלפון ל־10 ... 364757.

2 ... כל בר אילן ... 72825 20.00—18.00.

...תל־אביב 441366 ...

דירה 2 הדרים מרוהטת קוסבלס, ... טלפון 58805, 50349.

דירה מרוהטת שלושה חדרים ומרפסת ... בראשי 16 תל־אביב, ... 223163 (בשעות היום).

להשכרה דירה 2½ מרוהטת, לוקסוס ... טלפון 225620.

... דירה 3 חדרים, לוקסוס + טלפון ... 226863.

ליד ככר דיזנגוף, 3 + טלפון + ... 230478, 288476.

... דירת 2 מרוהטת קומפלט, טל. 282589.

... 03/951404.

ביקוש דירות

דירות להחלפה

מגרשים

אולמות

שידוכים

השדכנית המופלאה אסתר לוין תל־אביב, רחוב קריית־ספר מספר השם, קומה שלישית, טלפון — 285697 פתוח משמונה בבוקר עד תשע בערב, מציעה:

לדירה יפהפיה יקרינה מניו יורק, 25, להודיע ביח"ר פרק ... נדוניה 600,000 דולר.

... 300,000 ...

... נדוניה 500,000 ...

משרה (53) נאה ומשכילה: ת.ד. 18035/ס תל־אביב (ל־53/48946).

יפה, נחמדה, אבודה + 1 ... בגיל (33—44) לכתוב: — סניף "מעריב" שד' רוטשילד 33 למספר ר'/6386/1.

... 30156 ת"א.

... ת.ד. 20082 ת"א (44—53) למספר 1343.

בן זוג

בת זוג

(המשך המדור בעמוד 6)
(המשך המדור בעמוד 6)
(המשך המדור בעמוד 6)
(המשך המדור בעמוד 6)
(המשך המדור בעמוד 8)

مكذا من الاهل

עורף מעריב
המשרד הראשי: בית מעריב רחוב קרליבך 2:
הסניף המרכזי לקבלת מודעות בת"א: שדרות רוטשילד 33.
מ־8 בבוקר עד 6 בערב
מחיר מלה: ביום חול — 1.25 ל"י בערבי־שבתות וחגים — 1.50 ל"י

עבודה

הצעות עבודה

למפעלי מתכות, רבולבריו, ד אוטומטיים הפעוטיים בעבודה. יפני לת.ד. 16473 תל־אביב.

דרוש בעבודת מכבסה בביתי גם בתנאי לכל גיל ומקצוע ת.ד. ,9015 ת"א.

דרושות נשים לעבודת יום. אפ־שרות לעבודה בערב בין השעות 5 עד 9. לייצור במפעל אלקט־רוניקה. תנאי עבודה טובים ...

דרושה פקידה לביה"ד ליולד־ים כ־6–18. פרידמן־ורש־ — הנרייטה 35, תל־אביב על הנג.

דרושות כתבניות מנוסות בכל השפות לעבודות זמניות. שכר גבוה ביותר. פני הים מתחילי כתר. חבר הפרונקים, תל־אביב רח' רחל 1. טלפון 241780 — 230574.

דרושה מטפלת מבוגרת לתינוקת בת 3 חודשים. 7.30—2 רמת ה שרון. 774871.

דרושה עוזרת חרשית, תנאים טובים. טלפון 739313.

דרושה עוזרת רק עם המלצות. בסבורה משהלבת. טלפון 261374.

דרושה מטפלת לתינוק בן חוד־שיים. שעה 15—7.30. טלפון 861575.

משפרות

דרושה ספרית מובה וכתקרמת בתנאים טובים. ר"ג 742392.

דרושה ספרית אחראית בתנאים טובים. טלפון 726221 כלון רדי זה"ל גבעתיים.

דרושה ספריה היודעת הכל ב איפו התוף אנדרסון פינת בר־נכון ברמת אביב 418589.

הכשרה לעבודה

ביקוש עבודה

מירה ותפירה

חקלאות

עוזרות ומטפלות

חוגים ומסגרים

פקידים

יהלומים

שליחים

זבנים

טרקטורים

ציוד

ספורט

מכירות

בהזדמנות מים גרמני 4 עור־צים במצב הר"ש, 650 .908162

בהזדמנות למכירה עכבר פלה חדשה מכסיקה מהו"ל — מלי .246116

למכירה ארגן הולנדי מיכנה 1621, המונה שפו, ציוד כבוד מה הולנדי, תמצאת היא — .03922232

במאי אמריקאי לתינוק במעונות במחיר ביותר — 60 ל"י. 985310

בהזדמנות!!! טלויזיות! — מכ־שירים מכשירים מקצועיים! 1490.— מערכת סטריאו + רדיו! — 395.— מיני־קורדרים 525.— + רדיו! 375.— שעון — 125.— "אטמור" עליה 25 תל־אביב.

מוקטר קטר אנגלי אורגינלי הרש והלקים. 882202 תל־אביב.

בהזדמנות מיקסר קיטור מצב מצוין. טלפון 232118.

מקררים

חיות בית

מטבחות ומזרונים

מכונות כביסה

דודים

תנורי בישול ואפיה

קוסמטיקה

כלי נגינה

אקורדיון סקרלי 120 בסים. נא להתקשר כוכולוב 12 ראשל"צ משפחת קופמן בשעות אחה"צ.

מחכן למכונתרים חדשים וכשר־צבים, הרצל 55, רמת־גן, 745721.

חלילים וסקסופונים מימב הי, תוצרת קוסמאית הולנד, שדרות רוטשילד 6, ת"א, 59015 .796108

אקלנר המכונתרים טובים יותר, זוליב יותר "רוז בה" דיזנגוף 180 ת"א.

שרותים

"מרכז ישראלי" ניקוי דירות וחברות. מרצפות בפוליש — .59507

באר הזב ליטושה קלשוי מר־צפות בטוח מרצפות ליטוש ו הברקה.

"השלמה" זגגות וסיוד וחיקון גנות בצבע מעולה באחריות. 251738

רהיטים

ספרים

תנורי חימום

מכונות תפירה

קניות

שטיחים

טלויזיות

פירות

מכונות גלוח

(המשך המדור בעמוד 6)

המשך "הצעות עבודה" בעמוד 6

צורח

מעריב

חוגים

שעורים

הודעות

דירות

קבלני בנין

דו־גלגליים

טרקטים

טיולים

קניות

הלוואות

ריקודים

נופש

דרושים

תריסים

השקעות

בתי מלאכה

צורח ירושלים

סניף „מעריב" לקבלת מודעות בירושלים:
רחוב הלל 16/14, פתוח מ־8 בבקר עד 6.30 בערב

וילות ובתים

דירות להשכרה

דירות מרוהטות

חדרים מרוהטים

ביקוש דירות

קייט

מכוניות למכירה

ביקוש מכוניות

קטנועים

שרותים

הצעות עבודה

הכשרה לעבודה

ביקוש עבודה

מגרשים

שעורים

שדוכים

מילון מגידו החדיש

עברי אנגלי / אנגלי עברי

2 כרכים גדולים — .-85 ל"י בלבד

מחיר הכרך אנגלי־עברי —.50 ל"י · מחיר הכרך עברי־אנגלי —.35 ל"י

„מלא"... „שימושי"... „רב־עזר"... „מדויק"... „מן הטובים במילונים הדו־לשוניים"... „יתרון בולט"... — אלה הם רק כמה מן הביטויים בהם השתמשו מומחים בשתי הלשונות, כדי להביע את הערכתם ל„מילון מגידו החדיש" — על שני כרכיו המלאים וגדושים:

שני המילונים ביחד — מהווים מילון אחד בן 2 כרכים — המיועד לתלמיד למורה, לקורא המשכיל, לפקיד ולמנהל.

לכבוד
ספרית מעריב ת.ד. 20208 תל־אביב
א.נ.,
אבקש לשלוח אלי את מילון מגידו. ...
בשיק מס' .... ע"ס ....
כתובת ....
ת.ז. .... תאריך ....

צורח רחובות

דירות למכירה

דירות להשכרה

דירות מרוהטות

חנויות

המשך ←

مكان الأصل

صكن من الاهل

לוח ירושלים

(המשך מן העמוד הקודם)

לקראת החגים

עסקים

הודעות

תערוכות

דירות

קבלני בנין

דירות למכירה

חנויות

מבני תעשיה

אולמות

מחסנים

מכירות

רהיטים

כלי נגינה

דודי שמש וחשמל

מכונות כביסה

תריסים

פרסומים

טפטים

המשך "לוח ירושלים" בעמוד 6

לוח חיפה

סניף "מעריב" לקבלת מודעות בחיפה:
רחוב הנביאים 32, פתוח מ־8 בבוקר עד 7 בערב

דירות מרוהטות

דירות להשכרה

וילות ובתים

חדרים מרוהטים

ביקוש דירות

מגרשים

נופש

מסעדות

מכוניות למכירה

ביקוש מכוניות

קטנועים

בתי ספר לנהיגה

עסקים

חנויות

משרדים

הצעות עבודה

הכשרה לעבודה

ביקוש עבודה

מזגני אויר

מכירות

תנורי חמום

רהיטים

טלוויזיות

חזית בית

כלי נגינה

מקררים

פרסומים

שעורים

המשך "לוח חיפה" בעמוד 6

לוח אשדוד

דירות למכירה

וילות ובתים

פרסומים

מהנדסים · טכנאים · בימאים
נציבות שירות
ספחים מסו
(15 משרות)
דרוש אקנ
לניהול
מחלקת בטוח
של
חברה ישר
דרוש עובד למחלק
מכירות - יצ
Wall

דרושים

מהנדסים · טכנאים · בימאים · שרטטים · מחסנאים • • • מנהלים · פקידים · לבורנטים · אסיסטנטים · סוכנים • • •

נציבות שירות המדינה

מכרז קיבוצי מס' מק/13/73

תואר המשרות:

נספחים מסחריים
(15 משרות)

היחידה: מסוה סחר חוץ (בארץ / בחוץ לארץ), במשרד המסחר והתעשיה.

הדרגה: 1—4 בדירוג מח"ר.

תיאור התפקידים: טיפול בבעיות הקשורות בסחר חוץ ובהשקעות, בקשרי ספנות, בתעופה וכדומה; טיפול בקשרי החוץ הכלכליים של ישראל; קיום מגע וניהול משא ומתן עם גורמים ומוסדות כלכליים, עם שלטונות זרים ועם ארגונים בינלאומיים.

דרישות המשרה: השכלה אקדמאית (תואר ראשון) הכרת המשק הישראלי בכלל והתעשייה הישראלית בפרט; התמצאות במשק הכספים בישראל; ידיעה מושלמת של אחת לפחות מהשפות הבאות: אנגלית, ספרדית וצרפתית; כושר לנהל משא ומתן; כושר הבעה בכתב ובעל־פה.

הערות:

א. המועמדים שייבחרו בעקבות מבחנים בכתב ובחינה בעל־פה, יצאו לקורס מרוכז בירושלים לתקופה של שלושה חודשים. המועמדים אשר יסיימו את הקורס בהצלחה, יחוייבו לעבודת התמחות בים באחת משלושת המשרדים הבאים: האוצר, חוץ ומסחר. משך תקופת ההתמחות תהיה 12 חודש. הנהלת הקורס רשאית להמליץ, לפי הישגי המועמדים בפסלה הלימודית ובהתאם לדרישות המשרדים על דחיית התחלת תקופת ההתמחות.

ב. בתקופת הקורס ינתנו למשתתפים בו, כלכלה ודיור במקום וכן ישולמו להם דמי כיס חודשיים בשיעורים דלהלן:
1. משתתף רווק או נשוי בלי ילדים שאשתו עובדת: 600 ל"י.
2. משתתף נשוי בלי ילדים, שאשתו אינה עובדת או רווק התומך בהוריו, אשר אילו היה בשירות המדינה זכאי היה לתוספת משפחה בשביל הורים: 700 ל"י.
3. משתתף נשוי ואב לילד: 800 ל"י.

ג. לעובדי המדינה המשתתפים בקורס (למעט תקופת ההתמחות המעשית) יינתנו כלכלה ודיור במקום וכן תשולם להם במשך הקורס משכורתם הרגילה בניכויים המפורטים להלן:
1. עובד בעל משפחה, כמשמעותו ב־23.235 של התקשי"ר, ניכוי של 10% מהסכום המוקצב לכלכלה במכסת דמי אש"ל.
2. עובד רווק — נכוי של 40% מאותו סכום.

ד. בתקופת ההתמחות שלאחר הקורס המרוכז יועסקו המועמדים שאינם עובדי מדינה, על פי חוזים מיוחדים. משכורתם בתקופה זו תשולם במסגרת דרגות המכרז לפי המלצת המשרד ובהתאם לכישוריהם.

ה. זכויותיהם הסוציאליות של המועמדים בתקופת ההתמחות תנותנה על ידי הממשלה. השירות זה לא ישא זכות לגמלאות לפי חוק שירות המדינה (גמלאות) תשט"ו—1955, כמו־כן לא יופרש בעדם כל תשלום לקרן בטוח להבטחת זכויות לגמלה. ממשכורתם של המועמדים בתקופת ההתמחות ינוכו כל הניכויים המנוכים מעובדים בשירות המדינה.

ו. מדמי הכיס שיקבלו המועמדים, שאינם עובדי המדינה, בתקופת הקורס, לא ינוכה כל ניכוי ותקופה זו לא תיחשב כתקופת עבודה לאיזה צורך שהוא.

ז. נציבות שירות המדינה והנהלת הקורס שומרים לעצמם את הזכות להפסיק את המשך השתתפותו בקורס של כל חניך שלא ישיג את הרמה שתיקבע או שיתנהג בצורה שאינה הולמת עובד של הציבור.

ח. המועמדים שיסיימו בהצלחה את תקופת ההתמחות ישובצו במשרות קבועות באחד המשרדים הנזכרים לעיל לפי המלצת הנהלת הקורס. אם יוצא המועמד למשרה בחו"ל, יהיה רשאי להעביר לשם את משפחתו בהתאם לתנאי שרות החוץ.

ט. מועמד שייבחר להשתתף בקורס חייב להמציא, מקופת חולים או מהרופא המטפל בו, תעודה המעידה על מצב בריאותו התקין לשרת בתור עובד מדינה.

י. מועד משוער לפתיחת הקורס — המחצית השניה של אפריל 1974.

הגשת בקשות בנציבות שירות המדינה הקריה, ירושלים או באחת מלשכותיה המחוזיות; תל־אביב, רחוב ה' 5 הקריה. חיפה, רחוב חסן שוקרי 11. באר־שבע, לשכת הנגב.

● **היום האחרון להגשת בקשות: י"ט בתשרי תשל"ד (15.10.1973).**

דרוש אקטואר
לניהול
מחלקת בטוח חיים
של
חברה ישראלית

הצעות מפורטות (כולל תולדות חיים ועבודה) יש להפנות לת.ד. 29494 תל־אביב (עבור אקטואר).

●

סודיות תשמר

דרוש עובד למחלקת תאום מכירות - "יצור"

נדרש נסיון קודם בתמחיר, עיתוד חמרים ופיקוח על הייצור ו/או השכלה מקבילה.

מקום העבודה: במשרדי החברה בתל־אביב. נא לטלפן 03-455126, לקביעת ראיון.

Tri Wall

מיכלי טרי־וול (ישראל) בע"מ

רחוב ה' באייר 54 ת.ד. 21044, תל־אביב, טלפון 26 61 26

למשרד פרסום
דרוש
תקציבאי בכיר

כישורים: נסיון של 5 שנים לפחות בניהול עצמאי של תקציבים.

מועמדים בעלי כישורים כנ"ל בלבד יפנו בכתב עם פרטים מלאים לת.ד. 911 ת"א.

למושב עין יהב דרושה

גננת או מטפלת

לגילאי 2—3.

המעוניינות תפנינה לעין יהב ד.נ. ערבה.

דרוש

למרכז נוער באופקים

מורה - מדריך דתי

נא לפנות למנהל מרכז הנוער במקום.

דרוש

מורה לספורט

— לחצי משרה —

מוסד שקמה יד מרדכי

ד.נ. חוף אשקלון, טל. 2081 או 2414.

דרושים

בעלי משאיות סינגל

לעבודה קבועה

✱

לפנות בימי חול עד שעה 19.00 טל. 927767

דרוש/ה

מוכר/ת

לחנות ספרים עבריים ואנגליים בירושלים ידיעת עברית ואנגלית חיונית. שעות העבודה: 8.30—13.30 16—19. מועמדים/ות רציניים/יות מתבקשים/ות לפנות ביום ב' 1.10.73, בין השעות 16—19 לסוכנות סטימצקי, רח' יפו 39, ירושלים. המשרה אינה מיועדת לסטודנטים.

דרוש שליח

עם או בלי קטנוע ליום שלם

— תנאים טובים —

פוטו יוגנד

בן יהודה 5 56907.

לישיבה תיכונית בדרום הארץ

דרוש דחוף

מרכז הדרכה ופנימיה

בדבר פרטים נוספים להתקשר טל. 057-94007

דרוש

איש מכירות

לחנות גדולה בירושלים

לפנות טלפון 02-233366.

למשרד אדריכלים בצפון ת"א דרושה

פקידה כתבנית

לעבודות משרדיות. ימי העבודה: א—ה. טלפון: 441086. תנאים טובים למועמדת המתאימה.

דרוש מפעיל

מנוסה

לטרקטור 950

רצוי בעל רכב

לפנות טל. 750105 בערב

דרוש/ה

מטפל/ת

ל־6 שעות עבודה באדם המוגבל בתנו־עותיו. נא להתקשר ל־760560.

דרוש מוכר

לבית מסחר לצילום עם ידע בסיסי.

— תנאים טובים —

פוטו יוגנד

בן־יהודה 5 56907.

דרוש

מנהל עבודה

לחברת בנין

טלפון 04-523543

אחה"צ

למכון למשאבות דיזל

דרושים

1. עובד בעל ניסיון מקצועי
2. נער מתלמד

טלפון 828757

לחברה בינלאומית

דרוש

מקדם מכירות

בענף הרכב והתיירות

הכישורים: —
- ✱ צעיר נמרץ ובעל יוזמה
- ✱ ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין
- ✱ בעל יכולת שכנוע בכתב ובע"פ
- ✱ בעל כושר ארגון ומינהל
- ✱ מגורים באיזור הדרום

המשרה כרוכה בנסיעות רבות

✱ תנאים טובים, כולל שימוש ברכב, למתאים ✱

●

לקביעת ראיון, נא לפנות לת.ד. 26359 ת"א בצירוף תולדות חיים, בשפה האנגלית.

אוניברסיטת חיפה

החוג לסטטיסטיקה

דרושים

עוזרי הוראה

לשנת הלימודים תשל"ד

מועמדים בעלי תואר ראשון בסטטיסטיקה, וציונים גבוהים, מתבקשים לפנות אל מזכירות החוג לסטטיסטיקה בבנין הראשי, חדר מספר 548.

דרוש

נהג עם משאית 3 טון

להובלת ארגזים עם בקבוקי זכוכית ופלסטיק לחנויות מכולת ומוסדות באיזור חיפה והצפון.

התשלום לפי כמויות. רצוי עם טלפון.

לכתוב ל„מעריב" חיפה למספר 763.

בירושלים דרוש

מנהל עבודה מנוסה לעבודות בנין

להתקשר טל. 221094 ירושלים בין השעות 1—9, 7—5.

למוסך רכב קל — דרושים

מכונאים
פקיד טכני

תנאים טובים

טל. 31917 33071 כל היום

לחברה גדולה בתל־אביב
דרושה מיד
קצרנית/כתבנית באנגלית

בעלת נסיון קודם בעבודה.

תנאים מצויינים למועמדת המתאימה.

נא לפנות בציון קורות חיים לת.ד. 1334 למס' 31558.

— סודיות מובטחת —

למפעל מודרני גדול ומשוכלל באזור תל־אביב

דרושים
מצפי מתכות
(כסף, נחושת, כרום)

בעלי נסיון של שנתיים לפחות

למועמדים המתאימים מובטחת:
- ● עבודה מקצועית מעניינת.
- ● קביעות לאחר תקופת ניסיון.
- ● תנאי שכר הולמים.
- ● תנאים סוציאליים גבוהים.

✱ **המעוניינים** בקבלת פרטים נוספים, מתבקשים לפנות אל: ת.ד. 19098 תל־אביב, ויוזמנו לראיון.

דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות מוסמך/ת

(יכול להיות גם פנסיונר)

לעבודה חלקית 4 שעות ביום

לפנות בכתב לת.ד. 4252 עבור מנהל חשבונות מוסמך

לבי"ס מקצועי ערב בת"א

דרושים

מורים

לשעות הערב
1. לשרטוט בנין
2. להנהלת חשבונות
3. למקצועות הפקידות

לכתוב ת.ד. 26214 ת"א

למוסד חינוכי דתי באזור השרון

דרושה

מדריכה חברתית

בתנאים מצויינים

✱

טל. (03) 921134

ד"ר

לבימיה אורגנית

6 שנים נסיון במחקר, פיתוח וייצור של מוצרים אורגניים

מחפש משרה מתאימה

ת.ד. 37107 ת"א.

דרושים
1. **מנהל/ת חשבונות** סוג ג', אפשרי פנסיונר/ית
2. **פקיד/ה** בוגר/ת בי"ס תיכון

לפנות ביח"ד גרינפלד בריותאי 7, פינת הרצל 101, ת"א

דרוש גרפיקאי

לסטודיו לגרפיקה ועיצוב כללי

נא לפנות בין השעות 3—8 לטל. 225936 תל־אביב.

דרוש

טרקטוריסט

לעבודות חקלאיות בעל נסיון

לפנות לגדרות (מרכז שיתופי ע"י אשדוד) טל. 055-24906, 055-25496.

לא בשבת ובחג.

בירושלים דרושה

מטפלת

לתינוקת בת 5 חודשים בת למורה

טלפון 02-66534

למפעל בהקמת בענף האלקטרומכניקה באזור תל־אביב

דרוש משקיע 300,000 ל"י

לפנות ת.ד. 1292 רמת־גן

תאובן—ברנשטיין מחפשים

חשמלאים

לעבודות תעשיה

ת"א, עמק יזרעאל 57 טל. 739655 866285

עיסוק

חברה לקדום הכוונה ותעסוקה בע"מ

ת"א, שדרות בן ציון 12, טל. 231173, 232661

דרושים:

מהנדס מכונות — נהול טכני וניהולי (1) נהול ייצור (2) נהול אחזקה (3) ותכנון ופתוח מכונות ומוצרים (4) מכירות (5)
מהנדס חשמל — כראש מחלקה — לחיפה (6) מיזוג אויר לחיפה (7) מכירות (8)
מהנדס בנין — ביצוע (9) תאום ופתוח (10)
מהנדס ייצור — נהול אגף (11) יועץ (12)
מהנדס כימאי — נסיון בניהול ייצור (13)
מזכירה בכירה — (14) מזכירה פקידה (15)
מחסנאי ראשי — רקע טכני (17) קניות (18)
מנהל כח אדם — למפעל בדרום הארץ (19)
אקונומיסט — עוזר למנכ"ל למסחר וכספים (20)
מנהל חשבונות — ראשי עם נסיון בתעשיה ומסחר (21) עוזר לראשי (22) שכר ומסוי (23)
הנדסאי/טכנאי — מכונות (24) חשמל (25) בנין (26) אדריכלות (27) ייצור (28)
מנהל מכירות — ציוד טכני (29) כללי (30)

לחברה גדולה לנהול ופקוח על הקמת פרויקטים

דרוש

מהנדס בנין

מנוסה

לרכוז נהול ופקוח על הקמת פרויקט גדול ומענין בדרום.

— **תנאים מיוחדים למתאים** —

לפנות טל: 451695.

סודיות מובטחת

למוסד צבורי בחיפה

דרוש

עורך־דין צעיר

רצוי בעל נסיון

נא לפנות בכתב יד בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 4868 חיפה, עבור מס' 280. סודיות מובטחת.

מוסד הטכניון למחקר ופתוח

מודיע על המשרה הפנויה הבאה: — במחלקה להנדסת חמרים

עובד/ת טכני/ת
בשטח חמרים פלסטיים

הכשירויות הדרושות: בעל הכשרה טכנית / הנדסאית. לאחר שרות צבאי.

מועמדים מתאימים נא לפנות ליחידת המנגנון, מוסד הטכניון למחקר ופתוח, בית הסנט, קרית הטכניון חיפה — 32000 — בצרוף קורות חיים, פירוט ההשכלה והנסיון המעשי, עד יום ד', 3 באוקטובר 1973, בציון מספר מכרז 113/73.

האגודה לקידום החינוך — ירושלים

דרוש/ה

פקיד/ה להכנת משכורת וחשבונות

מועמדים מתבקשים לפנות בכתב לת.ד. 3591 ירושלים או בטלפון 532089 ירושלים או אישית לכתובת: שדרות הרצל 94 ירושלים, לפנה"צ.

למלון מגדל שלום בתל־אביב

דרוש

אחראי

למועדון הבריאות

טלפון 54154 לשור עזרא.

למשרד עורכי־דין בחיפה

דרושה

מזכירה, כתבנית קצרנית

באנגלית — ליום שלם

נא לפנות בכתב לפרסום „עקרדיס" רחוב חסן־שוקרי 6, חיפה

هكذا من الأصل

מהנדסים · טכנאים · בינאים · שרטטים · מחסנאים • • • **דרושים** מנהלים · פקידים · לבורנטים · אסיסטנטים · קופנים • • •

מדינת ישראל
נציבות שירות המדינה

מודיעה על
מכרז פומבי חוזר
מס' 1335/72

למשרת
סגן מהנדס תברואה מחוזי

בלשכת הבריאות המחוזית חיפה,
משרד הבריאות

בדרגה 5—6 של דירוג המהנדסים

- תיאור התפקיד: פקוח מקצועי ומינהלי על עבודות התברואה הכללית; תכנון פעולות ומבצעי תברואה בהיקף מחוזי; יעוץ מקצועי והדרכה למהנדסי תברואה, לתב־רואנים ומתכננים.
- דרישות המשרה: השכלה אקדמית מלאה בהנדסה צבורית או השכלה אקדמית ב־הנדסה והשתלמות בהנדסה תברואית (רי־שום בפנקס המהנדסים והאדריכלים) ונסיון של שבע שנים בשטח העבודה.

בקשות בצרוף תעודות על השכלה ונסיון יש להפנות, על גבי טופס 2215 (1061) ללשכות המחוזיות של נציבות שירות המדינה, כדלקמן:
לשכת מחוז ירושלים — כביש רופין 3, ת"ד 776, הקריה
לשכת מחוז תל אביב — רח' ה' מס' 5, הקריה
לשכת מחוז חיפה והצפון — בית הממשלה
לשכת הנגב, באר שבע — בנין משרד הפנים, דרך הנשיאים

- היום האחרון להגשת בקשות הוא: י"ג בתשרי תשל"ד (9.10.1973).

Fine
לבני פרינה
(ישראל) בע"מ

דרושות בירושלים

★ **מזכירה כתבנית עברית - אנגלית**
לשון האם אנגלית
חמישה ימי עבודה בשבוע

★ **פקידת כח אדם**
בוגרת תיכון עם ידיעות באנגלית.
רצויה קצינת ניהול בצה"ל, או בעלת נסיון במגע עם עובדים וניהול כרטסות כח אדם. רצויה ידיעת הדפסה בעברית.
— תנאים טובים למועמדות המתאימות —
לטלפן 02-30469 בשעות 15.00—17.00
או ת.ד. 6199 ירושלים 91080

ליפאורה בע"מ — רחובות
יצרני שופס ומיץ פז
דרושים

מסגרי אחזקה מעולים
להפעלה, תחזוקה ופיקוח על קווי ייצור במפעלנו החדש בדרך יבנה.
השכר והתנאים יקבעו בהתאם לכישורים
המעונינים יפנו בכתב יד
אל מנהל האחזקה ת.ד. 540 רחובות

למפעל מתכת
העוסק בבניית ציוד
לתעשיה הכימית מנירוסטה

דרוש מנהל עבודה
תנאים טובים לאדם המתאים
סודיות מובטחת
לפנות: ת.ד. 39033 תל־אביב בצרוף
תולדות חיים ונסיון בעבודה.

תופרות ותופרות־יד
דרושות לקונפקצית נשים
בתנאים טובים.
טלפון 825135, תל־אביב

לבית אריזה לפרחים בלוד — דרושים
מבקרי פרחים ליצוא
העבודה בשעות הערב ומחייבת רכב פרטי.
הכישורים הדרושים: סטודנטים בפקולטה לחקלאות או בוגרי בי"ס חקלאי, בעלי נסיון בענף.
המעונינים יפנו: טל. 962444 בין השעות 8.00—14.00.
טל. 950198 בין השעות 18.00—21.00.

דרושים צעירים
לאחר שירות צבאי
ללימוד הרכבת מעליות
שכר עבודה גבוה + פרמיות
מהיום הראשון
✱
לפנות במקום ביום ראשון
28.9.73 — בין השעות
8—10 בבוקר.
מעליות ישראליפט
רח' הקישון 13, (אזור התעשיה)
בני־ברק

למוסד ממלכתי בתל־אביב
דרוש
מנהל חשבונות ראשי

הכשורים הדרושים:
1) בעל השכלה על תיכונית דרשנתית ו־7 שנות נסיון, או צרוף מקביל של השכלה תיכונית ו־9 שנות נסיון.
2) בעל תעודה מקצועית של סוג 3 בהנהלת חשבונות מטעם משרד העבודה.
3) כושר לקיים מגע עם עובדים וגורמי חוץ.
4) כושר הבעה בכתב ובע"פ.
דרגת המשרה: ט"ו—ט"ז בדרג האחיד.
בקשות בצרוף מסמכים יש להפנות עד 8.10.1973 מיקוד 200 61 ת.ד. 20140, תל־אביב בציון הערה "אישי".
— סודיות מובטחת —

מוסד הטכניון למחקר ופתוח
מודיע על המשרה הפנויה הבאה: —
בפקולטה להנדסה אוירונוטית

פקידה כללית
הכשירויות הדרושות: בוגרת בי"ס תיכון. כתבנית עברית. רצויה בעלת ידע בהנה"ח.

מועמדות מתאימות מתבקשות לפנות ליחידת המנגנון, מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע"מ, בית הסנט, קרית הטכניון חיפה — 32 000 — בצרוף קורות חיים, פירוט ההשכלה והנסיון המעשי, עד יום ד' 3 באוקטובר 1973, בציון מספר מכרז 130/73.

לחברת קדם אלקטרוניקה בע"מ
דרושה פקידה
עוזרת למנהלת חשבונות
לעבודת כרטסת מלאי והנהלת חשבו־נות, עדיפות לפקידה בעלת נסיון בכרטסת מלאי.
✱
לפנות לרחל טלפון 56952, 54897.

ניבה בע"מ
יצרני ויצואני הלבשה וכותנות אופנה
יצואן מצטיין
דרך יפו—ת"א 25, ת"א טלפון 59555
דרושה
מזכירה למנכ"ל
בעלת נסיון של מספר שנים
ידיעת עברית ואנגלית הכרחית, ידיעת שפות נוספות יתרון.
נא לפנות טלפונית או במקום למר סיני.

לסרט ישראלי חדש
מחפשים שחקנית נאה
בגיל 23-27, לתפקיד ראשי
נא להתקשר לטלפון 232825 ת"א כל יום בין השעות 9.00—13.00; 15.00—19.00 כולל שבת וחג.

דרושה
פקידה כתבנית
למשרד מהנדסים
ליום עבודה רצוף.
לפנות טלפונית 30340—03.

חברה קבלנית גדולה
מחפשת

מנהל עבודה
בעל נסיון
לביצוע בנייני מגורים
בבת־ים
●
לפנות טלפון 866811 או ת.ד. 3071
בת־ים.

בנק אגוד לישראל בע"מ
מחפש
לעבודה מפוצלת בפ"ת ובירושלים
1. **פקידי קהל - טלר**
(משרה מס' 503)
2. **חניכים או חניכות**
(משרה מס' 506)
פניות מפורטות בכתב יד בציון מס' המשרה לת.ד. 29569 תל־אביב.

דרושים
צעירים דתיים
לתפקיד חנוכי ארגוני
במרכז ובדרום הארץ (כולל ירושלים)
יועדפו בוגרי תנועת נוער דתית.
(אפשרי סטודנטים)
●
המעונינים מתבקשים לכתוב: סניף "מעריב" שד' רוטשילד 33 ת"א למספר ר/5/5373.

למלון גדול שמשרדו בתל־אביב
דרוש פקיד
לטיפול בהזמנות, קניות
ועבודות משרדיות
ידיעת השפה האנגלית רצויה.
✱
נא לפנות בכתב ולציין משכורת מבוקשת לת.ד. 26461 תל־אביב, עבור "פקיד מלון".

דרושים
טפסנים
לעבודה קבועה ברעננה
להתקשר 921205—03.

למעון ילדים בתל־אביב
דרושות
עובדות שרותים.
לפנות לארגון אמהות־עובדות בטלפון 282211 קו פנימי 305 או בכתב לת.ד. 4365 ת"א. 61 040.

דרוש משקיע רציני
(רצוי שקט)
עם חצי מיליון לירות
לשותפות בעסק מבוסס ובעל מוניטין
בענף האפיה בירושלים
לפנות ת.ד. 391 ירושלים

לחברת
אפריקה ישראל
להשקעות בע"מ
אגף הבניה סביון
דרוש:
הנדסאי / טכנאי בנין
עם נסיון בעבודות ביצוע
תנאים טובים למועמד המתאים
לפרטים נא לפנות טל. 737191/2/3
בין השעות 9.00—16.00

מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע"מ
המדור ללימודי חוץ
מבקש מועמדים לתפקיד בכיר של
מרכז ראשי
למדור ללימודי חוץ בחיפה
הכשירויות הדרושות: —
תואר מהנדס, בעל נסיון בארגון וניהול, רצוי נסיון בהוראה, או ניהול מוסד הוראה. שליטה בשפה העברית.
התפקיד יכלול: ייזום פעילויות השתלמות למהנדסים ואנשי מקצוע אחרים, פיקוח ואחר־יות על צוות מרכזי הוראה וניהול כללי של מרכז חיפה.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים, פירוט ההשכלה והנסיון המעשי ליחידת המנגנון, מוסד הטכניון למחקר ופיתוח בע"מ, בית הסנט, קרית הטכניון חיפה — 32000 — עד יום ג' 9 באוקטובר 1973 בציון מספר מכרז 132/73.

לחברה מסחרית ארצית
דרושה
פקידה אחראית לניהול משרד
הכישורים הדרושים:
— נסיון בעבודת מזכירות.
— ידיעה מושלמת בהדפסה בשפה העברית.
— רצויה ידיעת השפה האנגלית.
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, נסיון קודם ומשכורת מבוקשת לת.ד. 729 ת"א עבור מס' 70.

לחברת להב
דרוש
פקיד משכורת
רצוי בעל נסיון
לפנות טל. 827102 ת"א.

לחברת יועצים לניהול
דרוש
מהנדס תעשיה
רצוי בעל נסיון
הצעות נא להפנות לת.ד. 2253
תל־אביב (עבור מס' 2404)
סודיות מובטחת

לחברת יבוא בענף הפרמצבטיקה
דרוש
פקיד מלאי
לניהול כרטסת הפריטים, עריכת ספירת מלאי והכנת דו"חות.
ידיעת השפה האנגלית הכרחית.
בעלי נסיון יפנו בכתב בצרוף נתונים על נסיון קודם וקורות חיים לת.ד. 4684, תל־אביב, עבור "פקיד מלאי".

לאגודה שתופית "חקלאי" גבעת־עדה
דרוש מוכיר פנים
רצויה ידיעה בהנהלת־חשבונות
אפשרות דיור במקום
לפנות: 88124־063.

למשרד מהנדסים יועצים
בשטח מפעלי מים וביוב
בתל־אביב
דרושים

1. **מהנדס אזרחי**
לעבודות תכנון מים וביוב.
תנתן עדיפות לבעלי נסיון קודם בתכנון קוי מים וביוב, תחנות שאיבה, מבנים הידראוליים ועבודות עפר.

2. **טכנאי או הנדסאי בנין**
לעבודות תכנון ופיקוח.
תנתן עדיפות לבעלי נסיון קודם בתכנון ו/או פיקוח בעבודות בניה, צנרת, קוי מים וביוב ועבודות עפר.

המועמדים מתבקשים לשלוח פרטים על השכלתם, נסיונם המקצועי ובו' לת.ד. 21095 תל־אביב עבור מס. 100.

ליזרום בירושלים
לקווי יצור חצי אוטומטיים
דרושים
1. **מנהל עבודה**
רצוי עם נסיון של 3 שנים לפחות במכניקה עדינה.
2. **חשמלאי תעשייתי**
בעל נסיון של שנתיים לפחות.
3. **אנשי אחזקה**
עם נסיון במסגרות מכניות.
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית טלפון 02-526131 או בכתב לת.ד. 648 תל־אביב 61000 בציון עבור יזרום.
— סודיות מובטחת —

אקלימט
החברה המאוחדת לחמום בע"מ
חיפה
דרוש
טכנאי שרות להסקה
הכישורים הדרושים: הבנה טכנית בחמום והסקה, ידיעה בחשמל. עדיפות לבעלי נסיון קודם.
לפנות חיפה טלפון 532102.

למשרד אדריכלים
דרושות
פקידה כללית
שרטטות מנוסות
לפנות טלפונים:
262737, 258634, 250557

לחברת יבוא בענף הפרמצבטיקה
דרושה
מזכירה
לטיפול בדואר, התכתבויות
וניהול תיקיית הארכיב
ידיעת השפות עברית ואנגלית הכרחית
על המעונינות לשלוח נתונים על נסיון, כתובת מדויקת ומס. טלפון לת.ד. 29001, תל־אביב.

בוגרת אוניברסיטה: אמנות, לשון עברית, מלאת מרץ ויוזמה, בעלת ידע ונסיון בתחום החינוך, התרבות והאמנות ויחסי ציבור. שליטה מלאה בעברית, אנגלית, וידיעה מספקת ברומנית
מחפשת עבודה מעניינת בעלת אתגר בארגון ו/או יחסי ציבור
בירושלים ת"א או חיפה.
בהצעות רציניות נא לפנות לת.ד. 20010 ת"א למס. 304.

26.9.73 ערב ראש השנה תשל"ד
מהנדסים · טכנאים · בינאים
צ. ברדזיק מ. צוו...
מהנדסים בע"מ
דרושים
מהנדס בנין
עם נסיון של 3 שנים לפחות
דרוש גנן ראשי
דרוש שוער
למפעל באיזור חיפה
הכנסה גבוהה בהתאם לכישוריך!

מהנדסים · טכנאים · בימאים · שרטטים · מחסנאים • • • דרושים מנהלים · פקידים · לבורנטים · אסיסטנטים · סוכנים • • •

צ. ברדזיק מ. צור
מהנדסים בע"מ

דרושים
מהנדסי בנין

עם נסיון של 3 שנים לפחות

1. בעלי נסיון בגשרים
2. בעלי נסיון בתכנון קונסטרוקציות בנין

לפנות בשעות 8—16
לטלפון 7—32236—03.

האוניברסיטה העברית בירושלים

ביה"ס לחקלאות ע"ש לוי אשכול
הפקולטה לחקלאות ברחובות

דרוש גנן ראשי

מכרז מס' 333/73

תאור התפקיד — ייזום, פיתוח ופיקוח על שטחי הגן בפקולטה לחקלאות; שילוב צמחים בעלי ערך ליבוזיבוטני בצמחיית הנוי; טיפול בריבוי צמחים ומעקב אחר קליטתם; אחריות לביצוע העבודות הטכניות הדרושות בגנים וניהול צוות העובדים; הפעלת ציוד טכני ושיטות אגרו טכניות לאחזקת הגנים.

הכישורים הדרושים — גנן בעל כושר ביצוע עצמאי; ידע מקיף בכל שיטות עבודות הגננות, כושר לניהול צוות עובדי גן; הכרת צמחיית א"י; בוגר ביה"ס לגננות ולשתלנות או בוגר בי"ס תיכון חקלאי ונסיון של 3 שנים, לפחות, בעבודות גן. רצוי בעל תואר בוגר בבוטניקה.
הדרגה — בהתאם לכישורי המועמד.

על המעוניינים לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים עם העתקי תעודות והמלצות עד תאריך 15.10.73 אל: מזכירות הפקולטה לחקלאות, ת.ד. 12 רחובות, מיקוד 76100 — ולציין על המעטפה: „מועמד למשרה מס' 333/73".

דרוש שוער

למפעל באיזור חיפה
למשרה מלאה

הכשורים הדרושים:
— סוג בריאות טוב
— 10 שנות השכלה לפחות
— ידיעת השפה העברית (קריאה, כתיבה, דיבור)

העבודה אינה במשמרות

המעונינים יפנו לת.ד. 9757, חיפה 31096 (עבור „שוער") בלווית ציון קורות חיים, השכלה ותעסוקה קודמת.

מחוז חיפה והצפון
טל' 666182 — 664671

דרושים
מורים למלאכת־יד

להוראה בקורסים בחיפה והצפון
במקצועות:

- ניפוח זכוכית אומנותית
- גזירה ותפירה
- נברשות ואהילים
- בובות
- אריגה
- שיזור פרחים
- אמאייל
- קרמיקה
- רישום, גרפיקה.

נא לפנות אישית למשרד המכון: רח' הנביאים 20 קומה ד', בין השעות 08.00—19.00.

משרד העבודה
המכון להשתלמות מקצועית משולבת
אורט ישראל

למפעל קונפקציה
ברמלה

דרושים:
* **מומחה להפעלת** מכונות גומי COMEZ
* **מנהל/ת** מתפרת טריקו

תנאים טובים • סודיות מובטחת
לפנות:
ת.ד. 254 רמלה או טל. 961339

אוניברסיטת בר אילן
מודיעה על משרות פנויות:

1. מזכירה בכירה
מכרז מס' 59/73
הדרישות: שליטה מלאה בעברית וידיעה טובה באנגלית. הדפסה טובה בשתי השפות. נסיון רב בעבודה מזכירות.
הדרגה תקבע בהתאם לכישורים.

2. מזכירה
מכרז מס' 60/73
הדרישות: שליטה מלאה בעברית והדפסה טובה, ידיעה באנגלית. ידע ונסיון בריכוז עבודות משרדיות (אפשרית גם משרה חלקית).

נא לפנות בכתב בציון מס' המכרז אל המנגנון, אוניברסיטת בר אילן, רמת־גן.

„אשטרום" — חברה להנדסה בע"מ
סניף ירושלים, רח' הנביאים 60.

דרושים
* **מסגרים**
* **מנופאים**

בעלי נסיון יתקשרו ל־226787, 231429 ירושלים לשם קביעת ראיון. סודיות מובטחת.

דרושה
קבוצת טייחים
להתזת שפריץ במשאבה

להתקשר טלפונים
772292 — 777215
בין השעות 8.30—16.00.

הכנסה גבוהה בהתאם לכישוריך!

אם אתה (את) בעל(ת) השכלה תיכונית ומעלה;
בגיל 25-45.
תקבל אצלנו הדרכה אישית ותוכנס לעבודה מעניינת ומכניסה כסוכן ביטוח במקום מגוריך.

פנה בצירוף קיצור תולדות חייך אל: ת.ד. 7095, ת"א, עבור מס. 130.

סודיות מובטחת

עיריית ירושלים

ועדת הבחירות
למועצת עיריית ירושלים
ירושלים כ"ז באלול תשל"ג 24.9.73

פניה לעובדי מוסדות וסטודנטים

ביום שלישי, ד' בחשון תשל"ד (30.10.73) תתקיימנה הבחירות למועצת עיריית ירושלים
להבטחת הסדר בתוך תחנות הקלפי

דרושים סדרנים בשכר

תנאי הסדרנות:
1. הסדרנות תתחיל בתחנות הקלפי, ביום שלישי, ד' בחשון תשל"ד, 30.10.73, בשעה 7.00 בבוקר ותימשך במשמרת אחת או בשתי משמרות עד חצות.
2. המעונינים מתבקשים לפנות למשרדי ועדת הבחירות לעיריית ירושלים, בנייני האומה, קומה ג' חדר 302.
3. המועד האחרון לקבלת מועמדים הוא יום רביעי, י"ד בתשרי תשל"ד, 10.10.73.

המנהל הכללי

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל

מודיע על המשרה הבאה הפנויה: —
בפקולטה להנדסת חשמל
אלקטרונאי

הכשירויות הדרושות: בוגר בי"ס מקצועי 4 שנתי; יוצא צבא; רצוי בעל נסיון בבניית מכשור אלקטרוני מתוחכם; ידיעת אנגלית טכנית (הכרה של רכיבים אלקטרוניים חדישים).
תאור המשרה: אלקטרונאי במעבדה למכשור אלקטרוני; פיתוח ובניה של מכשור מדעי חדיש; מדידות אלקטרוניות מיוחדות; אחזקת ציוד חדיש. העבודה בהדרכת מהנדס.
מספר המשרה: חש.ג/226.
מועמדים מתאימים העונים לדרישות יפנו בכתב בציון קורות חיים ונסיון קודם וכן פרוט הציונים של ביה"ס המקצועי ותעודה גמר עד יום 10.10.73 בציון מספר המשרה, אל אגף כח אדם, הטכניון, קרית־הטכניון, חיפה. מיקוד: 32000.

בית המדרש לחינוך גופני באר־שבע

דרושים
1. אמרכל
התפקיד: תקציבים, הנהלת חשבונות, רכישות.
דרישות: השכלה תיכונית לפחות, שליטה מלאה בעברית ונסיון של 5 שנים בתפקידים דומים בארץ.

2. מזכירה מנוסה
שליטה מלאה בכתבנות בעברית ונסיון בכל עבודות משרד.

המעונינים יפנו בכתב: ת.ד. 378 — באר־שבע.

לבית דפוס דרוש
סדר מכונה
בשפה העברית

תנאים מצוינים למועמד המתאים

להתקשר טלפון 289288.

למשרד של מפעל תעשיתי
דרושה
מזכירה למנהל

העבודה בתל־אביב
שעות העבודה: 8.00 — 16.30

מועמדות תשלטנה בהדפסה בעברית ואנגלית והן בעלות נסיון בנהול משרד, תפנינה אל ת.ד. 16264 תל־אביב בציון „מזכירה למנהל".

לחברה מסחרית גדולה
דרוש/ה
פקיד/ה טכני/ת

אחרי צבא רצוי נסיון של שנה.
נא לפנות לגב' כהן טל. 31487
סודיות מובטחת

לחברת בנין ארצית
דרושים:

מהנדס בצוע

בעל נסיון של 3 שנים וידע בחשובי כמויות, ניהול צוות באתרי בניה וכושר מו"מ עם קבלנים.

*

מהנדס בנין

בעל נסיון
הכישורים: נסיון בעריכת חוזים, הגשת מכרזים ובדיקתם וידע בתמחיר.

*

בדבר פרטים נא לפנות לת.ד. 2770 תל־אביב, בציון הנסיון הקודם.

תנאים טובים למועמד המתאים

הועדה לאנרגיה אטומית
המרכז למחקר גרעיני נחל־שורק

לעבודות פיתוח ומחקר מעניינות:
דרושים

● **פיסיקאי או מהנדס אלקטרוניקה**
רצוי בעל נסיון במס ספקטרומטר או מאיצי חלקיקים.

● **מכנאי אלקטרוניקה**
לעבודות פיתוח ואחזקה (למערכות מחקר). נסיון של שנתיים.

● **חשמלאי**
לעבודה בתחומים אלקטרומכניים ומעבדות מדעיות.
בעל רשיון מוסמך.
יכולת לאחזק מערכות חשמל ופקוד.

● **מזכירה אנגלית**
נסיון בניהול משרד ושליטה מלאה בהדפסת חומר מדעי בשפה האנגלית.

על המעוניינים לפנות בכתב עם צירוף קורות חיים אל: המרכז למחקר גרעיני, נחל־שורק, דאר יבנה. מיקוד 70600. סודיות מובטחת.

למפעל של התע"א באזור ראשון־לציון

דרושים

* **הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה** — בעל נסיון של שנתיים עד שלש שנים בתכנון ויצור מתקני בדיקה או בתחום הספרתי.
* **מכונאי/חשמלאי מטוסים** — לאחר שרות צבאי לעבודות יצור ובקורה.
* **חשמלאי תעשיה** — בעל רשיון מוסמך.
* **מכונאי מזוג אויר** — בוגר בי"ס מקצועי לאחר שרות צבאי.
* **פקיד** — לאחר שרות צבאי לעבודה בספריה שרטוטים.
* **פקידה כתבנית** — לאחר שרות צבאי. ידיעת השפה העברית על בוריה הכרחית.

המעונינים מתבקשים לפנות בכתב אל: יחידת התעסוקה, התעשיה האוירית לישראל בע"מ, נמל־תעופה לוד.

למפעל גדול במפרץ חיפה
דרושים

1. **מחסנאי** — רצוי נסיון בכלי עבודה
2. **רתך לחץ** — בעל נסיון
3. **מזכירה** עברית - אנגלית
4. **כתבנית אנגלית**

תנאים טובים למועמדים המתאימים

על המעוניינים לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 4353 חיפה, עבור מספר 505. סודיות מובטחת.

هكذا من الأصل

דרושים

מנהלים - פקידים - לבורנטים - אסיסטנטים - סוכנים

למפעלנו בכפר־סבא דרושים:

★ מלגזנים
בעלי נסיון

★ מנופאים

★ עוזרי מנופאים

★ בעלי מקצוע בענף המתכת

★ בלתי מקצועיים
שיוכשרו כמפעילים

על המעוניינים לפנות בכתב או להתקשר טלפונית למנהל כוח־אדם של מפעלי „פקר פלדה" בע״מ בכפר סבא אזור התעשיה ב׳ טלפון 925621.

„פלדות הדרום" בע״מ
חברת בת של פקר פלדה בע״מ

דרוש:
להשלובת מפעלנו בקרית מלאכי

מהנדס מפעל

בעל תואר בהנדסת מכונות

לפנות בכתב עם פרוט נסיון קודם: „פלדות הדרום" בע״מ למנהל המפעל אישי אזור התעשיה קרית מלאכי.

— סודיות מובטחת —

תדיראן

לתדיראן דרושים

1. **מנהל חשבונות בכיר.** טיפול בלקוחות מוסדיים, דיווחים שוטפים למס קניה, קיום מו״מ עם האוצר, אגף מטבע חוץ, מסחר ותעשיה. אפשרי גם מועמד בשלבי סיום לי־מודיו לקראת תואר רואה חשבון.
2. **טכנאי אחזקה.** אחזקה ובניה של ציוד אלקטרוני וציוד ואקום (גבוה), בוגר בי״ס תלת שנתי — (לפחות).

מועמדים מתאימים יפנו בכתב לת.ד. 648 ת״א 61000 בציון פרטים אי־שיים ונסיון מקצועי.

סודיות מובטחת.

למפעל באזור אשקלון

דרוש

קצין בטיחות לרכב

העובד יטפל בכ־20 כלי רכב קלים כולל טפול שוטף וטפולים במוסך.

המעוניינים יפנו בכתב: ת.ד. 29301 תל־אביב, עבור: מנהל כח אדם.

לקונצרן גדול בענף ההלבשה

דרושה

מזכירה למנכ״ל

דרישות המשרה:
* ידיעת השפה עברית ואנגלית (קריאה וכתיבה)
* נסיון בנהול משרד
* הדפסה במכונת כתיבה

מקום העבודה — תל־אביב

לפנות בכתב בציון קורות־חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 1736 תל־אביב 61000, עבור מס׳ 122.

לבית מסחר גדול בירושלים

דרוש מנהל מחלקת מכשירי כתיבה

על המעוניינים תושבי ירושלים לפנות בכתב לת.ד. 8680 ת״א

ל. „אסיא"
מעבדות כימיות בע״מ

דרושים

1. **טכנאי או מכונאי אחזקה**
לאחזקה וכוונון מכונות אריזה. קריאת השפה האנגלית ו/או הגרמנית רצויה. יועדפו בעלי נסיון קודם בתעשיה הפרמצ־בטית ו/או המזון.
2. **טכנאי כימיה**
בוגרי קורס מתאים לעבודה במתקנים כימיים. העבודה בשלוש משמרות.
3. **הנדסאי או טכנאי חשמל**
לעיבוד תכניות חלוקה ופקוח העשייתית. מועד התחלה — 1.11.73.
4. **פועלות**
למחלקת האריזה של המפעל. דרושה ידיעה בסיסית באותיות לטיניות.

נא לפנות טלפונית 915021, או בכתב בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם, אל ת.ד. 1423 תל־אביב, 61000 אל מנהל המנגנון.

לבית חרושת גדול בירושלים

דרוש

מסגר אחזקה מעולה

נסיון של 3 שנים לפחות
אפשרות קידום לאדם המתאים.

★

המעונינים יפנו בכתב לת.ד. 8088
ירושלים

ליזורם בהרצליה

לקווי יצור חצי אוטומטיים

דרושים

1. **מנהל עבודה**
רצוי נסיון של 3 שנים לפחות במכניקה עדינה.
2. **אנשי אחזקה**
נסיון במסגרות מכנית

תנאים טובים למועמדים מתאימים
נא לפנות טלפונית לטל. 03-931154 או ב־כתב לת.ד. 648 תל־אביב 61000 ולציין עבור יורם.

— סודיות מובטחת —

לחברה לבנין והשקעות

דרושה

מנהלת חשבונות

רצוי בעלת נסיון בענף הבנין
משרה מלאה — תנאים טובים
מקום העבודה בצפון ת״א

●

לפנות בכתב יד בפרטים מלאים
לת.ד. 4770 תל־אביב — לרחל

דרוש

מנהל חשבונות עצמאי

למפעל מתכת מתפתח במפרץ חיפה

מועמדים בעלי נסיון בתעשיה יפנו לת.ד. 10035 מפרץ חיפה, או טלפונית 04-725555.

למפעל קונפקציה בפ״ת

דרוש מנהל מחלקת תפירה

בעל נסיון וידע בחייטות
בתנאים טובים

לטלפן בשעות העבודה
טל. 03-911916

למפעל תעשייתי גדול בשטח האלקטרוניקה
בסביבות תל־אביב

דרושים:

1. **מבלטן-**
בוגר בית ספר מקצועי 4 שנתי במגמת חרושת כלים, עם 7 שנות נסיון לפחות, עד גיל 40.
2. **אחראי למחסן תוצרת גמורה -**
בתפקיד: קבלה והוצאת סחורות. רישום והכנת חומר למחשב, ארגון המחסן וההזקתו. בעלי נסיון 3—5 שנים בעבודות מחסן טכני, התמצאות בציוד חשמלי תעשייתי, ידיעת השפות עברית ואנגלית או גרמנית.
3. **חשמלאים מעולים-**
בעלי נסיון בהרכבה ותיווט לעבודה במחלקת לוחות חשמל.
4. **מסגרים רתכים-**
בוגרי בתי ספר מקצועיים במגמות מסגרות כללית לעבודות הרכבת לוחות חשמל.

המעוניינים יפנו בכתב בציון קורות חיים תוך הדגשת נסיונם הקודם והכשרתם המק־צועית לת.ד. 2644 רמת־גן מיקוד 52 100.

— סודיות מובטחת —

כימיקלים ותומכמטים בבנין

דרוש לנו

מהנדס תעשיה מוסמך

להקמה וניהול יחידה מורכבת להנדסת תעשיה וניהול במפעלנו

למועמדים המתאימים
מובטחים תנאים הולמים.

● נא לפנות אל מח׳ כח אדם במפעלנו לקביעת ראיון אישי, לפי: ת.ד. 1428 חיפה 31000 או טלפונית: 04—721381.

בניה מתועשת בע״מ
חברת בת לקבוצת „כלל"
רח׳ בילו 6 ת״א טל. 223478

דרושים
לעבודה בתל־אביב:

1. **מהנדס / הנדסאי**
הבקיא בתקצוב ובקרה של פרוייקטים
2. **הנדסאי / טכנאי**
הבקיא בחישובי כמויות וחשבונות
3. **מנהל עבודה, עוזר למנהל עבודה / טפסן ראשי**
למבנה ציבורי
4. **מנופאים מנוסים**

לעבודה בבאר־שבע:
מהנדס עצמאי
ליהול וביצוע של פרוייקטים

נא לפנות בכתב לפי הכתובת הנ״ל לשם קביעת ראיון.

למפעל תעשייתי באזור חיפה

דרוש

טכנאי יצור

לטיפול בנושאי שכר עידוד ושיפור שיטות.

המעונינים יפנו לת.ד. 1423 חיפה. או להתקשר למספר 04-711126, הנדסת יצור.

לחברת יבוא מוצרי בית חשמליים וציוד משרדי

דרושים

א. מנהל מכירות ארצי
ב. סוכני הפצה לחנויות
ג. מנהל סניף — תל־אביב
ד. טכנאי שירות (לתנורים ומכונות כביסה)
ה. חניך למעבדה אלקטרונית

חיפה ת.ד. 5170

א.ד.ש. מפעלי מתכת בע״מ
הירקון 33 בני ברק דרושים:

עובדים בלתי מקצועיים

לפנות טל׳ 781228 מ־7.00 עד 16.15 לאוסקר

לחברה קבלנית לבנין

דרושים

1. **מהנדסי בצוע**
לניהול אזורים.
2. **מהנדס לתכנון הבצוע**
3. **מהנדס -**
לניהול מחלקה, לחישוב כמר־יות, הכנת מכרזים, עריכת חר־זים ועריכת חשבונות סופיים.

המעוניינים, בעלי רמה מקצועית גבוהה, נסיון מתאים, מוזמנים לפנות ל:

צוות ר.י.ל לבניה והשקעות בע״מ,
רח׳ מונטיפיורי 32, ת״א
טלפון 615316.

למפעל גדול בשטח המזון

דרוש

איש מכירות

לאזור באר־שבע והדרום

הכישורים הדרושים:
* נסיון קודם במכירות
* גיל 25—35
* מגורים באזור ורכב הכרחיים

●

בפרטים נא לפנות לת.ד. 7095 עבור מס׳ 113.

הזדמנות יוצאת מן הכלל!!

למכשירן ומבלטן מנוסה למבלטי פח

האם מאסת בנסיעה ארוכה ומייגעת לעבודה?

אנחנו חברה אמריקנית, ומפעלנו ממוקם ליד מכון ויצמן במרחק 10 דקות מרעננה, כפר סבא, הרצליה או נתניה.

ציוד חדיש, בנין חדיש, עתיד חדש!

להתקשר לטלפון מס׳ 03-734031 בין השעות 16.00—20.00.

WE ARE LOOKING FOR A YOUNG LADY FOR OUR ADMINISTRATION/SHIPPING DEPARTMENT

Qualifications Required: Perfect English, Good Knowledge of Hebrew, Experience in General Office Work.
Knowledge of Export and Telex Operation an Asset.
For an Appointment Please Phone 03/54196.

דרוש

הנדסאי או טכנאי מעולה

לעבודות אחזקה ושרות
של ציוד מכני הנדסי
בכל חלקי הארץ

תנאים טובים לאדם המתאים
אפשרויות קידום בקצב מהיר

לפנות בכתב עם קורות חיים לת.ד. 1191 ת״א

דרוש מנהל צרכניה

לפנות למזכירות כפר מונאש
טלפון 053—93089

האוניברסיטה העברית בירושלים

מודיעה על משרה פנויה של:

מהנדס אחזקה והתקנות (אלקטרו־מכני) במחלקת המשק - ביה״ס לרפואה

מכרז מס׳ 315/73

תיאור התפקיד — אחריות ורכוז הטפול בנושאי אחזקה של מבנים, מתקנים ומערכות מכניות והשמליות במשק המרכז הרפואי האוניברסיטאי (הסקה, מיזוג אויר, קרור וכו׳). ניהול האחזקה השוטפת והאחזקה מונעת במערכות ובמתקנים הנ״ל. ניהול והפעלה של בתי מלאכה טכניים. הפעלת צוותים טכניים גדולים ופקוח על עבו־דתם. נהול מו״מ עם קבלנים וספקים.

דרישות התפקיד — ידיעת השפה העברית והאנגלית על בוריין; בעל תואר מהנדס, כשר העדיפות היא לתואר אינג׳ינר בהנדסת חשמל (או מכני); נסיון מקצועי של 5 שנים לפחות בהפעלת מערכות חשמל (מתח גבוה ונמוך) והפ־עלת מערכות. נסיון בניהול כח אדם ויחידות אחזקה בהיקף רחב, כושר לנהל מו״מ ברמה גבוהה עם גורמי פנים וחוץ.

הדרגה — 5—6 בדירוג מהנדסים.

על המעוניינים לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים עם העתקי תעודות והמלצות עד התאריך 15.10.73 אל: מחלקת כח אדם, קרית האוניברסיטה העברית, ירושלים 91009 ולציין על המעטפה „מועמד למשרה מס׳ 315/73".

דרוש

הנדסאי בנין

לביצוע עבודות תכנון
ופקוח באתר הבניה

אירם מהנדסים בע״מ
יהודה־המכבי 49, תל־אביב
טל. 454121, 444567

דרוש

עוזר במחלקת שווק ציוד רפואי, ציוד מעבדה וראגנטים.

הכישורים הדרושים: —

1. השכלה תיכונית
2. ידיעת השפות עברית ואנגלית — קריאה, כתיבה ודיבור חופשיים
3. נסיון בשטח אספקת ציוד רפואי
4. גיל — עד 30 שנה
5. נסיון בטפול בקהל לקוחות

מועדפים רוקחים, או אקדמאים בעלי רקע רפואי מקביל המוכנים ללמוד מקצוע זה.

המעוניינים מתבקשים לשלוח קורות חיים בצרוף כתובת מדוייקת ומס. טלפון — לת.ד. 7207 תל־אביב 61200, עבור „ציוד רפואי".

חברת שווק בסביבת חולון
מחפשת

עוזר למנהל חשבונות ראשי

למשרה מלאה (5 ימי עבודה בשבוע)

הכישורים:
א. בעל נסיון בהנהלת חשבונות כולל יבוא
ב. שליטה בשפה העברית וידע באנגלית

לפנות בהצעות בכתב יד כולל נסיון ומשכורת מבוקשת לת.ד. 7095 מס׳ 111.

מילועד

מרכז לשרותי מחשב של „מילואות" בע״מ

לרגל הרחבת פעולותיו

דרושות לנו

נקבניות בעלות נסיון

בניקוב עברית ואנגלית

טלפון 04—911779 ד.נ. אזרת

למפעל גדול באזור רחובות

דרושה

פקידה בכירה

למחלקת לקוחות

דרוש נסיון קודם של 1—2 שנים בהנהלת חשבונות.

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 33157 ת״א 61330 עבור מס. 770

מהנדסים · טכנאים · כימאים · שרטטים · מחסנאים • • • דרושים מנהלים · פקידים · לבורנטים · אסיסטנטים · סוכנים • • •

intel delivers

INTEL is a young dynamic organization, merely 5 years old. It is the pioneer and now the world's leading producer of semiconductor memory and microcomputer components.

INTEL will establish a Design Operation in Israel (at a site still to be determined) in the near future with the charter to design and characterize advanced MOS integrated circuits. This operation will be closely integrated with our California facilities to provide access to the most advanced MOS technologies: Si-gate P/MOS, N/MOS and C/MOS.

INTEL'S strength is people. If you are a capable

electrical engineer

looking for professional challenges, we would like to have you join us at Intel/Israel. You should have several years experience in the development of digital systems using integrated circuits or in electronic instrumentation. MOS integrated circuit design experience is desirable but not essential.

INTEL will provide you with a unique opportunity to learn MOS/LSI design techniques by working with experts in the field, both at our California facilities and in Israel.

INTEL'S representatives will be in Israel on the week-end of October 21 for local interviews. Please send your resume, including a conscript of your academic record and description of experience you have in electronics to P.O.B. 33044 Tel-Aviv as soon as possible.

מדינת ישראל
נציבות שירות המדינה

מכרז פומבי מס' 1364 של

בוחני נהיגה

בדרגה 2—1 בדירוג ההנדסאים והטכנאים
(6 משרות)

מקום העבודה: משרדי הרישוי בירושלים, ת"א, חיפה.

דרישות:

1) השכלה של בית ספר מקצועי מוכר לטכנאים, רשיון נהיגה דרגה 3, ותק של 2 שנות נהיגה.
2) השכלה תיכונית, רשיון נהיגה דרגה 3, ותק של 3 שנות נהיגה. דרגתם של מועמדים אלה תקבע לפי כישוריהם עפ"י הדרוג האחיד.
נשים העונות על דרישות אלו רשאיות אף הן להגיש מועמדותן.

בקשות יש להפנות בטופס מדף 1061 בצירוף תעודות השכלה, לנציבות שירות המדינה רחוב קפלן 3, ת.ד. 776, 91000, ירושלים, או לאחת מלשכותיה המחוזיות, תל־אביב הקריה רחוב ה' מס' 5, חיפה — בבית הממשלה, באר־שבע — בנין משרד הפנים, דרך הנשיאים.

המועד האחרון להגשת בקשות הוא: ו' בתשרי תשל"ד (2.10.73).

למוסד טכני בת"א
דרושים

★ **טכנאי פיתוח בתחום האלקטרוניקה**

תחומי התעניינות רצויים: שמע, מעגלי RF, מעגלים ספרתיים.

★ **שרטט לאלקטרוניקה**

המעוניינים יפנו לת.ד. 17021 ת"א מיקוד 61170 (עבור ב.א.) בצירוף קורות חיים לשם קביעת מועד לראיון אישי.

— סודיות מובטחת —

למעבדה מכנית העוסקת בנושאים בטחוניים
דרושים

• **מהנדס מכונות**
• **טכנאי מכונות**

לעבודה בפיתוח נושאים לא שיגרתיים המקיפים תחום פעילות נרחב.
מקום העבודה תל־אביב.
דרישות: כושר ניהול עצמאי של פרויקטים החל בתכנון וכלה ביצור וניסוי.

בפרטים נא לפנות בכתב לת.ד. 17021 תל־אביב מיקוד 61170 (עבור ב.א.) בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי

— סודיות מובטחת —

ליד. י. ל.
תעשיות לבנין בע"מ

דרושים

1. **חשמלאי מוסמך** – בעל תעודה,
להקמת מחלקת חשמל לאינסטלציה בבנינים.

2. **שרברבים**
עם נסיון של שנתיים לפחות.

3. **מסגרים**
עם נסיון של שנה לפחות.

4. **עובדי אלומיניום ומרכיבי תריסים**
עם נסיון של שנה לפחות.

המעונינים מתבקשים לפנות למר שלמה זוהר — מנהל המפעל, ראשון לציון, אזור התעשיה הישן (ליד רדיו ברגל) טלפון 949694.

מכרז על משרה פנויה מס' 116/73
לבנק ישראל בתל־אביב
דרוש

עוזר למנהל יחידת הנהלת חשבונות

הכשירויות הדרושות:
1. השכלה תיכונית מושלמת (רצויה השכלה אקדמאית).
2. ידיעה בהנהלת חשבונות ברמת של סוג 3.
3. נסיון רב בהנהלת חשבונות.
4. נסיון בניהול צוות עובדים.
5. שליטה מלאה בלשון העברית.
6. ידיעה טובה בלשון האנגלית.
7. כושר ניסוח בכתב ובע"פ.
8. רצויה ידיעה ונסיון בעיבוד נתונים אוטומטי.

המעונינים לקבלת שאלון אישי יפנו ליחידת כח אדם, בנק ישראל, ת.ד. 780 ירושלים, מיקוד 91000, את השאלון האישי יש להחזיר עד יום 5.10.73. נא לציין את מספר המכרז בגוף השאלון ובכל פניה הנוגעת למכרז זה.

למעבדות רפא בע"מ
דרושים:

1. **פקיד/ת "יצור"**
לעבודה במשרד הנדסת ייצור. קיימת אפשרות לכיסוי הוצאות שכר לימוד בקורס טכנאי ייצור. נדרשת השכלה של 11 שנות לימוד לפחות.

2. **מבקר איכות**
רצוי בעל רקע טכני. נדרשת השכלה של 10 שנות לימוד.

לפנות בכתב יד לת.ד. 405 ירושלים

דרושים
עובדים במשמרות
אפשרי כמשרה שניה
לפנות טלפונים 260753/255980
בשעות 8.00—16.00.

לחברה ישראלית
לסחר חוץ
בתל־אביב
דרושות

1. **מזכירה בכירה**
למנהל אגף

הכישורים הדרושים: נסיון של 3 שנים לפחות בעבודה מעשית. ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין כולל הדפסה במכונת כתיבה.

2. **כתבניות**
עברית - אנגלית

הכישורים הדרושים: נסיון מעשי בהדפסה במכונות כתיבה עברית ואנגלית.

● המועמדות המתאימות תפנינה בכתב־יד עם פרוט קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1514 תל־אביב (61 000).

סודיות מובטחת

בנק אגוד לישראל בע"מ

מחפש

א. לעבודה רצופה בתל־אביב
1) כתבניות עברית אנגלית
עבור מחלקת עסקות חוץ ומח' מטבע חוץ
(משרה מס' 202)
2) טלקסיסטית אנגלית (משרה מס' 203)
3) כתבנית אנגלית — דרוש ידע מסוים בעברית (משרה מס' 209)
4) פקיד למחלקת חשבונות (משרה מס' 201)
5) פקידים למח' מטבע חוץ והלוואות
(משרה מס' 210)

ב. לעבודה רצופה אחה"צ
6) מפעילת מכונה למיון צ'קים
(משרה מס' 211)
7) פקידים למסלקה (משרה מס' 212)

ג. לעבודה מפוצלת ברמת אביב
8) פקידה כתבנית (משרה מס' 213)

פניות מפורטות בכתב יד בציון מספר המשרה לת.ד. 29569 ת"א 61290 (פניות ללא ציון מספר המשרה לא תיענה).

מפעל בת"א מחפש
עובדים ועובדות
לעבודות חיוט והרכבה באלקטרוניקה

●

בתשובה נא לפנות 17021 תל־אביב מיקוד 61170, בצרוף קורות חיים.

— סודיות מובטחת —

לחברת בנין ארצית
למשרדה הראשי בתל־אביב
דרושה

פקידה-כתבנית
בעלת נסיון של שנתיים
לפנות טל. 58144 קו מס' 10 תל־אביב

אם הנך בוגר בית־ספר מקצועי ארבע־שנתי או מסיים מקצועי תלת־שנתי במגמת מסגרות או מכונאות והנך מעונין בעבודה מעניינת ורבת־אתגר במפעל מודרני.

בוא אלינו

ונכשירך לתפקידך בקורס שיערך במקום העבודה.
במשך הקורס ינתן שכר, ותנתן עזרה בדיור.

תוזמן לראיון לאחר שתפנה לת.ד. 7084 תל־אביב, מיקוד 61070.

מכתשים באר־שבע
מפעלים כימיים בע"מ

דרושים למחלקת אחזקה

● **מהנדס מכונות**
לתפקיד מנהל קבוצות אחזקה של המפעל.
הכישורים: בוגר הנדסת מכונות או כימיה, בעל נסיון של שלוש שנים לפחות בניהול צוותי אחזקה במפעל תעשייתי. רצוי נסיון במפעל כימי. ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין.

● **חשמלאים**
הכישורים: ידע מקיף בחשמלאות, התמצאות במערכות פיקוד ובקרה, קריאת תכניות חשמל מורכבות, ידע מקיף במנועי חשמל להגנות למיניהן; יועדפו מועמדים יוצאי ח"א במקצוע חמ"ם (פרק א'); יתקבלו גם חשמלאי רכב ו/או חשמלאי ציוד קרקע; יועדפו בעלי נסיון בתעשיה; תנאי שכר בהתאם לכישורים.

● **מכשירנים**
לצורך אחזקת מערכות מיכשור תעשייתי מורכבות.
הכישורים: ידע כללי במערכות פניאומטיות; ידע כללי במערכות אלקטרוניות; רצויים בוגרי בתי"ס במגמות הנ"ל; יועדפו בעלי נסיון קודם בשטחים אלה; תנאי שכר בהתאם לכישורים.

תנאי תעסוקה מעולים למועמדים המתאימים.

סודיות מובטחת

מועמדים יפנו בכתב בציון נסיון קודם ובצרוף קורות חיים למחלקת כוח אדם, ת.ד. 60 בארשבע 84100.

חברה למרכזי תרבות וספורט
(לנוער ולמבוגרים) בע"מ

דרוש מנהל למרכז קהילתי
בבי"ס „גלעד" - נצרת עלית

הכישורים הדרושים: נסיון רב בניהול ובמינהל של חינוך משלים ו/או חינוך מבוגרים או חינוך גופני; השכלה אקדמאית במדעי החברה או חינוך או עבודה קהילתית. נכונות ויכולת לעבודה בלתי שיגרתית גם בשעות הערב, בשבתות ובחגים; יכולת ניהול צוות עובדים, תכנון ופיקוח תקציבי וכושר לקיים מגע בכתב ובע"פ עם אישים ומוסדות.
תנאי העסקה: העובד יועסק עפ"י חוזה מיוחד. השכר 21—25 אלף לירות לשנה. לעובד תוענק פקידות נדרשת ותוספות אחרות בהתאם להקשי"ר.

המעוניינים יפנו בכתב אל החברה למרכזי תרבות וספורט בע"מ. שד' הרצל 82 בית הכרם, ירושלים, עד ליום 10.10.73, ויוזמנו לבחינה בכתב ולראיון.

לחברה ארצית
דרושים
למשרדיה בירושלים, תל־אביב, הרצליה, ראשון לציון, טבריה, באר שבע

בחורים צעירים
לעבודת שרות טכנית

הכרוכה במגע עם קהל לקוחות
הכשרה מקצועית תנתן ע"י החברה

מועמדים רציניים אשר השתחררו מצה"ל בשנה האחרונה בעלי רקע טכני, ורשיון נהיגה, תושבי הערים הנ"ל. יפנו בכתב לת.ד. 3336 ירושלים ויפרטו קורות חיים ונסיון קודם.

— סודיות מובטחת —

למוסד למחקר ופיתוח בסביבות חיפה
דרוש

פיסיקאי

לעבודה בפיסיקה שמושית.
הכשורים הדרושים: נסיון קודם באופטיקה, אלקטרואופטיקה ואינפרה־אדום.
השכר בהתאם לכישורי המועמד.
אנא פנה לת.ד. 9757, חיפה, 31096 (עבור „פיסיקאי") וציין קורות חייך, השכלתך ונסיונך המקצועי.

— סודיות מובטחת —

مكان الأصل

דרושים

מפעלי צמנט פורטלנד ישראליים
נשר רמלה בע"מ - מפעל הר־טוב

לאיוש תפקידים במפעל נשר הר־טוב נדרשים:

*** מהנדס מבשור ובקרה**
(מקום 1)
למשימות: ארגון מערך האחזקה, ארגון מלאי חלפים, ייזום תיקונים, שינויים ותוספות במערכות פיקוד ובקרה, מבוקרות ומנותות בחלקן ע"י מחשב.

*** חשמלאי תעשיה**
(מקום ל־3)
למשימות: ביצוע עבודות עצמאיות בנושאי מכונות חשמל, מתח גבוה, מתח נמוך, רשתות חשמל ומתקני חשמל בהיקף כולל של 12 מגווט.

*** מכשירני בקרה**
(מקום ל־2)
למשימות: אחזקה, ביצוע שינויים ותוספות במערכות פקוד ובקרה מתוחכמות כולל מערכת מבוקרת ע"י מחשב.

*** מכונאים למכונות תעשיה**
(מקום ל־3)
למשימות: אחזקה, שינויים ותוספות במכונות ובציוד עזכני ומשוכלל.

*** מסגרים מכניים**
(מקום ל־4)
למשימות: אחזקה מכנית.

הסעות או השתתפות בהוצאות רכב הינן חלק מתנאי העבודה

פניות לראיון קבלה, בטלפון או בכתב נא להפנות אל: הגב' נסים אביבה בטלפון 02-911397, 02-911627 או תיבת דואר 64 בית־שמש.

"המרכז לטכנולוגיה חינוכית"
שד' יעקב 8, הרצליה
טל. 938619, 938813

דרוש
כותב ועורך
חומר לימודי בנושא מחשבים

לפרויקט נסויי בהוראת תורת המחשב בבתי הספר העל־יסודיים

הכישורים הדרושים:
* נסיון בהוראה בביה"ס על יסודי
* הכרת מחשבים ושפות תכנות
* ידיעה מושלמת בעברית
* ידיעת אנגלית רצויה.

יועדפו בעלי נסיון בכתיבת חומר לימודי (קיימות אפשרות למשרה חלקית)

נא לפנות בכתב בפרוט קורות חיים ונסיון קודם.

נוגה
היכל הכלה
רח' המלך ג'ורג' 12
קומה א', טל. 231500
ירושלים

דרושה ספרית מעולה
לפנות אישית במקום

מתפנה בקרוב
ארמניסטרטור
מנוסה בניהול כללי, כח אדם, רכש, משק ואחזקה.
בוגר הטכניון בניהול ומנגנון.
בהצעות רציניות לפנות לת.ד. 1469 תל־אביב 61000.

תדיראן

לתדיראן דרוש:
מנהל מחלקת תכנון לטווח ארוך

בעל תואר ראשון בכלכלה ותואר שני במינהל עסקים, עם נסיון בתכנון כלכלי של 4—5 שנים.
רקע תעשייתי, רצוי.

נדרש בעל יוזמה, יכולת ארגונית, ויחסי אנוש טובים לניהול צוות עובדים בכיר.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד — למחלקת כח אדם ת.ד. 648 ת"א 61000 בציון פרטים אישיים ונסיון מקצועי.

סודיות מובטחת

תדיראן תדיראן

הסוכנות היהודית לארץ־ישראל
המחלקה למנגנון

משרה פניה 90/73

תואר המשרה:
גזבר חבל ירושלים

מקום העבודה: ירושלים.

הכישורים הדרושים: 1) השכלה תיכונית מושלמת, רצויה השכלה אקדמאית או על תיכונית בחשבונאות או ראית חשבון. 2) נסיון מעשי בהנהלת חשבונות ברמה גבוהה (לפחות 5 שנים). 3) ידיעה ונסיון בניהול תקציבים. 4) כושר הבעה בכתב ובע"פ וכושר ניהול מו"מ. 5) כושר נהול והדרכת צוות עובדים. 6) שליטה בשפה העברית. 7) ידיעת השפה האנגלית רצויה.

הדרגה המוצעת: י"א—י"ח של הדירוג האחיד.

התאריך האחרון להגשת הצעות: 14.10.73.

משרה פניה 91/73

תואר המשרה:
עוזר בכיר לעניני כספים

מקום העבודה: תל־אביב.

תיאור העבודה: טפול בכל נושאי כח אדם במחלקה לכספים בתל־אביב וכן בצוע עבודות בנרוטויות שונות כפי שידרש.

הכישורים הדרושים: 1) השכלה תיכונית מושלמת, רצויה השכלה אקדמאית במינהל ובכספים. 2) שליטה בשפה העברית וידיעה טובה בשפה האנגלית. 3) ידיעה טובה בהנהלת חשבונות עם נסיון מעשי. 4) התמצאות ונסיון בשטח ארגון ושיטות, נהול כח אדם. 5) כושר הבעה בכתב ובע"פ ויכולת לנהל מו"מ עם גורמי פנים וגורמי חוץ.

הדרגה המוצעת: י"ד—ט"ז של הדירוג האחיד.

התאריך האחרון להגשת הצעות: 14.10.73.

משרה פניה 89/73

תואר המשרה:
מתכנן עצמאי למושבים מודרכים

מקום העבודה: צפת.

תיאור העבודה: 1) ריכוז והכנת תכניות שנתיות ומעקב אחר ביצוען. 2) רכוז תכניות כספיות ואשראי; פגישות ומגעים עם ועדי הישובים בנושאים הנ"ל. 3) תאום חבלי ובינמוסדי בנושאים הנ"ל. התפקיד כרוך בנסיעות מרובות ובשעות עבודה בלתי שגרתיות.

הכישורים הדרושים: 1) אגרונום או כלכלן בעל ידע חקלאי. 2) נסיון של לפחות 3 שנים בתכנון חקלאי ובתכנון אשראי. 3) בעל רשיון נהיגה. 4) רצוי בעל רכב. 5) העובד ידרש לגור בצפת או בסביבתה הקרובה.

הדרגה המוצעת: 2—4 בדירוג המהנדסים.

התאריך האחרון להגשת הצעות: 14.10.73.

הצעת מועמדות נא להגיש
למחלקה למנגנון, ת"ד 92 ירושלים 91000
(רצוי בטופס שאפשר לקבל בכל משרדינו בארץ)

למפעל תעשייתי גדול במפרץ חיפה
דרושה
מזכירה למנהל כללי

הכישורים הדרושים: ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין כולל הדפסה והתכתבות בשתי השפות הנ"ל, נסיון של 5 שנים.

●

בדבר פרטים נוספים נא לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 99 חיפה, מיקוד 31000.

דרושה
פקידה מתחילה
להנהלת חשבונות

רצוי לאחר שרות צבאי

לפנות: דיזה בע"מ, הרצל 119, ת"א

דרושים
לבית ספר לפקידות:
1. **מורה לפקידות**
ערב או בוקר
(חלקית)
2. **מזכירת כללית**
לאחה"צ בלבד
(שאינה עובדת בבוקר)
לפנות בציון פרטים מלאים: ת.ד. 36308 תל־אביב.

האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקולטה למשפטים מודיעה על משרות פנויות (שלמות או חלקיות) של
חוקרים - משפטנים
במכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי ע"ש הרי סאקר.
מכרז מס' 332/73

הכישורים הדרושים: תואר ראשון או גבוה יותר במשפטים.

הדרגה והשכר ייקבעו לפי הכישורים של המועמד.
על המעוניינים לפנות בכתב עד לתאריך 15.10.73 אל: המכון למחקרי חקיקה הפקולטה למשפטים ת.ד. 24100, הר הצופים, ירושלים, ולצרף: תולדות חיים, רשימת פרסומים (אם ישנם כאלה) העתק תעודת התואר „בוגר" (כולל רשימת הציונים), הקף המשרה בה מעוניין המועמד ופרטים על עיסוקים אחרים שיהיו למועמד בתקופת המינוי. על המעטפה נא לציין „מועמד למשרה מס' 332/73".

"המרכז לטכנולוגיה חינוכית"
שדרות יעקב 8 הרצליה
טל.: 938619, 938813

דרושה
מנהלת חשבונות
סוג ג' או ד'
בעלת נסיון מעשי בעבודה
תנאים טובים למועמדת המתאימה
נא לפנות בציון קורות חיים ונסיון קודם

לחברת איימס יישום בע"מ ירושלים
דרושים:

*** בימאי B.S.C.**
רצוי עם נסיון תעשייתי.

*** טכנאי ייצור או טכנאי מכונות**
עם נסיון תעשייתי.

המעוניינים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון לחברת איימס יישום בע"מ, מחלקת כח אדם, מרכז שטנר 3 גבעת שאול ב', ירושלים.

לחברת משמר | סניף חיפה

דרוש
מפקח אזורי

* בעל נסיון בניהול צוות עובדים
* גיל: עד 45
* בעל רכב
* בעל טלפון
* דובר עברית (רצוי ערבית)

תנאים טובים למועמד המתאים

לפנות בכתב בפרטי קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 1465 תל־אביב

דרוש
קבוץ כשותף
סיטונאות גדולה של פירות וירקות בשוק ת"א מבוססת ורווחית מעונינת לשתף קיבוץ/ים בעסקה
ת.ד. 20050 ת"א
226/2/ל

מנהל חשבונות עצמאי
עם מכונה להנה"ח „אוליבטי"
מעונין לקבל עבודות
נהול חשבונות
הכנת משכורות
וטפול במס הכנסה
טל. 623606
בשעות 13.00—18.00

דרוש
מכונאי
לחברת בנ"ת
עם רשיון נהיגה,
רצוי ידע במלגזות,
917357, 908171

דרוש
סדר מכונה
תנאים טובים
אפשרות גם לקבל מתלמד כשרוני
טלפון 38275

עיריית תל־אביב־יפו

דרושים:

1) ממלאי תפקידים מרכזיים בחינוך המשלים (בעלי תואר אקדמאי בחינוך או במדעי החברה).
2) מדריכים/ות לעבודה במועדונים ובתי הלמיד.
3) בוגרי צופים להדרכה בשבטי הצופים בת"א.
4) רכזי ומדריכי ספורט לבתי נוער.

צעירים וצעירות בעלי השכלה מתאימה ונסיון בעבודה עם נוער, יפנו לעיריית תל־אביב כל יום בין השעות 9.00—12.00, קומה 11 חדר 1132

פסיפס

דרוש
טכנאי שרות
למערכות סטריאו
בעלי נסיון
בעלי ידע ואורטי (מתחילים)
לפנות בשעות העבודה, למהנדס הראשי
פילוט רדיו (ישראל) בע"מ
רח' הצפירה 29 ת"א, ליד התחנה המרכזית.

לקרן הקיימת לישראל
(מינהל פיתוח הקרקע)

דרושים

1. **מהנדס ביצוע חבלי**
בחבל הצפון

2. **מהנדס ביצוע חבלי**
בחבל הדרום

התפקיד כולל פיקוח על עבודות הנדסיות, בעבודות עפר כבישים ותשתיות, ניתוח עלויות עבודה, מעקב פיזי על הביצוע בשדה ובמשרד.

תנאי עבודה: בהתאם לכישורים.

מועמדים בעלי נסיון וכישורים מתאימים יגישו את מועמדותם בכתב תוך פירוט כישוריהם ונסיונם עפ"י המען: אגף האדמיניסטרציה, ת.ד. 283 ירושלים, עד 12.10.73.

— סודיות מובטחת —

לחברה ארצית דרוש בת"א
מבקר חשבונות

התפקיד מחייב בקרת חשבונות בסניפי החברה בכל חלקי הארץ (שמרכזה בתל־אביב).

מועמדים בעלי הכשרה בניהול חשבונות ונסיון יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 4104 ירושלים, עבור „מבקר חשבונות".

— סודיות מובטחת —

דרוש
גרפיקאי
עם נסיון בדפוס משי
תנאים טובים לאדם המתאים
להתקשר בשעות העבודה
32550 — 34502

בחדרה דרושים
פועלים ונערים
למפעל לעבודות אלומיניום
לבצוע והרכבה

מעוניינים יפנו לת.ד. 205 חדרה
או 983966—03 בין 9—7 בערב

חרט
לך אנו זקוקים

אם הנך בוגר בי"ס מקצועי ארבע־שנתי, או סיימת בי"ס מקצועי תלת־שנתי במגמת חרטות ו/או יש עמך נסיון בעבודות חרטות, נשמח לשוחח אתך בקשר להעסקתך במפעלנו.

באם תימצא מתאים, מובטחים לך תנאי שכר טובים כולל עזרה בדיור וכן מקום עבודה מעניין ובעל אתגר בדרום הארץ.

הינך יכול לפנות לת.ד. 33274 ת"א מיקוד 61060.

למשרד רואה חשבון בתל־אביב
דרוש
רואה חשבון ראשי
(סניור)

ידיעות הנהן לביקור אנגלי מכב.

לפנות לת.ד. 29494 ת"א לכבי' 50.

— סודיות מובטחת —

דרושות כתבניות

אנו משלמים שכר גבה ביותר עבור עבודות זמניות לתקופות קצרות או ארוכות.

פני היום, התחילי מחר.

חבר המתורגמים

תל־אביב,
רח' רהל 1, טל. 241780
ירושלים,
רח' יפו 6, (מול בנין גד)
טל. 228572
חיפה,
רח' לוטוס 8 א, טל. 84268

למפעל גדול ליצוא
דרושה מזכירה
לניהול משרד בתל־אביב

אחראית, עצמאית בעלת נסיון. דרושה ידיעת אנגלית על בוריה וידיעת הדפסה. תנאים טובים.
שעות עבודה מ־8—14.
לפנות ת.ד. 2045 ירושלים עבור „מזכירה".

דרושים דחוף
מסגרים מעולים

בתנאים ללא תקדים
„סופר מרים" בע"מ
אזור התעשיה יהוד
טל. 752547, 755464.

דרוש עגורנאי
לעגורן ליבהר — לעבודה קבועה
בקרית נורדאו בנתניה

בדבר פרטים נא לפנות ליהודה גולדשטיין, טלפון 725137 בין השעות 16.00—18.00 (מלבד יום ו')

דרושים מרכיבים
לעבודות אלומיניום
תריסים ותריסי גלילה

●

לפנות לתריסול בע"מ, מרדוי 14
חיפה, טל. 64 41 84/5.